

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Dienstbevel of dienstvoorschrift.

Herhaaldelijk worden pogingen ondernomen om een definitie te geven van het begrip „dienstbevel” en om het begrip in elementen te ontleden. Laatstelijk geschiedde zulks door A. D. VAN LEEUWEN en Mr. H. J. F. BIJVOET resp. op blz. 145 v. en 529 v. van de vorige jaargang (deel XLVIII)¹⁾. Wij laten de ontleding van het begrip thans rusten en willen het oog richten op de omvang van de werking van het dienstbevel, waaraan tot dusverre minder aandacht is geschonken en welke omvang licht tot overspanning kan leiden, zulks op verschillende wijzen en op verschillende terreinen.

Een bepaalde begrenzing vindt de werking van het „dienstbevel” door het rechtsbeginsel van de bekentenis-vrijheid: aan een bevel om zijn naam te noemen wanneer de militair als verdachte wordt gehoord, moet hij op straffe als in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht vermeld, voldoen²⁾ (zie H.M.G., sententie van 22 november 1949, M.R.T. XLIII, blz. 84); gegevens omtrent het feit, waarvan men wordt verdacht, behoeft men echter niet te verstrekken (art. 63 R.L., art. 61 R.Z.). Weliswaar is dit niet uitgemaakt voor het geval van verstrekken van dergelijke gegevens wanneer zulks door een meerdere is bevolen, maar het mag waarschijnlijk wel analogice afgeleid worden uit de uitdrukkelijke straffeloosheid voor het opgeven van valse gegevens door een als verdachte gehoorde militair (zie H.M.G., sententie van 20 mei 1950, M.R.T. XLIII, blz. 623; Krijgsraad te Velde Oost vonnis van 22 januari 1953, M.R.T. XLVII, blz. 91).

Een andere mogelijkheid van overspanning bestaat indien men normen, welke elders met (mindere) straf worden bedreigd, door een bevel aan een mindere binnen de werking van artikel 114 W.M.Sr. tracht te trekken. Een bevel om niet een strafbaar feit te begaan levert o.i. niet steeds een „dienstbevel” op. Wel zal het een dienstbevel zijn wanneer een meerdere een mindere gelast om een strafbaar feit, met de uitvoering waarvan die mindere bezig is, te staken, dan wel een strafbaar feit, dat vermoedelijk³⁾ begaan zal worden, niet uit te voeren. Een voorbeeld hiervan vindt men in het geval van de militair, die in maart 1949 in Indonesië, in strijd met een Verordening Militair

¹⁾ Zie ook het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 23 maart 1955, M.R.T. XLVIII, blz. 445, met naschrift W. H. V.

²⁾ Artikel 29 W. Sv., zijnde geen bewijsregel (zie artikel 74 Inv.wet M.S. en T.R.) geldt voor de militair niet. Zie M.R.T. XLIII, blz. 87.

³⁾ D.w.z.: door de meerdere vermoed, dus een geconcretiseerd, feit.

Gezag, particuliere goederen op een militaire auto had doen laden, om deze met die vrachtauto te vervoeren en die niet voldeed aan het hem door een meerdere gegeven bevel om die goederen af te laden. Zie het vonnis van de Krijgsraad te Velde te Batavia van 19 mei 1949, M.R.T. XLIII, blz. 73 ⁴⁾.

Een algemeen bevel echter, om geen strafbare feiten, al dan niet van bepaalde aard, te plegen, is o.i. *geen* „dienstbevel”.

Ook dienen bepaalde dienstaanwijzingen, welke niet strikt als bevel bedoeld worden en die elders haar sanctie vinden, niet onder opzettelijke ongehoorzaamheid te worden gevat. Wanneer b.v. een militair opdracht krijgt om zich in voorlopig arrest te begeven, levert het uitbreken uit de cel niet het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid op. Deze situatie vindt men behandeld in de sententie van het H.M.G. van 11 mei 1948, M.R.T. XLIV, blz. 32; voorts in het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 29 juni 1949, M.R.T. XLII blz. 643 m.n. W.M.V. Evenmin zal het „opzettelijke ongehoorzaamheid” opleveren, wanneer een schildwacht tijdens zijn dienst als zodanig op zijn post gaat zitten, niettegenstaande de korporaal van aflossing hem erop gewezen heeft dat hij gedurende zijn wacht niet mag zitten of liggen. Ook achten wij artikel 114 W.M.Sr. niet overtreden, wanneer een schepeling te laat aan boord terugkeert, niettegenstaande de onderofficier van de wacht aan de aangetreden passagiers heeft aangezegd dat het schip de volgende morgen om 08.00 uur naar zee zal vertrekken en men derhalve tijdig aan boord terug moet zijn. Geen „opzettelijke ongehoorzaamheid” tenslotte is het, wanneer een militair, opdracht hebbende om met een militaire auto van Den Helder naar Amsterdam te rijden, teneinde daar materialen af te geven en vervolgens terug te keren, niet langs de kortste weg terugkeert, doch over Monnikendam (alwaar zijn woning gevestigd is) en Purmerend (langs de woning van een andere militaire inzittende) rijdt; deze gedraging levert een overtreding op van art. 37 Wegenverkeerswet (zie vonnis Krijgsraad te Velde West van 16 maart 1955, M.R.T. XLVIII, blz. 347). Wel echter (zie Vonnis Krijgsraad te Velde West van 26 januari 1955, M.R.T. XLVIII, blz. 337), wanneer een militair, betraptd tijdens een ongeautoriseerde rit, bevel krijgt om onmiddellijk naar zijn onderdeel terug te rijden en zich daar niet aan houdt.

Een andere overspanning van het „dienstbevel” dreigt op het terrein van het „dienstvoorschrift”, namelijk in die zin, dat de

---

⁴⁾ Hoewel dit vonnis, hetwelk op andere gronden tot vrijspraak komt, de *cardo questionis* niet treft.

meerdere de mindere een bepaalde gedragslijn voorschrijft, welke niet op één concreet geval betrekking heeft. Het materiële verschil (het formele verschil is dat elke meerdere een „dienstbevel” kan geven, terwijl voor een „dienstvoorschrift” een Koninklijk Besluit vereist is), immers dat het dienstbevel zich gewoonlijk richt tot één militair of tot een aantal bepaalde militairen, een enkelvoudige werking heeft en tot onderwerp heeft één concreet gebeuren ⁵⁾, terwijl het dienstvoorschrift zich richt tot een (groot) aantal, niet anders dan als groep bepaalde, militairen, tot onderwerp heeft een toestand of een zich steeds gedragen naar een bepaalde norm en derhalve een meervoudige werking heeft.

Deze definitie zal wellicht niet geheel bestand zijn tegen de menigvuldige schakeringen der casuïstiek, de gemaakte onderscheiding is niettemin van groot belang. Het is niet juist dat een militair onder de strafbedreiging van artikel 114 W.M.Sr., met een verzameling normen, voorschriften of gedragsregels wordt belast. Onder die strafbedreiging mag hij slechts belast worden met de opdracht tot één concrete handeling of één concreet gebeuren. Het op straffe voorschrijven van normen van algemener aard of van meervoudige werking heeft de Wet niet aan de (elke) militaire meerdere overgelaten; zij eist daartoe de sanctie van de Kroon.

Het wil voorkomen dat het vermelde onderscheid (vaak) ongenoegzaam in het oog is gevat, zowel in de praktijk alsook in de jurisprudentie. Zoals gewoonlijk wanneer twee figuren worden onderscheiden, is scheiding niet altijd gemakkelijk, aangezien er zich overganggevallen voordoen; het komt echter noodzakelijk voor, dat het onderscheid scherp voor ogen gehouden wordt en dat de praktijk zo goed mogelijk naar een juiste scheiding streeft. Elke meerdere dient er zich op toe te leggen, dubieuze orders te voorkomen en het overgangsgebied te vermijden (art. 10, 2 Regl. Kr.). Om te dezer zake enkele voorbeelden uit de praktijk aan te halen: een overschrijding van de grens tussen beide misdrijven achten wij het vonnis van de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 17 maart 1944 (M.R.T. XLI, blz. 35): beklagde had in de avonden van 15 en 16 april 1943 te Colombo het „Colombo Grand Cabaret” bezocht, zulks terwijl hij wist dat de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten bij bekendmaking van 19 oktober 1942 de Nederlandse militairen verboden had die gelegenheid te be-

⁵⁾ Het komt wel voor dat een bevel betrekking heeft op een serie achtereenvolgend uit te voeren handelingen. In feite betreft het dan een samengesteld geval, bestaande uit evenzovele elementaire samenstellende bevelen.

zoeken.⁶⁾ Anders zou het zijn wanneer een militair, daar toevoende of daar binnentredende, niet zou voldoen aan het bevel van de patrouille(-commandant) om zich te verwijderen of als een bij de ingang van het cabaret rondhangend militair, na waarschuwend verbod van de patrouille(-commandant) toch zou binnentreden.⁷⁾ Dan achten wij artikel 114 W.M.Sr. overtreden.⁸⁾

Evenzeer achten wij de grens overschreden door het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 20 januari 1955 (M.R.T. XLVIII, blz. 301) betreffende het aan een verkoper van de scheepstoko gegeven bevel om (in de toekomst voortdurend) de cantine-artikelen tegen de vastgestelde prijzen te verkopen. Dit was o.i. niet een „dienstbevel” in de zin van artikel 114 en het feit dat bedoelde schepeling (enige dagen later) enkele groepen van artikelen tegen hogere prijzen verkocht, had o.i. slechts strafrechtelijk vervolgd kunnen worden, wanneer er een dienstvoorschrift met sanctie van de Kroon van bedoelde strekking aanwezig was geweest. Hetzelfde geldt voor de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands-Indië van 28 september 1934 (M.R.T. XXX, blz. 582), waar het betrof de veroordeling wegens opzettelijke ongehoorzaamheid

⁶⁾ Ter rechtvaardiging van deze uitspraak moge gelden dat de geallieerden het verbod om de bewuste gelegenheid te bezoeken, mede met het oog op het uitlekken van feiten van militair belang, zeer hoog opnamen en dat de Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten zich genoopt zag het verbod ook voor de Nederlandse militairen met kracht te handhaven. Onvoldoende personeel maakte dat niet dagelijks een Nederlandse patrouille kon worden uitgezonden om de naking af te dwingen. Het uitlokken van een K.B. stuitte eveneens af op bezwaren. Enerzijds werd het verbod voor de militairen levendig gehouden door een permanente aanplakking op het publicatiebord, door het herhaaldelijk rondpraaien van het verbod in de verblijven en door het geregeld herhalen ervan door de onderofficieren van de wacht wanneer de passagiers aangetreden stonden. Anderzijds heeft de Krijgsraad nimmer enkel een geval van overtreding van dit verbod te behandelen gekregen; slechts wanneer de overtreder toch wegens andere misdrijven terecht stond, werd het verboden bezoek, ter bereiking van generale preventie, mede ten laste gelegd. Zowel het feitelijk levendig houden van het verbod als het opnemen van de overtreding ervan in de qualificatie van het vonnis (hetgeen, in de kleine gemeenschap van Nederlandse militairen in Colombo zeer snel ruime bekendheid verwierf), hadden een heilzame uitwerking.

⁷⁾ De figuur van het feit dat „vermoedelijk” zal worden begaan.

⁸⁾ Bij de landmacht kan de Garnizoenscommandant ingevolge het K.B. van 2 Maart 1951, Stb. 10 (Reglement op de garnizoensdienst) in zijn garnizoensplaats de nodige regelingen van de garnizoensdienst treffen (ptn 11-22). Zo pleegt hij in zijn garnizoensplaats aanwezige militairen om redenen aan de krijgstucht ontleend of in het belang van de krijgstucht b.v. te verbieden in bepaalde woningen of inrichtingen te verblijven. Deze z.g. garnizoensorder wordt op verschillende wijze ter kennis van de militairen van het garnizoen gebracht. Overtreding daarvan is o.i. geen opzettelijke ongehoorzaamheid. De mindere echter die, bij overtreding van deze garnizoensorder, weigert het bevel van een meerdere om in het concrete geval dat verbod na te leven, pleegt o.i. wel het misdrijf van art. 114 W. M. Sr. (pt 20 Regl. Garn.d.).

van een inkoper, die op 17 november 1933 van de officier van administratie bevel had gekregen zijn inkopen uitsluitend à contant te doen en de goederen niet van een bepaalde met name genoemde leverancier te betrekken en die in de periode vanaf 17 november 1933 tot 7 mei 1934 meermalen goederen op rekening had gekocht en ook meermalen goederen had betrokken van bedoelde leverancier. Juister achten wij de uitspraak van de Krijgsraad te Velde te Batavia van 20 oktober 1948 (M.R.T. XLIV, blz. 34). Dit vonnis behandelde het geval van een militair die op 9 juni bevel had gekregen om zich voortaan tijdig bij zijn onderdeel terug te melden. Op 5 juli d.a.v. was de man ruim een uur te laat binnengekomen. Terecht verklaarde de Krijgsraad de man niet schuldig aan opzettelijke (noch aan de subsidiair ten laste gelegde culpose) ongehoorzaamheid. In het midden latende of de overtreding van een dienstvoorschrift onder de werking van artikel 114 W.M.Sr. getrokken kan worden, achtte de Krijgsraad de toepassing van dat artikel slechts mogelijk voor één bepaaldelijk aangeduide gelegenheid of enige bepaaldelijk aangeduide gelegenheden. Deze Krijgsraad erkende dus dat een dienstbevel meervoudige werking kan hebben, mits die meervoudigheid slechts is geconcretiseerd, immers bepaald aangeduide gelegenheden betreft.

De door deze Krijgsraad weergegeven overweging raakt inderdaad op juiste wijze de kern van het vraagstuk, hoewel het explicite binnenhalen van de meervoudigheid de scheiding tussen dienstbevel en dienstvoorschrift weer ietwat verzwakt, doordien de deur naar het grensgebied wordt geopend. Voor het jus in causa positum is die stelling dan ook wel te aanvaarden; voor een definitie, welke het onderscheid tussen de beide begrippen poogt te geven, is zij niet ideaal.

Grensgevallen treffen wij aan in het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 21 september 1954 (M.R.T. XLVIII blz. 185) betreffende het gebod aan de sergeant-kok om, tijdens een oefening in het buitenland, geen etensresten van de troep aan burgers te verkopen, welk gebod twee dagen nadien overtreden werd. Beklaagde beriep er zich op dat hij gemeend had dat het verbod slechts gold voor de dag waarop het werd gegeven. Het karakter van grensgeval wordt verleend door de duur van het verblijf van de troepen ter plaatse. Was deze duur een of twee dagen, dan was het bevel waarschijnlijk nog wel genoegzaam geconcretiseerd te achten; duurde het verblijf een maand of langer, dan achten wij onvoldoende concretisering van het bevel. Anderzijds speelt ook het tijdsverloop tussen het ontvangen van het bevel en de overtreding ervan een rol. Wordt

het bevel op dezelfde dag als waarop het gegeven werd, overtrede, dan is genoegzame concretisering achteraf te construeren.

Een ander grensgeval toont het vonnis van Krijgsraad te Velde Oost van 23 juni 1954 M.R.T. XLVIII, blz. 234 betreffende een vaandrig, die vóór vertrek voor een meerdaagse oefening in het buitenland door een meerdere was aangezegd geen motorrijtuigen te besturen omdat die vaandrig reeds een aantal verkeersongevallen had gehad; voorts het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 12 maart 1954 (M.R.T. XLVII, blz. 676) betreffende een militair, die verboden was in de radiokamer te komen.

Voorts is er bij de Luchtmacht een terrein, waar de hierbedoelde grens meermalen overschreden wordt, namelijk bij het doen paraferen van het „autorisatieboek” vóór het verrichten van dienstvluchten. Men verleent de vlieger de opdracht tot het verrichten van een bepaalde vlucht niet mondeling doch schriftelijk. Hiertegen is geen bezwaar; hoezeer ook een dienstbevel meestal mondeling en direct door opdrachtgever aan uitvoerder wordt gegeven, de mondelinge vorm is noch sacramenteel vereiste, noch bestaansvoorwaarde. Ook langs andere weg kan het dienstbevel worden overgebracht, zoals de radio (o.a. het vonnis van de Krijgsraad te Velde Luchtmacht Oost van 6 maart 1953, M.R.T. XLVII, blz. 52), een fluitsignaal, een tussenpersoon of schriftelijk (vonnis Krijgsraad te Velde West van 8 december 1954, M.R.T. XLVIII, blz. 325 en Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 25 september 1947, M.R.T. XLII, blz. 43). Wèl een bezwaar voor het bestaan van het misdrijf van artikel 114 W.M.Sr. is echter dat een dergelijke schriftelijke opdracht wordt gebruikt om een hele bundel van algemeen-werkende gedragsregels („Permanent Flying Orders”) met één pennestreek onder het dienstbevel en dus onder de strafbedreiging tegen ongehoorzaamheid te schuiven (Zie art. 10, 2, Regl. Kr.). Daardoor wordt, naar onze mening, de grens tussen dienstbevel en dienstvoorschrift overschreden. In de gewraakte praktijk wordt de opdracht om een bepaalde vlucht te maken geacht mede in te houden het vliegen volgens alle normen van die permanente vliegorders. Daaronder bevindt zich het verbod om beneden een zekere hoogte te vliegen, een norm, welke elders in de strafwet neergelegd is.

Voor een strafbaarstelling van het zich niet gedragen naar een dergelijke bundel normen is de in artikel 135 W.M.Sr. bedoelde Koninklijke sanctie vereist. En om bij het te laag vliegen te blijven: waar voor de huidige tijd van oorlog, welke door het H.M.G. nog steeds aanwezig wordt geacht, de Wet de straf-

baarheid uitsluit, zodat van de Kroon wel geen strafsanctie verkregen zal worden, is het des te bedenkelijker om haar langs een omweg en achter het schild van het autorisatieboek onder sanctie van artikel 114 W.M.Sr. te brengen. Men zie in dit verband het vonnis van de Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid van 29 juli 1954 in zoverre bevestigd bij sententie H.M.G. van 14 september 1954 (M.R.T. XLVII, blz. 698) en inzonderheid punt (2) van het daarbij gestelde naschrift.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

De Wet Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren (slot) ¹⁾

door

B. C. MANTE,

Luitenant-Kolonel van de militair-juridische Dienst.

De vijfde afdeling van elk der drie hoofdstukken van de wet handelt over het *ontslag* der officieren.

De artikelen 15, 57 en 98 geven (ook in deze wet negatief geredigeerd) aan dat een officier niet uit de dienst kan worden ontslagen, dan: . . . enz. (volgen de punten 1° t/m 15°).

Het ontslag ingevolge de punten 1° t/m 14° kan blijkens de artikelen 17, 59 en 100 slechts *eervol* worden verleend; onder 15° wordt verwezen naar de gevallen van resp. de artikelen 19, 61 en 102 (niet-eervol ontslag of ontslag zonder een der termen eervol of niet-eervol), welke hierna ter sprake komen.

De eerste twee punten van de eervol-ontslagartikelen zijn zonder meer duidelijk; het betreft het ontslag op verzoek, al of niet met reserveplicht en het ontslag wegens langdurige dienst in de zin van de pensioenwetten 1922.

De ontslaggrond onder 3° kwam ook in de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 — zij het wat beknopter — voor. Het betreft het ontslag bij het bereiken of overschrijden van de leeftijd van vijf en vijftig jaren voor de officieren der zeemacht en van zestig jaren (zoals voorheen) voor de officieren der landmacht en der luchtmacht. Ten aanzien van deze (voor de zeemacht nieuwe) ontslaggrond vermeldt de memorie van toelichting dat de ervaring heeft geleerd, dat van de officieren der zeemacht onder de huidige omstandigheden bij de operationele eenheden een zodanige lichamelijke en geestelijke inspanning moet worden gevraagd, dat hun leeftijd voor een deugdelijke vervulling van hun taak veelal niet hoger kan zijn dan vijf en vijftig jaren. Betrokkenen zijn op grond van hun gevorderde leeftijd niet meer ten volle geschikt om de vermoedenissen van de hun toegewezen taak te dragen. Indien een ontslaggrond, als neergelegd in punt 3°, zou ontbreken, zou noodgedwongen de ontslaggrond, neergelegd in punt 8° („terzake van het

¹⁾ Zie M.R.T. XLVIII, 1955: blz. 609 en 673.

bereiken of overschrijden van de leeftijd van vijftig jaren, wanneer hij naar Ons oordeel in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt is”), ook op de hier bedoelde categorie officieren moeten worden toegepast, hetgeen weinig elegant werd geacht. Het betreft hier officieren, die, als gevolg van hun indienst-treding op latere leeftijd, op het tijdstip van het bereiken van de leeftijd van vijf en vijftig jaren nog geen langdurige dienst, nader omschreven in de Pensioenwet voor de zeemacht 1922, kunnen doen gelden. Het behoeft geen betoog dat aan de op grond van punt 3° eervol ontslagen officieren dadelijk ingaand pensioen wordt verleend en wel onder dezelfde voorwaarden als geschiedt ten aanzien van de officieren, die op grond van punt 8° worden ontslagen. In artikel 123 van deze wet (een der slotbepalingen) worden voorzieningen getroffen om de desbetreffende militaire pensioenwet aan te vullen.

Ook de ontslaggronden onder 4° en 5° vereisen weinig toelichting. Die onder 4° — reeds lang bestaande bij de zeemacht — opent de mogelijkheid ontslag te verlenen ter zake van het eindigen van een in verband met de benoeming tot officier aangegaan dienstverband, of het overschrijden van de duur daarvan, indien de Kroon zich bij die benoeming het recht heeft voorbehouden tot het verlenen van ontslag te dier zake; die onder 5° doet hetzelfde ten aanzien van de officieren, wier diensten door de Kroon niet langer nodig geacht worden, nadat zij, gepensionneerd zijnde, in tijd van oorlog opnieuw zijn opgeroepen (zie hetgeen t.a.v. de artikelen 37, 79 en 120 hiervoor — in de vorige aflevering — werd vermeld).

Het ontslag wegens opheffing van de betrekking of wegens verandering in de organisatie van het korps (wapen, dienstvak, de dienstgroep, onderafdeling van de militaire Vrouwenafdeling) kwam reeds even ter sprake bij de nonactiviteit; het kan eerst plaats hebben, nadat de betrokken officier gedurende drie jaren om de vermelde reden op non-activiteit is geweest, tenzij hij verzoekt op een eerder tijdstip te worden ontslagen (artikelen 16, 58 en 99). Deze nonactiviteit garandeert terug-plaatsing, met behoud van ancienniteit, zodra er een vacature ontstaat voor de vervulling waarvan betrokkene in aanmerking kan komen. Dit recht van herplaatsing doet echter de bevordering van de jongere officieren stagneren. Om deze reden achtte de regering het gewenst om tot eervol ontslag te kunnen overgaan wanneer de nonactiviteit drie jaren heeft geduurd.

Punt 7° houdt de van oudsher bekende ontslaggrond wegens medische ongeschiktheid in, ingevolge het tweede en derde lid van de artikelen 16, 58 en 99 gebonden aan een medische keuring, waarvoor de regelen bij algemene maatregel van bestuur zijn gesteld (Besluit procedure militair geneeskundig onderzoek, K.B. van 20 maart 1952, *Stb.* 129).

Ook de ontslagmogelijkheid — hierboven reeds aangehaald — wegens het bereiken of overschrijden van de leeftijd van vijftig jaren, wanneer de officier in verband met zijn leeftijd voor de waarneming van de dienst niet meer ten volle geschikt geacht wordt, is oud. Echter

is het thans door invoeging van de woorden „naar Ons oordeel” buiten twijfel gesteld dat het de Kroon is, die omtrent die geschiktheid de beslissing neemt.

Meer aandacht vraagt de ontslaggrond vermeld onder 9°, hoewel ook deze niet nieuw is, t.w. die ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid om in de verkregen rang bij zijn korps, wapen, dienstvak, dienstgroep te dienen, wat de ongeschiktheid aangaat, voor zover het bepaalde onder 7° en 8° niet toepasselijk is. Dit ontslag kan, ingevolge het bepaalde in het vierde lid van de artikelen 16, 58 en 99 niet plaats hebben dan na ingewonnen advies van een door de Kroon aangewezen commissie, welke bestaat uit een voorzitter en vijf andere (dus in totaal zes) leden. Voor ieder der leden wordt een plaatsvervangend lid aangewezen. De leden en hun plaatsvervangers moeten zijn officieren, die een vlag-(opper-) of een hoofdofficiërsrang werkelijk bekleeden en van hogere rang of — bij gelijke rang — van meerdere ouderdom in rang zijn dan de officier, wie het onderzoek geldt. In de thans vervallen bevorderingswetten was *erkenning* van de onbekwaamheid of ongeschiktheid van de betrokken officier door een commissie van vlag-(opper-) en hoofdofficiëren nodig om tot ontslag te kunnen besluiten, hetgeen inhoudt, dat ten minste drie van de vijf commissieleden van oordeel moesten zijn, dat hij niet gehandhaafd kon blijven. Thans bestaat de commissie niet uit vijf, maar uit zes leden en de Kroon behoudt zich de bevoegdheid voor om het ontslag in overweging te nemen als de stemmen der leden staken. In de overige gevallen kan van het advies der commissie niet dan ten gunste van de betrokken officier worden afgeweken. Het onderzoek der commissie geschiedt naar regelen bij algemene maatregel van bestuur gesteld (Besluit commissie van onderzoek onbekwaamheid of ongeschiktheid officieren, K.B. van 16 maart 1955, *Stb.* 112).

Onder 10° is een ontslaggrond („wanneer naar Ons oordeel uit zijn „gedragingen een zodanige gezindheid blijkt, dat geen voldoende waarborg aanwezig is, dat hij zijn plicht als officier onder alle omstandigheden getrouwelijk zal volbrengen”) opgenomen, waarvan — aldus de memorie van toelichting — de noodzakelijkheid, gelet op de soortgelijke, vervat in artikel 97b van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, zonder meer duidelijk zal zijn. Blijkens het vijfde lid van de artikelen 16, 58 en 99 is een gedraging, als in de onderhavige ontslaggrond bedoeld, onder meer aanwezig, wanneer een officier lid is van een vereniging, waarvan de minister van oorlog of van marine heeft verklaard, dat zij om de doeleinden, welke zij nastreeft, of de middelen, welke zij aanwendt, de behoorlijke vervulling van zijn plicht als officier kan in gevaar brengen of schaden, of wanneer hij op enigerlei wijze medewerking of steun verleent aan een zodanige vereniging of van haar uitgaande actie. Ook voor de inhoud van dit vijfde lid van de artikelen 16, 58 en 99 is het vermelde artikel 97b van het A.R.A.R. richtinggevend geweest. Waar het hier officieren betreft, dient de verklaring, als in dat lid bedoeld, uit te gaan van de minister van oorlog of van marine. Deze ministers zullen uiteraard dezelfde verenigingen

aanwijzen als de minister-president heeft gedaan ten aanzien van de burgerambtenaren, doch zo nodig ook nog andere verenigingen. Aan de officier dienen toch ten deze zwaardere eisen te worden gesteld dan aan een burgerambtenaar. Gedacht werd bijv. aan bepaalde voor militairen verboden pacifistische organisaties.

Het zesde lid van de artikelen 16, 58 en 99 vordert, in geval ontslag op grond van de gezindheid van een officier wordt overwogen, een commissie van advies van vijf leden en vijf plaatsvervangende leden, die in haar geheel door de Kroon wordt benoemd, niet alleen op voordracht van de minister-president, zoals bij de burgerambtenaren, maar mede op voordracht van de minister van oorlog of van marine. Het onderzoek der commissie geschiedt naar regelen bij algemene maatregel van bestuur gesteld (Besluit commissie van onderzoek gezindheid officieren, KB. van 16 maart 1955, *Stb.* 114). Het zo juist vermelde K.B. bepaalt o.m. dat twee officieren van het krijgsmachtsdeel, waartoe betrokkene behoort, als lid en twee zodanige officieren als plaatsvervangend lid zullen worden aangewezen. De regering was van mening, dat een voordracht van de minister-president en de minister van oorlog of van marine gezamenlijk de beste waarborg biedt voor een juiste samenstelling der commissie, in verband met de bijzondere eisen, welke aan officieren in dit opzicht dienen te worden gesteld. Anders dan bij de commissie inzake onbekwaamheid of ongeschiktheid en bij een raad van onderzoek (waarover hierna), is de Kroon formeel op generlei wijze aan het advies van deze commissie gebonden; ook in dit opzicht bestaat overeenstemming met de regeling voor burgerambtenaren. Daar voorts — ook hier overeenkomstig laatstbedoelde regeling — geen aanspraken op dadelijk ingaand pensioen of wachtgeld bestaan, is gemeend, dat een zo ingrijpende maatregel als het verlenen van ontslag op grond van de gezindheid niet anders mag plaats hebben dan op voordracht van de minister-president en de minister van oorlog of van marine gezamenlijk, terwijl uiteraard het ontslag ook hier, zoals eerder vermeld, eervol dient te worden verleend.

De ontslaggrond, slechts summier omschreven onder 11° („wanneer naar Ons oordeel het belang van de dienst dit noodzakelijk „maakt”) en welke alleen toepassing kan vinden t.a.v. vlag- en opperofficieren, acht de regering van zeer ingrijpende aard. Het betreft hier immers een officier van hoge rang, die veelal op een eervolle staat van dienst kan terugzien. Daarom heeft de regering het belang van de betrokken vlag- of opperofficier gewaarborgd in het 7e en 8e lid van de artikelen 16, 58 en 99 door de bepaling, dat het ontslag slechts kan worden verleend op gemeenschappelijke voordracht van de minister-president en van de minister van oorlog of van marine, terwijl uiteraard ook dit ontslag eervol wordt verleend. Voorts acht de regering het noodzakelijk dat de betrokkene van een redelijk inkomen na zijn ontslag verzekerd blijft. Dit is bereikt door de bepaling, dat hem een uitkering wordt toegekend, welke met het oog op de omstandigheden billijk is te achten, met dien verstande, dat deze niet minder mag zijn dan het wachtgeld, waarop de officier aanspraak zou hebben, wanneer

hij op grond van de artikelen 15, 57 en 98, onder 6° (wegens opheffing van zijn betrekking enz.), zou zijn ontslagen. Ten aanzien van deze (nieuwe) ontslaggrond tekent de regering in de memorie van toelichting aan, dat het kan voorkomen dat officieren in de hoogste functies inzake bepaalde beleidsvragen een persoonlijke opvatting huldigen, welke sterk afwijkt van die van de minister of de regering. Wanneer in dat geval zulk een officier door zijn persoonlijke instelling niet in staat is om zijn inzichten ondergeschikt te maken aan het standpunt van de minister of de regering en de genomen beslissingen in de geest dezer overheid uit te voeren, is daarmee de basis voor samenwerking vervallen. In het belang van de dienst moet het dan mogelijk zijn aan bedoelde officier eervol ontslag te verlenen, mede omdat bij de hoogste functies overplaatsing niet altijd mogelijk of wenselijk zal zijn. Waar het hier alleen gaat om omstandigheden, welke zich kunnen voordoen in de verhouding van de hoogste militaire functionarissen tot de minister of de regering, werd deze ontslaggrond — zoals reeds vermeld — beperkt tot vlag- en opperofficieren.

Eveneens is nieuw de bepaling (onder 12°) dat een officier, op eigen aan de Kroon gedaan verzoek, kan worden ontslagen ter zake van het feit, dat hij voor bevordering is voorbijgegaan en daarvoor niet meer in aanmerking komt. Uiteraard is ook in dit geval een financiële voorziening noodzakelijk. Zij wordt vermeld in het negende lid van de artikelen 16, 58 en 99. Deze voorziening zal zoveel mogelijk overeenkomen met de regelen, naar welke het wachtgeld zou zijn toegekend, waarop de officier aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hem op grond van het bepaalde onder 6° (wegens opheffing van zijn betrekking enz.) ontslag zou zijn verleend. De wachtgeldregeling, hier (en bij de onmiddellijk hiervoor vermelde ontslaggrond) bedoeld, is neergelegd in de Koninklijke besluiten van 17 augustus 1935, *Stb.* 514 en 516.

Van de zijde der Tweede Kamer der Staten-Generaal werd een zodanige redactie van de ontslaggrond, vermeld onder 12°, voorgesteld, dat dit ontslag aan de officier met de rang van luitenant ter zee der eerste klasse, van kapitein en van majoor kon worden verleend *niet* op verzoek, mits het ten minste een jaar geleden zou zijn, dat hem met Koninklijke machtiging was te kennen gegeven, dat hij niet meer voor bevordering in aanmerking zou komen. De minister antwoordde hierop, dat een redactie in deze geest aanvankelijk in zijn bedoeling lag, maar dat, gelet op de overwegende bezwaren daartegen door de commissie voor georganiseerd overleg voor de Koninklijke landmacht (en de Koninklijke luchtmacht) naar voren gebracht, na ampele overweging de thans in de wet neergelegde bepaling was opgenomen en dat hij het om deze reden niet wenselijk achtte de gekozen regeling weer ongedaan te maken.

De ontslaggrond onder 13° houdt de zeer oude bepaling is, dat aan officieren, die aftreden als minister, hoofd van een ministerieel departement, ontslag kan worden verleend, indien zij niet dadelijk na dat aftreden aan de Kroon doen blijken van hun verlangen om in actieve

dienst te worden gehandhaafd. Slechts zijn thans daarbij eveneens vermeld de minister zonder portefeuille en de staatssecretaris.

De bijzondere ontslaggronden voor vrouwelijke officieren, vermeld onder 14° (na het sluiten van een huwelijk, dan wel in geval van zwangerschap), vereisen weinig toelichting. De wet van 29 mei 1952 *Stb.* 319 („houdende voorzieningen ten aanzien van vrouwelijke militairen”), welke door de onderhavige wet is ingetrokken (artikel 125), hield de bepaling in, dat vrouwelijke officieren met ingang van de dag, volgende op die van haar huwelijk, in het belang van de dienst eervol werden ontslagen; de Kroon behield zich voor dit ontslag niet te verlenen indien en voor zolang zulks door Haar in het belang van de dienst wenselijk werd geacht. Thans wordt dus ook zwangerschap als ontslaggrond vermeld.

De artikelen 18, 60 en 101 bepalen, dat het verzoek om ontslag van een officier niet kan worden afgewezen, dan *a.* in tijd van oorlog, *b.* gedurende de tijd dat de officier in ingedeeld bij een gedeelte der krijgsmacht, aan hetwelk de bekendmaking is gedaan, bedoeld in artikel 71 van het Wetboek van militair strafrecht, *c.* op grond van door de officier bij of na zijn benoeming als zodanig vrijwillig aangegane verplichtingen of in geval het in verband met die benoeming of na die benoeming aangegane dienstverband niet is volbracht, *d.* indien de officier als beklaagde naar een raad van onderzoek is of zal worden verwezen, *e.* indien de officier volgens het advies van een raad van onderzoek in de termen valt om uit de dienst te worden ontslagen, *f.* indien de officier strafrechtelijk wordt of zal worden vervolgd, dan wel een, naar aanleiding van zodanige vervolging, tegen hem gewezen rechterlijke uitspraak nog niet in kracht van gewijsde is gegaan. Hoewel de redactie hier en daar gewijzigd is, is de materiële inhoud van vijf dezer punten vrijwel dezelfde als in de vervangen wetten. Voor wat betreft het begrip „tijd van oorlog” in deze wet moge worden verwezen naar de hierboven reeds gegeven omschrijving. Slechts het gestelde onder *b* is nieuw. Het is denkbaar, dat een gedeelte der krijgsmacht buiten „tijd van oorlog” daadwerkelijk optreedt, bijv. als deel van een strijdmacht der Verenigde Naties, zoals destijds in Korea. Ook in zulke omstandigheden moet, naar de mening der regering, het mogelijk zijn een verzoek om ontslag af te wijzen. Artikel 71 van het W.v.M.S. zegt, dat zodra aan een gedeelte der krijgsmacht op de door de Kroon te bepalen wijze is bekend gemaakt, dat het door het militair gezag is aangewezen, hetzij ter deelneming aan een militaire expeditie, hetzij ter bestrijding ener vijandelijke macht, hetzij ter handhaving der onzijdigheid van de staat, hetzij ter voldoening aan een vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging, ten aanzien van dat gedeelte, totdat die taak is geëindigd, tijd van oorlog aanwezig wordt geacht, en dat ten aanzien van datzelfde gedeelte de personen, tegenover wie het geweld der wapenen wordt of kan worden aangewend, gelijkgesteld worden met de vijand. Het K.B. van 21 april 1922, *Sbt.* 207, stelt vast op welke wijze de bekendmaking, als in artikel 71

W.v.M.S. bedoeld, aan het betrokken deel der krijgsmacht wordt gedaan.

Nieuw is voor de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht (bij de marine bestond zij reeds) de bepaling van het tweede lid van de artikelen 18, 60 en 101, inhoudende, dat in tijd van vrede het verzoek om ontslag van een officier, die zich buiten Nederland bevindt kan worden aangehouden gedurende de tijd, welke onvermijdelijk nodig is om hem te vervangen.

De redenen, waarom een officier anders dan eervol uit de dienst kan worden ontslagen, zijn opgesomd in de artikelen 19, 61 en 102. „Anders dan eervol”, omdat in tegenstelling met de thans vervallen bevorderingswetten van 1902, naast het niet-eervol ontslag in deze gevallen ook ontslag zonder een der termen „eervol” of „niet eervol” kan worden gegeven. In de practijk — aldus de memorie van toelichting — was n.l. gebleken, dat de raad van onderzoek somtijds moeilijk een beslissing kon nemen, omdat die raad slechts de keuze had tussen handhaving in de krijgsmacht en een niet-eervol ontslag met het daaraan verbonden wel zeer harde gevolg van verlies van pensioenrechten. De keuze tussen slechts deze twee mogelijkheden had veelal het gevolg, dat noodgedwongen in de krijgsmacht een officier werd gehandhaafd, die daar eigenlijk niet thuis hoorde, maar tegen wie de maatregel van een niet-eervol ontslag met de daaraan verbonden gevolgen uit sociale overwegingen door de raad te zwaar werd geacht. Hierbij zij aangetekend, dat aan een ontslag „zonder de term eervol of „niet-eervol” generlei verlies van pensioenrechten is verbonden. De redenen, welke de officier met een ongequalificeerd dan wel met een niet-eervol ontslag bedreigen, zijn over het algemeen dezelfde als vermeld werden in de thans vervallen wetten, hoewel anders gerangschikt en geredigeerd, t.w. *a.* wegens verregaande nalatigheid in de vervulling van opgelegde plichten, *b.* wegens wangedrag in of buiten dienst, *c.* wegens gedragingen of geschriften de officier onwaardig, *d.* wegens gedragingen of geschriften, waardoor de eerbied voor Ons Huis, de eerbied voor de grondwettige instellingen of de krijgstuicht bepaald worden aangerand, *e.* wegens een rechterlijk gewijsde, dat, het ontslag uit de dienst niet ten gevolge hebbende, nochtans is geweest wegens een feit, dat de veroordeelde onwaardig maakt officier te blijven en voorts als nieuwe reden *f.* ter zake van misleiding bij zijn aanmelding voor benoeming door het opzettelijk doen van onware opgaven of het opzettelijk verzwijgen van omstandigheden ten aanzien van voor zijn benoeming gestelde eisen, indien juiste opgave of het niet verzwijgen van die omstandigheden de benoeming zou hebben belet. Deze laatste ontslaggrond spreekt voor zichzelf. Haar inhoud is gelijkloidend met een ontslaggrond voor militairen beneden de rang van tweede luitenant, neergelegd in artikel 21, onder *a.*, van het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke landmacht.

Het tweede lid van de artikelen 19, 61 en 102 bepaalt, dat ontslag wegens een rechterlijk gewijsde, dat is geweest wegens een feit, dat de veroordeelde onwaardig maakt officier te blijven — mede gelet op diens algemeen gedrag in de militaire dienst — ook mogelijk is, indien

aan betrokkene gratie is verleend van de bij dat gewijsde opgelegde bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst. Dit principe kwam anders geredigeerd) ook voor in de bevorderingswetten van 1902, doch zonder de toevoeging omtrent het algemeen gedrag in de militaire dienst.

Van oudsher is het ontslag, anders dan eervol, van officieren gebonden aan het advies van een raad van onderzoek. Ook thans krachtens deze wet (artikelen 20, 62 en 103, eerste lid). De voorschriften betreffende de raden van onderzoek zijn echter op vele punten ingrijpend gewijzigd. Volgens de bevorderingswetten van 1902 kon een ontslag, niet zijnde een eervol ontslag, niet verleend worden voordat zulk een raad daaromtrent advies had uitgebracht en van dat advies kon alleen ten gunste van de beklagde worden afgeweken. Dit beginsel is in deze wet gehandhaafd, doch de regering achtte het wenselijk de Kroon de bevoegdheid te laten tot ontslag te besluiten, wanneer de stemmen der leden van de raad van onderzoek staken. De mogelijkheid, dat de stemmen staken is thans aanwezig, omdat de raad niet meer uit zeven, zoals voorheen, maar uit zes leden bestaat. Het advies van de raad wordt dan geacht noch ten gunste, noch ten ongunste van de beklagde te strekken. In de overige gevallen kan de Kroon niet dan ten gunste van de beklagde van het advies afwijken (artikelen 20, 62 en 103, tweede lid).

De onpartijdigheid van de raad vond in de bevorderingswetten van 1902 haar waarborg in de samenstelling bij loting, terwijl aangegeven was hoeveel leden in beginsel van hetzelfde wapen, dienstvak of korps moesten zijn. Deze wijze van samenstelling leverde echter voor de huidige omstandigheden, nu er een veel groter aantal beroepsofficieren is dan een halve eeuw geleden, grote moeilijkheden op door haar omslachtigheid; het samenstellen der lijsten van de officieren, waaruit geloot moest worden, eiste zeer veel tijd. In deze wet (artikelen 22, 64 en 105) is nu de samenstelling van de raad van onderzoek — welke uit een voorzitter en vijf andere door de minister te benoemen leden bestaat (ieder met een plaatsvervanger), die alle een vlag- (opper-) officiers- of een hoofdofficiërsrang werkelijk moeten bekleden en van hogere rang dan wel van meerdere ouderdom in rang moeten zijn dan de beklagde — zo geregeld, dat de onpartijdigheid gewaarborgd blijft door twee leden en twee plaatsvervangende leden uit een door de beklagde desgewenst in te dienen, aan enige voorwaarden gebonden, voordracht te benoemen. Drie andere leden en drie plaatsvervangende leden worden rechtstreeks door de minister benoemd, terwijl de Kroon de voorzitter en zijn plaatsvervanger aanwijst. Deze laatsten moeten van hogere rang of van meerdere ouderdom in rang zijn dan ieder der andere leden of plaatsvervangende leden.

Eenmaal kunnen door de beklagde vijf of minder der door de minister benoemde leden en (of) plaatsvervangende leden (dus niet de voorzitter en zijn plaatsvervanger) worden gewraakt, zonder opgaaf van redenen (artikelen 24, 66 en 107). Dit moet geschieden binnen vier dagen nadat hem door de minister de voorlopige samenstelling van de raad is bekendgemaakt.

Voorts meende de regering dat het beter was de procedure van de raad van onderzoek slechts voor wat de hoofdzaken betreft in de wet te regelen en de verdere uitvoering daarvan aan het „reglement” (algemene maatregel van bestuur) over te laten. Dit is geworden het Reglement raad van onderzoek ontslag officieren, K.B. van 16 maart 1955, *Stb.* 113.

Tenslotte werd het bovendien aanvaardbaar geoordeeld dat het beroep op een raad van appèl kwam te vervallen, aangezien de beklagde tegenwoordig beroep heeft op de Centrale Raad van Beroep, een college, dat in 1902 nog niet bestond. Deze omstandigheid is ook aanleiding geweest om, indien een aanvraag om herziening door de Kroon wordt afgewezen, dit te doen geschieden bij een met redenen omkleed besluit zonder dat de Raad van State, zoals in de bevorderingswetten van 1902 was vereist, daarover wordt gehoord, omdat van dit besluit thans beroep openstaat bij de ambtenarenrechter. Naar aanleiding van een door een aantal leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal naar voren gebrachte wens om althans in het geval dat de stemmen der leden van een raad van onderzoek staken, beroep op een raad van appèl mogelijk te maken, omdat de Centrale Raad van Beroep alleen de formele kant van de zaak kan bezien, doch geen bevoegdheid in beleidskwesties heeft, verklaarde de minister, dat hij niet de mening van deze leden deelde, omdat de Centrale Raad van Beroep weliswaar niet treedt in beleidskwesties, maar wel bijvoorbeeld het al of niet oorbare van een gedraging naar dezelfde maatstaven als de raad van onderzoek kan beoordelen. Daarom kon hij niet instemmen met het voorstel om de mogelijkheid van hoger beroep op een raad van appèl in te stellen wanneer de stemmen in de raad van onderzoek staken; ook in dat geval achtte hij beroep op de Centrale Raad van Beroep voldoende.

Ook aan het voorstel van enige leden der Kamer om de raad van onderzoek niet alleen te doen bestaan uit beroepsofficieren, doch mede uit burgers, bij voorkeur uit reserve-officieren, kon de minister geen gevolg geven, omdat hij het beginsel, dat het officierskorps zichzelf zuivert, niet wil prijsgeven. Daarom meende hij geen burgers in de raad van onderzoek te moeten opnemen. Daar bovendien reserve-officieren in normale tijden slechts gedurende korte perioden in werkelijke dienst zijn en dus o.m. minder beschikbaar zijn en ook minder op het militaire leven zijn ingesteld, verdiende het naar de mening van de minister geen aanbeveling deze deel te doen uitmaken van een raad van onderzoek, waarvoor een beroepsofficier als beklagde moet verschijnen.

Hierboven werd reeds aangestipt dat het recht van de beklagde om twee leden en twee plaatsvervangende leden van zijn keuze in de raad van onderzoek te doen benoemen aan zekere voorwaarden is gebonden. Zijn voordracht, aan te bieden aan de minister, moet de namen bevatten van ten minste acht officieren, wier rang en ouderdom van rang voldoen aan de reeds vermelde eisen. Houdt deze voordracht de namen in van minder dan acht, doch van ten minste vier officieren, dan benoemt de minister daaruit geen plaatsvervangende leden, terwijl, indien die voordracht de namen van minder dan vier officieren inhoudt,

de minister haar buiten beschouwing *kan* laten. Het recht om een voordracht in te dienen wordt geacht te zijn vervallen, wanneer de beklaagde daarvan geen gebruik gemaakt heeft binnen dertig dagen nadat de minister hem heeft te kennen gegeven, dat hij naar een raad van onderzoek zal worden verwezen (derde, vierde en vijfde lid van de artikelen 22, 64 en 105).

Eveneens werd hierboven reeds aangetekend, dat de regering het beter oordeelde alleen de hoofdzaken betreffende de procedure van onderzoek in de wet te regelen en de verdere uitvoering aan het reglement over te laten. Gebleven is in de wet de bepaling, dat een officier alleen op een schriftelijke beschikking van de minister naar een raad van onderzoek kan worden verwezen en dat die beschikking gegrond moet zijn op hetzij een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak, hetzij andere betrouwbare bescheiden bij de minister ingekomen, hetzij op een schriftelijke klacht langs de hiërarchieke weg tegen de officier ingebracht door een of meer officieren der krijgsmacht van hogere rang of, bij gelijke rang, van meerdere ouderdom in rang. De beschikking moet uitdrukkelijk vermelden welk feit of welke feiten de minister onderzocht wenst te zien. Een klacht moet het feit of de feiten aanwijzen, op grond waarvan de officier kan worden geacht voor een niet-gequalificeerd of een niet-eervol ontslag in aanmerking te komen (artikelen 21, 63 en 104). Zij, die zulk een klacht hebben ingediend en de militaire chef wiens voorstel of rapport aanleiding gaf tot een verwijzing naar de raad van onderzoek mogen geen zitting hebben in die raad (artikelen 25, 67 en 108).

Eveneens is in de wet gebleven de bepaling dat aan een ieder, die, hetzij op last van de voorzitter van de raad van onderzoek, hetzij vanwege de beklaagde, is opgeroepen om getuigenis der waarheid te geven, gehouden is voor de raad van onderzoek te verschijnen en getuigenis af te leggen en dat het reglement zal bepalen wie niet genoodzaakt kunnen worden te verschijnen, wie zonder toestemming van de beklaagde niet mogen worden gehoord en wie niet genoodzaakt kunnen worden getuigenis af te leggen (artikelen 26, 28 en 109).

Voorts schrijft de wet voor (artikelen 27, 69 en 110) welke stukken de voorzitter van de raad van onderzoek moet ontvangen; dat alle op de zaak betrekking hebbende stukken aan de beklaagde worden voorgehouden en dat hij in de gelegenheid gesteld wordt desverkiezend afschrift te nemen en zich over de echtheid en juistheid te uiten. Tijd en wijze, waarop de inhoud van die stukken aan de beklaagde wordt voorgehouden, alsmede tijd en wijze, waarop hij zijn mening over die inhoud kan uiten, worden bij reglement bepaald.

De vraagstelling door de voorzitter van de raad aan de leden nadat de zaak is onderzocht, heeft in verband met het feit, dat ook ontslag „zonder de term eervol of niet-eervol” kan worden verleend wijziging ondergaan en voorts komt thans door een afzonderlijke vraag (de eerste) duidelijk tot uiting of de raad naar zijn overtuiging de ten laste gelegde feiten (het ten laste gelegde feit) bewezen acht (artikelen 28, 70 en 111).

In de wet is voorts gebleven de bepaling (artikelen 29, 71 en 112) dat, behoudens in de gevallen bij de regelen omtrent de herziening vermeld (artikelen 30, 72 en 113), een beklaagde niet opnieuw voor een raad van onderzoek kan worden geroepen voor een zaak, waarover reeds door zulk een raad advies werd uitgebracht. Ook de herziening bleef dus in de wet geregeld, evenals hetgeen noodzakelijk was om te bepalen omtrent de kosten.

Voor het overige vindt men de nodige voorzieningen in het reglement; een der belangrijkste is wel die betreffende de verdediging.

Tenslotte moge nog volledigheidshalve als ontslaggrond worden vermeld hetgeen is bepaald in de artikelen 32, 74 en 115, n.l. dat een officier behalve in de gevallen bij andere wetten voorzien (men denke aan het door de rechter uitgesproken ontslag uit de dienst) van rechtswege is ontslagen, zodra hij de staat van Nederlander of die van Nederlands onderdaan verliest, vreemde adeldom aanneemt of buiten Koninklijke toestemming een ordeteken, titel, rang, waardigheid of openbare bediening, verleend of opgedragen door een vreemde mogendheid of regering, aanneemt. Voor de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht is thans (evenals zulks voor de zeemacht het geval was), naast de staat van Nederlander ook de staat van Nederlands onderdaan opgenomen, omdat het niet uitgesloten moet worden geacht dat te eniger tijd ook Nederlandse onderdanen (inwoners van Nieuw-Guinea) officier worden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 29 augustus 1946 ¹⁾.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* E. Wijvekate, J. W. C. Calten

Houwing, F. T. J. Jansen en J. A. Deelder.

Raadsman: Off. v. Adm. 1e kl. J. M. Giel.

Opdracht van de commandant aan een officier om niet met een auto de kazerne te verlaten omdat die commandant wilde onderzoeken of die officier rechtmatig met de auto reed. Dit onderzoek betrof een dienstbelang en beklaagde heeft dat geweten. Beklaagde heeft opzettelijk nagelaten het hem in verband met dit dienstbelang gegeven bevel te gehoorzamen. Tot de taak van de Krijgsraad behoort niet het beoordelen van de doelmatigheid van het bevel.

Twee maanden gevangenisstraf en ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen).

(WM.Sr. art. 23, 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen L. E., oud 32 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende

¹⁾ Zie hierna blz. 71 Dienstbevel. (Red.)

als reserve eerste luitenant bij het Koninklijk Nederlands Leger en als zodanig gedetacheerd bij het Korps Mariniers bij het Depôt Korps Mariniers te Tilburg,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 14 Augustus 1946 no. CZM/JZ/2/122/46 G aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als reserve eerste luitenant der infanterie van het „Koninklijk Nederlandsche Leger en als zoodanig gedetacheerd bij het „Korps Mariniers — althans dienende als militair bij de Zeemacht — „op 21 Maart 1946, in tijd van oorlog, in de Willem II kazerne te „Tilburg, toen de luitenant-kolonel der Mariniers P. J. van Gijn hem „— doelende op de auto waarmede hij, beklagde, zich toen aldaar „bevond — de woorden had toegevoegd: „Jij gaat niet met die auto „„de kazerne uit, heb jij dat goed begrepen?” — althans woorden „van dergelijke strekking — zulks teneinde na te gaan of beklagde „rechtmatig met die auto reed, opzettelijk nagelaten heeft te gehoor- „zamen aan dat bevel en met die auto uit die kazerne is weggereden”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. L. E., oud 32 jaren, als beklagde:

dat hij op 21 Maart 1946, diende als reserve eerste luitenant der infanterie van het Koninklijk Nederlandsche Leger en als zoodanig gedetacheerd was bij het Korps Mariniers; dat op 21 Maart 1946 in de Willem II kazerne te Tilburg zich tusschen hem en den luitenant-kolonel der Mariniers P. J. van Gijn een woordenwisseling ontspoon omtrent de vraag omtrent het feit of een auto waarmede hij op het terrein van de kazerne was gekomen, eigendom van de Marine of van hem was; dat hij daarbij liet uitkomen, dat hij nogal haast had en dat hij graag meteen wilde wegrijden; dat, nadat de overste er zijn twijfel over had uitgedrukt of die wagen aan hem toebehoorde, deze tegen hem zeide: „Jij gaat niet met die auto de kazerne uit, heb jij dat goed begrepen?” althans woorden van dergelijke strekking; dat de overste, nadat deze hem voornoemde order had gegeven, tegen den daarbij aanwezigen luitenant Roose zeide, dat deze den Chef van den Marine transportdienst te den Haag moest opbellen, om bij dezen officier zijn bewering, dat de wagen geen marine-eigendom was te verifiëren; dat hij, haast hebbende in de auto is gestapt en naar den uitgang van het kazerneterrein is gereden, waar de onderofficier van de wacht hem door gebaren te kennen gaf, dat hij moest stoppen; dat deze hem mededeelde, dat deze opdracht had om zijn auto niet door te laten; dat hij dezen daarop geantwoord heeft, dat hij naar buiten wenschte te rijden; dat hij het kazernegebouw is uitgereden;

2. P. J. Roose, oud 39 jaren, als getuige:

dat op een Donderdag omstreeks Maart 1946 in de Willem II kazerne te Tilburg de luitenant-kolonel der Mariniers van Gijn aan L. E. vroeg, doelende op een auto, waarmee E. op het kazerneterrein

was aangekomen: „Hoe zit dat nu eigenlijk met die wagen?"; dat E. antwoordde: „Die is van mij"; dat de Overste zeide dat deze dat dan toch wel eerst wilde onderzoeken; dat hij na eenig heen en weer gepraat de Overste tegen E. hoorde zeggen: „Jij gaat niet met die „wagen de kazerne uit, alvorens van mij hiertoe toestemming te hebben „gekregen", althans woorden van dergelijke strekking;

Overwegende, dat een procesverbaal van voorlopig onderzoek d.d. 23 Maart 1946 opgemaakt door den officier van Administratie der 1ste klasse J. M. Giel en den kapitein der Mariniers KMR Tj. H. de Boer, beiden dienende bij het D.K.M. te Tilburg onder meer inhoudt:

a. de ten processe voorgelezen verklaring van den Luitenant-kolonel der Mariniers P. J. van Gijn, welke, zakelijk gerelateerd, luidt: dat hij op Donderdag 21 Maart 1946 vernam, dat E. in de kazerne was gekomen met diens auto, welke deze volgens diens zeggen ten gebuik had gekregen van een Amerikaan; dat hij sinds eenige tijd te voren had vernomen, dat E. deze auto in reparatie had gegeven bij de Marine-auto-pool te Rotterdam en dat deze na gereedheid op Tilburg zou worden gedirigeerd; dat hij toen vernam, dat de met verlof zijnde E. kennelijk nog steeds reed in zijn slechts van Amerikaansche papieren voorziene auto, hetwelk in strijd was met de van hoogerhand gegeven instructies, hij maatregelen heeft genomen om daaraan een einde te maken; dat hij in een gesprek met E. van dezen vernam, dat deze de auto zelf bij de Marine-pool had weggehaald en toestemming had er mede te rijden van den officier M.S.D. Kimmel, chef van de Marine-transportdienst, die indertijd had bepaald, dat die auto door E. kon worden gebruikt, mits gestort in de pool van de Willem II kazerne; dat hij E. antwoordde, dat deze toestemming in de allereerste plaats te zijner kennis had behooren te worden gebracht en dat hij hem wel terzake zou opbellen om inlichtingen; dat hij Luitenant Roose opdracht gaf het bureau Marine-transport aan te vragen en E. uitdrukkelijk heeft gezegd: „Jij gaat niet met die auto de kazerne uit, „heb jij dat goed begrepen?", waarop deze: „Ja Overste" antwoordde;

b. de ten processe voorgelezen verklaring van den Sergeant der Mariniers A. A. de Lange, welke, zakelijk gerelateerd, luidt: dat hij op 21 Maart 1946 als onderofficier van de wacht bij de poort van de Willem II kazerne te Tilburg telefonische opdracht ontving van zijn commandant dat de auto toebehoorende aan E. de kazerne niet mocht verlaten, en desnoods moest trachten met geweld deze wagen binnen te houden; dat even later de wagen van E. er aankwam, kennelijk met het doel de poort uit te rijden; dat hij zich midden op den rijweg plaatste en het stopteeken gaf; dat E. de wagen bestuurde; dat de wagen doorreed alsof deze hem omver wilde rijden; dat toen hij niet van zijn plaats week deze stopte; dat hij tegen E. zeide, dat de wagen de kazerne niet mocht verlaten en dezen verzocht den wagen op zij van de rijlaan te plaatsen en uit te stappen; dat deze hierin toestemde, den wagen langzaam naar de rechterkant reed, daarna plotseling gas gaf en in volle vaart de poort uitreed;

Overwegende, dat door den inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen

wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemeene bekendheid, dat het op 21 Maart 1946 tijd van oorlog was, hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „althans dienende als militair bij de Zeemacht”;

Overwegende, dat beklagde als verweer voert, dat de order, welke de luitenant-kolonel der Mariniers hem gaf geen dienstbevel zou zijn, omdat de auto zijn eigendom was, waaraan volgens hem geen twijfel kon bestaan en zijn opinie is, dat een militaire meerdere geen zeggenschap heeft over particuliere eigendommen, in de omstandigheden als de onderhavige;

Overwegende, ten aanzien van dat verweer: dat het in de telastlegging niet gaat over het feit, of de auto beklagde's eigendom was, waaraan *volgens beklagde* geen twijfel kon bestaan, maar wel over de omstandigheid of de beklagde met de auto rechtmatig reed, waarnaar de Luitenant-kolonel van Gijn, aangezien deze daaraan twijfelde, een onderzoek wilde instellen; dat deze omstandigheid beklagde wel degelijk bekend was, daar Overste van Gijn hem duidelijk te verstaan heeft gegeven, dat deze ter zake den Officier M.S.D. Kimmel zou opbellen om inlichtingen, en aan Luitenant Roose, in beklagde's bijzijn, opdracht gaf het bureau Marine Transport op te bellen; dat dit onderzoek zeer zeker een dienstbelang betrof en beklagde dit degelijk heeft geweten en begrepen; dat beklagde dan ook opzettelijk heeft nagelaten aan het hem in verband met dit dienstbelang gegeven bevel te gehoorzamen, niet omdat, zooals hij thans gelieft te beweren, aan dat bevel het belang van den dienst vreemd was, maar omdat hij haast had en in ongebreidelde eigengereidheid en eigenwijsheid eigenbelang liet praevaleeren boven dienstbelang;

Overwegende, dat voorts de raadsman van beklagde ten processe heeft betoogd, dat de gegeven order geen dienstbevel was, omdat er twijfel bestaat omtrent de beantwoording der vragen:

1. was er wel reden om een onderzoek naar het rechtmatig rijden van beklagde in te stellen,

2. zoo ja, was het dan wel noodig, dat de auto op het kazerne-terrein moest blijven,

3. was het in de telastlegging aangegeven verband in feite wel de werkelijke redengeving voor het gegeven bevel;

Overwegende, te dien aanzien, dat zooals reeds bij de weerlegging van het verweer van beklagde is beslist, onder de omstandigheden, zooals in de telastlegging vermeld, het daarin omschreven bevel een dienstbevel was;

dat de raadsman nu door de Krijgsraad de doelmatigheid van dat dienstbevel wil doen beoordeelen; dat deze gedachtengang van den raadsman op een verwarring van den taak van den rechter en van de administratie berust; dat bedoelde beoordeling toch in de eerste plaats in handen van den meerdere is gelegd; dat wel de rechter de rechtmatigheid van de door de Regeering vastgestelde voorschriften en van de door de administratie gegeven bevelen heeft te beoordeelen, doch het nooit de taak van den strafrechter kan zijn in zijn rechtspraak de

doelmatigheid of ondoelmatigheid van de door de Regeering vastgestelde voorschriften en de door de administratie gegeven bevelen te beoordeelen, doch de strafrechter in tegendeel heeft te zorgen, dat niet met overschrijding van de strafwet de door de Regeering gegeven voorschriften en de door de administratie gegeven bevelen geheel of ten deele illusoir worden gemaakt;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog”;

Overwegende, dat een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder dit is begaan en de persoon van den beklaagde, terwijl bij de uitvoering van de op te leggen gevangenisstraf de tijd door den beklaagde voor die tenuitvoerlegging van 22 tot en met 24 Maart 1946 in voorloopig arrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht;

Overwegende, dat beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt wordt geacht om in den militairen stand te blijven, terwijl de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; . . . enz.

Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.

Vonnis van 30 augustus 1955.

President: Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk;

Leden: Lt. Kol. d. Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (Vl.) B. Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Kapt. Lt. t. Zee (T.D.) C. F. C. Thoms.

Raadsman: Luit. t. Zee (T.D.) 2e kl. Ir T. J. de Feber.

Als onderofficier van de wacht, met de leerling, gedurende ongeveer een half uur van boord geweest. In verband met de reeds opgelegde straf van verlaging een militaire detentie van één dag, voorwaardelijk, opgelegd.

(W.M.Sr. art. 11 ¹⁾, 129; W.K. art. 57 ¹⁾).

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen M. S. B., oud 18 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als matroos der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 8 Augustus 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos der 1e klasse a/b Hr. Ms. „Luymes”, „op of omstreeks 19 April 1955 te Merauke, althans in Nederlands

¹⁾ Deze artikelen zijn in het vonnis niet als toegepast aangehaald.

„Nieuw-Guinea, als onder-officier van de Hondenwacht ene als zo-
 „danig op hem rustende verplichting niet is nagekomen, door zonder
 „toestemming zich naar de wal te begeven, althans naar een plaats, die
 „niet onder zijn post als onder-officier van de Wacht van Hr. Mr.
 „„Luymes” viel, en gedurende ongeveer een half uur te vertoeven in
 „de K.P.M.-loods in de nabijheid van de Oceaansteiger”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1e. Martinus, Simon B., 19 jaar oud, als beklaagde:

dat hij van 18 op 19 April 1955, toen hij diende als matroos der 1e klasse a/b van Hr. Ms. „Luymes”, liggende te Merauke (Nederlands Nieuw-Guinea), de wacht had als onder-officier van de wacht van de Hondenwacht, terwijl als leerling aan hem was toegevoegd de autochtone matroos Mansawan; dat hij te omstreeks 01.30 uur op de 19e April 1955 twee Papoea vrouwen zag in de buurt van de K.P.M.-loods bij de Oceaansteiger te Merauke, aan welke steiger Hr. Ms. „Luymes” gemeerd lag; dat hij toen naar de bij de K.P.M.-loods geparkeerde marine auto's is gegaan om zich ervan te overtuigen wat die vrouwen daar deden; dat de leerling van de wacht met hem is meegelopen; dat hij opeens een van die vrouwen vroeg met hem de loods in te gaan, met de bedoeling om vleselijke gemeenschap met haar te hebben; dat de gevraagde vrouw zonder antwoord te geven aan zijn verzoek voldeed; dat hij in die loods vleselijke gemeenschap met die vrouw heeft gehad, zonder dat zij zich daartegen verzette; dat hij vervolgens na ongeveer een half uur tezamen met de leerling naar boord is teruggegaan en verder normaal zijn dienst heeft gedaan; dat hij gehandeld heeft in een plotselinge opwelling en zich toen niet bewust was van de ernst van zijn handeling, daar hij er niet bij had nagedacht; dat hij nu beseft zich door die handeling in een toestand te hebben gebracht, waardoor hij zijn dienst als onder-officier van de wacht van de Hondenwacht niet naar behoren kon verrichten; dat hij van boord is gegaan met de bedoeling de auto's te controleren;

2e. Jatham Mansawan, 18 jaar oud, als getuige: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en overgelegd is een afschrift van de wachtlijst voor Maandag 18 April 1955 van Hr. Ms. „Luymes”, luidende onder meer:

HW matroos B.,

LL Hw matr. DvS Mansawan;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Als onder-officier van de Hondenwacht een als zodanig op hem „rustende verplichting niet nagekomen”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde reeds krijgstuchtelijk werd gestraft met „verlaging tot de stand van matroos der 3e klasse” en dat derhalve de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

Gezien de artikelen 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 188, 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van één dag, voorwaardelijk, proeftijd één jaar. Fiat executie verleend op 13 September 1955 — *Red.*].

Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.

Vonnis van 30 augustus 1955.

President: Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk;

Leden: Lt. Kol. d. Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (VI.) B. Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Kapt. Lt. t. Zee (T.D.) C. F. C. Thoms.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. (O.C.) A. C. L. van Aalst.

Als onderofficier van de wacht (dagwacht) zijn dienst laten waarnemen door de leerling en zichzelf te slapen gelegd.

Militaire detentie v.d.t.v. 4 weken.

(W.M.Sr. art. 11, 129).

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. S., oud 25 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 1e klasse;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 8 Augustus 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als matroos der 1e klasse a/b Hr. Ms. „Ternate” „op of omstreeks 29 April 1955 te Sorong, althans in Nieuw-Guinea, „als Onder-officier van de Dagwacht ene als zodanig op hem rustende „verplichting, om vanaf 04.00 uur zijn wacht te doen, niet is nagekomen, immers dit niet heeft gedaan en zonder toestemming zijn „wacht heeft laten doen door de leerling van de wacht, de matroos der „1e klasse W. Oskam, althans deze wacht niet zelf heeft gelopen en „zich wederom naar kooi heeft begeven”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: [qualificatie als: „*Als onderofficier van de wacht een als zodanig „op hem rustende verplichting niet nakomen*” en veroordeling deswege tot: militaire detentie voor de tijd van zes weken — *Red.*];

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1e. Johannes S., 25 jaar oud, als beklagde:

dat hij op 28 April 1955, toen hij diende als matroos der 1e klasse a/b van Hr. Ms. „Ternate”, welke bodem voor anker lag op de rede van Sorong in Nederlands Nieuw-Guinea, de wacht had als onder-officier van de PV-DW, terwijl als leerling van de PV-DW aan hem was toegevoegd de matroos der 1e klasse Oskam; dat hij de PV-wacht normaal heeft gedaan; dat hij in de avond van de 28e April 1955 met matroos Oskam had afgesproken, dat Oskam de volgende ochtend een gedeelte van de Dagwacht voor hem zou doen tot ongeveer een half uur vóór overal; dat hij op 29 April 1955 ten omstreeks 03.40 uur werd gepord door de leerling van de Hondewacht, matroos der 1e klasse Oudenaller; dat hij toen uit zijn kooi is gekomen, zich heeft aangekleed en vervolgens naar de w.c. is gegaan; dat hij daar de onder-officier van de Hondewacht, matroos der 1e klasse de Vries tegenkwam, die hem mededeelde de revolver vast aan matroos Oskam te hebben gegeven; dat matroos de Vries hem de bijzonderheden overgaf, waarna hij tegen matroos de Vries zei, dat hij kon gaan, daarmede bedoelende dat hij de wacht van de Vries had overgenomen; dat hij zich vervolgens naar het halfdek begaf teneinde zich ervan te overtuigen dat matroos Oskam op post stond; dat hij toen tegen matroos Oskam zei hem direct te porren, indien er zich bijzonderheden zouden voordoen; dat hij zich daarna weer naar kooi heeft begeven; dat hij ten omstreeks 05.40 uur door matroos Oskam werd gepord, uit kooi kwam, zich aankleedde en zich vervolgens naar de wacht begaf; dat hij weet verkeerd te hebben gehandeld, doch zich toen de ernst van zijn gedrag niet realiseerde; dat hij zich toen reeds sedert enige tijd niet helemaal goed voelde en veel last had van hoofdpijnen; dat hij niet gevraagd heeft vrijgesteld te worden van wacht, daar anderen anders voor hem zouden moeten invallen; dat hij in Sorong reeds naar de dokter is geweest; dat hij na het bovenvermelde geval met de wacht, toen Hr Ms. „Ternate” in Hollandia lag, onder behandeling is geweest van de dokter van de marine kazerne Hollandia, waarna de hoofdpijnen grotendeels verdwenen; dat hij van niemand toestemming had om zijn wacht door matroos Oskam te laten doen;

2e. Willem Oskam, 23 jaar oud, als getuige: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe navolgende 2 telegrammen zijn overgelegd, inhoudende:

Telegram van Commandant Marine Kazerne Hollandia aan Commandant Afdeling Mariniers Sorong 090401z/Aug., luidende:

„verzoeke i.v.m. krijgsraad tegen matroos 1 J. S. (48646), „destijds geplaatst a/b Hr. Ms. Ternate, mede te delen of be- „trokkene zich omstreeks medio April 55 met hoofdpijnklachten „heeft gemeld bij de onder uw bevel dienende Off. Arts. Ziekte- „boekje van betrokkene vermeldt hieromtrent niets.”

Telegram van Commandant Afdeling Mariniers Sorong aan Commandant Marine Kazerne Hollandia 102108z/Aug., luidende:

„Rub 09041z van klachten van matroos 1 S. 48646 bij ltz. arts
„niets meer bekend noch zijn er gegevens in adm.”

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Als onderofficier van de dagwacht een als zadenig op hem rusten-
„de verplichting niet nagekomen”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad voor wat betreft de gezondheids-toestand van beklagde van geen verzachtende omstandigheden is gebleken;

Overwegende derhalve, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

Voorts overwegende, dat ter generale preventie publicatie van het vonnis wenselijk is;

Gezien de artikelen 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 188, 189, 204 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart het de beklagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot: een militaire detentie voor de tijd van vier weken.

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen.

[Fiat executie op 13 september 1955 verleend — Red.].

NASCHRIFT.

In de vooroorlogse jurisprudentie, inzonderheid in Nederlands-Indië, bestond wel verschil van mening over de vraag of een onderofficier van de wacht beschouwd moest worden als „bevelhebber van enige wacht” dan wel als „ander militair dan als schildwacht”. De Krijgsraden beschouwden de onderofficier van de wacht (niet te verwarren met de onderofficier-wachtcommandant bij de landmacht) niet als bevelhebber. Men zie de conclusie van eis bij het vonnis van de Zeekrijgsraad te Willemsoord van 9 mei 1934 (M.R.T. XXX, blz. 172 v.).

De door de Krijgsraad gebezigde qualificatie: „als onderofficier van „de wacht . . .” omzeilt wel deze vraag doch is niet aan de wetstekst ontleend.

W. H. V.

Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.

Vonnis van 10 juni 1955.

President: T. J. Rijkers; *Leden:* A. Ehbel, V. J. L. Blom, A. W. v. d. Star en P. M. H. van Hulten.

Raadsman: Luit.t.Zee (VI.) 1e kl. A. Carpentier Alting.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, feitelijke insubordinatie en mondelinge bedreiging van een meerdere: lid van een M.P.-patrouille.

Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.M.Sr. art. 108, 114, 117, 128).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen P. A. D. B., oud 21 jaren, gequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 26 Mei 1955, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als matroos der 2e klasse en zich bevindende op of omstreeks 27 Februari 1955, in tijd van oorlog, te omstreeks 16.15 uur op het voor militairen verboden terrein van Campo Allegre op „Curaçao:

„1e. nadat aldaar de marinier der 1e klasse L. Rebel, behorende tot en optredende als commandant van een onder bevel van de commandant van de sectie militaire politie van het 3e infanteriebataljon mariniers, de tweede luitenant der mariniers KMR J. Bos, staande patrouille, die kenbaar was aan een om de linkerbovenarm gedragen blauwe band waarop in witte letters M.P. was aangebracht en als zodanig onder meer belast was om zich eventueel op voornoemd terrein bevindende militairen daarvan te verwijderen, hem alzo als meerdere had gelast voornoemd terrein en zijn omgeving onmiddellijk te verlaten, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen;

„2e. opzettelijk, nadat hierop diezelfde meerdere hem had vastgegrepen bij één zijner armen en hem voortduwde in de richting van een op het terrein aanwezig autobusje om hem hierin te doen plaats nemen en hem op deze wijze het terrein te doen verlaten, zich met geweld tegen deze meerdere heeft verzet door te rukken en te trekken in een richting tegenovergesteld aan die waarin die meerdere hem wilde voeren en zich vast te klampen aan het portier van dat autobusje, hebbende hij daarbij tevens opzettelijk diezelfde meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigd, door deze op dreigende toon de woorden toe te voegen: „Ik kan goed gezichten onthouden en ik zal je later nog wel eens tegenkomen”, althans woorden van gelijke dreigende strekking”;

Overwegende dat beklagde ten aanzien van het hem te laste gelegde ten processe heeft verklaard:

dat hij terwijl hij diende als matroos der 2e klasse bij de Marinebasis op Curaçao, op 27 Februari 1955 omstreeks 12.00 uur met de schepelingen Noordermeer en Van Echteld met een busje naar Campo Allegre op Curaçao is gegaan en hij weet dat dit voor militairen verboden terrein is; dat hij aldaar in 1½ uur tijd vier glazen rhum-cola heeft gedronken tengevolge waarvan hij zich de verdere toedracht van het gebeurde niet nauwkeurig meer kan herinneren; dat hij meent gewaarschuwd te zijn voor de komst der Militaire Politie en hij met de andere schepelingen nog geprobeerd heeft het terrein via de achterzijde te verlaten; dat zij bij die poging aangehouden werden door een lid van de M.P.-patrouille, hetgeen hij begreep uit het feit, dat deze een armband met de letters M.P. en een witte helm droeg; dat hij van het lid van de M.P.-patrouille, — een marinier—, opdracht kreeg om Campo Allegre en de omgeving daarvan onmiddellijk te verlaten en zij zich gedrieën naar een voor het restaurant gereedstaand busje begaven, waar Noordermeer en Echteld instapten; dat hij wist dat zich nog een schepeling, die hij kende, in Campo Allegre bevond en hij het plan opvatte achter te blijven om deze op te zoeken; dat hij zich daarom omdraaide en weer in de richting van het restaurant liep; dat hij zich vaag herinnert dat Noordermeer en Van Echteld geprobeerd hebben hem ook in het busje te doen plaats nemen en toen dit niet lukte dezelfde marinier der M.P. weer naar hem toekwam en hem opdracht gaf ogenblikkelijk weg te gaan; dat hij begreep dat ditmaal en ook de vorige maal, deze woorden een dienstbevel inhielden; dat hij geweigerd heeft hieraan gevolg te geven, doch hij zich niet herinnert of hij daarbij gesproken heeft, doch hij opzettelijk heeft nagelaten er aan te gehoorzamen; dat hierop dezelfde marinier hem bij een arm greep en hem voortduwde in de richting van voornoemd busje teneinde hem daarin te doen plaats nemen, zodat hij het terrein zou verlaten; dat hij zich hiertegen opzettelijk met geweld heeft verzet door te rukken en te trekken in een richting tegenovergesteld aan die waarin de M.P. hem wilde voeren en door zich vast te klampen aan het portier van het autobusje; dat hij daarbij tevens opzettelijk diezelfde marinier in diens tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft bedreigd door deze op dreigende toon de woorden toe te voegen: „Ik kan goed gezichten onthouden en ik zal je later „nog wel eens tegen komen”, althans woorden van gelijke dreigende strekking; dat hij vervolgens naar de patrouille-jeep werd gebracht en daarmee is overgebracht naar de Marinierskazerne Suffisant; dat de ontmoeting met bovenbedoelde marinier omstreeks 16.15 uur op 27 Februari 1955 op het terrein van Campo Allegre te Curaçao heeft plaats gevonden”;

Overwegende dat de volgende getuige ten processe heeft verklaard en met ede bevestigd:

den Toom, Willem, oud 24 jaren van beroep marinier der 1e klasse: dat hij sedert begin December 1954 dient bij de Sectie Militaire Politie van het 3e Infanterie Bataljon Mariniers die in de Marinierskazerne Suffisant op Curaçao is gelegerd en welke sectie onder bevel staat van de Tweede Luitenant der Mariniers KMR. J. Bos; dat hij op 27 Febru-

ari 1955 ingedeeld was bij een patrouille van voornoemde Sectie M.P. samen met marinier der 1e klasse L. Rebel, als Commandant; dat de patrouille als zodanig kenbaar was aan een om de linker bovenarm gedragen blauwe band, waarop in witte letters M.P. was aangebracht en aan een witte helm, waarop dezelfde letters in rode verf geschilderd zijn; dat zij als patrouille onder meer belast waren met de taak zich eventueel op het voor militairen verboden terrein van Campo Allegre op Curaçao, bevindende militairen daarvan te verwijderen; dat dit terrein bij order van blijvende aard van de Commandant Zeemacht in de Nederlandse Antillen (OBANA 32) tot verboden gebied voor militairen is verklaard; dat de patrouille ten omstreeks 16.00 uur, van genoemde dag, op het terrein van Campo Allegre arriveerde; dat hij voor de aldaar aanwezige cantine of restaurant uit de patrouille-jeep stapte en genoemd gebouw aan de voorzijde binnenging, terwijl Rebel naar de achterzijde doorreed om van de achterzijde binnen te treden; dat een 3-tal in de cantine aanwezige matrozen zich bij zijn binnenkomst uit de voeten wilden maken, doch bij de achterdeur door Rebel staande werden gehouden en hij zich bij dit gezelschap voegde; dat desgevraagd de matrozen hun legitimatiebewijzen afgaven, waarvan zij de gegevens noteerden, waarna Rebel deze teruggaf onder toevoeging van de uitdrukkelijke order: „Ik geef jullie hierbij de opdracht het terrein van „Campo Allegre en zijn omgeving onmiddellijk te verlaten,” waarop de matrozen zich naar een vóór het restaurant staand busje begaven, alwaar twee der matrozen instapten; dat beklaagde, die hij persoonlijk kent, zich echter omdraaide en in de richting van het restaurant terugliep; . . . enz.;

Overwegende, dat door de opgave van beklaagde en door de verklaringen van getuige den Toom, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde is te laste gelegd benevens zijn schuld daaraan, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen dat de feiten zijn gepleegd op 27 Februari 1955 en beklaagde de in de telastelegging vermelde meerdere de sub 2e vermelde woorden heeft toegevoegd;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

- I. „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”,
- II. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,
- III. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen”,

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde als enig excuus voor de door hem gepleegde feiten kan opgeven dat hij die dag veel alcohol had gebruikt; dat er verder ten processe geen feiten of omstandigheden bekend zijn geworden die de door beklaagde gepleegde feiten kunnen rechtvaardigen; dat de gepleegde feiten zeer ernstig zijn; dat anderzijds de beklaagde thans voor de eerste maal met de strafrechter in aanraking komt en hij gedurende zijn diensttijd slechts weinige malen krijgstuuchtelijk werd gestraft; dat de verwachting bestaat, dat beklaagde uit het feit, dat hij thans voor de

Zee-krijgsraad terecht staat lering zal trekken; dat er daarom redenen aanwezig zijn beklagde een gevangenisstraf op te leggen, waarvan een gedeelte voorwaardelijk, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Overwegende, dat derhalve na te noemen straf geacht kan worden in goede verhouding te staan tot de ernst van de gepleegde feiten, in verband met de persoonlijkheid van de beklagde en de omstandigheden waaronder de feiten werden gepleegd;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 4 maanden, waarvan 2 maanden voorwaardelijk, proeftijd één jaar — Fiat-executie verleend op 11 Juni 1955 — *Red.*].

NASCHRIFT.

Uit de tenlastelegging en de opgaven van beklagde zou men de indruk kunnen krijgen dat (het lid van) de patrouille de verhouding van meerdere tegenover beklagde ontleende aan de band en de helm, waardoor het lid Rebel als patrouillelid kenbaar was. Ten rechte ontleent een patrouille echter haar superioriteit aan de omstandigheid dat het een troepenafdeling is, d.w.z. een veelheid van militairen onder bevel van één hunner. Men moet de patrouille dus als zodanig kunnen herkennen, niet de leden ervan aan een bijzondere uitmonstering.

De verklaring van getuige den Toom doet echter blijken dat de patrouille geconcentreerd optrad toen althans de eerste ongehoorzaamheid van beklagde gepleegd werd. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Beslissing van 12 mei 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor G. A. van de Bergh en Majoor A. van Houte.

Voorwaardelijke veroordeling; strafbare feiten (veroordeling door de burger-strafrechter) tijdens de proeftijd.

Verlenging van de proeftijd; opdracht zich te gedragen naar de aanwijzingen van de R.K. reclasseringsvereniging met opdracht tot het verlenen van hulp en steun; toediening van een waarschuwing (ten uitvoer te leggen door de President).

(W.Sr. art. 14d, 14g, 14h).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. G. B., geb. 15 Januari 1932, van beroep vulcaniseerder, destijds dpl. soldaat, veroordeelde,

Gezien het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost dd. 29 April 1953 waarbij B. voornoemd werd veroordeeld terzake van „verduistering”, „diefstal, waarbij de schuldige zich de toegang tot de plaats „des misdrijs verschaft door middel van valse sleutels” en „als militair „opzettelijk van eens anders verlofpas gebruik maken, als ware hij de

„daarin genoemde persoon” tot vier maanden gevangenisstraf, met bevel dat een gedeelte van deze straf groot twee maanden niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, dan wel gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen, welk vonnis onherroepelijk is geworden;

Gezien de vordering van de Auditeur-Militair bij deze Krijgsraad, dat deze Krijgsraad last geve tot tenuitvoerlegging van bovenvermelde voorwaardelijk opgelegde straf;

Gehoord de Auditeur-Militair, die bij zijn vordering is blijven volharden;

Gezien de stukken en gelet op het in deze gehouden onderzoek;

Gelet op het door de veroordeelde aangevoerde;

Overwegende, dat voormelde proeftijd is ingegaan op 23 Augustus 1953 en mitsdien voortduurt tot 23 Augustus 1956;

Overwegende, dat de veroordeelde bij vonnis van de Politierechter bij de Arrondissements-Rechtbank te Maastricht dd. 12 Januari 1955, opnieuw is veroordeeld terzake van „*eenvoudige belediging* gepleegd „te Kerkrade op 18 Augustus 1954” tot een geldboete van tien gulden subsidiair vijf dagen hechtenis; en bij vonnis van de Politierechter bij de Arrondissements-rechtsbank te Maastricht dd. 19 Januari 1955 wederom is veroordeeld terzake van „*verduistering* gepleegd te Heerlen „(L.) op 5 October 1954” tot veertig gulden subsidiair twintig dagen hechtenis, welke vonnissen onherroepelijk zijn geworden;

Overwegende, dat de veroordeelde zich derhalve niet heeft gedragen overeenkomstig de hem bij vonnis dd. 29 April 1953 opgelegde voorwaarden;

Overwegende, dat de Krijgsraad termen aanwezig vindt te beslissen, gelijk hierna vermeld, waarbij de Krijgsraad met name overweegt, dat het hem nu de veroordeelde reeds onder toezicht blijkt te staan van de R.K. Reclasseringsvereniging minder gewenst voorkomt de last tot tenuitvoerlegging, gelijk gevorderd te geven;

Gezien de artikelen 14a, 14c, 14d, 14g en 14h Wetboek van Strafrecht;

BESLISSENDE.

I. Stelt alsnog als bijzondere voorwaarde, dat de veroordeelde zich zal gedragen naar de aanwijzingen hem te geven door de R.K. Reclasseringsvereniging, afdeling Heerlen, benevens, zulks ter beoordeling van genoemde Reclasseringsvereniging, naar die van een door die Vereniging aan te wijzen psychiater;

II. Geeft alsnog opdracht aan genoemde Reclasseringsvereniging aan de veroordeelde terzake van de naleving van genoemde bijzondere voorwaarden hulp en steun te verlenen;

III. Verlengt alsnog de proeftijd éénmaal en wel voor de tijd van anderhalf jaar;

IV Bepaalt, dat aan de veroordeelde vanwege de Krijgsraad een waarschuwing zal worden toegediend, zullende zulks bij monde van de President geschieden bij de mededeling van deze beslissing.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 9 juni 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel J. Hofs en Majoor G. A. v. d. Bergh.

Raadsman: 2e Luitenant F. A. M. Mudde.

Als bestuurder van een militaire drietonner bij tegemoetkomend verkeer onvoldoende naar rechts uitgeweken.

Gedeeltelijk voorwaardelijke geldboete omdat beklagde zich tengevolge van gebrek aan slaap niet in staat achtte de auto te besturen doch zijn verzoek om de besturing te mogen overdragen aan de hulpchauffeur was afgewezen.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.Sr. art. 14a, 14b; W.V.R. art. 23(1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. Th. M. Schepers, dpl. soldaat, geb. 10 December 1934, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 Februari 1955 te Schaarsbergen, in de gemeente Arnhem, als bestuurder van een militair motorvoertuig, (type „3 tonner) daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer „opstaande rijweg, de Koningsweg, en toen bij het tegenkomen van „een autobus, niet of niet voldoende is uitgeweken naar rechts,

„althans, indien op bovenstaande telastelegging geen veroordeling „zou volgen, dat hij op tijd en plaats vermeld, rijdende als bovenvermeld en op een afstand van ongeveer 0.80 meter, althans op enige „afstand van de rechterwegkant, toen uit tegengestelde richting over die „weg een autobus kwam aangereden, waarvoor geen voldoende ruimte „aanwezig was om te passeren, in stede van behoorlijk naar rechts uit te „wijken, of indien dat in verband met over die weg hangende takken „niet mogelijk was zijn motorrijtuig behoorlijk rechts van de weg tot „stilstand te brengen, als anderszins op dezelfde wijze door is blijven „rijden waardoor een botsing tussen het door hem bestuurde motorrijtuig en de autobus is ontstaan en alzo de veiligheid op de weg in „gevaar werd gebracht”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van de bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande,

dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd op 9 Februari 1955 te Schaarsbergen, in de gemeente Arnhem;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard elke verdere beslissing omtrent het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 23 lid 1 jo, lid 2 van het Wegenverkeersreglement”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende nog ten aanzien van de aan beklaagde op te leggen straf dat beklaagde ten processe heeft medegedeeld, hetgeen door zijn raadsman — zijnde beklaagdes pelotonscommandant — is bevestigd, dat hij zich tengevolge van gebrek aan slaap — hij had die nacht nog geen twee en een half uur geslapen — vermoeid gevoelde en zich niet in staat achtte om te rijden, welke omstandigheid hij ook aan zijn opdrachtgever ter kennis heeft gebracht met het verzoek goed te vinden, dat de hulpchauffeur de auto zou besturen; dat hem echter werd opgedragen zelf de wagen te besturen, aan welke opdracht hij heeft voldaan;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30 te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 weken waarvan een geldboete tot een gedeelte groot f 20 subsidiair 2 weken hechtenis voorwaardelijk — Red.].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 juni 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadvrouw: Mr L. Bienen.

Zaakbeschadiging: beklaagde had meermalen verdund zwavelzuur tegen nylon-kousen van meisjes geworpen uit een daartoe ingericht flesje, hetwelk hij bij zich droeg, waardoor in die kousen gaten ontstonden.

Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.Sr. art. 14a, 14b, 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. A. L. v. d. L., geb. 15 Augustus 1919, beroepssergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht:

„I. op 27 Maart 1955 te Zaandam opzettelijk en wederrechtelijk „een nylonkous, geheel toebehorende aan Carla Hartog, althans aan „een ander dan aan hem, beklagde, heeft vernield door opzettelijk uit „een flesje, afgesloten met een dop, waarin een gaatje geprikt was, „verdund accuzuur tegen een van haar benen, bekleed met bovenbe- „doelde kous, te werpen, waardoor in die kous een gat zich vormde „zonder voor deze handeling toestemming van genoemde Hartog te „hebben bekomen”;

[II, III en IV soortgelijke feiten — *Red.*];

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij onder meer in de maanden Maart en April 1955 in werkelijke dienst was als sergeant bij de Koninklijke Landmacht;

dat hij op 27 Maart 1955 te Zaandam op straat willens en wetens uit een flesje, afgesloten met een dop, waarin een gaatje was geprikt, verdund accuzuur heeft geworpen tegen één der nylonkousen van een aldaar lopend meisje, genaamd Carla Hartog, waardoor zich in die kous een gat vormde en deze onbruikbaar werd, hetgeen zijn bedoeling was;

dat hij op diezelfde dag het zelfde gedaan heeft te Zaandam met de zelfde bedoeling bij een meisje genaamd Hanny van de Berg;

dat hij op 11 April 1955 te Zaandam op dezelfde wijze en met dezelfde bedoeling heeft gehandeld ten aanzien van Catharina Maria Demphina Keepers en Alida Rem;

dat de door hem vernielde kousen hem niet toebehoorden en hij van niemand recht of toestemming had die te vernielen of te beschadigen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 8 April 1955, opgemaakt en gesloten door Tjibbe Deinum, Hoofdagent van Gemeentepolitie te Zaandam tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Carla Hartog, oud 15 jaar:

dat zij op 27 Maart 1955 te omstreeks 20.30 uur op de Westzijde te Zaandam liep; dat zij plotseling voelde dat er een vloeistof tegen haar linkerkuit gegooid werd; dat zij omkijkend zag dat er een indo-europeaan achter haar liep; dat even later de kousen vochtige rode plekken vertoonden, in welke plekken gaten waren ontstaan; dat de kousen haar in eigendom toebehoren en zij niemand toestemming heeft gegeven deze te vernielen of onbruikbaar te maken;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 11 April 1955, opgemaakt en gesloten door Jan Adrianus Krijn de Joode, agent van gemeentepolitie te Zaandam, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 11 April 1955 te omstreeks 12.10 uur zag, dat de hem bekende A. Keepers op het Tuinierspad een man met een Indisch uiterlijk vasthield, die naar hij — Keepers — mededeelde vloeistof op de kousen van zijn dochter Catharina zou hebben gegooid; dat hij de zakken van die man heeft onderzocht en daarbij in de buitenzak van diens overjas een klein flesje met een schroefdop vond;

dat in die schroefdop een klein gaatje zat, terwijl het flesje met een heldere vloeistof gevuld was; dat hij die man heeft aangehouden; dat die man opgaf te zijn: D. A. L. van der L., geboren te Djocjakarta 15 Augustus 1919;

dat op de kousen van C. M. D. Keepers met de vloeistof uit het op Van der L. aangetroffen flesje proeven zijn genomen; dat daarbij werd geconstateerd dat, nadat enkele druppels op de kousen waren gevallen, de kousen na enige minuten gaten vertoonden op de plaatsen waar de druppels gevallen waren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel of ten dele aan „een ander toebehoort vernielen of onbruikbaar maken, meermalen „gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 11 April 1955—10 Mei 1955 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2, 13, 15, 16, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 14a, b, c, d, 27 van het Wetboek van Strafrecht *); 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerleg-

*) Het ten deze toepasselijk geachte samenloopsartikel is niet aangehaald. (Red.)

ging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde een maand;

Beveelt, dat van deze gevangenisstraf een gedeelte groot twee maanden niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op drie jaren bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen, of niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat hij zich gedurende deze proeftijd zal gedragen naar de aanwijzingen hem te geven door of namens het Hoofd Sectie Geestelijke Gezondheidszorg te 's-Gravenhage;

Verleent opdracht aan deze reclasseringsinstelling overeenkomstig artikel 14d, alinea 2 van het Wetboek van Strafrecht.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 11 mei 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kolonel L. F. C. Potjes en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadman: Mr F. A. C. G. Janssen.

Tijd van oorlog?

Slapen als schildwacht.

De Krijgsraad meent — uitvoerig gemotiveerd — dat het ten tijde van het gepleegde feit geen tijd van oorlog was. De vraag of oorlogsdreiging aanwezig was zal wel tot het einde der tijden voor tweeërlei beantwoording vatbaar zijn. De kwestie is zodoende in een impasse geraakt, mede omdat de vraag of oorlogsdreiging aanwezig is, ten onrechte is losgemaakt van de ratio van artikel 87 W.Sr. Deze ratio is of ten tijde van het plegen van het delict een zodanige oorlogsdreiging aanwezig was, dat deze toepassing van een verscherpt strafrecht noodzakelijk of gewenst maakte.

Een maand voorwaardelijke gevangenisstraf en f 25 onvoorwaardelijke geldboete (conform eis).

In hoger beroep (zie de achter het vonnis opgenomen sensentie) vonnis vernietigd. Tijd van oorlog wel aanvaard o.m. omdat, naar het Hof bekend is, terzake van de wettelijke regeling interdepartementaal overleg gaande is en de rechter op het resultaat daarvan niet vooruit mag lopen door reeds thans toepassing van artikel 87 Wb.Sr. na te laten.

Aangezien het militair belang zich tegen voorwaardelijke veroordeling verzet, veroordeling tot twee maanden militaire detentie onvoorwaardelijk; verlaging; in-arrest-stelling; bevel tot onmiddellijke gevangenneming (eis was: een maand gevangenisstraf voorwaardelijk).

(WM.Sr. art. 11, 13-15, 25, 129; W.Sr. art. 87).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. H., geb. 17 juli 1953, maréchaussée der 2e klasse, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 16 Maart 1955;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 11 Mei 1955, strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand, voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar en tot betaling van een geldboete groot vijf en twintig gulden, met bepaling dat deze boete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de duur van vijftien dagen en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 26 Februari 1955 te 's-Gravenhage, terwijl „hij als marechaussee 2e klasse in werkelijke dienst was bij de 6e „Divisie Koninklijke Marechaussee en ingedeeld zijnde bij de wacht „Julianakazerne en als schildwacht op post was gesteld, althans stond, „op post I, althans patrouille I, althans belast was met de dienst van „patrouille I, zijn post eigendunkelijk heeft verlaten, althans de als „zodanig op hem rustende verplichtingen om zich voortdurend van de „rijwielbergplaats tot de Z.O.-hoek van het kazernecomplex langs de „binnenzijde van het rasterwerk te bewegen, niet is nagekomen, al- „thans zich in een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn bovenge- „noemde dienst niet naar behoren kon verrichten, zich naar zijn slaap- „kamer heeft begeven, aldaar op zijn bed is gaan liggen en daarop „slapende is aangetroffen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de nacht van 25 op 26 Februari 1955, terwijl hij als marechaussee 2e klasse in werkelijke dienst was bij de 6e Divisie Koninklijke Marechaussee, was ingedeeld bij de wacht van de Juliana-kazerne te 's-Gravenhage; dat hij toen belast was met de dienst van patrouille I en als zodanig de verplichting had om zich voortdurend van de rijwielbergplaats, gelegen aan de achterzijde van de Juliana-kazerne, tot de Zuid-Oosthoek van het kazerne-complex langs de binnenzijde van het rasterwerk te bewegen; dat hij die op hem rustende verplichting niet is nagekomen, maar naar zijn kamer is gegaan, op zijn bed is gaan zitten en in slaap is gevallen, waar hij gewekt werd door de marechaussee Bakker;

Overwegende dat zich bij de processtukken bevindt een procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 28 Februari 1955, onder meer zakelijk inhoudende:

als verklaring van Gesinus Eding:

dat hij in de nacht van 25 op 26 Februari 1955 commandant was

van de wacht in de Prinses Julianakazerne te 's-Gravenhage; dat bij deze wacht onder meer was ingedeeld de marechaussee 2e klasse W. H. — beklaagde —; dat beklaagde op 26 Februari 1955 te 05.00 uur het wachtlokaal verliet om patrouille I te gaan aflossen; dat om 06.00 uur de marechaussee Bakker vertrok om beklaagde te gaan aflossen; dat Bakker om 06.30 uur terugkwam met de mededeling beklaagde niet op zijn post te hebben aangetroffen en hem niet te kunnen vinden; dat hij vervolgens met Bakker naar beklaagde is gaan zoeken en Bakker opdracht gaf op de slaapkamer der marechaussee's te gaan kijken; dat Bakker vijf minuten later met beklaagde aankwam en vertelde dat hij beklaagde slapend op zijn bed had aangetroffen;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huis-houdelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij op 26 Februari 1955 te 's-Gravenhage, terwijl hij als marechaussee 2e klasse in werkelijke dienst was bij de 6e Divisie van de Koninklijke Marechaussee en ingedeeld zijnde bij de wacht Julianakazerne en belast was met de dienst van patrouille I, de als zodanig op hem rustende verplichtingen om zich voortdurend van de rijwielbergplaats tot de Z.O.-hoek van het kazernecomplex langs de binnenzijde van het rasterwerk te bewegen, niet is nagekomen, zich naar zijn kamer heeft begeven, aldaar op zijn bed is gaan liggen en daarop slapende is aangetroffen;

Overwegende wat betreft de aan het hier bewezen verklaarde feit te geven qualificatie:

dat volgens tot dusver constante jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof tijd van oorlog aanwezig is, terwijl deze door de vermelding van de tempus delicti voldoende is ten laste gelegd;

dat het Hof deze stelling verdedigd heeft tegen diverse stormlopen van de lagere rechter en zich tenslotte, nadat de eerste verschansingen, te weten feitelijke oorlogstoestand, juridische oorlogstoestand en het buitengewoon onder de wapenen zijn van dienstplichtigen, niet meer te handhaven waren, heeft teruggetrokken in de laatst overgebleven verdedigingsopstelling, gevormd door het 3e lid van artikel 87 Wetboek van Strafrecht, welke stelling evenzeer, doch tevergeefs, van diverse zijden, ook door de lagere rechter, werd bestookt;

dat de verdediging van deze stelling voor het Hoog Militair Gerechtshof des te eenvoudiger was, nu het daarbij slechts scheen te gaan om de vraag of een oorlogsdreiging aanwezig was, welke vraag in het algemeen gesteld, wel tot het einde der tijden voor tweërlei beantwoording en wel in tegengestelde zin vatbaar zal zijn;

dat zodoende deze quaestie in een impasse is geraakt, hetgeen mede is te wijten aan het feit dat de vraag naar het al dan niet bestaan van een oorlogsdreiging bij de discussie ten onrechte is losgemaakt van de ratio van artikel 87 Wetboek van Strafrecht;

dat immers wanneer men de ratio van dat artikel in het oog houdt,

de hier behandelde vraag komt te luiden: „was er ten tijde van het „plegen van het delict een zodanige oorlogsdreiging dat deze toepassing van verscherpt strafrecht noodzakelijk of gewenst maakt?“;

dat derhalve in deze quaestie een element van doelmatigheid is opgesloten, in verband waarmee de Krijgsraad het dienstig voorkomt de voor- en nadelen van dat verscherpt strafrecht tegen elkander af te wegen;

dat de praktijk nu de Krijgsraad heeft geleerd, dat de onder de huidige omstandigheden belangrijkste nadelen in volgorde van belangrijkheid zijn:

1. het algemeen zowel bij beklaagden als bij commandanten heersend onbegrip voor de vermelding der woorden „gepleegd in tijd van „oorlog“ met als uitvloeisel daarvan, dat bij hen de mening post vat, dat de militaire strafrechtspraak ten deze slechts een duister spel is met begrippen en abstracties waar een doorsnee sterveling geen weet van heeft, welke mening weder leidt tot vermindering van vertrouwen in de militaire rechter, die juist in het bijzonder van de zijde van commandanten het volste vertrouwen dient te bezitten wil hij aan zijn doeleinden beantwoorden;
2. de onmogelijkheid om in voorkomend geval te volstaan met krijgstuchtelijke afdoening, wanneer eventueel, zelfs naar het eenstemmig oordeel van Commandierend Officier en Krijgsraad, zulk een afdoening de aangewezen weg is;
3. de onmogelijkheid van oplegging van geldboete ter zake van feiten waarbij deze aan de hand van artikel 24 Wetboek van Strafrecht mogelijk zou zijn, ware het niet, dat in tijd van oorlog het strafmaximum boven zes jaar gevangenisstraf gaat, ofschoon overtreding van de artikelen 98, 114 en 129 Wetboek van Militair Strafrecht, feiten waarbij deze onmogelijkheid zich voordoet, zich in het algemeen niet bijzonder leent voor oplegging van geldboete, doen zich van tijd tot tijd omstandigheden voor, waarin deze straf op haar plaats zou zijn;

dat als meer theoretisch bezwaar is te noemen de doorbreking van het ten onzent gehuldigd beginsel, dat de rechter bij zijn grote mate van vrijheid in de strafmaat toch gebonden dient te zijn aan een naar het oordeel van de wetgever bij een bepaald feit passend strafmaximum, beginsel dat naar het oordeel van de Krijgsraad zonder de geringste twijfel doorbroken wordt b.v. door de mogelijkheid van oplegging van de doodstraf ter zake van feitelijke insubordinatie onder de huidige omstandigheden, een mogelijkheid welke evident in strijd is met het rechtsbewustzijn van ons volk;

dat de Krijgsraad zich vruchteloos heeft afgevraagd wat heden ten dage wel de in het vlak van het strafrecht, of zelfs daarbuiten, liggende voordelen zijn van het aannemen van tijd van oorlog, belangrijk genoeg om tegen de hierboven gestelde nadelen op te wegen;

dat met name de toepasselijkheid van verhoogde strafmaxima nauwelijks als één dier voordelen is aan te merken, vermits de raad in de laatste jaren nooit of te nimmer ook maar de geringste behoefte

daaraan heeft gevoeld en meent, zulks mede op grond van de gepubliceerde jurisprudentie, dat hetzelfde ook voor andere rechters geldt;

dat ook de thans door 's-Hofs uitspraak bestaande mogelijkheid van strafrechtelijke correctie van enkele feiten, die in tijd van vrede aan strafrechtelijke tucht zijn voorbehouden (afwezigheid van korter dan één dag, culpose ongehoorzaamheid), zo men dit al een voordeel wil noemen, er toch een van zo weinig belang is, dat dit ternauwernood enig gewicht in de schaal legt; dat sedert het vervallen van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (E. 53) wel treffend tot uiting is gekomen hoe dit voordeel geheel in het niet verzinkt tegenover het bezwaar, dat in tijd van oorlog afwezigheid van langer dan één dag niet voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komt;

dat zolang de Krijgsraad niet overtuigd is van het bestaan van andere min of meer belangrijke voordelen, het zijn mening blijft, dat de huidige politieke constellatie en de daarin aanwezige oorlogsdreiging niet van dien aard zijn, dat daardoor het aannemen van tijd van oorlog gerechtvaardigd is;

dat de Krijgsraad zich er ten diepste van bewust is, dat, zolang het Hoog Militair Gerechtshof zijn mening in deze handhaaft, de rechtszekerheid — begrip dat niet meer of minder inhoudt dan dat de justitiabele een zekere vastheid in rechtspraak mag verwachten — op straffe van chaos eist, dat de lagere rechter deze mening volgt, doch dat de Krijgsraad daarbij van oordeel is, dat incidentele afwijkingen door het belang der zaak gerechtvaardigd kunnen zijn;

dat toch van de lagere rechter bezwaarlijk kan worden geëist, dat hij zich onder de gegeven omstandigheden volkomen passief gedraagt en lijdzaam afwacht of en wanneer een gevestigde jurisprudentie zich zal wijzigen, doch integendeel van hem mag worden verwacht, dat hij bij voorkomende gelegenheid doet blijken van een afwijkende mening en datgene naar voren brengt wat mogelijk voor de hogere rechter aanleiding kan zijn het eens ingenomen standpunt nog eens te toetsen; dat deze plicht van de lagere rechter zelfs blijft bestaan, wanneer het vraagstuk in quaestie reeds uitputtend schijnt te zijn behandeld;

dat de Krijgsraad in de herdenking van de 10e verjaardag der nationale bevrijding, de viering waarvan — hetzij gaarne toegegeven op gans irrationele wijze — de raad zich nog eens duidelijk bewust deed worden van de discrepantie welke bestaat tussen de jurisprudentie van het Hof ten deze en de realiteit, aanleiding heeft gevonden een en ander nogmaals aan een beschouwing te onderwerpen;

dat derhalve het hierboven bewezen verklaarde feit dient te worden gequalificeerd als:

„Behorende tot enige wacht als ander militair dan die genoemd in „het eerste en vierde lid van artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd twee jaar, en tot betaling van een geldboete

van f 25, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen, onvoorwaardelijk — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 28 juni 1955.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar;

Overwegende, dat het Hof de door de Krijgsraad aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie vernietigt en vervangt door een qualificatie, luidende:

„Als ander militair dan die, genoemd in het eerste, derde en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

Overwegende, dat het Hof de in het vonnis aangevoerde bezwaren tegen het aannemen van „tijd van oorlog” deelt, hoewel naar 's-Hofs ervaring bij de militaire autoriteiten een juister begrip voor 's-Hofs standpunt aanwezig is dan de krijgsraad veronderstelt en het in de vierde plaats aangeduide bezwaar dank zij de practijk van de militaire rechtspraak slechts van theoretische aard is;

Overwegende echter, dat de rechter deze bezwaren niet uit de weg kan gaan door artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht te verontachtzamen en dat slechts door een wettelijke regeling kan worden bereikt dat, indien tijd van oorlog in de zin van dit artikel aanwezig is, toch de daarvoor in aanmerking komende bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht kunnen worden toegepast als ware er geen tijd van oorlog;

Overwegende, dat een zodanige regeling in het bijzonder wenselijk zou zijn nu enerzijds ruim tien jaren na het eindigen van de gevechtshandelingen nog een oorlogsdreiging aanwezig is, vermoedelijk ernstiger van aard dan men zich bij de totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht heeft kunnen voorstellen, doch anderzijds door dit verloop van tijd de meeste justiciabelen het gevaarlijke van de huidige politieke toestand niet beseffen en toepassing van de boven aangeduide wettelijke bepalingen niet begrijpen;

Overwegende, dat — naar aan het Hof bekend is — ten aanzien van een dergelijke wettelijke regeling interdepartementaal overleg gaande is en de rechter op het resultaat daarvan niet vooruit mag

lopen door reeds thans toepassing van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht na te laten;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof te licht is voorgekomen, terwijl het militair belang zich verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof de hieronder te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder dit werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht, als marechaussee der tweede klasse te blijven dienen;

Overwegende, dat het Hof bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van de artikelen 10, 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a en 14b van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 11 en 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover betreft de qualificatie en de daarop betrekking hebbende overwegingen, en de aan beklaagde opgelegde straf;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Qualificeert het bewezen verklaarde als:

„Als ander militair dan die, genoemd in het eerste, derde en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden;

Verlaagt beklaagde tot de stand van marechaussee in de laagste klasse;

Stelt beklaagde in arrest; Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming; Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

(1) TIJD VAN OORLOG.

Eerlijk gezegd is de sententie van het H.M.G. mij niet recht duidelijk. In het bijzonder begrijp ik niet waarom het per se noodzakelijk is thans nog oorlogsdreiging aanwezig te achten en dan nog wel een „oorlogsdreiging, vermoedelijk ernstiger van aard dan men zich bij de

„totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht heeft kunnen voorstellen”. In het Ned. Jur.bl. 1953 blz. 476 schreef ik reeds: „Dit is merkwaardig, omdat het H.M.G. op deze wijze „oorlogsdreiging” aanwezig acht, terwijl met het oog op die oorlogsdreiging de Regering „nog geen dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen heeft geroepen en evenmin de toestand van „oorlogsgevaar” opnieuw heeft afgekondigd. Het is niet onmogelijk, dat het Hof het in deze bij het rechte eind heeft en dat de derde wereldoorlog voor de deur staat en „er derhalve oorlogsdreiging is. Maar hoe moet de justiciabele dat „weten?”

Aldus schreef ik in 1953. Het Hof erkent thans, dat zijn jurisprudentie voor de justiciabelen ernstige bezwaren oplevert. „Zij beseffen „het gevaarlijke van de huidige politieke toestand niet en begrijpen de „toepassing van de bovenaangeduide wetsbepalingen niet.”

Maar zo vraagt men zich af: doelt art. 87 nu werkelijk op een dreiging, die zich over jaren uitstrekt? M.i. zeker niet! Uit de geschiedenis van art. 87 — door mij uitvoerig beschreven in bovengenoemd artikel in het N.J.b. — blijkt duidelijk dat de wetgever de oorlogsdreiging veel concreter en directer zich heeft voorgesteld dan deze thans aanwezig is. Hij heeft zeker het oog gehad op een periode die direct aan de oorlog voorafging en waarin deze dreiging om zo te zeggen reeds aan uiterlijke verschijnselen te bespeuren was, vooral ook aan maatregelen die in het eigen land moeten worden genomen.

Art. 87 dwingt derhalve de rechter niet op dit ogenblik nog of reeds „tijd van oorlog” aan te nemen. Onmogelijk kan dus gezegd worden, dat de rechter „art. 87 zou veronachtzamen” indien hij thans geen „tijd van oorlog” zou aannemen.

Op het interdepartementaal overleg in deze behoeft niet gewacht te worden. Dit kan voortgang vinden welke uitleg ook de rechter feitelijk aan art. 87 op een bepaald ogenblik geeft.

(2) STRAFMOTIVERING.

Ietwat pijnlijk doet het verder aan dat het appèl over dit principiële punt van tijd van oorlog, hetwelk luce clarius de bedoeling had om van het Hof een hernieuwde uitspraak op dit punt te krijgen, voor het Hof aanleiding is geweest om aan de beklagde een veel zwaarder straf op te leggen dan hem door de Krijgsraad was gegeven en dan door de Advocaat-fiscaal was geëist. De verdachte kan toch niet helpen, dat Krijgsraad en Hof een principiële meningsverschil hebben over „tijd van oorlog”!

Wacht-delicten zijn ernstig. Maar wie zelf soldaat is geweest en vele wachtdiensten heeft meegemaakt, weet, dat soms ook bij de beste soldaten de vermoeidheid of plotselinge ongesteldheid tot deze delicten aanleiding kunnen geven. Duidelijkerwijs heeft de Krijgsraad „Zuid” aangenomen, dat zulk een geval van enigszins verschoonbaar plichtsverzuim hier aanwezig was, anders zou hij zeker niet gekomen zijn tot het opleggen van een betrekkelijk lichte straf. De advocaat-fiscaal was blijkbaar dezelfde mening toegedaan, immers hij eiste een nog lichtere

straf dan door de Krijgsraad was opgelegd. Nu het Hof in afwijking van de eis een zoveel zwaardere straf oplegde, had het dit uitvoeriger behoren te motiveren en had het niet moeten volstaan met slechts te wijzen op „het militair belang, dat zich verzet tegen de uitoefening van „de bevoegdheid, bedoeld in art. 14a Sr.” en met de standaardformule van de „ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder „dit werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde”. Bij zo ernstige afwijking van de beslissing van de rechter in eerste aanleg t.a.v. de mate van straf is het de plicht van iedere appèlrechter om deze afwijking ook voor de beklagde op begrijpelijke wijze duidelijk te maken.

J. M. v. B.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 25 mei 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. Melse en Luitenant-Kolonel J. A. C. Schotte.
Raadsman: Mr W. v. d. Grinten.

Bekentenisvrijheid ?

Met het oogmerk om zich voor bestraffing te vrijwaren, aan de kennisneming van zijn meerderen onthouden dat hij in strijd met de voorschriften als bestuurder van een militaire jeep was opgetreden en met die jeep van de weg was afgeraakt en tegen een muurtje was aangereden.

In casu doet zich niet het geval voor dat zijn mededelingsplicht in strijd kwam met de bekendenisvrijheid omdat beklagde zich niet aan een strafrechtelijke vervolging zou blootstellen. De Krijgsraad is immers gebleken dat het ongeval zich niet op een voor het openbaar verkeer openstaande weg heeft voorgedaan zodat geen toepassing van W.V.W. of W.V.R. kan plaats vinden.

Geldboete, rekening houdende met de omstandigheid dat beklagde de schade aan de jeep heeft moeten vergoeden.

(W.M.Sr. art. 139; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. P. d. B., geb. 6 September 1926, sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 28 Januari 1955 te Vught, terwijl hij als „beroepssergeant in werkelijke dienst was bij de Staf van de 3e Divisie, „met het oogmerk zich zelf en de dienstplichtig soldaat H. Vonk voor „bestrafing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren aan de kennis-

*) In de bewezenverklaring vallen de hier gecursiveerde gedeelten weg. (Red.)

„neming van zijn daartoe bevoegde meerdere heeft onthouden, dat „Vonk *voornoemd* hem als chauffeur van een militaire jeep in strijd „met de voorschriften toegestaan had die jeep te besturen, dat hij „beklaagde, daarna zonder in het bezit te zijn van een militair rijbewijs, met die jeep had gereden en daarbij tegen een muurtje was „aangereden, tengevolge waarvan die jeep werd beschadigd, hebbende „hij alstoen aldaar met genoemd oogmerk bovenstaande feiten niet aan „zijn daartoe bevoegde meerdere medegedeeld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 28 Januari 1955, terwijl hij als beroepssergeant in werkelijke dienst was bij de Staf van de 3e Divisie te Vught, sergeant van de week zijnde, op voorstel van een daarop ingedeelde chauffeur soldaat H. Vonk een militaire jeep bestuurd heeft, ofschoon hij wist dat Vonk's toestemming in deze in strijd met de militaire voorschriften was; dat hij toen, terwijl hij niet in het bezit was van een militair rijbewijs, met die jeep heeft gereden, waarbij hij, doordat het licht van de jeep uitging, van de weg af geraakt is en tenslotte tegen een muurtje is aangereden; dat hij daarna wel zag dat de bumper van de jeep beschadigd was; dat hij begreep dat hij, hoe gering de beschadiging ook was, hiervan mededeling moest doen; dat hij toen een en ander onthouden heeft aan de kennisneming van zijn meerdere de chef Staf 3e Divisie te Vught, met de bedoeling zichzelf voor een mogelijke bestraffing of terechtwijzing te vrijwaren;

Post alia:

Overwegende, dat het van algemene bekendheid is dat het volgens de desbetreffende voorschriften aan militaire chauffeurs niet toegestaan is de besturing van de hen toegedeelde militaire auto aan onbevoegden over te geven;

Overwegende, dat beklagde door van een en ander geen melding te maken te kort schoot in zijn qualiteit van meerdere en sergeant van de week; dat hij immers — daargelaten de vraag of niet reeds elke meerdere verplicht is melding te maken van door hem veroorzaakte schade aan Rijksmaterieel — nu een en ander plaats vond in aanwezigheid van een mindere, op grond van art. 7, 3e lid Reglement betreffende de Krijgstucht en als sergeant van de week op grond van het voorlopig Reglement op de Inwendige dienst der Koninklijke Landmagt deel B, art. 13 punt 10 stellig verplicht was de in de te laste legging bedoelde feitelijkheden, welke gezamenlijk als een eenheid moeten worden beschouwd, aan zijn meerdere te melden; dat deze verplichting in casu niet in strijd kwam met het in het militaire strafproces geldend beginsel der bekentenisvrijheid; dat dit wel het geval zou zijn geweest indien beklagde door mededeling dier feiten zichzelf zou blootstellen aan strafrechtelijke vervolging; dat dit geval zich echter hier niet voordoet aangezien, naar de Krijgsraad is gebleken, het ongeval zich voordoed op een niet voor openbaar verkeer openstaande weg, zodat de Wegenverkeerswet noch het daarbij behorend Reglement geschonden

werden *); dat derhalve vaststaat dat beklaagde gehouden was tot kennisgeving van de in de te laste legging bedoelde feitelijkheden;

Post cetera alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: [zie niet-gecursiveerde gedeelten der te laste legging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair met het oogmerk om zich of een ander voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, een aangelegenheid onthouden aan de kennismeming van de bevoegde meerdere”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 139 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders; waarbij de Krijgsraad in het bijzonder rekening houdt met het feit dat beklaagde ingevolge een daartoe strekkende beslissing van den Minister van Oorlog de door hem veroorzaakte schade ad f 70,33 zal moeten vergoeden;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 20 juli 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kolonels C. Melse en Mr L. F. de Groot.

Als bestuurder van een militair motorvoertuig de doorgang voor een rechts van hem naderend voertuig niet vrijgelaten.

Het bewezene levert niet op een strafbaar feit, waar ten genoegen van de Krijgsraad is aangetoond dat het door beklaagde bestuurde motorvoertuig deel uitmaakte van een militaire colonne.

Vrijspraak.

(W.V.R. art. 27(3)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. G. K., geb. 18 September 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

*) De vraag kan gesteld worden of ook beklaagde wist dat het een niet voor het openbare verkeer openstaande weg was en dat tegen hem terzake geen strafvervolging kon worden ingesteld. Zolang daaromtrent bij beklaagde (redelijke) twijfel bestaat, heeft de bekentenisvrijheid o.i. zin. (*Red.*)

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 22 Januari 1955 te 's-Hertogenbosch als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de rotonde het Wilhelminapark, het verenigingspunt, althans kruising, althans splitsing van wegen gevormd door genoemde rotonde en de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Vughterstraat, is opgereden, zonder de doorgang voor zich vrij te laten voor een door O. H. M. van Zinniq Bergmann bestuurd vierwielig motorrijtuig (personenauto), die, gezien zijn, beklagdes, rijrichting, komende van rechts en rijdende over de Vughterstraat, gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig, met hem, beklagde, genoemd verenigingspunt, althans kruising, althans splitsing naderde”;

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal No. 653, opgemaakt en gesloten te 's-Hertogenbosch op 3 Februari 1955 door Joannus Marinus Hellings, hoofdagent van gemeentepolitie te 's-Hertogenbosch, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklagde aan verbalisant:

dat hij op 22 Januari 1955 te circa 00.15 uur als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig over de rijbaan reed van de rotonde „Wilhelminapark” te 's-Hertogenbosch; dat hij toen hij de rechts van hem gelegen Vughterstraat passeerde, zag dat een personenauto vanuit de Vughterstraat de rotonde opreed vlak voor zijn voertuig en daarbij met de linker voorzijde tegen het voorspatscherm van zijn militaire auto reed;

als verklaring van O. H. M. van Zinniq Bergmann aan verbalisant:

dat hij op 22 Januari 1955 te circa 00.15 uur als bestuurder van een vierwielige personenauto over de Vughterstraat te 's-Hertogenbosch reed in de richting Vughterweg, dat hij gekomen op het verenigingspunt van wegen rotonde „Wilhelminapark” en Vughterstraat eerst naar rechts moest; dat hij, toen hij zich enkele meters op die rotonde bevond aan de linkerzijde werd ingehaald en aangereden door een militair motorrijtuig; dat hij, toen hij het verenigingspunt opreed geheel geen verkeer op de rotonde zag;

Overwegende dat het van algemene bekendheid is dat de Vughterstraat en de rotonde „Wilhelminapark” te 's-Hertogenbosch voor het openbaar verkeer openstaande wegen zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigd bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande: dat hij op 22 Januari 1955 te 's-Hertogenbosch als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de rotonde en de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Vughterstraat, is opgereden, zonder de doorgang voor zich vrij te laten voor een door O.

H. M. van Zinnig Bergmann bestuurd vierwielig motorrijtuig (personen-auto) die, gezien zijn, beklaagde's, rijrichting, komende van rechts en rijdende over de Vughterstraat, gelijktijdig met hem, beklaagde, genoemd verenigingspunt naderde;

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een strafbaar feit waar ten genoegen van de Krijgsraad is aangetoond, dat het door beklaagde bestuurde motorrijtuig deel uitmaakte van een militaire colonne zodat beklaagde ingevolge artikel 27, lid 3 Wegenverkeersreglement voorrang had boven het van rechts naderend verkeer;

dat beklaagde derhalve dient te worden vrijgesproken; [. . .enz. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 8 juni 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Majoor J. de Ronde en Majoor K. M. Woudenberg.

Raadsman: 1e Luitenant P. J. Bijnagte.

Beklaagde was op 24 januari ziek thuis gebleven en kreeg van de officier van gezondheid een reisopdracht om op 31 januari naar zijn onderdeel terug te keren. Beklaagde heeft die reisopdracht naast zich neergelegd zonder te zien dat die reisopdracht vermeldde dat hij onverwijld zijn commandant moest waarschuwen ingeval hij op de aangegeven dag niet kon reizen. Beklaagde gevoelde zich op 31 januari ziek en keerde niet terug; hij deed de officier van gezondheid waarschuwen die eerst op 17 februari kwam. Desertie.

Op 18 februari kreeg beklaagde opdracht van zijn meerdere, maréchaussée 1e klasse, naar zijn onderdeel terug te keren, aan welke opdracht hij niet voldeed; hij werd op 22 februari aangehouden. Opzettelijke ongehoorzaamheid en opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid. Verworpen het verweer dat beklaagde geen geld had voor de terugreis.

(W.M.Sr. art. 97, 98, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. A. v. D., geb. 20 Mei 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„I. dat hij op of omstreeks 31 Januari 1955 te Nijmegen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 3e Squadron van de 1e Instructie Groep van de Koninklijke Luchtmacht en gelegerd in de Snijderskazerne te Nijmegen, na herstel van ziekte niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar sindsdien daarvan opzette-

*) De hier door ons gecursiveerde gedeelten werden in de bewezenverklaring niet overgenomen. (*Red.*)

„lijk, althans hoogst nalatig ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 17 Februari 1955 van de Reserve-Officier van Gezondheid 2e klasse J. F. Thomson opdracht kreeg zich op 18 Februari 1955 bij de Militaire Geneeskundige Dienst te 's-Gravenhage te melden, waarna hij op of omstreeks 18 Februari 1955 door de Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage bij genoemde dienst werd aangehouden;

„II. dat hij op of omstreeks 18 Februari 1955, omstreeks 14.30 uur te Nijmegen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 3e Squadron van de 1e Instructiegroep van de Koninklijke Luchtmacht en gelegerd in de Snijderskazerne te Nijmegen, na daartoe te 's-Gravenhage ontvangen opdracht van de marechaussee 1e klasse J. W. v. d. Ven, niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst nalatig ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 22 Februari 1955, omstreeks 10.30 uur door de Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage werd aangehouden en in voorlopig arrest werd gesteld;

„III. dat hij op of omstreeks 18 Februari 1955 te 's-Gravenhage, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 3e Squadron 1e Instructiegroep Koninklijke Luchtmacht, nadat de marechaussee 1e klasse J. W. v. d. Ven, hem had opgedragen zich onmiddellijk naar zijn onderdeel te Nijmegen te begeven, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen en niet onmiddellijk naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar zonder meer te 's-Gravenhage is gebleven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 24 Januari 1955 ziek thuis te 's-Gravenhage is gebleven en van de dokter een reisopdracht kreeg, inhoudende dat hij op 31 Januari 1955 per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel diende terug te keren; dat hij deze reisopdracht verder niet heeft bekeken en dan ook niet heeft gezien, dat op de achterzijde hiervan stond, dat men onverwijld zijn commandant diende te waarschuwen, indien men niet aan de reisopdracht gevolg kon geven; dat hij zich op 31 Januari 1955 nog te ziek voelde om naar zijn onderdeel terug te keren; dat hij zijn aanstaande zwager heeft verzocht dit aan de M.G.D. te willen doorgeven, maar verder zijn commandant niet heeft gewaarschuwd; dat hij thuis is blijven wachten tot er een dokter kwam; dat hij pas op 7 Februari 1955 zijn aanstaande zwager weer heeft verzocht de M.G.D. te bellen; dat hij niet weet of deze dit inderdaad gedaan heeft; dat pas op 17 Februari 1955 dokter Thomson kwam;

dat hij dan ook op 31 Januari 1955 te Nijmegen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 3e Squadron van de 1e Instructie Groep van de Koninklijke Luchtmacht en gelegerd was in de Snijderskazerne te Nijmegen, niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, omdat hij hiervoor te ziek was en thuis is gebleven, totdat hij op 17 Februari 1955 van de Reserve Officier van Gezondheid II J. F.

Thomson opdracht kreeg om zich op 18 Februari 1955 bij de M.G.D. te 's-Gravenhage te melden, waarna hij op 18 Februari 1955 door de Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage bij genoemde Dienst werd aangehouden; dat hij op 18 Februari 1955 omstreeks 14.30 uur, na daartoe te 's-Gravenhage opdracht te hebben ontvangen van de marechaussee 1e klasse J. W. van der Ven, niet naar zijn te Nijmegen gelegerd onderdeel is teruggekeerd, maar sindsdien daarvan willens en wetens ongeoorloofd afwezig is gebleven en geweest, totdat hij op 22 Februari 1955 omstreeks 10.20 uur door de Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage werd aangehouden en in voorlopig arrest werd gesteld; dat hij op 18 Februari 1955 te 's-Gravenhage, nadat de marechaussee J. W. van der Ven hem had opgedragen om zich onmiddellijk naar zijn onderdeel te Nijmegen te begeven, willens en wetens heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen en niet onmiddellijk naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar in 's-Gravenhage is gebleven;

Post alia:

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Desertie in tijd van oorlog gepleegd,
- II. „Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende,
- III. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 98, 97 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is is aangenomen *, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat beklagde tot zijn verweer heeft aangevoerd dat hij op 18 Februari 1955 door geldgebrek niet in staat was de terugreis naar zijn onderdeel te maken; dat de Krijgsraad geenszins er van overtuigd is dat dit de werkelijke reden van beklagde's niet terugkeren geweest is, aangezien beklagde niet aannemelijk heeft kunnen maken, dat hij gedaan heeft wat hij kon om deze moeilijkheid op te lossen; dat bovendien hij die zonder vrij vervoer met bewegingsvrijheid gaat, weet dat hij zelf voor de terugreis heeft te zorgen, zodat geldgebrek geen excuus kan vormen en evenmin een beroep op overmacht kan opleveren;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uit-

---

*) Zie noot bij de tenlastelegging. (Red.)

oefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twee weken, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 8 juni 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Majoor J. de Ronde en Majoor K. M. Woudenberg.

Raadsman: Mr J. A. J. M. van Goethem.

Als militair opzettelijk met een mindere in rang medeplegen van verduistering (als officier, commandant motortransportsquadron, zijn ondergeschikte overhalen om diverse onderdelen aan zijn privé auto te verwerken). Overwegingen inzake het mede-plegen.

Als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere een mindere overhalen iets te doen (in de hoedanigheid voormeld aan zijn ondergeschikten een werkopdracht overhandigen met betrekking tot zijn privé auto).

Motivering van de straf: onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.M.Sr. art. 48, 138; W.Sr. art. 47, 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. D. S. v. B., geb. 31 December 1925, res. 1e luit., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

I. „dat hij op niet nader vast te stellen tijdstippen in het tijdvak „van Augustus 1954 tot en met Januari 1955 te Gilze-Rijen, in ieder „geval in Nederland, te samen en in vereniging met de sergeant A. „Klijs, althans alleen, telkens opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toe- „geëigend een claxon, een stop-achterlicht, een richtingaanwijzer, een „temperatuurmeter, een schakelaartje voor een ruitenwischer en meer- „dere auto-onderdelen en benodigdheden zoals boutjes, moertjes, split- „pennen, slangklemmen en kabels, welke goederen toebehoorden aan „de Staat der Nederlanden, in ieder geval aan een ander dan aan hem, „beklaagde, en genoemde sergeant, en welke goederen hij als com- „mandant van het Motor Transport Squadron van de Vliegbasis Gilze- „Rijen, in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich had, althans „welke goederen naar hij wist, de sergeant Klijs als beheerder van het „magazijn, in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich had; „althans indien het vorenstaande niet tot zijne veroordeling mocht „leiden:

„dat hij in het tijdvak van Augustus 1954 tot en met Januari 1955 „te Gilze-Rijen, in ieder geval in Nederland, als 1e luitenant in werke- „lijke dienst zijnde bij de Vliegbasis Gilze-Rijen en belast zijnde met „het commando over het Motortransport Squadron van die Vliegbasis, „door misbruik van gezag opzettelijk heeft uitgelokt dat de bij ge-

„noemd squadron ingedeelde en onder zijn bevel staande sergeant A. Klijs, die belast was met het beheer van het magazijn van genoemd squadron, althans die belast was met de uitgifte van goederen uit dat magazijn, opzettelijk wederrechtelijk zich meerdere goederen, zoals . . . .” [enz. — *Red.*];

„althans indien ook ter zake van het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij in het tijdvak van Augustus 1954 tot en met Januari 1955 te Gilze-Rijen, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als 1e Luitenant in werkelijke dienst was bij de Vliegbasis Gilze-Rijen en belast was met het commando over het Motortransport Squadron van die Vliegbasis, opzettelijk door misbruik van zijn invloed als meerdere de tot zijn squadron behorende sergeant A. Klijs, die belast was met het beheer van het magazijn van genoemd squadron, althans belast was met de uitgifte van goederen uit dat magazijn, heeft overgehaald iets te doen, waaruit enig nadeel kon ontstaan, hebbende hij alstoen aldaar opzettelijk in zijn bovengenoemde functie en rang genoemde sergeant verzocht in genoemd magazijn aanwezige aan de Staat der Nederlanden toebehorende auto-onderdelen, die benodigd waren of benodigd zouden blijken voor de reparatie van of ter verwerking aan een of meer hem, beklaagde, toebehorende personenauto's, daartoe uit te geven of te verstrekken aan hem, beklaagde,” . . . . [enz. — *Red.*];

II. „dat hij in of omstreeks het tijdvak November 1954 tot en met Januari 1955 te Gilze-Rijen, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als 1e luitenant in werkelijke dienst was bij de Vliegbasis Gilze-Rijen en belast was met het commando van het Motortransport squadron van die Vliegbasis, opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd was aan de belangen van de dienst een mindere heeft bevolen iets te doen, door alstoen aldaar daartoe opzettelijk de tot zijn squadron behorende en onder zijn bevel staande mindere, de korporaal 1e klasse C. Frishert, op te dragen, althans te doen opdragen, verschillende werkzaamheden te verrichten aan een aan hem, beklaagde, toebehorende personenauto (Skoda) en opzettelijk genoemde korporaal daartoe een briefje, waarop die werkzaamheden, onder meer bestaande uit wielspeling opheffen, stuurspeling opheffen, sloten van portieren lassen, 10000 KM inspectie, handrem bijstellen, spionspiegel van boven overplaatsen naar bovenzijde dashboard, kleppen bijstellen, stoplicht controleren en ruitenwissermotor schoonmaken en oliën, stonden vermeld te overhandigen, althans te doen overhandigen, een en ander terwijl hij wist dat door deze werkzaamheden uitsluitend zijn, beklaagde's, persoonlijk belang werd gediend en dat deze werkzaamheden in strijd met de dienaangaande bestaande voorschriften door Frishert voornoemd geheel of gedeeltelijk in de militaire diensttijd met militaire gereedschappen en met militaire materialen zouden worden verricht; „althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij in of omstreeks het tijdvak November 1954 tot en met Januari 1955 te Gilze-Rijen, in ieder geval in Nederland, terwijl hij

„als 1e luitenant in werkelijke dienst was bij de Vliegbasis Gilze-Rijen
 „en belast was met het commando over het Motortransport squadron
 „van die Vliegbasis, opzettelijk door misbruik van zijn invloed als
 „meerdere de tot zijn squadron behorende en onder zijn bevel staande
 „mindere, de korporaal 1e klasse C. Frishert, heeft overgehaald iets te
 „doen, waaruit enig nadeel kon ontstaan, door alstoen aldaar . . .”
 [enz. — *Red.*];

Post alia:

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen — het briefje gemerkt I rood slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen en wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde sub I primair en sub II subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: . . . [enz. — *Red.*];

Overwegende dat het sub I primair bewezen verklaarde moet worden beschouwd in zodanig onderling verband te staan, dat het als één voortgezette handeling moet worden beschouwd;

Overwegende omtrent de qualificatie:

dat de Krijgsraad niet kan delen de ten deze door de Auditeur-Militair en beklaagde's raadsman aangehangen opvatting, dat de feiten onvoldoende zijn tot het aannemen van verduistering hetzij alleen, hetzij in vereniging gepleegd,

dat immers beklaagde door te dulden, dat zijn ondergeschikte rijks-onderdelen, die beklaagde ambtshalve onder zich had, aan beklaagde's auto te diens bate deed aanbrengen, zich deze voorwerpen wederrechtelijk toeëigende,

dat vaststaat dat daarbij beklaagde en Klijs bewust samenwerkten,

dat de Krijgsraad in het midden laat de vraag of zelfs, al was het initiatief geheel en al aan de zijde van Klijs geweest en al had beklaagde zich beperkt tot dulden en goedkeuren, toch niet reeds, gezien beklaagde's positie, waaruit voortvloeyde, dat hij op de eerste plaats geroepen was de onregelmatigheden te voorkomen, gesproken zou kunnen worden van medeplegen door beklaagde,

dat nu echter uit de verklaringen van beklaagde en Klijs bovendien is komen vaststaan, dat het initiatief — zoals trouwens voor de hand ligt — aan de kant van beklaagde heeft gelegen en deze verklaringen slechts uiteen lopen over het ondergeschikte punt of al dan niet *alle* verduisterde voorwerpen op verzoek van beklaagde op diens auto werden aangebracht, in ieder geval de gedragingen van beklaagde die op de hoogte was van wat met zijn auto geschiedde, opleveren een zodanige rechtstreekse medewerking aan het feitencomplex dat van medeplegen in de zin van artikel 47 Wetboek van Strafrecht moet worden gesproken;

dat derhalve de qualificatie dient te luiden:

- I. „Als militair opzettelijk met een militair van mindere rang
 „medeplegen van het opzettelijk gepleegd misdrijf van verduistering,
 „ring, meermalen doch in voortgezette handeling gepleegd,

II. „Als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover een mindere deze overhalen iets te doen, waaruit enig nadeel kan ontstaan”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 321 j° 47 Wetboek van Strafrecht j° 48 Wetboek van Militair Strafrecht j° 56 Wetboek van Strafrecht, en 138 Wetboek van Militair Strafrecht;

Post cetera alia:

Overwegende betreffende de op te leggen straf, dat het militair personeel belast met onderhoud en reparatie van technisch materieel als auto's radiotoestellen en dergelijke dagelijks omgaat met kostbare artikelen, welke veelal zeer goed bruikbaar zijn in de particuliere sector; dat dit personeel daardoor bloot staat aan grote verleiding; dat des te sterker klemt de plicht van de boven deze gestelde officieren op het punt van eerlijkheid in deze een voorbeeld te zijn en een nauwlettend toezicht uit te oefenen op hun ondergeschikten;

dat beklaagde's gedrag met deze dure plicht lijnrecht in strijd is geweest, waardoor diverse ondergeschikten, waaronder een hoogst verdienstelijk onderofficier, meegesleept zijn;

dat beklaagde's gedragingen de opvattingen omtrent eerlijkheid in zijn onderdeel grote schade moeten hebben toegebracht en het aanzien van het gehele officierskorps een ernstige slag moet hebben toegebracht;

dat deze gedragingen blijk geven van een instelling, welke voor een officier beneden alle peil is en de Krijgsraad slechts vanwege beklaagde's onmiskenbare verdiensten en kwaliteiten er van heeft afgezien de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst op te leggen;

dat de ernst der feiten echter naar het oordeel van de Krijgsraad slechts een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf toelaat, ongeacht de gevolgen die de oplegging daarvan voor beklaagde's carrière als officier mogelijk kan hebben;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van drie weken — *Red.*].

Commandant van het Korps Mariniers.

Beschikking van 15 april 1955.

Klager, korporaalschrijver, had tijdens het vooronderzoek van een te zijnen aanzien gerapporteerd krijgstuuchtelijk vergrijp tegen de onderzoekende officier gezegd dat hij, indien hij gestraft zou worden, gebruik zou maken van zijn recht op beroep bij het Ambtenarengerecht, teneinde buiten de Marine om zijn recht te zoeken. Het verweer dat klager slechts bedoelde te vragen of hem die weg van beroep openstond, verworpen.

De opgelegde straf van 14 dagen verzwaaard arrest te zwaar geacht, aangezien de beklagmeerdere in deze uilating slechts een onmilitair gedrag ziet (immers deze uilating ten tijde van het vooronderzoek

overbodig en voorbarig was) doch niet een verkapt dreigement tot afwering van de straf. Bij de straf tevens rekening gehouden met klagers vrees voor bestraffing in verband met zijn ophanden zijnde bevordering.

De strafreden (waarin vermeld: „Blijk gegeven van een domme, „ongewenste mentaliteit . . .”) verbeterd, vermits de mentaliteit niet in een strafreden, doch veeleer in de beoordelingsstaat behoort te worden besproken. (Strafreden gewijzigd in: „Onmilitair optreden . . .”).

Het tevens ingediende beklag over vermeende onbillijke behandeling wordt geacht bij de behandeling van het beklag, waar klager alle gelegenheid krijgt zijn grieven en bijzondere omstandigheden naar voren te brengen, te zijn behandeld.

[Deze beschikking is bij beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 12 september 1955, waarin gezeten waren de Heren Mr Doornbos als president, Lt.-Generaal van der Kroon en Lt.-Generaal Mr Schepers als leden en gep. Kapt. t. Zee van Langeveld en gep. Schout-bij-Nacht Beugelink als plv. leden, bevestigd, onder overweging dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen andere beschouwingen heeft geleid dan die, vervat in de beschikking waarvan beklag, zodat het beklag ongegrond moet worden geacht — *Red.*].

DE GENERAAL-MAJOR DER MARINIERS, COMMANDANT VAN
HET KORPS MARINIERS,

Gelezen:

1. het schrijven van de commandant van de Van Ghentkazerne te Rotterdam no. 0061 C dd. 21 Februari 1955, waarbij aangeboden de verklaring van de korporaalschrijver A., houdende dat hij zich wenst te beklagen over de hem op 17 Februari 1955 door de commandant van de Van Ghentkazerne opgelegde krijgstuuchtelijke straf van:

„14 dagen verzwaaard arrest”,

alsmede over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Blijk gegeven van een domme, ongewenste mentaliteit, door bij de „behandeling van een rapport betreffende zijn dienst als provoost van „de wacht, de divisie-chef te doen weten, dat hij, indien hij door de „commandant zou worden gestraft, direct gebruik zou maken van een „door hem terzake verondersteld recht tot beklag bij het Ambtenaren-„gerecht, teneinde, naar hij toelichtte, buiten de Koninklijke Marine „om met meer zekerheid recht te kunnen verkrijgen.”;

2. het schrijven van de commandant van de Van Ghentkazerne no. 0062/0061 C. dd. 21 Februari 1955, inhoudende dat de korporaalschrijver A. de wens te kennen heeft gegeven zich over zijn divisiechef en de commandant van de Van Ghentkazerne te willen beklagen, terzake van vermeende onbillijke behandeling bij het onderzoek en de behandeling van een rapport;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende allereerst, dat het beklag omtrent de opgelegde krijgstuuchtelijke straf en strafreden, alsmede het beklag betreffende de ver-

meende onbillijke behandeling, in feite als een geheel dienen te worden beschouwd;

Overwegende dat klager op Vrijdag 11 Febr. 1955 na werkzaamheden tot Zaterdag 12 Febr. 1955 07.00 v.m. dienst had gedaan als provoost van de kazerne en dat hem noch gedurende zijn dienst doen als zodanig noch de daarop volgende Zaterdag enige mededeling werd gedaan dat hij in zijn dienst als provoost tekort zou zijn geschoten; dat klager op Maandag 14 Febr. 1955 van zijn divisiechef vernam, dat de voorafgaande Zaterdag rapport over hem was opge maakt, luidende: „Als provoost kazerne onvoldoende toezicht gehouden op de zindelijkheid van de exercitiehale” en dat hij voor dit rapport betreffende het tekort schieten des namiddags bij de commandant op parade moest komen; dat bij de behandeling van dit rapport door de commandant bleek, dat het rapport onvoldoende was onderzocht en een nader onderzoek door de divisiechef nodig was; dat klager op Woensdagmorgen, 16 Febr. 1955, bij zijn divisiechef moest komen voor het verdere onderzoek van het eerdergenoemde rapport; dat klager, die zich bij de behandeling van het rapport enigszins opgewonden had, volgens eigen verklaring gezegd zou hebben: „Kapitein, als ik „hiervoor gestraft word, zou ik de zaak voor willen leggen bij het „Ambtenarengerecht en had ik graag gehad dat U mij hierbij van „advies diende”, waarbij hij, klager, — wederom volgens eigen verklaring — met dit advies doelde op raad of hij deze zaak wel voor zou leggen bij het Ambtenarengerecht en hoe hij dit eventueel aan zou moeten pakken; dat de divisiechef echter verklaart dat klager heeft gezegd: „Kapitein, ik heb links en rechts geïnformeerd, dat wanneer ik „voor dit rapport gestraft wordt door de commandant, ik direct in „beklag zal gaan bij het Ambtenarengerecht om buiten de marine om „meer recht te verkrijgen” — althans woorden van deze strekking — terwijl nadat de divisiechef klager geantwoord had, dat hij nu nog niet over beklag zou kunnen spreken en zeer zeker niet over het Ambtenarengerecht, klager hem, divisiechef, om advies in deze kwestie vroeg; dat een bij de behandeling van deze zaak aanwezige luitenant der mariniers meent gehoord te hebben, dat klager zei: „Kapitein, ik heb „links en rechts geïnformeerd naar de mogelijkheid van beklag; indien „ik gestraft word wil ik dit voorleggen bij het Ambtenarengerecht, „zodat dit buiten de marine om uitgezocht wordt. Wilt U mij hierin „van advies dienen”;

Overwegende dat de divisiechef, die in klagers uitlating geen verkapte vorm van dreigement zag, klager niet heeft gewezen op het on-militaire karakter van deze opmerking en evenmin hier een officieel rapport van maakte; dat genoemde divisiechef echter wel voor de behandeling van het oorspronkelijk rapport de gewraakte uitlating aan Eerste Officier en Commandant heeft medegedeeld, met de bedoeling de persoon en het karakter van klager beter te doen uitkomen; dat de commandant daarentegen van mening was, dat klager met zijn uitlating bedoelde zijn divisiechef en commandant te intimideren en zodoende pogen straf te ontgaan en voorts een duidelijk wantrouwen

t.o.v. zijn militaire meerderen daarin tot uiting kwam; dat de commandant daarop bij de behandeling van het eerste rapport tevens klager onderhield over de door hem tegenover zijn divisiechef gedane uitlating en hem daarvoor streng zou corrigeren; dat klager hierop in de gelegenheid werd gesteld zich te rechtvaardigen en antwoordde dat hij alleen maar de bedoeling had zijn divisiechef om raad te vragen; dat het onderzoek door de commandant hiermede was beëindigd en dat klager de volgende morgen straf met strafreden werd aangezegd, zoals in zijn beklag is aangegeven, terwijl het oorspronkelijke rapport als afgedaan werd beschouwd;

Overwegende ten aanzien van klagers uitlating op 16 Febr. 1955 dat de lezing van de beide officieren slechts verschilt in het woordje „direct” en dat in wezen de uitlating, zoals klager deze zelf achteraf weergeeft, hiermede ongeveer overeenkomt; dat de bedoeling van klager om slechts advies te vragen, echter niet uit zijn uitlating blijkt;

Overwegende voorts dat klager gepasseerd was voor bevordering tot sergeant-schrijver en per 1 Maart 1955 wederom kon worden voorgedragen voor bevordering; dat klager hoopte een goede beoordeling te krijgen en bang was voor een rapport voor de een of andere overtreding met de kans op een krijgstuuchtelijke straf; dat de onzekerheid bij de behandeling van het rapport t.a.v. zijn dienst als provoost en het zich min of meer verongelijkt voelen aanleiding waren tot de gewraakte uitlating; dat deze — verzachtende omstandigheden — bij de beoordeling van klagers uitlating in aanmerking behoren te worden gebracht;

Overwegende dat de uitlating van klager tegenover zijn divisiechef niet alleen voorbarig en dus overbodig was, doch bovendien zeer onmilitair; dat deze uitlating gegrond was op de gedachte van een niet rechtvaardige en billijke behandeling van het over hem gemaakte rapport door zijn militaire meerdere; dat het mogelijk is dat klager met deze uitlating bedoelde enige indruk te maken op zijn divisiechef, doch dat van een verkapt dreigement tot het afweren van een mogelijke straf in deze niet kan worden gesproken; dat overigens de door klager gemaakte opmerking getuigt van weinig kennis van het Reglement en de Wet op de Krijgstucht, zomede het Ambtenarenreglement;

Overwegende t.a.v. de strafreden, dat onder krijgstuuchtelijke vergrijpen vallen alle handelingen en gedragingen van de militair, die strijdig zijn met de militaire tucht of orde; dat het aangeven van een bepaalde mentaliteit daarentegen veeleer in de beoordelingsstaat van een militair behoort te geschieden; dat het in deze juister is in de strafmutatie melding te maken van een onmilitair optreden; dat voorts de in de strafmutatie gestelde zinsnede: „direct gebruik zou maken van „een door hem terzake verondersteld recht tot beklag bij het Ambtenarenrecht, teneinde naar hij toelichtte, buiten de Koninklijke „Marine om met meer zekerheid recht te kunnen verkrijgen” gewijzigd behoort te worden in: „zou overwegen gebruik te maken van een door „hem terzake verondersteld recht tot beklag bij het Ambtenarenrecht”;

Overwegende t.a.v. de strafmaat, dat waar de gewraakte uitlating niet wordt beschouwd als een dreigement, de opgelegde straf van 14 dagen verzwaard arrest te zwaar wordt geacht; dat een straf van 6 dagen verzwaard arrest in juiste verhouding staat tot de geconstateerde gedragingen van klager;

Overwegende tenslotte t.a.v. het beklag over onbillijke behandeling, dat, waar bij de behandeling van het beklag over straf en strafredenen klager alle gelegenheid krijgt om zijn grieven en bijzondere omstandigheden naar voren te brengen, een beklag over onbillijke behandeling in feite overbodig is; dat overigens de behandeling van het eerste rapport, zomede het onderzoek naar klagers gewraakte uitlating, op andere wijze had kunnen geschieden; dat er van onrechtmatige of ontoelaatbare behandeling geen sprake is; dat klagers mening, dat zijn opmerking, gemaakt tegen zijn divisiechef, door deze slechts als vertrouwelijk gedaan mocht worden beschouwd, niet juist is; dat immers, gezien de aard en de toon van de uitlating, van een alleen vragen om advies geen sprake was, terwijl anderzijds de divisiechef als militaire meerdere de plicht heeft een uitlating als de onderhavige te rapporteren;

Beschikkende op het beklag van straf en strafredenen;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzig de straf in „6 dagen verzwaard arrest”, welke geacht moeten worden geheel te zijn ondergaan;

Wijzig de strafredenen in: „*Onmilitair opgetreden door bij de behandeling van een rapport betreffende zijn dienst als provoost van de wacht, de divisiechef te doen weten, dat hij, indien hij door de commandant zou worden gestraft zou overwegen gebruik te maken van een door hem terzake verondersteld recht tot beklag bij het Ambtenarengerecht*”;

Bepaalt dat de gewijzigde straf en strafredenen in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in het conduiteboekje van klager zullen worden ingeschreven;

dat hij, Commandant Korps Mariniers, als strafoplegger in bedoelde bescheiden zal worden genoemd en dat als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking zal worden vermeld;

Beschikkende op het beklag inzake vermeende onbillijke behandeling;

Verklaart dit ongegrond; . . . enz.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 10 mei 1955.

Voorzitter fgd.: Mr A. Blonr, Leden: Mrs P. J. Rutgers van der Loeff en P. A. G. Ubink.

Gem. v. eiser: Mr C. L. Wieringa;

Gem. v. gedaagde (M.v.O.): Mr J. M. A. J. Dieteren.

Een sergeant-bureauonderofficier was bij Besch. M.v.O. van 30 Sept. 1953 voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier gepasseerd in verband met het feit, dat op het moment van indiening van een betreffend voorstel aan de M.v.O. het gemiddelde van de omtrent hem uitgebrachte beoordelingen als bedoeld in art. 2, 4 A Algemeen, lid c, ptn 4 en 5 van L.O. 1952 Nr 196, niet voldoende was voor bevordering tot de naasthogere rang. Had de M.v.O. op goede grond aangenomen, dat deze sergeant aan de gestelde vereisten niet voldeed?

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken verklaarde het ingestelde beroep ongegrond.

De C.R.v.B. overweegt o.m., dat het tot de algemeen verbindende rechtsvoorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel, althans in aan-gelegenheden als het onderhavige, vordert, dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld.

De Raad onderschrijft de opvatting van het Ambtenarengerecht, dat de M.v.O. niet gehouden is, noch zonder meer gerechtigd is te achten, de inhoud van een conduitestaat als volkomen gegrond en on-aantastbaar te aanvaarden, wanneer de betrokkene daartegen niet heeft geopponeerd door middel van een krijgstuchtelijk beklag terzake van een „vermeende onbillijke behandeling” als bedoeld in art. 31 Regl. Krijgstucht.

Het beroep van klager was niet gericht tegen de conduitestaten, maar tegen het besluit van de M.v.O. om eiser voor bevordering te passeren. De Raad moet bij de beoordeling van dit beroep wel in ogeschouw nemen, of en eventueel welke waarden aan de 2 conduitestaten, waarop gedaagde zijn besluit heeft gegrond, als bewijsmiddelen is toe te kennen.

Gedaagde had bij het nemen van zijn besluit omtrent het al of niet bevorderen van eiser niet uitsluitend acht te slaan op de conduitestaten door de Marva off. C. over het tweede halfjaar van 1952 en het eerste halfjaar van 1953 opgemaakt, welke in opmerkelijke tegenstelling staan tot de conduitestaten welke vroeger, n.l. over het eerste halfjaar van 1951 en over het eerste halfjaar van 1952 ten aanzien van eiser waren opgemaakt (over het 2de halfjaar van 1951 was geen beoordeling uitgebracht) door de res.-eerste-luitenant v. M. en door de Marva off. v. D., enz. Door dit wel te doen heeft gedaagde niet gehandeld met de zorgvuldigheid, welke bij het nemen van zulk een besluit in acht behoort te worden genomen.

Besluit nietig verklaard, hetgeen tot gevolg dient te hebben, dat gedaagde de vraag of eiser op of omstreeks 30 September 1953 voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier in aanmerking kwam, opnieuw in overweging neemt en terzake een besluit neemt.

(A.W. art. 73, 87, Regl. M.A.K.L. art. 11).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige, vanwege eiser voorgebracht, mej Y. C.

VAN DORSSSEN, secretaresse, tevoren Marva-officier, wonende te Hengelo (O);

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat aan eiser, toenmaals sergeant-bureauonderofficier der luchtmacht, bij brief van 18 November 1953 in opdracht van de Minister van Oorlog is medegedeeld, dat hij bij beschikking van 30 September 1953 — voor het tegenwoordige — voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier werd gepasseerd, in verband met het feit, dat op het moment van indiening van een desbetreffend voorstel aan genoemde Minister het gemiddelde van de omtrent eiser uitgebrachte beoordelingen voor wat betreft het gestelde in artikel 2, 4 A Algemeen, lid c. punt 4 en 5, van legerorder 1952, nr 196, niet voldoende was voor bevordering tot de naasthogere rang;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 25 October 1954 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen voormeld besluit van 30 September 1953 ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht te bepalen, dat de te zijnen aanzien opgemaakte conduitestaat over het tijdvak 1 Juli 1952 tot 1 Januari 1953 ongeldig wordt verklaard, dat voor dit tijdvak als maatstaf dient te worden aangehouden de conduitestaat over het tijdvak 1 Januari 1952 tot 1 Juli 1952 en dat hij aldus nog in aanmerking wordt gebracht voor bevordering met ingang van 1 October 1953;

IN RECHTE:

Overwegende dat ingevolge artikel 11, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 Augustus 1931, Stb. 378, de bevordering van militairen beneden de rang van tweede-luitenant geschiedt door of vanwege gedaagde volgens de daarvoor door gedaagde gestelde of nader te stellen regelen, en deze regelen voor het beroepspersoneel, behorende tot de luchtmacht, door gedaagde op 15 Juni 1952 zijn gegeven bij het „Bevorderingsvoorschrift voor het beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant der Luchtmacht „1952”, bekend gemaakt bij legerorder 1952 nr 196 LM (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift);

Overwegende dat volgens het in het Bevorderingsvoorschrift bepaalde in artikel 2, onder 4 A Algemeen aanhef en onder c, voor bevordering tot sergeant-majoor o.a. moet worden voldaan aan de eis, bij het beroepspersoneel der luchtmacht gedurende zes jaren in de rang van sergeant en/of sergeant der 1e klasse te hebben gediend;

Overwegende dat vaststaat, dat eiser ten tijde dat het bestreden besluit werd genomen, niet aan deze eis voldeed, zodat gedaagde's besluit hem niet voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier in aanmerking te brengen reeds om deze reden niet in strijd was met het Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat evenwel tevens vaststaat, dat een aantal andere sergeanten of sergeanten der 1e klasse evenmin aan die eis voldeden, maar toentertijd door gedaagde niettemin tot sergeant-majoor-bureauonder-officier zijn bevorderd, aangezien er niet genoeg sergeanten en sergeanten 1e klasse, die aan alle gestelde eisen voldeden, waren om de bestaande vacatures te vervullen;

dat eveneens onbetwist vaststaat, dat ook eiser tot sergeant-majoor-bureauonderofficier zou zijn bevorderd, indien hij voldeed aan de eisen, in het Bevorderingsvoorschrift gesteld in de punten 4 en 5 van voormeld artikel 2, onder 4 A Algemeen c;

Overwegende dat daarom in het onderhavige geding moet worden beslist, of gedaagde goede grond had om aan te nemen, dat eiser aan deze vereisten niet voldeed, daar bij ontkennende beantwoording van deze vraag gedaagde's bestreden besluit nietig zou moeten worden verklaard wegens strijd met het tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel, dat althans in aangelegenheden als de onderhavige vordert, dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld;

Overwegende dat de in genoemde punten 4 en 5 omschreven eisen zijn:

„4. in staat worden geacht het aan de rang van sergeant-majoor „verbonden bevel te kunnen voeren en zijn gezag te kunnen handhaven;

„5 ook in andere dan normale omstandigheden zelfstandig en met „tact kunnen optreden en goede leiding kunnen geven aan onderge- „schikten.”;

Overwegende dat gedaagde tot zijn oordeel, dat eiser aan die vereisten niet voldeed, is gekomen blijkbaar uitsluitend op grond van de conduitestaten, die over de tijdvakken 1 Juli 1952 tot 1 Januari 1953 en 1 Januari tot 1 Juli 1953 over eiser waren opgemaakt;

Overwegende dat het opmaken van conduitestaten als de evenbedoelde weliswaar niet steunt op enig algemeen verbindend voorschrift, maar dit niet wegneemt, dat gedaagde bevoegd is ze te doen opmaken en daarop bij het beslissen over bevorderingen acht te slaan;

Overwegende dat voor de beantwoording van de vraag, of eiser aan de vorenvermelde vereisten voldeed, aan die conduitestaten echter geen bindende kracht kan worden toegekend, vooral omdat de inhoud van die conduitestaten aan eiser niet bekend was en hem eerst bekend is kunnen worden, doordat gedaagde ze met toepassing van artikel 73 der Ambtenarenwet 1929 bij het Ambtenarengerecht heeft ingezonden en ze vanwege het Ambtenarengerecht met toepassing van artikel 87 dezer wet voor hem ter inzage zijn gelegd;

dat hierbij, mede naar aanleiding van hetgeen ter terechtzitting namens gedaagde is betoogd, opmerking verdient, dat de Raad onderschrijft de in de aangevallen uitspraak weergegeven opvatting van het Ambtenarengerecht ¹⁾, dat gedaagde niet gehouden is, noch zonder meer gerechtigd is te achten de inhoud van een conduitestaat als vol-

¹⁾ Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken d.d. 25 October 1954.

komen gegrond en onaantastbaar te aanvaarden, wanneer de betrokkene daartegen niet heeft geopponeerd door middel van een krijgstuchtelijk beklag terzake van een „vermeende onbillijke behandeling”, als bedoeld in artikel 31 van het Reglement op de Krijgstucht;

dat dit evenwel niet insluit, dat in een geding als het onderhavige de conduite-staten als zodanig ongeldig zouden kunnen worden verklaard of wijziging daarvan zou kunnen worden bevolen, aangezien het beroep niet is gericht tegen de conduitestaten, maar tegen gedaagde's besluit om eiser voor bevordering te passeren;

dat bij de beoordeling van dit beroep echter wel in ogenschouw moet worden genomen, of en eventueel welke waarde aan de twee conduitestaten, waarop gedaagde zijn besluit heeft gegrond, als bewijsmiddelen is toe te kennen;

Overwegende nu te dezer zake, dat die conduitestaten beide zijn opgemaakt alleen door de Marva-officier mej. L. COSSE, die op 1 Januari 1953 en 1 Juli 1953 als hoofd van het „Bureau A van de Verenigde „Chefs van Staven”, waarbij eiser werkzaam was, diens onmiddellijke chef was; zijnde op die conduitestaten door de „tweede beoordelaar” aangekend, dat eiser hem slechts administratief bekend was;

dat die conduitestaten — waarin eiser wordt beschreven o.a. als „enigszins sloom”, „kan moeilijk van een oude gewoonte afstappen”, „is niet snel van begrip”, „toont weinig eigen initiatief”, „geeft enigszins een slappe indruk” — over het geheel niet gunstig voor eiser zijn;

dat dit in opmerkelijke tegenstelling staat tot de conduitestaten, welke vroeger, nl. over het eerste halfjaar van 1951 en over het eerste halfjaar van 1952 ten aanzien van eiser waren opgemaakt (over het tweede halfjaar van 1951 werd geen beoordeling over hem uitgebracht), op welke conduitestaten, onderscheidenlijk opgemaakt door de reserve 1e luitenant G. van Meeteren — die eiser heeft beschreven o.a. als „Een goed O.O. Een serieus en geroutineerd werker. Is in staat zeer „goed zelfstandig werk te verrichten. Opgeruimd en prettig in de omgang. Weet op goede wijze zijn gezag te handhaven.” — en door de Marva-officier mej. Y. C. van Dorssen — die omtrent eiser o.a. heeft vermeld „Beoordeelde is een rustige, ijverige, zeer accurate werker. Hij is betrouwbaar en heeft een behoorlijk ontwikkeld verantwoordelijkheidsgevoel. Toont interesse voor zijn werk. Werkt „rustig en prettig samen met zijn collega's.” — eiser wel gunstig is beoordeeld;

dat bovendien aan de door mej. COSSE over het tweede halfjaar van 1952 opgemaakte conduitestaat als beoordeling over *dit* tijdvak weinig of geen waarde kan worden gehecht, omdat mej. COSSE pas sinds 24 November 1952 aan vorengenoemd bureau was verbonden en eiser tot 30 November 1952 aan dat bureau heeft gewerkt onder leiding van het toenmalige hoofd van dit bureau, mej. VAN DORSSEN, vorengenoemd, terwijl aan mej. COSSE — al heeft ze bij het opmaken van deze conduitestaat mej. VAN DORSSEN niet geraadpleegd — wel bekend was, dat deze over eiser tevreden was;

dat mej. COSSE, omdat zij op 1 Januari 1953 nog slechts kort eisers chef was, het uitbrengen van de beoordeling over het tweede halfjaar van 1952 weliswaar heeft uitgesteld tot Maart 1953, maar die beoordeling daarmee niet aan waarde als beoordeling over dat halfjaar wint, doch veeleer wordt een beoordeling over althans mede een deel van het eerste halfjaar van 1953, over welk tijdvak mej. COSSE in Juli 1953 een afzonderlijke conduitestaat heeft opgemaakt;

Overwegende dat de Raad in het onderhavige geding buiten aanmerking laat, dat de reserve-kapitein J. KUIPERS blijkens een op 8 September 1954 opgemaakte beoordelingslijst over het tijdvak 1 September 1953 tot 1 September 1954 eiser wederom gunstig heeft beoordeeld en over hem o.m. heeft vermeld „Rustige betrouwbare werker. „Beschikt over meer dan normale capaciteiten. Is zich daarvan even „wel bewust.”

dat toch gedaagde bij het nemen van zijn bestreden besluit met die latere beoordeling uiteraard geen rekening heeft kunnen houden, evenmin als met de voor eiser niet-gunstige beoordeling, welke genoemde mej. COSSE ook over het tweede halfjaar van 1953 over eiser heeft gegeven;

Overwegende dat evenwel hetgeen in de voorlaatste overweging is vermeld naar 's Raads oordeel gedaagde ertoe had moeten brengen om bij het nemen van zijn — voor eiser zo belangrijk — besluit omtrent het al dan niet bevorderen van eiser, niet uitsluitend acht te slaan op de conduitestaten, door mej. COSSE over het tweede halfjaar van 1952 en het eerste halfjaar van 1953 opgemaakt;

Overwegende dat gedaagde, door dit wel te doen, niet heeft gehandeld met de zorgvuldigheid, welke bij het nemen van zulk een besluit in acht behoort te worden genomen, zodat niet kan worden gezegd, dat gedaagde ten tijde van het nemen van het bestreden besluit goede grond had om aan te nemen, dat eiser aan de vereisten, in het Bevorderingsvoorschrift gesteld in de punten 4 en 5 van artikel 2, onder 4 A Algemeen c, niet voldeed;

Overwegende dat mitsdien, naar uit het eerder overwogene volgt, het bestreden besluit nietig moet worden verklaard; hetgeen tengevolge dient te hebben, dat gedaagde de vraag, of eiser op of omstreeks 30 September 1953 voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier in aanmerking kwam, opnieuw in overweging neemt en ter zake een besluit neemt;

Overwegende dat derhalve moet worden beslist zoals hierna is aangegeven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN :

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat de Minister van Oorlog opnieuw in overweging dient te nemen en dient te besluiten omtrent de vraag, of H. V. op of omstreeks 30 September 1953 voor bevordering tot sergeant-majoor-bureauonderofficier in aanmerking kwam.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 4 oktober 1955.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

Na bezwaarschrift tegen een conduiterapport wendt een luitenant ter zee zich tot de Centrale Raad van Beroep. Advies ingewonnen van een deskundige die adviseert tot nadere verbetering van de beoordeling. De Raad verstaat dat verweerder alsnog zal bepalen dat in het conduiterapport wijzigingen zullen worden aangebracht.

Op grond van punt 210 Voorschrift Conduiterapporten had beoordelaar de stukken en bescheiden, welke hem aanleiding gaven tot de ongunstige beoordeling, behoren te bewaren, waardoor zou zijn bevorderd dat de juistheid der beoordeling met objectieve gegevens kan worden aangetoond.

(A.W. art 3(2) en 58).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake X., luitenant ter zee der 1e klasse, klager, in persoon verschenen, tegen Y., Vice-Admiraal, verweerder, ter openbare terechtzitting verschenen bij de gemachtigde H. J. Baay, kapitein-luitenant ter zee,

Gezien de gedingstukken;

Gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuigedeskundige J. M. Tinga, wonende te 's-Gravenhage, schout-bij-nacht van administratie buiten dienst, verschenen ter openbare terechtzitting van 13 September 1955, daartoe ambtshalve opgeroepen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder „gelezen het bezwaarschrift gedateerd „9 Juli 1954 van luitenant ter zee X., aangeboden door tussenkomst „van de commandant van Hr. Ms. „de Ruyter” en van de commandant „zeemacht Nederland, waarin genoemde officier, verder aan te duiden „met klager, te kennen geeft zich niet te kunnen verenigen met de be„oordelingen, welke hem door kapitein-luitenant ter zee Z., verder aan „te duiden als beoordelaar, uit het over hem, klager, opgemaakte con„duiterapport over de periode van 1 December 1953 tot 25 Juni 1954, „ingevolge het bepaalde in V V.K.M. 1 punt 411 op 26 Juni 1954 „schriftelijk werden medegedeeld, te weten:

„rubriek III

„d. toewijding voor zijn werk: onvoldoende 4,

„h. nauwgezetheid: onvoldoende 4;

„rubriek V

„bruikbaarheid en geoefendheid in functie(s), waarin betrokkene

„dient: onvoldoende 4;

„rubriek XI

„voor bevordering tot de naasthogere rang: d. niet in alle opzichten

„geschikt.

Toelichting . . . enz.;

bij besluit van 11 Januari 1955 het beklag gedeeltelijk gegrond heeft verklaard en heeft beslist:

„dat *in rubriek III*

„d. onvoldoende 4, zal worden veranderd in: „voldoende 5”;

„h. onvoldoende 4, zal worden veranderd in: „voldoende 5”;

„*in rubriek V*

„onvoldoende 4, zal worden veranderd in „voldoende 5”; . . . enz.;

Overwegende dat klager tegen dat besluit tijdig bij de Raad beroep heeft ingesteld, bij klaagschrift verzoekende het daarheen te willen leiden, dat het over hem opgemaakte conduiterapport — zoals dit is komen te luiden tengevolge van het aangevallen besluit — nog nader te zijnen gunste zal worden gewijzigd;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie de Raad heeft doen weten, dat het bij klaagschrift aangevoerde het oordeel van hem, verweerder, over klager geenszins vermag te wijzigen;

IN RECHTE:

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie onder meer het navolgende heeft aangevoerd:

„Het klaagschrift op de voet volgende, merk ik het volgende op:

„Klager twijfelt of het door mij gehouden onderzoek — zij het niet „met zoveel woorden — wel deugdelijk en grondig genoeg is geweest „om mij een gefundeerd oordeel te kunnen vormen over de achtergrond van de feiten en omstandigheden, waarop het gewraakte conduiterapport berust. Hij meent, dat een objectief oordeel over de „onderhavige aanleggenheid slechts verkregen had kunnen worden, „indien ik hem had gehoord of had doen horen door een door mij ter „zake in te stellen commissie. Uiteraard zal het Uw Raad duidelijk zijn, „dat geen enkele verplichting mij dwingt één der door klager genoemde „procedures te volgen. In het onderhavige geval gaven de mij geworden „bescheiden, te weten de inlichtingen van beoordelaar, het bezwaarschrift van klager en de daarop door beoordelaar gegeven schriftelijke „beschouwingen, mij een voldoende inzicht in de onderhavige materie „om mij daaromtrent een voldoende gefundeerd oordeel te kunnen vormen. Het is in gevallen als de onderhavige immers zo, dat het „ja” „van de beoordelaar tegenover het „nee” van klager staat, waarbij — „indien geen onomstotelijke bewijzen van derden te verkrijgen zijn — „de persoon van zowel beoordelaar als van klager in beschouwing „dienen te worden genomen.

„Een conduiterapport wordt door een beoordelaar „naar zijn beste „weten” opgemaakt. Indien nu de betrokken beoordelaar nimmer „enige aanleiding heeft gegeven om een door hem geponeerd oordeel „in twijfel te trekken en hij weet zijn oordeel in een deugdelijke uiteenzetting te staven, dan moet a priori worden aangenomen, dat een „door hem opgemaakte beoordeling in wezen juist is, zij het dan, dat „hij wellicht op sommige punten in zijn oordeel ietwat te scherp kan „zijn geweest. Aangezien naar mijn mening voor klager in het onderhavige geval verzachtende omstandigheden aanwezig waren, heb ik in „mijn hogergenoemde beschikking het gewraakte conduiterapport ten

„gunste van klager afgevlakt door onder meer de onvoldoende beoor-
delingen te wijzigen in voldoende beoordelingen.”;

Overwegende dat de Raad — al aangenomen, dat verweerder heeft willen stellen, dat de onderhavige beoordelaar nimmer enige aanleiding heeft gegeven om een door hem geponeerd oordeel in twijfel te trekken, en al aangenomen de juistheid van deze stelling — het hier door verweerder aangevoerde, ten betoge, dat de onderhavige beoordeling in wezen juist moet worden geacht, daartoe ongenoegzaam oordeelt;

Overwegende dat toch de Raad — met verweerder van oordeel, dat het in beginsel aan hem stond te beoordelen, of hij voldoende op de hoogte was om een beslissing te nemen en niet gebleken achtende, dat verweerder niet in redelijkheid tot de mening kon komen, dat hij te dezen tot beslissen voldoende op de hoogte was — niet wil betwisten, dat verweerder mocht aannemen, dat de beoordeling in wezen juist was, doch deze oordeelsvorming niet tot de zijne kan maken, in aanmerking nemende:

dat de beoordelaar, naar aanleiding van het verzoek van klager te worden ingelicht omtrent de feiten en omstandigheden, waarop de hierboven vermelde voor klager ongunstige beoordelingen zijn gegrond, in hoofdzak melding heeft gemaakt van tekortkomingen van klager met betrekking tot de behandeling van brieven en andere bescheiden . . . enz.;

dat evenwel de staat van dienst van klager — door verweerders gemachtigde ter terechtzitting als voortreffelijk gekenschetst — een geheel ander gedrag van klager doet verwachten dan uit vorenbedoelde feiten zou volgen;

Overwegende dat voorts — aldus wordt verder in de contra-memorie aangevoerd — klager zich op de omstandigheid heeft beroepen, dat beoordelaar hem niet tijdig van zijn tekortkomingen in kennis heeft gesteld en hem derhalve geen gelegenheid zou zijn geboden zich te verbeteren, en deze omstandigheid volgens verweerder voor hem een der belangrijkste motieven is geweest, waarop de door hem ten gunste van klager aangebrachte wijzigingen zijn gebaseerd;

dat echter naar 's Raads oordeel in dit niet tijdig wijzen op beweerdte tekortkomingen niet alleen een „verzachtende omstandigheid” moet worden gezien ten aanzien van gebleken tekortkomingen, doch eveneens een aanwijzing, dat tekortkomingen van een aard en in een mate als hierboven aangeduid niet plaatsvonden;

dat dit temeer klemmt, nu verweerder kennelijk het oog had op overtreding te dezen door beoordelaar van een uitdrukkelijk voorschrift, hetwelk is neergelegd in punt 210 van het „Voorschrift betreffende de „conduiterapporten” (V V.K.M. 1), welk punt met de daarbij behorende noot luidt als volgt:

„Degene, die ingevolge dit voorschrift conduiterapporten moet op-
„maken, is gehouden zich zo spoedig mogelijk een oordeel te vormen
„over de goede en minder goede eigenschappen van de betrokken offi-
„cieren en onderofficieren, en zich voorts te beijveren alle gegevens
„voor het opmaken der conduiterapporten te verzamelen, welke hij op

„loyale wijze kan verkrijgen. Hij is daarbij verplicht, zodra hij minder „goede eigenschappen of tekortkomingen constateert, de betrokken „militairen daarop te wijzen en hen op te wekken te trachten zich te „verbeteren. 1)“

noot 1) „Het mag derhalve nimmer voorkomen, dat een officier of „een onderofficier voor het eerst op zijn minder goede eigenschappen „of tekortkomingen wordt gewezen, wanneer hem een ongunstige be- „oordeling wordt medegedeeld uit een conducerapport, dat over hem „is opgemaakt.”;

Overwegende dat de Raad, op grond van vorenstaande overwe- gingen . . . heeft besloten het advies van een deskundige in te winnen, als hoedanig is aangewezen de schout-bij-nacht van administratie bui- ten dienst J. M. Tinga, voornoemd, die in zijn verslag, d.d. 29 Augustus 1955 heeft geconcludeerd tot het navolgende advies:

„A. De rubriek III punt d „toewijding voor zijn werk” te beoordelen „met „goed (6)”.“

„B. De rubriek III punt h „nauwgezetheid” te beoordelen met „„goed (6)”.“

„C De rubriek V „bruikbaarheid in de functie, waarin betrokkene „dient” te beoordelen met „goed (6)”.“

„D. De rubriek XI „voor bevordering tot de naast hogere rang” te „beoordelen met „geschikt”. . . . enz.;

Overwegende dat de gemachtigde van verweerder ter terechtzitting heeft betoogd, dat aan de deskundigheid van deze adviseur niet valt te twijfelen en dat zijn advies stellig weloverwogen is en op goede gron- den berust, doch dat het advies de beoordelaar niet van de onjuistheid van zijn zienswijze zal overtuigen;

Overwegende hieromtrent, dat de mening van beoordelaar voren- bedoeld uit de gedingstukken voldoende bekend is, doch de juist weer- gegeven mening van verweerders gemachtigde ten aanzien van de advi- seur niet zonder belang is, mede in aanmerking genomen, dat verweer- der partij is in het geding;

Overwegende dat beoordelaar de hem door de deskundige gestelde vraag, of hij kon overleggen de door klager opgestelde ontwerpen van brieven en andere bescheiden, waarop beoordelaar blijkens de geding- stukken aanmerking heeft gemaakt, ontkennend heeft beantwoord, zulks — naar de deskundige ter terechtzitting heeft medegedeeld — omdat het hier klad-ontwerpen betreft, welke niet zijn bewaard;

dat naar 's Raads oordeel hierin alsmede een aanwijzing is ge- legen, dat klager geen blijk heeft gegeven van tekortkomingen, welke via derzelve beoordeling een ongunstige invloed kunnen hebben op zijn kans op bevordering tot zijn naasthogere rang;

dat het immers — zelfs krachtens uitdrukkelijk voorschrift, voor- meld — op de weg van een beoordelaar ligt ingeval van ernstige tekort- komingen als te dezen geïncrimineerd, bescheiden als vorenbedoeld te verzamelen en uiteraard ook voorlopig te bewaren, nu daartegen uit een oogpunt van loyaliteit geen bezwaar kan bestaan — althans niet, indien betrokkene van de op die bescheiden gebaseerde bezwaren tijdig

in kennis wordt gesteld — integendeel daardoor kan worden bevorderd, dat een beoordeling op objectieve gegevens steunt en daarmede derzelver juistheid zoodoig kan worden aangetoond;

Overwegende dat de Raad op grond van al het vorenstaande zich verenigt met het advies van de deskundige, zodat moet worden beslist als volgt:

- RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart verweerders bestreden besluit nietig;

Verstaat, dat verweerder, met gegrondverklaring van het door klager ingediende beklag, alsnog zal bepalen, dat in het conducerapport omtrent klager over de periode 1 December 1953 tot 25 Juni 1954 de navolgende wijzigingen zullen worden aangebracht: [zie conclusie deskundige, boven vermeld — *Red.*].

NASCHRIFT.

Meermalen is er de aandacht op gevestigd dat de wettelijke regeling betreffende de samenstelling van de militaire ambtenarengerechten het militaire element wel in de eerste instantie introduceert, doch niet in de hoogste instantie. In het bijzonder wanneer, zoals in casu, de Centrale Raad rechtspreekt over besluiten in administratief beroep genomen, dus in eerste, tevens laatste instantie, kan het gemis aan het militaire element in raadkamer zich doen gevoelen. In het voorliggende geval schijnt de Raad zich de nodige voorlichting verschaft te hebben door het deskundigenbericht.

Beroep tegen een beoordeling, tegen een persoonlijk oordeel dus, is steeds een moeilijke zaak. Elke beoordeling, hoezeer te goeder trouw en door een integer beoordelaar opgesteld, blijft een persoonlijk element behouden en het is waarschijnlijk dat, wanneer een militair door twee verschillende meerderen beoordeeld wordt, die beoordelingen ongelijk zullen zijn. De beoordelaar beschikt vaak ook niet over belangrijke gebeurtenissen of ingrijpende feiten, maar over een grote serie van op zichzelf onbelangrijke gebeurtenissen in onderling verband en de daarop gebaseerde indruk.

In dit verband moet de toch reeds zeer voorzichtig gestelde tekst van punt 210 van het Voorschrift Conducerapporten met grote omzichtigheid benaderd worden. Men hoede zich er ook voor om (wat bij oppervlakkige lezing zou kunnen gebeuren) uit 's Raads uitspraak te lezen dat het College op grond van punt 210 Voorschrift Conducerapporten, het bewaren ¹⁾ en verzamelen van legio bewijzen en gegevens over die talloze feitjes en onbelangrijke omstandigheden met betrekking tot de te beoordelen minderen aanbeveelt. Aangenomen moet worden dat de Raad geen bescherming wil verlenen aan de (in de praktijk een enkele maal wel voorkomende) figuur, die, gewapend met een notitieboekje, met plaats en datum geconcretiseerde gegevens verzamelt van allerlei

¹⁾ Het voorschrift spreekt van „verzamelen van gegevens”; de Centrale Raad (blz. 66, onderaan) van „bescheiden verzamelen en uiteraard ook voorlopig be-„waren”.

dagelijkse gebeurtenissen, welke, uit haar sfeer gehaald, als basis moeten dienen voor een ongunstige conduite. In een intensieve sfeer als de militaire dienst is, maakt ieder, ook de beste, wel fouten en de opgestelde lijst van fouten over een jaar kan een ongunstige beoordeling de nodige objectieve steun geven. Dergelijk „bewijs” bewijst echter niets en kan zeer wel voos zijn en een verkeerd beeld van de betrokken militair geven. Dergelijke methoden van „secret logs” en „black books” zijn fnuikend voor de goede geest, de kameraadschap en de sfeer van vertrouwen en goede trouw, welke in een officierskorps onontbeerlijk zijn.

W. H. V.

Voorzitter Militair Ambtenarengerecht.

Beslissing bij voorraad.

Uitspraak van 13 juli 1955.

Voorzitter: Mr S. Wierda.

Vermits ook van een in beroep aangevallen besluit de uitvoering plaats vindt en de gevolgen intreden (omdat het beroep, blijkens artikel 61 (2) A.W. geen schorsende kracht heeft) doet zich ten aanzien van het aangevallen besluit ten deze niets afwijkends voor. Verzoeker blijkt in hoofdzaak te wensen dat een gedeelte van de gevolgen van het aangevallen besluit terzijde wordt gesteld doch een beslissing bij voorraad mag in het algemeen niet dienen om het bepaalde in artikel 61 (2) A.W. te elimineren.

(A.W. art. 61 (2), 102).

DE VOORZITTER VAN HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE, RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van Th. J. T., wachtmeester 1e klasse, wonende te Haarlem,

Gezien het verzoek om een beslissing bij voorraad ingekomen 9 Juli 1955 gericht tegen het besluit van de Minister van Oorlog van 2 Juni 1955, waarbij verzoeker, met ingang van 7 Juni 1955 is teruggebracht van de tijdelijke rang van adjudant-onderofficier-instructeur in de definitief door hem beklede rang van wachtmeester der 1e klasse;

Overwegende dat verzoeker o.m. naar voren heeft gebracht, dat zijn nadeel in veel grotere mate van ideële dan van materiële aard is; dat de terugstelling, na zijn dienen van 1947 af als adjudant-onderofficier, alle bezwaren ontmoet van militair-hiërarchieke aard en bovendien zijn aanzien als wachtmeester 1e klasse bij zijn ondergeschikten schaadt, die oneervolle handelingen als ondergrond voor de terugstelling vermoeden en heeft verzocht te bepalen, dat Zijne Excellentie de Minister van Oorlog hem, met intrekking voor zoveel nodig van het bestreden besluit, zal herstellen in zijn tijdelijke rang van adjudant-onderofficier met uitbetaling van zijn wedde en verdere inkomsten op de voet van zijn effectieve rang van wachtmeester der 1e klasse en reservering van het verschil tot zijn wedde en verdere inkomsten op de voet van de tijdelijke rang van adjudant-onderofficier, totdat ten gronde bij gewijsde zal zijn beslist;

Overwegende dat verzoeker blijkens het vorenstaande in hoofdzaak een gedeelte van de aan het aangevallen besluit verbonden gevolgen door een beslissing bij voorraad voorshands wenst te zien terzijde gesteld;

Overwegende dat ook van een in beroep aangevallen besluit de uitvoering plaats vindt en de gevolgen intreden, omdat het beroep op zichzelf blijkens artikel 61, 2e lid der Ambtenarenwet 1929 geen schorsende kracht heeft, zodat zich ten aanzien van het door verzoeker aangevallen besluit in deze niets afwijkends voordoet;

Overwegende dat verzoeker zijn nadeel aanduidt als grotendeels van ideële aard en schade toebrengend aan zijn aanzien als wachtmeester 1e klasse, zulks blijkbaar, doordat hij reeds zolang als tijdelijk adjudant-onderofficier heeft gediend;

Overwegende dat een terugbrenging tot de lagere (definitieve) rang steeds voor betrokkenen een minder aangename situatie zal meebrengen, ongeveer zoals door verzoeker aangeduid, hetgeen derhalve geen grond kan zijn, dat gevolg door een beslissing bij voorraad voorshands terzijde te stellen, wijl de beslissing bij voorraad niet in het algemeen mag dienen om het bepaalde bij artikel 61, 2e lid der Ambtenarenwet 1929 te elimineren;

Overwegende dat het langdurig in de hogere rang gediend hebben van verzoeker ook niet van zodanige invloed kan geacht worden, dat zijn toestand een onverwijld voorziening vereist;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart het verzoek ongegrond.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

De militaire toezichthouder-bestuurder.

Na lezing van het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 27 april 1955, de daarop gevolgde sententie van het H.M.G. van 28 juni 1955 (M.R.T. 1955 blz. 513-517) en hetgeen hieromtrent is vermeld op blz. 607 en 608 M.R.T. 1955, kom ik, ondergetekende, tot de volgende vragen:

1. Is het juist dat een militaire-rij-instructeur, die onder zijn leiding een militair motorrijtuig laat besturen, als *bestuurder* kan worden aangemerkt?

ad. 1. Indien de gedachtengang van het Hof, zoals op blz. 608 M.R.T. 1955 wordt verondersteld, is gelopen langs art. 1 onder ten 3e (bestuurder) van de Wegenverkeerswet, dan kan ik niet begrijpen dat een toezichthoudend rij-instructeur-militair als *bestuurder* in de zin van de Wegenverkeerswetgeving kan worden aangemerkt. In art. 1 onder ten 3e van de Wegenverkeerswet staat: (In deze wet worden verstaan: 3°)

„onder bestuurder van een motorrijtuig hij, die het rijtuig be-
„stuurt of hij die overeenkomstig de voorwaarden, te stellen bij den
„in artikel 2 bedoelden algemeenen maatregel van bestuur, geacht

„wordt het rijtuig onder zijn onmiddellijk toezicht te doen be-
„sturen”.

De in dit punt bedoelde algemene maatregel van bestuur is het Wegsverkeersreglement en speciaal in dit geval art. 3 daarvan. In dit laatstgenoemde artikel zijn opgenomen de algemene voorwaarden waaraan voldaan moet worden, wil er, naar mijn mening, sprake kunnen zijn van een toezichthouder in de zin van de Wegsverkeerswet (dus van een juridische bestuurder).

In verband met het bepaalde in art. 45 van de Wegsverkeerswet en het daarop gebaseerde K.B. van 1 april 1953 (Stbl. no. 167) en in verband met het feit, dat wij op het ogenblik leven in een „juridische” tijd van oorlog, is art. 3 van het Wegsverkeersreglement niet van toepassing het militair-verkeer betreffende.

M.i. eist art. 1. W.V.W. onder ten 3e en art. 2 W.V.W., dat, wil er sprake zijn van een toezichthouder-juridische bestuurder, voldaan moet worden aan, in het algemeen gezegd, de inhoud van art. 3 W.V.R. In art. 3 W.V.R. staan toch m.i. de voorwaarden waaraan voldaan moet worden, wil er sprake „kunnen zijn” van een wettelijk-juridische bestuurder (toezichthouder). Nu art. 3 van het W.V.R. *niet* toepasselijk is met betrekking tot het militair-verkeer, kom ik tot de volgende vraag.

2. Is het mogelijk, zonder dat het bepaalde in art. 3 W.V.R. van toepassing is en mede gelet op de inhoud van art. 1 onder ten 3e van de W.V.W., een militair-rij-instructeur-toezichthouder, als wettelijk-juridische bestuurder in de zin van de Wegsverkeerswetgeving aan te merken?

Er is echter nog een punt in deze moeilijke materie:

3. Is het wel mogelijk de „toezichthouder” in het algemeen, te brengen onder de werkingssfeer van art. 36 van de W.V.W.?

ad. 3. In art. 36 W.V.W. wordt gesproken over: „met een „door hem bestuurd motorrijtuig”.

Naar mijn mening *wordt* een motorrijtuig *niet* bestuurd door de toezichthouder.

Om een „toezichthouder” te brengen onder de werkingssfeer van art. 36 der W.V.W. zou er in plaats van: „met een door hem „bestuurd motorrijtuig” moeten staan: „de bestuurder van een „motorrijtuig”. Naar mijn mening slaat de uitdrukking „met een „door hem bestuurd motorrijtuig” op een daadwerkelijke hande-„ling, op het feit dat de *hier* bedoelde bestuurder feitelijk het motorrijtuig moet besturen.

M.i. is de toezichthouder geen bestuurder, maar wordt geacht bestuurder te zijn in de zin van de Wegsverkeerswetgeving, als voldaan is, in algemene zin, aan de inhoud van art. 3 van het W.V.R. (Voor de militair-toezichthouder-rij-instructeur valt laatstgenoemde bepaling weg).

4. Is het nu toch mogelijk de militair-rij-instructeur onder de werkingssfeer van art. 36 der W.V.W. te brengen, zodanig dat gezegd kan worden, dat deze het feit pleegt „met een door hem bestuurd motor-„rijtuig“?”

5. Is het misschien ook zo, dat wij het vonnis van de Krijgsraad te Velde West moeten zien van de materiële en de sententie van het H.M.G. van de formele kant?

Ik ben mij goed bewust, dat het voor de vervolgingsambtenaar van minder belang is, waarvan de opsporingsambtenaar in het door deze op te maken proces-verbaal, de verdachte verdenkt. Maar toch is het voor de marechaussee-opsporingsambtenaar m.i. wel van belang te weten wat hij moet doen in gevallen als bovenomschreven. Immers, de opsporingsambtenaar maakt niet uit, of de verdachte is de leerling die les ontvangt of de rij-instructeur die les geeft; daar is de materie te moeilijk voor, maar wel moet de opsporingsambtenaar (marechaussee) weten wat hij moet doen in verband met het bepaalde in het K.B. van 2 februari 1951 Stbl. no. 36 en de daarop gebaseerde uitvoeringsbeschikking. Dit laatste betreft het opmaken van een verificatieslip ten behoeve van de Justitiële Documentatiedienst.

P. BOSMA,

Opperwachtmeester, Commandant van de Brigade
Koninklijke Marechaussee, Apeldoorn.

Dienstbevel.

Naar aanleiding van het artikel „Dienstbevel” van de hand van de Majoor Mr H. J. F. BRJVOET in M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 529 v. ontvingen wij van hooggeachte zijnde enkele opmerkingen ter publicatie, waarbij wij verwijzen naar het vonnis van de Zeekrijgraad te 's-Gravenhage van 29 augustus 1946, hiervoren vermeld op blz. 17:

Het standpunt, door Mr BRJVOET verdedigd, berust op de volgende gegevens:

(a) dat dienstbelang en militaire nuttigheid van het bevel identiek zijn. Bovenstaand vonnis leert dat aan de juistheid van dat gegeven nog al het een en ander ontbreekt;

(b) de eis van het dienstbelang, ten onrechte geïdentificeerd met militaire nuttigheid, is ondeugdelijk, omdat het begrip zo moeilijk te hanteren is;

(c) de eis van het dienstbelang, ten onrechte geïdentificeerd met militaire nuttigheid, voldoet niet in de behoefte van de troep aan een korte, begrijpelijke, gemakkelijk hanteerbare en bij het taalgebruik aansluitende definitie van het begrip „dienstbevel”.

In het licht van het bovenstaande worde de inhoud van het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 12 Augustus 1954 (het

„Groningse Stations-geval”), M.R.T. XLVIII, blz. 37, nagegaan. Voor de adjudant-onderofficier in kwestie was het wellicht logisch, dat hij het legitimatiebewijs niet aan de mindere teruggaf, want het dienstbelang zal wel geëist hebben dat hij terzake proces-verbaal of rapport opmaakte en daarvoor zijn gegevens uit dat bewijs moest putten. Dit schijnt echter niet de reden te zijn geweest waarom hij het legitimatiebewijs niet teruggaf, want op het gezegde van de mindere dat hij met de trein meemoest omdat hij anders te laat op zijn plaatsing zou komen, antwoordde de adjudant dat de mindere meemoest naar de marechausseekazerne te Groningen.

Wat dit een dienstbevel? of, zich stellende op het standpunt van de klassieke leer en jurisprudentie: lag aan dit bevel een dienstbelang ten grondslag?

Het is absoluut nodig dat de tenlastelegging het verband tussen het bevel en het (vermeende) dienstbelang feitelijk omschrijft; men mag dit verband niet overlaten aan de intuïtie van de rechter. Als dus dat verband — zoals in casu — niet was ten laste gelegd, behoort de rechter niet eigenwijs te zijn en te zeggen dat het aanwezig is, maar hij drukt zich voorzichtig uit als hij alleen maar overweegt dat niet is in te zien dat het bevel enig dienstbelang ten grondslag had.

In een geval als onderhavige, waarin een meerdere tegenover een mindere komt te staan van wie hij vermoedt dat deze zich aan een ernstig strafbaar feit of ook maar aan een ernstig krijgstuuchtelijk feit schuldig maakte, vindt hij in de artikelen 3 e.v. R.Z. (4 e.v. R.L.) en 44 W.K. precies voorgeschreven wat hem te doen staat. In casu week de adjudant misschien van de wettelijke voorschriften af uit noodzaak, morgen wellicht omdat hij opziet tegen de last van arrestaanzegging, effectuering van het arrest, mededeling ervan aan 's mans commandant, die alleen over het verdere verloop van het arrest kan beslissen. Immers dan kan hij — waar geen arrest werd aangezegd en geëffectueerd — zelf commandant spelen en de man, nadat deze de trein verlopen heeft, weer zijns wegs zenden. Later doet hij het misschien niet uit zucht om voor commandant te spelen, maar uit plaagzucht tegenover een zich misdragend militair — nog later misschien uit plaagzucht tegenover een zich niet misdragend militair. De rechter zou dit alles met een veroordeling moeten sanctioneren?

Tot zover enkele opmerkingen van de Inzender van bovenstaand vonnis uit de oude doos, hetwelk een aanvulling geeft op de overwegingen van de Zeekrijgsraad in het Groningse Stationsgeval. Red.

Strafmutaties ?

Opdat de Commanderende Officieren er zoveel mogelijk voor kunnen waken, dat de onder hun bevelen gestelden een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik maken van de hun bij de W.K. toegekende bevoegdheden, moeten de door de strafpleggers aan de onder hun

bevelen gestelde militairen opgelegde straffen aan de C.O. medegedeeld worden, in het algemeen op het dagelijks rapport (art. 37, 70, 73 W.K., art. 27 1.1. 29 R.K., art. 125 R.I.D.K.L. (A), art. 19 R.I.D.K.L. (B)). Daartoe wordt de strafoplegging, d.w.z. straf en strafreden, vermeld in de op het dagelijks rapport voorkomende kolom STRAFFEN. In een andere daarop voorkomende kolom VERANDERINGEN worden vermeld: overplaatsingen, opnamen in het hospitaal, detacheringen, enz., derhalve de verschillende mutaties van personeel, welke bij een onderdeel plaats hebben (mutare = veranderen, verplaatsen; mutatio, mutation = verandering). Hoewel straffen en veranderingen volkomen verschillende begrippen zijn, die niets met elkaar te maken hebben, is toch het (onjuiste) gebruik ingeslopen van de woorden strafmutatie en mutatie in plaats van strafreden. Zo wordt o.a. het woord strafmutatie enige malen ten onrechte gebruikt in de beschikking van de Commandant van de Mariniers van 15 april 1955, in hoger beroep bevestigd bij beschikking van het H.M.G. van 12 september 1955 (blz. 54).

Een strafreden is geen strafmutatie of mutatie, doch de omschrijving van een bepaalde onkrijgstuchtelijke gedraging van een militair. Het gebruik van de woorden strafmutatie en mutatie voor strafreden is o.i. derhalve onjuist.

S.

Het woord „krijgsmacht” in de voorgestelde grondwetswijziging.

Onder bovenstaande titel lazen wij in het Nederlands Juristenblad van 10 december 1955 (blz. 975/976) de volgende opmerkingen van Mr M. V. POLAK:

Blijkens haar memorie van toelichting op het dd. 13-7-'55 ingediende voorstel tot grondwetswijziging (zitting '54/55 n°. 4023 R 10) beoogt de regering met de vervanging van de woorden „zee- en land-„macht” door „krijgsmacht”, de luchtmacht een zelfstandige plaats te verschaffen. Zulks zou reeds tot uitdrukking zijn gebracht in het K.B. van 11-3-'53 (S. 134), dat uit één artikel bestaat, bepalende, dat de luchtstrijdkrachten de Koninklijke Luchtmacht vormen. Bij dit K.B. moet men echter onwillekeurig aan de woorden van Gorenflot (romanfiguur van Dumas père): „je te baptise carpe!” denken. Art. 82 sub *d* immers der wet van 8-12-'54 (S. 575), de zg. bevorderingswet, bepaalt, dat onder officieren der luchtmacht worden verstaan officieren der landmacht, ingedeeld bij een der dienstgroepen van de luchtmacht, terwijl de practijk nog steeds geen zelfstandige departementale luchtmachtorganisatie kent, maar een staatssecretaris voor dit onderdeel bij herhaling door de minister van oorlog is afgewezen.

De zelfstandigheid van de luchtmacht wordt dus blijkbaar volgens de regering gediend, niet door eenvoudige toevoeging van het woord „luchtmacht” aan de woorden „zee- en landmacht”, maar door vervanging van een dualiteit van strijdkrachten, welke van 1814 dateert, door een woord, dat alle drie onderdelen *kan* omvatten. Door dit woord wordt ieder dezer drie à la merci van de gewone wetgever ge-

bracht, een gevaar, dat groter is voor de nieuwe derde macht dan voor de in de historie verankerde oude twee. Er zou echter nog eens een tijd kunnen komen, dat ook zij hun schrapping uit de grondwet zouden betreuren.

Dat de woorden „zee- en landmacht” een zelfstandige organisatie der luchtmacht in de weg zouden staan kan men toch moeilijk volhouden. Tal van oude grondwetten van andere landen kennen nog die twee-indeling, zonder dat iemand er daar aan denkt, dat zij de luchtmacht in haar ontwikkeling zou kunnen hinderen. Amerika, waar men de grondwet meer dan in enig ander land in ere houdt, moge hier als voorbeeld dienen. In de hevige doelmatigheidsstrijd, welke er aan de vorming van een afzonderlijk luchtvaartdepartement in 1947 is voorafgegaan, is het argument van inconstitutionaleiteit — anders zo gauw bij de hand wanneer men een zaak niet wil — door niemand te berde gebracht. Eerbied voor de historie en een juiste constitutionele interpretatie gaan met betrekking tot deze oudste geschreven grondwet ter wereld op een gelukkige wijze hand in hand.

Nu in de Engelse taal — zo belangrijk in het Atlantisch kader — wel degelijk onderscheiden wordt tussen „force” en „forces” (New Engl. Dict., IV, 419), zou in ieder geval in onze grondwet aan de meervoudsvorm „strijdkrachten” de voorkeur moeten worden gegeven boven het enkelvoud „krijgsmacht”. Alle naoorlogse constituties, die niet zoals die van Brazilië (art. 176) en Burma (art. 92 j°. art. 1 van de zg. union legislative list) de drie delen enumereren, bezigen niet zonder bedoeling de meervoudsvorm, gelijk het niet alleen om psychologische redenen is, dat men nu in de West-Duitse bondsrepubliek van „Streitkräfte” in plaats van „Wehrmacht” spreekt. Alleen art. 61 van de grondwet van Korea van 1948 sprak van de President als opperbevelhebber van de „nationale krijgsmacht” om de eenheid van de strijdkrachten tot uitdrukking te brengen; de geschiedenis heeft geleerd, wat deze daar in de praktijk waard was.

Onze wetgeving moge het woord „krijgsmacht” kennen, voor de grondwet is het een nieuwe uitdrukking. Daarvoor geldt het gezegde van Voltaire: „un mot nouveau n'est pardonnable que quand il est absolument nécessaire, intelligible et sonore”. Over het laatste criterium wil ik hier niet twisten, de beide eerstgenoemde eigenschappen kan men met reden aan de nieuwe term, waarmede men onze constitutie wil verrijken, ontzeggen.

Een staatsrechtelijke puzzle: de Oorlogswet voor Nederland en het Statuut.

In het Nederlands Juristenblad van 19 november 1955 lazen wij op blz. 906-908 onder bovenstaande titel de volgende vraagpunten van de hand van Prof. Mr G. VAN DEN BERGH:

Op 22 september jl. is ingediend een wetsontwerp (Zitting '55—'56, n°. 4108) houdende nieuwe regelen met betrekking tot de staat van

oorlog en de staat van beleg in Nederland (oorlogswet voor Nederland) ¹⁾. Het ontwerp strekt tot vervanging van de bekende wet van 23 mei 1899. In de considerans van dit ontwerp lezen wij: „Alzo Wij in „overweging genomen hebben, dat het wenselijk is, gelet op de artikelen „202 en 203 van de Grondwet nieuwe regelen te stellen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland. . . .” Het ontwerp strekt dus tot uitvoering van de artikelen 202 en 203 van de Grondwet. Hier doet zich nu als eerste onderdeel van onze staatsrechtelijke puzzle een voor de buitenstaander wel uiterst verrassend en onverwacht vraagstuk voor, *nl. of de genoemde grondwetsartikelen nog gelden!*

Het Statuut heeft namelijk een nieuwe bepaling betreffende het geschreven Staatsnoodrecht gebracht. Hieronder treft men de artikelen 202 en 203 van onze Grondwet naast artikel 34 van het Statuut aan.

G r o n d w e t.

Art. 202. Ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid kan door of vanwege de Koning elk gedeelte van het grondgebied des Rijks in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard worden. De wet bepaalt de wijze waarop en de gevallen waarin zulks geschieden kan en regelt de gevolgen.

Bij die regeling kan worden bepaald, dat de grondwettelijke bevoegdheden van het burgerlijk gezag ten opzichte van de openbare orde en de politie geheel of ten dele op het militair gezag overgaan, en dat de burgerlijke overheden aan de militaire ondergeschikt worden.

Daarbij kan wijders afgeweken worden van de artikelen 7, 9, 172 en 173 der Grondwet.

Voor het geval van oorlog kan ook van artikel 170, eerste lid, worden afgeweken.

Art. 203. Ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid kan in buitengewone omstandigheden door of vanwege de Koning voor elk gedeelte van het grond-

S t a t u u t.

Art. 34. 1. De Koning kan ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid, in geval van oorlog of oorlogsgevaar of ingeval bedreiging of verstoring van de inwendige orde en rust kan leiden tot wezenlijke aantasting van belangen van het Koninkrijk, elk gedeelte van het grondgebied in staat van oorlog of in staat van beleg verklaren.

2. Bij of krachtens Rijkswet wordt de wijze bepaald, waarop zodanige verklaring geschiedt, en worden de gevolgen geregeld.

3. Bij die regeling kan worden bepaald, dat en op welke wijze bevoegdheden van organen van het burgerlijk gezag ten opzichte van de openbare orde en de politie geheel of ten dele op andere organen van het burgerlijk gezag of op het militaire gezag overgaan en dat de burgerlijke overheden in het laatste geval te dezen aanzien aan de militaire ondergeschikt worden. Omtrent het overgaan van bevoegdheden vindt waar mogelijk overleg met de Regering van het betrokken

¹⁾ Zie M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 683.

gebied des Rijks worden bepaald, dat de grondwettelijke bevoegdheden van organen van burgerlijk gezag ten opzichte van de openbare orde en de politie geheel of ten dele overgaan op andere organen van burgerlijk gezag. De wet bepaalt de wijze waarop en de gevallen waarin zulks kan geschieden en regelt de gevolgen.

Het bepaalde in het derde lid van artikel 202 is hierbij van toepassing.

land plaats. Bij die regeling kan worden afgeweken van de bepalingen betreffende de vrijheid van drukpers, het recht van vereniging en vergadering, zomede betreffende de onschendbaarheid van woning en postgeheim.

4. Voor het in staat van beleg verklaarde gebied kunnen in geval van oorlog op de wijze, bij Rijkswet bepaald, het militaire strafrecht en de militaire strafrechtspleging geheel of ten dele op een ieder van toepassing worden verklaard.

Zowel links als rechts vinden we dus een grondslag voor het geschreven Staatsnoodrecht in Nederland. Rechts heeft bovendien nog betrekking op Suriname en de Antillen.

Hoe verhouden zich nu, wat Nederland betreft, de regeling van Grondwet en Statuut tot elkaar? Het is onomstreden, dat het Statuut de hoogste regeling vormt: volgens art. 5, lid 2 Statuut neemt de Grondwet de bepalingen van het Statuut in acht. Op grondwettelijke bepalingen, die bij de inwerkingtreding van het Statuut van kracht zijn, vindt art. 56 Statuut toepassing: deze blijven gehandhaafd „totdat zij „door andere, met inachtneming van dit Statuut, zijn vervangen”. Daarop volgt echter onmiddellijk: „*Voorzover het Statuut zelf in enig „onderwerp anders voorziet, geldt de regeling van het Statuut”.*

Vrage: voorziet art. 34 Statuut *anders in het onderwerp van de artikelen 202 en 203 van de Grondwet*? Wat is het *o n d e r w e r p* dezer grondwetsartikelen? Deze artikelen leggen het fundament voor het geschreven Staatsnoodrecht. Deze „fundering” is het onderwerp zowel (voor zoveel Nederland betreft) van deze artikelen als van art. 34 Statuut. En dit laatste artikel voorziet stellig op enigszins andere wijze in dit onderwerp.

Het komt mij dus voorshands voor, dat wij tot onmiddellijke gelding van art. 34 ook voor Nederland moeten concluderen en dat daarmee de artikelen 202 en 203 van de Grondwet hebben opgehouden van kracht te zijn. Is dit juist, dan zal een oorlogswet voor Nederland voortaan op art. 34 Statuut gebaseerd moeten worden.

Zelfs indien de puzzle aldus zou moeten worden opgelost, zouden wij daarmee geenszins van de plicht tot verder puzzelen zijn ontslagen. Art. 34, lid 2 Statuut bepaalt, schijnbaar overduidelijk, dat de uitwerking van het in het eerste lid bepaalde bij R i j k s w e t geschiedt. Het nieuw ingediende ontwerp zou dus niet de vorm van een wet, maar van een Rijkswet moeten hebben. Evenwel rijst bij nadere overweging toch weer twijfel: art. 34 regelt stellig een „aangelegenheid van „het Koninkrijk”. Maar art. 14, lid 3 Statuut bepaalt: „Regelen om-

„trent aangelegenheden van het Koninkrijk, welke noch in Suriname, „noch in de Nederlandse Antillen gelden, worden bij wet (of A. M. v. „B.) vastgesteld”.

Welke is nu de verhouding tussen art. 14, lid 3 en art. 34, lid 2, juncto lid 1? Wordt het bepaalde in 34, lid 2 mede beheerst en dus geclausuleerd door 14, lid 3, of moet 34, lid 2, juncto lid 1 als een speciale afwijking van 14, lid 3 worden beschouwd? Moet dus de uitwerking van 34, lid 1, ook indien die uitwerking slechts Nederland betreft, toch bij R i j k s w e t geschieden, bijv. omdat bij dit noodrecht ook grote belangen van Suriname en de Antillen betrokken kunnen zijn? Zeer belangrijke grondrechten kunnen immers in Nederland krachtens het noodrecht buiten werking worden gesteld, en art. 45 Statuut bepaalt, dat wijzigingen in de N e d e r l a n d s e grondwet betreffende (onder meer) de artikelen, betrekking hebbende op de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, *geacht worden Suriname en de Nederlandse Antillen te raken*. Natuurlijk is w i j z i g i n g van deze rechten niet hetzelfde als tijdelijke buitenwerkingstelling, maar er is toch voldoende verband om de eis van een R i j k s w e t bij art. 34, lid 2, ook indien de regeling zich tot Nederland beperkt, allermindst zonderling te achten. Men kan dus zeer wel concluderen, dat art. 14, lid 3 hier n i e t van toepassing is. Het blijft echter een puzzle.

Voorshands zou ik er nog het meeste voor voelen het nieuwe ontwerp *a.* op art. 34 Statuut te doen steunen, en er *b.* de vorm van een *Rijkswet* aan te geven. Dan blijven wij aan de veilige kant. Want al ontken ik het toetsingsrecht van de rechter, indien bij wet is geregeld, wat bij Rijkswet regeling had behoren te vinden, er zijn er verscheidenen, die hier anders over denken. En mogen we het risico lopen, dat de nieuwe oorlogswet voor Nederland met al, wat daarop zal worden gebouwd, door de rechter onverbindend zou kunnen worden verklaard?

Het komt mij voor, dat de Regering in ieder geval goed zal doen de beantwoording van de door mij opgeworpen vragen niet uit de weg te gaan.

Wetsontwerp betreffende de rechtspleging bij de krijgsmacht; tijd van oorlog; oorlogsgevaar.

Uit de Memorie van Antwoord van 7 november 1955 op de oorlogsbegroting voor het dienstjaar 1956 nemen wij het volgende over:

„Het overleg over een wetsontwerp betreffende de rechtspleging bij „de krijgsmacht, mede ten doel hebbende de oorlogs-krijgsraden te „doen verdwijnen, is voltooid.

„Of tijd van oorlog in de zin van artikel 87 van het Wetboek van „Strafrecht aanwezig is, wordt beslist door de rechter.

„Volgens de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof (o.a. „de sententie van 14 april 1953, opgenomen in het Militair Rechtelijk „Tijdschrift Deel XLVI, 1953, blz. 334) ¹⁾ is tijd van oorlog aanwezig

¹⁾ Zie ook Sent. H.M.G. van 28 juni 1955 met Naschrift, blz. 35 ev. (Red.)

„omdat er feitelijk oorlogsgevaar bestaat en er mitsdien een oorlog „dreigende is. In hoeverre deze uitspraak van het Hoog Militair Ge- „rechtshof mede beïnvloed is door de aanwezigheid van oorlogsgevaar, „als bedoeld in artikel 201, laatste lid, van de Grondwet kan door de „ondergetekende (M.v.O. - Red.) niet worden beoordeeld.

„De ondergetekende (M.v.O. - Red.) acht het tot zijn leedwezen nog „niet mogelijk de toestand van oorlogsgevaar thans reeds te beëindigen, „omdat hieraan bevoegdheden kunnen worden ontleend, welke nood- „zakelijk zijn voor de goede functionering van de krijgsmacht.

„Hij ziet geen verband tussen de soms mogelijk ernstige strafrecht- „lijke consequenties van de „tijd van oorlog” en de personeelsvoor- „ziening bij de Marine.”

**Waarom de Regering de toestand van oorlogsgevaar, als bedoeld
in het K.B. van 10 april 1939 Stb. 181, doet voortbestaan.**

Waarom nog steeds krijgsraden te velde bestaan.

Bij de vaststelling van de hoofdstukken VIII A (Oorlog) en VIII B (Marine) 1956, 20ste Vergadering, 16 november 1955, Handelingen blz. 293-294, verklaarde de Staatssecretaris Mr F. J. KRANENBURG:

Ik ben het helemaal met de geachte afgevaardigde de heer Roosjen eens, dat het juridisch onelegant is, dat de Minister van Oorlog nog bevoegdheden moet ontleenen aan het voortbestaan van de toestand van oorlogsgevaar, dus aan een K.B. Wanneer ik hem voorbeelden noem, zal hij er echter begrip voor hebben. De bevoegdheden liggen op het terrein van het wegverkeer en het luchtverkeer. Zonder deze bevoegdheden zouden militaire piloten en chauffeurs b.v. burgerbrevetten c.q. rijbewijzen moeten bezitten. Er is dus aanpassing van wetgeving nodig, die niet onder onze verantwoordelijkheid valt. Maar wij blijven er waakzaam op.

Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft de strafrechtelijke aspecten, waarop de geachte afgevaardigde heeft gedoeld, het volgende.

De aandacht is in de Memorie van Antwoord gevestigd op de sententie van het H.M.G. van 14 april 1953, opgenomen in het „Militair Rechtelijk Tijdschrift” 1953, deel XLVI, blz. 334. Uit deze sententie blijkt, dat het H.M.G. aanneemt, dat er een oorlog dreigende is; uit de overwegingen blijkt, dat het H.M.G. tot deze beslissing kwam door afweging van feitelijke omstandigheden.

Ook in de rede van de president van de Zeekrijgsraad ¹⁾, door de geachte afgevaardigde ampel geciteerd, wordt op de sententie van het H.M.G. van 1953 gedoeld. In hoeverre het handhaven van de toestand van oorlogsgevaar op deze sententie van invloed is geweest, kan ik niet beoordelen.

---

¹⁾ Rede uitgesproken door mr D. B. A. Franken, President van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage bij de installatie van Mr N. B. Spoor als fiscaal bij de Zeekrijgsraad. M.R.T. XLVII, 1954, blz. 728.
(Red.)

Erkend wordt, dat de jurisprudentie van het H.M.G. voor de toepassing van de wet op de krijgstucht consequenties heeft. De indruk bestaat evenwel, dat door het gevoerde verwijzingsbeleid ongewenste consequenties zoveel mogelijk worden vermeden.

Houdt de aanwezigheid van oorlogsgevaar verband met het bestaan van de krijgsraden te velde?

Het antwoord luidt ontkennend.

Ik geef — onder verwijzing naar artikel 243 Rechtspleging bij de Landmacht — een uiteenzetting waarom nog steeds krijgsraden te velde bestaan.

Nadat de uitzending van troepen naar Indonesië in 1949 werd beëindigd, waren de omstandigheden hier te lande zodanig, dat er alle aanleiding bestond de bijzondere berechting door krijgsraden te velde te beëindigen en wederom over te gaan op de normale vredesrechtspleging. De Regering zou dit ook reeds geruime tijd geleden hebben gedaan, ware het niet dat een terugkeer naar de vredesrechtspleging, zoals deze in 1940 gold, niet meer mogelijk is. Enerzijds is de structuur van de krijgsmacht sinds 1940 ingrijpend gewijzigd, zodat de bepalingen, welke in 1940 golden, daarbij niet meer aansluiten, anderzijds is de organisatie van het met de militaire rechtspraak belaste apparaat en de procedure in militaire strafzaken sinds 1940 in aanzienlijke mate geëvolueerd in de richting van de ook bij het burgerlijk strafproces geldende beginselen. Het zou van een onjuist beleid getuigen, indien men deze ontwikkeling over het hoofd zag en de klok met betrekking tot het militaire strafproces zou terugzetten.

Een voorwaarde voor de overgang naar de vredesrechtspleging is derhalve, dat de daarvoor geldende bepalingen worden aangepast aan de gewijzigde structuur van de krijgsmacht en dat de in de rechtspleging te velde verworven modernisering van het militaire strafprocesrecht in de vredesrechtspleging kunnen worden behouden. Wijziging van het militaire strafprocesrecht zal derhalve aan de overgang naar de vredesrechtspleging moeten voorafgaan.

Dit stuk, dat door mij voorgelezen is, is een ontwerp-Memorie van Toelichting op een partiële wijziging van de Militaire Rechtspleging. U ziet, Mijnheer de Voorzitter, hoever wij al zijn

Welke gevolgen heeft de partiële herziening van de Wet op de Krijgstucht — gelijk opgaande met de partiële wijziging van o.m. de Rechtspleging Landmacht — op de bevoegdheid van commandanten zaken krijgstuuchtelijk af te doen?

Het ligt in het voornemen de thans in de Wet op de Krijgstucht limitatief opgesomde strafbare feiten, die krijgstuuchtelijk mogen worden afgedaan, ter vereenvoudiging onder een meer algemene noemer te brengen.

De thans bestaande beperking, dat bepaalde strafbare feiten in tijd van oorlog niet krijgstuuchtelijk kunnen worden afgedaan, zal daarmee vervallen.

Dit brengt met zich, dat de commandanten ook in tijd van oorlog meer vrijheid zal worden gelaten dan thans het geval is.

Aangezien bedoelde wijziging zich voltrekt in het materiële tucht-recht, moet geen verband worden gezien tussen deze wijziging en de wijziging van de Regtspleging Landmagt.

Ik vestig er de aandacht nog op, dat het hier betreft wetswijzigingen, die te zijner tijd door Justitie aanhangig zullen worden gemaakt en thans nog in een voorlopig stadium verkeren.

De Staatssecretaris van Marine en ik hebben dit in een uitvoerig en langdurig onderhoud met de Minister van Justitie vastgelegd en wij zijn volledig tot overeenkomst gekomen.

Nu mag ik hier uit naam van mijn ambtgenoot van Marine aan toevoegen, dat de invloed van vigerende jurisprudentie op de werving van marinepersoneel door de heer Franken zwaarder geteld wordt dan de ervaring bij de marine doet blijken ¹⁾. . . .

Nevenwerkzaamheden: het beoefenen van het voetbalspel tegen geldelijke beloning.

De Minister van Oorlog en van Marine maakte bij schrijven van 8 december 1955 Nr P 108.114 aan alle Autoriteiten die de Landmacht- en Luchtmachtorders ontvangen, het hiernavolgende bekend, met verzoek daaraan algemene bekendheid te geven.

„De invoering in ons land van het beroepsvoetbal heeft de vraag doen „rijzen of het beoefenen van het voetbalspel tegen geldelijke beloning „door beroepsmilitairen en reserve-officieren met onbepaald verband „moet worden aangemerkt als het bekleden van een nevenbetrekking „die niet in overeenstemming is met het aanzien van de militaire stand „(art. 84, eerste lid, onder *b*, RMAKL).

„Ik beantwoord deze vraag ontkennend en heb er dan ook geen be- „zwaar tegen, dat militairen als hier bedoeld financieel voordeel genieten „van het spelen van voetbal.

„Ik acht het echter nadrukkelijk onverenigbaar met het aanzien van „de militaire stand dat een militair, die optreedt als voetballer, zou „worden ingezet voor enig ander commerciëel doel dan het beoefenen „van professioneel voetbalspel, b.v. het publiekelijk aanprijzen of aan- „kondigen van artikelen of wat dies meer kan zijn.

„Voorts wijs ik er in dit verband — zij het ten overvloede — nog op, „dat het bekleden van een nevenbetrekking verboden is indien het „schadelijk *kan* zijn of blijkt te zijn voor de dienstbelangen (art. 84, „eerste lid, onder *a*).

„Onder geen omstandigheid is dan ook toelaatbaar dat een militair „als hierbedoeld elders enigerlei verplichting aangaat, die zijn dienst- „vervulling in de weg kan komen te staan.”

¹⁾ Luit. t. Zee (A) 2e kl. o.c. H. A. van Ee, De toepassing van de straf van verlaging. M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 81. (Red.)

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Het begrip „Militair Luchtvaartuig”

door

Dr E. DE VLUGT,

Majoor van de Militair Juridische Dienst.

De vraag wat precies in de juridische zin verstaan moet worden onder een „militair luchtvaartuig” is in het luchtrecht, zowel nationaal als internationaal, gezien de daaraan verbonden consequenties van niet geringe betekenis. Het kan dan ook geen verwondering wekken, dat meerdere malen is gepoogd om voor dit begrip, dat zo herhaaldelijk in wet, besluit en verdrag voorkomt, een sluitende definitie op te stellen. De gebruikte definities lopen sterk uiteen, doch van een werkelijk alles omvattende definitie is evenwel tot nu toe geen sprake geweest.

Teneinde na te gaan of wellicht niet toch tot een sluitende definitie kan worden gekomen, is het goed eerst eens te zien hoe voornamelijk het begrip „militair luchtvaartuig” in het luchtrecht voorkomt en welke definities daarbij gekozen zijn.

In het vlak van de nationale wetgeving nu zijn de volgende bepalingen en definities van belang.

a. Volgens art. 54 Lv.Wet gelden in geval van staat van oorlog of beleg of in geval van oorlogsgevaar de bepalingen dier wet niet ten aanzien van militaire luchtvaartuigen en de leden hunner bemanning.

De Memorie van Toelichting stelt hierbij, dat onder militaire luchtvaartuigen in de zin dezer bepaling moeten worden verstaan „niet „alleen de luchtvaartuigen, welke ingevolge artikel 13 in een der militaire luchtvaartuigregisters zijn ingeschreven, maar ook de luchtvaartuigen, waarover krachtens het derde lid door het militair gezag is „beschikt.”

b. Artikel 5 Lv.Wet bepaalt, dat o.m. de in artikel 12 (regeling luchtvaartregisters) en in artikel 15 lid 3 onder b (regeling bewijzen van geschiktheid en luchtwaardigheid) aan de Minister van Waterstaat toegekende bevoegdheden met betrekking tot militaire luchtvaartuigen en de leden hunner bemanning door de Ministers van Oorlog en van Marine, ieder voor zoveel hem aangaat, worden uitgeoefend.

c. De regeling van de toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen binnen het Nederlandse rechtsgebied vinden wij geregeld in het K.B. van 29 April 1931 Stbl. 179.

In artikel 1 van dit K.B. is bepaald: „In dit besluit wordt verstaan „onder: *a.* vreemde militaire luchtvaartuigen: alle luchtvaartuigen van „vreemde nationaliteit, waarin het bevel wordt gevoerd door een militair van vreemde nationaliteit, die hiervoor door de bevoegde autoriteit is aangewezen.”

d. In een K.B. van 3 Juni 1940 wordt een prijsreglement voor het Koninkrijk der Nederlanden vastgesteld. In artikel 2 van dit reglement wordt het militaire luchtvaartuig als volgt omschreven: „Militaire lucht-

„vaartuigen in de zin van dit Reglement zijn luchtvaartuigen, die de „uiterlijke kentekenen voeren van militaire luchtvaartuigen van de „Staat, waartoe zij behoren, welker commandant in Staatsdienst is en „door de bevoegde autoriteit met het bevel is belast en welker beman- „ning onderworpen is aan de regelen van de krijgstuicht.”

e. De Wet Luchtvervoer bepaalt in artikel 2 sub 2:

„Deze wet is voorts niet van toepassing op . . . , noch op de lucht- „vaart uitgeoefend door militaire-, douane- of politieluchtvaartuigen.”

In het internationale kader moeten de volgende bepalingen en definities voor ons onderwerp van belang worden geacht.

a. In het in 1928 opgestelde ontwerp Règles de la guerre aérienne is bepaald:

1e. art. 3: „L'aéronef militaire doit porter une marque extérieure „indiquant sa nationalité et son caractère militaire.”

2e. art. 14: „Un aéronef militaire doit être sous le commandement „d'une personne dûment commissionée ou inscrite sur les contrôles „militaires de l'Etat; l'équipage doit être exclusivement militaire.”

b. In het Verdrag van Parijs geeft art. 31 de volgende bepaling: „Tout aéronef commandé par un militaire commissioné à cet effet est „considéré comme aéronef militaire.”

c. Het Verdrag van Chicago, dat uitsluitend van toepassing is op burgerlijke luchtvaartuigen en niet op staatsluchtvaartuigen, stipuleert in art. 3 sub b: „Luchtvaartuigen gebezigd in militaire-, douane- en „politiediensten worden geacht staatsluchtvaartuigen te zijn.”

d. Het Verdrag van Rome beperkt zich tot het bepaalde bij art. 26: „This Convention shall not apply to damage caused by military, „customs or police aircraft.”

e. Gewag dient voorts te worden gemaakt van de definitie van ERWIN RIESCH: „Der Begriff „Militärluftfahrzeug” im Luftrecht,” pag. 99: „Jedes dem Dienste der Wehrmacht zugeteilte Luftfahrzeug ist ein „Militärluftfahrzeug.”

Bezien wij de elementen van deze bepalingen en definities thans eens wat meer van nabij.

Opmerkelijk is, dat nergens gesteld wordt, dat een militair vliegtuig eigendom van de Staat moet zijn. RIESE, Luftrecht, pag. 194, zegt dien- aangaande: „Entscheidend für den Charakter als „Staatsluftfahrzeug” „ist nicht der Umstand ob der Staat oder eine Privatperson Eigentümer „oder Halter des Luftfahrzeugs ist, sondern allein die Tatsache der „Verwendung des Luftfahrzeugs zur Ausübung hoheitsrechtlicher Auf- „gaben.” In gelijke zin schrijft RIESCH, ut supra, pag. 95: „Ein Luft- „fahrzeug, das einer Privatperson oder einer privaten Gesellschaft „gehört, kann deshalb doch Militärluftfahrzeug sein, nämlich wenn es „von der Wehrmacht gechartert oder beschlagnahmt ist”. Op grond van het vorengestelde mogen wij dus wel stellen, dat staatseigendom geen voorwaarde is voor het begrip „militair luchtvaartuig”. De verwijzing van RIESCH naar de gecharterde vliegtuigen dient hierbij evenwel met voorzichtigheid te worden bezien (vide ook art. 319 bis W.v.K.). Mutatis mutandis geldt hier het gestelde in de Memorie van

Toelichting op de Schepenwet: „Het is op zijn minst twijfelachtig, of „van door de Regering gecharterde schepen gezegd moet worden, dat „zij in dienst van het Rijk zijn, terwijl het zeker niet steeds de be- „doeling is, dat zodanige schepen aan het toezicht van de scheepvaart- „inspectie zijn onttrokken.”

In de meeste — evenwel vooral oudere — definities vinden wij het persoonlijk criterium (een militair als commandant). De juistheid van dit criterium wordt weerlegd door Prof. GOEDHUIS: Handboek voor het luchtrecht, pag. 62: „Het is onjuist het militaire karakter van een „luchtvaartuig uitsluitend door een persoonlijk criterium (een militair „als commandant) te doen bepalen, terwijl het objectieve criterium „(de technische eigenschappen en de uitrusting van het toestel) buiten „beschouwing blijft. Dat een militair luchtvaartuig niet onder militair „commando wordt gevlogen, verandert niets aan het karakter van het „luchtvaartuig.” In dezelfde zin schrijft RIESCH, ut supra, pag. 98. „Jeder Versuch, den Begriff des Militärflugfahrzeugs nach persön- „lichen Gesichtspunkten zu bestimmen, wie dies beispielsweise in dem „Pariser Abkommen vom 13.10.1919 geschehen ist, musz von vorn- „herein als untauglich abgelehnt werden.”

Het persoonlijk criterium moet ook naar dzz. mening worden ver- worpen. In dit verband kan bij de actuele technische ontwikkeling nog mede worden gewezen op het onbemande vliegtuig (pilotless aircraft), waar de persoonlijke status van de commandant zeker geen rol kan vervullen.

Ook het militaire kenteken kan moeilijk als een wezenlijk kenmerk van het militaire luchtvaartuig worden genomen. Voor het Neder- landse recht verzet zich hiertegen het gestelde in de M.v.A. 1923 ad in art. 54 der Lv.Wet, terwijl meer algemeen een argument kan worden gevonden in het feit, dat het door de militaire Overheid ten behoeve van de krijgsmacht gevorderde burgerlijke vliegtuig vanaf het moment der vordering militair is, onafhankelijk van de kentekenen.

RIESCH, ut supra, pag. 100 wijst dit criterium als volgt van de hand: „Wir lehnen es demgemäsz ab die besondere äusere Kennzeichen als „Wesensmerkmal der Militärflugfahrzeuge zu erklären.”

Dat de gehele bemanning militair zou moeten zijn is een eis, welke in strijd is met de huidige ontwikkeling in het Oorlogsrecht, met name met art. 4 van de Krijgsgevangenenconventie van Genève 1948, waar- bij o.m. als krijgsgevangenen worden erkend: „Persons who accompany „the armed forces without actually being members thereof, such as „civilian members of military aircraft crews etc.”

Het „gebezigd zijn in militaire diensten” kan ons als criterium ook maar weinig baat brengen. RIESE, ut supra, pag. 194 zegt hieromtrent: „Das gleiche dürfte nach dem Abkommen von Chicago gelten, das in „Art. 3 den Ausdruck „used in military. . . services” gebraucht, also „ebenfalls die Verwendung des Luftfahrzeugs durch die Luftwaffe „ausschlaggebend erklärt.”

Ongetwijfeld is „die Verwendung durch die Luftwaffe” een belang- rijk element bij de beantwoording van de vraag wat rechtens onder

een militair luchtvaartuig moet worden verstaan. Dit element is echter niet uitputtend. Hetzelfde geldt voor de definitie van RIËSCH, die met de omschrijving „dem Dienste der Wehrmacht zugeteilt” in dezelfde richting denkt.

Voor onze definitie moeten wij n.l. onderscheid maken tussen 3 categorieën vliegtuigen:

- 1e. de vliegtuigen, deel uitmakende van de krijgsmacht;
- 2e. de vliegtuigen, bij de particuliere industrie in opdracht en ten behoeve van de krijgsmacht in aanbouw;
- 3e. de door de industrie in samenwerking met de Overheid gebouwde prototypes van gevechtsvliegtuigen.

De eerste categorie biedt geen moeilijkheden en kan zonder meer geacht worden onder de beide laatst besproken definities te vallen, zij het dat ook dan nog de formulering der definities nog niet volkomen gelukkig is te achten. Wat betreft de tweede categorie is het duidelijk, dat het aanbeveling verdient om deze vliegtuigen, die ongetwijfeld bestemd zijn om na deugdelijke levering deel uit te maken van de Krijgsmacht, alreeds voor de levering als militaire luchtvaartuigen aan te merken. Hier moeten wij dus het bestemmingscriterium in onze definitie introduceren en schieten dus de laatstgenoemde definities te kort.

Rechtens vormt dit bestemmingscriterium geen precedent, want wij zien dit b.v. ook in art. 2 van de Schepenwet: „De bepalingen van deze wet zijn van toepassing op de in Nederland thuis behorende schepen, welke bestemd zijn dan wel gebezigd worden om ene reis te ondernemen, met uitzondering van *a.* schepen in openbare dienst van het Rijk en troepentransportschepen *b.* enz.”

Ten aanzien van de derde categorie ligt de zaak wel even moeilijker. Nog geenszins toch is van deze vliegtuigen tijdens de bouw en proefvluchten à priori zeker, dat zij inderdaad door de of een krijgsmacht zullen worden aangekocht en overgenomen.

De bestemming van deze vliegtuigen is dus voorshands onzeker, met dien verstande, dat daaromtrent alleen in het negatieve vaststaat, dat zij niet bestemd zijn om als burgervliegtuigen dienst te doen. Er is echter alles voor te zeggen om deze categorie een voorlopige militaire status toe te kennen. Hierbij dient evenwel in aanmerking te worden genomen, dat de militaire luchtvaartuigregisters worden gehouden vanwege de Ministers van Oorlog en van Marine. Dit is uiteraard geen passieve bevoegdheid, welke deze autoriteit noopt om elk vliegtuig, dat wordt aangediend als militair luchtvaartuig, te registreren. Vanzelfsprekend worden slechts die vliegtuigen in de militaire luchtvaartuigregisters ingeschreven, welke door of vanwege de genoemde Ministers als zodanig worden erkend. Het lijkt deswege aanbevelenswaardig om ten aanzien van die vliegtuigen, welke definitief of voorlopig geacht kunnen worden bestemd te zijn om deel uit te maken van de krijgsmacht, in onze definitie te bepalen, dat van deze bestemming moet blijken door inschrijving in een militair luchtvaartuigregister.

Onze componenten samenvattende kunnen wij thans tot de volgende definitie komen:

„Militaire luchtvaartuigen zijn die luchtvaartuigen, welke deel uit maken van dan wel blijkens inschrijving in een militair luchtvaartuigregister bestemd zijn om deel uit te maken van een krijgsmacht.”

Naar het ons wil voorkomen hebben wij aldus alle bestaande categorieën van militaire luchtvaartuigen, inclusief militair gevorderde burgerlijke luchtvaartuigen, onder onze definitie begrepen. De aandacht dient hierbij echter nog wel te worden gevestigd op het volgende. Ook in onze definitie hebben wij het persoonlijk criterium buiten beschouwing gelaten. Rekening moet echter gehouden worden met art. 54 Lv.Wet, krachtens hetwelk de bepalingen van de Luchtvaartwet bij de aldaar genoemde omstandigheden niet gelden ten aanzien van militaire luchtvaartuigen en de leden hunner bemanning. Dit betekent, dat indien in tijd van oorlogsgevaar een militair vliegtuig zou worden gevlogen door een burgervlieger een juridisch vacuum ontstaat omdat deze vlieger niet zou vallen onder de civiele wet en als niet-militair evenmin onder de militaire vliegvoorschriften.

In de praktijk zal zich een dergelijk geval echter niet spoedig behoeven voor te doen. In de eerste plaats zou men kunnen verdedigen, dat een invlieger van de particuliere industrie voorzover deze „groot „verlofganger” is tijdens het besturen van een militair luchtvaartuig op grond van het bepaalde in de artikelen 60 j° 62 Mil. Swb. militair is, immers kan hij geacht worden door het besturen van dat militaire luchtvaartuig „militaire werkzaamheden”, zoals bedoeld in art. 5 Mil. Ambt.Regl., te verrichten en mitsdien op dat ogenblik in werkelijke dienst te zijn. Zijn status zou alsdan gelijk zijn aan die van de „groot „verlofganger”, die uniformkleding draagt (art. 62 sub 4° Mil. Swb.).

In de tweede plaats is dit vacuum op te lossen o.m. mede door het doen aangaan van een verbintenis.

In ieder geval kan hierin moeilijk een argument schuilen om toch het persoonlijk criterium in de definitie op te nemen. Bij de definitie immers gaat het om de vraag wat moet worden verstaan onder een militair luchtvaartuig en niet om de vraag of het in tijd van oorlogsgevaar uit bepaalde juridische gronden gewenst is te bepalen, dat militaire vliegtuigen steeds en zonder uitzondering slechts door militaire vliegers mogen worden gevlogen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 1 december 1955.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Mr S. A. l'Honoré Naber, H. J. Baaij, A. van der Moer en J. A. Posthuma.
Raadsman: Mr J. H. van Wijk.

(Principiële) weigering om te voldoen aan de order, gegeven aan een in werkelijke dienst opgekomen dienstplichtige, om de militaire uniform aan te trekken.

Wil men niet iedere orde in de samenleving voor elk afwijkend gevoelens aantastbaar maken, dan kan het subjectieve inzicht van beklagde geen rol meer spelen, indien zijn overtuiging, na het door de Dienstweigeringscommissie ingestelde onderzoek, objectief gezien niet redelijk is geacht.

Veroordeling (zie strafmotivering) tot gevangenisstraf v.d.t.v. twee jaren en ontslag uit de militaire dienst.

(W.M.Sr. art. 114, Dienstweigeringswet art. 2).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen C. D., oud 27 jaren, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Krijgsraad gediend hebbende als machinist 3e kl. z/m,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 15 november 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Hilversum, althans elders in Nederland, in tijd van oorlog, „op of omstreeks 5 oktober 1955, toen zijn divisiechef bij het Marine „Opleidingskamp te Hilversum, de luitenant ter zee van vakdiensten „der 2e klasse OC E. J. van den Brink, hem als dienstplichtige der „zeemacht in werkelijke dienst (machinist 3e klasse z/m) had opge- „dragen zijn burgerkleding uit te trekken en deze te verwisselen tegen „de hem toegewezen militaire uitrusting, opzettelijk daarop tegen die „officier heeft gezegd: „Ik weiger dit uniform aan te trekken” en, na „dat vervolgens die officier hem op het zijns inziens onjuiste van zijn „handelwijze had gewezen onder meer zeggende: „Nu gelast ik je dit „„uniform aan te trekken”, wederom opzettelijk daarop tegen die offi- „cier heeft gezegd: „Ik weiger dit, ik ben principieel dienstweigeraar””;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de te laste legging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. C. D., oud 27 jaar, als beklagde:

dat hij eind juli 1955 een oproep tot opkomst in werkelijke dienst bij het Marine Opkomst Centrum te Voorschoten ontving; dat hij aldaar medisch is gekeurd en vervolgens is ingedeeld als machinist 3e klasse zeemilicien; dat hij op 29 september 1955 werd overgebracht naar het Marine Opleidingskamp Hilversum te Hilversum, teneinde te worden gekleed; dat hem op 5 oktober 1955 in het kledingmagazijn aldaar door zijn divisiechef, de luitenant ter zee van vakdiensten 2e klasse OC van den Brink een militaire uitrusting werd getoond, waar- bij deze officier hem de opdracht gaf: „D., hier ligt je complete uit-

„rusting. Ik geef je opdracht je burgerkleding uit te trekken en dit „uniform aan te trekken”, waarop hij opzettelijk heeft geantwoord: „Ik weiger dit uniform aan te trekken”; dat de heer van den Brink hem daarop op het diens inziens onjuiste van zijn handelwijze heeft gewezen, waarna deze tegen hem zeide: „Nu gelast ik je dit uniform „aan te trekken”, waarop hij opzettelijk antwoordde: „Ik weiger dit. „Ik ben principieel dienstweigeraar”;

2e. E. J. van den Brink, oud 52 jaar, als getuige:

dat hij op 5 oktober 1955 in het kledingmagazijn van het Marine Opleidingskamp te Hilversum, bij welk kamp hij als luitenant ter zee van Vakdiensten der 2e klasse OC diende aan de dienstplichtige der Zeemacht in werkelijke dienst (machinist 3e klasse z/m) C. D., wiens divisiechef hij toen was, een complete voor deze bestemde militaire uitrusting toonde, waarna hij deze de opdracht gaf: „D., hier ligt je „complete uitrusting. Ik geef je hierbij opdracht je burgerkleding uit „te trekken en dit uniform aan te trekken”, waarop D. antwoordde: „Ik weiger dit uniform aan te trekken”; dat hij deze daarop op het onjuiste van diens handelwijze heeft gewezen, waarna hij tegen deze zeide: „Nu gelast ik je dit uniform aan te trekken”, waarop D. antwoorde: „Ik weiger dit, ik ben principieel dienstweigeraar”;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen vermits terzake kan worden volstaan met de overweging: dat het immers van algemene bekendheid is, dat het, ten tijde in de te laste legging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”;

Overwegende, dat beklagde er zich op beroept gehandeld te hebben in de overtuiging, dat een ieder het recht om te leven heeft en niemand een ander het leven mag benemen, ook niet wanneer dat op bevel van de overheid geschiedt en dat hij naar die overtuiging zal blijven handelen; dat deze overtuiging na het door de Dienstweigeringscommissie ingestelde onderzoek objectief gezien in casu niet redelijk is geacht, en het subjectief inzicht van beklagde verder geen rol kan spelen, omdat naar 's Krijgsraads oordeel het persoonlijk inzicht van beklagde geen maatstaf kan zijn voor hetgeen volgens de rechtsorde of de morele orde gerechtvaardigd is te achten, wil men niet iedere orde in de samenleving voor elk afwijkend gevoelen — hoe sympathiek het ook is voordragen en verdedigd — aantastbaar maken;

Overwegende, dat gelet op het vorenstaande, de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, waarbij ernstig rekening wordt gehouden met het feit, dat beklagde die met het oog op zijn studiebelangen van zijn

20e jaar af herhaaldelijk uitstel van opkomst in werkelijke dienst heeft gekregen thans reeds 27 jaar is en zich reeds een gunstige sociale en financiële positie in de maatschappij had weten te veroveren door de hem op te leggen straf ernstiger wordt getroffen dan wanneer hij op 20-jarige leeftijd terzake van zijn principiële dienstweigering was gestraft, een gevangenisstraf voor de tijd van twee jaren passend is, terwijl de tijd door hem sinds 5 oktober 1955 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

Overwegende, dat beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; . . . enz. [*Red.*].

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 9 november 1955.

(Fiat Executie 21 november 1955; uitspraak 9 november 1955).

President: Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk;

Leden: Lt. Kolonel der Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (V) B.

Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Kapt. Lt. t. Zee

(T) C. F. C. Thoms.

Raadsman: Lt. t. Zee (T) 2e kl. ir T. J. Feber.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van 5 december 1954 tot 19 augustus 1955; verwijdering in het buitenland.

Aftrek van voorarrest tot een ná de uitspraak liggende datum.

(W.M.Sr. art. 98, 99, 5°; W.Sr. art. 27).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen W. J. A. v. S., oud 20 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als machinist der 2e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 21 oktober 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als machinist der 2e klasse a/b van Hr. Ms. „„Ternate”, liggende te Sydney, althans in Australië, aldaar op of „omstreeks 5 December 1954 niet van passagieren aan boord is terug- „gekeerd en sindsdien langer dan 30 dagen ongeoorloofd afwezig is „gebleven totdat hij op of omstreeks 17 Augustus 1955 door de „Immigratiedienst te Melbourne werd aangehouden en op 18 Augustus „1955 per K.L.M.-Constellation op transport werd gesteld naar Biak, „waar hij zich op 19 Augustus 1955 bij de marinekazerne te Biak „heeft teruggemeld, hebbende hij, verdachte, bij het plegen van boven- „vermeld misdrijf zich in Australië, derhalve in het buitenland, ver- „wijderd”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd [strekende tot bewezen- en schuldigverklaring, qualificatie als: „Desertie, „waarbij hij zich in het buitenland heeft verwijderd” en veroordeling deswege tot 6 maanden gevangenisstraf m. aftrek voorarrest — Red.];

Overwegende, dat de beklaagde ten processe — zakelijk gerelateerd — heeft verklaard dat hij, toen hij diende als machinist der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Ternate”, liggende te Sydney in Australië, op Vrijdag 3 December 1954 per vliegtuig met permissie is gegaan naar Melbourne; dat hij wist op Maandag 6 December 1954 vóór ochtendbaksgewijs aan boord van Hr. Ms. „Ternate” terug te moeten zijn; dat het hem bekend was dat Hr. Ms. „Ternate” op Dinsdag 7 December 1954 naar zee zou vertrekken; dat hij van plan was om op Zondag 5 December 1954 weer per vliegtuig naar Sydney terug te keren en daartoe ook een retour-plaatsbewijs had gekocht; dat op Zondag 5 December 1954 te omstreeks 16.00 uur over de radio werd bekend gemaakt dat alle vluchten in verband met het noodweer waren geannuleerd; dat hij die nacht nog geprobeerd heeft Hr. Ms. „Ternate” op te bellen, doch geen verbinding heeft kunnen krijgen; dat toen hij op Maandag 6 December 1954 hoorde dat er nog steeds geen vliegtuigen vlogen, bij hem het plan rees om in Australië achter te blijven, daar hij wist toch niet meer op tijd te kunnen komen om met Hr. Ms. „Ternate” te vertrekken; dat dit ook de reden was waarom hij geen moeite meer heeft gedaan om hulp te zoeken bij de politie of de consul; dat hij toen tot en met 16 Augustus 1955 in de omgeving van Melbourne werkzaam is geweest; dat hij op 17 Augustus 1955 door het Central Investigation Bureau werd aangehouden en vervolgens via het Immigration Department door de consul op 18 Augustus 1955 op transport is gesteld naar Biak; dat hij op 19 Augustus 1955 te Biak arriveerde en daar door een sergeant van de Marine Patrouille in voorlopig arrest in de vorm van streng arrest werd gesteld;

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede langer dan 30 dagen „geduurd hebbende, met verwijdering in het buitenland” 1).

voorzien en strafbaar gesteld krachtens art. 98, 2° en 99, 5° Wetboek van Militair Strafrecht;

1) Artikel 98 W.M.Sr. vangt aan met de woorden „Als schuldig aan desertie „wordt gestraft. . . .”; volgens steevast gebruik, óók in het militaire strafrecht, leest men in een dergelijke clausule aan het begin of aan het eind van een wetsartikel een opdracht van de wetgever aan de rechter om het beschreven feit aldus te kwalificeren. De door de Krijgsraad gegeven qualificatie is dan ook niet juist en de Krijgsraad had beter gedaan, ten deze de conclusie van eis van de fiscaal (eventueel met toevoeging „in tijd van vrede gepleegd”) te volgen. (Red.)

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

Voorts overwegende, dat ter generale preventie publicatie van het vonnis wenselijk is;

[Volgt: veroordeling tot 6 maanden gevangenisstraf met aftrek voorarrest van 4 oktober—20 november 1955 ¹⁾, met last tot uitlezing van het vonnis — *Red.*].

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 9 november 1955.

(Fiat Executie 21 november 1955; uitspraak 9 november 1955).

President: Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk;
Leden: Lt. Kolonel der Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Kapt. Lt. t. Zee (T) C. F. C. Thoms.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. A. C. L. van Aalst.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie, gepleegd door een korporaal der mariniers, deel uitmakende van de M.P.-groep, die werd overgeplaatst en die eerst weigerde aan het bevel om zijn uitrusting in te leveren, te voldoen en die vervolgens een luitenant en een sergeant, die zijn overplaatsing wilden bewerkstelligen, aanrandde.

Bij de strafoplegging rekening gehouden met beklagdes overspannen toestand. Militaire detentie (met aftrek voorarrest).

(W.M.Sr. art. 11, 114, 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen B. G. H. S., oud 29 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal der mariniers, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 21 oktober 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„I. dat hij dienende als korporaal der mariniers bij de M.P.-groep „Hollandia op of omstreeks 26 Juli 1955 te Hollandia, althans in „Nederlands Nieuw Guinea, van de sergeant der mariniers W. van de „Wetering de mededeling heeft ontvangen: „S., je bent met ingang „, van heden overgeplaatst naar de marinekazerne Hollandia en aldaar „, wordt je onder-officier van politie. Je gaat nu je spullen inpakken „, en je M.P.-uitrusting lever je bij mij in”, waarop hij zich naar het „, verblijf heeft begeven, waar hij ongeveer 5 minuten later door boven-

¹⁾ Het doet vreemd aan dat de Krijgsraad reeds op 9 november 1955 de aftrek bepaalt tot het op dat moment verwachte tijdstip van executie in verband met het fiat-executie. Beter ware wellicht de aftrek te formuleren „vanaf 5 oktober 1955”, al dan niet met toevoeging „tot aan de tenuitvoerlegging van de straf”. (*Red.*)

Veracht; een ongehoorzaamheid en insubordinatie

„genoemde sergeant zittend op zijn kooi werd aangetroffen en de order „ontving: „S., ga je goederen inpakken”, althans woorden van gelijke „strekking; dat hij heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten „te gehoorzamen aan dit dienstbevel, door te zeggen: „Neen, dat doe „„ik niet”, althans woorden van gelijke strekking”;

„II. dat hij dienende als korporaal der mariniers bij de M.P.-groep „Hollandia op of omstreeks 26 Juli 1955 te Hollandia, althans in „Nederlands Nieuw Guinea, opzettelijk de 1e luitenant der mariniers „H. Wijnands en de sergeant der mariniers W. v. d. Wetering feitelijk „heeft aangerand, door opzettelijk deze meerderen van achter vast te „grijpen, door zijn linkerarm om het hoofd van de luitenant H. Wij- „nands te slaan en zijn rechterarm om het hoofd van de sergeant W. „v. d. Wetering te slaan en heeft getracht de hoofden van bovenge- „noemde meerderen naar elkaar te drukken”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd [strek- kende tot bewezen- en schuldigverklaring, qualificatie als: 1. opzette- lijke ongehoorzaamheid; 2. feitelijke insubordinatie en veroordeling tot 3 maanden gevangenisstraf met aftrek voorarrest — *Red.*];

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1e. B. G. H. S., 29 jaar oud, als beklaagde:

dat hem op of omstreeks 26 Juli 1955 te Hollandia, toen hij diende als korporaal der mariniers bij de M.P.-groep Hollandia, door de sergeant der mariniers W. van de Wetering in het bijzijn van de 1e luitenant der mariniers Wijnands werd medegedeeld, dat hij was over- geplaatst naar de marinekazerne Hollandia als onder-officier van politie en dat hij zich daartoe gereed moest maken; dat hij daardoor erg onder de indruk was en overstuur geraakte; dat hij even later naar het bureau van de sergeant van de Wetering is gegaan en deze ge- vraagd heeft aan wie hij deze overplaatsing te danken had en ver- volgens naar het verblijf is teruggegaan en op zijn bed is gaan zitten; dat de sergeant even later bij hem kwam en hem zeide te gaan in- pakken, waarop hij tegen de sergeant zeide: „Dat doe ik niet, ik ga „niet”, althans woorden van gelijke strekking; dat de sergeant hem daarop voorlopig arrest in de vorm van streng arrest heeft aangezegd; dat hij even later van de sergeant opdracht kreeg om achter in de jeep plaats te nemen, terwijl de sergeant en de luitenant voorin plaats namen; dat al het gebeurde hem zodanig overstelpte dat, toen hij zich realiseerde wat hem te wachten stond, hij in dolle drift ontstak en zich niet kon beheersen; dat hij toen de sergeant en de luitenant bij de hoofden heeft gegrepen en geprobeerd heeft deze naar elkaar toe te drukken; dat hij niet begrijpt waarom hij zo gehandeld heeft, daar hij noch tegen de luitenant, noch tegen de sergeant iets heeft; dat hij ter- stond verschrikkelijk spijt had van het gebeurde;

2e. Hendrik Wijnands, 25 jaar oud, als getuige:

dat hij als eerste luitenant der mariniers belast is met het commando over de Marine Patrouille in Nederlands Nieuw Guinea; dat op 26 Juli

1955 ten omstreeks 11.45 uur in zijn bijzijn door de sergeant der mariniers van de Wetering aan de korporaal der mariniers S. werd medegedeeld dat hij, S., was overgeplaats naar de marinekazerne Hollandia; dat S. op deze mededeling wit wegtrok en zich verwijderde; dat even later S. terug kwam en tegen de sergeant van de Wetering zeide: „Wie heeft mij dat geleverd? Ik ben niet in staat om onder „officier van politie te worden”; dat de sergeant daarop antwoordde met de woorden: „S. ga je gereed maken, de commandant der mariniers „plaatst je over”; dat ten omstreeks 12.00 uur de sergeant van de Wetering hem mededeelde dat S. weigerde de opdracht uit te voeren, waarvoor hij, sergeant van de Wetering, S. voorlopig arrest in de vorm van streng arrest had aangezegd; dat hij besloot om S. naar de marinekazerne Hollandia te brengen; dat hij daartoe zelf een jeep bestuurde, terwijl sergeant van de Wetering naast hem en S. op de achterbank plaats namen; dat hij gedurende het weggrijden voelde dat S. zijn linkerarm om zijn, getuige's, hoofd sloeg, waarbij S.'s linkerhand tegen zijn, getuige's, linkeroog kwam, waardoor hij, getuige, pijn voelde; dat hij de jeep tot stilstand bracht en zag dat S. ook sergeant van de Wetering met zijn rechterarm om het hoofd had geslagen; dat hij de indruk had dat S. hun hoofden had vastgegrepen om deze tegen elkaar te drukken, daar hij voelde dat zijn hoofd door S. naar dat van de sergeant van de Wetering werd getrokken;

3e. Willem van de Wetering, 34 jaar oud, als getuige: . . . enz.;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd ¹⁾ als:

1. „*Geweigerd te gehoorzamen aan een dienstbevel*”;

2. „*Opzettelijk een meerdere feitelijk aangerand*”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 114 en 117 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad als verzachtende omstandigheid in aanmerking neemt, de overspannen toestand waarin beklagde, bij het begaan der strafbare feiten, zich bevond;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot twee maanden militaire detentie met aftrek voorarrest (26 juli—29 september 1955) voor de duur van 6 weken — *Red.*].

---

¹⁾ Niet duidelijk is, waarom de Krijgsraad de normaal-geldende qualificaties, welke de fiscaal in zijn schriftuur van eis voorstelde, heeft vervangen door deze hoogst-ongebruikelijke aanduidingen van de gepleegde feiten.

Het wil ons voorts voorkomen, dat de feitelijke insubordinatie, wegens het tweevoudige gevolg, tweemaal gepleegd is, volgens de leer van de Hoge Raad in meerdaadse samenloop. (Red.).

Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.

Vonnis van 15 november 1955.

(Fiat Executie 18 november 1955; uitspraak 19 november 1955).

President: J. H. van de Weijer (plv.); *Leden:* A. Ehbel, C. E. Wolderling, A. W. v. d. Star, P. M. H. van Hulten.

Raadsman: Kapt. d. Mars. A. J. M. Middelhoff.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: niet voldaan aan de order van de provoost, die de lichten in de barak doofde, om hetzij naar bed, hetzij naar de cantine te gaan.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen D. H., oud 20 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der tweede klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 28 October 1955 no. NAP/30949/19796 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier der 2e klasse bij de Marinierskazerne „Suffisant op Curaçao, aldaar in de avond van de 21e Augustus 1955, „in tijd van oorlog, toen hij omstreeks 22.00 uur gezeten was aan een „tafel in één der slaapbarakken van voornoemde inrichting en de even- „eens bij die inrichting dienende korporaal der mariniers J. Lemmens, „in zijn functie van ondergeschikt provoost van de wacht, hem de „order had gegeven om naar bed of anders naar de cantine te gaan, „opzettelijk die korporaal heeft geantwoord met de woorden: „Ik blijf „„hier zitten”, althans met woorden van dergelijke weigerende strek- „king”;

Overwegende, dat beklagde ten aanzien van het hem te laste gelegde ten processe heeft verklaard:

dat hij, dienende als marinier der 2e klasse bij de Marinierskazerne „Suffisant” op Curaçao, op 21 Augustus 1955 omstreeks 22.00 uur met een aantal andere mariniers in slaapbarak no. 2 van die kazerne aan een tafel zat te praten; dat even later de eveneens bij die kazerne dienende korporaal der mariniers Lemmens de slaapbarak binnenkwam en de lichten begon uit te draaien en hij, beklagde, uit dit feit opmaakte, dat de korporaal de dienst van de provoost verrichtte; dat de korporaal Lemmens toen zei, dat het 22.00 uur was geweest en het stil moest zijn, waarbij hij in het algemeen zei, dat de mariniers die aan de tafel zaten òf naar bed òf naar de cantine moesten gaan; dat terwijl de korporaal zich naar de andere uitgang begaf, enige mariniers opmerkingen plaatsten als: „Ik ken iemand, die de wacht heeft” en „Het is zeker weer een walplaatser die de wacht heeft”; dat de korporaal Lemmens die deze woorden hoorde terugkwam en vroeg wie dat gezegd had, doch niemand hierop antwoord gaf; dat korporaal Lem-

mens hierop in het algemeen zei, dat zij òf naar bed òf naar de cantine moesten gaan, waarop hij, beklaagde, na een korte stilte, zei, dat hij wel eens wilde zien of een korporaal hem order kon geven om naar bed te gaan; dat hierop de korporaal tegen hem rechtstreeks de order om naar bed of naar de cantine te gaan herhaalde en hij, beklaagde, hierop zei: „Ik blijf hier zitten”; dat de korporaal Lemmens hem toen vroeg of hij goed wist wat hij deed en hij hierop geantwoord heeft: „Ja korporaal”; dat hij toen nogmaals de order kreeg om naar bed of anders naar de cantine te gaan, waarop hij wederom antwoordde: „Ik „blijf hier zitten”;

Overwegende, dat de volgende getuigen, ieder voor zich, hebben verklaard en met ede bevestigd:

1°. Lemmens, Jan, oud 30 jaren, van beroep korporaal der mariniers:

dat hij, dienende bij de Marinierskazerne Suffisant op Curaçao, aldaar op 21 Augustus 1955 ondergeschikt provoost van de wacht was; dat hij als zodanig omstreeks 22.00 uur een ronde over de barakken van het kazerneterrein maakte, aangezien te 22.00 uur de lichten gedoofd dienen te zijn; dat hij om ongeveer 22.05 uur barak 2 controleerde en daar enige mariniers aantrof die aan de bakstafel met elkaar zaten te praten; dat hij deze mariniers waarschuwde dat zij òf naar bed òf naar de cantine moesten gaan, indien zij het gesprek wilden voortzetten; dat terwijl hij doorliep hij achter zich de opmerking hoorde: „Zeker „weer een walplaatser die de wacht heeft”, doch toen hij hierop informeerde wie deze opmerking geplaatst had, niemand dit wilde zeggen; dat hij hierop alle om de bakstafel verzamelde mariniers nogmaals waarschuwde om òf naar bed òf naar de cantine te gaan; dat beklaagde, die tot het groepje behoorde, hierop zei dat hij wel eens wilde zien of een korporaal hem een order kon geven om naar bed te gaan; dat hij op dit gezegde tegen beklaagde zei, dat hij deze geen order gaf om naar bed te gaan, doch hij zich ook naar de cantine kon begeven; dat beklaagde hierop antwoordde dat hij bleef zitten; dat hij beklaagde toen gevraagd heeft of deze goed wist wat hij deed en beklaagde hierop antwoordde: „Ja dat weet ik wel korporaal”; dat hij hierop zijn order om naar bed of naar de cantine te gaan herhaalde, waarop beklaagde antwoordde nogmaals met de woorden: „Ik blijf hier zitten”;

Post alia:

Overwegende, mitsdien dat door de bekentenis van beklaagde en de verklaringen van de getuigen Lemmens, van Loon en Oostdijk, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, alsmede van zijn schuld daaraan met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen, dat beklaagde de in de telastelegging vermelde woorden heeft gebezigd;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde geen enkel excuus voor zijn daad kan opgeven, zodat mede gezien de omstandigheden waaronder het feit werd gepleegd, hieruit de conclusie moet worden getrokken, dat het uitsluitend de bedoeling van beklaagde is geweest zich ongepast te gedragen tegenover een meerdere bij diens uitoefening van de scheepsdienst; dat aangezien beklaagde hierdoor heeft getoond een volslagen gebrek aan eerbied voor zijn meerdere en discipline te bezitten een gestrenge bestraffing geboden is; dat derhalve de na te noemen gevangenisstraf staat in goede verhouding tot de ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van de beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest v/m 21 Augustus tot 3 September 1955.

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 3 maanden met aftref voorarrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 mei 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor G. A. van de Bergh en Majoor A. van Houte.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

Als bestuurder van een militair motorvoertuig, bij het passeren van een tegenligger, hiermede (licht) in aanraking gekomen. Doorgereden zonder dat genoegzaam zijn identiteit kon worden vastgesteld.

Dat deel der tenlastelegging, hetwelk betreft het doorrijden na de aanrijding, levert geen strafbaar feit op, nu de tenlastelegging niet inhoudt dat de aangereden auto toebehoorde aan een ander dan een inzittende van de door beklaagde bestuurde auto. Beklaagde dient van dit deel der tenlastelegging te worden vrijgesproken. Dit bewezene levert echter wel een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp op. Terugverwijzing terzake naar de commanderende officier.

Het bewezene, voor zover het wèl een strafbaar feit oplevert, wordt gequalificeerd als „overtreding van artikel 23, lid 1, van het Wegen-,verkeersreglement”. Te dier zake straf opgelegd.

(W.K. art. 58, 60; W.V.R. art. 23 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad eiser, tegen W. v. C., geb. 22 februari 1933, dpl. sergeant-tit., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 16 December 1954 te Apeldoorn, althans „in Nederland, als bestuurder van een automobiel daarmee heeft ge„reden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de „rijksweg Apeldoorn—Amersfoort en bij het tegenkomen van een

„automobiel bestuurd door H. Hol daarvoor niet behoorlijk is uitge-
 „weken naar rechts doch deze aan de firma Schotpoort, althans aan
 „een ander dan aan hem beklaagde, toebehorende auto heeft aange-
 „reden waardoor aan die auto schade werd toegebracht en vervolgens
 „is doorgereden voordat de identiteit van zijn persoon en van die auto
 „behoorlijk kon worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de namiddag van 16 December 1954 gezeten in en als bestuurder van een militaire vrachtauto daarmede reed over de straatweg van Apeldoorn naar Amersfoort; dat hem op een gegeven moment een tegenligger tegemoet kwam uit de richting Amersfoort; dat hij, toen hij deze tegenligger passeerde, een klap hoorde en de stukken glas van de links aan de voorruit van de door hem bestuurde auto bevestigde spiegel zijn bestuurderscabine binnenvlogen; dat hij toen begreep, dat de door hem bestuurde auto en die tegenligger elkaar geraakt hadden en hij daarbij kon vermoeden, dat ook die tegenligger daarbij enige schade kon hebben opgelopen; dat hij na de aanrijding is doorgereden en ook daarna geen melding van de aanrijding heeft gedaan, zodat zijn identiteit en die van de door hem bestuurde auto, niet behoorlijk kon worden vastgesteld;

Post alia:

Overwegende, dat H. Hol als getuige onder ede ten processe gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 16 December 1954 als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, een trekker met oplegger, reed over de rijksweg Amersfoort—Apeldoorn, gaande in de richting Apeldoorn; dat hem toen een tegenligger, vermoedelijk een militaire vrachtauto passeerde; dat hij direct, nadat deze tegenligger de door hem bestuurde trekker gepasseerd was, voelde, dat de achterzijde van de oplegger van de door hem bestuurde trekker een schok kreeg; dat hij later heeft gezien, dat het achterlicht van de oplegger vernield was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten,

dat hij, op 16 December 1954 in Nederland, als bestuurder van een automobiel daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de rijksweg Apeldoorn—Amersfoort en bij het tegenkomen van een automobiel bestuurd door H. Hol daarvoor niet behoorlijk is uitgeweken naar rechts, deze aan de firma Schotpoort toebehorende auto heeft aangereden waardoor aan die auto schade werd toegebracht en vervolgens is doorgereden voordat de identiteit van zijn persoon en van die auto behoorlijk kon worden vastgesteld;

Overwegende ten aanzien van het bewezen verklaarde, dat voor wat betreft het na de aanrijding doorrijden door beklaagde, dit feit, gelijk ten laste gelegd, niet oplevert een strafbaar feit, nu in de tenlastelegging niet is vermeld, dat de aangereden auto toebehoorde aan een

ander dan een inzittende van het door beklaagde bestuurde motorrijtuig;

Overwegende, dat beklaagde mitsdien terzake van genoemd deel der tenlastelegging behoort te worden vrijgesproken, doch dat de Krijgsraad bevindt, dat het bewezen verklaarde wel oplevert een krijgstuchtelijk vergriep in de zin van artikel 2, lid 1 Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Overwegende, dat het bewezene, voor zover wel opleverend een strafbaar feit, moet worden gequalificeerd als: „overtreding van artikel „23, lid 1 van het Wegenverkeersreglement”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 „Wegenverkeersreglement”;

[Volgt schuldigverklaring aan het als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25 (subs. 10 dagen hechtenis), voorts:

„Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven voorts nog be-
„wezen verklaarde feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit; Spreekt
„beklaagde daarvan vrij; Verwijst de zaak voor wat betreft dit feit
„onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de
„tot straffen bevoegde commanderende officier” — Red.]

NASCHRIFT.

Evenals in de vonnissen van dezelfde Krijgsraad van 12 november 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 623) en van 22 januari 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 91) betreft het hier een samenloop, waarvan één feit tot veroordeling leidt en het ander niet meer dan een eigenlijk krijgstuchtelijk vergriep oplevert. In het eerste geval liet de Krijgsraad de artikelen 58 en 60 W.K. samenvloeien en nam het eigenlijke krijgstuchtelijke vergriep, nu er samenhang met het strafbare feit bestond, bij de strafoplegging in aanmerking; het in de tweede plaats genoemde geval werd geconstrueerd als het thans gepubliceerde vonnis. Als het eerste echter weer de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage in zijn vonnis van 5 juli 1951 (M.R.T. XLVII, blz. 667).

Het komt gewenst voor dat in soortgelijke gevallen één systeem gevolgd wordt en de toepassing van artikel 60 lijkt mij verkieslijk. De strafoplegging wordt dan in één hand gehouden en niet tussen twee strafopleggers versnipperd, terwijl de Rechter, eenmaal bevoegd tot strafoplegging, die bevoegdheid niet dan in geval van noodzaak of van duidelijke wenselijkheid, uit handen geve.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 mei 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor G. A. van de Bergh en Majoor A. van Houte.

Rijden zonder rijbewijs. Onvoorwaardelijke hechtenis v.d.t.v. 30 dagen. Bij de strafoplegging rekening gehouden met de omstandigheid

dat beklaagde, officier, reeds driemaal in de gelegenheid is gesteld bij wege van schikking de strafvervolging voor een soortgelijk gepleegd feit te voorkomen en dat hij gezakt was voor het rijvaardigheids-examen.

(W.V.W. art. 9 (1), 2°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. L., geb. 30 juni 1933, res. 2e luitenant, beklaagde (niet verschenen),

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als reserve 2e Luitenant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 9 Januari 1955 te Ter Schuur, gemeente Barneveld, althans in Nederland, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de rijksweg van Amersfoort naar Apeldoorn, zonder dat aan hem, door de Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, waarin hij, beklaagde, alstoen woonde, was afgegeven een rijbewijs, voor het besturen van een tweewielig motorrijtuig en welk bewijs zijn geldigheid niet had verloren”;

Overwegende, dat blijkens een Justitiële verklaring van 1 Maart 1955, te Ede opgemaakt en ondertekend door de Commandant van de 5de compagnie van het Regiment Verbindingstroepen, beklaagde op genoemde datum vanaf 6 Augustus 1953 als dienstplichtige in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht en vanaf 4 October 1954 in de rang van tijdelijk reserve tweede Luitenant;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van wettige bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat beklaagde het hem telastgelegde feit heeft gepleegd op 9 Januari 1955 te Ter Schuur, gemeente Barneveld;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van art. 9 lid 1 sub 2° Wegenverkeerswet*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 9 lid 1 jo art. 35 lid 5 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het opleggen van na te melden straf er met name rekening mede houdt, dat beklaagde ondanks het feit, dat hij reeds drie maal in de gelegenheid is gesteld bij wege van

schikking een strafvervolgning terzake van overtreding van art. 9 lid 1 sub 2° van de Wegenverkeerswet te voorkomen en ondanks de omstandigheid, dat hij, gelijk blijkt uit de door hem afgelegde verklaring aan Jan van den Berg, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee blijkens door deze daarvan opgemaakt proces-verbaal van de brigade Utrecht der Koninklijke Marechaussee, nr. P 113/55 dd. 8 Februari 1955 voor het examen ter verkrijging van het desbetreffende rijbewijs was gezakt, niet heeft geschroomd zonder in het bezit van dat rijbewijs te zijn wederom zich schuldig te maken aan overtreding van genoemd artikel;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van dertig dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 20 Mei 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luit.-Kol. B. C. J. Brouwer en Luit.-Kol. W. Vermeer.

Raadsman: Mr C. G. B. H. Winters.

Toelaten dat een mindere een strafbaar feit pleegt: als wachtmeester, gezeten naast de soldaat-bestuurder van een motorrijtuig, nadat dit motorrijtuig op een wegkruising hoogstwaarschijnlijk in aanrijding was gekomen met een andere auto en de bestuurder ongeveer 200 meter verderop tot stilstand was gekomen, tegen deze bestuurder gezegd: „Laten wij maar doorrijden”.

Geldboete.

(W.M.Sr. art. 143; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Th. C. T., geb. 7 februari 1933, destijds dpl. wachtmeester (thans met groot, c.q. klein verlof), beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „26 November 1954 te Putten, althans in Nederland, toen de soldaat „C. Maat alstoen aldaar als bestuurder van een automobiel daarmede „rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de „van Damstraat met die automobiel bij het inhalen en voorbijrijden zó „dicht langs een door van Dijk, bestuurde en aan deze toebehorende „auto, die in dezelfde richting over die weg voortreed dan wel stilstand, „is opgereden, dat hij die aan van Dijk toebehorende auto aanreed en „beschadigde en vervolgens doorreed voordat de identiteit van die „Maat of de identiteit van die door Maat bestuurde auto behoorlijk „was kunnen worden vastgesteld, opzettelijk heeft toegelaten dat voor-

„noemd misdrijf door voornoemde soldaat Maat werd gepleegd of wel „getuige zijnde van dit door de soldaat Maat gepleegd misdrijf opzetteljk heeft nagelaten tegen de dader de door het belang der zaak ge„vorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 26 November 1954, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, meereed in een door de soldaat Maat bestuurd militair motorvoertuig, en rechts naast dien gezeten, over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de van Damstraat in het dorp Putten, komende uit de richting Garderen en gaande in de richting Ermelo; dat zij aldaar een op de hoek van de van Damstraat en de van rechts daarop uitkomende Schoolstraat zich bevindende volkswagen passeerden, die in dezelfde richting als waarin zij reden, de van Damstraat opreed maar nagenoeg stilstond; dat toen de soldaat Maat die volkswagen passeerde, hij daar rakelings langs ging; dat soldaat Maat, nadat hij de volkswagen voorbij gereden was, opmerkte dat hij die volkswagen mogelijk even aangereden had; dat hij (beklaagde) die mogelijkheid ook aanwezig achtte; dat de soldaat Maat ongeveer 200 meter voorbij het punt waar hij die volkswagen gepasseerd was, zijn wagen tot stilstand bracht; dat hij (beklaagde) toen door het geopende portier naar achter heeft gekeken en die volkswagen toen zag stilstaan op dezelfde plaats waar de soldaat Maat die auto was voorbijgereden; dat zij niet naar die volkswagen zijn teruggedaan om zekerheid te verkrijgen over een mogelijke aanrijding; dat zij daarna zijn doorgereden nadat hij tegen soldaat Maat gezegd had: „Laten we „maar doorrijden””; dat hij hierdoor toeliet dat de identiteit van Maat en het door hem bestuurde motorrijtuig, na de aanrijding die, zoals later bleek, had plaats gehad, niet kon worden vastgesteld;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*als militair opzettelijk toelaten, dat een mindere een misdrijf „pleegt*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht 23 *) van het Wet-

*) Aangezien op het misdrijf van artikel 143 W.M.Sr. geen geldboete is gesteld, had (óók) artikel 24 W.Sr. aangehaald behoren te worden.

boek van Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis van 25 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 september 1955.

President: Kolonel Mr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr J. L. Koning.

Eenvoudige belediging, aangedaan aan een ambtenaar in functie (beledigen van twee politie-agenten).

In verband met de reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf van zes dagen streng arrest, met toepassing van artikel 57 W.K. veroordeeld tot f 1 boete (subs. 1 dag hechtenis), voorwaardelijk, proeftijd één jaar.

(W.K. art. 57; W.Sr. art. 266, 267).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geb. 21 januari 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 24 Juli 1955 te Roermond, opzettelijk H. J. H. M. en F. A. H., althans één van hen heeft beledigd, door opzettelijk hen of hem in hun of zijn tegenwoordigheid mondeling te betitelen met de woorden: „Zeikers, Piezemen en Doodskoppen”, welke genoemde personen respectievelijk als hoofdagent van gemeentepolitie te Roermond, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter en agent van gemeentepolitie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter in uniform gekleed ter surveillance op de openbare weg, dienst deden, derhalve als ambtenaren of ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening hunner of zijner bediening waren of was”;

Overwegende: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„eenvoudige belediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening, meermalen gepleegd”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 267 junctis de artikelen 266 en 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst reeds terzake van voormeld strafbaar feit krijgstuchtelijk is gestraft met zes dagen streng arrest;

Overwegende dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld bij art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien: . . . enz.;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van één gulden, te vervangen door hechtenis voor de tijd van één dag, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar — *Red.*].

Krijgsraad voor de Luchtmacht te Velde West.

Vonnis van 1 juni 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonel A. J. M. de Groot en Majoor Mr D. J. R. Buisman.

Raadsman: Mr Ph. van der Ven.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid: als dpl. soldaat geweigerd te vol-
doen aan het bevel van een marechaussee 1e klasse, opsporingsambte-
naar, hem gegeven in de stationshal te Utrecht, om zijn legitimatie-
bewijs af te geven (dit bevel werd hem gegeven naar aanleiding van
beklaagdes overtreding van de garnizoensorder, houdende verbod om
op dat tijdstip een plaatsbewijs te kopen). Voorts geweigerd te voldoen
aan het bevel van een wachtmeester Kon. Marechaussee om mede te
gaan naar de brigade, teneinde aldaar gehoord te worden.*

*Vermits zich hier voordoet een geval van ontdekking op heterdaad,
had de marechaussee 1e klasse als opsporingsambtenaar de bevoegd-
heid het identiteitsbewijs in beslag te nemen, zijnde dit immers een
voorwerp dat kan dienen om de identiteit van de dader aan het licht
te brengen.*

*Bevestigd in hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) m.d.v.
dat beklaagdes onmiddellijke vangenneming bevolen wordt.*

(W.M.Sr. art. 114; W.Sv. art. 95, 96).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LUCHTMACHT TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
G. H. P. H., geb. 29 mei 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke
„dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, op 26 maart 1955, in tijd van
„oorlog, te Utrecht, op het Centraal Station der Nederlandse Spoor-
„wegen, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te gehoor-
„zamen:

„1. aan het hem door de Marechaussee der 1e klasse H. A. Pen-
„nings gegeven dienstbevel om hem zijn identiteitsbewijs af te geven,
„zulks naar aanleiding van een door hem, beklagde, gepleegde over-
„treding van het verbod in de garnizoensorder van 6 augustus 1954
„om buiten de gevallen daarin genoemd op zaterdag vóór 15.00 uur
„vervoerbewijzen ter afstempeling aan de loketten aan te bieden en

„kaartjes te kopen, door opzettelijk aan genoemde marechaussee zijn „identiteitsbewijs niet af te geven onder het uiten van de woorden: „dat „„doe ik niet”, althans van woorden van een dergelijke strekking;
 „2. aan het hem door de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee E. J. Krieger gegeven dienstbevel om met hem mee te gaan „naar de brigade van de Koninklijke Marechaussee te Utrecht teneinde „aldaar gehoord te worden, terzake van het door hem, beklaagde, „onder 1. omschreven gepleegde feit, door opzettelijk in stede van aan „genoemd bevel gevolg te geven, te blijven staan onder het uiten van „de woorden: „Ik wil wel meegaan, als ik mijn legitimatiebewijs terug „„krijg”, althans van woorden van een dergelijke strekking, althans „heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan een „van de boven onder 1. en 2. genoemde dienstbevelen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 26 maart 1955 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Luchtmacht; dat hij zich op deze datum te omstreeks 13.15 uur bevond in de hal van het Centraal Station der Nederlandse Spoorwegen te Utrecht; dat hij daar toen een spoorkaartje wilde kopen, toen er een marechaussee 1e klasse naar hem toekwam en vroeg of hij een bewijs had, waarbij hem toestemming verleend zou zijn om een kaartje te mogen kopen; dat hij hierop ontkennend antwoordde; dat die marechaussee daarop van hem zijn legitimatiebewijs vorderde, hetwelk hij, beklaagde, aan hem moest afgeven; dat hij aan dit dienstbevel van deze marechaussee willens en wetens geen gevolg heeft gegeven onder het uiten van de woorden: „Dat doe ik niet”, dat het hem zeer wel bekend was dat een garnizoensorder van het garnizoen Utrecht verbood om buiten de gevallen daarin genoemd op zaterdagen vóór 15.00 uur vervoerbewijzen ter afstempeling aan de loketten aan te bieden en kaartjes te kopen; dat na het bovenstaande een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee naar hem toe kwam en hem het dienstbevel gaf om met hem mee te gaan naar de Brigade der Koninklijke Marechaussee te Utrecht om aldaar gehoord te worden terzake van het als boven omschreven feit; dat hij willens en wetens aan dit zojuist genoemde bevel geen gevolg heeft gegeven door te blijven staan onder het uiten van de woorden: „Ik wil wel meegaan, „als ik mijn legitimatiebewijs terugkrijg”;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 29 maart 1955, opgemaakt en besloten door Evert Jurriën Krieger, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Henricus Antonius Pennings, marechaussee der 1e klasse tevens opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Utrecht van de Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Tweede verbalisant:

dat hij op 26 maart 1955 omstreeks 13.20 uur zich als lid van een stationspatrouille in de hal van het Centraal Station van de Nederlandse Spoorwegen te Utrecht bevond, in uniform gekleed, belast onder meer met het toezicht op de naleving van de garnizoensorder nr. 338, dd.

6 augustus 1954, bestemd voor het garnizoen Utrecht; dat het ingevolge deze garnizoensorder aan militairen verboden is om op zaterdagen vóór 15.00 uur aan de in de hal aanwezige loketten een plaatsbewijs te kopen q.q. een vervoerbewijs te laten afstempelen; dat hij daar toen zag dat enige in de uniform van de Koninklijke Luchtmacht geklede militairen genoemde hal binnenkwamen kennelijk met de bedoeling om een plaatsbewijs te kopen; dat hij zich naar bedoelde militairen begaf en tussen hen een hem van gezicht bekende soldaat zag, die terzake van overtreding van bovengenoemde garnizoensorder al eens eerder door hem was gerapporteerd, zodat hij op de hoogte moest zijn met de bepalingen van bovenvermelde order; dat hij, aangezien het hem op dat moment niet mogelijk was om de gegevens, benodigd voor het opmaken van een rapport, terstond op te nemen, bedoelde soldaat opdracht heeft gegeven zijn militaire identiteitsbewijs aan hem af te geven; dat de soldaat weigerde om zijn identiteitsbewijs af te geven en zei: „Dat geef ik niet af”; dat hij de soldaat er op wees dat hij een bevel van een meerdere moest opvolgen en hem nogmaals beval zijn militaire identiteitsbewijs aan hem af te geven; dat de soldaat echter bleef weigeren en steeds maar zei: „Dat doe ik niet”;

Eerste verbalisant:

dat hij zich op 26 maart 1955 omstreeks 13.30 in de hal van het Centraal Station der Nederlandse Spoorwegen te Utrecht, naar aanleiding van het bovenstaande begaf naar de door de marechaussee Pennings aan hem aangewezen soldaat van de Koninklijke Luchtmacht; dat hij in verband met de ter plaatse heersende drukte, bedoelde militair bevel gaf met hem mee te gaan naar de Brigade der Koninklijke Marechaussee te Utrecht, teneinde hem aldaar te horen terzake van het door hem gepleegde feit dat de soldaat antwoordde: „Nee” en bleef staan; dat de soldaat, nadat hij deze drie maal had bevolen met hem mee te gaan, zei: „Ik wil wel meegaan, als ik mijn „legitimatiebewijs terug krijg”; dat de bedoelde soldaat opgaf genaamd te zijn: Gerardus Hendrikus Petrus H., dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Luchtmacht, geboren 29 mei 1934 te Woubrugge;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, meer-
malen gepleegd”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht j° 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat door de verdediger is aangevoerd de onbevoegdheid van de in de telastelegging genoemde marechaussee der eerste klasse, tevens opsporingsambtenaar, om beklagdes identiteitsbewijs aan hem te doen afgeven en voorts, dat beklagde was geïnstrueerd

zijn identiteitsbewijs onder geen omstandigheden aan wie dan ook af te geven;

Overwegende, dat het onderhavige identiteitsbewijs een voor inbeslagneming vatbaar voorwerp is — immers kan dienen om verdachtes identiteit aan het licht te brengen — zodat iedere opsporingsambtenaar bij ontdekking op heterdaad dit identiteitsbewijs in beslag kan nemen;

Overwegende, dat in casu het geval van heterdaad aanwezig is, zodat de bevoegdheid van de bevelgever vast staat;

Overwegende, dat hier sprake is van een dienstbevel in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, aangezien het hier een dienstbelang betrof;

Overwegende, dat de Krijgsraad geen voorschrift bekend is op grond waarvan beklagde verboden is zijn identiteitsbewijs af te geven en beklagde zich bovendien ten processe slechts heeft beroepen op zenuwachtigheid;

Overwegende, [enz. Volgt: veroordeling tot 6 weken militaire detentie, met aftrek van 3 dagen voorlopig arrest — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 9 augustus 1955.

President: Mr. Doornsbos; *Leden:* Lt. Generaal van der Kroon, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers, Generaal-Maj. b.d. Schimmel (plv.) en gep. Kapitein ter Zee van Langeveld (plv.).

Raadsman: Mr Ph. van der Ven.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat beklagde, die op vrije voeten is onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden;

Stelt beklagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming.

NASCRIJF.

De raadsman heeft de weer opgeworpen dat het bevel onbevoegdlijk zou zijn gegeven (beter passend ware wellicht geweest het verweer dat het bevel vreemd zou zijn geweest aan de belangen van de dienst) en de Krijgsraad heeft die weer verworpen.

De Krijgsraad heeft het recht om afgifte van het legitimatiebewijs te vorderen vastgekoppeld aan de hoedanigheid van opsporingsambtenaar, waardoor deze bevoegdheid alléén aan de militairen, behorende tot het wapen van de Koninklijke Marechaussee, zou zijn verstrekt en niet bijvoorbeeld aan de Garnizoenscommandant zèlf, die constateert dat zijn Garnizoensorder door een militair wordt overtreden. In het onderhavige geval stonden de marechaussee 1e klasse en de soldaat echter niet zozeer als opsporingsambtenaar en verdachte, maar veeleer als meerdere en mindere tegenover elkaar.

Overigens echter: wàs er wel sprake van „in beslag neming” in de zin van Strafvordering? O.i. geenszins. Hier zat niet de bedoeling voor om verder te handelen als ten aanzien van in beslag genomen voorwerpen voorgeschreven.

Overbodig is voorts, voor de opsporingsambtenaar, de constructie via betrapping op heterdaad, zoals uit het verband tussen de artikelen 95 en 52 W.Sv blijkt. Als er sprake is van betrapping op heterdaad, is de bevoegdheid tot inbeslagneming niet beperkt tot opsporingsambtenaren, zoals uit het verband tussen de artikelen 95 en 53 W.Sv. blijkt: in artikel 95 staat immers, anders dan in artikel 52, „Hij die . . .”.

Overigens is de constructie van de ontdekking op heterdaad in het vonnis merkwaardig. Van ontdekking op heterdaad kan — uiteraard — alleen sprake zijn wanneer het een strafbaar feit betreft (zie artikel 128 W.Sv.). Allereerst had de Krijgsraad dan ook, toen inbeslagneming ter sprake kwam, de vraag dienen te beantwoorden of een garnizoensorder als hier bedoeld (gegeven ter uitvoering van het bij Koninklijk Besluit vastgestelde Reglement op de Garnizoensdienst) een „dienstvoorschrift” is in de zin van art. 135 W.M.Sr., waarvan de overtreding een misdrijf oplevert. De Krijgsraad overweegt immers in zijn vonnis:

„Overwegende, dat het onderhavige identiteitsbewijs een voor inbeslagneming vatbaar voorwerp is — immers kan dienen om verdachtes „identiteit aan het licht te brengen — zodat iedere opsporingsambtenaar bij ontdekking op heterdaad dat identiteitsbewijs in beslag kan „nemen”; en voorts: „Overwegende, dat in casu het geval van heterdaad aanwezig is, zodat de bevoegdheid van de bevelgever vaststaat”.

Niet geheel duidelijk is op welke bevoegdheid de Krijgsraad hier doelt; de bevoegdheid tot inbeslagneming in de zin van het W.Sv. stond o.i. echter nog niet vast, vermits de Krijgsraad eerst bij bevestigende beantwoording van de vraag of de overtreding van de garnizoensorder een misdrijf was in de zin van art. 135 W.M.Sr., had kunnen oordelen over de bevoegdheid tot inbeslagneming. Het is jammer dat de Krijgsraad zich niet heeft uitgesproken over de betekenis van een (opzettelijke) overtreding van een garnizoensorder, te meer omdat

over art. 135 W.M.Sr. nog betrekkelijk weinig jurisprudentie bestaat.

Nadat de soldaat geweigerd had om zijn legitimatiebewijs aan de marechaussee der 1ste klasse af te geven, was er sprake van een ander feit, t.w. ongehoorzaamheid van de soldaat aan een opdracht van zijn meerdere. De vraag welke toen beantwoord diende te worden, was of de door de marechaussee gegeven opdracht een „dienstbevel” was, hetwelk de soldaat verplicht was op te volgen, met andere woorden: of dat bevel een dienstbelang betrof. De Krijgsraad heeft die vraag inderdaad, in zijn 6e rechtsoverweging, bevestigend beantwoord, doch die vraag had met inbeslagneming niet te maken. De Krijgsraad had o.i. dan ook te dezer zake met die 6e overweging kunnen volstaan.

Opgemerkt kan nog worden dat de tenlastelegging het hier bedoelde dienstbevel niet duidelijk omschreven heeft. De tenlastelegging zegt immers dat beklagde geweigerd heeft te gehoorzamen aan het dienstbevel om zijn legitimatiebewijs af te geven, zulks naar aanleiding van een door beklagde gepleegde overtreding van de garnizoensorder. Aldus: niet het bevel werd gegeven naar aanleiding van die overtreding, maar de weigering geschiedde naar aanleiding daarvan. (Red.).

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 18 mei 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel Mr L. F. de Groot en Luitenant-Kolonel J. A. C. Schotte.
Raadsmans: Mr Chr. Hulsmans.

In een aangelegenheid, vreemd aan de belangen van de dienst, een mindere bevelen iets te doen (als luitenant in een jeep gezeten naast een soldaat-chauffeur, bevel gegeven om harder te rijden, zonder dat daartoe noodzaak bestond en zonder dat daardoor enig militair belang werd gediend) en een ander door geweld dwingen iets te dulden (met de linkervoet drukken op de rechtervoet van de chauffeur, die het gaspedaal bediende).

Geldboete f 75.

(W.M.Sr. art. 140; W.Sr. art. 24 en 284).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A., geb. 3 oktober 1932, reserve-tweede-luitenant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 October 1954 te Bommel, in ieder „geval in Nederland, terwijl hij als tijdelijk reserve 2e Luitenant der „Infanterie in werkelijke dienst was bij 433 Bataljon Stoottroepen, „door misbruik of aanmatiging van gezag iemand heeft gedwongen — „althans door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover een „mindere deze heeft overgehaald — althans opzettelijk met over-

„schrijding van zijn bevoegdheid of in een aangelegenheid die vreemd „is aan de belangen van de dienst een mindere heeft bevolen — iets „te doen, niet te doen of te dulden, tengevolge waarvan enig nadeel „kon ontstaan, hebbende hij alstoen aldaar daartoe, toen hij als passa- „gier, rechts naast de bestuurder was gezeten in een door de dpl. sol- „daat G. Murre bestuurd militair motorrijtuig (jeep) met aanhanger „($\frac{1}{4}$ tons trailer), — welk voertuig met een snelheid van ongeveer 25 „mijl, althans ongeveer 15 mijl per uur, in ieder geval — met een ver- „antwoorde en veilige snelheid over een bitumendijk, in ieder geval „over een bitumenweg voortreed — terwijl hij wist, in ieder geval had „moeten weten, dat het wegdek van genoemde dijk, althans weg, in „een zeer slechte staat van onderhoud verkeerde en modderig en glad „was, opzettelijk, zonder dat daartoe enige noodzaak was en/of enig „militair belang werd gediend en zonder dat hij daartoe bevoegd was:

„1e. genoemde soldaat Murre opdracht heeft gegeven harder te „rijden en met zijn voertuig te gaan „knoeren” en

„2e. opzettelijk zijn linkervoet op de rechtervoet van de soldaat „Murre — met welke voet Murre voornoemd het gaspedaal van de „motor van het voertuig bediende — althans op het gaspedaal heeft „geplaatst en op die voet, althans op dat gaspedaal druk heeft uitge- „oefend en zodoende opzettelijk de gastoevoer tot de motor van het „voertuig heeft vergroot, tengevolge waarvan de soldaat Murre ge- „dwongen, althans overgehaald werd, met een snelheid van ongeveer „45 mijl, althans ongeveer 35 mijl, per uur, in ieder geval met een „gezien de toestand van het wegdek te grote en onverantwoordelijke „snelheid over meer genoemde dijk of weg te rijden, althans tengevolge „waarvan Murre voornoemd gedwongen werd, althans overgehaald „werd te dulden, dat het door hem bestuurde motorrijtuig met die snel- „heid over bedoelde dijk of weg reed, waardoor schade aan dat voer- „tuig kon ontstaan en tengevolge waarvan Murre voornoemd met het „rechterwiel van meergenoemde aanhanger tegen een betonnen rand of „afzetting van een in meergenoemde dijk of weg liggende kanaal- „inham aanreed, waardoor dit achterwiel werd beschadigd en nadeel „voor de Staat der Nederlanden ontstond;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op een dag in October 1954, terwijl hij als tijdelijk reserve 2e Luitenant in werkelijke dienst was bij het 433e bataljon Stoottroepen, rechts naast de bestuurder was gezeten in een militaire jeep, welke bestuurd werd door de dienstplichtig soldaat Murre en met deze jeep voortreed onder langs een bitumendijk; dat het wegdek onderlangs die dijk slecht was, vol kuilen en gaten; dat Murre reed met een snelheid van ongeveer 15 à 20 mijl per uur; dat hij Murre opdracht gaf harder te rijden, terwijl hij zeer goed begreep dat het niet verantwoord was harder te rijden gezien het gevaar dat daarvan het gevolg kon zijn; dat hij onmiddellijk daarna willens en wetens zijn linkervoet op het gaspedaal of mogelijk op Murre's op dat gaspedaal geplaatste

rechtervoet plaatste en willens en wetens doordrukte; dat hij zodoende willens en wetens de gastoevoer tot de motor van het voertuig vergrootte, waardoor Murre gedwongen werd met een snelheid van omstreeks 40 mijl per uur te rijden; dat zij toen een dwars op eerdergenoemde bitumendijk staand dijkje naderden en opreden en hij daar toen zag dat zij op het punt stonden een vlak achter het dijkje gelegen kanaal in te rijden; dat Murre nog net kans zag vlak langs een betonnen rand de bitumendijk op te rijden, doch dat het rechterwiel van hun aanhangwagen met die betonnen rand in aanraking kwam; dat hij zag dat dit wiel beschadigd was en dat de as van de aanhangwagen onzets was; dat er geen enkele noodzaak was zo hard te rijden; dat hij evengoed 5 minuten later op zijn bestemming had kunnen aankomen;

Overwegende dat Gerard Murre, oud 22 jaar, wonende te Nieuw-dorp, dpl. soldaat, door de Officier Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op een dag in October 1954 als dienstplichtig soldaat als bestuurder van een militaire jeep te Bommel onder langs de bitumendijk aldaar in de richting van het object te Bommel reed, terwijl naast hem de 2e Luitenant A., beklaagde, zat; dat aan de jeep een $\frac{1}{4}$ tons aanhangwagen was gekoppeld, volgeladen met munitie; dat de weg onderlangs die dijk wel verhard was, maar in zeer slechte staat, vol kuilen en gaten, zodat hij naar zijn mening slechts met een matige snelheid mocht rijden; dat hij dan ook met een snelheid van 15 à 20 mijl per uur reed; dat beklaagde tegen hem zei: „Is dat een snelheid, „kun je niet harder rijden, knoer toch door”, althans woorden van zulk een strekking; dat hij antwoordde dat zulks gevaarlijk was en toen voelde dat beklaagde diens voet op zijn, getuige's, rechtervoet plaatste en daarmee doordrukte tot op de bodem van de jeep; dat dit op zodanige wijze geschiedde, dat zijn voet klem kwam te zitten en met zodanige kracht dat hij zijn voet niet meer kon terugtrekken; dat hierdoor het gaspedaal maximaal werd ingedrukt, waardoor de jeep een snelheid kreeg van 40 à 50 mijl per uur;

dat hij geprobeerd heeft zijn voet vrij te krijgen, doch dat zulks hem niet lukte; dat hij er niet aan dacht het contact af te sluiten; dat het daarvoor allemaal te vlug ging; dat hij op dezelfde wijze gereageerd zou hebben als een en ander niet door de Luitenant maar door een soldaat zou zijn gedaan; dat hij die jeep nooit die snelheid had laten krijgen als de Luitenant diens voet niet op de zijne had gezet;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. *„Als militair opzettelijk in een aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van de dienst, een mindere bevelen iets te „doen”;*
- II. *„Een ander door geweld gericht tegen dien ander, wederrechtelijk dwingen iets te dulden”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 van het Militair Strafrecht en bij artikel 284 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad ten aanzien van het feit sub 1 bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 22 juni 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. Melse en Kapitein A. J. Macville.

Raadsman: Mr H. J. W. Swane.

Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig gebruiken. Voorts: nalaten de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden toen hij ervan getuige was dat een mindere een burger een vuistslag toediende en dit voorval aan de kennismeming van de bevoegde meerdere onthouden.

De Krijgsraad vermag niet in te zien dat het feit, dat een soldaat een onbekende burger een blauw oog slaat, oplevert een zaak van zodanig belang dat beklaagde noodzakelijkerwijs met geweld tegen die soldaat moest optreden. Nagegaan dient te worden of voor beklaagde de in de tenlastelegging door de woorden „onthouden aan” neergelegde plicht tot melding van de mishandeling bestond. De Krijgsraad beantwoordt deze vraag bevestigend, aangezien de door die soldaat gepleegde mishandeling een zo ernstig strafbaar feit opleverde dat de plicht tot rapporteren voortvloeit uit de regels van artikel 4, 5 en 6 R.L.

Samenloop van de strafbepalingen van artikel 132 en 139 W.M.Sr. waarbij het misdrijf van artikel 139 als bijzondere strafbepaling wordt beschouwd.

W.M.Sr. art. 132, 139, 143; R.L. art. 4, 5, 6; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. J. V., geb. 26 mei 1925, korporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 23 Februari 1955 in Nederland, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie, opzettelijk wederrechtelijk een vierwielig motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen tussen Uden, Vliegbasis Volkel en 's-Hertogenbosch heeft gebruikt, door alstoen aldaar opzettelijk als bestuurder zonder recht of toestemming van enige daartoe bevoegde meerdere met genoemd voertuig over genoemde wegen van Uden via de Vliegbasis Volkel naar 's-Hertogenbosch te rijden;

„II. dat hij op of omstreeks 23 Februari 1955 te Weert, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie, toen hij getuige was van het feit, dat zijn mindere, de soldaat A. J. van Ool, opzettelijk mishandelend H. J. H. Keulen met een zijner tot een vuist gebalde handen in diens aangezicht had geslagen, tengevolge waarvan Keulen voornoemd een bloeduitstorting bij het rechteroog bekam, bloedend werd verwond en pijn onderzond, opzettelijk heeft nagelaten tegen van Ool voornoemd de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden en geen enkele maatregel tegen van Ool heeft genomen;

„III. dat hij op of omstreeks 23 Februari 1955 te 's-Hertogenbosch, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie, met het oogmerk zich zelf en de dienstplichtig soldaat A. J. van Ool voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, opzettelijk op geen enkele wijze aan zijn commandant, de kapitein F. Geurink of aan enige andere daartoe bevoegde meerdere heeft gemeld en aldus aan de kennisneming van die meerdere heeft onthouden, dat de dienstplichtig soldaat A. J. van Ool in zijn aanwezigheid op 23 Februari 1955 te Weert een onbekende burger had mishandeld door deze met kracht in diens gezicht te slaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten aanzien van het hem sub I ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 Februari 1955, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie, willens en wetens als bestuurder met een vierwielig motorrijtuig, toebehorend aan de Staat der Nederlanden, een zogenaamd F 2., over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen van Uden via de vliegbasis Volkel naar 's-Hertogenbosch heeft gereden, zonder dat hij daartoe van enige bevoegde meerdere recht of toestemming had gekregen;

Post alia:

Overwegende wat betreft het sub II ten laste gelegde:

dat de Krijgsraad bepaaldelijk niet vermag in te zien, dat het feit, dat soldaat van Ool een onbekende burger een blauw oog had geslagen, oplevert een zaak van zodanig belang dat beklagde noodzakelijkerwijze met geweld tegen van Ool moest optreden;

dat beklaagde derhalve van dit feit dient te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagde ten aanzien van het hem sub III ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de nacht van 22 op 23 Februari 1955, terwijl hij als korporaal der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie te 's-Hertogenbosch, te Weert bezig was te trachten zijn wagen uit een greppel te krijgen; dat hij, toen hij uit de wagen stapte, van een der aanwezige soldaten hoorde, dat soldaat van Ool een burger op zijn gezicht had geslagen; dat hij een burger op de weg zag staan, die aan zijn gezicht bloedde; dat soldaat van Ool als leerling-chauffeur op zijn wagen was ingedeeld; dat hij om 8.30 uur weer te 's-Hertogenbosch bij de dienst was; dat hij toen willens en wetens op geen enkele wijze aan zijn commandant, kapitein Geurink, of aan enig andere bevoegde meerdere heeft gemeld, dat de dienstplichtig soldaat A. J. van Ool bedoelde hem onbekende burger had mishandeld door deze met kracht in diens gezicht te slaan; dat hij dit heeft nagelaten om zich zelf en van Ool voor bestraffing, terechtwijzing of iets dergelijks te vrijwaren;

Overwegende dat Frits Geurink, oud 34 jaar, kapitein, wonende te 's-Hertogenbosch, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigt:

dat hij op 22 Februari 1955 commandant was van de Verzorgingscompagnie van de Kaderschool Infanterie, tot welke compagnie de korporaal 1e klasse V. behoorde; dat deze hem niet heeft verteld, dat soldaat van Ool te Weert een onbekende burger had mishandeld;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 16-55, opgemaakt en gesloten te Weert op 5 Maart 1955 door Hendrik de Hoop, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Weert, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Alfred Julius van Ool aan verbalisant:

dat hij op 23 Februari 1955 te Weert, in de mening dat enkele militairen ruzie hadden met een burger, op deze laatste toeliep, zijn rechterarm flink uithaalde en de burger met volle kracht met de binnenkant van zijn vuist in het gezicht sloeg;

Overwegende dat nog dient te worden nagegaan of voor beklaagde de in de telastelegging door de woorden „onthouden aan” neergelegde plicht tot melding van het feit der mishandeling bestond;

Overwegende daaromtrent dat de door van Ool gepleegde mishandeling opleverde een dermate ernstig strafbaar feit, dat beklaagde verplicht was hiervan te rapporteren, een plicht welke voortvloeit uit de regels gesteld in de artikelen 4, 5 en 6 Regtspleging bij de Landmagt;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde sub I en sub III is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat de daaromschreven feiten zijn gepleegd op 25 Februari 1955;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken”;
- III. „Als militair met het oogmerk om zich of een ander voor be- „straffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren een aange- „legenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde „meerdere”;
- „Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een „mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest, ge- „pleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 37 Wegenverkeerswet en 139 en 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat artikel 139 Wetboek van Militair Strafrecht zich tot de hierboven gestelde variëteit van artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht verhoudt als een bijzondere tot een algemene, zodat ingevolge artikel 55 2e lid Wetboek van Strafrecht slechts artikel 139 Wetboek van Militair Strafrecht in aanmerking komt;

Overwegende immers dat weliswaar artikel 139 Wetboek van Militair Strafrecht niet uitdrukkelijk de woorden van artikel 132 van dat Wetboek „van ambtswege” inhoudt en derhalve gezegd zou kunnen worden dat in zoverre artikel 132 een verijning inhoudt van artikel 139, met andere woorden de meer bijzondere bepaling is, doch niet is in te zien dat de in artikel 139 opgesloten gehoudenheid van een militair tot kennisgeving aan de bevoegde meerdere een andere kan zijn dan een gehoudenheid van ambtswege, zodat in elk opzicht de hier voorhanden zijnde variëteit van artikel 139 een verbijzondering is van bovenbedoelde variëteit van artikel 132;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 3 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 22 juni 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. Melse en Kapitein A. J. Macville.

Raadsmans: Mr H. J. W. Swane.

Naar een meerdere slaan, eerst met de gebalde vuist en vervolgens met een schop (zonder die meerdere te raken) levert op samenloop van feitelijke bedreiging met geweld en door een daad met enig kwaad bedreigen. Op grond van artikel 55(1) W.Sr., alleen de eerstgenoemde strafbepaling toegepast (beide feiten gequalificeerd).

(W.M.Sr. art. 108, 116; W.Sr. art. 55(1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. J. v. d. B., geb. 19 September 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 25 Maart 1955 te Oirschot, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij 43e Zware Mortier „Compagnie, opzettelijk in dreigende houding met een zijner tot een „vuist gebalde handen naar zijn meerdere, de sergeant L. H. Buck, heeft „geslagen en daarna opzettelijk in dreigende houding met een schop „naar genoemde meerdere heeft geslagen en aldus opzettelijk die „meerdere feitelijk met geweld heeft bedreigd, althans opzettelijk die „meerdere in zijn tegenwoordigheid door een gebaar of daad met enig „kwaad heeft bedreigd”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring dd. 29 Maart 1955 opgemaakt door de Kapitein J. Kremer, commandant 43e Zware Mortier compagnie te Oirschot, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Post alia:

Overwegende, dat Lodewijk Hendrik Buck, oud 21 jaar, wonende te Oirschot, dpl. sergeant, door de Officier Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 25 Maart 1955 als dienstplichtig sergeant in werkelijke militaire dienst was en zich bevond te Oirschot in de kamer van de sergeant van de week van de 43e Zware Mortier compagnie; dat daar toen binnenkwam de soldaat v. d. B., beklaagde, die zich bij het weggaan niet afmeldde; dat hij beklaagde toen terugriep, waarop deze in dreigende houding naast hem kwam staan en met een zijner tot vuist gebalde handen naar hem sloeg; dat hij beklaagde vervolgens is achterna gegaan naar de pelotonskamer waar hij hem op een gegeven moment in dreigende houding achter een bed vandaan zag komen met een schop in zijn handen en met deze schop naar hem zag slaan;

Post cetera alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld „meermalen in dienst gepleegd”;

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid door „een daad met enig kwaad bedreigen meermalen in dienst gepleegd”, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 116 en 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat ingevolge art. 55, 1e lid Wetboek van Strafrecht slechts art. 116 Wetboek Militair Strafrecht moet worden toegepast;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 4 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 14 september 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Majoors K. W. Woudenberg en J. de Ronde.

Raadsman Mr W. J. M. ten Berge (in appèl: Mr P. van 't Hoff Stolk).

Bekentenisvrijheid.

Beklaagde had in een winkel een regenjas gekocht en slechts een deel van de koopprijs betaald; de leverancier had zich terzake tot de Minister van Oorlog gewend, die via beklaagdes commandant om inlichtingen vroeg.

In een brief aan de Minister van Oorlog had beklagde gesteld nimmer een regenjas van bedoelde leverancier gekocht te hebben en derhalve geen schuld te hebben. Voorts had beklagde aan een officier, die terzake een (nader) onderzoek instelde, soortgelijke opgave verstrekt.

De tenlastelegging, gebaseerd op artikel 132 W.M.Sr., bewezen verklaard; de Krijgsraad acht het bewezene echter geen strafbaar feit op te leveren, omdat hier niet van een „ambtelijke mededeling” sprake is doch van een zuiver privaatrechtelijke verplichting tegenover derden. Een tegengestelde opvatting zou leiden tot de volstrekt onaanvaardbare consequentie dat de militaire overheid door de dreiging van strafrechtelijke en/of krijgstuchtelijke sancties het in de macht zou hebben met één pennestreek de burgerlijke rechtsvordering ten aanzien van militairen goeddeels buiten werking te stellen en hen zodoende te beroven van de meest elementaire staatsburgerlijke rechten. Vrijpraak.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): Artikel 22 R.K. verbiedt militairen, schulden te maken. Het staat de militair niet vrij om het onderzoek naar een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvan hij wordt verdacht, te bemoeilijken door onwaarheid te spreken; dusdoende maakt hij zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp schuldig. De verplichting echter van de militair om, wanneer hij wordt verdacht van een krijgstuchtelijk vergrijp, de waarheid te spreken, betekent geenszins dat hij dat ook zou moeten doen indien hij terzake van een strafbaar feit als verdachte wordt ondervraagd, noch dat het Wetboek van Burg. Rechtsvordering goeddeels buiten werking zou worden gesteld; hij kan immers antwoorden dat hij gebruik wil maken van zijn recht om een eventueel in te stellen vordering aan het oordeel des rechters te onderwerpen en zijn verweer eerst aan deze wenst kenbaar te maken.

Het bewezenverklaarde levert niet enig strafbaar feit op, daar de door beklagde gebezigde leugen niet is een „ambtelijke mededeling”; zij levert echter wel een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp op. Terugverwijzing terzake.

(W.M.Sr. art. 132; W.K. art. 2, 58; R.K. art. 22).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. C. d. D., geboren 31 januari 1928, korporaal 1e klasse Adm. Squ. 2e T.V.B. te Eindhoven, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd *):

I. „dat hij *in of* omstreeks de maand Februari 1955, *in ieder geval* „*in de periode 21 Januari 1955 tot 8 April 1955* te Eindhoven, *in* „*ieder geval in Nederland*, terwijl hij als korporaal 1e klas in werke- „*lijke dienst was bij het Administratief Squadron van de 2e Tactische* „*Vliegbasis opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke medede-* „*ling heeft gedaan, hebbende hij alstoen* aldaar nadat hij *door of* namens „*de commandant 2e Tactische Vliegbasis* ervan in kennis was gesteld „*dat de N.V. Eindhovens Kledingbedrijf* zich tot de Minister van „*Oorlog had gewend in verband met een schuld van hem, beklagde,* „*aan genoemd bedrijf van f 83* terzake van een door hem gedane „*aankoop van een regenjas en nadat door of* namens genoemde Com- „*mandant aan hem, beklagde, in opdracht van de Minister van Oor-* „*log was opgedragen, indien hij, beklagde, genoemde schuld niet er-* „*kende, zulks gemotiveerd ter kennis van de Minister van Oorlog* te „*brenge*n, opzettelijk in strijd met de waarheid in een aan de Minister „*van Oorlog gericht request* vermeld dat hij nimmer bij de NV. Eind- „*hovens Kledingbedrijf een regenjas had gekocht, waarna hij opzette-* „*lijk bedoeld request bij de commandant 2e Tactische Vliegbasis, in* „*ieder geval* bij een tot het in ontvangst nemen van aan de Minister „*van Oorlog gerichte requesten bevoegde of aangewezen instantie,* „*autoriteit of meerdere* heeft ingediend;

II. „dat hij *in of* omstreeks de maand Februari 1955, *in ieder geval* „*in de periode 21 Januari 1955 tot 8 April 1955* te Eindhoven, *in* „*ieder geval in Nederland*, terwijl hij als korporaal 1e klas in werke- „*lijke dienst was bij het Administratief Squadron van de 2e Tactische* „*Vliegbasis opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mede-* „*deling heeft gedaan hebbende hij alstoen* aldaar wetende dat de reserve „*1e Luitenant J. A. Korver* in opdracht van de commandant 2e Tactische „*Vliegbasis een onderzoek instelde naar het al of niet bestaan van een* „*schuld van hem, beklagde, aan de N.V. Eindhovens Kledingbedrijf* „*terzake van een door hem, beklagde, bij genoemd bedrijf gedane* „*aankoop van een regenjas desgevraagd opzettelijk in strijd met de* „*waarheid* genoemde luitenant medegedeeld dat hij nimmer bij het „*N.V. Eindhovens Kledingbedrijf een regenjas had gekocht en dat hij* „*aldus geen schuld aan genoemd bedrijf had*”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 18 Mei 1955, opgemaakt door de reserve 1e Luitenant S. M. J. Verwest, commandant A.-squadron 2e T.V.B. te Eindhoven, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

1. dat hij in 1953 bij de N.V. Eindhovens Kledingbedrijf een regenjas heeft gekocht op afbetaling voor een prijs van f 98 en daarop f 15 heeft betaald; dat hij daarna niet meer heeft betaald; dat in de maand

*) In het bewezen-verklaarde komen de hier door ons gecursiveerde gedeelten niet voor.

Januari 1955, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij het Administratief Squadron van de 2e Tactische Vliegbasis, hij er door zijn commandant van in kennis werd gesteld, dat genoemde N.V. zich tot de Minister van Oorlog had gewend in verband met een schuld van hem, beklaagde, van f 83 terzake van de aankoop van een regenjas; dat zijn commandant hem vervolgens opdroeg in opdracht van de Minister van Oorlog, om indien hij genoemde schuld niet erkende, zulks gemotiveerd ter kennis te brengen van de Minister van Oorlog; dat hij toen willens en wetens een request aan de Minister van Oorlog heeft geschreven, daarin in strijd met de waarheid vermeldend, dat hij nimmer bij genoemde N.V. een regenjas had gekocht; dat hij vervolgens willens en wetens dit request bij zijn commandant heeft ingediend; dat hij wist, dat de inhoud van het request in strijd was met de waarheid; dat hij, toen hij het request schreef en indiende, aan genoemde N.V. een schuld had van f 83;

2. dat omstreeks de maand Februari 1955, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke dienst was bij de 2e Tactische Vliegbasis Administratief Squadron, hem door de 1e luitenant J. A. Korver werd medegedeeld, dat deze in opdracht van de Commandant 2e Tactische Vliegbasis een onderzoek moest instellen naar het al of niet bestaan van een schuld van hem, beklaagde, aan de N.V. Eindhoven's Kledingbedrijf; dat hij toen, wetende daarin onwaarheid te spreken, willens en wetens aan deze officier heeft medegedeeld, dat hij nooit een regenjas bij deze N.V. gekocht had; dat zijn schuld aan die N.V. toen nog f 83 bedroeg;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting nog heeft verklaard dat al hetgeen gesteld is in het proces-verbaal van zijn verklaring voor de Officier-Commissaris, zich heeft afgespeeld te Eindhoven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande: [. . . . enz. Volgt bewezenverklaring der niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde niet oplevert een feit bij enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld, zodat beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende daaromtrent, dat de ten laste legging slechts betrekking kan hebben op artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende echter, dat, waar het hier betreft mededelingen van beklaagde aan de militaire overheid betreffende zuiver privaatrechtelijke verplichtingen tegenover derden, niet kan worden gesproken van „ambtelijke mededeling” in de zin van artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat een tegengestelde opvatting tot de volstrekt onaanvaardbare consequentie moet leiden, dat de militaire overheid door de dreiging van strafrechtelijke en/of tuchtrechtelijke sancties het in

haar macht zou hebben met een pennestreek de burgerlijke rechtsvordering ten aanzien van militairen goeddeels buiten werking te stellen en hen, die toch primair staatsburger zijn, zodoende te beroven van de meest elementaire staatsburgerlijke rechten;

Gezien artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 22 november 1955.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Generaal-maj.-vl.-waarn. Zegers en gep. Kapitein ter Zee van Langeveld (plv.).

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende dat artikel 22 van het Reglement betreffende de Krijgstucht o.m. inhoudt: „Den militair is verboden: . . . c. schulden. . . te „maken. . .” en derhalve het maken van schulden door een militair is een vergrijp tegen de krijgstucht;

Overwegende dat het de militair niet vrij staat om het onderzoek naar een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvan hij wordt verdacht, te bemoeilijken door onwaarheid te spreken en zulks op zichzelf als een krijgstuchtelijk vergrijp moet worden beschouwd

Overwegende dat dus beklaagde, toen hem door zijn chef werd gevraagd of hij een schuld had terzake van een door hem gekochte, doch onbetaald gelaten regenjas, zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp schuldig maakte door te antwoorden dat hij de bedoelde regenjas nimmer had gekocht;

Overwegende dat de verplichting van de militair om, indien hij verdacht wordt een krijgstuchtelijk vergrijp te hebben gepleegd, de waarheid te spreken, geenszins betekent dat hij dit ook zou moeten doen indien hij terzake van een strafbaar feit als verdachte wordt onderzocht, noch dat het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering te zijnen aanzien goeddeels buiten werking zou worden gesteld;

Overwegende immers, dat de verplichting van een militair om naar waarheid de vraag te beantwoorden of hij een schuld heeft, niet medebrengt een verplichting om, indien hij een beweerde vordering niet of niet gaaf erkent, te voldoen aan een opdracht om ter kennis van de Minister van Oorlog te brengen, welke gronden hij daarvoor heeft;

Overwegende echter, dat ook dan de militair een vergriip tegen de krijgstucht begaat, indien hij die opdracht beantwoordt met een leugenachtige mededeling in plaats van te antwoorden, dat hij aan de opdracht niet kan voldoen omdat hij gebruik wil maken van zijn recht om een eventueel in te stellen vordering aan het oordeel des rechters te onderwerpen en zijn verweer eerst aan deze wenst kenbaar te maken;

Overwegende dat beklagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende dat het Hof uit het vonnis overneemt de overwegingen, inhoudende de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring;

Overwegende dat het bewezenverklaarde niet oplevert een feit, bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld, zodat beklagde daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat een leugen als die, welke door beklagde werd gebezigd bij het in de telastelegging omschreven onderzoek, niet als een ambtelijke mededeling kan worden beschouwd in de zin van artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende echter dat het bewezenverklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergriip volgens de daaraan in artikel 2 aanhef en onder 1e van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Gezien, behoudens genoemd wetsartikel, de artikelen 58 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Bevindt dat het hierboven bewezenverklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergriip volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

NASCHRIFT.

In bovenstaande sententie bevestigt het Hof zijn gevestigde jurisprudentie dat niemand aan zijn veroordeling behoeft mede te werken en dus zelfs straffeloos kan liegen wanneer hij als verdachte (of beklagde) in een strafzaak wordt gehoord, doch dat anderzijds deze vrijheid in de zuiver tuchtrechtelijke sector niet bestaat: een leugen, verteld als verdachte in een krijgstuchtelijk onderzoek, levert een krijgstuchtelijk vergriip op. Voor deze jurisprudentie wordt verwezen naar Besch. H.M.G. van 29 Juni 1954 (M.R.T. XLVII, blz. 608) en de jurisprudentie, genoemd in het naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 12 november 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 473, 477).

Men kan zich afvragen of er voldoende reden is om dit diepgaande verschil te maken tussen het medewerken aan eigen strafrechtelijke en eigen tuchtrechtelijke bestraffing. Misschien echter is het verschil in de praktijk niet zó groot. Uit bovenstaande sententie zou men immers, in verband met de vorige uitspraken over dit onderwerp, kunnen af-

leiden dat het Hof weliswaar de leugen van een krijgstuchtelijk verdachte krijgstuchtelijk strafbaar acht, doch niet zijn stilzwijgen op hem gestelde vragen, althans indien betrokkene voor het schuldig blijven van het antwoord een aanvaardbaar motief kan aanvoeren. Hoewel zijdelings, aangezien het een geheel andere vraag betrof, zou men daarvoor steun kunnen vinden in de eindbeschikking op beklag van het Hof van 15 februari 1955 (M.R.T. XLVIII, blz. 480).

Merkwaardig is, zowel in het vonnis als in de sententie, dat na de uitdrukkelijke overweging dat het ten laste gelegde bewezen is doch het bewezene geen strafbaar feit oplevert, in het dictum volgt dat het ten laste gelegde niet bewezen is en beklaagde deswege (daarvan) wordt vrijgesproken.

W. H. V.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 20 december 1954.

Voorzitter: Mr S. Wierda; Leden: M. J. Jansen en Mr F. H. Helmsrijd; Militaire leden: P. P. W. van Leeuwen en M. A. Smeenk. Gem. klager (eiser): Mr B. S. Tigchelaar; gem. verweerder (gedaagde): Kapt. K.Lu. W. A. Roeder.

Een officier wordt in de gelegenheid gesteld om op Rijkskosten te studeren en verbindt zich om, na ommekomst van de studie, het Rijk gedurende de dubbele studietijd doch ten minste 8 jaren, te dienen, terwijl ingeval van ontslag op verzoek de studiekosten dienen te worden terugbetaald.

De Minister van Oorlog interpreteert de verbintenis aldus dat betrokkene geen recht heeft op eervol ontslag met terugbetaling der studiekosten, doch dat als de Kroon tot ontslag op verzoek overgaat, de terugbetaling der studiekosten voorwaarde is. De Minister van Oorlog voegt hieraan toe dat als belanghebbende de verbintenis anders heeft geïnterpreteerd, hem tot 1 januari 1954 de gelegenheid openstond, zich terzake tot de Kroon te wenden.

Een na die datum ingediend verzoek tot ontslag door de Minister en de Kroon verworpen. Beroep daartegen door het militaire ambtenarengerecht ongegrond verklaard. In hoger beroep gegrond verklaard, o.m. vermits de eenzijdige interpretatie van de Minister van Oorlog niet een weigering inhoudt (eiser had nog geen ontslag verzocht) en bovendien niet beslissend is de opvatting van de Minister alléén.

(A.W. art. 48, 58).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord de klager en zijn raadsman, alsmede de gemachtigde van de vertegenwoordiger van verweester;

Gelet ook overigens op de behandeling van de zaak ter openbare terechtzitting van 29 November 1954.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerster bij kabinetsrescript van 17 Juni 1954, no. 27 heeft afgewezen klagers verzoek om eervol ontslag als kapitein der Infanterie uit de militaire dienst ingaande 1 October 1954, waarvan aan klager op 16 Juli 1954 bericht is gegeven;

Overwegende dat klager tegen voormeld Koninklijk besluit tijdig beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift aangevoerd o.m. heeft gevorderd nietig verklaring daarvan en ter openbare terechtzitting de vordering nader heeft gewijzigd en aangevuld;

Overwegende dat de vertegenwoordiger van verweerster een contra-memorïe heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot ongegrond verklaring van het beroep;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager, kapitein der infanterie, op wie van toepassing is de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902 (hierna te noemen de wet) van oordeel is, dat het aangevallen Besluit strijdt met artikel 41 aanhef en onder b der wet, omdat er geen geldige verbintenis is, krachtens welke op hem de verplichting rustte om de Staat op en na 1 October als militair te dienen;

Overwegende dat klager op 15 september 1949 een verbintenis heeft ondertekend en aangegaan, waarbij hij zich verplichtte, na volbrachte studie en daaropvolgende detachering, beschikbaar te blijven voor een tijdsduur welke gelijk is aan het dubbele van de gezamenlijke duur van studie en detachering met dien verstande, dat deze tijdsduur tenminste 8 jaren moet bedragen;

Overwegende dat het Gerecht niet is gebleken, dat deze verbintenis is vervallen, noch dat deze van rechtswege nietig is, doch wel, dat klager met de Minister van Oorlog van mening verschilt over de betekenis en de wijze van tenietgaan der verbintenis;

Overwegende dat klager evenwel beroep heeft ingesteld tegen het voormelde Koninklijke besluit en niet tegen de sinds 28 December 1953 voor klager vaststaande principiële weigering van de Minister van Oorlog om de verbintenis te doen vervallen op verzoek van klager onder aanbieding van terugbetaling van studiekosten e.d., zodat uitgegaan dient te worden van het bestaan van de voormelde verbintenis;

Overwegende dat artikel 41, aanhef en onder b van de wet luidt:

„Het verzoek om ontslag uit de dienst kan door Ons niet worden afgewezen dan:

„b. wanneer op de officier krachtens de wet of op grond van een aangegane verbintenis, nog de verplichting rust, om de Staat als militair te dienen”;

Overwegende dat uit deze bepaling blijkt, dat verweerster bevoegd was klager het gevraagde eervol ontslag te weigeren;

Overwegende dat op deze wettelijke bepaling geen inbreuk kan worden gedaan bij enige ministeriële beschikking en ook niet is gedaan door de ministeriële beschikking van 23 Juni 1947 (L.O. 1947 nr. 225)

waar deze in artikel 15 melding maakt van het „op eigen verzoek de „militaire dienst verlaten”, aangezien dit niet meer is dan de vermelding van een casus dabilis;

Overwegende dat klager dan ook ten onrechte uit deze bepaling de conclusie heeft getrokken, dat hij door terugbetaling aan te bieden, de verbintenis zou doen vervallen, waaruit volgt dat, zo klager geacht zou kunnen worden tijdig beroep te hebben ingesteld tegen de weigering van de Minister van Oorlog inzake het tenietgaan der verbintenis, dat beroep op die grond niet zou zijn geslaagd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 juli 1955.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

(Zie de uitspraak hiervóór).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat Hare Majesteit de Koningin bij kabinetsrescript van 17 juni 1954 afwijzend heeft beschikt op een verzoek van eiser, kapitein der infanterie, om eervol ontslag uit de militaire dienst, welk afwijzend besluit volgens een brief van de Minister van Oorlog van 16 juli 1954 is gegrond op de volgende overwegingen:

„Genoemde officier werd met ingang van 1 september 1949 aangewezen voor het volgen van een cursus voor hogere technische vorming. Hierbij heeft hij zich verbonden om na de volbrachte studie en de daarop volgende detachering, waarvan de duur op ongeveer een jaar is gesteld, beschikbaar te blijven voor een tijdsduur welke gelijk is aan het dubbele van de gezamenlijke duur van de studie en detachering, met dien verstande dat deze tijdsduur tenminste acht jaren zou bedragen. Vermits betrokkene op 2 juli 1953 het ingenieursdiploma heeft behaald en bovenbedoelde detachering derhalve omstreeks 1 juli 1954 zal eindigen, rust op hem de verplichting om gerekend van laatstgenoemde datum voor een tijdsduur van negen jaar en acht maanden, derhalve tot 1 maart 1964, ter beschikking te blijven. Betrokkene heeft voorts bij zijn brief van 28 december 1953 te kennen gegeven, dat hij van de hem bij mijn brief van 22 september 1953, nr. DG La Z 439, tot uiterlijk 1 januari geboden gelegenheid tot verkrijging van een eervol ontslag op verzoek geen gebruik wenste te maken. In verband met het vorenstaande en gelet op het feit dat de belangen van de dienst zich tegen inwilliging van het vorenaangehaalde verzoek verzetten, is dit verzoek derhalve met toepassing van het gestelde in artikel 41, sub b, der Bevorderingswet voor de landmacht 1902 afgewezen”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 20 december 1954 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen — het door eiser tegen voormeld besluit van 17 juni 1954 ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad tijdig in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepsschrift aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak nietig en zijn bij het Ambtenarengerecht ingediende klacht alsnog gegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat voor de Raad, evenals trouwens tussen partijen, vaststaat:

dat eiser, die destijds tijdelijk officier was bij het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht, als uitvloeisel van een beschikking van de Minister van Oorlog van 13 december 1946 (legerorder 1946 nr. 468) nadat hij zich op 31 mei 1947 schriftelijk had verbonden om na zijn effectieve benoeming tot beroepsofficier ten minste 6 achtereenvolgende jaren ter beschikking te blijven, per 15 februari 1948 die effectieve benoeming heeft verkregen;

dat bij een op zegel gestelde schriftelijke verklaring d.d. 15 september 1949 enerzijds de chef van de technische staf, gemachtigd door de Minister van Oorlog, eiser in de gelegenheid heeft gesteld met ingang van 1 september 1949 de studie te volgen voor werktuigbouwkundig ingenieur aan de Technische Hogeschool te Delft, zulks met inachtneming van het bepaalde in de beschikking van de Minister van Oorlog van 23 juni 1947 (legerorder 1947, nr. 225), en anderzijds eiser heeft verklaard kennis te hebben genomen van de inhoud van deze beschikking en zich bereid heeft verklaard, onder de in die beschikking genoemde voorwaarden met ingang van 1 september 1949 de studie voor werktuigbouwkundig ingenieur aan de Technische Hogeschool te Delft te aanvaarden;

dat in evengemelde ministeriële beschikking o.a. het volgende is bepaald:

„14. De voor het volgen der onderwerpelijke studie aangewezen „officieren verplichten zich, na volbrachte studie en daaropvolgende „detachering, beschikbaar te blijven voor een tijdsduur welke gelijk is „aan het dubbele van de gezamenlijke duur van studie en detachering „met dien verstande, dat deze tijdsduur tenminste 8 jaren moet be- „dragen.

„15. De officieren, die:

„a. vóór het beëindigen van die studie of van de daaropvolgende „detachering, op eigen verzoek de militaire dienst verlaten, dan wel „op willekeurige wijze, althans anders dan ingevolge lastgeving van de „Minister van Oorlog gegrond bevonden redenen, de studie of detachere- „ring mochten staken;

„b. binnen de termijn, hiervoren onder 14 genoemd, de dienst vrij- „willig verlaten;

„zijn verplicht tot terugbetaling aan het Rijk van alle gelden, welke

„tot het tijdstip dezer vrijwillige dienstverlating door het Rijk in uit-
 „gave zijn gesteld ter bekostiging van de studie en detachering, zomede
 „tot terugbetaling van een bedrag gelijk aan de door hen gedurende
 „hun studie en detachering genoten jaarwedden en tegemoetkomingen.

„Een door de desbetreffende officieren voor de aanvang der studie
 „te ondertekenen modelverklaring is als bijlage bij deze beschikking
 „gevoegd”.

dat de Minister van Oorlog op 22 september 1953 aan eiser een
 aanschrijving heeft doen toekomen, o.m. inhoudende:

„Mij is gebleken, dat sommigen van de officieren die met toepassing
 „van het bepaalde in legerorder 1947, nr. 225 een cursus voor Hogere
 „Technische Vorming volgen, dan wel hebben gevolgd, van mening
 „zijn, dat de verbintenis die zij hebben gesloten en waarbij zij zich ver-
 „plichtten tot eventuele terugbetaling van de te hunnen behoefte ten
 „koste gelegde gelden overeenkomstig punt 15 van genoemde leger-
 „order, inhoudt, dat zij — ongeacht de termijn waarvoor zij zich
 „hebben verbonden — recht kunnen doen gelden op een eervol ontslag
 „op verzoek volgens de bepalingen der Bevorderingswet voor de land-
 „macht 1902, mits zij aan de verplichting tot terugbetaling voldoen.

„Deze opvatting is niet juist.

„De strekking van de regeling neergelegd in legerorder 1947, nr.
 „225, is, dat zij die volgens deze regeling een cursus voor Hogere
 „Technische vorming volgen, op grond van de door hen gesloten ver-
 „bintenis, ingevolge het bepaalde in artikel 41, sub b, der vorenaan-
 „gehaalde wet, geen recht kunnen doen gelden op een eervol ontslag
 „voordat de termijn waarvoor zij zich hebben verbonden, is verstreken.

„Mocht de Kroon evenwel besluiten aan een officier op verzoek een
 „eervol ontslag uit de militaire dienst te verlenen vóór het verstrijken
 „van de termijn waarvoor hij zich heeft verbonden, dan dient de be-
 „trokken officier de gelden, bedoeld in artikel 15 van meergenoemde
 „legerorder te restitueren vóór of uiterlijk op de datum van zijn ver-
 „zoek om ontslag.

„Aangezien het niet is uitgesloten, dat U zich bij het tekenen van
 „de desbetreffende verklaring hebt laten leiden door een onjuiste inter-
 „pretatie van de gestelde bepalingen, heb ik aanleiding gevonden U
 „alsnog — met inachtneming van het hierna gestelde — de gelegenheid
 „te bieden om — middels een tot Hare Majesteit de Koningin gericht
 „request — een eervol ontslag uit de militaire dienst te verzoeken,
 „zulk met de verplichting tot restitutie van de te Uwen behoefte uit-
 „gegeven gelden.

„Voor Uw benoeming tot beroepsofficier hebt U zich echter bereid
 „verklaard om te rekenen van de datum van ingang van deze benoe-
 „ming gedurende tenminste zes jaren als beroepsofficier ter beschik-
 „king te blijven. Vermits deze termijn nog niet is verstreken, zal het U
 „eventueel te verlenen eervol ontslag op de voet van het voorgaande,
 „uiteraard eerst kunnen ingaan na ommekomst van deze termijn van
 „zes jaren.

„Indien U het op prijs stelt te zijner tijd van de U hierbij geboden

„gelegenheid gebruik te maken, wordt Uw desbetreffend request uiterlijk drie maanden voor het verstrijken van meerbedoelde termijn van zes jaren door mij ingewacht.

„Requesten om eervol ontslag op de voet van het voorgaande ingezonden na de gestelde termijn, zullen met afwijzend advies aan de Kroon worden aangeboden”.

dat het tijdstip, waarvóór het indienen van evenbedoeld request moest plaats hebben, voor eiser, te wiens aanzien genoemde termijn van 6 jaren per 15 februari 1954 eindigde, nader is bepaald op 1 januari 1954;

dat eiser bij brief van 28 december 1953 aan de Minister van Oorlog o.a. heeft bericht:

„dat het niet in zijn voornemen ligt, een verzoek tot eervol ontslag uit de militaire dienst voor 1 januari 1954 in te dienen, dat hij de artikelen 14 en 15 van de legerorder 225-1947 inderdaad zodanig heeft geïnterpreteerd, dat daardoor geen afbreuk werd gedaan aan zijn recht, op elk door hem gewenst tijdstip (afgezien van bijzondere omstandigheden) de militaire dienst te kunnen verlaten, mits aan de verplichting tot terugbetaling van de door het Rijk te zijnen behoeve gemaakte kosten werd voldaan, dat hij het tekenen van de desbetreffende verklaring geenszins heeft beschouwd als een verlenging of vernieuwing van een militaire dienstverbintenis, dat door het gestelde in de brief D.G. La Z 439” (zijnde voormelde aanschrijving van 22 september 1953) „geen verandering is gebracht in zijn zienswijze als bovenomschreven, dat naar zijn mening de getekende verklaring volgens L.O. 225/1947 niet in verband kan worden gebracht met het bepaalde in artikel 41, sub b, van de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902,

„dat het niet gebruik maken van de door Uwer Excellentie geboden gelegenheid om ontslag, geenszins voor hem betekent, dat hij de in Uw brief D.G. La Z 439 genoemde interpretatie van de bewuste Legerorder aanvaardt.

„In verband hiermede moge hij Uwer Excellentie berichten dat hij eerbiedig de vrijheid neemt, zich alle rechten in deze voor te behouden”.

dat eiser bij request van 23 maart 1954 aan Hare Majesteit de Koningin heeft verzocht hem op 1 October 1954 een eervol ontslag uit de militaire dienst te verlenen, op grond van artikel 39 onder 1° van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 met inachtneming van het gestelde in punt 15 van de ministeriële beschikking van 23 juni 1947;

dat dit verzoek bij het bestreden besluit is afgewezen;

Overwegende dat nu in het onderhavige geding moet worden beslist, of dat besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in artikel 58, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat als algemeen verbindende voorschriften, waaraan het bestreden besluit moet worden getoetst, in de eerste plaats in aanmerking komen artikel 39 der Bevorderingswet voor de landmacht

1902, volgens hetwelk een officier niet uit de dienst kan worden ontslagen dan — onder andere — op eigen verzoek, en artikel 41 van die wet (verder aan te duiden als: de Bevorderingswet), volgens hetwelk het verzoek om ontslag niet kan worden afgewezen dan — onder andere — wanneer op de officier, krachtens de wet of op grond van een aangegane verbintenis, nog de verplichting rust om de Staat als militair te dienen;

Overwegende dat tussen partijen nu in hoofdzaak in geschil is, of op eiser op 1 October 1954 op grond van een aangegane verbintenis nog de verplichting rustte om de Staat als militair te dienen;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht deze vraag bevestigend heeft beantwoord reeds op deze grond, dat, aangezien eiser geen beroep heeft ingesteld tegen de, volgens dat Gerecht, sinds 28 december 1953 voor eiser vaststaande principiële weigering van de Minister van Oorlog om de verbintenis op verzoek van eiser onder aanbieding van terugbetaling van studiekosten e.d. te doen vervallen, dient te worden uitgegaan van het bestaan van de op 15 september 1949 aangegane verbintenis;

dat daartegenover evenwel opmerking verdient, dat er vóór 23 maart 1954 geen verzoek van eiser tot het doen vervallen van bedoelde verbintenis en mitsdien ook geen weigering te dien aanzien heeft plaats gehad, doch de Minister van Oorlog op 22 september 1953 slechts een uiteenzetting heeft gegeven van zijn standpunt omtrent de uitleg der aangegane verbintenis, waartegenover eiser, door geen gebruik te maken van de hem op 1 januari 1954 geboden gelegenheid om een verzoek om ontslag in te dienen, geen recht om op een door hem gewenst tijdstip de verbintenis te beëindigen heeft verspeeld, indien hij zulk een recht inderdaad heeft gehad (waarover verderop nader);

Overwegende dat vanwege eiser o.m. is betoogd, dat in het onderhavige geval geen sprake is van een verbintenis als bedoeld in voormeld artikel 41 der bevorderingswet, en wel, omdat de ministeriële beschikking van 23 juni 1947 blijkens haar aanhef een uitvloeisel is van het Koninklijk Besluit van 20 Mei 1921, nr. 53, en dit Koninklijk Besluit de Minister van Oorlog wel machtigt om aan daarvoor in aanmerking komende officieren studie-faciliteiten te geven, door het verlenen van vrijstelling van dienst en van geldelijke tegemoetkoming, maar daarin niet te lezen is, dat de Minister gemachtigd wordt met de officier een verbintenis aan te gaan, krachtens welke hij verplicht wordt ter beschikking van het Rijk te blijven; hetgeen naar eisers mening ook logisch is als men bedenkt, dat ingevolge artikel 61 (bedoeld zal zijn: 68) der Grondwet het benoemen van de militaire officieren één van de prerogatieven van de Kroon is, hetgeen volgens eiser leidt tot de conclusie, dat een verbintenis, als in artikel 41, sub b, der Bevorderingswet bedoeld, slechts door of met machtiging van de Kroon kan worden aangegaan;

dat de Raad evenwel dit betoog niet kan onderschrijven;

dat immers bedoeld Koninklijk Besluit van 20 mei 1921 betreffende „Hogere Wetenschappelijke vorming van officieren” het vrijstellen van

diensten en het toekennen van een geldelijke vergoeding stelt ter beoordeeling van de Minister van Oorlog en deze ook overigens is belast met de uitvoering van dat Koninklijk Besluit, en dat daarom de Minister van Oorlog ook gerechtigd kan worden geacht tot het vaststellen van de voorwaarden, waaronder dat vrijstellen van diensten en toekennen van een geldelijke vergoeding dient te geschieden, derhalve mede tot het stellen van de voorwaarde, dat de desbetreffende officier een verbintenis aangaat gedurende een zekere tijd in dienst te blijven;

dat dit ook geenszins in strijd is met artikel 68 der Grondwet, volgens welk artikel de Kroon de militaire officieren benoemt, bevordert, ontslaat of op pensioen stelt, aangezien de onderhavige verbintenis wordt aangegaan door personen, die reeds tot officier *zijn* benoemd, en de gesloten verbintenis ook niets afdoet aan de ontslagbevoegdheid van de Kroon, nu volgens artikel 41 der Bevorderingswet de verplichting om op grond van een aangegane verbintenis de Staat als militair te dienen, aan de Kroon wel de *bevoegdheid* geeft, maar niet de *plicht* oplegt tot afwijzing van een verzoek om ontslag;

dat ook de bewoordingen van dat artikel 41, waarin wordt gesproken van „eene aangegane verbintenis”, en niet van een „met Ons” aangegane verbintenis, ervoor pleiten om het toelaten tot een verbintenis, als daarbedoeld, insluitend de verplichting om „den Staat als „militair te dienen”, niet slechts voorbehouden te achten aan de Kroon;

Overwegende dat nu nog moet worden beslist, of op eiser op grond van de door hem op 15 september 1949 aangegane verbintenis op 1 oktober 1954 nog de verplichting rustte de Staat als militair te dienen, dan wel hij met toepassing van het vorenweergegeven punt 15 der ministeriële beschikking van 23 juni 1947, met terugbetaling als daar aangeduid, het recht had de dienst te verlaten;

Overwegende hieromtrent, dat de Raad — in overeenstemming met het standpunt van beide partijen — de op 15 september 1949 aangegane verbintenis aanmerkt als te berusten op een burgerrechtelijke overeenkomst tussen de Staat en eiser, welke overeenkomst wel verband houdt met de door eiser op 31 Mei 1947 aangegane verbintenis en de hierop gevolgde effectieve benoeming tot beroepsofficier — waardoor een rechtsbetrekking van publiekrechtelijke aard tot stand is gekomen — maar welke overeenkomst toch daarnaast staat en een zelfstandig karakter draagt;

dat die overeenkomst is gesloten onder de voorwaarden, in de ministeriële beschikking van 23 juni 1947 genoemd;

dat bij de uitlegging van die voorwaarden der burgerrechtelijke overeenkomst niet van beslissende betekenis is de bedoeling alléén van de Minister;

dat ook naar 's Raads oordeel de bewoordingen der ministeriële beschikking, althans ten aanzien van het punt waarover partijen te dezen van mening verschillen, niet duidelijk zijn en het in punt 15 bepaalde, mede omdat daarop in die beschikking door de laatste alinea van dit punt alsmede door punt 18 — volgens hetwelk de voor de onderwerpelijke studie aangewezen officieren zich tot de o.a. in punt

15 bedoelde terugbetaling verbinden door een op zegel gestelde schriftelijke verklaring, welke vóór de aanvang hunner studie aan de Minister van Oorlog moet worden ingezonden — bijzondere nadruk is gelegd, zeer wel aanleiding kan geven tot de opvatting, dat de officier, indien hij dit wenst, de militaire dienst binnen de in punt 14 genoemde termijn mag verlaten, mits onder terugbetaling als in punt 15 omschreven;

dat trouwens de Minister bij een bij de Raad ingezonden brief van 21 juni 1955 heeft medegedeeld, dat het naar zijn mening „althans „van een 7-tal der betrokken officieren” — onder wie eiser — „aan- „nemelijk is dat zij bij het tekenen der bewuste verbintenis een onjuist „denkbeeld hebben gehad van de daaraan verbonden verplichtingen”;

dat nu de Raad, mede gelet op het bepaalde in de artikelen 1379 en 1385 van het Burgerlijk Wetboek, in het vorenstaande aanleiding vindt eiser door de op 15 september 1949 aangegane verbintenis niet gebonden te achten tot méér dan waartoe hij in de onderhavige aangelegenheid — op grond van de door de Minister van Oorlog geformuleerde voorwaarden — heeft gemeend zich te verbinden;

dat mitsdien, nu eiser zich bereid heeft verklaard tot terugbetaling als vorenomschreven, op hem op grond van de op 15 september 1949 aangegane verbintenis sinds 1 oktober 1954 niet meer de verplichting rustte om de Staat als militair te dienen;

Overwegende dat niet is gesteld of gebleken, dat eiser hiertoe was verplicht krachtens de wet of op grond van enige andere verbintenis, zodat het bestreden besluit in strijd is met artikel 41, aanhef en onder b, der Bevorderingswet en deswege, met vernietiging van de aangevallen uitspraak, nietig moet worden verklaard;

Overwegende dat deze nietigverklaring ertoe zou moeten leiden, dat de Kroon aan eiser alsnog met ingang van 1 oktober 1954 ingevolge diens verzoek eervol ontslag dient te geven, maar hieraan in de weg staat, dat eiser ook op en na deze datum in feite in militaire dienst is gebleven;

dat de Raad hierin aanleiding vindt, met toepassing van artikel 48 der Ambtenarenwet 1929, te bepalen dat de nietig-verklaring eerst zal werken met ingang van 1 september 1955;

dat voor het geval dit zou geschieden, vanwege eiser is verzocht de Staat te veroordelen tot vergoeding van de geldelijke schade, door hem geleden doordat het ontslag zoveel later ingaat, maar de Raad niet voldoende termen aanwezig acht dit verzoek in te willigen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Bepaalt dat deze nietigverklaring eerst zal werken met ingang van 1 september 1955;

Verstaat dat aan Ir. A. B. ingevolge het door hem gedane verzoek eervol ontslag uit de militaire dienst dient te worden gegeven, ingaande 1 september 1955.

VRAGENBUS.

Van de adjudant-onderofficier der Koninklijke Maréchaussée J. VAN DER GIESEN te Apeldoorn ontvingen wij ondervermelde vragen, waarop wij hebben geantwoord zoals telkens daarachter vermeld.

Vraag (1): Een gewezen militair heeft kort vóór het verlaten van de militaire dienst een ernstig strafbaar feit gepleegd, niet vallende onder artikel 64 Wetboek van Mil. Strafrecht. Hoe geschiedt de aanhouding, de vervolging, de berechting?

Antwoord:

Aangezien het feit gepleegd is toen de man nog militair was, is de militaire rechter competent (artikel 76 Inv. Wet M.S.T.R.). Met betrekking tot de aanhouding zijn de wettelijke voorschriften van de beide militaire rechtsplegingen onvoldoende; de daarop betrekking hebbende artikelen in de aanhef van beide bedoelde wetboeken gaan klaarblijkelijk uit van de normale situatie, namelijk dat de verdachte óók tijdens de aanhouding (nog) militair is.

Aanhouding kan natuurlijk steeds plaats vinden door burger politie en justitie; die zijn steeds bevoegd. Vanzelfsprekend zijn ook bevoegd de opsporingsambtenaren der Koninklijke Maréchaussée. Wanneer er nu geen voorlopige hechtenis vereist is, is de zaak eenvoudig: het politionele onderzoek geschiedt door burger politie of (bij voorkeur) door de Koninklijke Maréchaussée; de man wordt vervolgens naar de bevoegde Krijgsraad verwezen (zie de artikelen 8a R.Z. en 13 (3) R.L., alsmede de artikelen 92 en 94 Inv. Wet M.S.T.R.). De executie geschiedt normaal door de zorg van de Fiscaal, Auditeur-Militair of Advocaat-Fiscaal.

Moeilijker wordt het wanneer toepassing van voorlopige hechtenis noodzakelijk is. Tot arrest-aanzegging is bevoegd elke meerdere of de commandant van de verdachte. Van „meerdere” in de militair-hiërarchische zin kan geen sprake zijn; een commandant heeft de burger-verdachte niet. Er zal de hulp van de Officier van Justitie ingeroepen dienen te worden, die desnodig van de Rechter-Commissaris een bevel tot bewaring van de verdachte vordert, totdat een beschikking tot verwijzing (zie de artikelen 8a R.Z. en 13 (3) R.L.) uitgereikt kan worden. Daarbij kan het arrest bepaald worden, hetwelk in een huis van bewaring kan worden ondergaan.

Slechts wanneer de verdachte, gewezen militair, dienstplichtig is gebleven, kan hij met behulp van artikel 62 aanhef en 3° W.M.Sr. „militair” worden. Door hem namelijk aan te houden en te ondervragen is hij „als verdachte (of beklaagde) in een militaire strafzaak „bij enig onderzoek tegenwoordig”. Eenmaal militair geworden door deze ondervraging (in zijn laatst-beklede rang of stand) is de verhouding van meerdere tot mindere mogelijk en op grond daarvan kan tot arrest-aanzegging worden overgegaan. Aangenomen zal moeten worden, op grond van de zeer ruime arrest-bepalingen van de beide rechtsplegingen, dat de man gedurende het gehele onderzoek „militair”

blijft. Te dezer zake wordt verwezen naar de uitvoeriger bespreking in de vragenbus in M.R.T. XLII, blz. 334 v. en naar M.R.T. XLII, blz. 542 v.

Intussen kan de gewezen militair, indien deze een dienstplichtige is, die niet in werkelijke dienst is, terzake van het onderzoek van een strafbaar feit of een krijgstuuchtelijk vergrijp, waarvan hij verdacht of beklaagd wordt, ingevolge art. 34 Dienstplichtwet in werkelijke dienst worden geroepen, hetgeen ook in de praktijk plaats vindt. Zie ook art. 47 W.K. In dat geval wordt de niet onder de wapenen zijnde dienstplichtige na machtiging van de M.v.O. (M.v.M.) door de korpscommandant onder de wapenen geroepen. Zodra de verdachte gewezen militair (dienstplichtige) onder de wapenen is gekomen, wordt op de gewone wijze volgens de R.L. (R.Z.) tegen hem geprocedeerd. Voor wat betreft het reserve-personeel der krijgsmacht zie de overeenkomstige bepaling van art. 4, 3 Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

Vraag (2): Bij wie moet de klacht worden ingediend voor een door een militair begaan strafbaar feit, hetwelk alleen op klachte vervolgbaar is? Wel spreekt het Wetboek van Strafvordering ten deze duidelijke taal, maar er wordt wel gezegd dat de klacht ook kan worden ingediend bij de betrokken Commanderende Officier, aangezien deze anders, voor wat betreft het instellen van een onderzoek, afhankelijk zou zijn van de Officier van Justitie of een zijner Hulp-officieren van Justitie.

Antwoord:

In het militaire strafprocesrecht (R.L., R.Z. en P.I.) zijn geen ambtenaren aangewezen, die tot het ontvangen ener klachte bevoegd en verplicht zijn zoals in het gewone strafprocesrecht (art. 165 W.Sv.).

Algemeen wordt aangenomen dat, behalve de in het W.Sv. genoemde autoriteiten, ook de betrokken commanderende officieren bevoegd (en verplicht) zijn tot het ontvangen van de klacht. Deze opvatting is — noodzakelijkerwijs — gegroeid bij de maritieme justitie: in het buitenland en — destijds — in Nederlands-Indië waren geen (Nederlandse) Officieren en Hulpofficieren van Justitie aanwezig. In Nederlands-Indië zou dus, evenals in het buitenland, geen rechtsgeldige klacht kunnen worden gedaan (zie sententie H.M.G. van 8 september 1933, M.R.T. XXIX, blz. 474; men vindt bovendien een sterk a contrario argument in artikel 1 (d) van de Verordening Militair Gezag N.I. No. 43, zie M.R.T. XXXIX, blz. 477). Toch werden in Nederlands-Indië en worden in het buitenland klachtdelicten vervolgd; de klacht werd gedaan bij de Commanderende Officier.

De Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten (vonnis van 29 maart 1946; M.R.T. XXXIX, blz. 558) heeft een klacht, ingediend bij de Fiscaal als openbaar aanklager, aanvaard. Men zie het naschrift bij dat vonnis.

Naar het schijnt kan men zich dus, indien een militaire justitiabele zich aan een op klachte vervolgbaar strafbaar feit heeft schuldig gemaakt,

ook wenden tot de A.M. (fiscaal c.q. advocaat fiscaal voor de zee- en landmacht) ingevolge art. 292 R.L., art. 243 R.Z., art. 75, 84 P.I.). Zie verder M.R.T. IX blz. 369, XII blz. 3, 372, XXXII blz. 330, en XXIX blz. 472 noot, 558, XL blz. 620.

Vraag (3): Zolang het huishoudelijk onderzoek, gelast door de Com-manderende Officier, duurt zal de Auditeur-Militair of de Officier-Commissaris niet kunnen ingrijpen. Wanneer echter blijkt dat voor-werpen in beslag genomen moeten worden, huiszoeking moet worden verricht, een deskundige moet worden gehoord of sectie op een lijk moet worden verricht, wie heeft dan de bevoegdheid tot het gelasten van deze handelingen? Wel wordt vaak de Koninklijke Maréchaussée ingeschakeld en daardoor kunnen vele moeilijkheden opgelost worden, maar hoe wanneer het bijvoorbeeld betreft inbeslag-neming van aan de post toevertrouwde brieven?

Antwoord:

In de praktijk pleegt de C.O. een huishoudelijk onderzoek te doen houden in eenvoudige militaire zaken, waarbij geen burgers als ge-tuigen behoeven te worden gehoord. In andere meer ingewikkelde zaken, waarbij burgers als getuigen moeten worden gehoord, huis-zoeking moet worden verricht, voorwerpen moeten worden inbeslag-genomen, laat de C.O. het (huishoudelijk) onderzoek over aan perso-neel van de Koninklijke Maréchaussée. Voor zoverre dat personeel hulpofficier van justitie of opsporingsambtenaar is in de zin van het W.Sv., kan dat personeel handelen krachtens zijn bevoegdheden in die hoedanigheid ontleend aan het W.Sv., terwijl dat personeel voor zo-verre het militaire meerdere is als zodanig kan handelen krachtens zijn bevoegdheden ontleend aan de Regtspleging. Afhangende van omstan-digheden zal dat personeel zich in verbinding stellen met de officier van justitie of met de A.-M., resp. Fiscaal.

Het W.Sv. regelt uitvoerig de bevoegdheden van verschillende functionarissen in het burger strafproces. In tegenstelling daarmee is de regeling van bevoegdheden van overeenkomstige functionarissen in de militaire rechtsplegingen gebrekkig en onvoldoende, met name die van de A.M. en Fiscaal. Aan A.M. en Fiscaal, belangrijke functiona-rissen in het militaire strafproces, worden slechts een enkele bevoegd-hed verleend. Zij zullen nasporingen doen van een strafbaar feit, dat tot de kennisneming van de krijgsraad behoort. Zij kunnen daartoe de nodige bevelen geven aan de hulpofficieren van justitie — kanton-rechters uitgezonderd — zomede aan de opsporingsambtenaren, ge-noemd in art. 141, 6° en art. 142 W.Sv. (art. 274, 292, 293, 370 R.L.; art. 242, 243, 267 R.Z.).

Volgens het eedsformulier zweert de A.M. (Fiscaal) o.m., dat hij zonder uitstel de rechte waarheid zal trachten „op te sporen” en „doen „hetgeen zijn ambt vereisen zal”, alsmede „zoveel enigszins in zijn „vermogen” is, getrouwelijk zal in acht nemen en nakomen de voor-schriften der wet voor zoverre die hem q.q. betreffen (art. 370 R.L.; art. 267 R.Z.). Wil derhalve het onderzoek naar aanleiding van een

strafbaar feit tot zijn recht kunnen komen, wil er met het oog op de bewijslevering geen bewijsmateriaal verloren gaan, dan zullen A.M. en Fiscaal hun bevoegdheid ruim behoren te interpreteren. Wij menen dat daartoe in de praktijk ook de neiging bestaat. Zo geven A.M. en Fiscaal in voorkomende gevallen bevelen tot het maken van foto's, situatietekeningen b.v. bij verkeersongevallen, e.d.

Zo ook zullen A.M. en Fiscaal b.v. het bevel kunnen geven tot het in beslagnemen van een lijk, indien er gegrond vermoeden van misdrijf aanwezig is. Sectie zullen zij slechts bevelen, indien daartoe dringende noodzaak aanwezig is, zo b.v. indien er ernstige twijfel mocht zijn of het slachtoffer wel door of tengevolge van het ongeval is overleden. De daartoe strekkende last geven zij in de praktijk aan een lid van de Koninklijke Marechaussee, die hulpofficier van justitie is, welke hulpofficier de hiervoor aangewezen dokter pleegt te beëdigen. Na afloop van de sectie moet echter de officier van justitie van het arrondissement waarin het slachtoffer is overleden ingevolge art. 5 Begrafeniswet verlof geven tot het begraven van het lijk.

De rechtsplegingen geven A.M. en Fiscaal niet de bevoegdheid ter inbeslagneming de uitlevering te bevelen van de pakketten, brieven, e.d., welke aan de P.T.T. zijn toevertrouwd. Teneinde hieraan tegemoet te komen wordt wel eens snel een verwijzing uitgelokt met een globale telastlegging, waarna de Officier-Commissaris gelijk de rechter-commissaris optreedt. Aldus worden dan in de praktijk moeilijkheden als gevolg van onvoldoende bevoegdheidsregeling van de A.M. opgelost. Intussen hebben noch de A.M. noch de Officier-Commissaris formeel bevoegdheid tot inbeslagneming en uitlevering van de P.T.T. van pakketten, brieven e.d., welke voor de verdachte bestemd zijn of van hem afkomstig zijn (v.g.l. art. 88 R.L.). Formeel behoort de tussenkomst van de burgerjustitie te worden ingeroepen (art. 100 e.v. W.Sv.).

Zie verder nog de gewijzigde wet van 21 juli 1890 Stb. 127 tot verzekering van de toepassing van de bij de wet bevolen of toegelaten vrijheidsbeneming. (Red.)

BOEKAANKONDIGING.

Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren met uitvoeringsbepalingen en voorzien van toelichtingen, uitgegeven bij de Gebroeders VAN CLEEF, te 's-Gravenhage, 1955, 154 bladzijden. Prijs f 3.90.

Van de uitgevers de Gebroeders VAN CLEEF te 's-Gravenhage ontvingen wij de „Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren met uitvoeringsbepalingen en voorzien van toelichtingen”.

Hetgeen wij in deel XLVIII 1955 blz. 594 van het M.R.T. mededeelden over het bij dezelfde uitgevers verschenen boekwerk „Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht met uitvoeringsbepalingen en voorzien van toelichtingen”, geldt ook voor deze uitgave; ook dit boekwerk heeft onze volle waardering.

Teneinde beide uitgaven nog meer voor het verkrijgen van een goed inzicht in deze materie en voor de praktijk dienstbaar te maken, ware bij een eventuele herdruk te overwegen jurisprudentie en litteratuur uit de overeenkomstige vervallen wetten voor zoverre toepasselijk of voor zoverre verhelderend, beknopt aan te halen; zie b.v. M.R.T. XXXIV (1938/39) blz. 152, XLVII (1954) blz. 347, 599, 645, XLVIII (1955) blz. 197, enz. Opname van een alfabetisch register zou het naslaan vergemakkelijken.

S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Wijze, waarop aan verenigingen van militairen gelegenheid wordt gegeven van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelens te doen kennen.

(Georganiseerd overleg).

Ingevolge het K.B. van 15 oktober 1955, Stb. 491, hetwelk in werking is getreden op 24 november 1955, zijn de artikelen 105 tot en met 115 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht (Hoofdstuk XI R.M.A.K.L.) vervangen door de volgende nieuwe artikelen.

Artikel 105

Er zijn twee commissiën voor georganiseerd overleg in zaken van belang voor de rechtstoestand van de militairen, te weten:

- A. een commissie voor de officieren;
- B. een commissie voor de onderofficieren en de overige militairen beneden de rang van tweede-luitenant, behorende tot het beroeps- of reserve-personeel.

Artikel 106

De commissiën worden gevormd door:

- a. een regeringsdelegatie, bestaande uit door Onze Minister te benoemen leden, die ambtenaar, officier of gewezen officier moeten zijn;
- b. een personeelsdelegatie, bestaande uit de vertegenwoordigers van de ingevolge artikel 110 tot de commissiën toegelaten verenigingen.

Artikel 107

De in de commissiën te voeren besprekingen staan onder leiding van een voorzitter of, bij afwezigheid van deze, van een plaatsvervangend voorzitter, beiden door Onze Minister te benoemen uit de leden van de regeringsdelegatie.

Artikel 108

De commissiën worden bijgestaan door een secretaris en, zo nodig, door een of meer adjunct-secretarissen, allen door Onze Minister te benoemen.

Artikel 109

Indien een aangelegenheid daartoe naar het oordeel van de voorzitter aanleiding geeft, kan op zijn uitnodiging of met zijn instemming ook door andere personen dan de leden of de plaatsvervangende leden der commissiën aan de bespreking worden deelgenomen, met uitzondering evenwel van hen, die overeenkomstig het bepaalde in het vijfde lid van artikel 110 door Onze Minister als lid of plaatsvervangend lid zijn gewraakt, dan wel ingevolge dat lid geen zitting mogen nemen in een personeelsdelegatie.

Artikel 110

1. Tot de commissiën worden door Ons toegelaten de verenigingen van officieren en de verenigingen van militairen beneden de rang van tweede-luitenant, mits die verenigingen, onder meer gelet op het aantal militairen dat zij vertegenwoordigen, naar Ons oordeel representatief kunnen worden geacht en het algemeen belang zich niet tegen de toelating verzet.

2. Wij behouden Ons voor een toelating als bedoeld in het vorige lid te schorsen of in te trekken, indien naar Ons oordeel de vereniging niet meer representatief is dan wel indien het algemeen belang zich tegen haar verdere toelating verzet.

3. De tot de commissiën toegelaten verenigingen zijn elk bevoegd tot aanwijzing van twee leden en twee plaatsvervangende leden in de personeelsdelegatie. Zij moeten lid zijn van de door hen vertegenwoordigde vereniging, in Nederland verblijf houden en militair — al dan niet in werkelijke dienst — zijn.

4. De verenigingen, die van de bevoegdheid tot aanwijzing hebben gebruik gemaakt, doen aan Onze Minister toekomen een nominatieve opgave van de door haar aangewezen leden en plaatsvervangende leden.

5. Een lid of plaatsvervangend lid van de personeelsdelegatie kan als zodanig door Onze Minister worden gewraakt, indien naar het oordeel van Onze Minister het dienstbelang zulks vordert. De wraking geschiedt niet dan nadat het hoofdbestuur van de daarbij betrokken vereniging over het voornemen daartoe is gehoord.

Nadat Onze Minister van zijn voornemen om een militair als lid of plaatsvervangend lid van de personeelsdelegatie te wraken mededeling heeft gedaan, kan die militair, zolang over de wraking niet definitief is beslist, geen zitting nemen in de personeelsdelegatie. Na de wraking wijst de betrokken vereniging een ander aan als lid of plaatsvervangend lid van de personeelsdelegatie.

6. De leden en plaatsvervangende leden van de personeelsdelegatie kunnen zich, na verkregen toestemming van de voorzitter, ter vergadering voor de behandeling van een bepaalde aangelegenheid door een deskundige doen bijstaan.

7. De verenigingen, die van de bevoegdheid tot aanwijzing hebben gebruik gemaakt, doen aan Onze Minister mededeling van haar statuten en huishoudelijke reglementen, alsmede van de namen der hoofdbestuurleden onder vermelding van de door deze beklede bestuurs-

functies. Later in de statuten of huishoudelijke reglementen en in de samenstelling van het bestuur gebrachte wijzigingen worden eveneens ter kennis van Onze Minister gebracht. Aan Onze Minister geven zij voorts in de aanvang van ieder kalenderjaar kennis van het aantal harer leden, eventueel gesplitst in beroeps- en reserve-personeel.

Artikel 111

1. De commissie voor de officieren en de commissie voor de onder-officieren en de overige militairen beneden de rang van tweede-luitenant, behorende tot het beroeps- of reserve-personeel, behandelen, alvorens het bevoegd gezag een beslissing neemt alle aangelegenheden van algemeen belang voor de rechtstoestand onderscheidenlijk van de officieren en van de overige hiervoren bedoelde militairen.

2. De in het vorige lid bedoelde aangelegenheden worden door Onze Minister aan de daarbij betrokken commissie voorgelegd.

3. Iedere ingevolge het vorige artikel tot een commissie toegelaten vereniging is bevoegd aan de voorzitter bepaalde, tot de taak der commissie behorende aangelegenheden ter plaatsing op de agenda op te geven. De voorzitter zal het oordeel van Onze Minister inwinnen omtrent de vraag of de bedoelde aangelegenheid voor behandeling vatbaar wordt geacht en zal diens beslissing aan de betrokken vereniging mededelen.

4. De commissiën behandelen de haar door Onze Minister voorgelegde voorstellen tot toelating van een vereniging tot de commissie, alsmede die tot schorsing en tot intrekking van de toelating van een vereniging tot de commissie.

Artikel 112

Indien daartoe naar het oordeel van Onze Minister bepaaldelijk aanleiding bestaat kan hij de commissiën zich in een gemeenschappelijke vergadering doen verenigen.

Artikel 113

De besprekingen in de commissiën tussen de regeringsdelegatie en de personeelsdelegatie tot behandeling van de aan haar voorgelegde aangelegenheden worden van de zijde der regeringsdelegatie gevoerd krachtens de haar door Onze Minister gegeven aanwijzingen en verleende opdrachten.

Artikel 114

1. De commissiën zijn bevoegd te besluiten, dat ter voorbereiding van de behandeling van aan haar voorgelegde aangelegenheden, subcommissiën ad hoc worden ingesteld.

2. De regeringsdelegatie bepaalt wie van haar leden deel uitmaken van een subcommissie. Gelijke bevoegdheid bezit de personeelsdelegatie voor haar leden.

3. De subcommissie staat onder leiding van de voorzitter van de commissie of van een door hem aangewezen lid van de regeringsdelegatie.

4. De leden der subcommissie kunnen zich met toestemming van de voorzitter der subcommissie ter vergadering door een deskundige doen bijstaan.

Artikel 115

1. Nadat de commissiën de haar voorgelegde onderwerpen hebben behandeld, stellen zij haar advies vast, hetwelk door de voorzitter in de vorm van een schriftelijk verslag ter kennis van Onze Minister wordt gebracht.

2. Indien en voor zover omtrent enig onderwerp door de regeringsdelegatie en de personeelsdelegatie niet eenstemmig een advies kan worden vastgesteld, vinden in het verslag vermelding de standpunten van de regeringsdelegatie en van de personeelsdelegatie alsmede de overwegingen, waarmede die standpunten ter vergadering zijn ondersteund.

3. Indien in de personeelsdelegatie een minderheidsstandpunt blijkt, wordt desverlangd daarvan op gelijke wijze in het verslag melding gemaakt.

Artikel 115a

1. Van de beslissing, welke de Regering neemt inzake een aan gelegenheid, welke in de commissiën is behandeld, wordt door Onze Minister aan de commissiën mededeling gedaan.

2. Ingeval wordt afgeweken van het advies van een commissie, brengt Onze Minister de redenen dier afwijking ter kennis van de betrokken commissie.

Artikel 115b

1. De commissiën vergaderen op plaats, dag en uur door de voorzitter te bepalen.

2. De vergaderingen worden in de regel te *'s-Gravenhage* gehouden.

3. Indien de vertegenwoordigers van ten minste twee verenigingen, onder vermelding van hetgeen zij behandeld wensen te zien, de voorzitter verzoeken daartoe een vergadering uit te schrijven, bepaalt de voorzitter binnen een maand na ontvangst van het verzoek plaats, dag en uur van die vergadering.

4. De commissiën zullen niet eerder dan een maand na de datum, waarop de stukken betreffende een te behandelen aangelegenheid aan de leden zijn toegezonden, ter vergadering bijeen worden geroepen, tenzij het betreft een aangelegenheid, waarvan de behandeling naar het oordeel van Onze Minister spoedeisend is.

5. De leden en de plaatsvervangende leden van de personeelsdelegatie zijn bevoegd omtrent de in het vierde lid bedoelde stukken in overleg te treden met de hoofdbesturen, alsmede, wanneer daartoe naar het oordeel van de voorzitter bepaaldelijk aanleiding bestaat, met de afdelingsbesturen of de leden van de door hen vertegenwoordigde verenigingen.

Artikel 115c

1. De commissiën stellen zo nodig een reglement van orde vast.

2. Van het ter vergadering behandelde worden door de secretaris

notulen gemaakt, welke niet voor het gebruik in het openbaar zijn bestemd.

3. De voorzitter doet van het in de vergadering verhandelde, voor zover dat voor openbaarmaking geschikt kan worden geacht, door de secretaris een beknopte samenvatting maken. Overigens is het verhandelde in commissiën geheim. De plicht tot geheimhouding geldt niet voor de leden van de regeringsdelegatie, indien deze in bespreking treden met Onze Minister. Op de leden en plaatsvervangende leden van de personeelsdelegatie rust niet de plicht tot geheimhouding indien deze in bespreking treden met de hoofdbesturen van de door hen vertegenwoordigde verenigingen, tenzij de voorzitter de geheimhoudingsplicht uitdrukkelijk tot bedoelde bespreking heeft uitgestrekt.

Verbeurdverklaring en inbeslagneming.

Bij Koninklijke boodschap van 29 Juli 1955 werd aan de Tweede Kamer ter overweging aangeboden een ontwerp van wet tot wijziging van de bepalingen betreffende verbeurdverklaring en inbeslagneming. (Gedr. Stukken Zitting 1954-1955 no. 4034).

Blijkens de Memorie van Toelichting treft men in vele wetten een te grote verscheidenheid van regeling omtrent deze onderwerpen aan en is modernisering en tevens vereenvoudiging zeer nodig. De grondslag van deze materie ligt in art. 33 van het Wetboek van Strafrecht, dat deel uitmaakte van de omstreeks 1880 gehuldigde opvatting omtrent het strafstelsel, de gevangenisstraf als „peine unique”. Geldboete, verbeurdverklaring en inbeslagneming werden niet vergeten maar mochten de gevangenisstraf met haar effect niet in gevaar brengen.

Veel is sedert veranderd en de Regering acht nu het ogenblik gekomen om laatstbedoelde twee strafmiddelen op de hoogte van de tijd te brengen.

Het wetsontwerp laat echter het militaire strafprocesrecht onaangeroerd. Het ogenblik om ook hier in te grijpen leek niet gunstig. Dit onderdeel der strafwetgeving heeft, volgens de Memorie van Toelichting nog niet „een algemene en systematische herziening ondergaan” aan welke het behoefte heeft. In afwachting van deze algehele herziening lijkt het niet geraten, in de militaire wetgeving een incidentele wijziging, die wetstechnisch vrij ingrijpend zou zijn, aan te brengen.

Naar het ons voorkomt ziet dit uitstel niet op een regeling van de verbeurdverklaring. De desbetreffende in het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht aangebrachte wijzigingen gelden immers ingevolge art. 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht in verband met art. 91 Wetboek van Strafrecht ook voor de militaire strafrechtspraak.

De zoëven aangehaalde passage ziet, naar onze mening, alleen op de inbeslagneming en ook in verband met de regeling van mogelijke terug-gave van in beslag genomen voorwerpen belooft die wetswijziging inderdaad zeer ingrijpend te worden, vooral nu krachtens de overeenkomst van Londen van 19 Juni 1951 militaire rechtspraak ook in het

buitenland over aldaar door Nederlandse militairen gepleegde strafbare feiten mogelijk is geworden ²⁾. Ook het omgekeerde kan zich voordoen: inbeslagneming ten behoeve van een vreemde militaire rechter in een hier te lande door een bondgenootschappelijke militair gepleegd strafbaar feit. Het kan wellicht nodig blijken, dat het bepaalde in art. VII van dit Verdrag voor wat betreft beide onderwerpen aanvulling behoeft.

Ook verder heeft het wetsontwerp voor onze militaire samenleving enige betekenis. Art. III beoogt enige wijzigingen in de tarieven van gerechtskosten in (dergelijke) strafzaken, welke bepalingen bij de overeenkomstige tarieven voor militaire strafzaken gedeeltelijk van toepassing zijn. Beide tarieven zijn opgenomen in de editie van 1946 van de Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straffen tuchtrecht bij de zee- en bij de landmacht.

Vervallen worden verklaard in art. VI twee bezettingsregelingen. Niet vermeld wordt het „Besluit verbeurdverklaarde en in beslag genomen voorwerpen” van 14 December 1942 (Verordeningenblad 1942 no. 32/142), dat voorkomt na de artikelen 189 R.L. en 190 R.Z. in evengenoemde Verzameling. Is dit besluit reeds eerder vervallen?

Art. IX stelt voor om het tweede lid van art. 2 der wet houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van wapenen te doen vervallen.

Art. X beoogt het aanbrengen van wijzigingen in de Vuurwapenwet 1919.

Art. XIV bevat een voorstel tot het doen vervallen van art. 3 der wet op het vervoer van buskruit en andere licht ontvlambare stoffen.

Art. XXIII wil het tweede lid van art. 47 der zogenaamde oorlogswet (1899) doen vervallen.

Art. XXIV bedoelt hetzelfde ten aanzien van art. 59 der Inkwartingswet 1953.

Deze bloemlezing is ver van volledig. Het wetsontwerp bevat in totaal 63 artikelen.

R. C.

Oude strafwetgeving voor ons krijgsvolk.

De Kolonel M.J.D. Mr H. H. A. DE GRAAFF, President van de Krijgsraad te Velde Oost, doet ons de volgende opmerkingen toekomen:

Nu welhaast dertien jaren geleden publiceerde Dr ROLLIN COUQUERQUE in dit Tijdschrift een artikel gewijd aan het verband tussen het *Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat* van 1799 (dat de basis werd voor onze militaire strafwetgeving van de jaren 1814-1815) en enige artikelbrieven en ordonnantiën uit de laatste decennia van de 16de eeuw, met name de artikelbrieven van 1572, van 1578, van 1586 en van 1590 (gewijzigd in

---

²⁾ Deze mogelijkheid werd op interregionaal terrein reeds vermeld in M.R.T. XLV, blz. 506 XLVIII, blz. 308 v.

1705) en de bestaltbrief van 1579 ¹⁾). Nog in dezelfde jaargang moest de Schrijver opmerken, dat ieder historicus, die besluit om resultaten van zijn studie openbaar te maken, bloot staat aan de mogelijkheid, dat nieuwe vondsten zijn werk onvolledig maken, en dat hij (ROLLIN COUQUERQUE) aan dit fatum ook niet ontsnapt was. Aanleiding tot deze opmerking was het feit, dat hem een tevoren niet bekende ordonnantie van Prins WILLEM I van het jaar 1573 onder de ogen was gekomen, waarvan hij de tekst toen alsnog heeft gepubliceerd ²⁾).

Dat hiermede de volledigheid, waarnaar iedere geschiedvorser streeft, was bereikt, zal de Schrijver zelf wel niet hebben aangenomen. In de eerste plaats niet, omdat voor de kennis van de historische ontwikkeling van het militaire recht ook de periode vóór het jaar 1572 betekenis heeft en het niet aan twijfel onderhevig is, dat ook in die periode verschillende artikelbrieven tot stand zijn gekomen ³⁾). In de tweede plaats niet, omdat de door hem genoemde artikelbrieven (behoudens die van 1590/1705, die tot 1799 kracht behouden heeft) een geheel ander karakter droegen dan wetgevende producten van later tijd, tot stand zijn gekomen *niet* om de materie te regelen tot tijd en wijle een nieuwe regeling nodig zou blijken doch veelmeer om incidenteel te voorzien in de behoeften, gevoeld bij het beramen van een bepaalde veldtocht, om incidenteel aan bepaalde troepen gedragsregels en strafsantiën voor ogen te stellen, en zulks in een tijdvak, waarin landsbestuur en legervorming nog vele veranderingen hebben door-gemaakt. De veronderstelling was dan ook niet gewaagd, dat bij een grondig onderzoek in de archieven nog andere artikelbrieven aan het licht zouden komen ⁴⁾).

Zo ontdekte ik onlangs het bestaan van een ordonnantie, uitgegeven door Prins WILLEM I in het jaar 1574 welke, naast enige afwijkingen,

¹⁾ „Oude Strafwetgeving voor ons Krijgsvolk te lande” door Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE, in M.R.T. XXXVIII, blz. 91 vlg.

²⁾ Ibidem, blz. 375 vlg.

³⁾ Ik noem slechts bijv. de „Articuls briewe” van Hertog Karel van Gelre van 15 Aug. 1536, voorkomende in het Liber XIII van de XIII Libri in het Hertogelijk Archief van Gelderland; de Ordonnantie van Keizer Karel V van 12 Oct. 1547 (Archief van de Grote Raad van Mechelen register 147 fos. 5-7); de Articulbrief van Keizer Karel V voor de troepen onder Maarten van Rossem van 9 Maart 1552 en de Artikelsbrieff van dezelfde, welke op 4 Mei 1554 te Jemmingen door de troepen bezworen werd (beide laatstgenoemde stukken bevinden zich in het archief van het Huis Bergh onder inventarisnummers 380 en 381).

⁴⁾ Dit geldt ook voor het Krijgsvolk te water. In zijn artikel „Articulbrieven „voor met Krijgsvolk te water” (M.R.T. XXXVIII, blz. 255 vlg.) behandelde Dr ROLLIN COUQUERQUE de „Articulbrief en Instructie rakende den oorlog ter „zee” van 1795 in verband met de oude artikelbrieven van 1629, 1636, 1645, 1664, 1672, 1690 en 1702, alsmede de „Nieuwe ordre tot observantie van goede discipline op ’s Landts Vloot” van 1703 in verband met haar voorgangers van 1665, 1672 en 1673. Er hebben echter stellig ook voor de vloot oudere artikelbrieven bestaan. Zo gaf Prins WILLEM I uit een „Ordonnantie nopende den „Crychsluyden ter Zee” op 1 Mei 1574, alsmede „Ordonnantie ende articulen . . . „opden gouvernemente ende conduite van den oirlochschepen ende andere „Schepen” voor de Zeeuwse Vloot onder de luitenant-admiraal BOUWEN EWOUTSZN in 1574 of 1575, over welke ordonnantiën ik te gelegenertijd nadere mededelingen hoop te doen.

een zeer grote overeenkomst vertoont met de door ROLLIN COUQUERQUE gepubliceerde ordonnantie van het jaar tevoren, doch niettemin een eigen karakter draagt. De tekst kan men vinden in een „Formulaer-„boeck van allen den Stucken, soo Commissien, Missifven, ende andere „gedepescheert in de secretarije van de Exe vanden Prince van Oraen-„gien van den jare 72 totten jare 1575”, berustende in het Koninklijk Huisarchief ⁵⁾). Voor het onderzoek in dit archief en voor de publicatie van de resultaten daarvan verleende Hare Majesteit de Koningin Hoogstderzelver toestemming, waarvan ik met grote erkentelijkheid gewag moge maken ⁶⁾).

De tekst laat ik hieronder zonder commentaar volgen. Onder het nummer van ieder artikel heb ik (gemakshalve met arabische cijfers) het nummer van het daarmede corresponderende artikel van de Ordonnantie van 1573 vermeld. Men zal zien, dat de artikelen 13 en 29 geheel nieuw zijn. Daarentegen zijn van de Ordonnantie van 1573 de artikelen 5, 21 ⁷⁾, 31 en 32 niet in die van 1574 terug te vinden. Behoudens deze afwijkingen is de materiële inhoud en de volgorde der bepalingen van de beide ordonnantiën dezelfde. Het valt daarom temeer op, dat de redacteur van de Ordonnantie van 1574 er zich op toegelegd schijnt te hebben, met betrekking tot zinsbouw en woordkeus van het voorbeeld van 1573 af te wijken. Ik heb mij afgevraagd of men hier wellicht te maken heeft met het werk van twee verschillende vertalers, die eenzelfde grondtekst — bijv. in de Franse taal gesteld — hebben bewerkt. Doch de redactionele verschillen zijn haast te talrijk en te consequent aangebracht om alleen hierdoor te kunnen worden verklaard.

Ordonnantie ghemaect by myn heere die Prince van Orangien Grave van Nassau etc. dewelcke syne Exe verstaet ende begeert onderhouden te worden by den Crychsluyden wesende in syner Exe besoldinghe.

Eerst.

1. Den ghenen die den naeme godts ydelick in synen mondt neemt, (1) blasphemeert, sal voor dIerste reyse grotelick boete doen ende In gevanckenisse gestelt worden te water ende te broode. Ende voor den tweede reyse sal syn tonghe met een gloyende yser

⁵⁾ Archief van Prins WILLEM I, Inventarisnr. XIV.I.12.

⁶⁾ Zij nog vermeldt dat ik een afschrift van bedoelde ordonnantie aantrof op een aantal onbedrukte bladzijden achterin een exemplaar van de vijfde druk (1625) van PETRUS PAPPUS VAN TRATZBERG's boekje: „Articul-brief, waer by „eenighe Annotatien ghevoecht zijn”, zich bevindende in de Bibliotheca Thysiana te Leiden. Het afschrift, dat met een hand uit het begin der 18de eeuw is geschreven en niet is gewaarmerkt, eindigt met de woorden „Onder stont... „Guillaume de Nassau”. De spelling wijkt hier en daar af van die in het „Formulaerboeck” en de nummering der artikelen is eveneens niet geheel dezelfde.

⁷⁾ Merkwaardig is, dat het in noot ⁶⁾ bedoelde afschrift een met dit artikel 21 van de Ordonnantie van 1573 overeenkomend artikel 19 bevat, dat dus niet in het Formulaerboeck voorkomt. Dit artikel 19 is geplaatst tussen de artikelen van het afschrift, welke corresponderen met de artikelen 20 en 21 van de weergegeven tekst.

deursteken worden mitsgaders gebloot tot syn hembde toe Ende dien volgende gebannen worden vuyten Lande ende steden wesende onder den bevelen ende onderdanicheyt van syner Exe.

2. Den ghenen die eenige woorden spreken Int spijt ofte spot van
(2) het woirdt godts ende den verachters van Tevangelium sal voor dierste Reyse drye dagen te water ende broot geset worden, ende voor den tweeden seyse sal eerlicke boete doen In Iegenwoirdicheyt van alle die wacht, zyne wapenen verbeuren, ende voorts gebannen vuyten voors. Lande.
3. Die met opsetten wille Iemanden doet slaet, sal gehangen wor-
(3) den.
4. Die steelt sal mede gehangen worden.
(4)
5. Die eenige vrouwen ofte Jonge dochteren vercracht sal gehangen
(6) worden.
6. Den ghenen die In oncuysheyt leeft, sal metter concubine oft
(7) Lichte vrouwe openbaerlick gegheesselt worden mitsgaders synne wapenen verliesen ende voorts tzamen gebannen worden vuyten voors. Landen.
7. Een soldaet willende vuyt syn vendel in een ander vertrecken
(8) oft elders sal gehouden wesen eerst ende alvoren oirloff te vragen aen synen Capiteyn veerthien daghen voor den vuytganck van der maent. Ende soe verre syne Capiteyn hem tzelve weygert sal hem moghen vinden byden veltheere ofte den gouverneur van den stadt daer hy wesen sal dewelcke hem sal mogen oirloff gheuen Indien daer eenige goede redenen zyn.
8. Een soldaet die vertreckt sonder oirloff van synen Capiteyn oft
(9) andere hebbende bevel, zal gestraft worden metten wapenen die hy draecht.
9. Den ghenen die yedt doet oft conspireert tegens den dienst van
(10) syner Exe ende de Staten deses Lants sal met synen medeplichters gehangen worden.
10. De ghene die weet datter heymelicke verstandt ofte verraedt
(11) voor handen is ende tzelve synen Capiteyn oft gouverneur nijet te kennen gheeft sal gehangen worden.
11. Den soldaet die synen weerdts weerdinne dienaer ofte dienstwyff
(12) dreycht ofte smyt sal voor dierste reyse drye dagen te water ende te broode gestelt worden. Ende voor die tweede reyse sal eerlick boete moeten doen In tegenwoirdicheyt van de wacht, zijne wapenen verbeuren ende gebannen worden. Ende soe verre datter bloet stortinge geschiet Ledt oft leden gecrenct ofte geminckt sal sijn vuytste affgehouden worden.

12. Den soldaet wesende In besoldinge ofte ontfa(ng)en hebbende
(13) van wegen syner Exe Leeninge van gelde oft munitie, En sal synen weerd oft weerdinne anders nyet mogen eysschen dan een ammelaecken soudt asijn ende matelicke keerssen met het vier om te coocken ende die daerenboven meer neemt dan hy begeert te betaelen sal acht dagen In gevanckenisse geset worden te water ende te broode Zijne wapenen verbeuren ende vuyten voors. Lande gebannen worden.
13. Die gheene die eenige compositie appointement oft brantschattinge doet metten dorpen huysluyden oft met sijnen weerd om van hem ghelt te vercrygen het sy onder couleur van cruyt ofte andere behoufflichkeiten te coopen Ende sich te vertrecken vuyten dorpe ende elders te ghaen ofte deur dreygementen ende anders sal gehangen ende geworcht worden.
14. Die gheene die neemt eenige victuaille ofte andere coopmanschepen gaende ende gevoert wesende naer den veltleger ofte naer steden sijnde In onderdanicheyt van syner Exe sal gehangen worden.
15. Den gheenen die eenige beesten binnen vrienden Landen neemt
(15) oft steelt sal als een dieff gestraft worden.
16. Die ghene die sonder consent van synen Capiteyn vertreckt
(16) vuyten quartiere van synen vendel oft garnisoen dan een schoot vander Cortouwe sal synen wapenen verbeuren ende gebannen worden.
17. Die ghene die syn vendel verlaet als hy treckt deur tlant ghaende
(17) naer doirloge oft anderssins wederkeerende sal gestraft worden metten wapenen die hy draecht.
18. Den ghenen die syn wachte nyet gaede en slaet oft tgunndt dat
(18) hem by synen Oversten bevolen sal worden sal gestraft worden met die wapenen die hy draecht.
19. Den ghenen diemen bevindt slapende opden schiltwacht sal
(19) naeckt op een Curtauw gelyt worden den tyt van drye vuyren continuerende gebloot totten hembde toe ende gebannen worden vuyten voors. Lande Ende soe verre hem voor dierste reyse wordt gratie gedaen sal voorden tweeden reyse geexecuteert worden metten wapenen die hy draecht.
20. Den ghenen diemen bevindt spelende ende tuijsschende metten
(20) caerten oft terlingen geduyrende de wacht sal syn wapenen verliesen ende gebannen worden.
21. Den ghenen die twist maeckt Iniurieert oft Iemanden beliecht
(22) binnen den wacht sal eerlicke boette doen soe aen den ghenen die Inden wacht beveelt als den persoon hem vindende misseyt tonrechte ende voorts van synen wapenen gebloot te worden.

22. Die ghene die syn geweer vuyttreect binnen der wacht sal metten
(23) wapenen daermede hy hem behelpt gestraft worden.
23. Den ghenen die Int kyven ende twist maeckende roept eenighe
(24) natie sal met syn geselschap geexecuteert worden als vooren.
24. Den ghenen die syn rappier ofte geweer In handen neemt bin-
(25) nen den veltleger oft stadt daermen wacht houdt om te vechten
tegens anderen dan tegen den vianden sal syn vuyste verliezen
ende voorts vuyten voors. Lande gebannen worden.
25. Den soldaet die eenen anderen vuytroept ofte dreycht om te
(26) vechten sonder consent van den veltheer oft gouverneur sal
metten wapenen gestraft worden daermede hy ommeghaet.
26. Een Rotmeester ⁸⁾ oft andere persoonen hebbende bevel In een
(27) wachte de welck twee soldaten Laet vuytghaen om te vechten
sal gecasseert ende van synen wapenen gebloot worden.
27. Een soldaet die hem tonrechte bevindt geInjuriert oft misseyt
(28) sal hem by den veltheer vinden oft gouverneur van den stadt de
welcke de redenen aen wederzyden verstaen hebbende sal repa-
ratie doen doen by den ghenen die onrecht heeft al naer gelegent-
heyt vander saecken Ende soe verre men gheen getuygen en
vindt wetende van hueren twist te spreken soe sal die Veltheer
oft gouverneur deselve In syne presentie accordiren ten besten
hem mogelick sal wesen. Ende Indien sy hunluyder tot gheen
vereeninge willen begeven sullen beyde huerluyder wapenen ver-
beuren ende gebannen worden vuyten vendelen.
28. Een soldaet die vuyter stadt ghaet oft wederkeert anders dan
(29) deur die ghemeene weghen ende poorten sal gestraft worden
metten wapenen die hy draecht.
29. Die Capiteynen ende bevelhebbers die huere soldaten onwillich
maecken sullen gecasseert worden van huerluyder staet ⁹⁾.
30. Een soldaet die nyet en vuldoet tgebot van syn Capiteyn ofte
(30) der gheenre die bevel hebben sal geexecuteert worden naer ge-
legentheyd der saeken ende soe den Veltheer gouverneur ende
Capiteyn ¹⁰⁾ tzelve goet vinden sullen.
31. De ghene die hem tegens den wachtmeester wederspannich
(33) maekt Int bedienen van syn offitie tzy met woordt oft wercken

⁸⁾ Het meergenoemde afschrift heeft hier, kennelijk foutief, „Ritmeester”. De rotmeester was een onderofficier.

⁹⁾ Deze niet geheel duidelijke bepaling beoogde misschien hetzelfde als art. 32 van de Ordonnantie van 1573, namelijk tegengaan dat de kapiteins de soldaten van andere compagnieën overhaalden om bij de hunne in dienst te treden (debaucheren), een euvel waartegen herhaaldelijk moest worden opgetreden. Zie o.a. het „Placaet tegens het deserteren en debaucheren” van 16 Febr. 1674, afgedrukt in het Recueil der Militaire Ordonnantien enz., uitg. Paulus Scheltus te 's-Gravenhage 1720.

¹⁰⁾ Hier zal moeten worden gelezen „Capiteynen”, gelijk in het corresponderende art. 30 van de Ordonnantie van 1573.

ende weygart syn bevel te vulbrengen sal gecasseert worden Indien hy een Capiteyn is Ende Indien hy soldaet is sal gestraft worden metten wapenen die hy draecht.

32. Een soldaet wesende In wachte ende hem nyet en vindt by syn
(34) vendel om te ghaen ter plaetse met anderen sal voor dierste reyse drye dagen te water ende te broode gestelt worden Ende voordien tweeden reyse syne wapenen verbeuren ende drye maenden vuyten vendel gebannen te worden Ende voor den derden reyse geexecuteert te worden mette wapenen die hy draecht.
33. Als een soldat misdaen ofte eenige faulte gepleecht heeft soe sal
(35) syn Capiteyn gehouden wesen den selven te stellen In handen van den Wachtmeester op pene van gecasseert te worden van Synen staet voor drye maenden dewelcke hem wel geïnformeert hebbende van den misdaet sal alsdan de capiteynen ¹¹⁾ doen vergaderen ten huuse van den gouverneur om tezamen haere vonnisse te gheven conform die voors. ordonnantie.
34. De Capiteynen sullen tezamen met goede lieffde ende eendracht
(36) den handt houden ten eynde dat die misdadige ende ouertreders van dese ordonnantie naer huerluyder goetduncken gestraft worden ende alle saeken met een goede ordre aengeleyt Alsoe syne Exe. hem versekert dat die goede Luyden met eeren dewelcke den vreese godts voor ooghen hebben Mitsgaders haerluyder eere eedt ende dienst hebben voor gerecommandeert sullen henluyden getrouwelick gdragen ende tot onderhout van dese hun vuyterste debvoir doen Te meer gemerckt dat syne Exe. veel liever heeft een cleyne hoop goet volcx wesende onderdanich ende In alles goetwillich houdende goede ordre dan een groote meenichte ongeregelde moetwillige ende ongehoirsame
(37) heijrcracht Waeromme syne Exe. bidt allen gouverneurs Capiteynen ende soldaten Ende nyettemin ordonneert ende beveelt hunluyden respectivelick hier Inne hun wel ende getrouwelick te reguleren ende goede toesicht te nemen volgende syne Intentie by dese ordonnantie verhaelt ende verclaert.

Aldus gedaen tot Dordrecht onder deymen handt ende secreet segel van syn Exe. den XIXen May 1574.

Deze ordonnantie is niet afgeschreven in het Leidse publicatie- en aflezingsboek, waarin Dr ROLLIN COUQUERQUE de tekst van die van 1573 aantrof. Mogelijk heeft vermelding in het „klepboek” van de stad Dordrecht plaats gevonden, doch het deel over 1574 is niet bewaard gebleven, naar de archivaris Mr J. J. BEIJERMAN mij mededeelde.

¹¹⁾ Hier geeft de Ordonnantie van 1573 in art. 35 „de capiteyn”, hetgeen zich slecht verdraagt met het werkwoord „vergaderen”. De vergadering van de gouverneur en de gezamenlijke kapiteins vormde de krijgsraad van het garnizoen, waartoe later ook de luitenants en vaandrigs toetraden en waarvan nog later de samenstelling doorgaans beperkt werd tot een hoofdofficier-president en zes officieren-leden.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.**Bevordering bij keuze. Wie of wat is: „de meest geschikte“?**

door

Mr S. A. L'HONORÉ NABER,
Kapitein-Luitenant ter Zee.

Het schijnt dat iedereen weet wat onder „de meest geschikte officier” wordt verstaan. Behalve één die het niet weet. Dat ligt natuurlijk aan de persoon zelf, maar hoe kan althans deze lacune in diens kennis verdwijnen? Wiskunstige bewijzen, natuurkundige verschijnselen en chemische reacties kan ieder leren kennen; ook de wet en de jurisprudentie. Maar wie leert hem nu de mechanica van „de meest geschikte”? Misschien is deze vraag hier minder geëigend; een vraag naar de bekende weg, want de nieuwe bevorderingswetten geven daarover definitie noch begrenzing van begrip; iets van algemene bekendheid behoeft geen interpretatie.

Die nieuwe bevorderingswetten ¹⁾ zijn, blijkens de Memories van Toelichting en van Antwoord, alsmede de Verslagen, aangepast aan de evolutie in het maatschappelijk denken en een voortschrijdende mechanisatie; beide bepalend voor de rechtspositie van de officier in de krijgsmacht ²⁾. Maar dat machtige tijdsgewricht heeft een der kernpunten van die rechtspositie niet beïnvloed: de wijze van bevorderen is vrijwel onveranderd gebleven. De overeenkomstige artikelen in de oude wetgeving (1902) en de nieuwe zijn zo goed als gelijkkluidend ³⁾. Vroeger zowel als thans is de bevordering buiten de ranglijst in drie artikelen ondergebracht; zij geven drie verschillende grondslagen aan:

- I. bevordering bij keuze wegens uitmunten, door hetzij:
  - a. moedig en beleidvol gedrag,
  - b. bijzondere talenten, kennis, geschiktheid, aanleg,
  - c. aanhoudend loffelijk gedrag en prijzenswaardige ijver,
  - d. bijzonder verdienstelijke verrichtingen;
- II. bevordering bij keuze: uit de meest geschikte officieren voor een vlag-, opper- of een hoofdofficiërsrang;
- III. buitengewone bevordering ter beloning van:
  - a. een schitterend wapenfeit of
  - b. een uitstekende militaire daad.

Onderstaand overzichtstaatje zal het naslaan van de overeenkomstige

¹⁾ Wet van 8 December 1954, bevordering en ontslag beroepsofficieren, Stbl. 575. Wet van 8 December 1954, voor het reservepersoneel der krijgsmacht, Stbl. 576. Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal: Bijl. Hand. II 52/53, 3077; 53/54, 3077; 54/55, 3077; Hand. II 54/55, blz. 147-163.

Bijl. Hand. I 54/55, 3077; Hand. I 54/55, blz. 104-105.

²⁾ Bijl. Hand. II 52/53, 3077 nos. 3 en 5; 53/54, 3077 nos. 12, 13, 14, 16; 54/55, 3077 nos. 20, 21, 22, 23; Bijl. Hand. I 54/55 no. 37.

³⁾ Trouwens, wie in de bevorderingswetten van 28 Augustus 1851 Stbl. 126-129 bladert, zal daar op dit punt ook weinig verschil ontdekken.

artikelen, oud en nieuw, voor beroeps- en reservepersoneel, marine, leger en luchtmacht, wellicht vergemakkelijken.

Bevordering buiten ranglijst	Beroepsofficieren					Reserveofficieren		
	marine	oud	leger	oud	luchtm.	marine	leger	luchtm.
Bevordering door uitmunten	8(5)	17(5)	47(4)	14(4)	89(4)	15(4)	40(4)	67(4)
bij keuze voor vlag-, opper- en hoofdofficier	9	18	48	48	90	16	41	68
buitengewoon door wapenfeit of milit. daad	10	19	49	12 (3,4)	91	17	42	62

Het noemen van feitelijke gegevens, vereist voor beloning of voor uitmunten, waardoor een bevordering bij keuze of een buitengewone bevordering mogelijk is, zal ongetwijfeld ieder voldoen; van welk standpunt ook beschouwd. Het betreft uitzonderingsgevallen, maar zij zijn ieder duidelijk. Daarom valt het des te meer op dat de richtlijnen voor de regelmatig en zo veelvuldig voorkomende bevordering bij keuze voor een vlag-, opper- of een hoofdofficiersrang staan omschreven met de woorden „uit de meest geschikte officieren”. Ziedaar de oorsprong van de aanhef.

Een onderdeel van „de meest geschikte” is bv. karaktereigenschappen. Maar dan rijzen de vragen: Hoe worden die beoordeeld? Door wie? Vergelijkenderwijs? Welke eigenschappen?

De goede militair pleegt daarop als volgt met uitroepkens te antwoorden: Er zijn toch conduite-rapporten! Door onze hoogste chefs! Maar natuurlijk! Allemaal, maar voornamelijk de militaire eigenschappen!

Welnu, dat is dan zonneklaar.

Daar is een geval van een officier die door zijn commandant met grote waardering was beoordeeld, maar een meerdere in toprang wijzigde het conducerapport en daar stond toen o.m. te lezen: „queru-„lant”.

Nu wilde min of meer het toeval dat betrokkene al eens eerder, om redenen van buitenaf, zich genoodzaakt had gezien een paar befaamde psychiaters te raadplegen. Zij hadden kort en goed, onafhankelijk van elkaar verklaard: „Wat! Een querulant? Geen spoor van te bekennen!” Zij hadden dat zelfs op schrift gesteld en wie medici enigszins kent, weet wat dat zeggen wil.

Wat toen? zal de lezer vragen. Och, dat is nu eigenlijk niet belangrijk en bovendien te uitvoerig om hier thans te vertellen. Russische officieren in de Czarentijd plachten dadelijk na een dronk op de Czar het glas over de schouder achter zich aan stukken te laten vallen. De heildronk, dat feit was belangrijk en niet het glas. Zo ook hier: het

woord, niet de omkleiding van redenen en rechtstoestand is belangrijk. Die vallen aan scherven; het woord is het feit en het krijgt vleugels vanaf een toprang. „Querulant!” De fluistercampagne is in gang gezet.

Daar komt ook het geval in de herinnering, waarbij een officier in toprang een zeer goed luidende conduitestaat, die een Commandant over een officier had ingezonden, wijzigde met te verklaren dat de beoordeelde „geen doorzetter” was. Het eigenaardige was hier dat de officier in kwestie zich reeds jaren lang in vrije tijd aan een universitaire studie wijdde en een candidaatsexamen met goed gevolg achter de rug had, ondanks tal van belemmerende omstandigheden. Daarnaast had hij nog met een tamelijk geduld verscheidene ideeën voor de praktische dienst ontwikkeld, die moeizaam en heel langzamerhand in toepassing waren gebracht.

De lezer vraagt onwillekeurig nog eens: „Wat toen?” Kijk, dat voert hier ook weer te ver; maar wat zou hij zelf denken, als eenmaal is neergescheven: „geen doorzetter”? Zou hij kans zien van zichzelf te bewijzen dat hij wel een doorzetter is?

Een derde geval uit vele. Het stamt uit de tijd toen de huurkoop zijn intrede in ons land deed en ieder in de jaren van opkomst van dit verkoopsysteem daar vreemd tegenover stond. Talloze militairen waren door een groeiende straffenlijst en een gebroken carrière daarvan de dupe wegens „het maken van schulden aan de wal” en derhalve nog „het bezorgen van last aan zijn Commandant”.

De zakenlieden en colporteurs hadden een prachterrein uitgekozen en in voortdurende bewerking; een enkele brief aan de militaire autoriteiten was slechts nodig en het gehele militaire apparaat kwam in werking om hun de opgeëiste penningen zonder kosten thuis te bezorgen; anders dan bij de rechter. Tegen de a-sociale en weinig juridische behandeling van de slachtoffers, want dat waren verscheidene dezer militairen inderdaad, verzette zich een officier, die voor deze moeilijkheden begrip had. Hij zag ook nog, dat dit schade deed aan het Gezag en afbreuk aan de krijgstucht. Het kostte hem uiteindelijk de beoordeling „onbeheerst en recalcitrant”. Lang daarna is de vaststelling van het feit „het maken van schulden aan de wal” op wat meer juridische wijze gezien en behandeld; en nog weer na jaren kwamen de zo noodzakelijke wettelijke regelingen voor de huurkoop (1936) en het afbetalingsbedrijf (1939) tot stand⁴⁾. Na zoveel tijd bleek de opvatting van die officier volkomen juist te zijn geweest.

⁴⁾ Desondanks is de huurkoop nog menigmaal in opspraak, zoals blijkt o.m. uit recente uitlatingen en uitspraken van de burgerrechter. Te Amsterdam: de president van de rechtbank en de politierechter, Januari 1955; te Utrecht: de officier van justitie, Maart 1955. Zie ook: Rapport Staatscommissie omtrent het Afbetalingswezen 1954; voorts ook: Dr G. van der Wal, Het consumentencrediet in Nederland, in Handelsoverzicht Nederland-België-Luxemburg, Mei 1955 (Brussel); het artikel eindigt: „Het consumenten-crediet en vooral het afbetalingscrediet (eventueel in de „huurkoopvorm) heeft in Nederland nog zeer grote mogelijkheden . . . Daarbij zal „de spaarzin van het Nederlandse volk, die wortelt in vroegere rijkdom en mogelijk „mede beïnvloed is door levensbeschouwing, nog wel een moeilijke barrière kunnen

Hier behoeft de lezer niet te vragen: „En wat toen?” Want toen waren, zoals hij zal vatten, de 30 dagen ruim verstreken, die de officier had gehad om zijn bezwaarschrift in te dienen. Geen militair ambtenarengerecht of centrale raad van beroep, die deze formaliteit per ongeluk over het hoofd zou hebben gezien.

Voorlopig zijn deze enkele voorbeelden van beoordeling van karaktereigenschappen wel voldoende. Tegenhangers zijn er ook: het schetsen van gunstige karaktereigenschappen die slechts in de verbeelding bestaan. Daarover kan men zich eerst recht ongerust maken, uitgezonderd misschien de geschetste; maar deze zijde laat ik op het ogenblik varen.

Karaktereigenschappen moeten blijken uit feiten en nog wel bij herhaling. De rechtspraak moet evenzeer geschieden op feiten. Maar de feiten moeten daar bewezen zijn volgens een streng bewijsrecht, alvorens zij mogen dienen. Fatsoenshalve zou ieder slechts dan feiten mogen releveren in officieel gebruik, wanneer zij naar de geest van het Nederlandse recht, alzo volgens soortgelijke eisen, vaststaan. Die gedachtengang zal men echter bij uitzondering tegenkomen en nog minder zien naleven ⁵⁾.

Maar dan verder: Hoe dikwijls moet de rechter, vooral in de practijk van het strafrecht, een eerste onwillekeurig opkomend oordeel over de verdachte bij het lezen van de tenlastelegging onderdrukken! En ook nog later, na kennisneming van de feiten en de bewijsvoering, tracht hij bij de voortgaande behandeling van de zaak zijn oordeel over beklagde uit te stellen, wel wetend dat de levensomstandigheden en de verdere achtergrond de doorslag kunnen geven. Anders dan een uitslag van het ene uiterste in het andere, maar: nauw afgemeten als op een balans. Die zorgvuldige beschouwing van gegevens is slechts mogelijk door het werk van velen, die deskundig en wetmatig rapporteren over de persoon die tegen de rechtsorde is opgetreden.

Het is ook de moeite waard, want het is en blijft van belang een onschuldige strafrechtelijk niet te veroordelen; de maatregelen ter voorkoming van een dergelijk pijnlijk voorval voor de justitie en van

„blijken, die overigens door de omstandigheden en zeker bij de jongere generatie „gemakkelijker doorbroken zal kunnen worden”.

Voor de krijgsmacht is dit, zo men wil, een leerzaam gegeven.

De heer J. A. A. Koning, econ. drs. hield op 16 Mei 1955 voor de Nederlandse Maatschappij voor Nijverheid en Handel een lezing te Zwolle over de Afbetaling, waarin hij o.m. vergeleek de inkomstenbelasting en de „techniek van de loonbelasting, die alle narigheid heeft opgelost”. Het afbetalingssysteem is psychologisch van belang; „de brede consumentenmassa kan kopen wat er te koop is en moet dat met „ware koopvreugde kunnen doen”. En toen schreef de dagbladders: „Afbetaling, verhoging van de levensvreugde” . . .

Afbetalen op gemaakte reizen bestaat tegenwoordig ook.

Maar het Amerikaanse „buying on a budgetplan” kan een gehele staatseconomie bedreigen, zoals onlangs de Regering van het United Kingdom heeft geopenbaard.

⁵⁾ Een typisch voorbeeld van een dergelijk terzijde stellen van de regelen van het Nederlands bewijsrecht vindt men ook in de zuivering.

schrijnend onrecht voor het slachtoffer doen de mogelijkheid ontstaan dat soms schuldigen vrijuit gaan. Voor onze maatschappij is rechtszekerheid een kostbaar goed en het streven daarnaar is ook kostbaar. Alvorens ons te verheugen in die maatschappij, zijn waarborgen voor haar instandhouding nodig. Om kort te gaan, het is een kleine sprong, maar de lezer zal het verband niet ontgaan: Zijn de maatregelen om dan die Staat de beste bevelhebbers, aanvoerders en militaire organisatoren te verschaffen op eendere leest geschoeid en met een zelfde wetenschappelijk beleid omringd? De strafrechter verklaart jaarlijks gemiddeld 35.000 verdachten schuldig wegens misdrijf ⁶⁾ en heeft ze te veroordelen; de kroon heeft jaarlijks gemiddeld 400 bevorderingen in de hoofd-, vlag- en opperofficiersrangen voor de gehele krijgsmacht te verwerklijken.

Nog steeds is hier alleen in beschouwing de wijze van beoordeling van en/of van vaststelling van karaktereigenschappen. Vergeleken bij de psychische ontleding van delinquenten gaat het bij de beoordelingslijsten, die uiteindelijk moeten dienen voor de belangrijke vraag of iemand in staat is tot hogere leiding in de krijgsmacht, heel wat eenvoudiger en ook wat minder rechtszeker of dan wel tevens deskundig toe. Ook en juist vooral daar nog, waar indrukken buiten de conduiterapporten van invloed (mogen) zijn. Naar mijn overtuiging zijn de verhoudingen hier zoek.

Aspiranten voor de officiersopleidingen worden op karaktereigenschappen gekeurd. Zij worden evenals alle andere toekomstige militairen onderzocht en beoordeeld naar de geschiktheid of ongeschiktheid voor de militaire dienst volgens het Militair Keuringsreglement ⁷⁾, waarvan hoofdstuk III, keuring van groep B (vrijwilligers enz.) vóór indiensttreding, artt. 5 en 6 van toepassing is. Personen van deze groep B zijn volgens art. 5 ongeschikt te achten voor de dienst, waarvoor zij in aanmerking wensen te komen, indien bepaalde omstandigheden,

⁶⁾ Jaarcijfers voor Nederland 1951-1952 p. 351.

⁷⁾ Koninklijk Besluit van 24 Augustus 1949, houdende een nieuw reglement op het geneeskundig onderzoek omtrent de geschiktheid voor de militaire dienst (Staatsblad no. J 404, 1949). Het vorige was het Militair Keuringsreglement Kon. Besl. van 25 Maart 1918 (Stbl. 209) o.m. gewijzigd in 1939. Maar dan heeft er ook nog een Tijdelijk Militair Keuringsreglement 1945 bestaan, geen Koninklijk Besluit, doch lijkig, waarnaar is gekeurd van 1945-1949. Zie hierover: Administratieve en Rechterlijke Beslissingen [Periodieke Verzameling van] betreffende het openbaar bestuur in Nederland, bewerkt door Mr G. Engberts, Mr Dr G. van Leyden, Mr Dr J. H. R. Sinninghe Damsté. Zwolle, jrg 1948 p. 88-92. Juridische prikkellectuur, want het Ambtenarengerecht was spontaan vervallen in „verbazing” (uitspraak 5 Aug. 1947); de Centrale Raad van Beroep sprak zich door het wel overdachte nog veel sterker uit (9 Dec. 1947):

... „ook naar zijn oordeel voor die verbazing alleszins reden bestaat;

„dat het immers in strijd is met de eerste beginselen ener rechtsorde, indien van „overheidswege, zonder dat een beroep op noodrecht kan worden gedaan, de op „wettige wijze vastgestelde regelen practisch buiten werking worden gesteld en „(niet rechtens maar wel feitelijk) worden vervangen door regelen... welke niet „op wettige wijze zijn tot stand gekomen”.

genoemd in lid 1 sub a, b en c, aanwezig zijn. Van belang zijn hier vooral:

„b. . . . hun geestelijke gesteldheid doet verwachten, dat zij niet „zullen voldoen aan de eisen van de dienst of niet bestand zullen zijn „tegen de vermoeienissen, aan de dienst verbonden; of

„c. niet voldoen aan de bijzondere eisen, welke door of vanwege „Onze minister voor die dienst mochten zijn gesteld.”

De lezer bemerkt wel dat het woord „dienst” hier in verschillende betekenis is gebruikt: sub b als algemene militaire dienst, sub c als dienstvak, wapen, korps. Die bijzondere eisen zijn bedoeld, aldus de toelichting ⁸⁾, om tegemoet te komen aan de bezwaren, die zouden ontstaan, indien de vrijwilliger zou worden belast met een taak, waartegen hij (lichamelijk) niet opgewassen zou zijn ⁹⁾.

De aangeduide voorwaarden uit art. 5, b en c liggen in het onderzoeksgebied van de karaktereigenschappen. In de toelichting staat ook te lezen ¹⁰⁾: De ervaringen in de moderne oorlogvoering en met de moderne wapens hebben geleerd hoe groot de afstand is tussen de eisen, welke de talrijke diensten en functies elk afzonderlijk stellen aan (de lichamelijke toestand), het uithoudingsvermogen en de geestelijke gesteldheid van de daarvoor bestemde lieden ¹¹⁾. In dat verband is art. 6 van belang, dat onder zekere voorwaarden de minister de bevoegdheid verleent te bepalen, dat gegadigden kunnen volstaan met een door hem aan te geven lagere graad van geschiktheid. In deze en andere uitzonderingsgevallen berust telkens de beslissing bij de hoogste geneeskundige autoriteit van de land- of de zeemacht ¹²⁾.

Kortom, wij hebben hier de staart van de gemeengoed geworden afkorting ABOHZIS te pakken ¹³⁾, waarvan de I — van intellectueel niveau — nadere beschouwing ondervindt van de zijde van de psycholoog en de S — van geestelijke stabiliteit — toch altijd voor rekening van de medicus blijft. Hoe en naar welke maatstaven dit alles geschiedt, wie dit heeft vastgesteld en waar dat staat, weet ik niet. Ik neem aan dat hierbij met grote wetenschappelijke voorzichtigheid

⁸⁾ Toelichting van het Militair Keuringsreglement, p. 21.

⁹⁾ Die bijzondere eisen zijn nog niet officieel vastgesteld; zij vergen een conscientieus, omvangrijk werk, dat nog niet bij Leger en Luchtmacht gereed is. Wel heeft de Koninklijke Marine ruim 2 jaar reeds in gebruik: Bijzondere eisen voor inkeuring en afkeuring voor de verschillende korpsen en dienstvakken bij de Koninklijke Marine (16 Februari 1953).

¹⁰⁾ Toelichting van het Militair Keuringsreglement p. 19.

¹¹⁾ Die thans opnieuw ervaren grote afstand staat een streven naar eelikscha-keling van keuringseisen nog in het geheel niet in de weg (zie noot 9). Het wel en wee van enig schip, vooral van een oorlogsschip, zou zich daarnaar vast en zeker gedragen. Maar voor de keurlingen-vrijwilliger ongetwijfeld een aantrekkelijk idee, daar zij zich tot het laatste ogenblik door middel van hun knopen kunnen beraden welk krijgsmachtdeel zich te kiezen.

¹²⁾ Ongebruikelijke volgorde; sinds onheugelijke tijden, neergelegd in de grondwetten tot heden: zee- en landmacht.

¹³⁾ Niet in gebruik bij de Koninklijke Marine.

wordt tewerk gegaan en dat de keuring zich slechts tot zeer algemene karakterkenmerken bepaalt ¹⁴). En dat betreft dan alleen nog gegadigden voor de laagste officiersrangen ¹⁵).

Bestaat gelijke voorzichtigheid bij de bevordering bij keuze? Dit weet ik ook niet. Maar waar schrijf ik dan eigenlijk over? Dat is het juist. Het is van algemene bekendheid dat die aangelegenheid geheim is. Maar mij en anderen is dan toch wel bekend dat karaktereigenschappen soms beslissend zijn bij de bevordering bij keuze. Dat is mooi en dat is juist; dat moest altijd gebeuren. Kennis is macht, karakter is meer.

Dit gezegde richt zich tot het individu. Het is geen instructie voor degenen die belast zijn met beoordelen en bevorderen. Zo kort plegen instructies niet te zijn. Maar laat die opvatting zo wezen; wie stelt dan vast dat, dan wel of, die bijzondere karaktereigenschappen werkelijk bestaan en overheersend blijken en blijven? Clausewitz heeft zich daarover al vernietigend uitgelaten ¹⁶).

Een geheel andere zaak wordt het nog wanneer bepaalde karaktereigenschappen de reden vormen voor voorbijgaan voor bevordering ¹⁷). Oppervlakkig bezien lijkt dit misschien de tegenhanger; maar zo is het allerminst. De tegenhanger is: „Als men maar behoorlijk zijn dienst „doet, komt men altijd wel goed terecht”. Wegens de blijkbaar bestaande mogelijkheid van voorbijgaan voor bevordering op grond van karaktereigenschappen klemt nog te meer dit drietal vragen:

Wie bepaalt de aanwezigheid van de ongewenste karaktereigenschappen? En wie bepaalt welke karaktereigenschappen inderdaad voor de krijgsmacht ongewenst zijn? En is misschien een overgangsmaatregel getroffen, totdat de aspiranten die op karaktereigenschappen zijn gekeurd, aan de poort staan voor de bevordering bij keuze?

Komen wij terug op de subjectieve waardering van karaktereigenschappen door leken. Er zijn talrijke beweegredenen, meer en minder subtiel, en oorzaken voor het eenzijdig beschrijven van bepaalde karaktereigenschappen in bewoordingen die ongunstig klinken. Het is

¹⁴) Broek, P. van den — Critische en statistische onderzoekingen betreffende de Behn-Rorschach-test [met samenvattingen in het Eng., Fr. en D.] 's Gravenhage 1949, ill. (proefschrift Leiden 1949)

Broek, P. van den — De Behn-Rorschach-test [inl. woord van E. A. D. E. Carp] 's Gravenhage 1950, ill.

Lely, C. De toepassing van het psychodiagnostisch onderzoek volgens Rorschach bij de geneeskundige keuring van het Marinepersoneel (proefschrift Leiden 1952).

De promotor bij de beide proefschriften was Prof. Dr E. A. D. E. Carp, marineconsulent in de psychiatrie; een derde proefschrift is in voorbereiding.

¹⁵) Selectiecentrum of aannemingscommissie vormt over hen nog een eindoordeel.

¹⁶) General Von Clausewitz, Vom Kriege - Erstes Buch 3. Kapitel Der kriegsrische Genius; Zweites Buch 5. Kapitel Kritik; 6. Kapitel Die Kühnheit. C. citeert o.m. het gezegde: Tel brille au second rang qui s'éclipse au premier.

¹⁷) Volgens officiële opvatting bij Marine zou er veeleer sprake zijn van: niet-bevordering bij keuze.

niet moeilijk daarvan à discrétion te gebruiken als het om wel of niet bevorderen gaat; die klanken zijn naar verkiezing over te nemen of weg te lachen en daarbij blijft men spreken van „karaktereigenschappen”.

Hier is nu het woord „willekeur”, dat meermalen in de Bijlagen en Handelingen der Staten-Generaal over dit onderwerp voorkomt, volledig op zijn plaats ¹⁸⁾. Want afgescheiden van de gebrekkige gegevens, zelfs maar vergeleken bij een strafzaak, behoren karaktereigenschappen nimmer de bevordering bij keuze ongunstig te beïnvloeden. Het zijn toch immers „indrukken”, waarmee de beoordelaars nog altijd uit de voeten kunnen komen naar alle richtingen, zowel de beoordelaar van de persoon als die voor de hogere rang. Daarom dienen hier niet karaktereigenschappen, doch slechts karakterfouten in het geding te worden gebracht, zoals: diefachtig, leugenachtig, lafhartig, drankzuchtig, ontduikgraag, onzedelijk, trouweloos, verkwistend, schraapzuchtig, plaagziek, enz. want die moeten op feiten berusten en die moeten bewezen zijn ook.

Hoe gevaarlijk en ondermijnd het werken met karaktereigenschappen is, vooral met kwalijke kwalificaties, kan nog blijken uit het feit dat zelfs voorhanden gegevens uit andere officiële bronnen, die soms het tegendeel bewijzen of een totaal ander beeld van de persoon geven, niet worden benut. Daarop zal ik thans niet ingaan, maar hoe snel dit verval om zich heen grijpt kan nog blijken uit een laatste voorbeeld.

Een officier op wie de keuze niet was gevallen, was voorbijgegaan voor bevordering op grond van zijn karaktereigenschappen. Hij had die reden niet mogen weten — want die was geheim — maar hij kwam die langs officiële weg later toch te weten. Hij vernam zelfs nog dat „billijkheidshalve” de jaren 1940-45 niet in aanmerking waren gebracht, omdat dit voor geen der officieren, in Nederland achtergebleven, was gebeurd. Nu had juist deze man zich nogal geweerd en gevaar gelopen; hij was één der weinigen geweest, die werkelijk zelfstandig had gehandeld naar de aanwijzingen en de geest van het Koninklijk Besluit, het Reglement betreffende de Krijgstucht, art. 12. Dat artikel, dat bij de zuivering niet in het geding is geweest, maar jaren na de oorlogshandelingen plotseling wel ieders aandacht mocht

¹⁸⁾ Het woord „willekeur”, schrijvend over meerderen, in toprang, wilde mij slecht uit de pen; „onbewuste willekeur” leek vriendelijker maar zou juist in dit geval averechts werken. Daarom zocht ik een oplossing door een haastige verwijzing naar de Staten-Generaal. Overigens gebruikten schrijvers van vroegere artikelen over dit onderwerp het woord „willekeur” ook; zie:

MRT deel XLV 1952, p. 81-89 Mr H. H. A. de Graaff, Een zwakke plek in de regeling van de rechtspositie van de officier der K.L.

MRT deel XLVII 1954 p. 599-602 Mr J. D. Schepers, luitenant-generaal, lid HMG, Bevordering bij keuze.

In hoeverre deze artikelen invloed hebben uitgeoefend, weet ik niet. In ieder geval zeker niet op het formele punt, waarop de eerste schrijver heeft gewezen, nl. dat het voorschrift beoordeling officieren een AMvB moet zijn ter uitvoering van de Bevorderingswet en niet van het Militair Ambtenarenreglement.

trekken¹⁹⁾. Indien men ooit de gelegenheid zou hebben om de ver-
eiste karaktereigenschappen van een officier te leren kennen, dan is
dat in oorlogstijd en in gevaar. Betrokkene wees daar op, maar waar-
schijnlijk omdat hij het wat bescheidener te berde bracht, kreeg hij ten
departemente te horen: „Jawel, maar 't is nu weer tijd van vrede”.

Dat antwoord was onjuist, want het is, zoals wij allen zeer goed
weten, zelfs nu nog tijd van oorlog²⁰⁾. Maar bovendien zijn vele
reserve- en andere officieren in dienst gehouden en zelfs als beroeps-
officier ingepast, omdat zij — ook in Nederland — in oorlogstijd had-
den bewezen officierskwaliteiten te bezitten, afgezien nog van burgers
die met militaire topangen zijn begiftigd.

Bovenstaande voorbeelden zijn geen regel, maar zij zijn evenmin
uitzondering. Op grond hiervan mag het onverantwoordelijk heten om
leken te doen oordelen over karaktereigenschappen voor zulke belang-
rijke posten in de krijgsmacht. Het blijkt zelfs mogelijk het oordeel
van deskundigen dat bepaalde eigenschappen of stoornissen totaal niet
aanwezig zijn, op zij te zetten en toch te doen alsof die bij iemand wel
bestaan; alles tot materieel en moreel nadeel van betrokkene en gehuld
in het geheim.

Maar komt, lezer en lezeressen, laten wij vooral met onze beide
benen op de grond blijven staan en hier nu eens duidelijk vaststellen
dat dit allemaal wel heel, *héél*, *HEEL* erg is voor de personen wie dit
treft, maar dat er werkelijk niet nog meer tijd en aandacht aan kan wor-
den besteed dan „uiteraard” reeds is gedaan; dat zult U toch zeker be-
grijpen, want goed beschouwd zijn het maar nietige voorvalletjes in
het algemeen beleid bij de integratie van het dierenrijk en bij de intrede
van het atoomtijdperk! Of zulke voorvalletjes het aanzien van de krijgs-
macht en het levend ontzag voor de normen van fatsoen zullen be-
invloeden? Och kom, zij zijn slechts atoompjes in het grote geheel²¹⁾

¹⁹⁾ MRT deel XLVII 1954 p. 495-301 Brieven van de Bevelhebber der Zeestrijd-
krachten, van de Chef van de Generale Staf, van de Chef van de Luchtmachtstaf
van 29 Mei 1954 aan hun onderhebbend personeel; hierover voorts nog weten-
schappelijk commentaar in de grote dagbladders in de maand Juni 1954.

²⁰⁾ Vraag van de advocaat-fiscaal aan H.M.G. 14 April 1952 en antwoord van
H.M.G. 29 October 1952. Ook bij de behandeling der bevorderingswetten 1954 is
nog eens ter sprake gebracht het begrip „tijd van oorlog”.

²¹⁾ Wie zou toch ook ooit het fatsoen zover uit het oog verliezen met na te laten
eerst in de dictafoon vriendelijk te zeggen, alvorens te gaan dicteren: „Good
morning, miss” en te eindigen met: „Thank you, miss”, omdat dit immers de
arbeidsproductiviteit verhoogt van de stenotypiste! Dergelijke nuttige aanwijzingen
zijn verhaald door de Zwitser Robert Jungk, *Die Zukunft hat schon begonnen —*
Amerikas Allmacht und Ohnmacht, Stuttgart 1954 (11. Aufl. sedert 1952) zie o.m.
pag. 232.

Men vergelijkte dit empirisch vastgestelde gunstige effect van geluid met een
overeenkomstig effect van licht: „Het doel van het kunstmatig verlichten van
hoenderhokken is de eierproductie gedurende de periode, dat verlicht wordt, op te
voeren . . . zodat men eieren in de herfst en winter raapt, waardoor men profiteert
van de hogere wintereierprijzen . . . Het is dus zaak tijdig met de verlichting te
beginnen, opdat men een voldoende aantal eieren raapt in de tijd, dat deze het duurst
zijn”. P. J. Wijk Pzn. *Bedrijfsp pluimveehouderij*, Zwolle 1951, zie p. 119. Wie weet,
wat men nog ontdekt voor militairen!

Wat zegt U? Of iets dergelijks ook Uw zoon kan treffen?
 Kom, kom, niet zo zwaar, dat zou wel heel toevallig zijn. . . . maar U begrijpt, mijn tijd is wat beperkt en ik heb nog het een en ander te doen!

Er is een klacht te horen dat de jeugd het militaire ambt evenzo materialistisch beziet als andere toekomstmogelijkheden. Ik geloof daar het mijne van. Gevallen zoals boven vermeld kunnen noch mogen voor haar verborgen blijven; die doen de ronde en laten wij toch zorgen dat zij op zeker ogenblik niet zou gaan zeggen: „Wij worden niet meer met „drank of geld geronseld, maar nu met het grote woord KARAKTER. „Daarvoor gelden helemaal geen beginselen ener rechtsorde” 22).

Aftrek van krijgstuchtelijke straffen? *)

door

Majoor Mr H. J. F. BIJVOET.

Het schijnt sinds geruime tijd vrij algemeen aanvaard te worden dat het de militaire rechter niet vrij staat te bepalen, dat bij de tenuitvoerlegging van een door hem opgelegde straf een terzake van het te be-rechten feit reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf in mindering zal worden gebracht. Daarom was het verrassend te noemen toen de Krijgsraad te Velde Zuid bij vonnis van 23 Februari 1955 (zie M.R.T. XLVIII, blz. 497) deed blijken die algemene opinie niet te delen.

Het daar aan de orde gestelde vraagstuk moge niet van enorme betekenis zijn, men mene toch niet, dat het slechts een van academische aard is. Vanwege het practisch belang dat er aan vast zit lijkt het de moeite waard de argumenten, waarmee de krijgsraad zijn stelling ondersteunde, en die welke de annotator Mr W. H. VERMEER er tegenoverstelde, tegen elkaar af te wegen.

Duidelijkheidshalve zal ik de punten van bewijsvoering voor en tegen het standpunt van de krijgsraad achtereenvolgens de revue laten passeren om deze daarna van enig commentaar te voorzien.

a) Pro: Indien een reeds krijgstuchtelijk berecht feit niet vatbaar is voor verwijzing naar de Commanderende Officier, en de rechter oordeelt, dat het feit reeds voldoende is gestraft, zodat een tweede bestraffing niet op haar plaats is, dan blijft de rechter, tenzij aftrek toegestaan is, slechts één middel over om de zaak binnen de grenzen der wet af te doen nl. oplegging van de minimumstraf. Dat middel is, aldus de krijgsraad, een onwaarachtige kunstgreep.

Contra: Dit is een bewijs uit het ongerijmde; immers de krijgsraad, dat enige middel als onwaarachtig verwerpend, conclu-

²²⁾ Zie noot 7. einde; aanhaling uitspraak.

*) Zie ook blz. 222. (Red.).

deert, dat het in mindering brengen dus noodzakelijkerwijs geoorloofd moet zijn.

Het is duidelijk, dat de krijgsraad uit de gestelde praemissen die gevolgtrekking niet mag maken. Men zou VERMEER's reactie een zijdelinge aanval kunnen noemen, omdat deze zich richt tegen de methode van bewijsvoering. Echter de Krijgsraad heeft niet geredeneerd op de wijze als werd aangegeven, zulks blijkt tenminste uit het vonnis niet. Het ligt veel meer voor de hand te veronderstellen, dat de krijgsraad zijn uiteenzetting aanving met het stellen van de wenselijkheid dat krijgstuuchtelijke straffen in mindering kunnen worden gebracht.

b) Pro: Deze in zulk een geval gedwongen oplegging van de minimumstraf is een onwaarachtige kunstgreep, welke niet des rechters mag zijn.

Contra: Deze qualificatie is niet juist; meer dan eens heeft de rechter de minimumstraf opgelegd, zij het dan ook slechts in uitzonderlijke gevallen.

Hier is duidelijk een misverstand in het spel. Uit de portée van VERMEER's reactie blijkt duidelijk, dat deze in de woorden „onwaarachtige kunstgreep” een aanval ziet op de rechter; hij voert nl. als excuus voor de rechter aan, dat deze dat middel slechts in uitzonderlijke gevallen ter hand nam. Ik ben het er mee eens, dat de rechter hier geen enkel verwijt treft, want het gedwongen toepassen van dat middel is niet anders dan het kiezen van het kleinste kwaad in noodtoestand, in welk geval voor verwijt geen plaats is; integendeel. Maar dat neemt niet weg, dat de oplegging van die minimumstraf aan 's rechters oordeel, dat na de krijgstuuchtelijke straf geen verdere sanctie gewent is c.q. dat het feit reeds te zwaar werd geboet, geen uitdrukking geeft en dus in de volle zin van het woord onwaarachtig is. Of zo iets zich één of duizend maal voordoet, en of zo iets alleen in uitzonderlijke gevallen geschiedt doet daarbij uiteraard niet ter zake. Als hier plaats is voor enig verwijt dan zou dat uitsluitend de wetgever kunnen treffen.

Dat de rechter zelf ook niet veel sympathie voor deze onwaarachtige gang van zaken gevoelt, blijkt alreeds uit de verschillende bochten waarin men zich wrong om deze te vermijden. Het zou lichtelijk overdreven zijn de hier gesignaleerde onwaarachtigheid voor te stellen als een onverdragelijk kwaad, zo dramatisch is de zaak stellig niet; maar er blijft toch bij deze practijk een onbevredigd gevoel. Het verdwijnen daarvan is een niet te miskennen voordeel van de opvatting van de krijgsraad.

Dat de bondige, op het eerste gezicht wellicht tot tegenspraak prikkelende qualificatie „onwaarachtige kunstgreep” volgens de bedoeling van de krijgsraad niet betrokken moet worden op de rechter, lijkt al waarschijnlijk vanwege het feit, dat dit college zelf ook die kunstgreep wel eens toepaste; men disqualificeert nu eenmaal niet gaarne zichzelf!

- c) Pro: Ook in gevallen waarin verwijzing naar de C.O. wel mogelijk is, doch de rechter een tweede bestraffing voor onjuist houdt, is zulk een verwijzing geen bijster aanlokkelijke figuur.
- Contra: Ook de toepassing van aftrek is in dat geval niet doeltreffend; de krijgsraad, van oordeel dat het feit volkomen is geboet, voorkomt door toepassing van aftrek niet, dat de veroordeling alsnog op strafblad en vonnisextract compareert; dan is het voor de betrokkene verkieselijker daarop een dag gevangenisstraf of militaire detentie zonder aftrek te zien verschijnen.

Het betoog van de krijgsraad is juist. Een zaak „ter verdere be„handeling”, zoals art. 58 W.K. luidt, in handen stellen van de C.O. met de bedoeling dat deze behandeling zal bestaan uit niets doen, inderdaad zoiets doet een tikkeltje vreemd aan. Dat toepassing van aftrek niet doeltreffend is, omdat in dat geval de betrokkene zwaarder zou worden getroffen (strafregister vermeldt dan immers de volle straf!) dan bij verwijzing of oplegging van minimumstraf, gaat in elk geval niet op voor het geval dat de rechter de krijgstuchtelijke bestraffing betreurt, doch van mening is, dat nu deze eenmaal is ondergaan, een tweede correctie niet op haar plaats zou zijn. Afgezien nog van het feit, dat vermelding op het strafregister niet als een correctie is te beschouwen, de rechter kan in het hier bedoelde geval zulk een vermelding zelfs gewenst achten. De methode van de krijgsraad is derhalve terdege doeltreffend.

- d) Pro: Het rekening houden met een opgelegde krijgstuchtelijke straf op de wijze als tot dusver gebruikelijk misleidt de lezer van het strafregister.
- Contra: De lezer zij altijd voorzichtig met het lezen van een strafregister.

Deze aansporing is op zich juist, maar kan bezwaarlijk als tegenargument gelden. Het is nu eenmaal zo dat straflijst en strafregister in een dossier tot op zekere hoogte dezelfde functie vervullen en voor de rechter belangrijke informatiebronnen zijn; bedriegelijke gegevens daarop dienen waar mogelijk vermeden te worden.

In zijn „Handleiding Militair Recht” stelt Mr DE GRAAFF onder punt 174: „In ieder geval eist de billijkheid, dat met ondergaan arrest „wordt rekening gehouden; zou men dit doen door de op te leggen „straf zelf te verminderen, dan zou in de straflijst niet blijken, welke „straf de gestrafte nu eigenlijk had verdiend.” Inderdaad, en ik kan niet inzien waarom deze zelfde redenering mutatis mutandis niet zou gelden in het strafrecht en ook daar niet bij voorkeur in practijk gebracht zou worden, ook met betrekking tot reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf.

- e) Pro: De rechter, die bepaalt dat een reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf bij de tenuitvoerlegging in mindering zal worden ge-

bracht, kan bezwaarlijk gezegd worden bij de „bepaling” van de straf geen rekening te hebben gehouden met die krijgstuhtelijke straf.

Contra: Deze redenering doet zeer gekunsteld aan.

Niet de juistheid van deze stelling wordt dus aangevallen; niet bestreden wordt derhalve, dat de tekst van art. 57 W.K. aftrek toelaat.

Wat betreft de beweerde gekunsteldheid, men leze de stelling van de krijgsraad nog eens over, en stelle zich zelf dan de vraag of sprake is van gekunsteld, van geforceerd, van spitsvondig of van iets van dien aard. Het wil mij voorkomen, dat de volstrekt onbevooroordeelde lezer, een niet al te ingewijde in het militaire recht bij voorbeeld, in de stelling van de krijgsraad eerder een vrijwel evidente waarheid zal menen te ontdekken. Persoonlijk kan ik hier geen zweem van gekunsteldheid bespeuren; nu zou dat mogelijk juist door mijn niet al te ingewijd zijn in het militaire recht zijn oorzaak kunnen vinden; daarom zij hier nogmaals verwezen naar punt 174 van DE GRAAFF'S Handleiding. Daar wordt de behandeling van art. 15 W.K. regelend de aftrek van voorlopig arrest of voorlopige hechtenis door de tuchtrechters, tot titel meegegeven: „*rekening houden met ondergaan voorlopig arrest*”. Het lijkt mij nu onjuist aan deze woordkeus een diepere betekenis toe te kennen; hoogstwaarschijnlijk heeft de auteur deze woorden spontaan neergeschreven, daarmee wel zeer duidelijk demonstrerend hoe weinig gekunsteld boven aangeduide redenering van de krijgsraad wel is; gekunstelde dingen immers zegt men niet spontaan.

Contra: Naast gekunsteld is de redenering van de krijgsraad ook nog niet sterk, omdat in het systeem van de krijgsraad de rechter, uitgaande van de aftrekbaarheid, zou overwegen, dat, als hij b.v. 14 dagen streng arrest in mindering wil brengen, een militaire detentie van 14 dagen passend is.

Dit is m.i. een pure veronderstelling, die in het geheel niet voortvloeit uit het betoog van de krijgsraad en evenmin in overeenstemming is met de werkelijkheid. Het kan toch ook zo geschieden, dat — en zo behoort het — de rechter een vrijheidsstraf van 14 dagen of minder passend oordeelt, doch, gezien de reeds opgelegde krijgstuhtelijke straf, de executie ongewenst oordeelt. Trouwens wat voor verschil maakt het in dit opzicht, of de aftrek arreststraf of voorlopig arrest betreft? Ook in dat laatste geval kan de rechter op de geschetste, onjuiste wijze te werk gaan; is dat echter een argument tegen de aftrek van voorlopig arrest?

Mischien zal iemand de krijgsraad hier tegenwerpen, dat de rechter dus, indien deze op de juiste wijze te werk gaat, eerst de straf bepaalt en daarna — dus niet daarbij, zoals art. 57 W.K. eist — pas rekening gaat houden met de opgelegde krijgstuhtelijke straf. Die tegenwerping zou de werkelijkheid miskennen. Zulk een volgorde doet zich in het denkproces van den rechter niet voor, althans dat behoeft in het

geheel niet; het is ook, dunkt mij, niet op zijn plaats dit denkproces des rechters te toetsen aan de chronologie.

Naar het mij voorkomt is tot dusver door de argumenten van de annotator geen titel of jota afgedongen van de stellingen van de krijgsraad t.w. 1) Aftrekmogelijkheid ware in bepaalde gevallen zeer wenselijk; 2) De tekst van art. 57 W.K. legt die mogelijkheid niets in de weg.

f) Pro: Toelaatbaarheid van aftrek van krijgstuchtelijke straf is in overeenstemming met de wetshistorie.

Contra: Inderdaad, maar de waarde van een ministeriële uitlating in de Kamer, welke niet in de wettekst is terug te vinden en welke niet in het systeem van de wet nader wordt uitgewerkt, is problematisch.

Het is natuurlijk een feit, dat de bedoeling van de wetgever ¹⁾, indien deze niet is te rijmen met de wetstekst, voor die tekst moet wijken; dit geval doet zich hier echter, naar ik meen te hebben duidelijk gemaakt, niet voor. Anders komt de zaak natuurlijk te liggen, wanneer die bedoeling slechts niet in de tekst van de wet is terug te vinden; in dat geval is vanzelfsprekend de bedoeling wel degelijk van belang en veelal zelfs van beslissend belang; dit ontkennen staat gelijk met het goeddeels verwerpen van de gehele wetshistorische interpretatiemethode. Ook wanneer de bedoeling van de wetgever niet door het systeem van de wet is uitgedrukt, kunnen we niet zonder meer die bedoeling naast ons neerleggen.

Al betwijfel ik of uit de tekst van art. 27 W.v.S. en van het analoge art. 15 W.K. reeds geconcludeerd mag worden tot een bepaald systeem in onze wet, en al zou ik liever spreken van een gewoonte, toch moet VERMEER toegegeven worden, dat de z.g. systematische interpretatie zich verzet tegen de opvatting van de krijgsraad. Waar nu vaststaat dat de wetshistorie die opvatting ondersteunt, is er dus een duidelijk conflict tussen twee methoden van interpretatie en zoals vaker dienen dezen dus wat betreft hun belang tegen elkaar te worden afgewogen.

Ik meen te mogen stellen, dat als regel, en met name zeker in dit geval, de wetshistorische benadering van een probleem overweegt ten opzichte van de andere. Men dient toch wel in het oog te houden, dat het de wetgever er niet op de eerste plaats om te doen is een feilloos systeem, een aan alle zijden waterdicht stelsel op te bouwen, dat m.a.w. het systeem niet primair is, doch dat hij er slechts secundair naar streeft bij zijn arbeid stelselmatigheid te betrachten. Wanneer wij van tijd tot tijd het systeem van de wet te hulp roepen om bepaalde vragen beantwoord te krijgen, doen wij dat juist in de hoop om langs die weg achter de bedoeling van de wetgever te komen. Terecht, want dat systeem zal veelal die bedoeling weerspiegelen. Men make de wetgever echter niet tot slaaf van het wetssysteem, doch veroorlove hem de vrijheid al dan niet opzettelijk zijn eigen stelsel te verlaten of in-

¹⁾ Het komt mij voor, dat de wetshistorie deze woorden i.c. alleszins rechtvaardigt.

breuk te maken op een tot dan toe gevolgde gewoonte. Men veroorlove hem zeer zeker deze vrijheid, wanneer hij, geheel onbewust van de daarmee gepleegde inbreuk op de stelselmatigheid, zijn uitdrukkelijke bedoeling vastlegt in bewoordingen die daarmee niet in strijd zijn. Hij, die in zulk een geval die bedoeling van zich werpt met een beroep op het systeem, verheft dat laatste ten troon, spant het paard achter de wagen doch interpreteert n.m.m. onjuist.

Wellicht kan in bepaalde gevallen het systeem van de wet van dermate dwingende aard zijn, dat zelfs de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever daarvoor heeft te wijken, doch van zulk een geval is hier bepaaldelijk geen sprake. In plaats van een dwingend systeem en een onduidelijke inbreuk daarop lijkt het juist in het hier behandelde geval te spreken van de kleine oneffenheid, dat art. 57 W.K. met betrekking tot de aftrek wat ruimer is geformuleerd dan de artt. 27 W.v.S. en 15 W.K.; dat betekent in feite niet meer, dan een vrijwel te verwaarlozen hindernis, een Schönheitsfehler aan de Wet op de Krijgstucht zo gering, dat noch Minister, noch amendeurs, noch de overige Kamerleden, deze opmerkten of anders een verder woord waardig keurden.

- g) Contra: Indien de opvatting van de Krijgsraad juist is moeten ook berisping, verlaging en tuchtklasse in mindering gebracht kunnen worden; nu de wetgever geen maatstaf ²⁾ heeft gegeven voor de compensatie van de op te leggen straf voor dit soort krijgstuchtelijke straffen, komen wij voor schier onoplosbare problemen te staan.

Zo er iemand mocht zijn, die zich werkelijk over deze soort problemen ook maar een ogenblik zorgen maakt, dan moge deze zich troosten met de gedachte, dat die in werkelijkheid volstrekt niets te betekenen hebben. Men bedenke wel, dat hier niets meer dan de mogelijkheid tot aftrek wordt verdedigd, geenszins de verplichting daartoe. Telkens wanneer de rechter aftrek, om welke reden dan ook, minder wenselijk acht, kan hij deze eenvoudig achterwege laten. Brengt hij, geheel vrijwillig en onverplicht, wel in mindering, dan demonstreert hij daarmede met één slag, hoe weinig voor hem van een probleem sprake was.

En waarom zou de oplossing voor de Rechter eigenlijk zo moeilijk zijn? Omdat de tegen elkaar af te wegen grootheden ongelijksoortig zijn? De Rechter doet niets anders dan ongelijksoortige zaken met elkander vergelijken; dat is voor hem bij wijze van spreken dagelijks werk; hoeveel moeilijker is het niet schuld te compenseren door straf dan de ene straf door de andere.

²⁾ Dat men, indien de wet aftrek bij art. 57 W.K. geregeld en uitgewerkt zou hebben, kon verwachten, dat daarbij dan ook zulk een maatstaf zou zijn gegeven, kan ik niet beamen. De tuchtrechter zoekt in art. 15 W.K. tevergeefs naar enige maatstaf, waaraan hij kan afmeten, hoe voorlopig arrest af te trekken is van de diverse soorten arreststraffen; toch levert dit in omgekeerde orde hetzelfde vraagstuk op.

Bovendien, de Rechter, die blijkens art. 27 W.v.S. wel in staat wordt geacht voorlopige hechtenis om zo te zeggen om te rekenen in klinkende munt en daarbij zelf de maatstaf te kiezen, mag toch ook wel bevoegd geacht worden krijgstuuchtelijke straffen om te rekenen in strafrechtelijke. We kunnen dan ook VERMEER'S vraag: „Als de Rechter de vrijheid zou nemen, om verlaging in mindering te brengen op „gevangenisstraf, wat is dan de maximum gevangenisstraf, waarmee „de verlaging te compenseren is voor adjudant-onderofficier, voor „sergeant-majoor etc.?” gevoegelijk beantwoorden met de weder-vraag: „Als de Rechter de vrijheid neemt om voorlopige hechtenis in „mindering te brengen op geldboete, wat is dan de maximum geld- „boete, waarmee de voorlopige hechtenis te compenseren is voor een „zeer arm man, een tamelijk welgesteld man etc.?”

Zij, die na dit alles nog niet geheel overtuigd mochten zijn van de futiliteit van de hier bedoelde problemen, dienen zich tenslotte te realiseren, dat er in wezen zeer weinig onderscheid bestaat tussen de moeilijkheden van de Rechter, die aftrek toepast, en van de Rechter, die op de tot dusver gebruikelijke wijze „slechts” rekening houdt met de krijgstuuchtelijke straf. Voor hen beiden is de wezenlijke moeilijkheid de vraag, wat beklaagde, gegeven de reeds ondergane krijgstuuchtelijke straf, daarboven nog toekomt. Wat de Rechter bij aftrek bovendien nog moet formuleren, is in feite geheel bijkomstig.

Concluderend meen ik te mogen zeggen, dat nu alle tot dusver aangevoerde argumenten de revue passeerden, die van de Krijgsraad niets aan waarde hebben ingeboet, terwijl van de contra-argumenten er slechts een staande is gebleven. De overige meen ik afdoende te hebben ontzenuwd.

Voegt men de verschillende punten samenvattend bijeen, dan kan men tot het volgende resultaat besluiten:

- 1) De praktijk zoekt zich een weg, waarlangs men komt tot hetzelfde resultaat als bij toepassing van aftrek.
- 2) In sommige gevallen is aftrek bepaald wenselijk (vandaar punt 1).
- 3) De tekst van de wet laat aftrek toe.
- 4) De wetgever heeft de mogelijkheid van aftrek uitdrukkelijk gewenst en gemeend, dat deze voldoende was uitgedrukt in art. 57 W.K.
- 5) Er is geen enkel practisch bezwaar aan te voeren.
- 6) Er is een klein theoretisch bezwaar, de bovenaangeduide Schönheitsfehler.
- 7) Dit theoretische bezwaar valt reeds weg tegen het gestelde sub 4), laat staat tegen sub 1) t/m 4).

Men zou desnoods de omstandigheid, dat de hier verdedigde opvatting enigermate ³⁾ revolutionnair is, met een zekere gewoonte breekt,

³⁾ Behalve de reeds door Vermeer gesignaleerde loffelike uitzonderingen van de Zeekrijgsraad, vond ik er nog een in de Sententie H.M.G. van 14 Juli 1931 (M.R.T. XXVII, blz. 339); geheel vast was de jurisprudentie dus ook vóór de oorlog niet.

tot een praktisch bezwaar kunnen bestempelen en het is niet denkbeeldig, dat bij deze of gene deze factor van invloed is op de keuze. Het is helaas zo, dat wij van onze slechte gewoonten dikwijls het moeilijkst los weten te komen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 3 november 1955.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Mr S. A. l'Honoré Naber, L. J. Pronk, F. A. Bouman en J. A. Postma.

Raadman: Mr F. C. R. Drossaart Bentfort.

Verduistering, door een facteur, van gelden en goederen, in die hoedanigheid aan hem toevertrouwd.

Fiscaal: verduistering door een ambtenaar.

Krijgsraad: verduistering. Weliswaar is beklagde, korporaal-seiner, op grond van artikel 84 W.Sr. ambtenaar, doch het door de commandant aanwijzen in een bepaalde functie ter functionering van de dienst kan in casu niet relevant zijn, vermits anders elk strafbaar feit, door een militair in de uitvoering van de hem opgedragen diensten begaan, onder de strafverzwarende omstandigheden van artikel 44 W.Sr. zou vallen.

De door beklagde als facteur als landsdienaar in Nieuw Guinea afgelegde eed is ten deze irrelevant, vermits artikel 44 W.Sr. alleen betrekking heeft op de Nederlandse ambtenaar.

Hoog Militair Gerechtshof (zie de sententie achter het vonnis): De bewezenverklaarde verduistering is begaan onder de strafverzwaring van artikel 44 W.Sr., vermits de functie van facteur werd uitgeoefend als een dienst welke beklagde uitsluitend als militair, derhalve als ambtenaar, kon verrichten.

Bijkomende straf van verlaging opgelegd.

Overwegingen inzake voortgezette handeling.

(W.M.Sr. art. 25; W.Sr. art. 44, 84, 321).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen O. F., oud 23 jaren, geboren te Solok (Ind.) gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende als korporaalseiner bij de Marinekazerne te Hollandia,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad van de Commandant Zeemacht Nederlands Nieuw Guinea d.d. 1 Juli 1955 nr. 11.473-10.838/CZMNGG;

Gezien de beschikking tot aanhangig maken van de Commandant Zeemacht Nederland d.d. 5 September 1955 nr. CZM/P/22184/32338 C;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 17

October 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Hollandia, dienende als korporaal-seiner bij de Marinekazerne Hollandia in de functie van beëdigd facteur op verschillende tijdstippen in het tijdvak van omstreeks October 1954 tot Juni 1955, althans in de jaren 1954 en 1955, telkens opzettelijk een bedrag van f 100 van een postwissel bestemd voor de seiner der 1e klasse Krens, een bedrag van f 40 van een postwissel bestemd voor de machinist Koenz, een pakketje door de schrijver der 1e klasse Van Rossum ter verzending aangeboden bestemd voor zijn echtgenote in Nederland, inhoudende een schakelarmbandje, een bedrag van f 60 en een bedrag van f 130, zijnde deze beide geldsbedragen hem aangeboden door de telegrafist der 1e klasse J. Zevenboom ter overmaking naar zijn echtgenote in Nederland, althans enige geldsbedragen en een pakketje, toebehorende aan de geadresseerden, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, welke bedragen en pakketje hij als facteur onder zijn beheer had, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, hebbende hij bij het begaan van bovenvermelde strafbare feiten gebruik gemaakt van de gelegenheid, hem door zijn functie als facteur geschonken”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd. . . . [o.a. inhoudende als qualificatie:

„Verduistering door een ambtenaar, die bij het begaan van een strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, meermalen gepleegd” — Red.];

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. O. F., oud 23 jaar, als beklagde:

dat hij in het tijdvak van omstreeks October 1954 tot Juni 1955, toen hij te Hollandia als korporaalseiner bij de marinekazerne Hollandia in de functie van beëdigd facteur diende, bij het aanvaarden van welke functie hij is beëdigd door het hoofd van het postkantoor te Hollandia-Binnen, opzettelijk zich de navolgende, hem niet toebehorende geldsbedragen en goederen, die hij als facteur onder zijn beheer had, heeft toegeëigend, waartoe hij van niemand toestemming had gekregen, waarbij hij gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn functie als facteur geschonken, t.w.:

a. een bedrag van f 100 van een postwissel, bestemd voor de seiner der 1e klasse Krens;

b. een bedrag van f 40 van een postwissel, bestemd voor de machinist Koenz;

c. een pakketje door de schrijver der 1e klasse van Rossum ter verzending aangeboden, bestemd voor diens echtgenote in Nederland, inhoudende een schakelarmbandje;

d. een bedrag van f 60 en een bedrag van f 130, zijnde geldsbedragen hem aangeboden door de telegrafist der 1e klasse J. Zevenboom ter overmaking naar diens echtgenote in Nederland;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

- a. een afschrift verklaring van de Stafofficier Verbindingen Commandant Marine Nieuw Guinea te Hollandia houdende: dat als zodanig handelend voor de Commandant Marine Nieuw Guinea als facteur der Koninklijke Marine te Hollandia, Hollandia-Haven, Ifar en Sentani met ingang van 15 Februari 1954 is aangewezen korporaal-seiner O. F.;
- b. een afschrift proces-verbaal, houdende dat op 18 Maart 1954 voor F. Gersen, Hoofd van het Bureau Administratie van het Bedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie O. F., korporaalseiner, facteur bij de Koninklijke Marine in Nieuw Guinea, verscheen, door hem is voorgelezen het formulier van de Eed, voorgeschreven bij Besluit van de Gouverneur-Generaal van Nederlands Indië van 23 Maart 1934 no. 19 (Staatsblad no. 159) en de comparant met opsteking der beide voorste vingers van de rechterhand en uitsprekende de woorden: „Zo waarlijk helpe mij God almachtig”, de bovenbedoelde eed in zijn handen heeft afgelegd
- c. een afschrift formulier van de eed, voorgeschreven bij Besluit van de Gouverneur-Generaal van Nederlands Indië van 23 Maart 1934 no. 19 (Staatsblad no 159), luidende:

„EED VOOR LANDSDIENAREN

„Ik zweer (beloof) dat ik hou en getrouw zal zijn aan de Koningin „en aan de Gouverneur als de Koningins vertegenwoordiger; dat ik „geheim zal houden al hetgeen naar den aard der zaken of krachtens „daartoe strekkende bevelen geheim behoort te blijven; dat ik alle „plichten die verbonden zijn aan de betrekking welke ik in 's lands dienst „zal bekleden, zomede aan de werkzaamheden welke mij daarnevens „zullen worden opgedragen getrouw en naar behoren zal vervullen”;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende de bescheiden onder a, b en c als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende, ten aanzien van de aan het bewezene te geven qualificatie: dat de telastlegging kennelijk is ingericht op de strafverzwaring van artikel 44 van het Wetboek van Strafrecht, houdende dat beklagde als *ambtenaar* bij het begaan van een strafbaar feit gebruik zou hebben gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken; dat ingevolge artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht allen, die tot de gewapende macht behoren mede als ambtenaar worden beschouwd en beklagde als korporaalseiner dus ambtenaar in de zin der Strafwet is; dat echter niet kan worden gezegd en trouwens ook niet is te laste gelegd, dat beklagde bij het begaan van het misdrijf gebruik heeft gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt als korporaalseiner geschonken, doch de telastlegging terecht spreekt van diens functie als facteur; dat misdien behoort te worden nagegaan of een facteur een ambtenaar is;

dat weliswaar voor de ambtelijke hoedanigheid in de zin van het Wetboek van Strafrecht beslissende bestanddelen zijn:

1. aanstelling (werkzaam stellen) door een orgaan der overheid;
2. om te verrichten een deel van de taak van den Staat;

doch het de Krijgsraad toch wil voorkomen, dat het door de Commandant aanwijzen van een militair — die dus q.q. al ambtenaar is — in een bepaalde functie ter functionering van de dienst, ook al zijn daardoor voornoemde vereisten voor de ambtelijke hoedanigheid geschapen, in casu niet relevant kan zijn, vermits anders elk strafbaar feit, door een militair in de uitvoering van hem opgedragen diensten begaan, onder de strafverzwarende omstandigheden van voornoemd artikel 44 zou zijn gepleegd en het er in casu toch op zou neerkomen, dat beklagde het feit zou hebben begaan met gebruikmaking van gelegenheid hem door zijn ambt als korporaal-seiner geschonken;

dat in casu nog van belang is het feit, dat beklagde was beëdigd facteur, doch dat het de Krijgsraad niet bekend is, of het de bedoeling is geweest door deze creatie het aantal ambten weer met een te vermeerderen, doch dit in casu irrelevant is, vermits uit de wijze van beëdiging en de inhoud van de eed, blijkt dat men te doen zou hebben met een *landsdienaar van Nieuw Guinea*, terwijl in artikel 44 van het Wetboek van Strafrecht alleen sprake is van een *Nederlands* ambtenaar;

Overwegende, dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als:

„Verduistering meermalen gepleegd, alle feiten als een voortgezette „handeling beschouwd”;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde een gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden passend is; terwijl de tijd door hem van 25 Mei tot en met 1 Juli 1955 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; . . . enz. (*Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 17 januari 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Gen. Maj. Vl. Waarn. Zegers, gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

Raadman: Luitenant ter Zee 2e kl. Bakkenist.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een jaar, met aftrek van voorarrest, met ontslag uit de militaire

dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen en met onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen omdat de Krijgsraad:

1e. bewezen heeft verklaard dat beklaagde de hem telastegelegde verduisteringen heeft gepleegd in de functie van beëdigd facteur, terwijl uit de bewijsmiddelen niet blijkt, dat hij als zodanig beëdigd is;

2e. niet bewezen acht dat beklaagde de verduisteringen heeft begaan onder de strafverzwarende omstandigheid, bedoeld in artikel 44 van het Wetboek van Strafrecht;

3e. heeft aangenomen dat de gepleegde feiten als één voortgezette handeling zijn te beschouwen, hoewel niet is gebleken, dat aan deze feiten hetzelfde ongeoorloofde wilsbesluit ten grondslag ligt;

4e. beklaagde niet op grond van de gepleegde feiten ongeschikt heeft geacht om in een militaire rang te dienen;

Overwegende ten aanzien van het sub 1e genoemde bezwaar:

dat uit het vonnis slechts blijkt dat beklaagde een eed heeft afgelegd als landsdienaar van Nederlands Nieuw Guinea, hetgeen in verband met de onderhavige tenlastlegging niet terzake dienende is aangezien aan beklaagde niet is tenlastgelegd dat hij als zodanig strafbare handelingen pleegde, doch als „facteur”, waaronder met betrekking tot de militair, behorende tot de Zeemacht, slechts kan worden verstaan degenen, die op grond van artikel 47 van de Verordeningen der Koninklijke Marine, deel 2, Hoofdstuk IV, met het afhalen en bezorgen van brieven, postpakketten, postwissels en andere poststukken is belast en op grond daarvan de dienst van facteur uitoefent, volgens de voorschriften, opgenomen in de bijlage 11 van de genoemde Verordeningen der Koninklijke Marine;

Overwegende ten aanzien van het sub 2e genoemde bezwaar:

dat beklaagde krachtens genoemd artikel 47 de functie van facteur uitoefende als een hem opgedragen dienst, welke hij uitsluitend als militair — derhalve als ambtenaar in de zin van artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht — kon verrichten en hij slechts door van de hem daardoor geboden gelegenheid gebruik te maken de bewezenverklarde feiten heeft kunnen plegen;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*]

Overwegende, dat de beklaagde op 21 mei 1948 als matroos 3e klasse bij de Zeedienst is aangenomen en thans nog als korporaalseiner bij de Zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. O. F., oud 23 jaar, als beklaagde:

dat hij in het tijdvak van omstreeks oktober 1954 tot juni 1955, toen hij te Hollandia diende als korporaalseiner bij de Marine kazerne Hollandia in de functie van facteur diende, opzettelijk zich de navolgende, hem niet toebehorende geldsbedragen en goederen, die hij als facteur onder zijn beheer had, heeft toegeëigend, waartoe hij van niemand toestemming had gekregen, waarbij hij gebruik heeft ge-

maakt van de gelegenheid hem door zijn functie als facteur geschonken, t.w.:

a. een bedrag van *f* 100 van een postwissel, bestemd voor de seiner der eerste klasse Krens;

b. een bedrag van *f* 40 van een postwissel, bestemd voor de machinist Koenz;

c. een pakketje door de schrijver der eerste klasse van Rossum ter verzending aangeboden, bestemd voor diens echtgenote in Nederland, inhoudende een schakelarmbandje;

d. een bedrag van *f* 60 en een bedrag van *f* 130, zijnde geldsbedragen hem aangeboden door de telegrafist der eerste klasse J. Zevenboom, ter overmaking naar diens echtgenote in Nederland;

2e. Ph. C. Krens, oud 21 jaar, als getuige: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe is overgelegd een verklaring van de Stafofficier Verbindingen Commandant Marine Nieuw Guinea te Hollandia, handelend voor de Commandant Marine Nieuw Guinea, dat als facteur der Koninklijke Marine te Hollandia, Hollandia-Haven, Ifar en Sentani met ingang van 14 februari 1954 is aangewezen korporaalseiner O. F.;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, bovengenoemde verklaring betreffende de aanwijzing van beklaagde tot facteur slechts als zodanig gebezigd, in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van het gestelde feit dat beklaagde als facteur beëdigd zou zijn geweest;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„*Verduistering door een ambtenaar, die bij het begaan van een strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, meermalen gepleegd*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 junctis de artikelen 44 en 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat na te vermelden straffen in overeenstemming zijn met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt acht in de door hem beklede rang te blijven dienen;

Overwegende, dat niet bewezen is hetgeen niet als zodanig is aangenomen, zodat beklaagde hiervan moet worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden met aftrek van de tijd in arrest doorgebracht, zijnde van 25 mei tot en met 1 juli 1955, en verlagting tot seiner der derde klasse — *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 17 november 1956.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Mr S. A. l'Honoré Naber, L. J. Pronk, H. J. Baaij en J. A. Posthuma.
Raadsman: Lt. t. Zee 2e kl. (O.C.) A. L. v. d. Cingel.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid. Qualificatie.

Door de Fiscaal geëiste straf: 1 maand gevangenisstraf en ontslag; vonnis: 6 maanden gevangenisstraf (zonder ontslag) op grond dat beklagde, die de militaire dienst beu is, door ongeoorloofde afwezigheid een ontslag tracht te forceren. Eis in hoger beroep: 1 week militaire detentie en 6 maanden strafklasse; sententie: 2 maanden militaire detentie — in arreststelling — onmiddellijke gevangenneming.

(W.M.Sr. art. 11, 97).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
 TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen H. W., oud 20 jaren, hofm. 3e kl., gerequireerde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 31 oktober 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder, dienende destijds als hofmeester 2e klasse „bij de „Mijnendienst Nederland” aldaar, op 14 augustus 1955 te „23.00 uur, in tijd van oorlog, opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren is teruggekeerd bij genoemde inrichting en sedertdien opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij „zich op 16 augustus 1955 te 08.35 uur bij meergenoemde inrichting „heeft teruggemeld”;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastelegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden: „In tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de te laste legging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat H. W., oud 20 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 14 augustus 1955 te 23.00 uur, dienende als hofmeester 2e klasse bij de Mijnendienst Nederland te Den Helder opzettelijk ongeoorloofd aldaar niet van passagieren is teruggekeerd en sedertdien opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op 16 augustus 1955 te 08.35 bij genoemde inrichting heeft teruggemeld;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen, een uittreksel scheepsjournaal van de Mijnendienstkazerne te Den Helder, houdende o.m:

15 augustus 1955: Mankeert van passagieren sedert 14 augustus 1955 te 2300 uur Hofmeester 2e klasse H. W.;

16 augustus 1955: Hofmeester 2e klasse H. W. vrijwillig teruggemeld;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen vermits terzake kan worden volstaan met de overweging: dat het immers van algemene bekendheid is dat het, ten tijde in de te laste legging vermeld tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, welke in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen „duurt”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, waarbij vooral in aanmerking dient te worden gebracht, dat beklagde, zijn vak en de militaire dienst beu, door ongeoorloofde afwezigheid een ontslag uit de militaire dienst tracht te forceren, de overige omstandigheden, waaronder het feit is begaan en de persoon van beklagde, die zijn persoonlijkheidsstructuur tracht te exploiteren ten einde uit de zeedienst te worden ontslagen, een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden *) passend is; . . . enz. (*Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 3 januari 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers, gep. Kapt. t. Zee v. Langeveld (plv.).

Raadman: Lt. t. Zee 2e kl. A. L. van der Cingel.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van een week, met plaatsing in de strafklasse voor de tijd van zes maanden, met in arreststelling bij uitspraak;

Overwegende, dat het Hof de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie vervangt door de qualificatie:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende”;

*) De eis van de Fiscaal was één maand gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting). (*Red.*)

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof te zwaar is voorgekomen, en de daarop betrekking hebbende overwegingen;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat de zaak van dien aard is, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden; in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming — *Red.*].

NASCHRIFT.

Met betrekking tot de qualificatie van het misdrijf van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid bestaat nog weinig eenheid en weinig vastheid. Verwezen moge worden naar de volgende uitspraken:

(1) *Vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 9 januari 1953 (M.R.T. XLVI, blz. 324) waarin de qualificatie „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog” gebezigd wordt, welke qualificatie door het Hof in zijn sententie van 14 april 1953 wordt bevestigd.*

(2) *Vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 18 juni 1954 (M.R.T. XLVIII, blz. 548), waarin soortgelijk feit werd gequalificeerd als „als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende”. Deze qualificatie werd door het Hof (sententie van 24 augustus 1954) vernietigd en vervangen door „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende”.*

(3) *Vonnis Zeekrijgsraad van 22 juli 1954 (M.R.T. XLVIII, blz. 99), waarin een qualificatie werd gebezigd soortgelijk aan die van het onder (2) vermelde vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost, namelijk: „als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid welke in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt”. Deze qualificatie werd door het Hof (sententie van 14 september 1954) eveneens vernietigd en vervangen door 's Hofs onder (2) vermelde qualificatie.*

(4) *Vonnis Krijgsraad te Velde Oost van 12 oktober 1954 (M.R.T. XLVIII, blz. 314), waarin, na uitvoerige argumentatie en overweging terzake, de qualificatie „als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende”, wordt herhaald. Klaarblijkelijk is het Hof door*

deze argumentatie overtuigd, want zij wordt bij sententie van 28 december 1954 bevestigd.

(5) Bovenstaand vonnis, waarin de door het Hof gesanctioneerde qualificatie van Zeekrijgsraad en Krijgsraad te Velde Oost wordt gebezigd. De Advocaat-Fiscaal vraagt bevestiging van de qualificatie, doch het Hof keert terug naar zijn qualificatie van augustus en september 1954.

W. H. V.

Zeekrijgsraad Nederlands Nieuw Guinea.

Vonnis van 9 november 1955

(uitgesproken 9 nov. 1955; fiat executie 28 nov. 1955).

President: Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk;

Leden: Lt. Kolonel der Mars. J. J. Honig, Kapt. Lt. t. Zee (V) B.

Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Kapt. Lt. t. Zee

(T) C. F. C. Thoms.

Raadsman: 1e luit. d. Mars. G. H. L. Wentholt.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren te voldoen aan de order om strafdienst te gaan lopen.

Als militair opzettelijk een meerdere in diens tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd: een meerdere, die hem mededeelde dat hij in het rapportenboek vermeld was, toegevoegd „ik zal je kapot schieten; ik zal het gelijk maar doen ook”.

Voorwaardelijke militaire detentie (rekening gehouden met minder tactvol optreden der meerderen).

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 76, 108, 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen Th. P., oud 18 jaren, gerequireerde, marinier der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 21 oktober 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„I. dat hij dienende als marinier der 2e klasse bij het detachement „mariniers Fak-Fak op of omstreeks 29 maart 1955 te Fak-Fak, althans in Nederlands Nieuw Guinea, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de korporaal „der mariniers C. Hartsuiker gegeven dienstbevel om de strafdienst „mee te lopen, zijnde deze straf hem te ong. 07.15 uur aangezegd, „door te zeggen: „Ik loop geen strafdienst”, althans woorden van gelijke strekking, immers deze order niet heeft opgevolgd;

„II. dat hij dienende als marinier der 2e klasse bij het detachement „mariniers Fak-Fak, op of omstreeks 6 mei 1955 te Fak-Fak, althans „in Nederlands Nieuw Guinea, opzettelijk zijn meerdere, de sergeant „der mariniers K. Former, nadat deze hem mededeelde: „Je weet wel

„„dat je in het rapportenboek staat”, althans woorden van dergelijke „strekking, in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft „bedreigd, door te zeggen: „Ja, dat weet ik, je wordt bedankt, die vuile „kolere rotzooi hier, ik zal je kapot schieten, je gaat mij vervelen, ik „„zal het gelijk maar doen ook”, althans woorden van gelijke strek- „king en zich naar het slaapverblijf heeft begeven en vervolgens door „2 man van het wachtvolk uit het slaapverblijf is gehaald en naar de „cel is overgebracht”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

I. 1e. Th. P., 18 jaar oud, als beklagde:

dat toen hij diende als marinier der 2e klasse bij de afdeling mariniers Fak-Fak, op 29 maart 1955 ten omstreeks 14.00 uur de korporaal der mariniers C. Hartsuiker, die belast was met het geven van strafdienst, naar hem toe kwam en hem zei dat hij strafdienst moest lopen; dat hij dit weigerde met de woorden „ik loop geen strafdienst”, althans woorden van gelijke strekking; dat hij toen met de korporaal meeinging naar de wacht, waar deze hem wederom de woorden toevoegde „je moet strafdienst lopen”, hetgeen hij wederom weigerde met de woorden „ik loop geen strafdienst”; dat hij hierop door de korporaal Hartsuiker werd meegenomen naar het wachtlokaal en door laatstgenoemde korporaal aan de korporaal van de wacht, de korporaal der mariniers Visscher, werd medegedeeld „hier is een mannetje „die geen strafdienst loopt”;

dat vervolgens korporaal Visscher de hoofddienst, de sergeant der mariniers Former ging waarschuwen, waarop deze laatste meeinging naar de wacht; dat de sergeant hem vroeg „wat zijn de moeilijkheden, P.?” waarop hij antwoordde: „dat vind ik te veel en ik loop geen straf- „dienst”, onder motivering dat hij het niet normaal meer vond gestraft te zijn, omdat hij na terugkeer van patrouille niet direct zijn wapen had schoon gemaakt en tevens doelende op het feit dat hij pas de vorige dag laat van een meerdaagse patrouille was teruggekeerd; dat de sergeant hem vervolgens de order gaf strafdienst te lopen, hetgeen hij wederom weigerde, waarop de sergeant hem in voorlopig arrest in de vorm van streng arrest stelde;

2 . . . enz.;

II. 1e. Th. P., 18 jaar oud, als beklagde:

dat hij, toen hij diende als marinier der 2e klasse bij de afdeling mariniers Fak-Fak, op of omstreeks 6 mei 1955 de sergeant der mariniers Former hoorde roepen „P. je weet zeker wel dat je weer in het „vlaggeboek staat”, althans woorden van gelijke strekking; dat hij zich van het gebeurde daarna niets meer weet te herinneren totdat hij ongeveer $1\frac{1}{2}$ uur later uit de cel werd gehaald en naar het bureau van de chef d'equipage werd gebracht; dat hij enige dagen later door de commandant uit arrest werd ontslagen;

2e. Kornelis Former, oud 45 jaar, als getuige:

dat hij toen hij diende als sergeant der mariniers bij de afdeling

mariniers Fak-Fak, op of omstreeks 6 mei 1955 direct na de vlaggeparade de marinier der 2e klasse P. aanriep en tegen hem zei: „P., je „weet zeker wel dat je in het vlaggeboek staat”, althans woorden van gelijke strekking; dat hij P. hierop hoorde antwoorden: „Ja dat weet ik „je wordt bedankt. Die vuile kolere zoi hier”, althans woorden van gelijke strekking; dat hij vervolgens P. tegen hem hoorde zeggen: „Ik „zal je kapot schieten, je gaat mij vervelen. Ik zal het gelijk maar „doen”, althans woorden van gelijke strekking, waarop P. naar zijn slaapverblijf liep; dat hij toen de korporaal van de wacht opdracht gaf twee man te sturen om P. naar de cel te brengen; dat hij even later P. de cel in zag gaan, waarop hij P. voorlopig arrest in de vorm van streng arrest aanzegde;

3e. . . .enz.;

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit waarop het betrekking heeft, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als *):

1e. „*Geweigerd te gehoorzamen aan een dienstbevel*”;

2e. „*Een meerdere opzettelijk, in zijn tegenwoordigheid en in „dienst, mondeling met enig kwaad bedreigd*”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens art. 114 en 108 W.v.M.S.;

Overwegende, dat de Krijgsraad als verzachtende omstandigheid in aanmerking neemt, het minder tactvol optreden van militaire meerderen van beklaagde;

Voorts overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze werden begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot 2 maanden militaire detentie, met aftrek voorarrest, voorwaardelijk, proeftijd één jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 23 juni 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Kapitein F. J. G. Sterkens.

Zich in kennelijke staat van dronkenschap op de openbare weg bevinden.

Geldboete en voorwaardelijke verlaging (van een soldaat 1e klasse tot soldaat in de laagste klasse) op grond dat beklaagde, die reeds

*) Reeds eerder vestigden wij de aandacht op de ongebruikelijke kwalificaties.

(*Red.*)

herhaaldelijk gestraft is wegens onder drankinvloed gepleegde feiten nog een kans dient te hebben nu hij verklaard heeft zijn fouten oprecht te betreuren en hij zich vrijwillig onder medische behandeling heeft gesteld ter genezing van zijn drankzucht.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25; W.Sr. art. 453).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. O., geb. 8 mei 1924, soldaat 1e klasse Adm. Comp. Depôt School Verb. Dienst Utrecht, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat der eerste klasse in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 26 Maart 1955 te Utrecht, althans in Nederland op de openbare weg de Waterstraat zich in kennelijke staat van dronkenschap „heeft bevonden”

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 26 Maart 1955 door de Hoofd-Inspecteur van politie te Utrecht Johannes Hendrikus Lauret, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, onder meer als verklaring van genoemde verbalisant, zakelijk inhoudt:

dat hij op 26 Maart 1955 te omstreeks 17.05 uur heeft gezien en bevonden, dat een hem onbekend militair waggelend over de openbare weg, de Waterstraat te Utrecht liep; dat hij deze militair aldaar heeft staande gehouden en toen constateerde, dat de adem van deze militair naar inwendig gebruik van alcoholhoudende drank rook en deze militair belemmerd sprak; dat hij deze militair vervolgens heeft aangehouden en overgebracht naar het hoofd-bureau van politie te Utrecht en aldaar in arrest gesteld; dat hij uit de op de militair gevonden papieren bevond, dat de militair was genaamd Pieter van O., geboren te IJsselstein op 8 Mei 1924, burgeradres: . . . ;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Zich in kennelijke staat van dronkenschap op de openbare weg „bevinden”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 453 eerste lid Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad enerzijds van oordeel is, dat beklaagde mede gelet op de omstandigheid, dat hij blijkens zijn straflijst

en strafregister reeds en meerdere malen strafrechtelijk en krijgstuuchtelijk is gestraft voor feiten, tijdens het plegen waarvan hij onder invloed was van het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank, door het plegen van het onderhavige feit zich onwaardig heeft betoond te blijven dienen in de stand, waarin hij is aangesteld;

Overwegende, echter anderzijds, dat beklaagde blijkens eerderbedoelde Justitiële Verklaring, naar het oordeel van zijn Commandant zijn diensten als militair steeds op uitnemende wijze heeft verricht en beklaagde voorts heeft te kennen gegeven zijn fouten ten zeerste en oprecht te betreuren, als bewijs waarvan en van de goede wil van beklaagde om zijn leven te beteren, de Krijgsraad wel wil zien het feit, dat beklaagde zich ter genezing van zijn drankzucht vrijwillig onder medische behandeling heeft willen stellen, op grond van welk een en ander de Krijgsraad van mening is, dat aan beklaagde nog een kans kan worden gegeven om zich te verbeteren alvorens hem de bijkomende straf van verlaging te doen ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot geldboete van f 25 (subs. 10 dagen hechtenis), onvoorwaardelijk, en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 18 augustus 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Majoor G. A. v. d. Bergh.

Bekentenisvrijheid.

Tenlastegelegd (voor zover bewezen): (a) bij gelegenheid van een aanrijding zwaar lichamelijk letsel veroorzaakt; (b) opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid mededeling te doen van voormeld feit, waardoor het belang van de dienst of van de Staat kon worden geschaad.

Beklaagde is terzake van het feit (b) niet strafbaar aangezien hij zich, door de bewuste mededeling te doen, aan een strafvervolgning zou hebben blootgesteld en naar Nederlands procesrecht niemand gehouden is aan zijn eigen veroordeling medewerking te verlenen.

(W.M.Sr. art. 132; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. J. V., geb. 23 november 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 4 Mei 1955 te Wezep, althans in Nederland, als bestuurder van een auto-mobiel, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer

„openstaande rijweg, de Bovenheigraaf, en met die door hem, be-
 „klaagde, bestuurde automobiel toen Jannetje van de Werfhorst hem
 „op de voor hem linkerzijde van die weg tegemoet reed, terwijl zij een
 „ander meisje achter op haar fiets vervoerde en tegen een sterke wind
 „inreed, niet uiterst langzaam is gaan rijden, zonodig heeft gestopt,
 „doch hoogst onvoorzichtig met een snelheid van ongeveer 30 à 35
 „K.M. per uur, althans te grote snelheid, is doorgereden, waardoor het
 „aan zijn, beklaagdes, grove schuld is te wijten geweest, dat die
 „Jannetje van de Werfhorst, die, in verband met bovengenoemde om-
 „standigheden, dan wel enige andere omstandigheid, enigszins slinge-
 „rend over die weg voortreed, werd aangereden, althans met deze auto
 „in botsing kwam, en zodanig op de grond is terechtgekomen, dat zij
 „een schedelletsel heeft bekomen, althans een tijdelijke ziekte van on-
 „geveer 6 weken heeft bekomen;

„2e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
 „macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 4 Mei
 „1955 te Wezep, althans in Nederland, na gelijk hierboven onder 1
 „omschreven, op de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg,
 „de Bovenheigraaf, een meisje met een door hem bestuurde auto te
 „hebben aangereden en daarbij te hebben verwond en eveneens daarbij
 „een rijwiel te hebben beschadigd, hetgeen toebehoorde aan een ander
 „dan hem, beklaagde, of een inzittende van die door hem, beklaagde,
 „bestuurde auto, is doorgereden voordat zijn identiteit of die van de
 „door hem, beklaagde, bestuurde auto behoorlijk is kunnen worden
 „vastgesteld;

„3e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
 „macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 4 Mei
 „1955 te Maarn, althans in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten aan
 „zijn Commandant, althans aan de bevoegde overheid mededeling te
 „doen van het feit, dat hij op of omstreeks 4 Mei 1955 te Wezep, met
 „een door hem, beklaagde, bestuurd militair motorrijtuig in botsing of
 „aanrijding was gekomen met een meisje, waardoor dat meisje was
 „gewond geraakt en de door haar alstoen bereden fiets was beschadigd,
 „waardoor het belang van de dienst of van de Staat kon worden ge-
 „schaad, zulks terwijl het alstoen tijd van oorlog was”;

Overwegende, ten aanzien van het aan beklaagde sub 1° tenlaste-
 gelegde:

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad de door Jannetje van de Werfhorst
 bekomen schedelkwetsuur beschouwt als op te leveren zwaar lichame-
 lijk letsel;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
 als:

„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander bij gelegenheid van een
 „aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig zwaar lichamelijke
 „letsel bekomt, waarbij dat letsel door de aanrijding is veroorzaakt”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 van de Wegenverkeers-
 wet;

Overwegende, ten aanzien van het aan beklaagde sub 2° tenlastegelegde:

dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van het aan beklaagde sub 3° tenlastegelegde:

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kan schaden, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde terzake van het hierboven bewezen en gequalificeerde feit niet strafbaar is, aangezien hij — door de bewuste mededeling aan zijn Commandant te doen — zich aan een strafrechtelijke vervolging zou hebben blootgesteld, en naar Nederlands procesrecht niemand gehouden is aan zijn eigen veroordeling medewerking te verlenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde van dit feit dan ook zal vrijspreken;

[Dictum:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven sub 1° als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een hechtenis voor de tijd van twee weken;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde sub 2° is ten laste gelegd en spreekt hem daarvan vrij;

Spreekt beklaagde vrij van het hem sub 3° ten laste gelegde;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde sub 1° meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 25 augustus 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. M. A. L. Brandt en Majoor G. A. v. d. Bergh.

Raadsman: Mr A. C. M. de Graaf.

Als wachtcommandant zich te slapen gelegd.

Uitvoerige strafmotivering: primitieve omstandigheden waaronder de wachtdienst moest worden verricht. Rekening gehouden met de reeds

opgelegde straf van 14 dagen streng arrest. Straf: 14 dagen militaire detentie (onvoorwaardelijk) en verlaging van de rang van wachtmeester tot de stand van soldaat in de laagste klasse (voorwaardelijk, proeftijd twee jaar).

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 25, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen tegen W. H. G., geb. 3 januari 1933, dpl. wachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of „omstreeks 12 Juli 1955 te Lent, althans in Nederland, terwijl hij „commandant was van de wacht van het fort Lent, zich in een toestand „heeft gebracht waarin hij zijn dienst als wachtcommandant niet naar „behoren kon vervullen en/of de als zodanig op hem rustende verplich- „ting om voortdurend waakzaam te zijn niet is nagekomen, hebbende „hij toen aldaar in voormelde hoedanigheid zich te ruste begeven op een „bed of een ligplaats in of nabij het wachtlokaal en zijnde hij ver- „volgens toen aldaar in slaap gevallen”;

Post alia:

Overwegende, dat een rapport, opgemaakt en op 12 Juli te Nijmegen ondertekend door de wachtmeester 1ste klas K. A. Driessen, inhoudt als zakelijke verklaring van rapporteur, dat hij omstreeks 5.50 uur op 12 Juli 1955 in zijn functie van dienstdoend Officier van Piket de wacht ging controleren op het Fort Lent; dat hij, in het wachtlokaal gekomen, zag dat beklaagde gekleed te bed lag met een deken over zich heen, en dat een soldaat behorende tot het wacht personeel bezig was beklaagde te wekken; dat het beklaagde bekend was, dat hij als wachtcommandant niet mocht slapen en voortdurend waakzaam moest blijven;

Post cetera alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 4e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, ten aanzien van de strafmaat, dat naar de Krijgsraad uit eigen waarneming is gebleken, de omstandigheden waaronder be- klaagde zijn wachtdienst moest verrichten, primitief te noemen zijn,

hetgeen de Krijgsraad aanleiding geeft tot enige mildheid bij het bepalen van de op te leggen straf *);

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van wachtmeester te blijven dienen;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst terzake van het feit reeds krijgstuchtelijk is gestraft met 14 dagen streng arrest;

Overwegende, voor wat betreft verlaging, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen; verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse, met bevel, dat deze verlaging voorwaardelijk niet zal worden tenuitvoergelegd (proeftijd twee jaren) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 25 augustus 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaf; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. M. A. L. Brandt en Majoor G. A. van den Bergh.

Niet bewezen verklaard hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, nl. dat hij, als bestuurder van een bromfiets met een wielrijdster in lichte botsing gekomen zijnde, waarbij schade was veroorzaakt, is doorgereden zonder dat zijn identiteit kon worden vastgesteld.

Van beklaagde als militair kon echter geëist worden dat hij zich ervan overtuigd had wat er gebeurd was. Deze houding, welke aan de tenlastelegging ten grondslag ligt, is in strijd met de militaire tucht en orde.

Vrijspraak; verwijzing naar de tot de straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 2, 1°, 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. v. d. W., geb. 29 januari 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 Mei 1955 te Oldebroek, althans in Nederland, als bestuurder van een bromfiets daarmede rijdende over het „rijwielpad, gelegen langs en deel uitmakende van de voor het openbaar „rij- of ander verkeer openstaande weg, de Vreeweg, bij het tegen- „komen van de hem beklaagde als bestuurster van een rijwiel daar-

*) „Onder eigen waarneming van de rechter wordt verstaan die welke bij het „onderzoek op de terechtzitting door hem persoonlijk is geschied“, aldus artikel 340 W.Sv., ten deze toepasselijk op grond van artikel 74 Inv.Wet M.S. & T.R. Hoewel het hier niet betreft het bewijs van enig ten laste gelegd feit, voert de Krijgsraad niettemin bewijs van enig feit aan zodat, nu daarvoor de betreffende term uit het bewijsrecht is aangehaald, aangenomen moet worden dat de volle Krijgsraad bij wege van descente de plaatselijke toestand heeft opgenomen. (*Red.*)

„mede hem over voormeld rijwielpad tegemoet rijdende Geertje Wolf
 „met deze in botsing is gekomen, bij en tengevolge van welke botsing
 „de rok van deze Geertje Wolf, welke haar en in elk geval niet aan
 „hem beklaagde of een eventuele medeberijder van de door hem be-
 „reden bromfiets toebehorende, is beschadigd en vervolgens is door-
 „gereden of weggereden voordat de identiteit van voormelde bromfiets
 „en van hem, beklaagde, als bestuurder daarvan ten tijde van voor-
 „melde botsing, behoorlijk is kunnen worden vastgesteld;

Overwegende, dat een Justitiële verklaring, opgemaakt en op 29 Juni 1955 te Nunspeet ondertekend door de commandant van de B-batterij van de 155ste Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel, onder meer zakelijk vermeldt, dat beklaagde van 17 November 1954 tot 10 Juni 1955 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst is geweest bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende echter, dat is gebleken, dat beklaagde, wetende dat hij met een wielrijdster in lichte aanraking was gekomen, zich generlei moeite heeft gegeven om zich te overtuigen wat er gebeurd was, hetgeen van een militair toch moet worden geëist;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat deze houding welke aan de telastelegging ten grondslag ligt, in strijd is met de militaire tucht en orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende Officier;

Gezien de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 2 en 58 van de Wet op de Krijgstucht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende Officier.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 6 juli 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Kapitein Mr T. H. J. J. Tanamal.

Raadsman: Kapitein van der Beek.

Het wederrechtelijk gebruiken van een DAF-artillerie-trekker. Gevangenisstraf; handhaving van het arrest; ontslag (zonder ontzetting) en uitlezing van het vonnis.

(W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. C. D., geb. 15 januari 1920, beroepswachtmeester, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij dienende als reserve-wachtmeester bij de Staf-Batterij 117e „Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te Ermelo:

„1e op 7 Juni 1955 te Ermelo en Moordrecht, althans in Nederland, opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat der Nederlanden „toebehorend militair motorrijtuig, gekentekend KL 24-74 (DAF- „Artillerietrekker) als bestuurder heeft gebruikt op diverse voor het „openbaar verkeer openstaande wegen en op die welke genoemde „plaatsen verbinden, met name op de Rijksweg No. 12 Utrecht-'s-Gravenhage;

„2e na op laatstgenoemde weg onder de gemeente Moordrecht op „7 Juni 1955 als bestuurder van een motorrijtuig van achteren op een „voor hem uit in dezelfde richting rijdende trekker met oplegger, gekentekend PB 02-47 te zijn gereden, door welke botsing, althans „aanrijding, de pomp van de teertank van deze combinatie, zijnde een „teertankauto, werd stukgereden en schade ontstond voor de eigenaars „van genoemd motorrijtuig zijnde de N.V. Nederlandse Wegensproei „Maatschappij, is weggereden voordat de identiteit van hem en die „van het door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk was kunnen „worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput heeft, dat beklaagde het hem sub 2e ten laste gelegde heeft gepleegd, aangezien beklaagde met het door hem bestuurde motorrijtuig na de aanrijding is gestopt en enige tijd met de bestuurder van de teertankauto heeft gepraat, zodat voldoende gelegenheid heeft bestaan om de identiteit van beklaagde en van het door hem bestuurde motorrijtuig vast te stellen, zodat beklaagde van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 1e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet junctis de artikelen 45 van de Wegenverkeerswet en I van het K.B. dd. 1 April 1953 S 167;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 7 Juni 1955 in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden onzet;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het te dezen te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen;

[Volgt: veroordeling tot 3 maanden gevangenisstraf met aftrek van voorlopig arrest vanaf 7 juni 1955; bekrachtiging van het arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; bepaling dat het vonnis zal worden uitgelezen door de secretaris op een nader in overleg met de commandant 117e Afd Zw. LuA Ermelo te houden appèl — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 juli 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Kapitein Mr W. v. IJzeren.
Raadsman: Kapitein J. M. Koster.

Als bevelhebber van een wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als wachtcommandant toegelaten dat een arrestant ontsnapte.

*Gevangenisstraf; verlaging (van dpl. wmr. tot soldaat laagste klasse).
(W.M.Sr. art. 25, 129).*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. H. M., geb. 23 juli 1934, dpl. wachtmeester, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin van het Wetboek „van Militair Strafrecht op of omstreeks 28 Mei 1955, in tijd van „oorlog, te Amersfoort, althans in Nederland, terwijl hij commandant „was van de wacht in de Prins Willem III kazerne aldaar en als zo- „danig het toezicht had op soldaat W. G. Bakker, die als arrestant in „een onder zijn verantwoordelijkheid gestelde cel was opgesloten en „verantwoordelijk was dat die Bakker niet zou ontsnappen,

„terwijl genoemde Bakker hem, beklaagde, tevoren had gevraagd om „hem uit de cel te laten, opdat hij de kazerne en het garnizoen kon ver- „laten dan wel tot dit doel de afsluitingen van de deuren van zijn cel

„en van de cellengangen ongesloten te laten dan wel dit na enige tijd
 „door een ander militair van het wachtpersoneel te laten doen, terwijl
 „hij derhalve bekend was met het voornemen of de wens van Bakker
 „om zijn arrest te verbreken,

„toen Bakker enige tijd later vanuit zijn cel had gebeld, de soldaat
 „der eerste klasse v. D. naar Bakker heeft gezonden in plaats van zelf
 „te gaan en ook heeft nagelaten v. D. tevoren aanwijzingen te geven
 „om ontvluchttingspogingen van Bakker te verijdelen en voorts na
 „terugkeer van v. D. in het wachtlokaal, nadat hij had vernomen, al-
 „thans uit diens mededelingen had begrepen, dan wel had vermoed en
 „had kunnen begrijpen dat Bakker uit zijn cel was ontvlucht of kon
 „ontvluchten, heeft nagelaten maatregelen te treffen tot opsporing en
 „terugbrenging van Bakker, dan wel tot voorkoming van diens ont-
 „vluchting, en evenmin de officier van kazernepiket over het gebeurde
 „terstond heeft ingelicht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
 dat hij op 28 en 29 Mei 1955 in werkelijke dienst was als dienst-
 plichtig wachtmeester van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de
 188e Afdeling Zwarte Lucht doelartillerie sm A Batterij in de Prins
 Willem III kazerne te Amersfoort; dat hij van 28 Mei 1955 te 19.00
 uur tot 29 Mei 1955 te 07.00 uur commandant is geweest van de
 wacht in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort; dat als comman-
 dant van aflossing daarbij optrad de dienstplichtig soldaat eerste klasse
 v. D.; dat zich achter in een der vleugels van genoemde kazerne een
 afdeling bevond bestaande uit een cellengang, waarop enige cellen uit-
 kwamen, in een waarvan zich gedurende zijn vorenbedoelde wacht-
 dienst een soldaat, genaamd W. G. Bakker, in justitieel voorlopig
 arrest in de vorm van streng arrest bevond; dat op 28 Mei 1955 te
 omstreeks 22.00 uur genoemde Bakker belde; dat hij zich toen naar
 deze toe begaf, waarop Bakker hem toen vroeg of hij hem uit zijn cel
 wilde laten opdat hij de kazerne zou kunnen verlaten en zijn gezin in
 Haarlem zou kunnen bezoeken, waarbij hij de volgende morgen om
 05.00 uur terug zou zijn, dan wel de deur van zijn cel en die van de
 cellengang los wilde laten, of dit laatste enige tijd later door de korpoo-
 raal van aflossing laten doen, zodat Bakker dan ongehinderd uit zijn
 cel en cellengang zou kunnen stappen; dat hij toen naar het wacht-
 lokaal is teruggekeerd, na de deur van de cel van Bakker en de cellen-
 gang op slot te hebben gedaan; dat hij toen niet terstond de Officier
 van kazernepiket over dit gesprek en van dit voornemen of deze wens
 van Bakker om zijn arrest te verbreken, welke hem derhalve bekend
 was, heeft ingelicht; dat te omstreeks 23.30 uur die avond Bakker
 opnieuw belde; dat hij toen direct begreep dat het Bakker er om te
 doen was om vrijgelaten te worden; dat hij toen de korpooaal van af-
 lossing v. D. naar Bakker heeft gestuurd, er van uitgaande dat v. D.,
 die, naar Bakker hem gezegd had, met de plannen van Bakker volledig
 op de hoogte was, aan Bakker gelegenheid zou geven om enige uren
 te ontsnappen; dat hij dit deed in stede van, zoals, naar hij wist, een

behoorlijke wachtcommandant betaamt, zelf te gaan en Bakker terecht te wijzen, dan wel v. D. aanwijzingen te geven om ontvluchttingspogingen van Bakker te verijdelen; dat na vijf minuten v. D. terugkwam; dat hij na enige tijd aan v. D. heeft gevraagd: „Is hij weg?“, waarop v. D. antwoordde: „ja“, hetgeen hij opvatte als een bevestiging dat Bakker was ontvlucht; dat hij toen welbewust heeft nagelaten enige maatregelen te treffen tot opsporing en terugbrenging van Bakker en toen kort daarop, te omstreeks 00.30 uur die nacht de officier van piket in de wacht kwam, tegen deze heeft gezegd dat er geen bijzonderheden waren, zulks ofschoon hij wel beter wist; dat hij uiteraard wist, dat hij als wachtcommandant het toezicht had op de soldaat Bakker, die als arrestant in een onder zijn verantwoordelijkheid gestelde cel was opgesloten en dat hij verantwoordelijk was dat deze Bakker niet zou ontsnappen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van eenige wacht eene als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, met aftrek van arrest, zijnde van 29 Mei 1955—30 Juni 1955; verlagend tot de stand van soldaat in de laagste klasse ¹⁾ — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 17 augustus 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Kapitein Mr W. van IJzeren.
Raadsman: Mr R. C. Andringa.

Tenlastelegging nietig voor zover daaraan niet een (hetzelfde feit betreffende) beschikking tot verwijzing ten grondslag ligt.

Door misbruik van zijn invloed als meerdere een mindere overhalen hem de besturing van een militair motorvoertuig over te laten.

Lichamelijk letsel door schuld: bij het maken van een bocht met die auto van de weg geraakt, tengevolge waarvan twee inzittenden een hersenschudding bekwamen.

(W.M.Sr. art. 134; R.L. art. 14, 114; R.Z. art. 9, 112; W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. A. v. B., geb. 18 oktober 1933, dpl. wachtmeester, beklaagde;

¹⁾ De in de tenlastelegging genoemde dpl. soldaat der 1e klasse v. D. werd terzake van het „opzettelijk iemand, op openbaar gezag van de vrijheid beroofd, „bij zijn zelfbevrijding behulpzaam zijn“ veroordeeld tot gevangenisstraf v.d.t.v. één maand en verlagend tot de stand van soldaat in de laagste klasse. (*Red.*)

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij „de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin van het „Wetboek van Militair Strafrecht te Maasland, althans in Nederland, „op of omstreeks 9 Juni 1955, in tijd van oorlog:

„PRIMAIR: opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, in strijd met „de maatregel van de Minister van Oorlog, in het belang der krijgs- „macht of van de dienst ondernomen of bevolen bij diens beschikking „van 6 Juni 1953, Directoraat Administratieve Diensten, Afdeling „B 7, Nr 59414 ter kennis van de militairen van de Koninklijke Land- „macht gebracht bij legerorder no. 179 L-Lu van 1953, zonder in het „bezit te zijn van een militair rijbewijs volgens model opgenomen in „bijlage C van genoemde beschikking, geldig voor het besturen van „het hierna te noemen militaire motorrijtuig en zonder dat hij werd „geoefend in het besturen van motorrijtuigen, terwijl het besturen ge- „schiedt onder onmiddellijk toezicht van onderrichtend personeel, als „bestuurder van het vierwielig drietons militaire ambulance-motor- „rijtuig met registratienummer 66151 daarmede op de Rijksweg nr „20 a heeft gereden; althans indien terzake van het voorgaande geen „veroordeling mocht of zou kunnen volgen,

„SUBSIDIAIR: door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover „een mindere, de soldaat Kreike heeft overgehaald hem, hoewel hij „niet in het bezit was van een geldig militair rijbewijs, het onder diens „verantwoording gestelde vierwielig 3-tons militaire ambulance-motor- „rijtuig met registratienummer 66151 op de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande Rijksweg nr. 20 a te laten besturen, ter- „wijl daaruit enig nadeel kon ontstaan, zeggende, toen de soldaat „Kreike de auto aldaar toen wilde besturen: „Neen, ik rijd wel even”, „althans woorden van dergelijke strekking; althans indien terzake van „het voorgaande geen veroordeling mocht of zou kunnen volgen,

„MEER SUBSIDIAIR: opzettelijk, zonder in het bezit van een „geldig militair rijbewijs en terwijl soldaat Kreike de verantwoordelijke „bestuurder was van het vierwielige militaire motorrijtuig met registra- „tiennummer 66151, deze Kreike heeft bevolen goed te vinden en te „gedogen, dat hij, beklagde, met dit voertuig als bestuurder zou rijden „over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de „Rijksweg nr 20 a, zeggende, toen die Kreike dit voertuig toen aldaar „wilde besturen: „Neen, ik rijd wel even”, althans woorden van derge- „lijke strekking;

„2. dat hij op of omstreeks 9 Juni 1955 te Maasland als bestuur- „der van een vierwielige 3-tons militaire ambulance-auto, waarmee „een aantal militairen vervoerd werden naar het „Schefferkamp” in „De Lier, terwijl hij niet in het bezit was van enig geldig rijbewijs, „daarmede heeft gereden over de Rijksweg nr. 20 a in noordelijke „richting en gekomen op het verenigingspunt van deze weg met de „4.40 meter brede „Eigen weg” van het Ministerie van Oorlog, welke „genoemde Rijksweg en het „navigatiestation te De Lier” verbindt,

„roekeloos, onvoorzichtig en ondeskundig met een aanzienlijke snelheid, althans met een in de gegeven omstandigheden te hoge snelheid van de Rijksweg die „eigen weg” is ingereden, daarbij kort na elkaar een scherpe bocht naar rechts en vervolgens een scherpe bocht naar links is in- en doorgereden en rijdende in de laatstgenoemde bocht zijn auto niet op die weg heeft kunnen houden, maar daarvan is afgereden en in de aan de oostelijke zijde van de weg liggende sloot is gereden, met deze aan zijn, beklaagdes, roekeloosheid, onvoorzichtigheid en ondeskundigheid en mitsdien aan zijn aanmerkelijke schuld te wijten gevolgen, dat van de inzittenden van de auto Kreike en van der Vorm een hersenschudding hebben bekomen, althans zodanig lichamelijk letsel hebben bekomen waardoor zij gedurende drie à vier weken verhinderd zijn geweest hun militaire werkzaamheden te verrichten”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 7 Juli 1955, opgemaakt door de Commandant 929e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te De Lier, blijkt, dat beklaagde van 2 October 1953 tot 7 Juli 1955 als militair in werkelijke dienst is geweest;

Overwegende, dat de telastelegging voor wat betreft het onder 1 PRIMAIR gestelde nietig moet worden verklaard, aangezien daaraan niet een beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad ten grondslag ligt *);

Overwegende, dat de nietigheid van het onder 1 PRIMAIR gestelde niet tevens de nietigheid van het onder 1 SUBSIDIAR gestelde medebrengt, nu het de kennelijke bedoeling van de steller der telastelegging is geweest dat de rechter het subsidiaire gedeelte zal onderzoeken, indien het primaire hem niet tot een veroordeling leidt;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het hem onder 1e subsidiair en 2e telastegelegde, ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 9 Juni 1955 in werkelijke dienst was als dienstplichtig wachtmeester van de Koninklijke Landmacht; dat hij in de namiddag van genoemde datum eigenmachtig het militaire motorrijtuig (ambulance) registratienummer 66151, van welke auto als verantwoordelijke chauffeur de dienstplichtige soldaat Kreike optrad en welk voertuig geparkeerd stond op het erf van het perceel Westgaag 102a te Maasland, achteruit het erf heeft afgereden de Westgaag op; dat daarna de militairen, waarmede hij een oefening had gehouden en die naar het Schefferkamp te De Lier moesten vervoerd worden, zijn ingestapt, evenals de soldaat Kreike, die naast hem in de cabine kwam zitten; dat hij over geen enkel geldig burger of militair rijbewijs beschikte; dat hij vervolgens als bestuurder van genoemd motorrijtuig daarmede is weggereden, de Westgaag af en de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Rijksweg nr. 20 a op in de richting van het Navigatiestation Z te Maasland; dat hij rijdende op die weg, op een gegeven

*) Naar wij vernemen stond in de beschikking tot verwijzing onder „PRIMAIR”: „opzettelijk, zonder in het bezit te zijn van enig geldig rijbewijs, derhalve onbevoegd als bestuurder van een vierwielig 3-tons militair ambulance-motorrijtuig, daarmede op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande rijweg, de Rijksweg 20a, heeft gereden, althans, indien terzake . . .” enz. (Red.)

moment rechtsaf een „eigen weg” van het Ministerie van Oorlog, welke weg genoemde Rijksweg verbindt met het Navigatiestation Z en door een bord „Verboden Toegang” voor het openbaar rij- en ander verkeer is gesloten, in moest; dat hij hiertoe een bocht naar rechts moest nemen en kort daarop weer een scherpe bocht naar links; dat hij die bocht naar links met een te grote snelheid in is gereden en de auto niet op de weg heeft kunnen houden, doch de oostelijk langs deze weg gelegen sloot is ingereden waar de auto omsloeg; dat door dit ongeval twee van de inzittenden van de auto, de soldaat Kreike en de soldaat van der Vorm een hersenschudding hebben gekregen;

[Uit de getuigeverklaring van L. M. Kreike:

dat hij toen de auto op de Westgaag stond, ter rechterzijde ervan, aan welke zijde zich ook de plaats voor de bestuurder bevindt, in wilde stappen; dat wachtmeester B. dit zag, doch desondanks achter het stuur bleef zitten en tot hem zei: „Neen, ik rijd wel even”; dat hij wel wist, dat hij geen onbevoegden achter het stuur mocht laten zitten, maar aangezien het hier een meerdere betrof en hij bang was door te weigeren moeilijkheden te zullen krijgen, niet heeft geprotesteerd en links in de cabine is gestapt; dat B vervolgens als bestuurder van voormeld motorrijtuig de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Rijksweg nr. 20 a in noordelijke richting is opgereden;. . . . enz. — *Red.*];

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde onder 1 SUBSIDIAR en 2 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover „een mindere, deze overhalen iets te dulden, terwijl daaruit eenig „nadeel kan ontstaan”;
2. „aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zoodanig lichamenlijk „letsel bekomt, waaruit tijdelijke ziekte ontstaat, meermalen ge„pleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij 1. artikel 134 jo 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 2. artikel 308 jo 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde onder 1 SUBSIDIAR telastegelegde is bewezen een onderzoek naar het aan hem onder 1 MEER SUBSIDIAR telastegelegde achterwege behoort te blijven;

[Volgt: nietigverklaring der telastelegging voor wat betreft het gestelde onder 1 primair; veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 14 september 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel A. J. M. Groot en Majoor A. J. Marinus.
Raadsman: Mr J. M. J. Baak.

Opzettelijke ongehoorzaamheid van een sergeant-majoor aan de order van een sergeant, commandant van een L.B.K.-patrouille, die de sergeant-majoor staande hield, terwijl deze (in strijd met de desbetreffende orders) op een verboden tijdstip een kaartje wilde kopen op het station Leeuwarden.

Beklaagde moet geweten hebben dat hij met een patrouille te doen had omdat hij, in stede van te vragen met welk recht zijn mindere hem om persoonsgegevens vroeg, heeft geantwoord die gegevens niet te zullen verstrekken omdat hij niets gedaan had wat niet mocht.

Verworpen het beroep van de raadsman dat de patrouille de bevoegdheid zou missen als zodanig op te treden, nu zij niet het onderscheidingsteken ingevolge artikel 81 Regl. Garnizoensdienst droeg. Weliswaar miste deze patrouille, nu zij niet als garnizoenspatrouille kenbaar was, de bevoegdheid om tegen alle militairen op te treden, doch zij kon wel optreden tegen de militairen, middellijk of onmiddellijk staande onder de bevelen van de Cdt. Vliegbasis Leeuwarden, die de patrouille had bevolen.

14 dagen militaire detentie, voorwaardelijk.

In hoger beroep (zie de achter het vonnis opgenomen sententie) bevestigd behalve ten aanzien van de opgelegde straf, welke gewijzigd wordt in f 250 boete.

(W.M.Sr. 11, 13-15, 25, 114, 128; W.Sr. art. 24;
 Regl. Garn. D. art. 81).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LUCHTMACHT TE VELDE WEST,
 in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. H. v. D., beroepssergeant-majoor, geb. 25 augustus 1913, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als sergeant-majoor in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Luchtmacht op 16 april 1955, in tijd van oorlog „te Leeuwarden in uniform gekleed en met zijn rangonderscheidings- „tekenen op het station van de Nederlandse Spoorwegen heeft ge- „weigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het „na te noemen dienstbevel hem gegeven door de sergeant W. Keuning „die met de korporaal H. J. Swartenkot op dat tijdstip dienst deed als „Luchtmacht-Bewakingskorps-patrouille, waarvan genoemde sergeant „commandant was en welke patrouille op genoemd station in uniform „gekleed met de aldaar gebruikelijke onderscheidingsteken van pa- „trouille, belast met de stationscontrôle op de militairen van de Ko-

„ninklijke Luchtmacht op het kopen van spoorkaartjes c.q. het af laten „stempelen van vrijvervoerbewijzen, hebbende hij immers ten tijde en „ter plaatse voormeld,, nadat hij aan een der loketten een spoorkaartje „gekocht had, hetgeen bij O.B.A. verboden was, aan genoemde sergeant „die optredende in voormelde functie aan hem, beklaagde, verzocht „om zijn naam en militaire gegevens op te geven, opzettelijk zijn naam „en militaire gegevens niet opgegeven heeft onder het uiten van de „woorden „Die krijg je niet, want ik heb niets gedaan wat niet mocht”, „althans woorden van een dergelijke strekking, waarna hij, beklaagde, „vervolgens zich naar het perron heeft begeven”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssergeant-majoor bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij het Verzorgings-squadron van de Vliegbasis Leeuwarden, op 16 april 1955 omstreeks 13.15 uur zich bevond te Leeuwarden, gekleed in uniform, voorzien van zijn rangonderscheidingsteken, in de hal van het station van de Nederlandse Spoorwegen aldaar; dat hij daar voor een loket in de rij stond; dat op dat moment een sergeant van de LBK op hem af kwam, die in uniform gekleed was met zijn rangonderscheidingen en voorzien van witte enkelstukken en een wit draagriemstel, zoals bij het LB.K. gebruikelijk, en een revolvertas; dat hij tijdens het volgende gesprek met de sergeant nog een LBK-militair bemerkte; dat toen hij het kaartje gekocht had, de sergeant weer op hem toekwam en zei: „Majoor, mag „ik Uw naam hebben”; dat hij hierop antwoordde: „Die krijg je niet”; dat hij toen het perron is opgelopen;

Overwegende, dat een rapport dd. 18 april 1955, opgemaakt en gesloten door W. Keuning, sergeant LBK en H. J. Zwartenkot, korporaal LBK, zakelijk inhoudt als verklaring van rapporteurs:

dat zij op zaterdag 16 april te omstreeks 13.10 uur als LBK-patrouille belast waren met stationscontrôle op de militairen van de Koninklijke Luchtmacht op het kopen van spoorkaartjes c.q. het laten afstempelen van vrijvervoerbewijzen op het NS-station te Leeuwarden in het garnizoen Leeuwarden en zich daartoe nabij de loketten in de hal van genoemd station bevonden; dat zij daar toen zagen dat de sergeant-majoor E. H van D., ingedeeld bij het Verzorgingssquadron op de Vliegbasis Leeuwarden te Leeuwarden voor een der loketten in de rij stond, waaruit zij concludeerden dat hij, hetzij een spoorkaartje wilde kopen, hetzij een vrijvervoer wilde laten afstempelen; dat eerste rapporteur zich in verband met het feit dat dit geen van beide was toegestaan, gezien de Dagelijkse Order van 22 oktober 1954, naar genoemde sergeant-majoor begaf en na zich te hebben gemeld, hem vroeg wat zijn bedoeling was; dat de sergeant-majoor hierop antwoordde: „Een kaartje kopen”, dat hij toen aan deze heeft medegedeeld, dat zulks verboden was; dat de sergeant-majoor, nadat hij deze naar zijn gegevens had gevraagd, antwoordde: „Die krijg je niet” en een spoorkaartje naar Enschede kocht; dat de sergeant-majoor gedurende deze hele affaire spottende opmerkingen maakte aan het adres van de

patrouille-LBK; dat toen eerste rapporteur de sergeant-majoor nogmaals had gevraagd zijn gegevens op te willen geven, deze wederom weigerde en doorliep, daarbij de opmerking makende: „Die krijg je „niet, want ik heb niets gedaan wat niet mocht“;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Wijbe Keuning, 27 jaar, sergeant:

dat hij toen hij op 16 april 1955 de sergeant-majoor van D. heeft staande gehouden, was voorzien van witte enkelstukken en een wit draagriemstel en een pistool in holster droeg;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad van mening is, dat beklagde heeft geweten dat hij te maken had met een patrouille van de LBK, aangezien — daargelaten dat hij blijkens de verklaring van de Kapitein Welling en de ten processe overgelegde en aan beklagde voorgehouden schriftelijke verklaring van de 1e luitenant E. A. Nelissen dd. 3 augustus 1955 op de hoogte moet zijn geweest met de bepalingen in de betreffende orders van de Vliegbasis Leeuwarden, waar hij sedert oktober 1954 werkzaam was, alsmede uit dezelfde hoofde op de hoogte moet zijn geweest van het optreden van LBK-patrouilles op het station Leeuwarden, terwijl bovendien dit optreden bij beklagdes vorige onderdeel, de Vliegbasis Twente, op dezelfde wijze geregeld was — beklagde toen hem als sergeant-majoor door een sergeant naar zijn persoonsgegevens werd gevraagd, hierop heeft geantwoord: „Die krijg je niet, want ik heb „niets gedaan wat niet mocht“, in stede van aan die sergeant te vragen met welk recht deze als mindere in rang jegens hem handelde;

Overwegende, dat het verweer van beklagdes raadsman, dat de onderhavige patrouille als zodanig kenbaar moest zijn overeenkomstig artikel 81 van het Reglement op de Garnizoensdienst, niet opgaat, omdat de LBK-patrouille in casu niet optrad als garnizoenspatrouille gelijk blijkt uit de ten processe afgelegde verklaring van de getuige Welling, Commandant van het LBK-Squadron van de Vliegbasis Leeuwarden;

Overwegende, dat deze patrouille optrad op bevel van beklagdes hoogste Chef, de Commandant Vliegbasis Leeuwarden;

Overwegende, ten aanzien van het namens beklagde gevoerde verweer dat de onderhavige patrouille de bevoegdheid zou missen als zodanig op te treden, aangezien het personeel van de patrouille niet voorzien was van het in artikel 81 van het Reglement op de Garnizoensdienst voorgeschreven onderscheidingsteken, dat deze patrouille weliswaar niet was een als zodanig kenbare garnizoenspatrouille en derhalve niet de bevoegdheid bezat als patrouille op te treden tegen alle militairen zich bevindende in het garnizoen, maar wel degelijk als zodanig kon optreden tegen de militairen middellijk of onmiddellijk staande onder de bevelen van de Commandant Vliegbasis Leeuwarden, die de patrouille had bevolen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is telastgelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 jo 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van veertien dagen, voorwaardelijk, proeftijd één jaar — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 3 januari 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luit. Generaal van der Kroon, Luit. Generaal Mr Schepers, Gen. Maj. Vl. Waarn. Zegers en gep. kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

Raadsman: Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschede.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van een maand, met verlaging tot de rang van korporaal *);

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof onjuist is voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met uitzondering van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen 11, 13, 14 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a en 14 b van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 23 en 24 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

*) Verlaging kan slechts worden uitgesproken tot de stand van matroos of soldaat; art. 25 W.M.Sr. (*Red.*)

Veroordeelt beklaagde tot een geldboete van twee honderd en vijftig gulden, met bepaling, dat die geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van honderd dagen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 27 juli 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel C. Melse en Luit.-Kolonel J. A. C. Schotte.

In een trein aangetroffen tussen Rotterdam en den Haag, terwijl beklaagde in het bezit was van een vervoerbewijs dat niet verder geldig was dan tot Rotterdam.

Vermits bij bewegingsvrijheid de vervoerbewijzen niet aan de individuele militairen waren uitgereikt voordat zij in de trein stapten en in redelijkheid niet geëist kan worden dat zij hun vervoerbewijzen dan controleren, treft beklaagde ten deze geen enkele schuld.

Vrijspraak.

(R.Z. art. 185; R.L. art. 193; Alg. Regl. Vervoer art. 13).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. v. d. E., geb. september 1926, destijds dpl. soldaat, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 26 Juni 1954 te Schiedam zich als reiziger „heeft bevonden in een rijtuigafdeling 3e klasse van trein nr 17248 der „N.V. Nederlandse Spoorwegen, zonder een behoorlijk plaatsbewijs „dat toen geldig was op het traject Rotterdam CS—Den Haag HS”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring dd. 8 October 1954 opgemaakt door de Majoor der Grenadiers B. Tra Kranen, Hoofd Mobilisatie Bureau G.R.G. te Den Bosch, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal No 792, opgemaakt en gesloten te Rotterdam op 26 Juni 1954 door Jakobus Janssen, treincontroleur bij de NV. Nederlandse Spoorwegen te Utrecht, beëdigd beambte van de Spoorwegen, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

dat hij op 26 Juni 1954 dienst deed als treincontroleur op trein no. 17248 komende van Roosendaal en bestemd voor Amsterdam; dat hij, terwijl deze trein zich bevond tussen de stations Rotterdam C.S. en Den Haag H.S., in de gemeente Schiedam bij het controleren een reiziger aantrof in een rijtuigafdeling der 3e klasse die, op aanvraag, geen ander plaatsbewijs overhandigde dan de strook van vervoerbewijs

Nr. 560945, 3e klasse Roosendaal-Rotterdam, volgens de datum van afstempelen geldig op 26 Juni 1954; dat bedoelde reiziger opgaf genaamd te zijn C. v. d. E., geboren te 's-Gravenhage 11 September 1926;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een witte strook plaatsbewijs van het Ministerie van Oorlog nr. 560945 geldig voor het vervoer van een militair van Roosendaal naar Rotterdam, gestempeld 26 Juni 1954, bovenaan welk vervoerbewijs met potlood is gesteld: „v. d. E.”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 13, paragraaf 1 Algemeen Reglement Vervoer*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 64 Spoorwegwet jo artikel 13 Algemeen Reglement Vervoer;

Overwegende, betreffende beklagdes strafbaarheid, dat ter terechtzitting door beklagde is aangevoerd dat de vervoerbewijzen bestemd voor de grootverlofgangers die moesten reizen in de richting Den Haag door de zorg van zijn onderdeel waren ingevuld; dat deze vervoerbewijzen niet aan de rechthebbenden werden uitgereikt doch in één hand bleven; dat hij derhalve tot aan de contrôle in de trein zijn vervoerbewijs niet had gezien;

Overwegende, daaromtrent dat deze praktijk bij gezamenlijk reizen van militairen algemeen gebruikelijk is en in redelijkheid niet van de soldaten kan worden geëist dat zij stuk voor stuk het voor hen bestemde vervoerbewijs gaan controleren; dat dan ook naar het oordeel van de Krijgsraad beklagde ten deze geen enkele schuld treft, zodat hij van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde niet schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Spreekt hem daarvan vrij;

NASCHRIFT.

De Krijgsraad verklaart — terecht — het tenlastegelegde, „met beklagdes schuld daaraan”, bewezen Hiermede is niet in overeenstemming de beslissing, in het dictum, dat beklagde niet schuldig is aan het als bewezen aangenomen strafbare feit.

Zie mijn naschrift in M.R.T. XL, blz. 620.

W. H. V.

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 27 juli 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel C. Melse en Luit.-Kolonel J. A. C. Schotte.

Desertie in tijd van oorlog: na bewegingsvrijheid thuis ziek geworden, doch nadat beklaagde zich in staat achtte te reizen, niet naar zijn onderdeel teruggekeerd.

Wel heeft beklaagde aangevoerd dat hem de regeling betreffende het ziek achterblijven van verlof niet bekend was, doch hij had behoren te begrijpen dat hij niet zonder enige medische contrôle van militaire zijde van zijn onderdeel mocht wegblijven. Culpa.

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. J. K. J., geb. 26 oktober 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 Maart 1955, althans op of omstreeks „15 Maart 1955, in ieder geval in de periode 28 Februari 1955 tot en „met 19 Maart 1955 te Vught, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in „werkelijke dienst was bij het 3e Regiment Genietroepen en gelegerd „in de Lunettenkazerne te Vught, na herstel van ziekte niet naar zijn „onderdeel is teruggekeerd en sindsdien daarvan opzettelijk, althans „hoogst nalatig ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest en „gebleven, totdat hij op of omstreeks 24 Maart 1955 bij zijn onderdeel „terugkeerde”

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 19 Februari 1955 met bewegingsvrijheid ging waarvan hij op 20 Februari 1955 bij zijn onderdeel moest terugkeren; dat hij toen ziek was; dat de controlerende arts hem gelastte op 28 Februari naar zijn onderdeel terug te keren; dat hij echter op 28 Februari nog ziek was en niet op 28 Februari 1955 naar zijn onderdeel het 3e Regiment Genietroepen gelegerd in de Lunettenkazerne te Vught is teruggekeerd, doch daarvan afwezig is geweest en gebleven totdat hij zich op 24 Maart bij dat onderdeel terugmeldde; dat de huisarts hem op 9 Maart toestond des middags op te staan en boodschappen te doen; dat hij zich na enkele dagen in staat voelde zo nodig naar Vught te reizen; dat na de 28e Februari er geen controlerend geneesheer bij hem is geweest;

Post alia (bewezen-verklaring van het subsidiair tenlastegelegde):

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog gepleegd*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat beklagde weliswaar heeft aangevoerd dat hij de regeling betreffende het ziek achterblijven van verlof niet kende, dat hem daaromtrent nimmer iets was medegedeeld, en dat hij evenmin wist dat het in staat zijn te reizen in deze het beslissend criterium was, doch dat dit verweer beklagde slechts in zoverre kan baten dat de Krijgsraad het opzet niet bewezen acht; dat echter naar het oordeel van de Krijgsraad beklagde zeker wel een ernstig verwijt kan worden gemaakt van het feit dat hij, voldoende hersteld om boodschappen te doen, geen enkele maatregel nam om terugkeer naar zijn onderdeel te bespoedigen;

dat immers iedere militair, zelfs degene, die met bewegingsvrijheid gaat zonder ooit enige theorie omtrent ziek achterblijven van verlof ontvangen te hebben, behoort te begrijpen, dat hij, ziek thuis zijnde, niet zonder enige medische contrôle van militaire zijde van zijn onderdeel afwezig kan blijven; dat hij derhalve in die situatie op zijn minst verplicht is dienaangaande contact te houden, hetzij met zijn commandant, hetzij met het medische contrôle-apparaat;

dat zulks reeds geldt voor de periode waarin de militair zich nog niet in staat acht te reizen en des te meer wanneer hij nog niet geheel genezen, zich daartoe wel in staat acht;

dat, waar beklagde noch het een noch het ander gedaan heeft doch hij volkomen passief is gebleven, vaststaat dat hij ernstig in gebreke is gebleven;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van drie weken (voorwaardelijk, proeftijd twee jaren) en tot betaling van een geldboete van veertig gulden, te vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen (onvoorwaardelijk) — *Red.*].

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 14 december 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel J. A. C. Schotte en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Kapitein H. Hertel.

De fictie van artikel 1, aanhef en 3° der Wegenverkeerswet is duidelijk gekoppeld aan zekere voorwaarden, opgesomd in artikel 3 Wegenverkeersreglement. Zolang het huidige oorlogsgevaar blijft voortbestaan, geldt artikel 3 W.V.R. in verband met artikel 45 W.V.W. en het K.B. van 1 april 1953 niet voor voertuigen ten behoeve van de strijd-

krachten. In verband daarmee kan in geval van oorlogsgevaar artikel 1, aanhef en 3° voor zodanige voertuigen geen betekenis hebben.

Toezichthouder niet als bestuurder aangemerkt.

(W.V.W. art. 1, 45; W.V.R. art. 3).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. v. d. V., geb. 11 mei 1934, tijdelijk res. 2e luit. Inf., beklagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 24 augustus 1955 te Roermond, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (jeep) met aanhangwagen „hoogst roekeloos, onvoorzichtig, ondeskundig, *onnadenkend en onachtzaam* over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Wilhelminasingel, heeft gereden en gekomen bij of op de „*kruising*, *althans* splitsing van wegen gevormd door de Wilhelminasingel en de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „wegen, de Wilhelminasingel richting Buitenop en de Wilhelminasingel „richting Maasbrug, gezien zijn rijrichting naar links, in de richting „Wilhelminasingel richting Buitenop, van richting is veranderd zonder „de doorgang voor zich vrij te laten voor de bestuurder van een tweewielig rijwiel H J. J. van Cruchten, die, rijdende over de Wilhelminasingel richting Maasbrug, gelijktijdig, *althans* nagenoeg gelijktijdig, „meergenoemd *kruispunt*, *althans* splitsing, naderde en die de Wilhelminasingel bleef volgen, tengevolge waarvan hij met zijn jeep tegen „van Cruchten voornoemd en diens rijwiel is aangereden, tengevolge „waarvan van Cruchten voornoemd twee breuken in zijn onderkaak, in „ieder geval zodanige zwaar lichamelijk letsel uitmakende verwondingen bewam dat hij gedurende ongeveer twee maanden, in ieder „geval enige weken zijn normale bezigheden als grondwerker niet kon „verrichten”;

Post alia:

Overwegende dat het hier bewezene [zie de niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*] oplevert zowel het misdrijf omschreven in artikel 36, 2e lid Wegenverkeerswet als de overtreding bedoeld in artikel 27, 1e lid j° 2e lid sub e, zodat in verband met artikel 55, 1e lid Wetboek van Strafrecht, de qualificatie dient te luiden:

„*Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekommt, terwijl dat letsel door de aanrijding is veroorzaakt*”;

Overwegende daaromtrent, dat de Krijgsraad de mening van beklagdes raadsman, dat beklagde in verband met artikel 1 aanhef en sub 3° Wegenverkeerswet niet kan worden aangemerkt als bestuurder in de zin der wet, aangezien hij, zelf niet in het bezit van een rijbewijs, het motorrijtuig bestuurde onder toezicht van de voor dat voertuig aangewezen chauffeur, niet kan delen; dat immers de fictie van artikel

1 aanhef en sub 3° Wegenverkeerswet zeer duidelijk gekoppeld is aan zekere voorwaarden, welke zijn opgesomd in artikel 3 Wegenverkeersreglement, en dus zonder het bestaan van of voldaan zijn aan deze voorwaarden de toezichthouder onmogelijk als bestuurder kan worden aangemerkt; dat zolang het huidige oorlogsgevaar blijft voortbestaan, artikel 3 Wegenverkeersreglement in verband met artikel 45 Wegenverkeerswet en het Koninklijk Besluit van 1 april 1953 (S. 167) niet geldt voor voertuigen als in het onderhavige geval gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten; dat [in verband — *Red.*] daarmede in geval van oorlogsgevaar ook artikel 1 aanhef en sub 3° Wegenverkeerswet geen enkele betekenis kan hebben voor zodanige voertuigen; [Volgt, met toepassing van artikel 24 W.Sr., veroordeling tot *f* 25 geldboete, subs. 25 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 14 december 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel J. A. C. Schotte en Majoor J. C. Engelman.
Raadsman: Kapitein B. C. G. 't Hoofd.

Opzettelijke ongehoorzaamheid van een sergeant aan het bevel van een marechaussee 1e klasse, vertegenwoordigende een stationspatrouille.

Genoemde marechaussee trad alléén op in de hal van het station, terwijl de rest van de patrouille zich op de perrons bevond. Niettegenstaande het verspreid optreden is, door de geringe onderlinge afstand van de leden, de eenheid van de gemeenschappelijke taak en het in elkander grijpen van de deeltaken de samenhang der patrouille voldoende innig om in het optreden van elk der leden het optreden der patrouille te zien. Uit de verklaring van beklagde is af te leiden dat hij terdege begreep met een patrouille te doen te hebben en derhalve gehoorzaamheid verplicht te zijn.

Geldboete, gelet op de reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf.

(W.M.Sr. art. 114, 128; W.K. art. 57; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. d. M., geb. 8 februari 1932, sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks zaterdag 30 juli 1955, omstreeks 12.30 uur, te Eindhoven, terwijl hij als beroepssergeant in werkelijke dienst, was bij het 43e Regiment Infanterie, nadat de in de uniform van een „Marechaussee-patrouille geklede marechaussee 1e klasse J. G. Broeken, zijnde lid van een Garnizoenspatrouille, welke belast was met „het toezicht op het bepaalde in Garnizoensorder no. 28/55 dd. 22 mei

„1955 betreffende het reizen van militairen, zich in de hal van het „Station Nederlandse Spoorwegen te Eindhoven bij hem, beklaagde, „gemeld had als lid van een Garnizoenspatrouille, althans zich als „zodanig had bekend gemaakt en hem, beklaagde, had medegedeeld „dat hij zijn zogenaamd vervoerbewijs niet voor 13.30 uur aan „een Stationsloket mocht laten afstempelen, heeft geweigerd, althans „opzettelijk heeft nagelaten aan genoemd dienstbevel te gehoorzamen „en korte tijd daarna, in ieder geval voor 13.30 uur toch zijn vrij- „vervoerbewijs aan een stationsloket van het station Eindhoven Neder- „landse Spoorwegen te Eindhoven heeft laten afstempelen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op zaterdag 30 juli 1955, omstreeks 12.30 uur, terwijl hij als beroepssergeant in werkelijke dienst was bij het 43e Regiment Infanterie, zijn vervoerbewijs aan een der loketten van het Station der Nederlandse Spoorwegen te Eindhoven ter afstempeling aanbood; dat toen een in uniform geklede marechaussee 1e klasse voorzien van witte uitrusting naar hem toekwam en hem mededeelde dat hij zijn vervoerbewijs niet vóór 13.30 uur mocht laten afstempelen; dat hij wist dat een desbetreffende garnizoensorder bestond, dat hij wist dat er geregeld marechaussee-patrouilles op deze tijd op de stations dienst verrichtten en opdracht hadden op de naleving van die garnizoensorder toe te zien; dat hij even later, toen die marechaussee zich verwijderde, niettegenstaande diens verbod, willens en wetens heeft nagelaten daaraan te gehoorzamen en toch vóór 13.30 uur zijn vervoerbewijs aan het loket heeft laten afstempelen;

Overwegende, dat Johannes Gerardus Broeken, oud 22 jaar, wone-nde te Eindhoven, marechaussee der 1e klasse, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd.:

dat hij op 30 juli 1955 zich omstreeks 12.30 uur in de hal van het station N.S. te Eindhoven bevond, in uniform gekleed was, voorzien van de bij zijn rang behorende onderscheidingsteken en de witte patrouille-uitmonstering; dat hij was ingedeeld bij een 4 of 5 man sterke garnizoenspatrouille die o.m. tot opdracht had toe te zien, dat niemand onder de rang van onderluitenant of vaandrig plaatsbewijzen zou kopen of vervoerbewijzen zou laten afstempelen tussen 12.00 uur en 13.30 uur; dat hij alleen in de hal was, terwijl de rest van de patrouille op de perrons was; . . . [enz. — *Red.*];

Post alia:

Overwegende, daaromtrent, dat bij het verspreid optreden van een patrouille op een stationscomplex der N.S. door de geringe onderlinge afstand van de leden dier patrouille, door de eenheid van de gemeenschappelijke taak en het in elkander grijpen der deeltaken, de samenhang dier patrouille voldoende innig is om in het optreden van elk der leden binnen het raam der patrouilletaak het optreden der patrouille te zien;

dat uit de verklaring van zowel getuige Broeken als beklaagde, alsmede ook uit het optreden van laatstgenoemde is af te leiden, dat hij terdege begreep in de persoon van Broeken met een patrouille van doen te hebben en derhalve tot gehoorzaamheid verplicht te zijn;

dat, ofschoon in het algemeen de door een meerdere (of daarmede gelijkgestelde) tot een mindere gerichte mededeling inhoudende, dat diens voorgenomen of reeds aangevangen handeling verboden is, nog niet altijd een verbod, derhalve een bevel, behoeft te zijn, zulks in het onderhavige geval, gezien de omstandigheden waaronder die mededeling werd gedaan, duidelijk wel het geval geweest is;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 j° 128 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders; waarbij de Krijgsraad in aanmerking neemt het feit dat beklaagde bovenvermelde garnizoensorder overtrad, doch tevens rekening houdt met de omstandigheid, dat beklaagde blijkens een ten processe aanwezig afschrift van diens straflijst, terzake reeds krijgstuuchtelijk werd gestraft met twee dagen licht arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 20, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 15 juli 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Majoors K. W. Woudenberg en W. A. Freijser.

Raadsman: Mr H. B. S. Holla.

Aan schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid, langer dan vier dagen durende: „desertie”.

Beklaagde was na ommekomst van verlof ziek geworden en kreeg van de behandelende officier van gezondheid opdracht nog een week thuis te blijven. Aan het einde van die week achtte beklaagde zich door ziekte niet in staat te reizen en is toen blijven wachten (gedurende meer dan drie weken) wat er verder ging gebeuren.

De Krijgsraad oordeelt dat, aangezien de hem uitgereikte reisopdracht aan de achterzijde inhoudt dat ingeval van ziekte de commandant moet worden verwittigd, beklaagde zich er terecht op kon beroepen dat hij niet verplicht was de chef geneeskundige dienst óók te

waarschuwen; niet is echter aan te nemen dat deze mening bij beklagde nog bestond toen na de gebruikelijke wachttermijn nog geen geneesheer was verschenen.

Schuld.

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. C. H. v. H., geb. 8 januari 1932, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 28 Maart 1955, althans in de periode „28 Maart 1955 tot en met 20 April 1955, te Nijmegen, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Depôt Personeel „Luchtmacht en gelegerd in de Prins Hendrikkazerne te Nijmegen, na „herstel van ziekte niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar „sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst nalatig, ongeoorloofd „afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 21 April „1955 bij zijn onderdeel terugkeerde;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 28 Maart 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Depôt Personeel Koninklijke Luchtmacht en gelegerd in de Prins Hendrikkazerne te Nijmegen, niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd, maar daarvan sindsdien zonder hiervoor van iemand toestemming te hebben gekregen, afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 21 April 1955 bij zijn onderdeel terugkeerde;

dat hij na afloop van zijn verlof op 21 Maart 1955 te Eindhoven van dokter van Bonzel opdracht kreeg een week thuis te blijven en van deze een reisopdracht ontving, waarop stond, dat hij per 28 Maart 1955 naar zijn onderdeel moest terugkeren; dat hij op 28 Maart 1955 door ziekte niet in staat was naar zijn onderdeel terug te keren; dat de gedachte niet bij hem is opgekomen de dokter te waarschuwen; dat hij na 28 Maart 1955 thuis is blijven wachten wat er verder ging gebeuren; dat hij vernam dat op 20 April 1955, terwijl hij in de buurt op visite was, de marechaussee bij hem thuis was geweest en de boodschap had achtergelaten, dat hij de volgende dag bij hen moest komen; dat hij op 21 April 1955 in opdracht van dokter van Bonzel naar zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde justitiële verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat beklagde van 28 Maart 1955 tot 21 April 1955 onafgebroken zonder recht of vergunning ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onderdeel, Depôt Personeel Luchtmacht, gelegerd te Nijmegen;

Overwegende dat ten processe aanwezig is en beklagde is voorgehouden een geneeskundige contrôlekaart, ondertekend door de Chef Militair Geneeskundige Dienst te Eindhoven, de reserve-officier van

gezondheid IIe klasse A. van Bonzel, vermeldende dat deze beklaagde op 21 Maart 1955 gecontroleerd heeft en dat beklaagde op 28 Maart 1955 naar zijn onderdeel moest terugkeren;

Overwegende dat beklaagde volgens de voorschriften, toen hij op 28 Maart 1955 zich niet in staat voelde terug te keren, verplicht was naast zijn commandant ook de Chef Militair Geneeskundige Dienst te waarschuwen;

dat door ziekte thuis blijven slechts geoorloofd wordt door aan die voorschriften te voldoen, zodat vaststaat, dat beklaagde's afwezigheid sedert 28 Maart 1955 niet geoorloofd was;

dat beklaagde er zich terecht op heeft kunnen beroepen, dat hij door het gestelde op de achterzijde van de hem uitgereikte reisopdracht, vermeldende dat hij, die door ziekte niet in staat is aan de reisopdracht gevolg te geven, onverwijld de commandant moet verwittigen, van mening was, dat hij niet verplicht was opnieuw de Militair Geneeskundige Dienst te waarschuwen;

dat echter niet is aan te nemen, dat deze mening bij beklaagde is blijven bestaan, ook toen na afloop van de gebruikelijke wachttermijn nog geen geneesheer verscheen;

dat integendeel na enkele dagen beklaagde had behoren te begrijpen, dat hij niet gerechtigd kon zijn zonder meer thuis te blijven, doch integendeel verplicht was de Militair Geneeskundige Dienst te waarschuwen;

dat hij nu dit achterwege liet en zelfs een week na de 28e Maart 1955 nog geen maatregelen nam, in ieder geval gezegd kan worden dat sedertdien beklagdes ongeoorloofde afwezigheid aan zijn schuld te wijten was;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de geneeskundige contrôlekaart slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande:

dat hij in de periode 4 April 1955 tot en met 20 April 1955 te Nijmegen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Depôt Personeel Luchtmacht en gelegerd in de Prins Hendrik-kazerne te Nijmegen, hoogst nalatig ongeoorloofd van dat onderdeel afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 21 April 1955 bij zijn onderdeel terugkeerde;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog gepleegd*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 18 oktober 1955.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Gen. Maj. Vl.-Waarn. Zegers, gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

Beschikking ex art. 15 R.L.

Als wachthebbende (planton) bij het achterhek van een kazerne in het plantonhuisje zitten slapen.

Het Hof bepaalt dat verdachte terzake naar de Krijgsraad zal worden verwezen aangezien een dergelijk vergrijp, hetwelk zeer ernstige gevolgen kan hebben, in het algemeen niet beschouwd kan worden als van lichte aard.

Veroordeling (zie vonnis van de Krijgsraad, achter 's Hof's beschikking opgenomen) tot militaire detentie v.d.t.v. 2 weken voorwaardelijk, proeftijd een jaar (zulks mede op grond van het feit dat verdachte, die op 18 oktober 1955, ten tijde van 's Hof's beschikking, nog in de stand van dpl. soldaat diende, intussen tot dpl. korporaal was bevorderd en op 18 november 1955, op de dag van de behandeling der zaak door de Krijgsraad, juist bevorderd bleek te zijn tot dpl. wachtmeester).

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 129; R.L. art. 15).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien op heden, 18 oktober 1955, de stukken tegen J. K., dpl. soldaat specialistenbatterij luchtd.art.school te Ede, welke stukken in-gevolge het bepaalde bij artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmagt door de Verwijzingsofficier van de Chef van de Generale Staf bij diens schrijven van 12 September 1955, no. 55.10260 aan het Hof werden toegezonden;

Gelet op het door de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht in deze uitgebrachte advies d.d. 14 September 1955, No. 5.2.01706 met conclusie dat de verdachte niet naar de Krijgsraad zal worden verwezen;

Overwegende, dat het feit, waarvan K. wordt verdacht niet van zodanige lichte aard is dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

Overwegende dienaangaande, dat blijkens de stukken de verdachte als wachthebbende zijn verplichting om waakzaam te zijn niet zou zijn nagekomen door te slapen, terwijl hij als enig aanwezige planton op 24 Juli 1955 om 00.30 uur was belast met de bewaking van de achter-ingang van de Kazerne der Luchtdoelartillerieschool te Ede;

Overwegende, dat een dergelijk vergrijp, dat zeer ernstige gevolgen kan hebben, in het algemeen niet beschouwd kan worden als een wachtdelict van lichte aard en dat bovendien in het onderhavige geval volgens de verklaring van de batterijcommandant van verdachte geen verlichtende factoren aanwezig zijn, die ter beoordeling van het voor-gevallene van belang kunnen zijn;

Gezien artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Bepaalt, dat de verdachte J. K. voornoemd naar de Militaire Rechter zal worden verwezen terzake van het feit, waarop betrekking heeft het rapport van de reserve 2e luitenant der Artillerie P. A. Th. Kremers dd. 24 Juli 1955;

Bepaalt voorts, dat een afschrift van deze resolutie zal worden toegezonden aan de Commanderende Generaal, de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde „Oost” te Arnhem en de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 18 november 1955.

President: Lt.-Kolonel Mr O. A. H. Stradmeijer; *Leden:* Majoors P. Ridder en G. A. v. d. Bergh.

Raadsman: Kapt. L. Verhoeff.

(Zie 's Hof's beschikking hiervóór).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. K., dpl. korporaal Spec. Bat. LuA-school Ede, geb. 14 maart 1935, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin van het Wetboek van „Militair Strafrecht, te Ede, althans in Nederland, op of omstreeks „24 Juli 1955, omstreek 00.30 uur, in tijd van oorlog, terwijl hij als „planton dienst deed bij het achterhek van de kazerne van de Lucht-„doelartillerie-school, althans als militair, behorende tot enige wacht, „ronde of patrouille op post of uitkijk gesteld, terwijl hij als zodanig „toen waakzaam behoorde te zijn, heeft geslapen, althans niet vol-„komen waakzaam is geweest en gebleven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 24 Juli 1955 te omstreeks 00.30 uur te Ede, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en dienst deed als planton bij het achterhek van het kazerne-complex Johan Willem Friso-kazerne en Maurits-kazerne te Ede, in het bij dat achterhek staande planton-huisje heeft zitten dommelen; dat hij toen niet volkomen waakzaam was; dat hij toen bekend was met de toen voor hem als planton geldende consignes; dat hij wist, dat hij als planton waakzaam had moeten zijn; dat de planton behoort tot de wachtbebbenden in eerdergenoemde kazerne;

Overwegende, dat de reserve 2e Luitenant Petrus Antonius Theresia Kremers, door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder ede als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 23 op 24 Juli 1955 Officier van Piket was in het kazerne-complex van de Johan Willem Friso-kazerne en de Maurits-kazerne te Ede en in die hoedanigheid een ronde makend, op 24 Juli 1955 te omstreeks 00.30 uur beklaagde, als planton voor het achterhek, in het planton-huisje in een stoel zittend en slapend heeft aangetroffen; dat het niet toegestaan was, dat een planton tijdens zijn dienst slaapt;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ander militair dan als bedoeld bij artikel 129 lid 1 en lid 4 van „het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht, een „als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen; gepleegd in „tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129, lid 5 juncto lid 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde inmiddels met ingang van 18 November 1955 blijkt te zijn bevorderd tot dienstplichtig wachtmeester;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hoge Raad (Strafkamer)

President: Mr Fick; *Leden:* Mrs Feber, van Berckel, Westerouen van Meeteren (Rapp.), en Kazemier.

Arrest van 23 november 1955

Militair vliegtuig geen militair werk in de zin van art. 430 W.Sr.

Art. 430 W.Sr. kan niet geacht worden mede het oog te hebben op militaire vervoermiddelen en wapenen, waarbij aan — naar hun aard — tot verplaatsing bestemde voorwerpen valt te denken. Evenmin bestaat grond om anders te oordelen ten opzichte van vliegtuigen, voor welke de beperking welke de wetgever zich te dezen heeft gesteld evenzeer geldt als voor voertuigen of wapenen welke te land of te water plegen te worden voortbewogen.

(W.Sr. art. 1 (1); 102, 430).

Op het beroep van den O. v. J. bij de Rb. te Leeuwarden, req. van cassatie tegen een bij verstek gewezen vonnis van genoemde Rb. van 6 april 1955, houdende in hoger beroep bevestiging met overneming en verbetering van gronden, van een schriftelijk bij verstek gewezen

vonnis van den Kantonrechter te Leeuwarden van 13 Jan. 1954, bij welk vonnis P. D., van beroep winkelbediende, wonende te O. (T.) ter zake van het te zijnen aanzien bewezenverklaarde „dat hij op of omstreeks 19 aug. 1953, onder Leeuwarden, binnen de gemeente Leeuwarderadeel, aan de Oostzijde van de Nederlandse Militaire Vlieg-basis „Leeuwarden”, in gebruik bij de Nederlandse Koninklijke Lucht-macht, zonder verlof van het bevoegd gezag een foto heeft genomen van een op een rolbaan van genoemde Vliegbasis zich bevindend mili-tair vliegtuig van de Nederlandse Koninklijke Luchtmacht”, was ont-slagen van rechtsvervolging, met bevel tot teruggave aan gereq. van de inbeslaggenomen negatieven gemerkt 1 en 2, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

De Hoge Raad, enz.;

Gehoord enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den req. voorgesteld bij schrif-tuur, en luidende:

„S. althans v. t., van art. 430 Sr. en artt. 350, 351 en 352 Sv., door-dien de Rb. het vonnis van de Kantonrechter bevestigende) ten on-rechte besliste, dat een militair vliegtuig niet is een militair werk in de zin van art. 430 Sr., aldus ten onrechte komende tot een ontslag van rechtsvervolging wegens niet strafbaarheid van het feit”;

Gehoord den P.-G. in zijn conclusie, strekkende tot enz.;

O. enz.;

dat echter de Kantonrechter dit bewezen verklaarde niet strafbaar heeft geoordeeld en dienvolgens den gereq. te dier zake van rechtsver-volging heeft ontslagen, zulks uit overweging: „dat in de zin van art. 430 Sr. militaire werken slechts zijn „bouwwerken zomede hetgeen ten behoeve van de weermacht aangelegd of na — door wie ook — aangelegd te zijn door de weermacht in gebruik genomen en uitsluitend bestemd ter verdediging en/of ten aanval”; dat derhalve een militair vliegveld of een onderdeel daarvan wel, doch een militair vliegtuig niet is een militair werk”;

dat in hoger beroep de Rb. onder overneming van de gronden waar-op het vonnis van eersten aanleg berust, zich daarmee geheel heeft verenigd en nog heeft overwogen: „in het bijzonder ten aanzien van de vraag of een militair vliegtuig dient te worden aangemerkt als een „militair werk” in de zin van art. 430 Sr.; dat zulks naar het oordeel der Rb. o.a. ook mede niet het geval is om de navolgende redenen:

1. Van iemand met normaal taalgevoel voor de Nederlandse taal kan naar haar oordeel niet worden verwacht, dat hij onder de uitdruk-king „militair werk” mede vliegtuigen en alsdan uiteraard ook andere roerende voorwerpen als vuurwapenen en munitie — welke men veel-er met de verzamelnaam „werkstukken” zou moeten samenvatten — begrijpt; hieraan doet niet af, dat omgekeerd sommige roerende goe-deren wel met namen van onroerende goederen (een vliegtuig bijvoor-beeld als een vliegend hotel of een vliegend fort) worden aangeduid, aangezien ieder hierbij de beeldspraak, met andere woorden het ge-bruik dier termen in oneigenlijke zin, aanstonds aanvoelt;

2. Ten tijde van het vaststellen van de tekst van het Wetboek van Sr. en van het onderhavige art. 430 bestonden er, gelijk van algemene bekendheid is, wel degelijk hoogst belangrijke roerende militaire goederen, ten aanzien waarvan de geheimhouding en geheimblijving van hun constructie, samenstelling of uiterlijk een Staatsbelang vormde (men denke bijvoorbeeld aan de perfectionnering van de nog slechts luttele jaren tevoren in gebruik gekomen mitrailleurs en van allerlei geschutsmunitie en pantseringen); het lijkt de Rb. ondenkbaar, dat de wetgever, dit belang in dit art. toen reeds mede willende beschermen, geen duidelijker term zou hebben gekozen.

3. In art. 102 Sr. wordt dezelfde term „militaire werken” gebruikt in het 2e lid, aanhef en sub 2° en wordt de maximum-strafbedreiging voor de pleger van het in het eerste lid gestelde zelfs van een tienjarige tot een levenslange gevangenisstraf verhoogd, ingeval hij „enige kaart, plan, tekening of beschrijving o.a. van „militaire werken” aan de vijand mededeelt of in handen speelt; naar het oordeel van de Rb. is het wederom ondenkbaar, dat de wetgever de wettelijke hoogste straf bedreigende, en daarbij onder „militaire werken” mede militaire „werkstukken” of „voorwerpen” willende begrijpen, een zo dubbelzinnige term zou hebben gebruikt;

4. Daarom strijdt het met het gezonde strafrechtelijke beginsel (waarvan het belangrijke art. 1, lid 1 Sr. ook een uiting is) dat ieder, alvorens strafrechtelijk aansprakelijk gesteld te kunnen worden, van tevoren kan weten en begrijpen waarvóór, om het hierbedoelde begrip „militaire werken” ook roerende goederen te doen omvatten.

5. Tenslotte kunnen de staatsbelangen ten aanzien van geheimhouding en geheimblijving met betrekking tot roerende goederen geacht worden voldoende te worden beschermd, behalve door genoemd art. 102 Sr., door de art. 98, 98a, 98b en 98c van dat Wetboek; weliswaar betreft het hier misdrijven en gelden hier voor schuldigverklaring zwaardere criteria dan bij overtredingen, doch met name art. 98b strekt de aansprakelijkheid van een mogelijk delinquent ver uit”;

Ten aanzien van het middel:

O. dat de Rb. terecht heeft geoordeeld dat onder „enig militair werk” in den zin van art. 430 Sr. een militair vliegtuig niet kan worden begrepen;

dat deze opvatting ook steun vindt in de geschiedenis der totstandkoming van genoemd wettelijk voorschrift;

dat de thans in art. 430 belichaamde verbodsbepaling aanvankelijk voorkwam in art. 486 van het Oorspronkelijk Regeringsontwerp en blijkens de Memorie van Toelichting op dat ontwerp werd voorgesteld ter aanvulling van een bedenkelijke leemte in onze wetgeving, hierin bestaande, dat weliswaar hier nog altijd gold art. 41, titre II der Franse wet van 19 juli 1791 „concernant la conservation et le classement des places de guerre”, welk art. — gelijk de Regering zich uitdrukte — de hier bedoelde handeling verbood, doch bij gebreke ener zelfstandige strafbedreiging een bevredigende sanctie ontbeerde;

dat evenbedoeld art. 41 eerste lid luidde:

„Il est défendu à tout particulier, autre que les agents militaires désignés à cet effet par le ministre de la guerre, d'exécuter aucune opération de topographie sur le terrain à cinq cents toises d'une place de guerre, sans l'aveu de l'autorité militaire. Cette faculté ne pourra être refusée lorsqu'il ne s'agira que d'opérations relatives à l'arpentement des propriétés”;

dat dit voorschrift — zonder een algemene regeling te behelzen met betrekking tot gedragingen waardoor inbreuk zou kunnen worden gemaakt op de geheimhouding van militaire aangelegenheden — kennelijk strekte ter beveiliging van de militaire belangen tegenover handelingen van onbevoegden die mochten trachten zich gegevens te verschaffen nopens de ligging en plaatselijke gesteldheid van militaire plaatsen en fortificatiën, daaronder begrepen derzelve belendingen waarbij blijkens den slotzin ook bepaaldelijk aan landmeetkundige opnemingen is gedacht;

dat daarentegen de redactie van het art. allerminst grond biedt voor de opvatting als zou bij den Fransen wetgever de bedoeling hebben voorgezeten het daarin vervatte verbod mede van toepassing te doen zijn op militaire vervoermiddelen of wapenen die zich bij tussenpozen op de evenbedoelde emplacementen mochten bevinden en bezwaarlijk het voorwerp kunnen zijn van „topografische” of landmeetkundige verkenningen;

dat zodanige bedoeling ook niet aan de makers van ons Wetboek van Sr. kan worden toegeschreven, die blijkens het voorgaande beoogden het verbod der Franse wet tot onderwerp te maken ener overeenkomstige Nederlandse regeling;

dat art. 430 van het genoemde Wetboek, verbiedende het doen van opnemingen en het maken van tekeningen of beschrijvingen van militaire werken, dus niet geacht kan worden mede het oog te hebben op de bovenbedoelde militaire vervoermiddelen en wapenen waarbij in het licht van den toenmaligen stand der krijgstechniek bijzonderlijk aan wagens, vaartuigen, veldgeschut en andere naar hun aard tot verplaatsing bestemde voorwerpen valt te denken, en evenmin grond bestaat om anders te oordelen ten opzichte van vliegtuigen, voor welke de beperking welke de wetgever zich te dezen heeft gesteld evenzeer geldt als voor voertuigen of wapenen welke te land of te water plegen te worden voortbewogen;

dat het middel mitsdien vruchteloos is voorgesteld;

Verwerpt het beroep.

Conclusie P.-G. Jhr. Mr. van Asch van Wijck.

Post alia:

Req. voert in zijn tijdig ingediend schriftuur hiertegen aan:

„Ten tijde van de tot standkoming van het voorschrift bestonden vliegtuigen nog niet, evenmin als de elektrische stroom, bij de totstandkoming van art. 310 Sr. De jurisprudentie schroomde echter niet, ook de elektrische stroom onder de vigeur van laatstgenoemd art. te begrijpen, toen dit verschijnsel in het economische leven zijn intrede deed.

Doel en strekking van art. 430 Sr. (bescherming van militaire ge-

heimen ten aanzien van concrete zaken, althans complexen) leiden er toe, om aan te nemen, dat het militaire vliegtuig zeer zeker ook betrokken is bij het rechtsbelang, dat genoemd art. beoogt te beschermen.

De Rb. is met de Kantonrechter van mening, dat „werken” in de zin van het art. onroerend moeten zijn. Het woord „werk” kent evenwel deze beperking niet; verschillende roerende zaken worden immers in het spraakgebruik „werk” genoemd.

Waar het landfort onbetwist onder het begrip „militair werk” is te rangschikken, kan ook een „vliegend fort” hieronder vallen. In het algemeen is een militair vliegtuig inderdaad een vliegend „fort”, doordien het, uitgerust met een bepaalde vuurkracht en andere aanvals- en verdedigingsmiddelen, als complex tot de aanval en verdediging is ingericht (met het onderwerpelijke vliegtuig is dit het geval).

De Rb. meent, dat de consequentie van req. opvatting zou zijn, dat dan alle militaire roerende goederen militaire „werken” zouden opleveren. Dit gaat niet op: men kan zeer wel aannemen, dat sommige goederen, roerende zowel als onroerende (b.v. een legerschoen dan wel een vlaggemast) géén „werk” zijn, andere daartegenover wel (b.v. een fort dan wel een vliegtuig).

De overweging dat ieder, alvorens strafrechtelijk aansprakelijk gesteld te kunnen worden, van te voren zou moeten kunnen weten en begrijpen waarvóór, mist in ieder geval in casu feitelijke grondslag, daar — gelijk uit de bewijsmiddelen valt af te leiden — het militair gezag in dergelijke gevallen juist pleegt op te treden door de film in beslag te nemen en deze te „screenen”, zodat men wel kon weten, dat het fotograferen van militaire vliegtuigen als verboden wordt beschouwd”.

Het gelijk is m.i. aan de zijde van Kantonrechter en Rb. Aan de in het vonnis gegeven motivering dat onder „militair werk” in art. 430 Sr niet is mede te verstaan roerende zaken kan ik weinig toevoegen. Soortgelijke term (nl. „werk”) vindt men ook in de Waterstaatswet 1900, waarin „Waterstaatswerk” m.i. steeds betrekking heeft op onroerend goed in de zin van art. 562 en 563 B. W. Zie ook het begrip „Werk” in de Rivierenwet, de Belemmeringenwet Verordeningen, de Belemmeringenwet Privaatrecht en de Belemmeringenwet Landverdediging, in welke wetten het in soortgelijke zin m.i. moet worden verstaan.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen tot verwerping van het beroep.
(Overgenomen uit de *Nederlandse Jurisprudentie* 1956 No 30).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 14 februari 1955.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. H. Scholten en Mr A. C. W. J. van Gispén; *Militaire leden:* P. P. W. van Leeuwen en Ir M. Tans.

Gemachtigde van klager (eiser): Mr W. H. Vermeer.

Gemachtigde van verweerder (gedaagde): Mr J. M. J. van Dieteren.

Klager is niet toegelaten tot de opleiding voor hogere rang omdat hij niet voldoet aan de algemene eisen voor bevordering ingevolge artikel 5 Bev.Voorschr. Landm. 1953. Wel schrijft artikel 8 (3) van dat voorschrift voor dat de Minister aan de hand van de volgorde op de ranglijst degenen aanwijst die aan de opleiding zullen deelnemen, doch hieruit volgt slechts (mede in verband met de bepaling van artikel 8 (2), welke anders nutteloos zou worden) dat de Minister, bij zijn beslissing wie tot de opleiding zullen worden toegelaten, de in aanmerking komende militairen in beschouwing moet nemen in volgorde van de ranglijst.

Bevestigd door de Centrale Raad van Beroep (uitspraak zie hierna) die voorts overweegt dat bij de aanwijzing tot deelneming aan de opleiding wel moet worden gelet op de volgorde op de ranglijst, maar dat van die volgorde mag worden afgeweken, indien hiertoe goede redenen bestaan. Zodanige redenen zijn aanwezig indien de belanghebbende niet voldoet aan de algemene eisen, genoemd in artikel 5 Bev.Voorschr. (A.W. 58; Bev.Voorsch. Landm. art. 5, 8).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,
inzake X. tegen de Minister van Oorlog,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat de Commandant der Koninklijke Marechaussee op 12 Juli 1954 tot klager een brief heeft gericht van de navolgende inhoud:

„Hierbij deel ik U mede, dat U door Zijne Excellentie de Minister van Oorlog bij diens beschikking van 28 Juni 1954 nr. P 283 B/DG „niet bent toegelaten tot de — op 1 Juni aangevangen — opleiding „voor opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, aangezien U „(nog) niet voldoet aan de gestelde algemene eisen als bedoeld in „artikel 5, sub 1a, d en e van het Bevorderingsvoorschrift Landmacht „1953”;

Overwegende dat klager tegen het in die brief genoemde besluit van verweerder beroep heeft ingesteld en op de in zijn daartoe strekkend klaagschrift aangevoerde gronden heeft gevorderd:

„1. Nietig te verklaren het besluit waarvan beroep; . . . enz. [*Red.*];

Overwegende dat verweerder een contra-memoried heeft ingediend en op de gronden, daarin uiteengezet heeft verzocht de vorderingen, bedoeld in het desbetreffend klaagschrift van klager, ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de algemeen verbindende voorschriften waaraan het beroepen besluit moet worden getoetst worden gevormd door de artikelen 7, 8 en 9 van het Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953, tezamen uitmakende de rubriek Opleidingen;

Overwegende dat artikel 8, lid 3, luidt als volgt:

„De Minister wijst aan de hand van de volgorde op de ranglijst „degenen aan, die aan de opleiding zullen deelnemen”;

Overwegende dat uit dit voorschrift volgt dat, behoudens het bepaalde in artikel 9, 1e lid, verweerder slechts bevoegd is tot een opleiding toe te laten militairen, die op de betreffende ranglijst staan en verweerder, afgezien van het bepaalde in artikel 9, 2e lid, gehouden is bij zijn beslissing, wie tot een opleiding zullen worden toegelaten, de in aanmerking komende militairen in beschouwing te nemen in volgorde van hun plaatsing op de ranglijst;

Overwegende dat artikel 8, lid 3, echter bepaaldelijk niet voorschrijft dat verweerder verplicht is de op de ranglijst staande militairen in volgorde van hun plaatsing op die lijst voor een opleiding aan te wijzen tot dat het aantal beschikbare plaatsen is vervuld;

Overwegende dat een zodanige verplichting trouwens ook nutteloos zou maken de voorschriften van artikel 8, 2e lid waarin o.m. wordt bepaald dat bij de verzoekschriften om voor deelneming aan een opleiding in aanmerking te komen moeten worden overgelegd een beoordelingslijst en straflijst, dan wel een verklaring dat geen straf werd opgelegd;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt dat verweerder, door klager niet toe te laten tot de opleiding, na hem daarvoor wel in beschouwing te hebben genomen, niet in strijd heeft gehandeld met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften; . . . [enz. Volgt: ongegrondverklaring van het beroep — *Red.*].

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 1 november 1955.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

(*Zie uitspraak hiervóór.*)

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

. . . .enz. [*Red.*];

IN RECHTE:

Post alia:

Overwegende dat de bewoordingen van deze bepaling [art. 8 (3) van het Bevorderingsvoorschrift; zie uitspraak in eerste aanleg — *Red.*] niet dwingen tot de door eiser voorgestane uitleg, dat de aanwijzing tot deelneming aan de opleiding moet geschieden uitsluitend in de volgorde der ranglijst, maar die bewoordingen toelaten de uitleg, dat bij de aanwijzing tot deelneming aan de opleiding wel moet worden gelet op de volgorde op de ranglijst, maar van deze volgorde mag worden afgeweken indien hiertoe goede redenen bestaan;

Overwegende dat naar 's Raads oordeel evenvermelde uitleg als de

juiste moet worden aanvaard, omdat deze — anders dan de eerstvermelde — past in het systeem der op dit stuk geldende bepalingen;

dat immers de onderhavige opleiding blijkens het eerste lid van artikel 7 van het Bevorderingsvoorschrift dient om te kunnen voldoen aan de „bijzondere eisen” voor bevordering, bedoeld in het derde lid onder c van artikel 3 van het Bevorderingsvoorschrift, en wordt gevolgd door een examen, hetwelk de laatste fase is voor de bevordering, daar volgens het tweede lid van artikel 11 van het „Reglement voor „de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht” na een examen de bevordering dient te geschieden in de volgorde van het rangnummer, dat bij het examen is behaald;

dat het daarom voor de hand ligt, dat tot de opleiding slechts worden toegelaten degenen, die reeds voldoen aan de andere eisen voor bevordering, in genoemd derde lid van artikel 3 van het Bevorderingsvoorschrift bedoeld, waaronder de „algemene eisen”, vermeld in artikel 5 van het Bevorderingsvoorschrift;

dat voor deze opvatting mede pleit, dat in het tweede lid van artikel 8 van het Bevorderingsvoorschrift is bepaald, dat bij de verzoekschriften voor deelneming aan de opleiding o.m. moet worden overgelegd de beoordelingslijst, bedoeld in het tweede lid van artikel 2 van het Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat die door de Raad onderschreven opvatting van gedaagde en van het Ambtenarengerecht geenszins leidt tot willekeur, zoals vanwege eiser is gevreesd, aangezien — gelijk reeds vermeld — van de volgorde der ranglijst slechts dan mag worden afgeweken, indien hiertoe goede redenen bestaan;

Overwegende dat zodanige redenen blijkens het vorenstaande aanwezig zijn, indien de belanghebbende niet voldoet aan de algemene eisen, genoemd in artikel 5 van het Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat dit de reden is, waarom gedaagde eiser niet tot de onderhavige opleiding heeft toegelaten, en de Raad daarom tevens in beschouwing moet nemen, of eiser aan die algemene eisen inderdaad niet voldeed;

Overwegende dat de Raad het oordeel van gedaagde en van het Ambtenarengerecht ook in dit opzicht niet onjuist acht, gezien de beoordelingslijst omtrent eiser opgemaakt over het tijdvak 23 november 1952 tot 23 november 1953, welke juistheid, voor zover betreft de beoordelingen door de majoor H. H. Janssens en de luitenant-kolonel E. V. Kengen, door eiser niet is betwist;

dat inzonderheid opmerking verdient, dat de majoor Janssens op die beoordelingslijst o.m. heeft vermeld: „Maakt geen krachtige en „vlotte indruk, doch is wel volhardend en van goede wil. Spreekt wat „dialect en is wel eens eigengereid en nonchalant. Is betrouwbaar en „zijn prestaties zijn, sinds zijn niet-bevordering tot Opperwachmeester „in mei 1953, in stijgende lijn”, en dat de luitenant-kolonel Kengen daaraan nog heeft toegevoegd: „moet nog leiding hebben, vol goede „wil doch met beperkte vermogens”, welke beoordelingen alleszins aannemelijk maken, dat eiser nog niet voldeed althans aan de algemene

eis voor bevordering, in artikel 5, eerste lid, onder e, van het Bevorderingsvoorschrift omschreven als „geschiktheid om het onder bevel gestelde personeel voor zover de taak zulks medebrengt, te kunnen leiden en vormen en daarbij gezag te kunnen handhaven”;

dat de Raad hierbij in het midden kan laten en ook laat, welke betekenis moet worden gehecht aan de door eisers gemachtigde te berde gebrachte — maar ook volgens gedaagde's gemachtigde niet als algemeen verbindende voorschriften aan te merken — richtlijnen, vervat in een rondschriften d.d. 21 mei 1954 van de Commandant der Koninklijke Marechaussee;

Overwegende dat, daar het bestreden besluit niet in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en daar niet is gebleken dat gedaagde bij het nemen van dat besluit van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, het door eiser ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

JUSTITIELE STATISTIEK.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek deed ons toekomen 5 overzichten betreffende de werkzaamheden van de militaire rechtscollages en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit met betrekking tot de jaren 1954 en 1955, welke wij hierna laten volgen ¹⁾.

Het blijkt (staat 1), dat het totaal aantal zaken, dat in de loop van het jaar 1955 bij verwijzing aanhangig gemaakt werd, voor wat betreft de commune delicten, met 373 misdrijven en 487 overtredingen is toegenomen, terwijl het aantal militaire delicten met 37 is teruggelopen. In appèl werden 144 zaken meer bij het H.M.G. aanhangig gemaakt dan in 1954. De krijgsraden te velde deden in 1955 740 zaken meer af dan in 1954. Het aantal zaken dat de zee-krijgsraad afhandelde is aanmerkelijk (met 79 zaken) terug gelopen. Dit college deed in 1955 totaal 231 zaken af. De vermeerdering van het aantal zaken in 1955 bij de krijgsraden te velde en bij het H.M.G. bracht uiteraard vermeerdering van werkzaamheden met zich; bij de zee-krijgsraad deed zich tengevolge van de vermindering van het aantal zaken het tegenovergestelde voor.

De criminaliteit onder de onderofficieren en manschappen bij de zeemacht was in 1955 aanmerkelijk minder dan in 1954 (staat 2). Bij de landmacht is zij daarentegen toegenomen, met name het aantal commune delicten, en zulks niet alleen bij de onderofficieren en manschappen, doch ook bij de officieren. Staat 2 laat voorts zien, dat de

¹⁾ Soortgelijke overzichten van het C.B.S. zijn opgenomen in het M.R.T. XLVIII (1955) blz. 198 e.v. en in de oudere jaargangen. (Red.).

onderofficieren en manschappen in 1955 meer gebruik maakten van het recht van hoger beroep dan in 1954.

Met de vermeerdering van het aantal zaken, dat in 1955 door verwijzing bij de militaire rechter aanhangig werd gemaakt, loopt parallel de toename van het aantal zaken, dat in 1955 buiten geding (art. 74 W.Sr.) werd afgedaan, zowel bij de krijgsraden te velde als bij de zee-krijgsraad (staat 3).

In 1955 werden minder zaken naar de C.O. terugverwezen dan in 1954 (staat 4). Met de toeneming van het aantal bij verwijzing aanhangig gemaakte zaken, nam ook het aantal onvoorwaardelijk veroordeelden toe, evenals het aantal gedeeltelijk onvoorwaardelijk en gedeeltelijk voorwaardelijk veroordeelden. Het aantal voorwaardelijke veroordelingen was in 1955 ongeveer gelijk aan dat in 1954. Het aantal vrijspraken was iets hoger dan in 1954.

De aard der gepleegde delicten vertoonde in 1955 nagenoeg hetzelfde beeld als in 1954 (staat 5). Wij treffen daaronder één misdrijf tegen de Koninklijke waardigheid aan. Het aantal misdrijven tegen het openbaar gezag lag in 1955 wat hoger dan in 1954; het aantal misdrijven tegen de zeden was eveneens wat toegenomen. Het misdrijf van mishandeling vertoonde in 1955 een aanmerkelijke stijging. Ook het misdrijf van begunstiging liet in 1955 een vermeerdering zien. De wegenverkeersdelicten namen in 1955 in belangrijke mate toe; vermeldt het overzicht in 1954 totaal 300 wegenverkeersdelicten, in 1955 bedroeg het aantal wegenverkeersdelicten totaal 520. De militaire misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt en die welke schending van verschillende dienstplichten inhouden, waren in 1955 minder in aantal dan in het voorafgaande jaar.

Wij misten in de staten een overzicht van het aantal beklagzaken door het H.M.G. in 1955 behandeld. Ook waren daarin niet vermeld het aantal zaken, enz. dat door de krijgsraad voor de zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea (zie blz. 218) en dat door de krijgsraad voor de zeemacht in de Nederlandse Antillen is behandeld. (Red.)

**STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair
Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de
Krijgsraden te Velde te zamen; 1954/1955.**

a: Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrrijven		Over-tredingen			
	1954	1955	1954	1955	1954	1955
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 Januari reeds aanhangig, totaal	68	38	11	9	67	46
waarvan a	14	6	6	3	8	14
b	—	1	—	—	—	—
c	54	31	5	6	59	32
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1.138	1.511	880	1.367	1,025	988
waarvan a	80	174	39	69	94	114
b	184	140	10	1	117	90
c	874	1197	831	1.297	814	784
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal.	1.158	1.456	878	1.345	1.030	992
waarvan a	78	130	38	58	78	108
b	183	141	10	1	117	89
c	897	1.185	830	1.286	835	795
2. op andere wijze, totaal	10	4	4	7	16	15
waarvan a	10	4	4	7	10	8
b	—	—	—	—	—	—
c	—	—	—	—	6	7
D. Zaken, op 31 December nog onafgedaan, totaal	38	83	9	24	46	27
waarvan a	6	40	3	7	14	12
b	1	—	—	—	—	1
c	31	43	6	17	32	14

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1954/1955.

Instantie en aard der delicten	1954		1955	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	6	72	2	128
{ Overtredingen	3	35	5	53
Militaire delicten	—	78	1	107
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven	3	180	5	136
{ Overtredingen	5	5	—	1
Militaire delicten	1	116	2	87
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven . .	18	879	51	1.134
{ Overtredingen	23	807	67	1.219
Militaire delicten	9	826	7	788

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1954/1955.

Aard der delicten	1954	1955
1	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	15	16
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	1.157	1.567
c. de Krijgsraden te Velde (te zamen)	9.683	10.562

**STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 4, gespecificeerd naar de hunnen aanzien geweest
vonnissen; 1954/1955.**

	ten aanzien van wie		terugverwezenen naar de commanderende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard			onvoor- waard- lijk	voor- waard- lijk	ged. onv., ged. voor- waardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten	—	—	1	9	46 ³⁾	5	16
			1	6	99 ³⁾	10	14
2. Militaire delicten.	—	—	—	5	31	—	1
			—	8	47	3	—
	—	—	—	1	70	2	5
	—	—	2	3	97	2	4
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten	—	—	5	11	107	12	48
			2	2	103	8	26
2. Militaire delicten.	—	—	—	—	10	—	—
			—	—	1	—	—
	—	—	—	3	101	10	3
	—	—	2	1	72	9	5
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
1. Commune delicten	—	—	21	87	473	93	222
			22	91	582 ⁴⁾	110	382
2. Militaire delicten.	—	—	7	64	723	12	22
			3	105	1.115	25	32
	—	—	53	34	485	157	104
	—	—	35	30	489	119	122

¹⁾ a = 1954, b = 1955.

²⁾ Bovendien 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a W. v. Sr.).

³⁾ Hieronder 1 persoon alsvoren.

⁴⁾ Hieronder 4 personen alsvoren.

Opiumwet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Telegraaf- en Telefoonwet	4	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Handelsregisterwet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bijzondere wetten. Totaal.	308	241	—	14	53	524	341	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)																										
Titel																										
III. Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	445	313	—	78	54	390	258	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	391	279	—	62	50	359	276	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	194	129	—	39	26	239	175	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	13	8	—	2	3	21	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VII. Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	1	—	—	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal.	1.044	729	—	181	134	1.011	722	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal rubrieken A, B en C	2.119	1.380	—	297	442	2.450	1.563	292	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aantal dubbel tellingen ¹⁾	160	98	—	18	44	202	126	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aantal veroordeelden.	1.959	1.282	—	279	398	2.248	1.437	258	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

Van de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea ontvingen wij een overzicht van de werkzaamheden van die raad over het jaar 1955, waaraan wij de volgende gegevens ontleen:

Wetb. v. Mil. strafrecht		Wetboek voor strafrecht		Andere wetten			
artikel	aantal veroordelingen	artikel	aantal veroordelingen	artikel	aantal veroordelingen		
97	2	245	1	W.V.W. 37	1		
98	3	300	1				
108	2	308	1				
114	18	310	1				
116	1	321	1				
117	6						
119	2						
129	3						
totaal	37	totaal	5			totaal	1
dubbeltellingen (samenloop) 7			aantal veroordelingen 35				
<i>Veroordelingen.</i>							
onvoorwaardelijk		voorwaardelijk		gecombineerd			
15		14		6			

WETGEVING.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Voorlopig verslag van de Commissie van rapporteurs over:
 een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in de schrapping van de artikelen 198 en 199;

een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding krijgsmacht (artikelen 68, 90, 180, 195)¹⁾.

Bij het afdelingsonderzoek van deze wetsontwerpen bleek, dat men van vele zijden zich met het eerste wetsontwerp, strekkende tot het doen vervallen van de artikelen 198 en 199, geheel kon verenigen. Met de door de Regering en de Grondwetscommissie in dezen gegeven argumentatie kon men volledig instemmen. Handhaving van artikel 199, zo meende men, zou tot consequentie hebben, dat dienstplichtigen, behorende tot de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht, wel overal elders ter wereld kunnen worden ingezet, maar juist in de tot het Koninkrijk behorende overzeese Rijksdelen niet dan krachtens een afzonderlijke wettelijke regeling. Gelet op de bestaande verhoudin-

¹⁾ Zie M.R.T. XLVIII (1955) blz. 590, 592. (*Red.*).

gen binnen het Koninkrijk is dit een volkomen verouderde regeling, welke opheffing terecht wordt voorgesteld.

Intussen hechtten vele leden eraan met nadruk op te merken, dat de voor de hand liggende schrapping van artikel 198, wat de tweede daarin vervatte bepaling betreft (Aan de dienst, door hen, d.i. de dienstplichtigen ter zee, in Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen te vervullen, worden door de wet voordelen verbonden), slechts mag betekenen, dat behoud daarvan in de Grondwet overbodig wordt geacht. Materieel moet het recht van de dienstplichtigen ter zee op bijzondere voordelen wegens dienstvervulling in de overzeese Rijksdelen in de gewone wetgeving behouden blijven, terwijl dit recht huns inziens voor alle dienstplichtigen, die aldaar dienst doen, blijvend wettelijk moet worden vastgelegd. Zij meenden, dat ter zake hiervan zozeer een communis opinio bestaat, dat verankering van dit voor de hand liggende recht in een positieve grondwettelijke bepaling overbodig is.

Ten aanzien van het tweede wetsontwerp, dat betrekking heeft op de aanduiding der krijgsmacht, bestond algemene overeenstemming over het feit, dat de huidige bepalingen, die alleen over de zee- en landmacht, niet over de luchtmacht, spreken, verouderd zijn. De wijze waarop de Regering hieraan tegemoet wil komen, nl. door de drie machten te zamen aan te duiden met één woord „krijgsmacht”, gaf echter tot enkele beschouwingen aanleiding.

Op het eerste gezicht, zo merkten vele leden op, maken de voorgestelde wijzigingen de indruk een in de bestaande verhoudingen logische correctie te zijn op de thans in de Grondwet aanwezige, overigens ongewilde, discriminatie ten nadele van de Koninklijke Luchtmacht. Weglating van overbodige toevoegingen kwam deze leden bovendien uit een oogpunt van een juiste Grondwetssystematiek gelukkig voor.

Anderzijds was in de kring der hier aan het woord zijnde leden de vraag gerezen, of er toch niet een tweetal motieven kan worden aangevoerd om, in tegenstelling tot de voorgestelde formulering „krijgsmacht”, in één of meer der te wijzigen artikelen de drie grote onderdelen van de krijgsmacht met name te vermelden. Enerzijds zou daarmee immers de gelijkwaardige positie van de Koninklijke luchtmacht ook grondwettelijk worden vastgelegd, anderzijds zou zodoende indirect worden voorgeschreven, dat de Nederlandse krijgsmacht blijvend uit de drie bedoelde grote onderdelen zeemacht, landmacht en luchtmacht zal moeten blijven bestaan.

Ofschoon deze leden overtuigd waren, dat dit laatste ook zonder constitutioneel voorschrift ongetwijfeld het geval zal blijven en bovendien een bijna volledige liquidatie van een der drie onderdelen der krijgsmacht met een dergelijke tekst formeel niet in strijd zou komen, zodat hiermede derhalve toch geen behoorlijke waarborg wordt verkregen, wilden zij niet nalaten, deze ook uit luchtmachtkringen vernomen suggestie aan het oordeel der Regering te onderwerpen.

Ten slotte stelden deze leden de vraag, of de Regering de mening deelt, dat de wijziging in terminologie noodwendig gevolgd zal moeten worden door wijzigingen in de desbetreffende organieke wetten, omdat anders bij de toepassing van die wetten, die immers het begrip „krijgsmacht” niet kennen, moeilijkheden zouden kunnen rijzen. Genoemd werden in dit verband de Dienstplichtwet, de Militaire Ambtenarenwet en de Militaire Pensioenwetten.

Andere leden konden zich met de term „krijgsmacht” geheel verenigen. Mocht de Regering echter op het denkbeeld, de drie onderdelen naast elkaar te noemen, willen ingaan en de daartoe nodige wijzigingen in het ontwerp willen aanbrengen, dan zouden zij die met welwillendheid bezien.

Voorts werd nog de vraag gesteld, of er, indien men de onderdelen onder één woord wil samenbrengen, geen aanleiding bestaat, te spreken van „strijdkrachten”, dus in het meervoud, liever dan van „krijgsmacht”. De leden, die deze vraag opwierpen, wezen erop, dat in de meeste buitenlandse grondwetten eveneens de meervoudsvorm gebruikt wordt en dat men in Engeland, dat geen geschreven Grondwet kent, evenzeer pleegt te spreken van „Forces”, terwijl het enkelvoud „Force” een van de onderdelen aanduidt.

Het tweede wetsontwerp is ingediend in de vorm van een ontwerp van Rijkswet. De Regering merkt daarbij op, dat de voorgestelde wijziging ook betrekking heeft op enkele bepalingen, die uitsluitend voor Nederland gelden (artikelen 90 en 195, lid 2. Zij wijst echter op het verband van deze wijzigingen met die van de artikelen 68, 180 en 195, lid 1, en zij deelt mede, dat deswege alle onderhavige wijzigingen in één ontwerp van wet zijn vervat, welk ontwerp dan de vorm heeft van een ontwerp van Rijkswet, omdat deze vorm voor de wijzigingen van de artikelen 68, 180 en 195, lid 1, vereist wordt.

Vele leden verklaarden uit deze mededelingen in de Memorie van Toelichting echter niet te kunnen lezen, of de Regering van oordeel is dat dit verband ook noodzakelijkerwijs voor wijziging van de artikelen 90 en 195, lid 2, een Rijkswet vereist, dan wel of de Regering vanwege dit verband alleen gemakshalve de wijzigingen van deze artikelen heeft betrokken in hetzelfde wetsvoorstel, dat strekt tot wijziging van de artikelen 68, 180 en 195, lid 1. Zowel het een als het ander achtten deze leden voorshands onjuist. Zij waren van oordeel, dat wijziging van de artikelen 90 en 195, tweede lid, — houdende immers bepalingen, welke uitsluitend betrekking hebben op Nederland —, slechts kan geschieden bij Nederlandse landswet, derhalve zonder toepassing van de artikelen 15 tot en met 20 van het Statuut. Men zou daarom, aldus deze leden, de stelling kunnen opwerpen, dat dit wetsontwerp een tweeledig karakter heeft, aangezien het gedeeltelijk op Nederlandse landsaangelegenheden betrekking heeft en gedeeltelijk op Rijksaangelegenheden, en dat voorstellen ten aanzien van deze soorten van aangelegenheden van verschillende organen behoren uit te gaan, nl. respectievelijk van de Nederlandse landsregering en van de Rijksregering.

Het wetsontwerp, gedrukt onder 4023, no. 4, zou dus noch een Rijks-wet, noch een Nederlandse landswet zijn. Dit kan formele moeilijkheden met zich brengen voor de parlementaire behandeling. Hoe kan aan de bepaling van artikel 18 van het Statuut worden voldaan, krachtens hetwelk de Gevolmachtigde Ministers van Suriname en de Nederlandse Antillen in de gelegenheid worden gesteld zich vóór de eindstemming over een voorstel van Rijkswet in de Kamers der Staten-Generaal omtrent dit voorstel uit te spreken, nu het wetsontwerp onder III, IV en V bepalingen bevat van louter Nederlandse strekking?

Met het oog op het hier uiteengezette stelden de hier aan het woord zijnde leden de vraag, of het — mede ter voorkoming van ongewenste precedënten met betrekking tot de toepassing van het Statuut — geen aanbeveling verdient, dat de Regering alsnog het onderhavige wetsontwerp splitst in twee wetsontwerpen, nl. een ontwerp van Rijkswet voor de wijziging van de artikelen 68, 180 en 195, eerste lid, en een ontwerp van een Nederlandse wet voor de wijziging van de artikelen 90 en 195, tweede lid.

Vele andere leden verklaarden deze opvatting niet te delen. Huns inziens moet, wanneer een norm — en in casu is er sprake van één norm — in belangrijke mate een Rijksaangelegenheid is, dus ook wanneer dit niet voor de volle 100 pct. het geval is, krachtens letter en geest van het Statuut deze norm worden vervat in een Rijkswet. Terecht heeft dus de Regering de weg van één wetsontwerp, en wel een ontwerp van Rijkswet gekozen.

Aldus vastgesteld 24 januari 1956.

Andriessen, Burger, Wagenaar, Vermeer, Stokman, Bruins Slot, Willem, Beernink, Welter, Ritmeester, De Graaf.

Staten van Suriname.

Brief over een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in de schrapping van de artikelen 198 en 199 en over idem, strekkende tot wijziging van de aanduiding krijgsmacht (art. 68, 90, 180 en 195).

Paramaribo, 12 Augustus 1955.

De Staten van Suriname hebben de eer u hierbij mede te delen, dat zij in hun huishoudelijke vergadering van 11 Augustus 1955 de hierna te noemen ontwerpen van wet aan een bespreking hebben onderworpen:

1. „In overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199”;
2. „In overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 90, 180 en 195)”.

Het College der Staten, zich kunnende verenigen met de inhoud van voormelde ontwerpen van wet, ziet derhalve af van het uitbrengen van verslag.

Aan *De Staten van Suriname,*
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer VAN OMMEREN, *Voorzitter,*
der Staten-Generaal. A. BRUNINGS, *Griffier.*

Staten van de Nederlandse Antillen.

Verslag over een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199.

De bespreking van het onderhavige ontwerp van Rijkswet heeft de Staten tot geen bedenking aanleiding gegeven.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de 12de September 1955.

De Griffier,
 F. D. VAN GRIEKEN.

De Voorzitter,
 bij afwezigheid:
De Ondervoorzitter,
 R. J. ISA.

Verslag over een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 90, 180 en 195).

De bespreking van het onderhavige ontwerp van Rijkswet heeft de Staten tot geen bedenking aanleiding gegeven.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de 12de September 1955.

Aan
de Heer Voorzitter van de *De Voorzitter, bij afwezigheid:*
Tweede Kamer der Staten-Generaal. *De Ondervoorzitter,*
 R. J. ISA.
De Griffier,
 F. D. VAN GRIEKEN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Aftrek van krijgstuchtelijke straffen?

Onder deze titel komt op blz. 154 e.v. van deze aflevering een verhandeling voor van de hand van Mr H. J. F. BIJVOET, waarin schrijver zich richt tegen het standpunt, hetwelk ik neerlegde in mijn naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 23 februari 1955 (M.R.T. XLVIII, blz. 497 v.). Schrijver verdedigt de opvatting van de Krijgsraad, die het „rekening houden met” van artikel 57 W.K. aldus leest dat de opgelegde krijgstuchtelijke straf in aftrek mag worden gebracht op de door de Krijgsraad opgelegde straf.

Mr BIJVOET heeft mij noch van de juistheid van zijn opvatting, noch van de onjuistheid van mijn argumenten daartegen, overtuigd. Ik sta

hier echter voor de moeilijkheid om òf nader op de argumenten van Mr BIJVOET in te gaan, waardoor het vraagstuk schuil dreigt te gaan achter de opænstapelung (deels wellicht zelfs: de herhaling) van argumenten en tegenargumenten, òf het bij het bovenstaande te laten, hetgeen ook weinig bevredigt. Ik meen een compromis te kunnen vinden met te stellen dat ik mijn standpunt, vermeld in het aangehaalde naschrift, onverkort en onverzwakt tegen de argumenten van Mr BIJVOET handhaaf en zéér in het kort mijn „dupliek” hieronder te laten volgen.

ad (a). De toelichting overtuigt niet. Hier wordt een petitio principii openlijk aangekondigd. Mr BIJVOET acht „in mindering brengen” wenselijk, dus wordt „rekening houden met” uitgelegd als „in mindering brengen”.

ad (b). Hier is geen misverstand in het spel. In de gevallen waarin de rechter (buiten toepassing van artikel 57 W.K.) de minimum straf oplegt, geldt het gevallen waarin toepassing van de wet strafoplegging vordert, terwijl de rechter meent dat, hetzij die minimum straf juist passend is of (en dat is m.i. vaker het geval), dat bijzondere omstandigheden het niet opleggen van enige straf verkieslijk maken, doordien betrokkene door die andere omstandigheden, hetzij reeds genoegzaam, hetzij reeds te zeer is getroffen.

ad (c). Het gaat hier om zéér uitzonderlijke gevallen. Terugverwijzing (met het doel om de zaak te laten zoals zij is) moge „een „tikkertje vreemd” aandoen; het schijnt mij verkieslijk boven een veroordeling.

ad (d). Dit argument is mij niet duidelijk. Omdat de Krijgsraad meent dat de man (boven de krijgstuchtelijke straf) nu juist geen straf meer verdient, preferereert men — om een voorbeeld te noemen — een vermelding in het strafblad van 14 dagen gevangenisstraf met aftrek van 14 dagen streng arrest boven één dag gevangenisstraf voorwaardelijk, rekening houdende met de opgelegde krijgstuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest. Mij dunkt, dat in het tweede geval 's Rechters aversie tegen veroordeling duidelijker aan de dag treedt dan in het eerste geval, waarin de Rechter immers expliciet zegt, dat het feit 14 dagen gevangenisstraf waard is!

ad (e). De gekunsteldheid vindt ik juist in het feit, dat de Rechter niet eerst uitmaakt, wat het feit waard is, maar eerst beziet welke straf opgelegd moet worden om na aftrek nul als restant te krijgen. De onafhankelijkheid van de Rechter, óók tegenover de gestie van de administratie die voorlopig arrest toepaste, eist dat de rechter los daarvan uitmaakt welke straf passend is. Wanneer de Rechter 3 maanden gevangenisstraf juist acht, mag hij m.i. niet 107 dagen opleggen, omdat de voorlopige hechtenis nu toevallig 107 dagen bedraagt! En daartoe leidt het argument sub (e) tegen de achtergrond van 's rechters praemisse dat de man met de opgelegde krijgstuchtelijke straf reeds te zwaar gestraft werd.

ad (f). Dit is het enige argument — zie mijn naschrift — dat m.i. enige waarde heeft.

ad (g). Inderdaad heeft de rechter rekening te houden met diverse omstandigheden en factoren, de beklagde betreffende, en inderdaad is het vaak moeilijk om die diverse omstandigheden en factoren te waarderen. De Allerhoogste Rechter zal vermoedelijk ook meermalen constateren dat in die waardering fouten zijn gemaakt. Maar geen wetsartikel maakt het de rechter zo moeilijk om de waardering van de omstandigheden en factoren in zijn vonnis te becijferen: in de zin van zoveel maanden gevangenisstraf voor het verlies aan aanzien, zoveel voor het verlies van de betrekking enz. enz. En dat nu vordert Mr BIJVOET van de militaire rechter ten aanzien van (bij voorbeeld) de straf van verlaging. In het systeem van Mr BIJVOET kunnen wij dus bij voorbeeld te zien krijgen een matroos 1e klasse, krijgstuuchtelijk verlaagd tot matroos 2e klasse, vervolgens verwezen naar de Krijgsraad, waarbij de Krijgsraad 2 maanden gevangenisstraf oplegt met aftrek van „verlaging”, omgerekend in 6 weken gevangenisstraf, en bij voorbeeld een adjudant-onderofficier, krijgstuuchtelijk verlaagd tot soldaat in de laagste klasse, verwezen naar de Krijgsraad en veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf, met aftrek van „verlaging”, omgerekend naar 1 jaar gevangenisstraf.

[In het hierboven sub (e) verworpen systeem zou de Krijgsraad dan 1 jaar gevangenisstraf opleggen, teneinde het resultaat „nul” te kunnen bereiken!]. Neen, dan is een terugverwijzing (met hoop op toepassing van artikel 50 W.K. op grond van hetgeen tijdens de procedure aan het licht gekomen is) te verkiezen en als dat formeel te enen male onmogelijk is, het dubbel onderstreepte „non possum” van de Rechter door oplegging van één dag gevangenisstraf, voorwaardelijk, met een proeftijd van één dag.

W. H. V.

„Sociale Verzekering”

Veertiendaags documentatieblad van de uitvoeringsorganen.

Een ieder, die met de uitvoering der sociale verzekeringswetten heeft te maken, weet, dat het uiterst moeilijk is de bijkans onafgebroken stroom van wetten, besluiten, beslissingen e.d. in zijn loop te volgen. De bronnen, waaruit dit alles kan worden geput, staan lang niet iedereen steeds ten dienste. Doch ook al is dit wel het geval, dan kost het nog onevenredig veel tijd uit die overvloed van materiaal het belangrijke te vergaren. Met ingang van 1 januari jl. geven de Federatie van Bedrijfsverenigingen, de Rijkverzekeringsbank en de Vereeniging van Raden van Arbeid een nieuw tweewekelijks documentatie-orgaan uit met actuele berichtgeving op het gebied der sociale verzekering, zoals de parlementaire behandeling van wetsontwerpen, aankondiging van wetten, besluiten en beschikkingen, rechtelijke uitspraken en literatuuroverzichten. De administratie is gevestigd ten kantore van de Sociale Verzekeringsraad, R. J. Schimmelpennincklaan 20, 's-Gravenhage. De abonnementsprijs bedraagt f 8,50 per jaar.

(Red.).

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Enkele opmerkingen over de verhouding van bevel en voorschrift *)¹⁾

door

Mr H. H. A. DE GRAAFF.

Wanneer men zich de vele wijze woorden, uitgesproken of neergeschreven naar aanleiding van het probleem, dat men zou kunnen aanduiden als „het dienstbevel en zijn elementen, de gehoorzaamheidsplicht „en de uitzonderingen daarop”, voor de geest haalt, dan wordt men vervuld met een diep gevoel van medelijden voor meerdere en mindere, die al deze theorie in de praktijk moeten verwerken bij het bepalen van hetgeen zij wel of niet moeten of mogen doen of laten en dan gevoelt men de gedachte (die natuurlijk snel weer moet worden onderdrukt) bij zich opkomen, dat het systeem van „Befehl ist Befehl” toch ook zijn voordelen had.

Daarom zou er alle aanleiding moeten bestaan om te juichen, wanneer over deze materie eens een uitspraak wordt gedaan die voldoet aan dezelfde vereisten, welke volgens het Reglement betreffende de Krijgstucht door de meerdere bij het geven van bevelen in acht moeten worden genomen, een uitspraak die is „kort en bondig, stellig en duidelijk”. Een zodanige uitspraak was vervat in het vonnis van de Krijgsraad te velde „West” van 18 augustus 1954 (MRT XLVIII : 30). Aan de beklagde was ten laste gelegd opzettelijke ongehoorzaamheid aan een bevel om in een militair motorrijtuig (DAF) plaats te nemen teneinde naar zijn wacht te worden gebracht. Door dit bevel op te volgen zou beklagde de negentiende inzittende van die DAF geworden zijn. De Krijgsraad overwoog, „dat het geldend bedieningsvoorschrift voor dit type wagen inhoudt, dat daarmee mogen worden vervoerd 18 man inclusief de chauffeur en degene die naast „deze in de cabine zit” en dat „*derhalve* ²⁾ . . dit bevel, als in strijd „met vorenbedoeld bedieningsvoorschrift, als onbevoegdlijk gegeven „moet worden beschouwd”.

Dat de verschillende meningen over de vraag, of de bevoegdheid van de meerdere al dan niet een element is van het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid, zo moeilijk tot elkander te brengen zijn, wordt m.i. in niet geringe mate veroorzaakt door de omstandigheid, dat men aan de termen „bevoegd” en „bevoegdheid” zoveel verschillende beteke-

*) Op verzoek van kolonel Mr VAN ERK maken wij hier melding van een mededeling van zijn hand: „Mijn ambtgenoot was zo vriendelijk het concept voor dit artikel aan mij ter inzage te zenden, met het verzoek hem mede te delen of ik bezwaar tegen de publicatie had. Ik heb mij tevergeefs afgevraagd, hoe ik bezwaar kon maken tegen een in zo voortreffelijke vorm gegoten annotatie van onze Privaat-docent in het Militaire Straf- en Tuchtrecht aan de Rijksuniversiteit te Leiden — VAN ERK” (Red. M.R.T.).

¹⁾ Naar aanleiding van het vonnis van de Krijgsraad te velde „WEST” van 18 aug. 1954, gepubliceerd in M.R.T. XLVIII, blz. 30 vlg.

²⁾ Cursivering van mij — d. Gr.

nissen kan hechten ³⁾. Het „DAF-vonnis” (ik neem deze aanduiding over van de annotator) heeft de verdienste, dat het zich over althans één geval van onbevoegdheid ondubbelzinnig uitspreekt. Het bevel wordt als onbevoegdlijk gegeven beschouwd, louter en alleen op de overweging dat het was in strijd met „vorenbedoeld bedieningsvoorschrift”. Geen complicaties dus. De Krijgsraad laat geheel in het midden, welke instantie het voorschrift heeft vastgesteld. Dit komt in het vonnis, dat zelfs het voorschrift niet nader aanduidt, in het geheel niet ter sprake. De vraag, of het belang van de dienst wellicht afwijking van het voorschrift rechtvaardigde of daartoe noodzaakte, is bij *deze* overwegingen van de Krijgsraad niet aan de orde geweest (wèl later, bij de beslissing ex art. 58 W.K., waarop ik straks nog terugkom). Ik geloof dus, dat men hier mag generaliseren en concluderen dat, naar ’s Krijgsraads opvatting, *elk* bevel, in strijd met *enig* voorschrift, en op *welke* gronden ook gegeven, een onbevoegd gegeven bevel is.

De daarop volgende overweging van het vonnis is al even positief: „hieruit volgt, ⁴⁾ dat het aan beklaagde gegeven bevel *niet was een dienstbevel* in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair „Strafrecht”. Ook hier geen complicaties, zodat ook hier de conclusie gerechtvaardigd schijnt dat men mag generaliseren en concluderen dat naar het oordeel van de Krijgsraad een onbevoegd gegeven bevel niet kan zijn een dienstbevel in de zin van artikel 114. De Krijgsraad neemt hier dus zeer duidelijk stelling met betrekking tot het probleem van de bevoegdheid als element van het dienstbevel. Ik wil daar verder niet op ingaan, de argumenten pro en contra zijn al vaak genoeg naar voren gebracht.

Doch de Krijgsraad neemt ook zeer duidelijk stelling ten aanzien van het vraagstuk van de verhouding tussen bevel en voorschrift en laat, bij strijd tussen beide, zonder enige aarzeling de weegschaal ten gunste van het voorschrift dóórslaan. Dit acht ik bepaald niet zonder bedenkingen en daarover moeten mij enkele opmerkingen van het hart. Immers welk een enorme, doch ook welk een verlammeende kracht wordt hier aan het voorschrift toegekend! Het voorschrift dat, in het algemeen bestemd om gedurende een langer tijdsverloop te gelden, ondanks de grootst-denkbare verbeeldingskracht van zijn samensteller onmogelijk kan zijn toegesneden op alle mogelijke gevallen, bijzondere omstandigheden en complicaties, welke zich in de practijk zijner toepassing kunnen voordoen; het voorschrift waaraan het Reglement betreffende de Krijgstucht en artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht

³⁾ Dit is natuurlijk niet de enige moeilijkheid. Deze regelen hebben echter niet ten doel, het probleem van het dienstbevel in zijn volle omvang te behandelen en dus ga ik hier verder niet op in. Slechts wil ik *en passant* wijzen op het feit, dat met betrekking tot het element „dienstbelang” het gevaar bestaat dat men overspringt van „enig militair dienstbelang betreffen” naar „in het belang van de dienst zijn gegeven”, welke laatste terminologie er weer gemakkelijk toe brengt, aan de nuttigheidsbeoordeling betekenis toe te kennen. Deze kwestie is uitvoeriger besproken door Mr BRJVOET in M.R.T. XLVIII : 535.

⁴⁾ Cursivering van mij. de Gr.

zeer zeker de militair evenzeer onderwerpen als aan het dienstbevel, doch dat — buiten het geval van artikel 135 W.v.M.S. — in het geheel geen strafrechtelijke bescherming geniet, gelijk het geringste bevel van de eenvoudigste korporaal; dit voorschrift heeft blijkbaar in de ogen van de Krijgsraad een onaantastbaarheid als ware het een wet, een onaantastbaarheid welke in de praktijk elke poging, onder welke omstandigheden en met welke uitstekende bedoelingen ook ondernomen om de dienstbelangen waar nodig ook te kunnen behartigen door bevelen, welke met de inhoud van dit voorschrift niet verenigbaar zijn, bij voorbaat tot mislukking doemt.

Tot welke consequenties het standpunt van de Krijgsraad voert, wordt duidelijk wanneer men zich eens indenkt dat de onderhavige casus niet zou hebben gespeeld te Alkmaar, doch in geval van oorlog aan het front, en wanneer het bevel eens niet was gegeven om personeel op wacht te brengen, doch omdat het verloop van de strijd snelle troepenverplaatsingen zou vergen. Een geval van overmacht zal men misschien zeggen. Inderdaad, overmacht voor de meerdere die dan zulk een bevel zou geven en dusdoende (in 's Krijgsraads gedachten-gang) eventueel art. 140 W.v.M.S. zou overtreden. Maar wanneer de meerdere aan art. 140 ontsnapt op grond van overmacht, betekent dat nog niet dat zijn bevel nu ineens een bevel is geworden waaraan de mindere, op straffe van veroordeling ex art. 114 moet voldoen! Ik kan tenminste niet zien hoe de Krijgsraad, met behoud van zijn hierboven aangegeven redenering, dan tot een veroordeling zou kunnen komen, en mijn enige hoop ten deze is gevestigd op het voorschrift, dat misschien een uitzonderingsbepaling voor het geval van oorlog bevat ⁵⁾. Doch als dat niet het geval is, dan zie ik alle ongehoorzame Jannen, die liever „bloo” dan „doo” zijn, evenzeer vrijuit ⁶⁾ gaan als de beklagde in het „DAF-vonnis”!

Bij strijd tussen bevel en bevel vindt de zich in overmachtsmoelijkheden bevindende mindere in art. 12 (3) van het Reglement betreffende de Krijgstucht een aanwijzing, welk bevel hij straffeloos mag negeren en (hetgeen belangrijker is) welk bevel hij heeft op te volgen. Over de mogelijkheid van tegenstrijdigheid tussen bevel en voorschrift rept het Reglement in het geheel niet. Wie de conclusies van het „DAF-vonnis” onderschrijft, zal dit vanzelfsprekend vinden, omdat in een dergelijk geval het voorschrift steeds zou moeten praevaleren. Ik voor mij neig toch eerder tot de veronderstelling, dat de samenstellers van het Reglement een aanwijzing voor de oplossing van een dergelijk conflict overbodig hebben geacht, omdat zij het vanzelfsprekend vonden, dat het *bevel* zou worden opgevolgd, en dat de meerdere zich eventueel voor de afwijking van het voorschrift op zijn last, zou hebben te verantwoorden. Immers alleen in deze constructie past als één van de moge-

⁵⁾ Uit de hierna te noemen „voorschriften” blijkt dat wel sprake is van een hoger maximum aantal inzittenden voor oorlogsomstandigheden, doch dit verplaatst de moeilijkheid slechts.

⁶⁾ D.w.z. strafrechtelijk vrijuit. Op de beslissing van de Krijgsraad ex art 58 W.K. kom ik nog terug.

lijkheden, dat de tot oordelen bevoegde instantie zal kunnen zeggen „Dat „hebt Gij goed gedaan; in dit geval moest het voorschrift terzijde „gesteld worden”, zonder dat men machteloos staat tegenover de mindere die met een beroep op datzelfde voorschrift gehoorzaamheid aan het bevel geweigerd heeft.

Thans nog een enkel woord over het voorschrift, dat aanleiding gaf zowel tot het „DAF-vonnis” als tot bovenstaande opmerkingen. Ik zeide reeds, dat het voorschrift in het „DAF-vonnis” niet nader werd aangeduid. Toch was ik verlangend te weten, welk bedieningsvoorschrift voor dit type vrachtauto zulke stringente bepalingen bevatte. Van de zijde van de Krijgsraad te velde „West” was men zo welwillend, mij niet minder dan vijf bepalingen te noemen, welke tot de beslissing van de Krijgsraad aanleiding hebben gegeven.

Daar is dan in de eerste plaats het voorschrift 2850 („De Transport-„compagnie”). Dit vermeldt in par. 11 onder a.l.: „*Het maximum „laadvermogen van voertuigen voor het transport van personeel met „hun wapens en gevechtsuitrusting is als volgt: . . . 2½ tonner 25 man. „Dit is inclusief de chauffeur en de hulpchauffeur. Voor afstanden „groter dan 100 km moeten deze aantallen worden verminderd. Als „algemene regel geldt, tenzij maximum lading wordt vereist, dat niet „meer dan 18 man worden geladen in een 2½ tons voertuig. Het is „van belang, dat de soldaten gereed voor de strijd op hun bestemming „aankomen en niet uitgeput of stijf van het nauwe zitten zijn.*” Nog afgezien van het feit, dat dit voorschrift slechts de dienst bij een Transportcompagnie regelt, kan men uit de aangehaalde bepaling toch bezwaarlijk een positief verbod lezen om voor een korte rit naar een te bewaken object, misschien enkele kilometers, 19 man in een 2½ tonner te doen plaats nemen.

Het voorschrift „Velddienst” (nr 1120, deel 7) noemt in bijlage 15 sub A als het maximum aantal te vervoeren personen: 25 man.

De Technische Publicatie Cat. IX van het Directoraat Materieel Landmacht van 26 oct. 1951, nr 001-IX-DAF A 30/01 (houdende technische aanwijzingen bestemd voor invulling signalement van controleboekjes 412 N) vertelt slechts als constructie-bijzonderheid, dat de DAF is voorzien van zitbanken voor 16 personen. ⁷⁾

De vaste order van 1 Lk schrijft bepaaldelijk voor dat alleen in tijd van oorlog het organieke aantal zitplaatsen — in casu 16 — met 25 % mag worden verhoogd. Edoch . . . het onderdeel waartoe de beklagde behoorde stond niet onder de bevelen van C.-1 Lk en deze vaste order gold dus niet voor beklagde! ⁸⁾

Tenslotte werd nog genoemd de Legerorder 1939 : 622, waarin wel wordt aangegeven, hoe de mensen wèl en hoe zij niet mogen zitten,

⁷⁾ Het is de vraag, in hoeverre deze publicatie als een voorschrift moet worden beschouwd.

⁸⁾ De afdelingen van het Bewakingskorps K.L. staan niet onder de bevelen van de Commandant van het 1ste Legerkorps. Ik laat in het midden of de tijd van oorlog, hier door C-1 Lk bedoeld, dezelfde is als die welke volgens de jurisprudentie van het H.M.G. nog steeds aanwezig is.

doch niet, hoeveel man er in een voertuig mogen worden vervoerd.

Alles bij elkaar genomen stellen de voorschriften nogal gerust. De Krijgsraad dacht er anders over, doch ik zie nog niet direct, dat het aan beklaagde gegeven bevel met een van de genoemde voorschriften, voor zover op het onderhavige geval toepasselijk, in strijd was. Deze feitelijke bewering doet natuurlijk niets af aan de juridische betekenis van het „DAF-vonnis”, noch aan mijn naar aanleiding daarvan gemaakte opmerkingen. Men moet aannemen dat de Krijgsraad een onder oorlogsomstandigheden gegeven bevel dat het aantal inzittenden op 16 zou hebben gebracht, evenzeer op grond van strijd met het voorschrift als onbevoegdlijk gegeven zou hebben beschouwd.

Tot slot had ik nog een opmerking in de pen naar aanleiding van de beide slotoverwegingen van de Krijgsraad. Ik kan daarover kort zijn, nu deze overwegingen zo duidelijk en uitvoerig becritiseerd zijn in het zeer lezenswaardige artikel van Luitenant-Kolonel Mr P. WESTERDIJK getiteld „*De grenzen van het militaire tuchtrecht*” (MRT XLVIII : 465 vlg.). De vierde stelling, door deze Schrijver t.a.p. op blz. 472 geponeerd: „*Om krijgstuchtelijk strafbaar te kunnen zijn, moet een feit in het vlak van het dienstbevel liggen d.w.z. een meerdere moet bevoegd zijn al naar gelang het feit een doen of laten is, een bevel tot niet-doen of niet-laten te geven*”, onderschrijf ik volkomen, evenals de bezwaren, door hem op grond van deze stelling tegen de slotoverwegingen van het „DAF-vonnis” en de terugwijzing naar de Commanderende Officier geuit. De constructie van de Krijgsraad leidt tot de merkwaardige conclusie dat in het onderhavige geval het handelen *overeenkomstig* het voorschrift „onbestaanbaar met de militaire tucht of orde” zou zijn, terwijl de Krijgsraad even te voren datzelfde voorschrift zo krachtig in bescherming genomen heeft dat de meerdere die, op zijn verantwoordelijkheid, een daarvan afwijkend bevel had gegeven, met de kous op de kop heen werd gezonden! Het is merkwaardig, dat deze constructie zeer dicht nadert tot het standpunt van VAN WERMESKERKEN, die de term „orde”, o.a. voorkomende in art. 71 van de Wet op de Krijgstucht, zodanig interpreteerde dat daaronder zowel het dienstbevel als het bevel, dat geen dienstbevel is, wordt begrepen, en die stelde dat niet-opvolging van een order, die geen dienstbevel is, een krijgstuchtelijk vergrijp zou opleveren⁹⁾. Ik wil niet concluderen dat de Krijgsraad dit standpunt geheel deelt, omdat de *krijgstuchtelijke* verplichting van de beklaagde om aan het (geen dienstbevel zijnde) bevel te gehoorzamen door de Krijgsraad werd aangenomen op grond van twee bijzondere omstandigheden, namelijk dat beklaagde zich niet op het voorschrift had beroepen,¹⁰⁾ en

⁹⁾ Handleiding Militair Recht ten dienste van de opleiding tot beroepsofficier van de Koninklijke Nederlandse Landmacht (nr 3105) door J. H. VAN WERMESKERKEN, deel II, 2de druk blz. 111.

¹⁰⁾ Het blijft de vraag, of deze omstandigheid voor de Krijgsraad beslissend was in die zin dat, indien beklaagde zich wèl op het voorschrift zou hebben beroepen, géén terugwijzing ter krijgstuchtelijke afdoening zou hebben plaatsgevonden.

dat het militair belang met zich bracht, dat beklaagde te bestemder plaatse behoorde aanwezig te zijn voor het verrichten van wacht-diensten. VAN WERMESKERKEN ging verder en poneerde (m.i. ten onrechte) zonder enige restrictie, dat een order, niet zijnde een dienst-bevel, niettemin behoort te worden opgevolgd. Doch in beide redeneringen komt men tot het resultaat dat er in het gebied van de krijgstucht een (grotere of kleinere) sector zou zijn, waarbinnen de meerdere zijn verplichting om op te treden tegen te zijner kennis gekomen krijgstuchtelijke vergripen (art. 27 (2) R.K.) *niet* zou kunnen nakomen door het geven van dienstbevelen, en dit is voor mij, gelijk voor Mr WESTERDIJK, onaanvaardbaar.

Deze onaanvaardbaarheid komt in de onderhavige casus m.i. wel heel duidelijk naar voren. Immers resumerende moet men vaststellen dat naar mening van de Krijgsraad:

het militair belang met zich bracht, dat beklaagde te bestemder plaatse aanwezig behoorde te zijn voor het verrichten van wacht-diensten;

het „geldend bedieningsvoorschrift” niet toeliet, deze aanwezigheid van beklaagde te bewerkstelligen (en dus dit militair belang te dienen) middels transport van beklaagde als 19de inzittende van de DAF;

op beklaagde niettemin de krijgstuchtelijke verplichting rustte, zich desondanks — dus met overtreding van het voorschrift — als 19de inzittende te laten vervoeren;

de meerdere echter daartoe geen dienstbevel kon geven.

Terwijl de meerdere niet bevoegd wordt verklaard, een beslissing omtrent de noodzakelijkheid van afwijking van het voorschrift te nemen, althans deze beslissing middels een dienstbevel te effectueren, wordt dezelfde beslissing opgedragen aan de mindere, en deze daarvoor ook verantwoordelijk gesteld.

Tussen deze twee extremen: het voorschrift, waartegen zelfs het bevel krachteloos is, en de mindere, bevoegd en verplicht om te handelen in strijd met het voorschrift, staat dus de meerdere, machteloos, lijdelijk en niet-verantwoordelijk. *Machteloos* omdat hij geen bevel mag geven ter behartiging van het ook door de Krijgsraad erkende militaire belang. *Lijdelijk* omdat hij maar moet afwachten of de mindere misschien sua sponte dit belang zal dienen. *Niet-verantwoordelijk* ondanks het bepaalde in art 27 (2) van het Reglement betreffende de Krijgstucht, omdat men hem in casu nimmer krijgstuchtelijk zal kunnen corrigeren nu de Krijgsraad hem het voornaamste middel, waarmede een meerdere de op hem rustende verplichting tot optreden tegen krijgstuchtelijke vergripen kan nakomen, namelijk het geven van een dienstbevel, uit de hand heeft geslagen. Is de ondergeschiktheid dan toch *niet* de ziel van de militaire dienst?

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 26 januari 1956.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. van der Meij;
L. J. Pronk, C. M. N. Kuiters en J. A. Posthuma.
Raadsman: Mr A. van Houte, advocaat te 's-Gravenhage.

In een zeilboot gezeten, met een windbuis geschoten op personen en voorwerpen.

Mishandeling niet bewezen geacht aangezien aangenomen wordt dat beklaagde niet het oogmerk heeft gehad om pijn te veroorzaken. Overtreding Wet Verbodsbepalingen Dragen Wapenen en straatschenderij.

Beklaagde was, toen hij het ten laste gelegde pleegde, 17 jaar. De Krijgsraad past het strafrecht, geldend voor personen boven 18 jaar, toe. Geldboete, subs. tuchtschoolstraf. Verbeurdverklaring van de windbuis.

(W.Sr. art. 39 septies, 424; Wet Verbodsbep. Wapenen art. 1).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen F. J. L., oud 17 jaar, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als telegrafist 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 9 januari 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij te Nieuwer-Amstel, althans elders in Nederland, op of omstreeks 26 juni 1955, een windbuis, kaliber 4,5 mm met gespannen veer en geladen met een loden kogeltje heeft gericht op H. Hofland en, na gericht te zijn, opzettelijk daaruit op deze Hofland, die toen 5 à 15 meter van hem was verwijderd, een schot heeft gelost, waardoor meergenoemde Hofland door dat kogeltje aan het voorhoofd tussen de ogen werd verwond en pijn ondervond, zulks terwijl beklaagde op de hoogte was van het feit, althans kon begrijpen, dat deze windbuis een gevaarlijk wapen was, met een voor die afstand groot doordringend vermogen;

„2e. dat hij op de voor het publiek toegankelijke Amstelveense Poel te Nieuwer-Amstel, althans elders in Nederland, op of omstreeks 26 juni 1955 een windroer bij zich heeft gehad en uit baldadigheid daaruit schoten heeft gelost in de richting van zich op en nabij die Poel bevindende personen en vaartuigen, waardoor gevaar of nadeel kon worden teweeggebracht;”

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: *[post alia: qualificatie als:*

- 1e. „Mishandeling”;
- 2e. „Handelen in strijd met artikel 1 van de Wet houdende ver-
bodsbepalingen tegen het dragen van wapenen”;
- 3e. „Straatschenderij”;—*Red.*].

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde onder 1e te laste gelegde, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder 1e te laste gelegde, heeft begaan met name niet dat beklaagde de handelingen opzettelijk heeft begaan, in dien zin dat hij ze pleegde met het opzet in de zin van oogmerk om pijn te veroorzaken (*animus laedendi*) en hij dus terzake behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde onder 2e te laste gelegde, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

- 1e. F. J. L., oud 17 jaar, als *beklaagde*:

dat hij op 26 juni 1955 zich in een zeilboot op de voor het publiek toegankelijke Amstelveense Poel te Nieuwer-Amstel bevond; dat hij zijn windbuks bij zich had en daaruit op onverantwoordelijke en baldadige wijze heeft geschoten o.a. terwijl 2 jongens in een kano hem passerden, en daarna ook in de richting, waarin die jongens zich bevonden, waardoor gevaar of nadeel kon worden teweeggebracht;

- 2e. J. Gobes, oud 26 jaar, als *getuige*:

dat op 26 juni 1955 op de voor het publiek toegankelijke Amstelveense Poel te Nieuwer-Amstel L., die een windbuks bij zich had, die buks richtte op een zeilkano, waarin twee jongens waren gezeten en wel ongeveer op de hoogte, waarop zich het hoofd van de voorste jongen bevond; dat L. schoot en hij gelijktijdig zag, dat die jongen naar diens hoofd greep; dat L. daarna de geladen buks wederom op die jongens richtte, het schot afging en hij zag en hoorde, dat het kogeltje tegen de boeg van de zeilkano terecht kwam; dat L. weer schoot en hij zag, dat het kogeltje vlak voor die boot uit het water opsprong, waarna hij hoorde, dat het in de kant van de kano sloeg; dat L. is doorgegaan met op allerlei voorwerpen te schieten o.a. op een roeiboort, met een jongen en een fiets erin, die bezig was om over te varen;

- 3e. H. Hofland, oud 16 jaar, als *getuige*: . . . enz. [*Red.*].

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 2e is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „althans elders in Nederland” en „en nabij”;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

- 1e. „Overtreding van het verbod in artikel 1 van de Wet houdende
„verbodsbepalingen tegen het dragen van wapenen gesteld”;
- 2e. „Straatschenderij”;

Overwegende, omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde het hem te laste gelegde feit heeft begaan op 26 juni 1955, terwijl hij op 22 juni 1956 pas de leeftijd van 18 jaar bereikt, zodat dus op hem van toepassing zijn de bepalingen van het Kinder-

strafrecht; dat daar beklaagde wel reeds de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, de Krijgsraad voor het in casu te berechten geval van oordeel is, dat met toepassing van artikel 39 septies, laatste lid van het Wetboek van Strafrecht recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen ten aanzien van personen boven de leeftijd van 18 jaar geldende;

dat met inachtneming van het bovenstaande, gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde voor de onder 1e genoemde overtreding een geldboete ad. f 40,— subsidiair een tuchtschoolstraf van 16 dagen en voor de onder 2e genoemde overtreding een geldboete ad. f 30,— subsidiair een tuchtschoolstraf van 12 dagen passend is;

Overwegende, dat er termen aanwezig zijn om het inbeslaggenomen windroer, waarmede de onder 1e genoemde overtreding heeft plaats gehad verbeurd te verklaren; . . . enz. [*Red.*].

Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.

Vonnis van 30 januari 1956.

(uitgespr. 1 februari 1956; fiat executie 1 februari 1956).

President: Th. J. Rijkers; *Leden:* A. Ehbel, C. E. Wolderling, A. W. van der Star en P. M. H. van Hulten.

Raadsman: Kapt. d. Mars. A. J. M. Middelhoff.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog voor niet langer dan vier dagen.

Voorwaardelijke veroordeling; uitvoerige strafmotivering.

(W.M.Sr. art. 13-15, 98).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen Th. H. J. V., oud 19 jaar, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing gediend hebbende als machinist 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 13 januari 1956 no: NAP/31129/24239 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt te laste gelegd:

„dat hij, dienende als machinist der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „„Willem van der Zaan”, in de nacht van 27 op 28 oktober 1955, „in tijd van oorlog, ten 00.00 uur niet van passagieren aan boord van „bovengenoemde bodem liggende te Paramaribo in Suriname, is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven, tot hij zich op 31 oktober 1955 te omstreeks 10,30 uur vrijwillig aan boord van voornoemd schip liggende „te Paramaribo, heeft teruggemeld”.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het hem te laste gelegde ten processe heeft verklaard:

dat hij, dienende als machinist der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Willem van der Zaan”, op 27 oktober 1955 toen dit schip te Paramaribo in Suriname lag, met de sloep van 19.00 uur naar de wal is gegaan om te gaan passagieren; dat aan boord de regeling gold dat ongehuwde schepelingen zonder rang met de leeftijd van 18 tot 21 jaar om 24.00 uur (middernacht) van passagieren aan boord terug moesten zijn en hem deze regeling bekend was; dat hij die avond het voornemen had om met de sloep van 21.00 uur naar boord terug te gaan, doch hij hiervoor te laat was en in de buurt van het Gouvernementsplein is gaan rondwandelen om de sloep van 22.00 uur af te wachten; dat hij gedurende deze tijd een meisje ontmoette en hij hierdoor de sloep van 22.00 uur miste; dat hij met dit meisje naar huis is gegaan en zij het goed vond dat hij bij haar op haar kamer bleef; dat hij in de nacht van 27 op 28 oktober 1955 te 00.00 uur opzettelijk niet van passagieren is teruggekeerd, hetgeen hij verplicht was en sedertdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van boord afwezig is gebleven tot hij zich op 31 oktober 1955 te omstreeks 10.30 uur vrijwillig aan boord van Hr. Ms. „Willem van der Zaan” te Paramaribo heeft teruggemeld; dat hij zich gedurende deze dagen in de kamer van het meisje of in de tuin heeft opgehouden;

Overwegende, dat de volgende getuigen ten processe hebben verklaard en met ede bevestigd: . . . enz. (*Red.*);

Post alia:

Overwegende, dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog voor niet „langer dan vier dagen”;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen;

Overwegende betreffende de aan beklagde op te leggen straf:

dat beklagde als verontschuldiging voor zijn daad opgeeft, dat hij aan de wal een vrouw ontmoet had die zeer hartelijk voor hem was en hij zich daardoor zeer sterk tot haar aangetrokken voelde, omdat hij thuis, bij zijn ouders, nooit enige hartelijkheid of huiselijkheid gekend had; dat beklagde geen afscheid van die vrouw wilde nemen, omdat hij wist op de ochtend van 28 oktober een straf van zijn commandant aangezegd te krijgen, waardoor hij niet meer de wal op zou kunnen; dat uit het ten processe aanwezige uittreksel uit het conduiteboekje van beklagde blijkt, dat hij op 27 October 1955 door zijn commandant werd gestraft met 4 dagen licht arrest wegens: „Drie uur en veertig „minuten te laat van passagieren aan boord teruggekeerd”; dat het feit, dat beklagde heeft getracht zich aan de uitvoering van een hem opgelegde krijgstuuchtelijke straf te onttrekken, door wederom een strafbaar feit te plegen, hem ernstig moet worden aangerekend;

dat de na te noemen straf geacht moet worden te staan in goede verhouding tot de ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoonlijkheid van de

beklaagde; dat hierbij echter wel in aanmerking wil worden genomen, dat beklagde nog nimmer tevoren met de strafrechter in aanraking is geweest en nog een zeer jeugdige leeftijd heeft, zodat er redenen aanwezig zijn de toe te passen gevangenisstraf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

[Volgt: veroordeling tot 3 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 23 juni 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor P. Ridder.

Aanrijding, lichamelijk letsel tengevolge hebbende, met een door beklagde op roekeloze wijze geparkeerde auto.

Artikel 308 W.Sr. wel, artikel 36 W.V.W. niet toepasselijk, aangezien beklagde wel als bestuurder het motorrijtuig heeft geplaatst als omschreven (en dus het feit heeft gepleegd) maar ten tijde van de aanrijding niet meer bestuurder was.

(W.Sr. art. 308; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. A., geb. 6 december 1933, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 11 Maart 1955 te Apeldoorn, althans in „Nederland, des nachts te ongeveer één uur als bestuurder van een „automobiel deze automobiel welke was voorzien van slechte verlichting „hoogst roekeloos en onvoorzichtig heeft geplaatst in de Noorde- „lijke berm van de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de „Amersfoortseweg, zodanig dat de linkerachterzijde daarvan over enige „afstand op of boven de rijbaan stond waardoor het aan zijn beklag- „des grove schuld is te wijten geweest dat een automobiel bestuurd „door Hengeveld daar tegenop is gereden waardoor die Hengeveld er- „gens tegenop is gebotst en een hersenschudding heeft bekommen”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezen moet worden gequalificeerd als: „aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zwaar lichamelijk „letsel bekomt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dienaangaande, dat beklagde weliswaar als bestuurder het motorrijtuig heeft geplaatst als bewezen verklaard, doch ten tijde van de aanrijding door de wagen van Hengeveld niet meer bestuurder was zodat ten deze artikel 36 van de Wegenverkeerswet niet toepasselijk is;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 30 juni 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. Maters en 1e Luitenant Mr C. M. H. Kolstee.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

Veroordeling van een reserve-soldaat MILVA, detachement LUYA terzake van verduistering van een vulpenhouder, welke zij gevonden had en ten aanzien waarvan zij naderhand besloten had, deze voor zich te behouden.

In verband met reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf van 3 dagen streng arrest f 25 geldboete opgelegd.

(W.M.Sr. art. 60; W.K. art. 57; W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Ca. M^a. B., geb. 9 februari 1936, res. soldaat MILVA, det. LUYA, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat zij als reserve-soldaat bij de Militaire Vrouwenafdeling in „werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, althans als militair „in de zin der wet,

„*primair:* in of omstreeks October 1954 te Apeldoorn, althans in „Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft „weggenomen een vulpen toebehorende aan J. C. van Gemert, althans „aan anderen of een ander dan haar beklagde, of indien het primair „ten laste gelegde niet tot een veroordeling van beklagde kon of mocht „leiden:

„*subsidiar:* dat zij in de hoedanigheid, ten tijde en ter plaatse als „primair gesteld opzettelijk een vulpen, geheel of ten dele toebehorende „aan J. C. van Gemert, althans aan anderen of een ander dan haar, „beklaagde en welke zij had gevonden en uit dien hoofde en in elk „geval anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich „heeft toegeëigend;

Overwegende, dat een justitiële verklaring, opgemaakt en op 4

Februari 1955 te Apeldoorn ondertekend door de Commandant Detachment LuVa-Apeldoorn van de Groep Luchtmacht Militaire Vrouwen Afdeling, onder meer zakelijk vermeldt, dat beklaagde sedert 13 Mei 1954, als vrijwilliger wiens [wier — *Red.*] dienstverband haar tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, behoorde tot de Koninklijke Luchtmacht in de stand van soldaat;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het haar primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat zij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, met betrekking tot het subsidiair ten laste gelegde, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard,

dat zij in of omstreeks October 1954, terwijl zij als reserve-soldaat van de Milva in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, te Apeldoorn een haar niet toebehorende groen gekleurde vulpen heeft gevonden; dat zij, na die vulpen enige tijd in haar bezit te hebben gehad, besloot die vulpen te houden en er toen haar naam „C. M. B.” in heeft gekrast; dat deze vulpen later bleek aan J. C. van Gemert toe te behoren; dat zij van niemand ooit recht of toestemming had ontvangen om zich die door haar gevonden vulpen toe te eigenen;

Overwegende, dat een proces-verbaal van de brigade Apeldoorn der Koninklijke Marechaussee, no. P. 15/55, op ambtseed opgemaakt en op 28 Januari 1955 te Apeldoorn gesloten door Johannes Hermanus Sproekereef, marechaussee der 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar, onder meer zakelijk vermeldt als zakelijke verklaring aan verbalisant van Jacoba Constantia van Gemert, geboren 29 October 1932 te Bergen op Zoom, gelegerd in de van Haeftenkazerne te Apeldoorn,

dat zij op 15 October 1954 op het kazerneterrein of daarbuiten een haar in eigendom toebehorende vulpen verloren heeft en vermiste; dat zij die vulpen op 13 Januari 1955 op een bureau zag liggen, en die als haar eigendom herkende; dat er in die vulpen nu echter de naam B. was gekrast; dat zij niemand toestemming heeft gegeven die vulpen te behouden of gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn [haar — *Red.*] schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*verduistering*”; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde terzake van voormeld strafbaar feit blijkens een afschrift van diens [haar — *Red.*] straflijst reeds krijgstuchtelijk is gestraft met drie dagen streng arrest;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 van het Wetboek van Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 57 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven subsidiair als be-
wezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem [haar —
Red.] deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van vijf-en-
twintig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling
en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van
vijftien dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde primair is ten laste
gelegd;

Spreekt haar mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 juli 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel
J. M. A. L. Brandt en Luitenant-Kolonel Jhr. F. F. Roëll.

Raadsman: Mr J. van der Tas.

*Aanrijding op het garage-terrein van een kazerne. Samenloop van
de bepalingen van artikel 308 W.Sr. en artikel 36 W.V.W. Aan toe-
passelijkheid van laatstgenoemde bepaling op dit niet op een weg in
de zin van de W.V.W. voorgevallen ongeval staat de redactie van
artikel 36 niet in de weg.*

(W.Sr. art. 55 (2), 308; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
G. v. A., geb. 15 augustus 1927, korporaal 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 23 Mei 1955 te Ede, althans in Neder-
„land, als bestuurder van een jeep, daarmede heeft gereden over het
„terrein van de garage in de Simon Stevinkazerne, zo onvoorzichtig
„dicht langs L. H. Visch die aldaar over dat terrein voortliep, dat hij
„die Visch over diens rechtervoet heeft gereden waardoor het aan zijn
„beklaagdes grove schuld is te wijten geweest dat daarvan de kleine
„teen is gebroken waardoor die Visch gedurende ongeveer 3 weken
„verhinderd is geweest zijn bezigheden als militair te verrichten”;

Post alia:

Overwegende, dat het bewezenverklaarde valt onder de algemene
strafbepaling van artikel 308 Wetboek van Strafrecht als onder de
bijzondere van artikel 36 Wegenverkeerswet, zodat ingevolge artikel

55 (2) van het Wetboek van Strafrecht slechts de bijzondere strafbepaling behoort te worden toegepast;

Overwegende, dat hoewel het ongeval niet heeft plaatsgevonden op een weg in de zin van de Wegenverkeerswet, de redactie van artikel 36 dier wet aan toepasselijkheid op dit ongeval niet in de weg staat;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn, dat bij gelegenheid van een aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig, een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner ambts- of beroepsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door die aanrijding is ontstaan”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 weken — Red.].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 juli 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. M. A. L. Brandt en Luitenant-Kolonel Jhr. F. F. Roëll.

Rijden op een rijwiel zonder rood achterlicht.

Geldboete van f 3, waarbij de Krijgsraad rekening heeft gehouden met de omstandigheid dat beklagde met 3 dagen licht arrest gestraft is wegens het uit onachtzaamheid niet voldoen aan de betaling van de hem uitgereikte afkoopmachtiging.

(W.V.R. art. 13).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. v. d. S., geb. 14 juni 1930, wachtmeester 1e klasse Li. LuA, beklagde (niet verschenen),

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 2 April 1955 te ongeveer 22.00 uur, zijnde bij nacht, te Bennekom, gemeente Ede, althans in Nederland, als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Edeseweg, zonder dat dit rijwiel was voorzien van een achterlicht, dat achterwaarts, duidelijk zichtbaar voor het achteropkomend verkeer een helder rood licht uitstraalde”;

Overwegende, dat een Justitiële verklaring, opgemaakt en op 15 Juni 1955 getekend door de Commandant van de 1ste Kaderbatterij Lichte Lucht doelartillerie van de Lucht doelartillerie school, zakelijk in-

houdt dat beklaagde sedert 1 Mei 1953 als vrijwilliger in werkelijke dienst is in de rang van wachtmeester;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van wettige bewijsmiddelen *) wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is tenlastegelegd met dien verstande, dat het feit is begaan op 2 April 1955 te Bennekom, gemeente Ede;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van art. 13 lid 3 van het „Wegenverkeersreglement”*,”
voorzien en strafbaar gesteld bij art. 13 lid 3 jo art. 124 „Wegen-
„verkeersreglement”;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders; en bij de bepaling van welke straf de Krijgsraad in aanmerking neemt, dat beklaagde terzake van het uit onachtzaamheid niet voldoen aan de betaling van de hem uitgereikte afkoopmachtiging door zijn Commandant krijgstuuchtelijk is gestraft met drie dagen licht arrest;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van drie gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van twee dagen.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 18 augustus 1955 **).

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Majoor G. A. v. d. Bergh.

Nagelaten aan zijn commandant te melden dat met de hem toegevozen militaire auto, welke auto door een andere militaire chauffeur werd bestuurd, een aanrijding was voorgevallen waarbij een rijwiel was beschadigd.

(WM.Sr. art. 132).

*) Het vonnis bevat te dezer zake niets anders dan deze blote mededeling. Kan men zeggen dat het „met redenen omkleed” is, zoals artikel 197 R.L. (R.Z. 189) vordert? (Red.)

**) Men zie in dit verband het vonnis van gelijke datum tegen G. J. J. V. op blz. 174. (Red.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. G. v. B., geb. 1 april 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 4 Mei
„1955 te Maarn, althans in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten aan
„zijn Commandant, althans aan de bevoegde overheid mede te delen,
„dat met een aan hem toegewezen auto, welke auto alstoen bestuurd
„werd door J. J. G. V., een meisje met deze auto in botsing is ge-
„komen op de openbare weg, de Bovenheigraaf, en een rijwiel was
„beschadigd, waardoor het belang van de dienst of van de Staat kon
„worden geschaad”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mede-
„deling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst of
„van de Staat kan schaden, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 5 oktober 1955.

President: Majoor Mr P. J. C. Schipper; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Majoor Mr P. C. L. Eschauzier.

Raadsman: Mr Ph. van der Ven.

Mededaderschap aan culpoos misdrijf: beklaagde had, als bestuurder van een jeep, op voorstel van een mede-inzittende, de jeep op korte afstand van een tweetal in dezelfde richting fietsende meisjes gestuurd zodat die mede-inzittende één harer een klap tegen de onderkant van de rug kon geven. Tengevolge hiervan kwamen de meisjes te vallen en werd één harer verwond.

Verworpen het verweer dat hier sprake zou zijn van medeplichtigheid (derhalve: vrijspraak) aangezien de handelingen van beide daders tezamen en in onderling verband het door de wet niet-gewilde gevolg teweeg hebben gebracht, waarbij het niet ter zake doet dat de een meer direct en de ander meer indirect oorzaak van het gevolg is geweest.

Voorwaardelijke hechtenis; onvoorwaardelijke geldboete.

(W.Sr. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Q. V., geb. 29 augustus 1932, dpl. huzaar, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig huzaar bij het 53e Tank Eskadron van Sytzama te Amersfoort, op 25 augustus 1955 in de gemeente Leusden, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, jeep, registratienummer KX 25-59, daarmee rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Doornseweg, in de richting Doorn,

„PRIMAIR: hoogst roekeloos en onvoorzichtig en baldadig, toen de rechts naast hem zittende huzaar 1e klasse Pieter V. zijn aandacht had gevestigd op een tweetal voor hem uit aan de rechterzijde van die weg in dezelfde richting voortrijdende wielrijdsters, en hem had voorgesteld die meisjes, althans een hunner „een tik op hun billen te geven”, het door hem bestuurde motorrijtuig geruisloos tot vlak naast de meest links rijdende wielrijdster heeft gestuurd, in elk geval tot op zodanige afstand dat genoemde V. vanaf zijn zitplaats de links rijdende wielrijdster, genaamd Martina Cornelia Maria Jacobs, volkomen onverwachts met zijn vlakke hand een klap tegen de onderzijde van haar rug heeft kunnen toedienen en zulks ook heeft gedaan, met het aldus mede aan zijn, beklagdes, schuld te wijten gevolg dat genoemde Jacobs schrok en door de schrik en/of de schok met het stuur van haar rijwiel in dat van de naast haar rijdende wielrijdster verward raakte en beide wielrijdsters kwamen te vallen, waardoor genoemde Jacobs een diepe vleeswonde over de rechter knieschijf heeft opgelopen en daardoor tenminste 2 à 3 weken ziek, althans verhinderd in de uitoefening harer beroepsbezigheden als kraamverzorgster is geweest;

„SUBSIDIAIR: de veiligheid op genoemde weg in gevaar heeft gebracht, althans de vrijheid van het verkeer aldaar heeft belemmerd door, ziende dat aan de voor hem rechterzijde van de weg een tweetal wielrijdsters naast elkaar reed in dezelfde richting als het door hem bestuurde motorrijtuig, al snelheid minderende dit motorrijtuig raking langs de meest links rijdende wielrijdster heeft gestuurd zonder dat daartoe enige noodzaak bestond, zijnde hij vervolgens toen tengevolge van een handeling van de naast hem zittende soldaat V. de beide wielrijdsters kwamen te vallen, snel weggereden in stede van „onmiddellijke hulp te bieden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig huzaar der 1e klasse bij het 53e Eskadron van Sytzama te Amersfoort op 25 augustus 1955 te omstreeks 11.50 uur als bestuurder van het vierwielige militaire motorrijtuig, jeep, registratienummer KX 25-59, daarmee over de openbare rijweg de Doornseweg te Leusden reed in de richting Doorn; dat hij op een gegeven moment, aan de voor hem rechterzijde van de weg twee naast elkaar eveneens in de richting Doorn rijdende wielrijdsters zag; dat hij op voorstel van de rechts naast hem zittende huzaar V., die zeide: „Laten we die meisjes eens een tik

„op hun billen geven”, met genoemde jeep vlak langs het meest linkse van die meisjes is gereden; dat terwijl hij aldus de jeep vlak langs bedoeld meisje, hetwelk hem later bleek genaamd te zijn Jacobs, reed, die huzaar V. dat meisje met zijn vlakke hand een klap tegen de onderzijde van haar rug gaf; dat de wielrijdsters met de sturen van hun rijwielen verward raakte en kwamen te vallen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 27 augustus 1955, opgemaakt en gesloten door Hendrik, Gerrit Vijge, Marechaussee der 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Martina Cornelia Maria Jacobs:

dat zij op 25 augustus 1955 te omstreeks 11.50 uur per rijwiel op de Doornseweg te Leusden reed, gaande in de richting Doorn; dat rechts naast haar per rijwiel haar vriendin reed; dat haar daar toen plotseling een zeer langzaam rijdende jeep passeerde en zij op hetzelfde moment een flinke klap tegen de onderkant van haar rug kreeg; dat zij geweldig schrok, doordat de jeep haar zo rakelings passeerde en door de klap aan het slingeren raakte, waardoor zij tegen de fiets van haar vriendin botste; dat de sturen van de rijwielen in elkaar raakten en zij beiden tegen de grond vielen; dat de jeep, waarin militairen gezeten waren snel wegreed; dat zij een diepe vleeswond over haar rechtechnieschijf bleek te hebben opgelopen; dat zij kraamverzorgster van beroep is;

Pieter V.:

dat hij op 25 augustus 1955 te omstreeks 11.50 uur, rechts naast de chauffeur de huzaar der eerste klasse V., gezeten was in de militaire jeep, registratienummer KX 25-59, waarmede zij toen over de Doornseweg te Leusden reden in de richting Doorn; dat zij alstoen aldaar twee rechts van de weg rijdende meisjes inhaalden; dat even voordat zij die meisjes inhaalden de soldaat V. snelheid verminderde en de jeep vlak langs het meest links rijdende meisjes stuurde; dat op het moment dat zij de meisjes passeerden, hij — getuige — het meest links rijdende meisje een klap tegen haar achterwerk gaf; dat dat meisje kennelijk tengevolge daarvan schrok en begon te slingeren en tegen het andere meisje botste, waarna beiden vielen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen eerdergenoemde geneeskundige verklaring alsmede bovengenoemd schrijven van M. C. M. Jacobs, slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „als „dienstplichtig huzaar”, „registratienummer KX 25-99”, „geruisloos” en met dien verstande dat Martina Cornelia Maria Jacobs tenminste 2 à 3 weken verhinderd in de uitoefening harer beroepsbezigdheden als kraamverzorgster is geweest;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zoodanig lichamelijk „letsel bekomt, waaruit verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat door beklaagdes raadsman is aangevoerd dat beklagde in casu niet als (mede)dader doch medeplichtige dient te worden beschouwd, zodat hij van het hem telastegelegde zou moeten worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van dit verweer, dat indien — zoals in casu blijkt bovenstaande bewijsmiddelen het geval is geweest — de handelingen van beide daders tezamen en in onderling verband het door de wet niet gewilde gevolg hebben teweeg gebracht (mede)daderschap aan een culpoos misdrijf aanwezig is, waarbij het niet ter zake doet dat de een meer direct de ander meer indirect de oorzaak van dat gevolg was;

Overwegende, dat het verweer mitsdien moet worden verworpen;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd een jaar; voorts, onvoorwaardelijk: tot betaling van een geldboete van f 50, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 30 november 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: 1e-Luitenant L. van den Berg.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (in samenspanning): beklagde was gecommandeerd (d.w.z. hij had zulks op het publicatiebord gelezen) om 's avonds om 19.00 uur terug te zijn voor de dienst van brandpiket; hij was echter eerst te omstreeks 00.30 d.a.v. bij zijn onderdeel teruggekeerd.

(W.M.Sr. 114, 3°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. G. v. d. P., geb. 28 December 1935, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 198e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie SP te Rotterdam, in tijd van oorlog, te „Rotterdam, op 30 October 1955, terwijl hij door de batterij O.W.I.

„de wachtmeester Baggerman, was gecommandeerd voor de dienst van „brandpiket in het kamp Dorpsweg, aanvangende te 19.00 uur op „30 October 1955, opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, immers opzettelijk eerst te 00.30 uur op 31 October 1955 in „het kamp Dorpsweg is teruggekeerd, zulks in samenspanning met, „althans met de eveneens voor die dienst gecommandeerde soldaten „H., N., H. en V., althans een meer of meer van hen, met wie hij op „29 October 1955 in onderling overleg was overeengekomen niet, dan „wel te laat, voor het brandpiket te zullen verschijnen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 198e Afdeling Zware Lucht doelartillerie SP te Rotterdam, op 30 October 1955 te Rotterdam opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan een hem gegeven opdracht, afkomstig, naar hij wist, van de batterij-opperwachtmeester, de wachtmeester Baggerman, om ingaande 30 October 1955 19.00 uur, dienst te doen als brandpiket in het kamp Dorpsweg te Rotterdam; dat hij die avond namelijk eerst te 00.30 uur van verlof in het kamp voornoemd is teruggekeerd, waarna hij zijn dienst als brandpiket heeft aangevangen;

dat hij op 29 October 1955 in zijn legeringsbarak in het kamp voornoemd aanwezig was, toen daar gesproken werd over de regeling van de brandpiketdienst door op de kamer aanwezige soldaten, terwijl er stemmen opgingen om niet of later op brandpiket te komen; dat hij toen heeft gezegd, dat hij van plan was niet op het brandpiket te komen; dat hij overeenkomstig dat voornemen eerst te 00.30 uur op 31 October 1955 van verlof is teruggekeerd; dat hij heeft nagelaten voormelde opdracht op te volgen, omdat hij het onbillijk vond, dat hij voor het derde korte weekend in successie dienst moest doen voor wacht of brandpiket; dat hij toen hij dit vernam naar de wachtmeester Baggerman, van wie de piketregeling afkomstig was, is gegaan, waarbij deze hem te verstaan gaf dat zijn order ten aanzien van hem gehandhaafd bleef; dat hij de opdracht voor de dienst als brandpiket had vernomen uit de wachtlijst, die op het publicatiebord van de afdeling was aangeslagen, zoals dat altijd geschiedt, waarop zijn naam voorkwam; dat hij wist dat het hier een door de wachtmeester Baggerman getroffen regeling betrof en er tijdig tevoren kennis van had genomen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waarbij „twee of meer personen tengevolge van samenspanning het misdrijf „plegen”, *)

*) Het wil ons voorkomen dat veeleer een afwezigheidsdelict dan opzettelijke ongehoorzaamheid begaan is. Ten deze is vanzelfsprekend de term „gecommandeerd”, voorkomende in de tenlastelegging, hoewel suggestief, geenszins bepalend voor het feit dat gepleegd is. Zie in dit verband het Redactioneel artikel in M.R.T. XLIX, blz. 1 e.v., speciaal blz. 2. (Red.).

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 9 november 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt-Kol. A. J. M. Groot en Majoor A. J. Weber.

Raadsman: 1e-Luitenant J. Goedbloed.

Met overschrijding van zijn bevoegdheid een mindere iets bevelen: als sergeant aan zijn mindere, bestuurder van een hem voor een dienst-rit toegewezen auto, opdracht geven om (in afwijking van die dienst-rit) van Soesterberg naar het station Utrecht en terug te rijden, alwaar beklaagde zijn verloofde van de trein haalde.

Militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 140).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LUCHTMACHT TE VELDE WEST,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G., geb. 23 september 1933, res. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als sergeant in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Luchtmacht:

„PRIMAIR: op 30 Mei 1955 in tijd van oorlog, te Soesterberg en „Utrecht, althans in Nederland opzettelijk met overschrijding van zijn „bevoegdheid althans in een aangelegenheid, die vreemd is aan de be- „langen van de dienst, de korporaal F. van Groningen, derhalve een „mindere in rang, heeft bevolen om hem, beklaagde, van het garnizoen „Soesterberg naar het Centraal Station te Utrecht in het motorrijtuig, „gekentekend LM 10-90, dat hem, beklaagde, tevoren voor een dienst- „rit in het garnizoen Soesterberg ter beschikking was gesteld, te rijden „en vervolgens hem en zijn, beklaagdes, verloofde van het Centraal „Station naar Soesterberg terug te rijden, zonder dat hij, beklaagde, „voor de rit van Soesterberg naar Utrecht en terug naar Soesterberg, „toestemming of opdracht van een daartoe bevoegde meerdere had „bekomen, noch voor het feit dat zijn, beklaagdes, verloofde in ge- „noemd motorrijtuig kon meerijden;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver- „oordeling mocht volgen:

„SUBSIDIAIR: op 30 Mei 1955 te Soesterberg en Utrecht opzettelijk „wederrechtelijk op niet met juistheid aan te geven voor het openbaar „rij- of ander verkeer openstaande wegen en op die welke genoemde „plaatsen verbinden, het motorrijtuig, gekentekend LM 10-90, toebe- „horende aan de Staat der Nederlanden, heeft gebruikt, door opzette-

„lijk als inzittende in genoemd motorrijtuig van Soesterberg naar het
 „Centraal Station te Utrecht en vandaar terug naar Soesterberg zich te
 „laten rijden, zonder dat hij, beklaagde, voor deze ritten toestemming
 „of opdracht van een daartoe bevoegde meerdere bekomen had, en
 „terwijl hij wist dat de bestuurder van dit motorrijtuig, de korporaal
 „F. van Groningen, evenmin deze opdracht of toestemming had”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
 verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als sergeant bij de Konink-
 lijke Luchtmacht, op 30 Mei 1955 te Soesterberg, de korporaal F. van
 Groningen heeft bevolen hem — beklaagde — van het Garnizoen
 Soesterberg naar het Centraal Station te Utrecht te rijden in het mili-
 tair motorrijtuig, gekentekend LM 10-90, hetwelk hem — beklaagde
 — tevoren ter beschikking was gesteld voor een dienstrit in het garni-
 zoen Soesterberg; dat hij wist, dat het Centraal Station te Utrecht niet
 onder het garnizoen Soesterberg valt; dat hij te Utrecht aan voor-
 noemde opdracht nog het bevel toevoegde hem — beklaagde — en
 zijn verloofde van het Centraal Station naar Soesterberg te rijden; dat
 hij wist dat hij met het geven van deze opdrachten zijn bevoegdheid
 overschreed en die opdrachten met de belangen van de dienst niets
 hadden uit te staan; dat het doel van de rit Soesterber-Utrecht en terug
 uitsluitend was het halen van zijn — beklaagdes — verloofde;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
 staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen
 aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde primair ten laste gelegde is
 bewezen, een onderzoek naar het aan beklaagde subsidiair ten laste
 gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
 als:

*„als militair opzettelijk met overschrijding van zijne bevoegdheid
 „een mindere bevelen iets te doen”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 juncto artikel 67 van
 het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een
 maand — *Red.*].

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 5 October 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel L. F. C.

Potjes en Majoor C. L. W. H. Baron van Voorst tot Voorst.

Raadsmans: Mr W. L. M. Knitel.

*Bevel in een aangelegenheid, vreemd aan de belangen van de dienst
 (als officier aan een ondergeschikt officier opdracht geven een rij-
 opdracht af te geven, met het doel een particuliere rit te maken), op-*

zettelijk wederrechtelijk gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig en opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

Qualificatie van het afwezigheidsdelict.

Terzake van beide militaire misdrijven militaire detentie opgelegd; terzake van het commune delict geldboete.

Uitvoerige strafmotivering (rekening houdend met vermoedelijk administratief ontslag).

(W.M.Sr. art. 11, 97, 140; W.Sr. art. 57; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. G. E., geb. 14 augustus 1934, res.-2e luitenant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 23 Juli 1955 te Rucphen, althans in „Nederland, terwijl hij als reserve-2e-Luitenant in werkelijke militaire „dienst was bij de 189 T.D. Basis Munitie Compagnie en als Detache- „mentscommandant van een gedeelte van dat onderdeel gelegerd te „Rucphen, opzettelijk als meerdere in een aangelegenheid die vreemd „is aan de belangen van de dienst, met name om een plezierrit naar „'s-Hertogenbosch te maken, hetzij met overschrijding van zijn be- „voegdheid, althans door misbruik van zijn invloed als meerdere tegen „een mindere de aan hem als Detachementscommandant onderge- „schikte tot het zelfde detachement behorende dienstdoende Motor „Transport Officier de tweede-luitenant Nieuwboer opdracht heeft ge- „geven een rij-opdracht te ondertekenen voor een rit naar 's-Hertogen- „bosch, om zogenaamd dekens te halen, wetende dat die dekens niet „konden of behoeften gehaald te worden, waarop de luitenant Nieuw- „boer de opdracht ondertekende en hij, beklaagde, met meerdere mili- „tairen naar 's-Hertogenbosch per jeep is gereden, waaruit enig nadeel „voor de Staat der Nederlanden kon ontstaan;

„II. dat hij op of omstreeks 23 en 24 Juli 1955 in Nederland, ter- „wijl hij als reserve-2e-luitenant in werkelijke militaire dienst was bij de „189 T.D. Basis Munitie Compagnie en als Detachementscommandant „van een gedeelte van dat onderdeel gelegerd was te Rucphen, telkens „opzettelijk wederrechtelijk een vierwielig militair motorrijtuig (jeep) „toehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder geval aan een an- „der dan aan hem, beklaagde, op de voor het openbaar rij- of ander ver- „keer openstaande wegen tussen Rucphen en 's-Hertogenbosch en „'s-Hertogenbosch en Rucphen heeft gebruikt door alstoen aldaar tel- „kens opzettelijk, zonder recht of toestemming van enige daartoe be- „voegde meerdere, als passagier met genoemd voertuig, hetwelk be- „stuurd werd door dienstplichtig soldaat W. C. Kraal, over genoemde „wegen te rijden;

„III. dat hij op of omstreeks 23 Juli 1955 te Rucphen, te circa „19.00 uur, terwijl hij als reserve-2e-luitenant in werkelijke militaire „dienst was bij de 189 T.D. basis Munitie Compagnie en als Detache- „mentscommandant van een gedeelte van dat onderdeel gelegerd te

„Rucphen, zijn aldaar gelegerd onderdeel heeft verlaten zonder toestemming van zijn commandant en daarvan sindsdien opzettelijk, althans hoogst nalatig ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 24 Juli 1955 te circa 11.00 uur te Rucphen bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd met betrekking tot het feit, of de feiten, waarop het betrekking heeft en wordende bovenvermeld rapport, procesverbaal van huis-houdelijk onderzoek en verklaring van de 1e Luitenant Barkmeijer slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van beklagde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde sub I primair sub II en III primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande wat betreft het sub I ten laste gelegde: [. . . enz. — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Als militair opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst een mindere bevelen iets te doen”;
- II. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken, tweemaal gepleegd”;
- III. „Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende”;

voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk artikel 140 Wetboek van Militair Strafrecht, 37 Wegenverkeerswet en 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde sub I primair, II en III primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat beklagde door de gepleegde feiten heeft bewezen een dermate gering verantwoordelijkheidsbesef te bezitten alsmede een zodanig foutieve instelling ten opzichte van zijn minderen, dat hij naar het oordeel van de Krijgsraad ten ene male ongeschikt en onwaardig moet worden geacht als officier te dienen;

dat echter de gepleegde feiten onvoldoende grond opleveren om als bijkomende straf ontslag uit de militaire dienst te rechtvaardigen, terwijl het de Krijgsraad niet vrijstaat op beklagde als officier de straf van verlaging toe te passen;

dat de Krijgsraad, bij de vaststelling van de na te noemen straf, meent als zeker te mogen aannemen, dat beklaagde niet langer als officier zal worden gehandhaafd, en bij voorbaat rekening wil houden met het leed dat beklaagde dientengevolge zal ondergaan;

dat rekening houdend met het bovenstaande en gelet op de persoon des daders de Krijgsraad van oordeel is, dat voor de sub I en III gequalificeerde feiten militaire detentie de meest passende straf moet worden geacht, terwijl het sub II gequalificeerde feit, nu daarop naar de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof geen militaire detentie kan worden gesteld en een gevangenisstraf minder opportuun lijkt, met een geldboete dient te worden gestraft;

dat de Krijgsraad door de omstandigheden, dat beklaagde tengevolge van de gepleegde feiten reeds meer dan een maand heeft moeten nadienen en 24 dagen in voorlopig arrest, zij het dan in de vorm van licht arrest, heeft doorgebracht, zich ervan wil onthouden meer dan een maand militaire detentie op te leggen;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde terzake I en III tot een militaire detentie voor de duur van een maand en terzake II tot betaling van een geldboete van vijftig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen.

NASCHRIFT.

Over de toepassing van artikel 57 W.Sr. ingeval van alternatieve strafbedreiging wordt verschillend gedacht. NOYON-LANGEMEIJER (6e druk) blz. 384/5 vestigt de aandacht erop dat de Wet spreekt van „ . . . waarop gelijksoortige hoofdstraffen zijn g e s t e l d . . . ” en dat derhalve de opvatting dat slechts in aanmerking komen de hoofdstraffen welke de rechter in een concreet geval meent te moeten toepassen, met de tekst van de wet moeilijk in overeenstemming is te brengen. De meeste schrijvers huldigen echter het door hem bestreden standpunt.

In het bovenstaande vonnis betrof het twee (militaire) misdrijven, waarop gevangenisstraf is gesteld, en een (commuun) misdrijf waarop gevangenisstraf of geldboete is gesteld. De Krijgsraad heeft nu niet (redenerende vanuit de geconcretiseerde strafbedreiging) de militaire misdrijven voor gevangenisstraf in aanmerking laten komen en het andere misdrijf voor geldboete, in welk geval volgens het hierboven beschreven standpunt verdedigd kan worden dat er (in concretis) verschillende hoofdstraffen op de misdrijven zijn gesteld, maar kwam tot de conclusie van verschillende hoofdstraffen via artikel 11 W.M. Sr. hetwelk geen militaire detentie op enig misdrijf stelt, doch de militaire rechter een bijzondere bevoegdheid verleent ¹⁾.

¹⁾ Vergelijk Sententie H.M.G. van 7 oktober 1952, M.R.T. XLV, blz. 705.

Tot dergelijke moeilijkheden komt men door de enge (m.i. nodeloos t  enge)²⁾ interpretatie van de woorden „ingeval k r a c h t e n s dit „Wetboek gevangenisstraf kan worden uitgesproken . . .” van genoemd artikel 11. Verkieslijker is dan ook de uitspraak van de Krijgsraad te Velde Oost van 16 juli 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 471 v.) die — hoewel niet consequent in verband met een voorafgegane uitspraak — in een dergelijk geval van samenloop van het misdrijf van artikel 37 W.V.W. en een militair misdrijf voor het gehele samenloopscomplex militaire detentie toepaste.

W. H. V.

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 12 oktober 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. L. H. A. Antoni en Luitenant-Kolonel C. Melse.
Raadsmans: Mr E. F. O. van Zinnicq Bergmann.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, terwijl beklaagde zich in voorlopig streng arrest bevond (het feit niet „dienstdoende” gequalificeerd *).

Verminderde toerekeningsvatbaarheid aangenomen. Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf, onvoorwaardelijke geldboete, ter beschikkingstelling van de Regering.

(W.M.Sr. art. 97; W.K. art. 56; W.Sr. art. 37a).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. d. J., geb. 7 januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde na voeging is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 5 Augustus 1955 te Amsterdam met „het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen heeft weggenomen „een motorrijwiel, merk Kapteyn, toebehorende aan J. A. Berendse, „althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„2. dat hij op of omstreeks 5 Augustus 1955 te Oegstgeest als be- „stuurder van een tweewielig motorrijtuig over de voor het openbaar „rij/of ander verkeer openstaande weg, de Rijksweg nr. 4, heeft ge- „reden:

„(a) zonder dat dit motorrijtuig aan de achterzijde was voorzien „van een achterlicht, aangebracht volgens en voldoende aan de in „artikel 84 van het Wegenverkeersreglement gestelde eisen,

„(b) zonder dat aan hem, beklaagde, het bij artikel 9 eerste lid

²⁾ Men zie in dit verband mijn naschrift in M.R.T. XLV, blz. 609 v.

*) Evenzo het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 30 augustus 1950 (M.R.T. XLV, blz. 347) hetwelk door het H.M.G. (sententie van 28 november 1950, M.R.T. XLV, blz. 349) in zoverre werd vernietigd; het feit werd door het Hof gequalificeerd als „desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt terwijl hij was dienstdoende”. Zie het naschrift onder die sententie. Zie ook het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 19 september 1951 (M.R.T. XLVI, blz. 307) met het daarbij gestelde naschrift. (*Red.*)

„sub 3 der Wegenverkeerswet vereiste geldige rijbewijs was afgegeven;
 „3. dat hij op of omstreeks 12 Augustus 1955 te Oirschot, terwijl
 „hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 935e Af-
 „deling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal, gelegerd te Oirschot en
 „zich in voorlopig streng arrest bevond wegens een door hem gepleegde
 „diefstal, zijn onderdeel met verbreking van het arrest heeft verlaten
 „zonder toestemming van zijn commandant en zich naar elders (Rot-
 „terdam en Amsterdam) heeft begeven en sindsdien opzettelijk, althans
 „hoogst nalatig, ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest
 „en gebleven, totdat hij zich op 15 Augustus 1955 te Amsterdam bij
 „de Koninklijke Marechaussee meldde en werd aangehouden en naar
 „zijn onderdeel teruggebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 5 Augustus 1955 te Amsterdam met de bedoeling dit voor zich zelf te gebruiken heeft weggenomen een motorrijwiel, merk Kapteyn; dat dit motorrijwiel hem niet in eigendom toebehoorde; dat hij van geen bevoegd persoon recht of toestemming daartoe had bekomen;

dat hij op 5 Augustus 1955 te Oegstgeest over de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg, de Rijksweg tussen Amsterdam en Den Haag via Oegstgeest, als bestuurder met bovengenoemd tweewielig motorrijtuig heeft gereden; dat dit motorrijtuig daarbij aan de achterzijde niet was voorzien van een achterwaarts helder uitstralend rood licht;

dat hij op 12 Augustus 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 935e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal en gelegerd te Oirschot en zich in voorlopig streng arrest bevond wegens het onrechtmatig wegnemen van een motorrijwiel, zijn onderdeel met verbreking van het arrest heeft verlaten zonder toestemming van zijn commandant en zich naar Amsterdam en Rotterdam heeft begeven; dat hij sindsdien willens en wetens ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op 15 Augustus 1955 te Amsterdam bij de Koninklijke Marechaussee aldaar heeft teruggemeld en naar zijn onderdeel werd teruggebracht;

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting nog nader heeft verklaard:

dat hem nog nimmer enig rijbewijs, geldig voor het besturen van motorrijwielen, is afgegeven;

Post alia:

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde sub I, II en III primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande ten aanzien van sub III primair, dat de afwezigheid aanving op 12 Augustus 1955;

Overwegende dat — nu het sub III primair ten laste gelegde be-

wezen is verklaard — een onderzoek naar het sub III subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende dat het sub II a bewezen verklaarde niet een strafbaar feit volgens de wet oplevert, zodat hetzelfde niet strafbaar is en beklaagde mitsdien daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat het overige bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Diefstal”,
2. „Overtreding van artikel 9 1e lid Wegenverkeerswet”,
3. „Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen du-
„rende”

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 310 Wetboek van Strafrecht, 9 1e lid j° 35 5e lid Wegenverkeerswet, en 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

Post alia:

Overwegende dat het ten processe overgelegd psychiatrisch rapport dd. 19 September 1955, opgemaakt te 's-Gravenhage door de luitenant-kolonel-arts Ph. P. Bieger — zenuwarts — en de reserve-1e-luitenant-arts J. G. Schnitzler, betreffende beklaagde, onder meer zakelijk inhoudt:

dat beklaagde thans lijdende is en tijdens het plegen van de strafbare feiten lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens in de vorm van psychopatie en lichte oligophrenie; dat beklaagde op grond van het bovenstaande ten aanzien van de hem ten laste gelegde feiten beschouwd moet worden als verminderd toerekenbaar,

met welke conclusie de Krijgsraad zich verenigt;

[Volgt: veroordeling terzake sub I en III tot een gevangenisstraf voor de duur van 6 maanden (met aftrek van voorarrest van 6 tot 12 Augustus 1955 en vanaf 15 Augustus 1955) waarvan 3 maanden voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren en terzake sub II tot betaling van een geldboete groot f 5, te vervangen door hechtenis voor de duur van vijf dagen;

Ter beschikkingstelling van de Regering teneinde van Harentwege te worden verpleegd — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 16 november 1955.

President: Majoor Mr C. E. E. Fromberg; *Leden:* Luit.-Kolonel J. A.

C. Schotte en Kapitein F. Henner.

Raadsman: Kapitein A. Oosters.

Als sergeant-majoor een hem ondergeschikte sergeant 1e klasse opdracht gegeven (zulks teneinde die ondergeschikte op een gemakkelijke wijze bewegingsvrijheid te verschaffen) om met een militaire les-auto naar huis te rijden en twee dagen later terug te keren: bevel in een aan gelegenheid, vreemd aan de belangen van de dienst.

Voorwaardelijke gevangenisstraf (2 weken) en onvoorwaardelijke geldboete (f 50.—).

(W.M.Sr. art. 140).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. v. O., geb. 20 juli 1917, sergeant-majoor-instructeur, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 1 juli 1955 te Amsterdam, in ieder geval „in Nederland, terwijl hij als sergeant-majoor-instructeur in werkelijke „dienst was bij de Onderofficiersschool, in ieder geval bij de Konink- „lijke Landmacht, opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegd- „heid, althans in een aangelegenheid die vreemd was aan de belangen „van de dienst, zijn mindere de sergeant 1e klasse J. L. Vrancken heeft „bevolen iets te doen, door alstoen aldaar opzettelijk zonder daartoe „bevoegd te zijn de sergeant 1e klasse J. L. Vrancken opdracht te geven „op 2 juli 1955 met een militair motorvoertuig van Weert naar diens „woonplaats Spaubeek en op 4 juli 1955 met genoemd motorvoertuig „van Spaubeek naar Weert te rijden, zulks terwijl hij wist dat genoemde „ritten slechts ten doel hadden meergenoemde sergeant op een gemak- „kelijke wijze met bewegingsvrijheid naar zijn woonplaats Spaubeek „te doen gaan;

„althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 1 juli 1955 te Amsterdam, in ieder geval „in Nederland terwijl hij als sergeant-majoor-instructeur in werkelijke „dienst was bij de Onderofficiersschool, in ieder geval bij de Konink- „lijke Landmacht, door misbruik van gezag en/of door het verschaf- „fen van gelegenheid, middelen en inlichtingen, opzettelijk heeft uitge- „lokt dat de aan hem ondergeschikte sergeant 1e klasse J. L. Vrancken, „opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat der Nederlanden toebe- „horend motorrijtuig op een weg gebruikte, aldus zich schuldig maakte „aan overtreding van artikel 37 Wegenverkeerswet, door alstoen aldaar „daartoe opzettelijk genoemde sergeant 1e klasse opdracht, althans „toestemming te geven om op of omstreeks 1 juli 1955 met een militair „motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder „geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, en meergenoemde ser- „geant 1e klasse, van Weert via Heerlen en Amstenrade naar Spaubeek „en [. . . enz. *Red.*]

„althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 1 Juli 1955 te Amsterdam, in ieder geval „in Nederland, terwijl hij als sergeant-majoor-instructeur in werkelijke „dienst was bij de Onderofficiersschool, in ieder geval bij de Koninklijke „Landmacht, toen, naar hij wist de aan hem ondergeschikte sergeant „1e klasse J. L. Vrancken voornemens was op of omstreeks 1 juli 1955 „opzettelijk zonder recht of toestemming van een daartoe bevoegde

„meerdere, aldus wederrechtelijk, als bestuurder van een vierwielig „militair motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in „ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, en genoemde „sergeant 1e klasse, over de voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande wegen van Weert via Heerlen en Amstenrade naar Spaubeek en [. . .enz. *Red.*; post alia:] opzettelijk gelegenheid, middelen „of inlichtingen tot het plegen van genoemde misdrijven heeft gegeven, „door alstoen aldaar daartoe opzettelijk meergenoemde aan hem onder- „geschikte sergeant 1e klasse toestemming te geven tot het maken van „bovenstaande ritten, opzettelijk geen maatregelen ter voorkoming van „die ritten te nemen en opzettelijk aan meergenoemde sergeant 1e „klasse twee ingevulde en door hem, beklaagde, ondertekende rij-op- „drachten voor de trajecten Amsterdam-Maastricht en Maastricht- „Amsterdam, benevens een, eveneens door hem, beklaagde, onder- „tekende blanco rij-opdracht te verstrekken, [. . .enz. *Red.*]

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 1 juli 1955 te Amsterdam, terwijl hij als sergeant-majoor-instructeur in werkelijke dienst was bij de Onderofficiersschool te Weert, als detachementscommandant zich in het kamp Zeeburg bevond met een veertiental leswagens, teneinde een tijdlang rijlessen te geven; dat hij toen en aldaar willens en wetens de sergeant 1e klasse Vrancken opdracht heeft gegeven met een vierwielig militair motorvoertuig van Weert naar diens woonplaats Spaubeek, en op 4 juli 1955 met genoemd motorvoertuig van Spaubeek weer terug te rijden naar Weert; dat hij de sergeant 1e klasse Vrancken daartoe ingevulde en door hem ondertekende rij-opdrachten heeft gegeven; dat hij daarbij geweten heeft, dat meergenoemde ritten slechts gemaakt zouden worden teneinde genoemde sergeant 1e klasse op een gemakkelijke wijze met bewegingsvrijheid naar zijn woonplaats Spaubeek te doen gaan; dat hij wist, toen hij genoemd bevel gaf, dat hij daarbij zijn bevoegdheid overschreed; dat hij zijn commandant, de Lt. Klinkert, niet om toestemming gevraagd heeft tot het laten maken van bedoelde rit; dat de Sergeant 1e klasse Vrancken ten tijde van het bovenstaande zijn ondergeschikte was;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig afschrift procesverbaal no. P. 624/55 opgemaakt en gesloten te Amsterdam op 22 augustus 1955 door Rikele Hovenga, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Amsterdam, onder meer zakelijk inhoudt;

als verklaring van J. L. Vrancken aan verbalisant:

dat hij op 1 juli 1955 te Amsterdam van beklaagde opdracht kreeg om die dag met een militaire les-auto naar Weert te rijden teneinde de wagen aldaar te doen herstellen of in te ruilen tegen een andere les-auto; dat hij tevens opdracht kreeg van Weert met het herstelde dan wel door inruiling verkregen militaire voertuig naar zijn woonplaats Spaubeek te rijden en vandaar op maandag 4 juli 1955 weer terug via

Weert naar Amsterdam; dat beklaagde hem voor genoemde rit rij-opdrachten verstrekke; dat beklaagde, naar hij aanneemt, deze opdracht gaf met de bedoeling, hem zoveel mogelijk van zijn bewegingsvrijheid te doen profiteren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

dat hij op 1 juli 1955 te Amsterdam, terwijl hij als sergeant-majoor-instructeur in werkelijke dienst was bij de Onderofficiersschool, opzettelijk, zonder daartoe bevoegd te zijn, de sergeant 1e klasse J. L. Vrancken opdracht heeft gegeven met een militair motorvoertuig van Weert naar diens woonplaats Spaubeek en op 4 juli 1955 met genoemd motorvoertuig van Spaubeek naar Weert te rijden, zulks terwijl hij wist dat genoemde ritten slechts ten doel hadden meergenoemde sergeant op een gemakkelijke wijze met bewegingsvrijheid naar zijn woonplaats Spaubeek te doen gaan;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard, een onderzoek naar het subsidiair en meer subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de „belangen van de dienst een mindere bevelen iets te doen”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 Wetboek van Militair Strafrecht:

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 2 weken en tot betaling van een geldboete van f 50.—, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 50 dagen; de gevangenisstraf voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren—*Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 19 oktober 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-kolonel C. Melse en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr N. L. M. Tilli.

Mededaderschap aan een culpoos misdrijf: al stoeiende hadden de twee beklaagden een militaire jeep bestuurd, tengevolge waarvan die jeep tegen een man aanreed, die daardoor werd gedood.

(W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen (1) A. V. C., geb. 23 februari 1934, dpl. wachtmeester en (2) H. v. d. G., geb. 19 oktober 1933, dpl. marechaussée 3e klasse, beklaagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden is ten laste gelegd:

„dat zij op of omstreeks 9 juli 1955 te Leveroy, gemeente Nederweert, terwijl beklaagde C. als dienstplichtig wachtmeester en beklaagde van der G. als dienstplichtig marechaussée 3e klasse in werkelijke dienst waren bij de 4e Divisie Marechaussée Compagnie, te samen en in vereniging, althans ieder voor zich, terwijl beklaagde C. op de bestuurdersplaats en beklaagde van der G. op de zich daar, naast bevindende zitplaats van een vierwielig motorrijtuig (jeep) was gezeten en nadat beklaagde van der G. de motor van die jeep had gestart, hoogst roekeloos, onvoorzichtig, onnadenkend, onoplettend en ondeskundig met elkaar stoeiende en gelijktijdig, althans beurtelings een of meer bedieningspedalen van die jeep bedienende, althans trachtende te bedienen, met genoemde jeep over het erf van de percelen Deckerstraat 3 en 1 hebben gereden, tengevolge waarvan zij met die jeep tegen de op het erf van perceel Deckerstraat 1 staande, althans werkzame B. Kessels zijn aangereden, waardoor Kessels voornoemd kwam te vallen, door de jeep werd meegesleurd en multiple ribfracturen links en een longlaesie bekwam, aan welke zwaar lichamelijk letsel uitmakende verwondingen Kessels voornoemd op of omstreeks 18 juli 1955 is overleden;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagden — ieder voor zich — ten processe onder meer zakelijk hebben verklaard:

beklaagde C.:

dat hij op 9 juli 1955 te Leveroy, gemeente Nederweert, terwijl hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst was bij de 4e Divisie Marechaussée Compagnie, plaats had genomen op de bestuurdersplaats van een militaire jeep, die stond bij de stal achter perceel no. 3 aan de Deckerstraat te Leveroy; dat de marechaussée van der G. voor in de jeep naast hem ging zitten; dat hij met zijn voet het koppelingspedaal indrukte en zag dat van der G. de jeep startte; dat deze met zijn benen naar de plaats kwam waar de bedieningspedalen zich bevonden; dat de jeep met een schok in beweging kwam; dat zij beiden het stuur vast hadden en al stoeiend met hun benen de verschillende bedieningspedalen zowel gelijktijdig als om beurten bedienend; dat zij zo met die jeep over het erf van de percelen Deckerstraat no. 3 en no. 1 reden; dat hij zag, dat achter perceel no. 1 een oude man stond, die naar hem achteraf bleek, genaamd was Kessels; dat de jeep rechtdoor reed, met gevolg dat zij tegen Kessels aanreden, waardoor deze kwam te vallen, onder de jeep terecht kwam en vermoedelijk over een korte afstand door de jeep werd meegesleurd;

beklaagde van der G.:

dat hij op 9 juli 1955, terwijl hij als marechaussée 3e klasse in werkelijke dienst was bij de 4e Divisie Marechaussée Compagnie, plaats nam op de zitplaats naast de bestuurdersplaats van een vierwielig militair motorrijtuig, jeep, op welke bestuurdersplaats de wachtmeester was gezeten; dat hij met zijn linkerbeen langs de benen van C. het

koppelingspedaal heeft ingedrukt, met zijn rechtersvoet de jeep startte en vervolgens het koppelingspedaal weer op liet komen, waarna de jeep zich in beweging zette; dat daarna C. zijn voet op het koppelingspedaal plaatste; dat hij zijn voet van het gaspedaal nam om te stoppen, doch dat C. toen naar zijn mening de rechtersvoet op het gaspedaal plaatste; dat zij aldus voortrijdend van het erf gelegen achter perceel 3 naar het erf gelegen achter perceel 1 reden; dat het hem niet lukte te remmen of het stuur om te draaien, dit laatste omdat C. het stuur omlend hield; dat de jeep zodoende tegen een oude man aanreed, die naderhand Kessels bleek te heten; dat Kessels kwam te vallen en nog een eind door de jeep werd meegesleurd;

Overwegende dat Aart Vedder, oud 21 jaar, van beroep kantoorbediende, wonende te Landsmeer, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op een dag in juli 1955 achter het erf van perceel nr. 3 aan de Deckerstraat te Leveroy een militaire jeep zag staan, terwijl op de bestuurdersplaats de wachmeester C. zat; dat de marechaussé 3e klasse van der G. naast de bestuurder in de jeep ging zitten en zijn voeten naar de bedieningspedalen bracht; dat van der G. de jeep startte, waarna de jeep begon te rijden; dat de jeep na enige meters met zeer kalme gang gereden te hebben, plotseling met verhoogde snelheid verder reed en op het erf van perceel no. 1 kwam; dat hij zag, dat de jeep recht op een oude man, genaamd Kessels, die zich bevond op het erf achter perceel no. 1, inreed en deze aanreed, waardoor hij kwam te vallen; dat hij zag, dat Kessels nog enige meters door de jeep werd meegesleurd;

Post alia:

Overwegende dat het aldus bewezene voor ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

„Medeplegen van het aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamenlijk letsel bekomt, waarbij dat letsel door de aanrijding is veroorzaakt”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 Wegenverkeerswet, jo 47 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de personen der daders, waarbij de Krijgsraad overweegt:

dat beide beklaagden zeer verdienstelijke leden van het wapen der Koninklijke Marechaussée zijn, doch in deze wel zeer ernstig te kort

zijn geschoten in verantwoordelijkheidsbesef en voorzichtigheid;

dat C. als wachtmeester *) had dienen te beseffen, dat zijn aanvanke-lijk onschuldig plagerijtje een hoogst bedenkelijk karakter kreeg, toen hem duidelijk werd, dat zijn medebeklaagde de jeep ging starten;

dat dit te meer klemt nu het hier geldt een wachtmeester der Konink-lijke Marechaussée, groepscommandant in een verkeerspeloton;

dat ook van der G. als op de jeep ingedeeld chauffeur zijn verant-woordelijkheid als zodanig had dienen te beseffen, doch naar het oor-deel van de Krijgsraad hem minder verwijt treft dan C., waar deze laatste door zijn optreden van der G. heeft geprikkeld en als het ware uitgedaagd tot het in beweging brengen van de jeep;

dat het optreden van beide beklaagden dermate gevaarlijk en on-verantwoordelijk is geweest, dat naar het oordeel van de Krijgsraad in deze slechts een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf op zijn plaats is;

[Volgt: veroordeling van beklaagde C. tot een hechtenis voor de duur van een maand en van beklaagde v. d. G. tot een hechtenis voor de tijd van twee weken—*Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 23 november 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel W. Bakker en Majoor J. de Ronde.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Poging tot moord, tweemaal gepleegd. Beklaagde, overtuigd dat zijn broer vleselijke gemeenschap heeft gehad met zijn (beklaagdes) echtgenote, lost uit een pistool een schot op zijn in bed liggende echtgenote en zijn uit het raam gevluchte broer. Beklaagde verwondt zijn echtgenote in de hand en zijn broer in de rechterbil.

Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.Sr. art. 45, 287).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. G. G., geb. 27 mei 1926, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is te laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 26 september 1955 te Eindhoven voor-„nemens zijnde zijn echtgenote Maria Hendrika M. en/of zijn broer „Gerardus G. opzettelijk van het leven te beroven, althans hen of een „van beiden opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, ter „uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf opzettelijk daartoe alstoen „aldaar uit een met scherpe kogelpatronen geladen pistool (kaliber „7.65 mm) op korte afstand staande van beide personen, op elk van

*) Artikel 48 W.M.Sr. is hier niet toepasselijk, wijl het hier geen „opzettelijk gepleegd misdrijf” betreft. (*Red.*).

„hen richtend, een schot heeft gelost en hen heeft getroffen, zijnde de „uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen ten „gevolge van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat geen van „beide personen dodelijk werd getroffen, noch zwaar lichamelijk letsel uitmakende verwondingen of kwetsuren bekwam;

„althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 26 september 1955 te Eindhoven opzettelijk „mishandelend zijn echtgenote Maria Hendrika M. en zijn broer „Gerardus G. door een op korte afstand van beiden staande op „elk van hen gelost schot uit een met scherpe kogelpatronen geladen „pistool (kaliber 7.65 mm) heeft getroffen, waardoor beiden of een „hunner pijnlijk werden aangedaan en bloedend verwond”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op zaterdag 25 september 1955 met zijn vrouw en zijn broer Gerard te Eindhoven is uitgeweest; dat zij later alle drie naar zijn huis zijn gegaan; dat hij in de nacht wakker werd en zich misselijk gevoelde; dat hij naar beneden is gegaan en toen een gerucht hoorde op de kamer van zijn vrouw; dat hij naar boven ging en in een flits zag, dat iemand de kamer van zijn vrouw verliet; dat hij er van overtuigd was, dat zijn broer geslachtsgemeenschap had met zijn vrouw; dat hij toen dol van drift is geworden en een pistool, kaliber 7.65 mm, uit zijn overjas, die in een kast op de overloop hing, heeft gehaald; dat hij wist dat in dit pistool een magazijn met scherpe patronen zat; dat hij meent het pistool nog gegrendeld te hebben; dat hij in ieder geval weet dat dit zodanig schietklaar was, dat door het intrekken van de trekker een schot zou moeten afgaan; dat hij vervolgens te Eindhoven in die nacht op 26 september 1955 met eerderbedoeld pistool de kamer van zijn vrouw is binnengegaan; dat hij op zijn vrouw heeft gericht en een schot heeft gelost; dat hij vervolgens de kamer van zijn broer Gerard is opgelopen en, uit het raam kijkend, een gedaante languit op de grond zag liggen, naar zijn overtuiging zijn broer; dat hij toen in de richting van die gedaante uit eerdergenoemd met scherpe kogelpatronen geladen pistool een schot heeft gelost;

Overwegende, dat Gerardus Wilhelmus G., oud 25 jaar, van beroep koopman, wonende te Eindhoven, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op zaterdag 25 september 1955 te Eindhoven met zijn broer, beklagde, en diens vrouw is uitgeweest; dat zij gezamenlijk naar huis zijn gegaan; dat zij naar bed zijn gegaan en gedrieën in bed lagen; dat beklagde op een gegeven moment naar beneden is gegaan; dat hij, toen met beklagde's echtgenote ontuchtige handelingen heeft gepleegd; dat hij toen naar zijn kamer is gegaan en zijn broer naar boven hoorde komen; dat hij even later een geluid hoorde alsof een pistool werd gegrendeld; dat hij hoorde dat beklagde's vrouw „niet doen” riep en

dat daarna in de kamer naast hem een schot afging; dat hij toen het raam van zijn kamer uitsprong en in de voortuin terecht kwam; dat hij daarop een schot hoorde afgaan en een brandende pijn voelde in zijn rechterbil; dat hij, nadat men vervolgens een kogel uit zijn bil had verwijderd, twaalf dagen in het ziekenhuis heeft moeten liggen;

Overwegende, dat Maria Hendrika M., oud 26 jaar, echtgenote van E. G. G. (beklaagde), wonende te Eindhoven, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij in de avond van 25 september 1955 met haar man, beklaagde, en diens broer Gerard in Eindhoven is uitgeweest; dat zij in de nacht naar huis zijn gegaan en met drieën in bed zijn gaan liggen; dat beklaagde op een gegeven moment naar beneden moest en dat zij toen met Gerard geslachtelijke gemeenschap heeft gehad, waarna deze naar zijn eigen, aangrenzende, kamer is gegaan; dat daarna de deur naar de gang open ging en beklaagde toen op 26 september 1955 te Eindhoven met een pistool in de hand in de deur stond; dat beklaagde op ongeveer een meter afstand van haar staande, het pistool op haar hoofd richtte, waarna zij een gele vlam uit dit pistool zag komen; dat beklaagde daarop de kamer van Gerard binnenging en dat zij even later een schot hoorde afgaan; dat zij zelf een verwonding aan haar linkerhandpalm had tengevolge van het eerstgenoemde schot;

Post alia (bewezenverklaring):

Overwegende dat — nu het primair te laste gelegde bewezen is verklaard — een onderzoek naar het subsidiair te laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
„Poging tot doodslag, tweemaal gepleegd”,
 voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 287 jo 45 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde *primair* meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een jaar met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, (vanaf 26 september 1955), waarvan zeven maanden voorwaardelijk, proeftijd drie jaren—*Red.*].

Chef Luchtmachtstaf.

Beschikking van 3 december 1953.

Beschikking op beklag wegens krijgstuchtelijke straf en strafreden van een 1e-luitenant der mariniers die, gezag willende handhaven, dit op onjuiste en onwaardige wijze zou hebben gedaan door te zware strafdienst toe te passen en krenkende opmerkingen te maken.

Beklag gedeeltelijk gegrond: rekening gehouden met de omstandigheid dat klager, als officier der mariniers, gewend was de tucht op krachtige wijze te handhaven en de opvatting huldigde, dat hij juist ter verbetering van de discipline bij het bewuste onderdeel, daarbij geplaatst was.

(W.K. art. 61 e.v.).

DE LT.-GENERAAL-WAARNEMER, CHEF VAN DE LUCHTMACHTSTAF,

De Luitenant-Generaal-Waarnemer, Chef van de Luchtmachtstaf;

Gezien het beklag van de 1e-Luitenant der Mariniers X. houdende de op 17 oktober 1953 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van tien dagen streng arrest met de strafreden:

„Het gezag willende doen handhaven, dit op onjuiste en onwaardige „wijze gedaan door na verkregen toestemming van zijn commandant „onder de kwalificatie van een inhaalles als collectieve strafdienst doen „uitvoeren van geweergymnastiek en andere oefeningen van dusdanige „zwaarte, als onverantwoord moet worden geacht met de graad van „geoefendheid van betrokkenen, zodat enkele soldaten daarbij neer- „vielen.

„Hierbij simulatie aannemende, deze strafdienst de volgende avond „op gelijke wijze doen herhalen, waarbij wederom enkele soldaten „neervielen.

„Tijdens het doen uitvoeren van deze strafdienst tegen de soldaten „uitdrukkingen gebezigd, welke voor een officier onwaardig moeten „worden geacht als: Ik zal met plezier het laatste beetje leven uit jullie „zien wegvloeien, en als het moet zal ik het er zelf wel uitknijpen” hem op 12 oktober 1953 opgelegd door de Luitenant-Kolonel-Waarnemer M., Commandant van . . . . en hem op 12 oktober 1953 ter kennis gebracht;

Geheard de gestrafte en als getuigen [A., B., C. en D.—Red.];

Gezien de processen-verbaal van het in deze zaak gehouden huis-houdelijk onderzoek, waarbij werden gehoord de gestrafte en als getuigen [E t/m L.—Red.]

Gelet op de verdere informatiën te dezen genomen;

Overwegende, dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat klager, die een functie vervulde bij de Opleidingsschool . . . . naar aanleiding van wanordelijkheden, welke tijdens en na de ochtend-gymnastiek van de soldaten behorende tot de vaste staf van . . . . op 8 september 1953 hadden plaatsgevonden, aan zijn Commandant,

Kapitein E., voorstelde de volgende avond aan deze soldaten een inhaalles in verzwaarde vorm te doen geven;

dat Kapitein E. hiermede accoord ging mits deze les onder persoonlijk toezicht van klager werd gegeven;

dat tijdens deze les enkele der deelnemers zijn uitgevallen;

dat klager de volgende dag aan Kapitein E. voorstelde aan de soldaten, die naar zijn mening niet voldoende hun best hadden gedaan en enige militairen die niet aan de 1e inhaalles hadden deelgenomen, des avonds nog een gymnastiekles in dezelfde vorm te doen geven;

dat de Kapitein E. ook hiermede accoord ging en klager daarop deze tweede les wederom door de sergeanten H. en A. onder zijn persoonlijk toezicht deed geven;

dat ook tijdens deze les enkele deelnemers zijn uitgevallen;

dat de gehouden oefeningen ongetwijfeld zeer vermoeiend waren, hetgeen ook klagers bedoeling was gezien o.m. zijn gezegden tegen de sergeanten H. en A. „Trek er behoorlijk aan”;

dat aan klagers voornemen om een zelfde soort oefening nog een 3e maal n.l. op 11 september 's-avonds te houden, geen gevolg is gegeven, omdat Kapitein E. dit verbood;

dat klager, toen tijdens de eerste les een der deelnemers was uitgevallen en deze op de grond lag, heeft gezegd: „Gooi dat lichaam maar „weg, maar denk aan het geweer”;

dat klager in een toespraak, welke hij na afloop van de eerste les tot de soldaten van de vaste staf hield o.a. heeft gezegd: „Ik zal met „plezier het laatste beetje leven uit jullie zien wegvloeien en als het „moet zal ik het er zelf wel uitknijpen”;

dat verschillende deelnemers aan de gymnastiekles zich terecht door deze uitdrukkingen gekwetst gevoelden;

Overwegende, dat Kapitein E. in beginsel verantwoordelijk gesteld dient te worden voor het feit dat op 9 en 10 september j.l. voornoemde verzwaarde gymnastieklessen werden gegeven;

dat evenwel de vorm waarin deze lessen werden gegeven voor verantwoording van klager was, aangezien hem door zijn commandant was opgedragen er persoonlijk toezicht op te houden;

Overwegende ten aanzien van die gymnastieklessen, dat deze in ieder geval zeer vermoeiend en waarschijnlijk wel te zwaar waren geweest, althans voor die deelnemers die een geringe mate van geoefendheid bezaten;

Overwegende voorts, dat eveneens is komen vast te staan dat de oefeningen ook weer niet van dusdanige aard waren geweest dat als gevolg daarvan de deelnemers lichamelijk enige nadelige gevolgen hadden ondervonden;

Overwegende echter, dat afgezien van de vraag of de zwaarte dezer oefeningen als onverantwoord moet worden aangemerkt, klager, door de vorm welke hij aan deze lessen heeft gegeven, alsmede door de wijze waarop hij de oefeningen heeft doen uitvoeren, de grenzen waarbinnen de oefeningen gerechtvaardigd en doelmatig waren, heeft overschreden en deswege krijgstuuchtelijk strafbaar is;

Overwegende, dat de hierboven gerelateerde door klager tijdens en na de gymnastieklessen tegen de soldaten gebezigde uitdrukkingen nodeloos kwetsend waren;

dat klager daarmee als meerdere zijn minderen op krenkende wijze heeft bejegend en dat zulks onverenigbaar is met een goede tucht-handhaving;

Overwegende met betrekking tot de aan klager op te leggen krijgstuchtelijke straf;

dat klager als officier der Mariniers gewend was de tucht op krachtiger wijze te handhaven dan bij de land- c.q. luchtmacht gebruikelijk is;

dat de discipline in het bijzonder bij de vaste staf veel te wensen overliet en klager niet ten onrechte de opvatting huldigde dat hij juist bij de opleidingsschool . . . . was geplaatst om verbetering in die discipline te brengen;

dat van klager's commandant onvoldoende leiding uitging en klager bij zijn commandant niet die steun vond, welke hij mede in verband met zijn jeugdige leeftijd, bij de tuchthandhaving van dit moeilijke onderdeel behoefde;

dat klager vóór het gebeure op 9 en 10 september 1953 reeds enige malen door zijn chefs was gewaarschuwd in verband met zijn ruw optreden tegen ondergeschikten;

dat één en ander in aanmerking genomen, klager wel een ernstige correctie behoeft, maar de aan hem opgelegde straf te zwaar moet worden geacht;

Overwegende, dat ook de omschrijving der strafreden dient te worden gewijzigd;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht; Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzig de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Wijzig de opgelegde straf in zes dagen streng arrest;

Wijzig de omschrijving der strafreden in:

„Twee extra gymnastieklessen in verzwaarde vorm welke met toestemming van zijn commandant aan soldaten van de vaste staf van . . . , werden gegeven op een dusdanige wijze onder zijn persoonlijk toezicht doen uitvoeren dat dientengevolge de opvoedkundige strekking der oefeningen grotendeels te loor ging en deze lessen het karakter kregen van een zware collectieve strafdienst, waarbij bovendien niet voldoende rekening was gehouden met de geringe graad van geoefendheid van sommige deelnemers.

„Voorts tijdens en na deze gymnastieklessen tegen de deelnemers ,kwetsende en voor een officier onbetamelijke uitdrukkingen gebezigd ,als: Ik zal met plezier het laatste beetje leven uit jullie zien wegvloeien ,en als het moet zal ik het er zelf wel uitknijpen;”

Bepaalt, dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept — de gewijzigde straf en omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke, welke onleesbaar moe-

ten worden gemaakt, in de straflijst van de gestrafte zullen worden ingeschreven,

dat hij, Baretta, A., Luitenant-Generaal-Waarnemer, Chef van de Luchtmachtstaf, als strafoplegger in die straflijst zal worden genoemd, de toevoeging „na beklag” onder de gewijzigde straf en omschrijving der strafreden zal worden geplaatst en dat als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking zal worden vermeld.

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog en zal worden uitgereikt aan de strafoplegger en aan klager.

ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak 7 november 1955.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. H. Scholten en Mr A. C. W. J. Gispén; *Militaire Leden:* Schout-bij-nacht F. H. M. van Straelen en Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga.

Artikel 20 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht kent voor schepelingen geen ontslagverlening ter zake van een werkelijke dienst van ten minste twintig jaren op eigen verzoek onder de verplichting als omschreven in artikel 2, punt 6 van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922.

(Pens.w.Zeem. art. 2(6); R.R.M.Z. art. 20).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE, RECHTSPREKEND IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake G. G., wonende te Vlissingen, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman J. L. Riemens, majoor-schrijver bij de marine, wonende te Den Helder, tegen de Minister van Marine, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen, C. P. van den Berg, kapitein-luitenant ter zee van administratie, wonende te 's-Gravenhage.

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager zich op 6 oktober 1954 tot verweerder heeft gewend met het verzoek het daarheen te willen leiden dat hem spoedigst ontslag wordt verleend met onmiddellijk ingaand pensioen, overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, punt 6 van de Pensioenwet voor de zeemacht;

Overwegende dat verweerder daarop, onder dagtekening van 8 november 1954, een brief heeft gericht tot de Commandant Zeemacht in Nederland van de navolgende inhoud:

„Naar aanleiding van het mij bij Uw visum van 26 oktober 1954, „no. CZM/P/26299/05860 aangeboden verzoekschrift van de schipper „G. G. (05860) heb ik de eer Uwer Excellentie mede te delen, dat

„betrokkene met ingang van 1 mei 1955 voor ontslag uit de zee-
 „dienst in aanmerking komt, evenwel *zonder* aanspraak op toekenning
 „van direct ingaand pensioen, aangezien de vereiste aanvulling voor
 „schepeelingen niet in het reglement rechtstoestand militairen der zee-
 „macht is aangebracht.

„Het verzoek is derhalve niet voor inwilliging vatbaar.

„Ik verzoek U belanghebbende met het vorenstaande in kennis te
 „doen stellen en hiervan aantekening te doen houden in zijn con-
 „duiteboekje”.

Overwegende dat klager tegen het in die brief vervatte besluit tijdig
 beroep heeft ingesteld en op de in zijn daartoe strekkend klaagschrift
 aangevoerde gronden heeft gevorderd het aangevallen besluit nietig te
 verklaren en te bepalen, dat hem alsnog met ingang van 1 mei 1955
 eervol ontslag uit de zeedienst wordt verleend met toekenning van
 direct ingaand pensioen op grond van het bepaalde in artikel 2, punt 6,
 van de Pensioenwet voor de zeemacht;

Overwegende dat verweerder een contra-memorïe heeft ingediend
 en op de daarin naar voren gebrachte gronden als zijn mening heeft te
 kennen gegeven, dat het gerecht niet bevoegd is ten deze een oordeel
 uit te spreken en het onderhavige beroep niet-ontvankelijk zal dienen
 te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat artikel 2, aanhef en 6e van de Pensioenwet voor
 de zeemacht 1922, als volgt luidt:

„Recht op pensioen wordt verkregen:

„6e. terzake van een werkelijke dienst van ten minste twintig jaren,
 „wanneer de officier of onderofficier boven de rang van korporaal op
 „eigen verzoek als zodanig is ontslagen onder de verplichting na dat
 „ontslag nog op de voet van het bepaalde bij de Wet voor het reserve-
 „personeel der krijgsmacht te Onzer beschikking te blijven tot hij de
 „leeftijd van zestig jaren zal hebben bereikt.”;

Overwegende dat klager aan verweerder om een ontslag als om-
 schreven in dit artikel heeft verzocht en van mening is, dat verweerder
 bevoegd is om een zodanig ontslag te verlenen, hetgeen door verweer-
 der is bestreden, aangezien de daarvoor vereiste aanvulling voor schepe-
 lingen niet in het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht is
 aangebracht;

Overwegende dat artikel 20 van dit reglement een limitatieve op-
 somming inhoudt van de grond waarop een schepeeling, behalve op
 eigen verzoek, uit de zeedienst kan worden ontslagen;

Overwegende dat dit artikel 20 geen ontslagverlening kent terzake
 van een werkelijke dienst van ten minste twintig jaren op eigen ver-
 zoek onder de verplichting als omschreven in artikel 2, punt 6 van de
 de Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

Overwegende dat uit artikel 2, punt 6 van de Pensioenwet voor de
 zeemacht 1922 niet volgt, dat verweerder daaraan de bevoegdheid ont-
 leent aan onderofficieren boven de rang van korporaal ontslag te

verlenen op de in die bepaling omschreven grond en nog veel minder, dat hij gehouden zou zijn een dergelijk ontslag op verzoek te verlenen;

Overwegende dat derhalve verweerder, nog daargelaten of hij de bevoegdheid zou missen een zodanig ontslag te verlenen, niet gehouden is een dergelijk ontslag op verzoek van de betrokkene te verlenen;

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat verweerders weigering om klager overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, punt 6 van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 te ontslaan niet in strijd is met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, zodat het tegen deze weigering ingestelde beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak 25 januari 1956.

Voorzitter: Mr H. L. Hoogenhuis (fgd); *Leden:* Mr Dr T. Kruyff en Mr W. P. Mulié.

De Pensioenwet voor de zeemacht 1922 is niet van toepassing op de dienstplichtige der zeemacht, die zijn dienstplicht vervult krachtens het Dienstplichtbesluit voor Nederlandsch-Indië (Ned. Stb. 1923 no. 223; Ind. Stb. 1923 no. 408).

Op grond van de algemene rechtsbeginselen moet worden aangenomen, dat genoemde pensioenwet van toepassing is op alle militairen van de zeemacht, behorende tot de Nederlandse rechtssfeer en dat deze militairen aan die wet hun aanspraken ontleenen en blijven ontleenen waar ter wereld zij zich ook bevinden. Hieruit volgt dat deze pensioenwet niet van toepassing is en ook niet van toepassing is verklaard op militairen der zeemacht, die tot de Nederlandsch-Indische rechtssfeer behoren, hetgeen nog te meer klemmt, nu voor deze militairen afzonderlijke pensioenregelingen zijn getroffen binnen de Nederlandsch-Indische rechtssfeer.

(G.W. art. 132, 198; Pens.w.Zeem. art. 1, 11(3)3°).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake G. L., klager, gemachtigde Mr H. L. A. M. Struycken, advocaat te 's-Gravenhage, tegen de Minister van Marine, gemachtigden Mr J. Veldstra, referendaris, en J. M. Tinga, Schout-bij-nacht (A) b.d.,

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 5 augustus 1954 afwijzend is beslist op het verzoek van klager om toekenning van invaliditeitspensioen op grond van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922, waarbij werd overwogen:

dat krachtens artikel 1 der Pensioenwet voor de zeemacht 1922 ten laste van het Rijk pensioen kan worden verleend aan militairen en

gewezen militairen van de zeemacht, uitgezonderd het personeel behorende tot de Koninklijke marine-reserve en de vrijwilligers bij de landstorm;

dat in de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 ontbreekt een verbindendverklaring voor het voormalig Nederlandsch-Indië, als bedoeld in artikel 132 van de Grondwet;

dat daaruit volgt, dat deze wet geldt voor alle militairen der zeemacht, als bedoeld in artikel 1, alleen voor zover zij vallen binnen de moederlandse rechtssfeer;

dat requestrant als gewezen dienstplichtige krachtens het Dienstplichtbesluit voor Nederlandsch-Indië (Indisch Staatsblad 1923, No. 408), voor wie in de Dienstplichtregeling voor Nederlandsch-Indië (Indisch Staatsblad 1924, No. 44) en sedert 15 augustus 1945 in de Bijzondere Ongevallenregeling Dienst- en Reserveplichtigen (Indisch Staatsblad 1947, No. 154) een pensioenregeling was vastgesteld, althans voor wat zijn aanspraken op invaliditeitspensioen betreft, valt binnen de voormalige Nederlandsch-Indische rechtssfeer en buiten die van het moederland;

dat derhalve de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 niet geldt voor requestrant en zijn verzoek om op grond van deze wet in het genot van invaliditeitspensioen te worden gesteld niet voor inwilliging vatbaar is;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 18 februari 1955, waarbij werd beschikt op het request van klager, houdende verzoek om herziening van de bij het Koninklijk Besluit van 5 augustus 1954 ten aanzien van diens pensioenaanspraken genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op dit request afwijzend te beschikken; waarbij o.m. werd overwogen:

dat klager bij request, dd. 3 november 1954, derhalve binnen de daarvoor gestelde termijn, herziening verzoekt van de afwijzende beslissing, omdat hij meent te moeten ontkennen, zowel dat de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 alleen zou gelden voor hen, die vallen binnen de moederlandse rechtssfeer, als dat hij zelf ter zake buiten die sfeer zou vallen; . . . enz. (*Red.*)

Post alia:

IN RECHTE:

Overwegende dat op grond van de gedingstukken en van het verhandelde ter terechtzitting voor deze Raad vaststaat:

dat de Koninklijke Marine voor het grootste gedeelte bestond en nog bestaat uit beroepspersoneel en voor een klein gedeelte uit dienstplichtigen, vallende onder de Dienstplichtwet;

dat in Indonesië de Koninklijke Marine werd aangevuld door dienstplichtigen krachtens het Dienstplichtbesluit voor Nederlandsch-Indië (Nederl. Stbl. 1923, No. 223, Ind. Stbl. 1923, No. 408), welke dienstplichtigen niet onder het gezag van de Minister van Marine, doch van de Gouverneur-Generaal van het voormalige Nederlands-Indië stonden, als wiens orgaan optrad de Commandant van de Zeemacht in Nederlands-Indië, tevens hoofd van het departement van Marine in Nederlands-Indië;

dat klager blijkens het uittreksel uit het stamboek op 29 februari 1928 hier te lande als gewoon dienstplichtige bij de zeemacht der lichte 1928 was ingelijfd en aan klager uitstel van eerste oefening was verleend tot 28 februari 1930;

dat hij op 17 oktober 1928 naar Indonesië is vertrokken en op 26 november 1928 ook aan de dienstplicht in Indonesië is onderworpen;

dat hij met enige onderbrekingen tengevolge van enkele malen genoten groot verlof en verblijf in Japanse krijgsgevangenschap als dienstplichtige op grond van het Dienstplichtbesluit voor Nederlandsch-Indië bij de zeemacht in Indonesië heeft gediend, totdat hij, in Nederland zijnde, te rekenen van 1 maart 1947 wegens ongeschiktheid tengevolge van gebreken bij besluit van de Commandant van de Zeemacht in Nederlands-Indië van 10 april 1947 is ontslagen;

Overwegende dat in dit geding de vraag moet worden beantwoord, of klager ter zake van dit ontslag recht op pensioen kan ontlenen aan de bepalingen van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

Overwegende dat klager in zijn klaagschrift heeft betoogd, dat de in de vorige rechtsoverweging gestelde vraag bevestigend moet worden beantwoord, en ter staving van zijn stelling onder meer het volgende heeft aangevoerd:

„Hoewel in de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 ontbreekt een „uitdrukkelijke verbindendverklaring voor het voormalig Nederlandsch-„Indië, staat dit de verbindbaarheid voor Ned.-Indië niet in de weg, „daar de Koninklijke Marine, in tegenstelling tot de Landmacht, naar „haar aard bestemd is om over de gehele wereld op te treden (art. 198 „Grondwet). Hieruit kan implicite worden afgeleid, dat ook de haar „betreffende wetten de betrokkenen, — d.z. aan de ene kant het Rijk „en aan de andere kant het personeel —, over de gehele wereld binden.

„Deze mening vindt o.m. steun in de conclusie, waartoe Prof. Klein-„tjes komt met betrekking tot art. 123 (thans 132) van de Grondwet „(Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië, 6e druk, 1e deel, pag. 350). „Daar toch stelt genoemde gezaghebbende schrijver:

„„Dit artikel is alleen toepasselijk op die wetten, waarvan de wer-„king aan een territoir gebonden is.”

„De omstandigheid, dat de Nederlandsch-Indische autoriteiten ter-„zake van dezelfde materie regelingen zouden hebben getroffen, doet „hieraan niet af. Te dezer plaatse moge nog worden aangehaald de „mening van Prof. Struycken (Het Staatsrecht van het Koninkrijk der „Nederlanden, 2e druk, pag. 253/254):

„„Een Nederlandsche wet, ook al geldt ze als zoodanig niet voor „de koloniën en is ze aldaar niet afgekondigd, is voor de koloniën „niet een rechteloos document, maar eene rechtskundige regeling, „welker gevolgen in de geheele Nederlandsche Staatsgemeenschap „erkenning moeten vinden. De qualiteit van Nederlander, die iemand „krachtens de Wet van 1892 bezit, geldt dus als zoodanig voor hem „ook in de koloniën, *daar gelaten, welke beteekenis de koloniale „wetgever daaraan voor het koloniale gebied wil verbinden.*””;

Overwegende te dien aanzien, dat artikel 198 van de Grondwet

weliswaar bepaalt, dat de dienstplichtigen ter zee zijn bestemd om te dienen in en buiten Europa, doch dat deze bepaling slechts betrekking heeft op die dienstplichtigen, die op grond van de (Nederlandse) Dienstplichtwet hun dienstplicht vervullen, hebbende deze bepaling generlei betrekking op hen, die ingevolge diensplichtbepalingen van een overzees gebiedsdeel hun dienstplicht bij de Koninklijke Marine vervullen;

Overwegende dat, indien de Nederlandse rechtspositieregelingen al van toepassing blijven op dienstplichtigen, die ingevolge de (Nederlandse) Dienstplichtwet hun dienstplicht vervullen, ook indien zij buiten Europa in één der overzeese gebiedsdelen verblijven, dit geenszins tot gevolg heeft, dat diezelfde rechtspositieregelingen ook van toepassing zouden zijn op hen, die ingevolge dienstplichtbepalingen van een overzees gebiedsdeel hun dienstplicht bij de Koninklijke Marine vervullen;

Overwegende toch dat voor de op grond van de (Nederlandse) Dienstplichtwet hun dienstplicht vervullende zeemiliciens een geheel andere bezoldigingsregeling gold dan voor de dienstplichtigen, die krachtens het Dienstplichtbesluit voor Nederlands-Indië bij de Koninklijke Marine dienst deden;

Overwegende dat ook voor het Korps inlandse schepelingen en het Korps inlandse bedienden, waarvan de leden vanwege de Gouverneur-Generaal van het voormalig Nederlands-Indië werden in dienst genomen, een aparte bezoldigingsregeling en een aparte rechtpositieregeling golden, terwijl voor het door of vanwege de Kroon en de Minister van Marine aangestelde en in dienst genomen personeel de Nederlandse bezoldigingsregeling en Nederlandse rechtspositieregeling van toepassing waren en bleven ook, indien deze laatsten (tijdelijk) hun dienst verrichten in één der overzeese gebiedsdelen;

Overwegende dat mitsdien op het personeel van dezelfde Koninklijke Marine verschillende bezoldigings- en rechtspositieregelingen van kracht waren;

Overwegende dat op het personeel van de Koninklijke Marine evenwel altijd hetzelfde straf- en tuchtrecht van toepassing was en éénzelfde rechtspleging, aangezien het Nederlands militair straf- en tuchtrecht, alsmede de Nederlandse rechtspleging voor de zeemacht uitdrukkelijk van toepassing verklaard zijn ook voor de overzeese gebiedsdelen;

Overwegende dat daarnevens een afzonderlijk militair strafrecht bestond in het voormalige Nederlands-Indië, dat van toepassing was op het militaire personeel van het voormalige Koninklijk Nederlands Indisch Leger;

Overwegende dat klager weliswaar hier te lande als gewoon dienstplichtige ingevolge de Dienstplichtwet is ingelijfd, doch dat hem uitstel van eerste oefening was verleend en hij na zijn vertrek en vestiging in Indonesië niet meer ingevolge de Dienstplichtwet tot het verrichten van militaire dienst is opgeroepen, terwijl hij op grond van het Dienstplichtbesluit voor Nederlands-Indië (S. 1923, no 408) in Indonesië opnieuw is ingelijfd als militieplichtige en zijn militaire dienst tot zijn ontslag heeft vervuld als militie-matroos, militie-kwartiermeester, militie-bootsman en zeemilicien-sergeant;

Overwegende dat mede uit het feit, dat aan klager — gezien het uittreksel uit het stamboek — was toegekend het marinenummer 24007 D, blijkt, dat hij onderworpen was aan het Dienstplichtbesluit voor Nederlands-Indië en dientengevolge na 1928 zijn dienstplicht *niet* heeft vervuld krachtens de (Nederlandse) Dienstplichtwet;

Overwegende dat de rechtspositie van hem, op wie evengenoemd Dienstplichtbesluit van toepassing is, niet wordt geregeld door het Nederlands recht, doch door genoemd Dienstplichtbesluit en daarop berustende uitvoeringsregelingen;

Overwegende dat het door klager gedaan beroep op artikel 11, 3e lid, sub 3°, van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 hem niet kan baten;

Overwegende immers, dat deze bepaling is ingevoerd bij de Wet van 11 mei 1946 (Stbl. G. 121) en dat in de memorie van toelichting betreffende deze bepaling het volgende is vermeld:

„In de nieuwe personeelsorganisatie der Koninklijke Marine is sedert 1 juli 1937 een categorie *Europeesche* schepelingen opgenomen, aan te nemen in Nederlandsch-Indië en bestemd om, na in Nederland te zijn opgeleid, uitsluitend in Nederlandsch-Indië te dienen. Het betreft hier niet de oprichting van een *afzonderlijk* korps schepelingen, doch uitbreiding van het bestaande korps Europeesche schepelingen.

„Op deze zg. „Indische schepelingen” is de Pensioenwet voor de Zeemacht (Staatsblad 1922, nr. 65) van toepassing. Ongewijzigde toepassing dezer wet zou evenwel medebrengen, dat de Indische schepelingen, na een dienstdienst van circa 15 jaar reeds zouden kunnen aanwijzen het voor pensionnering wegens langdurige dienst vereischte aantal dienstjaren.

„Naar de mening van ondergeteekenden bestaat er echter geen aanleiding om voor genoemde schepelingen, die voor het overgrote deel worden gerecruteerd uit in Nederlandsch-Indië geboren en getogen jongelieden en die aldaar voortdurend verblijven, den tusschen de keerkringen doorgebrachten tijd voor pensioen dubbel te tellen.”;

Overwegende dat zogenaamde Indische schepelingen weliswaar in het voormalige Nederlands-Indië werden in dienst genomen, doch dat dit geschiedde door of vanwege de Minister van Marine, weliswaar om na hun opleiding in Nederland uitsluitend in het voormalige Nederlands-Indië te dienen, doch dat door hun aanneming vanwege de Minister van Marine de Nederlandse rechtspositieregeling en *mitsdien* ook de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 op hen van toepassing was;

Overwegende dat klager zijn militaire dienst bij de zeemacht van 26 november 1928 af *mitsdien* niet heeft vervuld als een tot de Nederlandse rechtssfeer behorende militair, doch als een tot de Nederlands-Indische rechtssfeer behorende militair;

Overwegende dat artikel 1 van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 weliswaar luidt:

„1. Ten laste van het Rijk wordt, onder de voorwaarden en naar de regelen in deze wet gesteld, na bekomen ontslag pensioen verleend

„aan militairen en gewezen militairen van de zeemacht, uitgezonderd „het personeel behorende tot de Koninklijke marine-reserve en de „vrijwilligers bij de landstorm.

„2. Deze wet verstaat onder „landmacht”: de Koninklijke land- „macht.”;

Overwegende dat daaruit met name op grond van het 2e lid, dat de betekenis van de term „landmacht” uitdrukkelijk beperkt tot de Koninklijke Landmacht en daarmede het voormalige K.N.I.L. uitsluit, zou kunnen worden afgeleid, dat onder „militair van de zeemacht” ook zijn begrepen zij, die binnen de Nederlands-Indische rechts sfeer dienst hebben gedaan bij de zeemacht, doch dat de Raad deze opvatting niet kan onderschrijven;

Overwegende toch, dat de Pensio^Aoienwet voor de Zeemacht niet van toepassing is verklaard ook op de overzeese gebiedsdelen;

Overwegende dat op grond van de algemene rechtsbeginselen moet worden aangenomen, dat de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 van toepassing is op alle militairen van de Zeemacht, behorende tot de Nederlandse rechts sfeer en dat deze militairen aan die wet hun aanspraken ontleen en blijven ontleen waar ter wereld zij zich ook bevinden;

Overwegende dat hieruit volgt, dat de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 niet van toepassing is en ook niet van toepassing verklaard is op militairen van de Zeemacht, die tot de Nederlands-Indische rechts sfeer behoren, hetgeen nog te meer klemmt, nu voor deze militairen afzonderlijke pensioenregelingen zijn getroffen binnen de Nederlands-Indische rechts sfeer;

Overwegende dat het vorenoverwogene geenszins in strijd is met het bepaalde in het tegenwoordige artikel 132 van de Grondwet en evenmin afbreuk doet aan de uitl^eg, die Prof. Kleintjes en Prof. Struycken menen aan die wetsbepaling (vroeger artikel 123 der Grondwet) te moeten geven;

Overwegende dat klagers beroep op de artikelen 198 en 132 der Grondwet derhalve faalt;

Overwegende dat het bovendien een vraag zou zijn, of voor een militair als klager op grond van de bepalingen van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 een pensioensgrondslag zou kunnen worden vastgesteld, aangezien voor hem als Nederlands-Indisch militieplichtige rechtens niet een bezoldiging gold bij plaatsing in Nederland aan wal;

Overwegende dat op grond van het vorenstaande als volgt moet worden beslist:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Stelt vast, dat de bestreden beslissing zal behoren te worden gehandhaafd.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 13 maart 1956.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

Vertegenwoordiger van eiser: Mr J. H. K. v. d. Berg.

Rekest aan Hare Majesteit de Koningin „ter behandeling” gesteld in handen van de Minister van Oorlog. Dit heeft de betekenis dat, indien de Minister van oordeel zou zijn dat het verzoek behoort te worden afgewezen, zulks zonder nader overleg met de Koningin door de Minister als beslissing van de Kroon ter kennis mag worden gebracht. Ook wanneer dit geschiedt in de vorm van een brief is alsdan sprake van een besluit van de Kroon¹⁾.

Als partij had in eerste aanleg niet de Minister, maar de Minister in hoedanigheid van vertegenwoordiger van de Kroon moeten zijn aangemerkt.

Uitspraak van het Ambtenarengerecht vernietigd; terugverwijzing, nu niet ten gronde is beslist.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in de zaak van de Minister van Oorlog, eiser in hoger beroep, (gem. Mr J. H. K. v. d. Berg, referendaris M.v.O.) tegen J. B. F. v. H. (niet verschenen),

Gezien: . . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde — die bij Koninklijk Besluit van 21 september 1948 met ingang van 16 september 1948 was bevorderd tot reserve-ritmeester bij het wapen der cavalerie, met toekenning van een ouderdom van rang, welke wordt gerekend van 1 januari 1947, en aan wie bij Koninklijk Besluit van 18 januari 1949 met ingang van 1 februari 1949, ter zake van ongeschiktheid voor de waarneming van de militaire dienst wegens gebreken, een eervol ontslag uit de militaire dienst was verleend — zich bij rekest van 14 juli 1954 tot Hare Majesteit de Koningin heeft gewend met het verzoek, onder intrekking aan genoemd besluit van 21 september 1948 hem tot reserve-ritmeester alsnog te benoemen met ingang van 1 januari 1947;

Overwegende dat naar aanleiding van dit verzoek eiser op 21 augustus 1954 tot gedaagde een brief heeft gericht, luidend:

„Naar aanleiding van Uw, tot Hare Majesteit de Koningin gericht „request, dd. 14 Juli 1954, hetwelk mij vanwege Hoogstdezelve bij „Kabinetsrescript van 16 Juli 1954, nr. 11, ter behandeling in handen „werd gesteld, deel ik U het volgende mede.

„De bevorderingen der beroeps- en reserve-officieren zijn eerst na „Mei 1945 weder ter hand genomen. Reeds aanstonds deden zich met

¹⁾ Zie de opmerkingen van Mr J. Th. M. VAN DER VAART op blz. 294 hierna.

„betrekking tot de noodzakelijke bevorderingen bepaalde moeilijkheden voor. De bestaande wetten voorzagen niet in omstandigheden als ontstaan ten gevolge van de capitulatie in Mei 1940. In dit verband moge ik memoreren de diensttijdeis in elke rang om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen. Daarnaast rees de vraag, of bevordering van terugwerkende kracht gewenst was. Zowel om financiële redenen als om redenen van dienstbelang moest deze vraag ontkennend worden beantwoord. Om die reden is in de wetten de mogelijkheid om bij bevordering ouderdom in rang toe te kennen opgenomen. Omdat deze voorbereidingen eerst in April 1948 haar beslag kregen, is Uw definitieve bevordering niet vóór September 1948 kunnen worden geregeld.

„Vermits aan geen der overeenkomstige bevorderingen terugwerkende kracht is verleend en derhalve het scheppen van een precedent als het onderhavige onvermijdelijk verstrekkende financiële consequenties met zich brengt, kan ik tot mijn leedwezen geen vrijheid vinden Uw verzoek in te willigen.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 13 juni 1955 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het in deze brief vervatte besluit nietig heeft verklaard en heeft bepaald, dat eiser (toenmaals verweerder) alsnog aan de Kroon een ontwerp-besluit zal voordragen, waarin op gedaagdes rekest van 14 juli 1954 een beslissing wordt genomen;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepschrift heeft verzocht die uitspraak te vernietigen, daartoe aanvoerende:

„Ingevolge artikel 68 van de Grondwet is de Kroon het bij uitsluiting bevoegde orgaan tot benoemen en bevorderen van militaire officieren. Derhalve zal met betrekking tot verzoeken om benoeming en bevordering van officieren door de Kroon een beslissing dienen te worden genomen. Indien door de Kroon op een verzoek om benoeming tot of bevordering van een officier een voor verzoeker gunstige beslissing is genomen, zal, ten einde de beoogde status en nieuwe rechtsverhouding in het leven te roepen, door de Kroon een beschikking dienen te worden gegeven, een Koninklijk besluit.

„Vindt de Kroon geen aanleiding om tot benoeming of bevordering over te gaan en wordt derhalve niet een status of een nieuwe rechtsverhouding in het leven geroepen, dan zal de door de Kroon genomen beslissing niet leiden tot een beschikking als hiervoren bedoeld. Ten aanzien van de vorm, waarin aan de verzoeker de afwijzende beslissing van de Kroon op zijn verzoek wordt medegedeeld, bestaat naar de mening van ondergetekende vrijheid, mits blijkt, dat het een beslissing van de Kroon betreft. De meest geëigende en tevens meest gebruikelijke vorm is deze, dat de verantwoordelijke minister alsdan naar buiten actie neemt.

„In het onderhavige geval heeft de Kroon een verzoek bereikt tot wijziging van de datum van ingang van de bevordering van een re-

„serve-officier tot reserve-ritmeester, en wel in een datum, verder in „het verleden liggende. Waar dit verzoek noch was gegrond op de „overweging, dat de bevordering tot reserve-ritmeester tot stand was „gekomen in strijd met enig algemeen verbindend voorschrift, noch „was gebaseerd op een voor verzoeker bestaand recht op wijziging van „de datum van ingang van bedoelde bevordering, en ook overigens „geen ter zake bestaande wettelijke bepaling het nemen van een be- „paalde beslissing voorschreef, was de Kroon vrij om met inachtneming „van de op het stuk van benoeming en bevordering van reserve-offi- „cieren bestaande voorschriften elke gewenste beslissing te nemen. Bij „ondergetekende, die als verantwoordelijk minister het verzoek van- „wege Hare Majesteit de Koningin ter behandeling ontving, bestonden „overwegende bezwaren om verzoeker in zijn verlangens tegemoet te „komen. Derhalve heeft hij, het verzoek in hoge opdracht behande- „lende, aan verzoeker medegedeeld, dat zijn verzoek wegens deze be- „zwaren niet kon worden ingewilligd.

„v. H. voornoemd heeft derhalve op zijn verzoek een mede- „deling van een verantwoordelijk minister, component van de Kroon, „ontvangen waaruit hem kon blijken dat bij de Kroon bezwaren be- „stonden tegen inwilliging van zijn verzoek, zodat daarop afwijzend „was beslist.

„De mening van het Ambtenarengerecht dat ondergetekende tot het „doen van meerbedoelde mededeling niet bevoegd was, vermag onder- „getekende niet te onderschrijven.”;

Overwegende dat eisers gemachtigde ter 's Raads terechtzitting van 3 januari 1956 in hoofdzaak het volgende heeft betoogd:

„Voor besluiten als het onderhavige is het niet van belang hoe het „overleg tussen Koningin en Minister is verlopen, doch wel dat zo- „danig overleg heeft plaats gehad, m.a.w. dat bij de genomen beslissing „beide componenten van de Kroon betrokken zijn geweest en daarmee „akkoord gaan.

„Een tot de Koningin gericht rekest, waarop door de Kroon een „beslissing moet worden genomen, wordt vanwege de Koningin in „handen gesteld van de verantwoordelijke minister hetzij om het te „behandelen hetzij om daarover te dienen van consideratiën en advies.

„Mede op grond van de overweging, dat voor besluiten van de „Kroon de medewerking van beide componenten *conditio sine qua non* „is, wordt in de praktijk aangenomen, dat de minister, aan wie het „rekest ter behandeling is toegezonden, zich, indien hij tot de conclusie „mocht komen dat het verzoek niet voor inwilliging vatbaar is, ver- „zekerd mag achten van de instemming van de Koningin met deze „zienswijze. Indien hij derhalve aan belanghebbende mededeelt, dat „zijn verzoek niet wordt ingewilligd, dan geschiedt zulks — gelet op „de bij voorbaat verleende instemming — namens de Kroon. Zodanige „mededeling houdt dan ook geen zelfstandige beschikking van de mi- „nister in, doch stelt belanghebbende uitsluitend in kennis met de be- „slissing van de Kroon.

„Indien de geschetste gang van zaken als onjuist zou worden be-

„stempeld en ook in de gevallen als het onderhavige een formeel „Koninklijk Besluit zou moeten tot stand worden gebracht, dan zal „zulks voor gedaagde toch geen zakelijk voordeel opleveren. De minister heeft het ten aanzien van het verzoek van gedaagde in te nemen „standpunt na ampele overweging vastgesteld en de zienswijze van de „minister zal geen andere zijn, indien deze zou moeten worden neergelegd in een voordracht aan de Koningin. Echter zou een en ander „wel een ernstige en bezwarende toeneming van het werk van de „administratie medebrengen, om nog te zwijgen van de ongewenste „consequentie, dat de Koningin gedwongen zou zijn ook op de meest „onaanmemelijke en onredelijke rekestten zelf een beslissing te nemen „en daarvoor handelingen te stellen.”;

Overwegende dat de Raad vervolgens bij bevel van 17 januari 1956 een nader voorbereidend onderzoek heeft gelast omtrent de vraag, of eiser bevoegd was op het door gedaagde bij de Koningin ingediende rekest een afwijzend antwoord te geven zonder nader overleg met Hare Majesteit;

Overwegende dat ter uitvoering van dit bevel namens de Raad inlichtingen zijn ingewonnen bij de directeur van het Kabinet der Koningin, welke inlichtingen zijn verstrekt bij een brief dd. 24 januari 1956, inhoudend:

„In antwoord op Uw brief van 17 januari 1956, MAW 1955/B. „15/12 betreffende de behandeling van verzoekschriften, welke bij „kabinetsrenvooi ter behandeling in handen zijn gesteld van een Minister moge ik U mededelen, dat aan de woorden „ter behandeling” „volgens een sinds tientallen jaren gevolgde praktijk, de betekenis moet „worden gegeven, dat de Minister op het verzoek kan beschikken „zonder nader overleg met Hare Majesteit, met andere woorden dat hij „zich gemachtigd kan achten de beschikking te nemen, die hem goed„dunkt.

„Waar in het onderhavige geval voor een afwijzende beschikking „een Koninklijk besluit niet wettelijk vereist is, heeft de Minister van „Oorlog m.i. volkomen gehandeld overeenkomstig de gebruikelijke „gedragslijn. Ook bij andere Ministeries wordt deze gedragslijn ge„volgd.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat gedaagdes voormeld, bij Hare Majesteit de Koningin ingezonden rekest dd. 14 Juli 1954 aan eiser is doorgezonden op 16 juli 1954, voorzien van een kabinetsrescript, hetwelk luidt „Vanwege Hare Majesteit de Koningin ter behandeling in handen gesteld van de Minister van Oorlog”;

Overwegende dat naar het oordeel van het Ambtenarengerecht deze „behandeling” had dienen te bestaan in het doen van een voordracht aan de Kroon om op gedaagdes verzoek een beslissing te nemen;

dat het Ambtenarengerecht hiertoe heeft overwogen, dat een gunstige beschikking op gedaagdes rekest slechts had kunnen worden genomen door de Kroon en ook alleen de Kroon bevoegd was gedaagdes

verzoek af te wijzen, zodat de afwijzende beschikking die eiser heeft genomen niet tot zijn competentie behoorde;

Overwegende dat ook naar 's Raad oordeel eiser niet bevoegd was op gedaagdes verzoek geheel zelfstandig een beslissing te nemen;

Overwegende dat dit kennelijk ook het standpunt is van eiser en deze blijkens het hierboven weergegevene van mening is, dat het „ter „behandeling” in zijn handen stellen de betekenis heeft, dat hij, indien hij van oordeel zou zijn, dat het door gedaagde gedane verzoek behoort te worden afgewezen, dit zonder nader overleg met de Koningin als beslissing van de Kroon aan gedaagde mag berichten;

Overwegende dat de Raad, mede gelet op de vorenweergegeven inlichtingen, door de directeur van het Kabinet der Koningin verstrekt bij de brief dd. 24 januari 1956, die mening van eiser als juist aanvaardt;

Overwegende dat daarom moet worden aangenomen, dat het besluit tot afwijzing van gedaagdes verzoek tot stand gekomen is in samenwerking tussen de Koningin en eiser als verantwoordelijk minister en dat mitsdien dat besluit, al is het tot uitdrukking gebracht in een brief van eiser, is een besluit van de Kroon;

Overwegende dat dit besluit bij de aangevallen uitspraak derhalve ten onrechte nietig is verklaard op de daarin aangegeven grond;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht niet heeft onderzocht, of dat besluit in enig ander opzicht kan worden aangevochten op een der gronden, in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 omschreven, en met name geen beslissing heeft gegeven op de tegen het bestreden besluit door gedaagde ingebrachte grieven, en de Raad daarom termen aanwezig oordeelt deze zaak, met vernietiging der aangevallen uitspraak, ter verdere behandeling naar het Ambtenarengerecht terug te wijzen;

Overwegende dat ten slotte nog opmerking verdient, dat het vorenoverwogene meebrengt, dat, met toepassing van het 3e lid van artikel 24 der Ambtenarenwet 1929, in eerste aanleg als verweerder had moeten zijn aangemerkt — en bij na te noemen „verdere behandeling” zal moeten worden aangemerkt — de Minister van Oorlog als vertegenwoordiger der Kroon, maar dat, nu in eerste aanleg als verweerder is aangemerkt de Minister van Oorlog (niet in die hoedanigheid), het bepaalde in het 2e lid van artikel 107 dier wet tengevolge moet hebben, dat de Minister van Oorlog ook in het onderhavige geding in hoger beroep niet in vermelde hoedanigheid is opgetreden;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Wijst de zaak ter verdere behandeling terug naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

WETGEVING.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Memorie van antwoord

inzake:

het Ontwerp van wet tot verandering in de Grondwet, bestaande in de schrapping van de artikelen 198 en 199; en het Ontwerp van wet tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 90, 180 en 195) ¹⁾ ²⁾.

Met genoegen constateerden ondergetekenden, dat men zich algemeen kon verenigen met het Regeringsstandpunt, dat de grondwettelijke bepalingen, vervat in de artikelen 198 en 199, als verouderd moeten worden beschouwd, en dat derhalve hun vervallenverklaring voor de hand ligt.

Inderdaad zou het vreemd zijn onder de huidige omstandigheden een bepaling te handhaven, welke tot consequentie zou hebben, dat dienstplichtigen, niet behorende tot de Koninklijke Marine, overal zonder meer kunnen worden ingezet, met uitzondering van de overzeese delen van het eigen Koninkrijk, alwaar dit dan slechts krachtens een speciale wettelijke regeling zou kunnen, voor zover zij geen toestemming tot hun inzetting hebben verleend.

De ondergetekenden delen de mening, dat het vervallen van de bepaling, dat aan de dienst, door dienstplichtigen der Koninklijke Marine in de overzeese Rijksdelen te vervullen, door de wet voordelen worden verbonden, slechts betekent, dat handhaving van deze bepaling in de Grondwet overbodig is. Naar aanleiding van de verdere opmerkingen ter zake in het voorlopig verslag moge in herinnering worden gebracht, dat het vierde lid van artikel 33 van de Dienstplichtwet reeds in het algemeen voorschrijft, dat alle dienstplichtigen, zolang zij dienen tussen de keerkringen, verhoogde militaire inkomsten genieten.

Met voldoening lazen de ondergetekenden, dat er eveneens algemene overeenstemming bestond over het feit, dat de aanduiding der krijgsmacht, zoals deze thans in de Grondwet staat, verouderd is, en dus rijp is voor modernisering.

Betreffende de wijze, waarop de verandering dient te geschieden, wordt vooreerst bepleit in één of meer der te wijzigen artikelen de drie onderdelen — zee-, land- en luchtmacht — met name te noemen, in plaats van overal het samenvattende woord „krijgsmacht” te gebruiken, opdat de gelijkwaardige positie der luchtmacht grondwettelijk zal zijn

¹⁾ De *Commissie van Voorbereiding* voor bovenstaande wetsontwerpen was, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op de Voorlopige Verslagen nopens deze wetsontwerpen, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over de voorstellen genoegzaam was voorbereid. (Verslag No 22; vastgesteld 15 februari 1956). (*Red.*).

²⁾ Zie M.R.T. XLVIII (1955) blz. 590, 592. (*Red.*).

vastgelegd, en opdat indirect voorgeschreven zal zijn, dat de krijgsmacht uit de genoemde drie onderdelen moet blijven bestaan.

De ondergetekenden mogen er echter op wijzen, dat er geen behoefte aan bestaat om aan de gelijkwaardige positie van de luchtmacht ten opzichte van de zee- en landmacht ook grondwettelijke uitdrukking te geven door de luchtmacht met zoveel woorden naast zee- en landmacht in de Grondwet te noemen. Voorts zijn zij van mening, dat het de voorkeur verdient uit de Grondwet elke indicatie aangaande de organisatie van de krijgsmacht te weren, zoals, behalve bij de zelfstandigmaking van de luchtmacht, onlangs weer is gebleken bij de oprichting van het Korps Mobiele Colonnas als zelfstandig krijgsmachtsdeel (*Nederlandse Staatscourant* van 30 november 1955, no. 233).

Voor de nieuwe aanduiding van de gewapende macht in de Grondwet is aansluiting gezocht bij de desbetreffende aanduiding in het Statuut voor het Koninkrijk. Aldaar wordt onder de paragraaf betreffende behartiging van Koninkrijksaangelegenheden deze macht in de artikelen 30 en 31 aangeduid met het woord „krijgsmacht”. Wel komt in het eerste lid van artikel 30 het woord „strijdkrachten” voor — aan welk woord sommige leden de voorkeur zouden willen geven omdat het een meervoudsvorm is, terwijl in de meeste buitenlandse grondwetten, en ook in Engeland, voor het begrip de meervoudsvorm wordt gebruikt — doch uit het verband met het tweede lid van het artikel blijkt, dat dit woord in het Statuut juist niet het instituut Krijgsmacht van het Koninkrijk aanduidt, en dus voor het gegeven doel onbruikbaar is. Verder moge in herinnering worden gebracht, dat het woord „krijgsmacht” in de betekenis van het geheel van alle strijdmachtenonderdelen reeds wordt gebruikt in het Wetboek van Militair Strafrecht, in de Wet op de Krijgstucht, en in de onlangs tot stand gekomen Wet ter bevordering en ontslag beroepsofficieren en de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht.

Ondergetekenden zijn van mening, dat vervanging van de grondwettelijke woorden „zee- en landmacht” door „krijgsmacht” geen invloed heeft op de toepassing van wetten als de Dienstplichtwet, de Militaire Ambtenarenwet en de Militaire pensioenwetten.

Over het feit, dat de voorstellen betreffende de aanduiding van de krijgsmacht in één ontwerp zijn gevat, zijn verschillende opmerkingen gemaakt.

Het wordt onjuist geacht, en bij de parlementaire behandeling worden formele moeilijkheden gevreesd in verband met het bepaalde in artikel 18 van het Statuut voor het Koninkrijk. Mede in verband hiermede wordt de vraag gesteld of het geen aanbeveling verdient het ontwerp te splitsen in een ontwerp van (gewone) wet betreffende de artikelen 90 en 195, tweede lid, en een ontwerp van Rijkswet betreffende de artikelen 68, 180 en 195, eerste lid.

Ten aanzien van een en ander moge het volgende dienen.

Zoals in de Memorie van Toelichting werd opgemerkt, hebben de te wijzigen bepalingen van de artikelen 90 en 195, tweede lid, op zich zelf beschouwd alleen betrekking op Nederland, en betreffen die in de

artikelen 68, 180 en 195, eerste lid, Koninkrijksaangelegenheden.

Inderdaad zou dus het voorstel kunnen worden gesplitst in twee ontwerpen, zoals in het Voorlopig Verslag wordt gevraagd.

Noodzakelijk is dit echter niet. Er is geen voorschrift, dat er zich tegen verzet de wijziging van al deze artikelen in één voorstel op te nemen, mits de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht worden genomen.

Het feit, dat in het gehele verband der onderhavige wijzigingsvoorstellen gesproken wordt van „krijgsmacht”, was een gereede aanleiding deze in één ontwerp op te nemen, terwijl bij de behandeling uiteraard de bepalingen van het Statuut in acht worden genomen, zoals in het ontwerp-afkondigingsformulier dan ook wordt gesteld.

Onder meer omdat de Staten van Suriname en de Nederlandse Antillen bereids verklaarden zich met de inhoud van het ontwerp te kunnen verenigen (gedrukte Kamerstukken no. 1423 (R 10), stukken 6 en 8), menen ondergetekenden in het bijzonder ook op grond van het feit, dat het voorstel mede wijzigingen bevat van artikelen, welke alleen op Nederland betrekking hebben, in het onderhavige geval geen formele moeilijkheden te behoeven te vrezen in verband met het bepaalde in artikel 18 van het Statuut voor het Koninkrijk. Splitsing van het voorstel in een ontwerp van (gewone) wet en een ontwerp van Rijkswet achten zij, zonder daarmede te willen prejudiciëren voor andere gevallen, bij deze gelegenheid dan ook niet nodig.

De ondergetekenden erkennen, dat, indien men zich niet wenst aan te sluiten bij hetgeen vele andere leden in de slotalinea naar voren brengen, het dikwijls moeilijk zal worden de lijn te trekken tussen hetgeen bij Rijkswet en hetgeen bij wet moet worden geregeld.

De Minister-President, Minister van Algemene Zaken, W. DREES.

De Minister van Binnenlandse Zaken, BEEL.

De Minister van Oorlog en van Marine, C. STAF.

De Minister van Overzeese Rijksdelen, W. J. A. KERNKAMP.

Voorlopig verslag

over:

het ontwerp van wet: Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland ¹); en

het ontwerp van wet: Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland ²).

ALGEMEEN

Vrij algemeen betuigde men zijn instemming met de opzet en strekking van het onderhavige ontwerp. Na de tot stand gekomen wettelijke

¹) Zie M.R.T. XLVIII (1955) blz. 683. (Red.).

²) Zie M.R.T. XLVIII (1955) blz. 722. (Red.).

regeling van de buitengewone bevoegdheden van het burgerlijk gezag in buitengewone omstandigheden, zo merkte men op, behoren ook de militaire bevoegdheden in dergelijke omstandigheden nader geregeld te worden. Juist in de mobilisatieperiode 1939—1940 is de noodzaak van een dergelijke regeling duidelijk gebleken, al heeft naar het oordeel van verscheidene leden de Ministerraad destijds te lang gewacht ingrijpende bevoegdheden aan de militaire bevelhebbers te verstrekken. Men was van mening, dat in dit ontwerp op gelukkige wijze rekening gehouden wordt met de ervaringen, die in en vóór de meidagen van 1940 zijn opgedaan.

Men was, evenals de Regering dit stelt in de Memorie van Toelichting, overtuigd van de noodzakelijkheid van een geheel nieuwe wet tot regeling van de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland. Bij de tegenwoordige wijze van oorlogvoering dient inderdaad de mogelijkheid te bestaan voor het gehele grondgebied ineens deze staat van oorlog of van beleg af te kondigen.

Vele leden waren van oordeel, dat door het onderhavige ontwerp geen recht gedaan wordt aan artikel 34, lid 2, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, volgens welke bepaling de wijze, waarop elk gedeelte van het Koninkrijk — dus ook Nederland — in staat van oorlog of van beleg verklaard wordt en de gevolgen worden geregeld, wordt bepaald bij of krachtens een Rijkswet. Dit artikel heeft gelding boven de in de considerans van het ontwerp genoemde artikelen 202 en 203 van de Grondwet. Deze leden wezen in dit verband op een artikel over deze materie van de hand van prof. mr G. van den Bergh in het „Nederlands Juristenblad” van 19 november 1955. Naar hun oordeel wordt door het hier te bespreken ontwerp bedoeld artikel van het Statuut niet nagekomen, hetgeen des te meer klemt, indien in aanmerking genomen wordt, dat in artikel 14 van het ontwerp zelfs het Koninkrijk als zodanig genoemd wordt. De aan het woord zijnde leden waren van mening, dat in plaats van dit wetsontwerp alsnog een ontwerp-Rijkswet zal moeten worden ingediend, aan welks behandeling ook Suriname en de Nederlandse Antillen zullen moeten medewerken. Gaarne zouden deze en ook verscheidene andere leden hieromtrent het oordeel van de Regering vernemen.

Vele weer andere leden meenden voorshands te moeten betwijfelen, of het juist is, dat artikel 34 van het Statuut gelding heeft boven de artikelen 202 en 203 van de Grondwet. Artikel 34, voornoemd, regelt immers de staat van oorlog en beleg in het belang van het Koninkrijk als geheel; de artikelen 202 en 203 doen dit ten aanzien van het Rijk in Europa. Deze leden zouden gaarne de mening van de Regering hierover vernemen. Indien ontkend mocht worden, dat door deze artikelen verschillende belangen worden geregeld, dan zouden zij de vraag willen stellen, of in verband met hetgeen in artikel 14, lid 3, van het Statuut bepaald is, de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland toch niet bij een gewone wet geregeld zouden kunnen worden.

In de Memorie van Toelichting onder „Doel van de wet”, aldus

merkten deze vele leden op, wordt gezegd, dat het niet de bedoeling van de nieuwe wet is een wettelijke grondslag tot stand te brengen voor de totale nationale verdediging, doch om het voor het militaire apparaat mogelijk te maken in tijd van nood zijn taak te volbrengen. Omtrent deze het eerst genoemde negatieve doelstelling vroegen deze leden zich af, waarom de Regering deze naar voren heeft gebracht, daar verder in de Memorie van Toelichting nergens een uiteenzetting te vinden is, waarom de Regering niet overwogen heeft om wèl een wettelijke grondslag voor de totale nationale verdediging te ontwerpen. Deze leden zouden gaarne vernemen, of het wellicht geen aanbeveling verdient om de gehele zo moeilijke materie van de totale nationale verdediging te zijner tijd toch op één wettelijke grondslag te baseren.

VERHOUDING TUSSEN DE BEVOEGDHEDEN VAN BURGERLIJK EN
MILITAIR GEZAG

(Hoofdstukken II en III)

Gezien de situaties, waarin de bepalingen van het ontwerp zullen moeten worden toegepast, kwam het vele leden voor, dat de verdeling tussen de bevoegdheden van het burgerlijk en militair gezag wel juist is getroffen, alhoewel men zich niet aan de indruk kan onttrekken, dat in de werkelijke situatie, waarin de wet moet werken, de bevoegdheden van het burgerlijke gezag al spoedig in het gedrang kunnen komen. Ondanks de geruststellende uiteenzetting daaromtrent in de Memorie van Toelichting (blz. 10) meenden deze leden toch, dat met name door het contact tussen de bevoegde instanties krachtens dit ontwerp en krachtens de Wet Buitengewone Bevoegdheden Burgerlijk Gezag, de stof voor het ontstaan van conflicten in zeer ruime mate aanwezig zal zijn. Het zal dan ook noodzakelijk zijn op basis van het nationale belang een goede samenwerking na te streven. Dat de overgang van de ene buitengewone rechtstoestand naar de andere bij deze wet wordt geregeld, had de instemming van deze leden. Zij wilden echter gaarne bij de artikelen enige nadere vragen over deze regeling stellen.

Aangaande het gestelde in de Memorie van Toelichting (blz. 9), dat de bedoeling van de nieuwe wet is het voor het militaire apparaat mogelijk maken in tijd van nood zijn taak te volbrengen, merkten vele andere leden op, dat de Regering in deze omschrijving wel zeer nadrukkelijk de aandacht vestigt op het militaire apparaat. Wanneer men echter het ontwerp beziet, dan valt het op, dat evenzeer een ruime plaats is ingeruimd voor de bevoegdheden van het burgerlijke gezag. Dit is naar het oordeel van deze leden juist, want in de geest van het nieuwe artikel 203 van de Grondwet komt aan het burgerlijke gezag in het kader van de totale verdediging een essentiële taak toe. Het leek huns inziens dan ook niet reëel genoemde omschrijving zo eenzijdig te formuleren. Het zal naar hun mening toch reeds moeilijk genoeg zijn een juiste toepassing van de in dit ontwerp vastgelegde regelen te bevorderen in die zin, dat het burgerlijke gezag niet te spoedig onder de leiding en de autoriteit van het militaire gezag komt. Dit leek deze leden

een niet geheel denkbeeldig gevaar te zijn. Zoals immers in de Memorie van Toelichting onder „Waarborgen” wordt opgemerkt, aldus betoogden zij, biedt het wetsontwerp aan beide rechtstoestanden grote bevoegdheden. Daartoe zal een beperking bij de uitoefening dier exceptionele bevoegdheden niet kunnen worden gemist. De wet legt deze beperking op door slechts die bevoegdheden te verlenen, welke nodig zijn voor de vervulling van de militaire taak; voor dit doel mag het militaire gezag de verleende bevoegdheden uitoefenen. De aan het woord zijnde leden achtten dit in de Memorie van Toelichting gegeven criterium weinig scherp omljnd. Want wie, zo vroegen zij zich af, beoordeelt, of iets nodig is voor de militaire taak? Zij meenden, dat dit de militaire gezagsorganen zelf zullen zijn. Zij zagen derhalve in de wet weinig garantie voor rechtszekerheid, ondanks het gestelde in artikel 9.

Ongetwijfeld, aldus gingen deze leden verder, zal de in artikel 10 genoemde instructie van grote invloed kunnen zijn op de wijze, waarop het militair gezag zijn functie zal vervullen. Zij achtten de inhoud van deze instructie van zo groot belang voor de instandhouding van de juiste gezagsnormen, dat zij meenden de Regering te moeten verzoeken de Kamer de gelegenheid te geven zich over de inhoud van deze instructie uit te spreken.

De hier aan het woord zijnde leden merkten voorts op, dat er in de Memorie van Toelichting op blz. 10, rechterkolom, 3de alinea, met enige nadruk op gewezen wordt, dat sedert het opnemen van artikel 203 in de Grondwet een gezamenlijk optreden van beiderlei gezagsorganen hiermede terecht in beginsel is aanvaard. Zij vroegen zich echter af, wat *feitelijk* de bevoegdheid van het burgerlijk gezag zal zijn bij dit in beginsel aanvaarde gezamenlijke optreden. In dit verband wezen zij op blz. 10, rechterkolom, 6de alinea, waarin verwezen wordt naar de artikelen 14, 17, 27, 28, 29 en 30. Uit deze artikelen blijkt, dat het militaire gezag de door het burgerlijke gezag genomen maatregelen buiten werking kan stellen. Deze leden achtten het juist, dat de militaire belangen uiteindelijk zullen moeten prevaleren, maar wel behoort huns inziens tot uitdrukking te komen, dat het bestuur zolang mogelijk in handen van de burgerlijke organen blijft en dat het slechts in uiterste noodzaak naar het militaire gezag dient over te gaan.

In verband met het voorafgaande betoog merkten dezelfde leden verder op, dat artikel 11 in zijn huidige redactie huns inziens weinig zin heeft. Men kan toch moeilijk aannemen, dat de organen van burgerlijk gezag de daarbedoelde bevoegdheden zouden uitoefenen, *indien dit naar hun oordeel niet nodig zou zijn*. Deze leden zouden de inhoud van het artikel meer objectief achten, indien de woorden „naar het „oordeel van die organen” zouden vervallen. Naar de mening van deze leden zou een verduidelijking van de term „organen van burgerlijk „gezag” in het ontwerp op haar plaats zijn. Het militair gezag kan feitelijke werkzaamheden opdragen aan „burgerlijke ambtenaren en „diensten”. Is de term „organen” identiek met „burgerlijke ambtenaren „en diensten”?

Ook wezen deze leden op het naar hun oordeel niet denkbeeldige geval, dat het militaire gezag, gebruik makend van het bepaalde in artikel 15 — ondanks het bepaalde in artikel 16, waarin gesproken wordt over „opdrachten” —, maatregelen buiten werking zal stellen, die getroffen zijn door de Minister van Binnenlandse Zaken, b.v. ter uitvoering van artikel 36.

SCHADELOOSSTELLING.

(Hoofdstuk IV)

Vele leden merkten op, dat het bepaalde in artikel 69 geen rekening houdt met de mogelijkheid, dat de rechthebbende heel goed in staat zou zijn met de termijnen rekening te houden, doch dat hij door omstandigheden buiten zijn wil de bevoegde rechter niet kan bereiken. Zou het geen aanbeveling verdienen, aldus vroegen deze leden, voor een dergelijk geval schorsing van de vervaltermijn mogelijk te maken, totdat de normale toestand wederom is hersteld? Hierdoor zou veel noodrecht voorkomen kunnen worden, welk soort recht toch altijd een ongewenst verschijnsel blijft.

Dezelfde leden meenden bezwaar te moeten maken tegen de term „schadeloosstelling”. Zij stelden de vraag, of het niet juister zou zijn van het burgerrechtelijke begrip „schadevergoeding” gebruik te maken.

Voorts zouden deze leden gaarne een nadere toelichting ontvangen met betrekking tot de schadeloosstelling ex artikel 64, lid 3.

Vele andere leden stelden de vraag, waarom — in tegenstelling met de bepalingen van de oude wet — niet de mogelijkheid geopend is om op de aan belanghebbenden toekomende schadeloosstelling voor- schotten te verlenen.

AFKONDIGING VAN EEN BIJZONDERE RECHTSTOESTAND.

Verscheidene leden meenden, dat het, ondanks de uiteenzetting in de Memorie van Toelichting (blz. 12, onder *artikel 2*), aanbeveling zou verdienen ook in het ontwerp een bepaling op te nemen, die een instellen of opheffen van een bijzondere rechtstoestand door de Minister-President, buiten de Ministerraad om of in strijd met het gevoelen van dit college, verhindert.

VERHOUDING MET DE BONDGENOOTSCHAPPELIJKE TROEPEN.

Verscheidene leden achtten het een geruststellende mededeling in de Memorie van Toelichting (blz. 10, linkerkolom), dat, ook wanneer bondgenootschappelijke troepen op Nederlands grondgebied zouden optreden, de bijzondere bevoegdheden uitsluitend uitgeoefend zullen worden door Nederlandse militaire autoriteiten onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse Regering. Artikel 9 spreekt hierover echter niet. Is het niet wenselijk over dit punt iets in de wet zelf op te nemen?

STRAFBEPALINGEN

Vele leden informeerden, waarom in de strafbepalingen alleen strafverzwaring wordt bedreigd bij misdrijven tegen de openbare orde en

het openbaar gezag en waarom dit ook niet geschiedt bij misdrijven tegen de veiligheid van de Staat (Wetboek van Strafrecht, Boek II, titel I), tegen de Koninklijke waardigheid (idem, titel II), tegen hoofden en vertegenwoordigers van bevriende staten (idem, titel III) en die betreffende de uitvoering van staatsplichten en staatsrechten, (idem, titel IV). Zij meenden, dat juist in tijden, waarin het nodig zal zijn de staat van oorlog of de staat van beleg af te kondigen, de hierbedoelde misdrijven niet ondenkbaar en in het bijzonder gevaarlijk kunnen zijn.

ARTIKELN.

Artikel 3. Moet het in dit artikel bedoelde besluit niet in het *Staatsblad* geplaatst worden?

Artikel 5. Is de termijn van ten hoogste 30 kalenderdagen, aldus vroegen vele leden, in de gegeven situatie, waarin het er toch op aan komt snelle beslissingen te nemen, niet wat te ruim gesteld?

Artikel 11. Wie zal beoordelen, of het burgerlijk gezag nog bepaalde, in dit artikel bedoelde bevoegdheden zal uitoefenen? En wie zal uitmaken, welke bevoegdheden dit zijn?

Artikel 14. Vele leden achtten de hier gebruikte terminologie niet duidelijk. Wil de Regering overwegen een duidelijke tekst te formuleren?

Artikel 17. Wie neemt in het bij dit artikel bedoelde geval nu het gezag over? Of moeten de uitdrukkingen „regelen” en „wijzigen” zo ruim worden opgevat, dat daaronder ook overneming van het gezag begrepen is?

Artikel 19. Welke sanctie staat er op niet-naleving van dit artikel? In artikel 70 wordt hiervan geen melding gemaakt.

Artikel 20. Vele leden informeerden, waarom op een zo ver gaande bevoegdheid, als hierbedoeld, niet een zelfde beperking gesteld is als in artikel 17.

Artikel 22. Is het noodzakelijk aan het militair gezag de bevoegdheid te verlenen onroerend goed in eigendom te vorderen, indien het reeds de bevoegdheid heeft dit goed in gebruik te vorderen?

Artikel 26. Verscheidene leden stelden de vraag of onder dit artikel ook de inrichtingen voor radio en televisie begrepen moeten worden.

Artikel 28. Schuilt in lid 1 van dit artikel niet het gevaar, dat de organisatie B. B. haar taak niet zal kunnen vervullen op het moment, dat dit juist dringend noodzakelijk is?

Artikel 34. Welk „ander orgaan van burgerlijk gezag” is hier bedoeld?

Artikelen 35 en 37. Behouden de Commissaris der Koningin en de burgemeester de hun bij deze artikelen toegekende bevoegdheden, al-

dus vroegen vele leden, indien de Minister van Binnenlandse Zaken gebruik maakt van de hem bij artikel 34 gegeven bevoegdheid?

Aldus vastgesteld 16 februari 1956.

TILANUS, OUD, VAN SLEEN, ROOSJEN, MAENEN, BURGER, VERMEER, ROMME, BRUINS SLOT, VAN DIS ¹⁾, FENS.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Vaststelling vergoeding Raden (plaatsvervangende leden) van het Hoog Militair Gerechtshof.

Bij Koninklijk Besluit van 10 februari 1956 Stb. 60 is de vergoeding van de Raden (plaatsvervangende leden) van het Hoog Militair Gerechtshof, per zitting, bedoeld in artikel 1, vierde lid, van de Wet van 16 november 1955 (Stb. 515) houdende regeling van de bezoldiging van de militair-rechterlijke ambtenaren, vastgesteld op dertig gulden (met terugwerkende kracht tot en met 1 januari 1956).

Het samenspel tussen Koning en Minister.

Wanneer over de verhouding tussen Koning en Minister in staatsrechtelijke zin wordt gesproken en geschreven, dan pleegt onderscheid te worden gemaakt tussen de verhouding naar buiten — in welk geval één orgaan optreedt, aangeduid als de Kroon — en de verhouding binnenskamers, het overleg tussen Koning en Minister dat een geheim karakter draagt en waarover weinig gegevens beschikbaar zijn ²⁾. Gewoonlijk worden bij het onderzoek van deze laatste figuur beschouwingen gewijd aan een mogelijk zich voordoende conflictsituatie en daarom verdient een procedure nadere aandacht, waarin een rechterlijke instantie zich inliet met dat interne overleg tussen Koning en Minister en daaromtrent een beschikking gaf. De desbetreffende casus ontwikkelde zich als volgt.

Een voormalig reserve-officier verzocht om redenen van pensioentechnische aard aan de Koningin de datum van ingang van zijn laatstelijk aan zijn ontslag voorafgaande bevordering te vervroegen. Dit stuk werd bij kabinetsrenvooi ter behandeling in handen gesteld van de Minister van Oorlog, die daarop onder vermelding van redenen aan adressant mededeelde dat zijn verzoek niet voor inwilliging vatbaar was. De belanghebbende wendde zich daarop tot de ambtenarenrechter met de vordering de vorenbedoelde afwijzende beschikking van de Minister van Oorlog te vernietigen. Het Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, trok deze aangelegenheid in

---

¹⁾ Plaatsvervanger van de heer Welter, die wegens ziekte niet aan de vaststelling van dit verslag heeft kunnen medewerken.

²⁾ Vgl. VAN DER POT, Handboek van het Nederlandse Staatsrecht, 4de druk, blz. 196.

het principiële vlak en redeneerde als hierna in het kort wordt weergegeven.

Indien het door adressant bij de Koningin ingediende verzoek wel ingewilligd was geworden, zou die beschikking — daar bevordering van officieren ingevolge de wet bij Koninklijk besluit dient te geschieden — moeten zijn genomen door de Kroon. Dit houdt in dat ook in een geval van afwijzing uitsluitend de Kroon bevoegd is een daartoe strekkend besluit te nemen, reden waarom de door de Minister van Oorlog genomen afwijzende beschikking niet tot diens competentie behoorde. Hieraan doet niet af de omstandigheid dat het bedoelde rekest bij kabinetsrescript „ter be„handeling” in handen van de Minister van Oorlog was gesteld: die „behandeling” had dan dienen te bestaan in het doen van een voordracht aan de Kroon om op klagers verzoek een beslissing te nemen bij Koninklijk besluit.

Het Ambtenarengerecht concludeerde hieruit dat het bestreden besluit niet in stand kon blijven en verklaarde dit nietig ¹⁾.

Het Ambtenarengerecht bleek derhalve op het standpunt te staan dat er slechts dan van een optreden van de Kroon sprake is wanneer de Koning daarvan zelf naar buiten doet blijken; met name oordeelde het A.G. het ontoereikend dat een verantwoordelijk Minister — hoewel component van het orgaan de Kroon — een afwijzende beslissing bekend geeft ten aanzien van een verzoek dat bij inwilliging niet dan in de vorm van een Koninklijk besluit kan worden afgedaan, zulks terwijl er geen regeling aan te wijzen is, waarin ten aanzien van de vorm van de afwijzende beslissing een voorschrift wordt gegeven. In wezen evenwel is het niet zozeer een vormkwestie wanneer het A.G. bepaalt dat de Minister ter zake alsnog aan de Kroon een ontwerpbesluit moet voordragen — het A.G. wekt hierbij de indruk het orgaan „de Kroon” niet scherp te onderscheiden van de persoon des Konings — doch veeleer een zich mengen in de wijze waarop er tussen Koning en Minister zaken worden gedaan. Het A.G. schrijft immers voor dat, indien de Koning een stuk ter behandeling in handen van de Minister stelt, die Minister dan daarover aan de Koning rapport dient uit te brengen.

De Minister van Oorlog, deze opvatting voor bestrijding vatbaar achtend, heeft zich ter zake in beroep gewend tot de Centrale Raad van Beroep en bij de behandeling daarvan betoogd dat het in aanleggenheden als deze niet van belang is *hoe* het overleg tussen de Koningin en hem is verlopen, doch uitsluitend *dat* zodanig overleg heeft plaatsgehad, m.a.w. dat bij de genomen beslissing beide componenten van de Kroon betrokken zijn geweest en dat de Minister, indien hij tot de conclusie mocht komen dat het verzoek niet voor inwilliging vatbaar is, zich zonder nader overleg met de Koningin verzekerd mag weten van Haar instemming met deze zienswijze. En snedig werd daaraan toegevoegd, dat wanneer hij dan aan de belang-

¹⁾ Uitspraak van 13 juni 1955. *De Gereguleerde Ambtenaren van de Oorlog* (1955) no. 10.

hebbende mededeelt dat diens verzoek niet wordt ingewilligd, zulks geschiedt namens de Kroon en niet als een zelfstandige beschikking zijnerzijds.

De Centrale Raad oordeelde het nodig bij het Kabinet der Koningin het vorenbedoelde ministeriële standpunt te verifiëren. De Directeur van dit Kabinet heeft toen als feitelijkheid weergegeven, dat aan de woorden van het kabinetsrenvooi „ter behandeling” de betekenis moet worden gegeven dat de Minister op het verzoek kan beschikken zonder nader overleg, m.a.w. dat deze zich gemachtigd kan achten de beschikking te nemen die hem goeddunkt.

De Centrale Raad heeft daarop uitspraak gedaan ¹⁾ en na overweging dat het vorenweergegeven standpunt van de Minister als juist moet worden aanvaard (zulks mede gelet op de vanwege het Kabinet der Koningin verstrekte inlichtingen), dat derhalve moet worden aangenomen dat het besluit tot afwijzing van het ingediende verzoek tot stand is gekomen in samenwerking tussen de Koningin en de Minister, en dat mitsdien dat besluit, al is het tot uitdrukking gebracht in een brief van de Minister, een besluit van de Kroon is, de aangevallen beslissing van het Ambtenarengerecht vernietigd.

Het kan wellicht worden betreurd dat de Centrale Raad deze kwestie niet principiëel in rechtstheoretische zin heeft benaderd en zich, naar het schijnt, vooral heeft laten leiden door een sedert jaren gevolgde praktijk. Niettemin is het belangrijk dat de Centrale Raad afstand heeft genomen van de rechter in eerste aanleg, voor zoveel deze een regel wilde geven voor de wijze van overleg tussen Koning en Minister. En zo al uit staatsrechtelijk oogpunt deze uitspraak — al biedt zij ruimte voor belangwekkende beschouwingen — niet zo belangrijk is als zij had kunnen zijn wanneer zij principiëel was gemotiveerd, voor de praktijk van de administratie is deze uitspraak van de Centrale Raad mede daarom van betekenis omdat daarmee de ongewenste consequentie is afgewezen dat de persoon des Konings genoopt zou zijn om, wanneer de wet het bestaan van een Koninklijk besluit niet bepaaldelijk vordert, ook op de meest zinloze verzoekschriften zelf een beslissing te nemen.

Mr J. TH. M. VAN DER VAART.

---

¹⁾ 13 maart 1956. Zie blz. 273 e.v., hiervóór.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

De Troepenafdeling van artikel 128 Wetboek van Militair Strafrecht

door

Mr H. E. VAN RENESSE.

De gelijkstelling van een troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst, ten aanzien van de in hoofdstuk IV van het W.v.M.S. omschreven feiten, met een meerdere, vormt slechts een onderdeel — of zo men wil — een uitbreiding van de normale ondergeschiktheidsregeling van genoemd wetboek. Bespreking van een onderdeel heeft in het algemeen slechts zin indien het bezien wordt in verband met het geheel, reden waarom het noodzakelijk is aan deze beschouwing over de troepenafdeling van artikel 128 W.v.M.S. enkele woorden over de subordinatie in het algemeen te doen voorafgaan.

In principe is de verhouding meerdere-mindere in het militaire leven gebaseerd op een verschil in rang. Ernstige inbreuken op deze meerdere-mindere verhouding leiden in de regel tot een verwijzing naar de krijgsraad ter zake van overtreding van één of meer in hoofdstuk IV van het W.v.M.S. opgenomen strafbare feiten. Bedoelde artikelen stellen alle, direct of indirect, de eis dat de mindere een bepaalde handeling of een bepaald nalaten opzettelijk tegenover een meerdere moet hebben gepleegd, met andere woorden, dat het opzet van de mindere gericht moet zijn geweest op het element „meerdere”. Bezien we de jurisprudentie ten aanzien van dit punt, dan blijkt de militaire rechter in het algemeen de vraag of in een bepaald geval het opzet inderdaad op het element meerdere gericht was, vrij snel bevestigend te beantwoorden. Zo is het vaste jurisprudentie dat een in burger geklede, onbekende meerdere, die mededeelt meerdere te zijn, door de mindere geloofd dient te worden. Weliswaar bracht het Hoog Militair Gerechtshof voor Nederlands-Indië op 23-4-1937 (M.R.T. XXXIII bladz. 396) hierop een zekere beperking aan door een uitzondering te maken voor het geval dat de mindere, gezien de wijze waarop en de omstandigheden waaronder de mededeling werd gedaan, gegronde redenen heeft om aan te nemen dat bedoelde mededeling onjuist is — (en dit zelfs indien achteraf zou blijken dat de persoon in kwestie toch meerdere was) —, maar in het alstoen berechte geval gaf het Hof zelf aan deze beperking toch weer een zeer enge uitleg. Het is dan ook, gezien de bestaande jurisprudentie, niet te verwonderen dat in het jaar 1935 de Minister van Defensie aan het hoofdbestuur van de Vereniging van Officieren van de Koninklijke Landmacht mededeelde dat een meerdere in burgerkleding kan volstaan met zich als meerdere bekend te maken, dat de mindere aansprakelijk is voor de eventuele gevolgen van zijn twijfel en dat het voor een ongehoorzaamheidsdelict vereiste opzet voortvloeit uit de omstandigheid dat de dader zich de mogelijkheid met een meerdere te doen te hebben bewust is geweest. (M.R.T. XXXI

bladz. 438). Laatstgenoemde opvatting werd overigens reeds op bladz. 200 van M.R.T. XXIII gehuldigd door de toenmalige redactie van het M.R.T.

Men hoede zich er echter voor aan deze mogelijkheidseis de uitleg te geven dat de meerdere in burger verplicht is zich te voren als zodanig bekend te maken. Duidelijk wordt dit geïllustreerd door een sententie van het H.M.G. Ned. Indië van 25-6-1948. (M.R.T. XLII bladz. 379). In dit geval kreeg een bottelier 2e klasse van een in een voetbalbroekje geklede bootsman — zijnde de beheerder van een cantine —, opdracht een door hem bevuilde cantinestoel schoon te maken, welke opdracht door de bottelier niet werd uitgevoerd. Genoemde bootsman had op geen enkele wijze mededeling gedaan van het feit dat hij bootsman was en beklaagde beriep er zich dan ook op dat hij niet wist dat het bevel hem door een meerdere gegeven was. Dit verweer werd echter verworpen, aangezien naar de mening van het H.M.G. was gebleken dat beklaagde de bootsman zeker gekend of herkend moest hebben, terwijl bovendien beklaagde uit het autoritaire optreden van de bootsman in een militaire cantine op het terrein van het Marine Etablissement begrepen moest hebben dat hij met een meerdere te doen had. Voor de bevestigende beantwoording van de vraag of de mindere zich bewust is geweest van de mogelijkheid met een meerdere te maken te hebben is het dus niet absoluut noodzakelijk dat die meerdere, in burger zijnde, zijn rang heeft bekend gemaakt, hoe gewenst dit in de practijk overigens ook moge zijn.

Ook bij ondergeschiktheidsdelicten gepleegd tegenover meerderen ingevolge art. 67-3 W.v.M.S. (meerdere krachtens betrekking als bevelvoerend militair of krachtens beschikking van het bevoegd gezag) neemt de militaire rechter bij de beantwoording van de vraag of het opzet van de meerdere op het element „meerdere” gericht was een ruim standpunt in. Zo weerlegde de Zeekrijgsraad te Soerabaya in zijn vonnis van 11 October 1932 (M.R.T. XXIX bladz. 140) de verklaring van een matroos 3e klasse dat hij een bekendmaking waarbij hij onder de bevelen van een matroos 1e klasse werd gesteld niet had gelezen en dat hij toen de commandant één en ander bij een „alle hens” bekend maakte dit niet gehoord had omdat hij te ver naar achteren stond, op eenvoudige wijze door in het vonnis als verklaring van de betrokken matroos 1e klasse op te nemen dat bij een „alle hens voor de boeg” door de commandant bekend gemaakt was dat hij in dienst gelijkgesteld was met een korporaal. Eveneens blijkt die ruime opvatting van de militaire rechter in een op 9 Mei 1928 door de Zeekrijgsraad te Willemsoord berecht geval. (M.R.T. XXIV bladz. 400). Een matroos 2e klasse had, terwijl hij zich in een sloep bevond die hem naar boord terug bracht, een hem door een matroos 1e klasse gegeven bevel niet opgevolgd. Beklaagde voerde tot zijn verdediging aan dat hij niet wist dat de matroos 1e klasse dienstdoend kwartiermeester en onderofficier van de sloep was, welk verweer door de Zeekrijgsraad werd verworpen aangezien was gebleken dat aan alle getuigen die qualiteit van de

matroos 1e klasse wel bekend was, dat hij gedekt was door een bamboehoed welke alleen in dienst werd gedragen, dat hij bij het afsteken van de sloep de nodige bevelen had gegeven en bovendien aan beklaagde uitdrukkelijk had gezegd onderofficier van de sloep te zijn.

Nog verder ging de Zeekrijgsraad te Willemsoord in zijn vonnis van 23 Maart 1938 (M.R.T. XXXIV bladz. 286). Een zeemilicien-stoker 3e klasse had geweigerd een hem, door een met de functie van dienstdoend kwartiermeester belaste matroos (in diens hoedanigheid van baksmeester) gegeven bevel op te volgen. Hij beriep er zich op dat hij pas enkele dagen aan boord was geplaatst en dat daardoor de bekendmaking van de commandant, waarbij de matroos 1e klasse met genoemde functie werd belast, hem niet bekend was. De Zeekrijgsraad overwoog dat dit verweer hierop neer kwam, dat beklaagdes opzet niet gericht zou zijn geweest op het wettelijk element dat het dienstbevel door een meerdere gegeven was, maar verwierp dit verweer op grond van het feit dat beklaagde verklaard had het begrijpelijk te vinden dat een bevel van een baksmeester werd opgevolgd, welke uiting, naar de mening van de krijgsraad aldus moest worden verstaan, dat beklaagde de matroos in kwestie als baksmeester als zijn meerdere beschouwde. De krijgsraad voegde hieraan toe dat beklaagde, ofschoon misschien niet wetende dat hij met een dienstdoend kwartiermeester te doen had, toch had begrepen dat hij de matroos als zijn meerdere moest gehoorzamen, zodat bij hem wat dit element betrof zeer zeker opzet aanwezig was.

In laatstgenoemd vonnis werd, evenals in de tenlastelegging, de bekendmaking waarbij de betrokken matroos 1e klasse belast werd met de functie van dienstdoend kwartiermeester, opgenomen. Hieruit blijkt dat de militaire rechter bij ondergeschiktheidsdelicten in principe, behalve de subjectieve vraag of de mindere wist met een meerdere te doen te hebben, tevens de objectieve vraag in beschouwing neemt en — uit de aard der zaak — ook in beschouwing nemen moet, of er in feite wel van een meerdere-mindere verhouding sprake was. Bij de op rangsverschil berustende meerdere-mindere verhouding vindt in de praktijk de beantwoording van deze objectieve vraag, behoudens in enkele vonnissen betreffende de verhouding tussen K.N.I.L. militairen enerzijds en K.L. en K.M. militairen anderzijds, veelal stilzwijgend plaats. Ten aanzien van de meerdere-mindere verhouding op grond van art. 67-3 W.v.M.S. bestaat er echter een vrij uitvoerige jurisprudentie, in het bijzonder met betrekking tot de vraag wat er onder een „beschikking van het bevoegd gezag” dient te worden verstaan. Hoewel de zeekrijgsraaden in het algemeen aan deze woorden een enge uitleg gaven (men zie o.a. Mr D. B. A. FRANKEN en Mr F. J. BRUNNER, het Wetboek van Militair Strafrecht, bladz. 131 e.v.), besliste het H.M.G. v. Ned. Indië in twee gevallen toch in zeer ruime zin. Zo constateerde genoemd Hof in zijn sententie van 30 October 1931 (M.R.T. XXVIII bladz. 307) dat het blote feit dat een marinier der 1e klasse reeds gedurende enige maanden bij de officieren als ondergeschikt hoofdmeester dienst deed, onwederlegbaar aantoonde, dat hij door de

Eerste Officier — zijnde de bevoegde uitvoerende macht aan boord — was aangewezen. Naast deze, ten aanzien van de formele eisen waaraan een beschikking van het bevoegd gezag moet voldoen, dus wel zeer ruime sententie, staat de sententie van 15 Mei 1936 (M.R.T. XXXII bladz. 285), waarin het H.M.G. Ned. Indië een eveneens zeer ruime uitleg gaf aan het begrip „bevoegd gezag”, door als zijn mening uit te spreken dat iedere meerdere, die binnen de kring van de hem opgedragen werkzaamheden een beschikking (als bedoeld in art. 67-3 W.v.M.S.) neemt, als het bevoegd gezag kan worden aangemerkt.

Resumerende kan uit het vorenstaande de conclusie worden getrokken dat de militaire rechter bij de berechting van ondergeschiktheidsdelicten, in het algemeen de duidelijke neiging heeft, zowel de objectieve vraag of er van een meerdere-mindere verhouding sprake is als de subjectieve vraag of de mindere zich de mogelijkheid van de aanwezigheid van die verhouding bewust is geweest, op ruime wijze bevestigend te beantwoorden.

Deze neiging behoeft juridisch geen enkele verwondering te wekken. De voorgeschiedenis van het W.v.M.S., noch de tekst van de betreffende wetsbepalingen, vormen een beletsel om bij de beantwoording van de objectieve vraag tot een ruime interpretatie te komen, terwijl de door de militaire rechter bij de beantwoording van de subjectieve vraag gevestigde jurisprudentie volkomen in overeenstemming is met de huidige opvattingen in het strafrecht ten aanzien van het element „opzet”. Militair gezien — en waarom zou de militaire zijde van een militair-juridisch vraagstuk de militaire jurist minder ter harte gaan dan de juridische kant — valt de aangetoonde neiging slechts te bejubelen. De ondergeschiktheid is nog steeds de ziel van de militaire dienst en als militair kan men slechts verheugd zijn dat de militaire rechter in de loop der tijden de handhaving van het ondergeschiktheidsbesef op een zo ruime wijze heeft gesteund.

Wanneer men na het vorenstaande veronderstelt dat ten aanzien van de op art. 128 W.v.M.S. gebaseerde meerdere-mindere verhouding een zelfde ruim standpunt wordt ingenomen als ten aanzien van de hiervóór besproken ondergeschiktheidsverhoudingen, vergist men zich wel zeer. Hoewel de jurisprudentie betreffende art. 128 W.v.M.S. slechts gering is, blijkt toch dat de militaire rechter de neiging heeft ten aanzien van de met wacht- of patrouilledienst belaste troepenafdeling een zeer veel enger standpunt in te nemen, terwijl de handboeken betreffende het militaire straf- en tuchtrecht die troepenafdeling in het algemeen min of meer stiefmoederlijk behandelen. Dit merkwaardige verschil in standpunt en behandeling is echter niet zo verwonderlijk als het wel lijkt. Bestudering van de wordingsgeschiedenis van art. 128 W.v.M.S. verklaart in deze zeer veel en het is daarom gewenst bij deze wordingsgeschiedenis uitvoeriger stil te staan, ten einde aldus de oorzaken welke tot bovenstaande verschillen hebben geleid, op te sporen.

Allereerst dient men zich te realiseren dat het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande een artikel, analoog aan het huidige

artikel 128 W.v.M.S., niet kende. Toch bleek men zelfs in de praktijk van het toenmalige kleine vredesleger een dergelijk artikel nodig te hebben en het H.M.G. verleende dan ook aanvankelijk aan wachten en patrouilles de nodige bescherming door verzet tegen commandanten en leden daarvan te beschouwen als overtreding van artikel 100 van het Crimineel Wetboek. Nu stelde dit artikel (de in dit verband eveneens belangrijke artikelen 99 en 101 mogen eenvoudigheidshalve buiten beschouwing gelaten worden) zeer duidelijk slechts strafbaar verzetsdaden tegen een *meerdere in rang*, doch het H.M.G. vond een uitweg door gebruik te maken van artikel 17 C.W., in welk artikel stond vermeld dat misdaden welke niet in het C.W. waren omschreven zo veel mogelijk dienden bestraft en beoordeeld te worden in overeenstemming met artikelen van het wetboek, waarmee die misdrijven ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst vertoonden. Het H.M.G. redeneerde hierbij ongeveer als volgt. Verzet tegen een gewapende patrouille of tegen manschappen van de wacht, werkzaam ter uitvoering van bevelen van een meerdere, kan niet met gewoon burgerlijk verzet gelijk gesteld worden, maar bevat in de eerste plaats een vergriep tegen de dienst en de subordinaat. Een dergelijk verzet moet aldus als een militair delict beschouwd worden (Mr M. S. POLS, Het Crimineel Wetboek, 2e uitgave 1876, bladz. 315 en 316). Met deze redenering kon Mr POLS zich niet verenigen aangezien aan het essentiële vereiste van art. 100 C.W., „meerderheid in rang”, niet was voldaan. Bovendien voerde hij als practisch bezwaar aan, dat verzet tegen een patrouille of tegen manschappen van de wacht bijna altijd wordt gepleegd door personen die beneveld of door drank opgewonden zijn; dat art. 5 van het Reglement van Krijgstucht of Discipline zo wordt uitgelegd dat de meerdere, ter voorkoming van insubordinaat, zich bij voorkeur moet onthouden van medewerking bij arrestatie van dronken lieden ¹⁾ en dat de gelijkstelling van een patrouille of een wacht met een meerdere dus het averechtse resultaat zou hebben dat vrijwel iedere arrestatie van beschonkenen met insubordinaat gepaard zou gaan. Op bladz. 318 van zijn boek constateert hij dan ook met genoegen dat het H.M.G. gedeeltelijk, en wel ten aanzien van verzet tegen manschappen van de wacht, op zijn standpunt terug kwam. Wel handhaafde het H.M.G. zijn opvatting ten aanzien van de patrouille, echter thans redenerende dat de op wettige wijze samengestelde patrouille beschouwd moest worden als een militair lichaam, dat ter uitvoering van de daaraan door de bevoegde autoriteiten gegeven bevelen met een bijzonder gezag was bekleed; dat ieder dus de door de patrouille binnen de kring van haar bevoegdheid gegeven bevelen diende op te volgen;

¹⁾ In feite luidde art. 5 Reglement Krijgstucht of Discipline:

— „Alle Officieren en OnderOfficieren zijn verplicht, om met de zoodanigen, „welke zich in den drank mogten te hebben te buiten gegaan, voorzigtig te „handelen, zich met hun in geen woordewisselingen intelaten, veel min dezelve „te slaan of te mishandelen, tot voorkoming van groter misdrijven; maar zijn „gehouden, hen met goede woorden, of anders door dwangmiddelen in een der „wagten te brengen, wanneer dezelve, nugteren geworden zijnde, naar behooren „kunnen worden gecorrigeerd of gestraft.” —

dat de patrouille mitsdien voor de militair het karakter bezat van een hoger gestelde militaire macht en dat feitelijk geweld tegen een patrouille gepleegd, wat het misdadige betreft, gelijkgesteld diende te worden met de feiten in art. 100 C.W. omschreven.

Ook met deze conclusie kon Mr POLS (zie bladz. 319) zich niet verenigen. Naar zijn mening was de omschrijving van de patrouille eenvoudig de omschrijving van de gewapende arm (la force publique) van art. 209 Code Pénal en zou de enige juiste conclusie geweest zijn verzet tegen een patrouille te beschouwen als een misdrijf tegen het openbaar gezag, namelijk het misdrijf van wederspanningheid. Bovendien zegt Mr POLS, zelfs gesteld dat de hoedanigheid van het bekleed zijn met openbaar gezag een militaire rang of een hogere rang tengevolge zou hebben, zelfs dan zou slechts verzet tegen het *geheel*, dus tegen het militaire lichaam, insubordinatie opleveren. Daden van geweld tegen *enkele personen* zouden dit echter niet doen, aangezien uit de toekenning van een qualiteit aan een geheel, logisch geenszins volgt dat ook de delen die qualiteit bezitten. Overigens is ook hij in het jaar 1876 van mening dat de „gaping” in de wet aangevuld dient te worden door een speciale bepaling, welke aan de militaire patrouille of wachten een bijzondere bescherming verleent.

Jaren verstriken en uiteindelijk dient Prof. Mr H. v. D. HOEVEN zijn ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht in, welk ontwerp in handen werd gesteld van een Commissie van Onderzoek. In genoemd ontwerp was art. 113 vrijwel gelijklopend aan het huidige art. 128 W.v.M.S., echter met dit belangrijke verschil dat de woorden „troepenafdeling „belast met wacht- of patrouilledienst” eerst later in de plaats zijn gekomen voor de oorspronkelijke tekst, welke de woorden „troepen-„afdeling in dienst” vermeldde.

Wie nu het verslag van de Commissie van Onderzoek (v. D. HOEVEN, deel II, bladz. 282 e.v.) leest, kan slechts tot de conclusie komen dat genoemde commissie het boek van Mr POLS naarstig heeft bestudeerd. Niet alleen wordt dit boek in genoemd verslag aangehaald, maar ook het praktische bezwaar van art. 5 Reglement Krijgstugt, het beminnelijke standpunt ten opzichte van dronken krijgslieden, ja zelfs de verwijzing naar het gemene recht (nu echter niet meer naar art. 209 C.P., maar naar art. 180 W.v.S.) verschijnen weer ten tonele, één en ander tot grote teleurstelling van de ontwerper. De commissie besluit uiteindelijk de woorden „troepenafdeling in dienst” uit het ontwerp-artikel te doen vervallen. Wel wordt nog het voorstel gedaan, ten einde het militaire karakter van tegen een patrouille gepleegd verzet te handhaven, een nieuw artikel overeenkomende met art. 180 W.v.S., maar met een tot twee jaar gevangenisstraf verhoogd maximum, op te nemen, maar ook dit voorstel vindt geen genade, aangezien een strafverhoging niet noodzakelijk werd geacht, te meer waar bij art. 180 W.v.S. reeds voorzien was in de zwaarste vormen van verzet. Opgemerkt dient nog te worden dat de commissie kennelijk niet twijfelde aan de toepasselijkheid van art. 180 W.v.S. bij verzet tegen een patrouille. Zij was zelfs van mening dat een patrouille als militaire politie optreedt en dat

verzet tegen een patrouille geen zwaarder feit vormde dan verzet tegen de burgerpolitie.

Het is uit den aard der zaak begrijpelijk dat meergenoemde commissie zich in het jaar 1889 bediende van de door Mr POLS in het jaar 1876 naar voren gebrachte argumenten, maar men vergat hierbij dat de argumenten van Mr POLS uitsluitend gericht waren tegen de jurisprudentie van het H.M.G. en niet tegen de door hem n.b. zelf noodzakelijk geachte opvulling van de bestaande „gaping” in de wet. Bovendien hadden in de loop der verstreken dertien jaren deze argumenten aanzienlijk in kracht ingeboet. Het beminnelijke standpunt van het uit het jaar 1815 stammende Reglement van Krijgstugt of Discipline ten aanzien van dronken lieden begon, mede gezien de drankbestrijding, te verzwakken, maar bovendien was het geruisloze overstappen van art. 209 C.P. ²⁾ naar art. 180 W.v.S., voorzichtig gezegd enigszins merkwaardig te noemen. Immers art. 209 C.P. was ruimer gesteld dan het huidige artikel 180 W.v.S. en de „gewapende arm” uit art. 209 C.P., die „ter uitvoering der bevelen of der bevelschriften van „het openbaar gezag” handelde, is in art. 180 W.v.S. slechts in de vorm van de „ambtenaar in de rechtmatige uitoefening zijner bediening” terug te vinden. In hoeverre deze begrippen elkaar dekken moge hier verder onbesproken blijven, merkwaardig blijft de stilzwijgende overstap van art. 209 C.P. op art. 180 W.v.S. in ieder geval wel ³⁾).

Gezien het onjuiste gebruik van de argumenten van Mr POLS en de schade welke door de tand des tijds aan deze argumenten werd toegebracht, valt het te begrijpen dat de door de commissie geopperde bezwaren, in het in het jaar 1900 verschenen verslag van de Tweede Kamer niet meer voorkwamen. In dit verslag blijken er echter nieuwe moeilijkheden te zijn ontstaan doordat velen de uitdrukking „troepen-„afdeling in dienst” (welke woorden ondanks de verwerping ervan door de commissie toch weer in het ontwerpartikel waren teruggekeerd) veel te ruim vonden. Het verslag vermeldt dan ook met zekere schrik dat ingevolge het artikel een met enkele manschappen op corvéédienst zijnde korporaal een voorbijgaand generaal zou kunnen requireren behulpzaam te zijn bij het opbrengen van beschonken lieden, met het gevolg dat deze generaal, indien hij aan dit verzoek niet zou voldoen, zich aan dienstweigeren zou schuldig maken. Een voorstel om het artikel te beperken tot een „gewapende troepenafdeling, door het be-„voegd gezag met de uitvoering van een bevel belast” vond echter bij

²⁾ Art. 209 C.P. luidde: — „Alle aantasting, alle gewelddadige en feitelijke „wederstand jegens de bedienende beambten, de veld- of boschwachters, den „gewapenden arm . . . . ., wanneer zij ter uitvoering der wetten, der „bevelen of der bevelschriften van het openbaar gezag, of der regterlijke bevelen „of vonnissen handelen, wordt naar de omstandigheden, misdaad of wanbedrijf „van wederspanningheid verklaard.” —

³⁾ Het is overigens, naar dezerzijdse mening, in zijn algemeenheid een minder gewenste figuur, indien een militair, die zich in een militaire aangelegenheid tegenover een andere militair misdraagt en deswege voor de militaire rechter moet verschijnen, veroordeeld moet worden ter zake van een burgerlijke en in principe daarvoor niet geschreven strafbepaling.

de regering geen gunstig onthaal, aangezien ook een gewapende korporaal, naar de mening van de regering, de generaal zou kunnen requireren. Zou men bovendien, aldus het regeringsantwoord, „het bevel” in engeren zin opvatten, dan zou een „regiment” dat uitmarcheert om een manoeuvre of een militaire wandeling te maken, niet onder het artikel vallen. Waarschijnlijk, zegt de regering, is er bij het voorstel alleen gedacht aan de patrouille, niet aan een grotere troepenafdeling. Hieruit blijkt wel zeer duidelijk dat de regering zich op dat moment op het standpunt stelde dat gehele regimenten onder het bereik van het voorgestelde artikel zouden vallen en het is dus in deze zeer duidelijke situatie — (namelijk toen de regering in regimenten dacht en de Kamer zoekende was naar een zekere beperking van het begrip troepenafdeling in dienst) — dat de regering op de vraag: „Wordt nu zulk een troepenafdeling slechts in haar geheel, als zodanig met een meerdere gelijkgesteld of geldt het artikel ook voor ieder die deel van haar uitmaakt?”, het antwoord gaf: „Het artikel geldt alleen voor de troepenafdeling als geheel”.

Vragen we ons af waardoor deze vraag van de Tweede Kamer en het regeringsantwoord mogelijk werden geïnspireerd, dan is het, gezien de grote invloed die, zoals ook in het vorenstaande reeds is gebleken, jarenlang van de opvattingen van Mr POLS is uitgegaan, niet gewaagd aan te nemen dat genoemde vraag en genoemd antwoord hun oorsprong vonden in de reeds eerder vermelde opvatting van Mr POLS, dat uit de toekenning van een qualiteit aan een geheel geenszins volgt dat ook de delen die qualiteit bezitten. Ogenschijnlijk is er geen enkel bezwaar tegen dat de regering zich in haar antwoord als het ware achter deze opvatting schaarde, maar in werkelijkheid was dit onjuist. Immers Mr POLS bracht zijn mening naar voren als een argument tegen de in 1876 bestaande jurisprudentie van het H.M.G., waarbij de patrouille „als geheel” tot meerdere in rang werd gemaakt. Zeker waren zijn woorden niet bedoeld als een axioma dat ook zou moeten gelden bij de uitleg van een eventueel nieuw wetsartikel. Mr POLS toch, toonde zich op bladz. 320 van zijn boek een warm voorstander van een dergelijk artikel, zonder er zich echter over uit te laten of naar zijn mening de patrouille of wacht als geheel en/of de leden daarvan afzonderlijk beschermd dienden te worden. Gezien zijn standpunt dat het C.W. slechts de bescherming van personen en niet van militaire lichamen beoogde en dat het H.M.G. door een militair lichaam als geheel in bescherming te nemen zich daardoor geheel buiten de artikelen van het C.W. plaatste, kan integendeel zelfs het vermoeden geuit worden dat zijn voorkeur juist zal zijn uitgegaan naar de bescherming van personen en juist niet naar die van een troepenafdeling als geheel. Werden dus de argumenten van Mr POLS tegen de jurisprudentie van het H.M.G. in het jaar 1889 door de Commissie van Onderzoek ten onrechte gebesigd tegen het huidige artikel 128 W.v.M.S. als zodanig, thans in 1900 inspireerden deze argumenten — wederom ten onrechte — de regering tot het geven van een dientengevolge onjuiste uitleg aan het nieuwe artikel. De geschiedenis herhaalde zich dus volkomen!

Niet alleen dat het regeringsantwoord aldus zeer vermoedelijk een herhaling van een volledig uit zijn verband gehaalde opvatting van Mr POLS inhield, ernstiger was dat de regering door het geven van deze uitleg in strijd kwam met haar eigen opvattingen. Men realiseerde zich namelijk wel dat meergenoemd antwoord werd gegeven als toelichting op de oorspronkelijke tekst: „troepenafdeling in dienst” en dat de regering zoals uit het verdere antwoord is gebleken (v. d. H. II bladz. 288) bij dit begrip in de eerste plaats dacht aan grotere troepenafdelingen, namelijk aan op „manoeuvre” of op een „militaire wandeling” zijnde regimenten. Aan een uit twee man bestaande patrouille werd eerst in de laatste plaats gedacht en in dit licht gezien is het regeringsantwoord slechts als onbegrijpelijk te kwalificeren. Het is immers niet aan te nemen dat de regering het beeld voor ogen heeft gestaan van op manoeuvre zijnde regimenten waartegen als geheel opzettelijke ongehoorzaamheid of feitelijke insubordinatie zou (kunnen) worden gepleegd. Zelfs het beschouwen van twee of meer willekeurige tot het regiment behorende militairen als een nieuwe en zelfstandige troepenafdeling (een constructie overigens die nimmer bij de behandeling van het ontwerpartikel ter sprake kwam) biedt in deze geen oplossing, aangezien die militairen zelden of nooit aan de regeringsdefinitie van een troepenafdeling, — namelijk twee of meer militairen die op last van een meerdere in rang gemeenschappelijk dienst doen en waarbij één van hen met het bevel belast is — zullen voldoen. Weliswaar geeft W. H. V. op bladz. 229 van M.R.T. XLI aan het regeringsantwoord de uitleg dat de „patrouille” als eenheid op moet treden en zich niet mag splitsen in individuele militairen, maar deze uitleg valt toch moeilijk te rijmen met het in het jaar 1900 bij de regering levende begrip, troepenafdeling ter grootte van een regiment. Bovendien geeft de door W. H. V. voorgestane uitleg geen oplossing voor de bij deze kwestie toch evenzeer betrokken, met wachtdienst belaste troepenafdeling.

Een zinvolle betekenis is aan de letterlijke tekst van het regeringsantwoord, gezien de overige opvattingen van de regering, dan ook niet te geven. Wil men toch tot een redelijke verklaring komen van het feit dat de regering desondanks een dergelijk antwoord gaf, dan zal men er van uit moeten gaan dat het regeringsantwoord werd gegeven in een sfeer, waarin zowel de Tweede Kamer als de regering zoekende waren naar een zekere beperking van het begrip „troepenafdeling in dienst”, zonder dat deze beperking onmiddellijk werd gevonden. Slechts deze, door het zoeken naar een beperking beheerste sfeer, waarin bovendien de in de Memorie van Toelichting voorkomende woorden: „während „sie in Ausübung dieses Dienstes begriffen sind” zekere invloed zullen hebben gehad, maakt het feit dat het regeringsantwoord in deze vorm werd gegeven verklaarbaar en zeker is het niet gewaagd te concluderen dat de regering met haar woorden slechts bewust of onbewust aan de algemene wens tot beperking is tegemoet gekomen, zonder zich daarbij de consequenties van haar woorden duidelijk te realiseren.

Gezien de ook door de regering onderschreven mening dat in het hiervóór vermelde theoretische geval de op corvéédienst zijnde korpo-

raal een generaal zou kunnen requiren bij het opbrengen van een dronken militair behulpzaam te zijn, was het overigens zeer begrijpelijk dat er naar een beperking van het begrip „troepenafdeling in „dienst” werd gezocht. Gedeeltelijk werd deze beoogde beperking later gevonden in de thans vrijwel algemeen aanvaarde opvatting dat de meerdere-mindere verhouding van art. 128 W.v.M.S. slechts bestaat, wanneer de troepenafdeling optreedt ter uitvoering en binnen de grenzen van de haar opgedragen taak (zie ook W. H. W. op bladz. 70 van M.R.T. XLIV), maar deze oplossing, waarbij de corvéédienst verrichtende korporaal niets te requiren gehad zou hebben, diende zich in het jaar 1900 niet aan. Toch was de regering, naar het Duitse en Oostenrijkse voorbeeld van wetgeving verwijzende, bij het aanhalen van de hiervóór reeds vermelde woorden: „während sie in Ausübung „dieses Dienstes begriffen sind” niet ver van deze oplossing verwijderd.

Hoe dit ook zij, een zeer duidelijke en ingrijpende beperking werd plotseling in het jaar 1902 gevonden door de woorden „troepenafdeling „in dienst” bij regeringsnota van wijzigingen, zonder nadere toelichting te vervangen door de woorden „troepenafdeling belast met wacht- of „patrouilledienst”. Eveneens zonder enig commentaar verklaarde de commissie van voorbereidingen zich met deze wijziging zeer tevreden en wederom zonder enig commentaar werd het aldus gewijzigde artikel zonder hoofdelijke stemming door de Tweede Kamer aangenomen! Opvallend is hierbij dat de aldus aangebrachte beperking wederom geheel in overeenstemming was met de door Mr POLS op de in dit verband steeds weerkerende, op bladz. 320 van zijn boek naar voren gebrachte opvatting, dat een nieuw artikel ter bescherming van *wachten en patrouilles* dringend noodzakelijk was en het is wel zeer verleidelijk hieruit te concluderen dat de regering zich wederom, maar nu niet ten onrechte, tot een opvatting van Mr POLS bekeerde.

Kort samengevat komt de hiervóór weergegeven voorgeschiedenis van art. 128 W.v.M.S. hierop neer dat er aanvankelijk in de militaire commissie grote bezwaren naar voren werden gebracht tegen de woorden troepenafdeling in dienst, maar dat deze bezwaren, doordat zij gedeeltelijk ten onrechte ontleend waren aan de opvattingen van Mr POLS en gedeeltelijk in de loop der tijden hun kracht hadden verloren, niet konden verhinderen dat het ontwerpartikel ongewijzigd gehandhaafd bleef; dat bij de behandeling in de Tweede Kamer het begrip troepenafdeling in dienst algemeen te ruim werd bevonden, maar dat men er aanvankelijk niet in slaagde een minder ruime formulering te vinden; dat in deze omstandigheden de regering op een desbetreffende vraag antwoordde dat het artikel alleen betrekking had op de troepenafdeling als geheel en dat twee jaar later zonder enig commentaar de woorden „troepenafdeling in dienst” vervangen werden door de woorden „troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst”.

Nu blijkt uit deze korte samenvatting duidelijk dat alle in de loop der tijden bij de behandeling van art. 128 W.v.M.S. naar voren gebrachte meningen, opvattingen en opmerkingen alleen en uitsluitend

betrekking hadden op en gericht waren tegen het ontwerpartikel en in het bijzonder tegen het begrip troepenafdeling in dienst, zodat het in principe wel zeer bedenkelijk was deze meningen en opmerkingen zonder meer toepasselijk te verklaren op het artikel in zijn nieuwe gedaante. Des te bedenkelijker was deze overgang, aangezien vele ten aanzien van de troepenafdeling in dienst gemaakte opmerkingen, zoals hiervoren is gebleken, zoal niet onjuist, in ieder geval toch zeer betwistbaar waren. Toch vond bedoelde overgang geruisloos plaats. Men realiseerde zich kennelijk niet dat de bij de behandeling gebleken gereserveerdheid, de neiging om tot een beperking te komen en meer genoemd regeringsantwoord uitsluitend betrekking hadden op het artikel in zijn oorspronkelijke tekst. Men bleef, geheel ten onrechte, ook ten opzichte van de nieuwgeboren en plotseling ten tonele verschenen troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst een gereserveerde houding aannemen, er bleef een neiging om tot beperking te komen bestaan en wederom ten onrechte achtte men de regeringswoorden: „het „artikel geldt alleen voor de troepenafdeling als geheel” letterlijk en zonder meer op de nieuwe troepenafdeling van toepassing. Het is, naar dezerzijdse mening, deze vergissing, welke uiteindelijk de verklaring vormt voor het feit dat de militaire rechter veelal ten opzichte van de troepenafdeling van art. 128 W.v.M.S. een veel minder ruim standpunt inneemt dan ten aanzien van de meerdere in rang of de meerdere ingevolge art. 67-3 W.v.M.S. en het is ook deze vergissing, welke een sterke invloed op de stiefmoederlijke behandeling van het artikel in de handboeken heeft gehad.

Hoe gereserveerd men bij de in werking treding van het W.v.M.S. tegenover de troepenafdeling van art. 128 stond, wordt duidelijk geïllustreerd door een vonnis van de Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch van 13-11-1923 (M.R.T. XIX bladz. 707), in welk vonnis een door een korporaal tegen een uit een sergeant en een soldaat bestaande patrouille van de politietroepen gepleegd verzet, niet als feitelijke insubordinatie tegen de patrouille of tegen beide patrouilleleden, maar resp. als feitelijke insubordinatie tegenover de sergeant en als wederspanningheid ten opzichte van de soldaat werd gequalificeerd.

De gevolgen van de hiervóór aangetoonde vergissing bleven ook verder niet uit. Meergenoemd regeringsantwoord werd in vrijwel alle handboeken vermeld en in plaats dat de woorden: „het artikel geldt „alleen voor de troepenafdeling als geheel”, als een in de loop van de wordingsgeschiedenis van art. 128 W.v.M.S. geuite, zeer betwistbare mening, die zichzelf reeds lang had overleefd, in het vergeetboek raakten, kregen deze woorden in de praktijk grote bekendheid en — ten onrechte — grote waarde.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat in deze omstandigheden de jurisprudentie ten aanzien van de troepenafdeling van art. 128 W.v.M.S. aanleiding geeft tot verschillende vragen en moeilijkheden, welke zich niet zouden hebben voorgedaan, indien men een duidelijker inzicht had gehad in de voorgeschiedenis van het artikel en zich de betrekkelijke waarde van die voorgeschiedenis had gerealiseerd.

Zo zag de Krijgsraad te Velde Noord zich in zijn vonnis van 5-7-1947 (M.R.T. XLI bladz. 106) voor het geval geplaatst dat een sergeant een marechaussee 1e klasse, zijnde de commandant van een tweehoofdige patrouille, mondeling met enig kwaad had bedreigd. Nadrukkelijk overwoog de Krijgsraad dat blijkens de Memorie van Toelichting op art. 128 W.v.M.S. de gelijkstelling slechts gold voor de troepenafdeling als geheel. Dit behoefde, naar de mening van de Krijgsraad, echter niet te betekenen dat de dader het woord moest hebben gericht tot de gezamenlijke leden van de patrouille. Voldoende was, als de dader zich bewust was geweest met een patrouille te doen te hebben, al wendde hij zich in feite in het bijzonder tot één der leden. Aangezien nu het medepatrouillelid zich in de onmiddellijke nabijheid bevond, nam de Krijgsraad vervolgens aan dat de door de sergeant gebezigde uitlatingen gericht waren tot de patrouille in haar geheel, waarna veroordeling terzake van art. 108 W.v.M.S. volgde.

Nu had in het onderhavige geval de sergeant de marechaussee 1e klasse de woorden: „Zak tabak, kom maar eens mee naar buiten, dan „zal ik je in elkaar timmeren” toegevoegd en hoeveel waardering men overigens ook voor de overwegingen van de Krijgsraad moge hebben, toch doet het vreemd aan in deze duidelijk tot één persoon gerichte uitnodiging tevens een tegen de patrouille als geheel en dus ook tegen het andere patrouillelid gerichte bedreiging te moeten zien. De vraag doet zich voor of de Krijgsraad in een soortgelijk geval eveneens tot een veroordeling zou zijn gekomen, indien de sergeant in dezelfde stijl voortgaande, het medepatrouillelid bijv. de woorden: „en jij, bemoei je „er niet mee en blijf binnen” had toegevoegd. Nog moeilijker zou de situatie echter geworden zijn indien het handgemeen inderdaad zou hebben plaatsgevonden en de marechaussee 1e klasse daarbij onverhoopt het leven zou hebben verloren. Zou men dan nog kunnen redeneren dat tegen de patrouille „als geheel” feitelijke insubordinatie, de dood tengevolge hebbende was gepleegd? Zou een dergelijke juridische redentatie — al aangenomen dat ze mogelijk is — niet tot de merkwaardige tegenstelling leiden dat het medepatrouillelid, ofschoon juridisch overleden, in feite nog springlevend was? Hoe zou men bovendien het gedrag van de sergeant moeten kwalificeren, indien bij het eventueel gevolgde handgemeen beide patrouilleleden het leven zouden hebben verloren? Zou in dit geval de uit de opvatting van de Krijgsraad noodzakelijk volgende qualificatie feitelijke insubordinatie in plaats van feitelijke insubordinatie „twee maal gepleegd” juridisch verantwoord zijn?

Welke het antwoord op deze vragen ook moge zijn, merkwaardig is dat bij nadere bestudering de overwegingen van de krijgsraad slechts daarop neer komen dat enerzijds de stelling: „het artikel geldt alleen „voor de troepenafdeling als geheel” ogenschijnlijk werd gehandhaafd, terwijl anderzijds aan deze stelling een uitleg werd gegeven die de waarde ervan in feite tot nul reduceerde. Immers voor een veroordeling ter zake van art. 108 W.v.M.S. is te allen tijde nodig dat de mindere opzettelijk tegen een meerdere optrad en dus zich bewust moet zijn

geweest van de mogelijkheid met een meerdere te doen te hebben. Door uit dit voor een veroordeling noodzakelijk vereiste — i.c. dus dat de sergeant *wist met een patrouille te maken te hebben* — tevens de conclusie te trekken dat de uitlatingen van de sergeant *tegen de patrouille als geheel gericht waren*, maakte de Krijgsraad dat in zijn opvatting aan meergenoemde stelling niet alleen in dit geval werd voldaan, maar dat daaraan altijd voldaan zal worden, indien de normaal voor een veroordeling noodzakelijke omstandigheden aanwezig zijn. Maar dit impliceert dat de waarde van de zo nadrukkelijk gehandhaafde stelling tot nul werd teruggebracht, aangezien toch het stellen van een eis waaraan uit andere hoofde steeds wordt voldaan, ja zelfs voldaan moet worden, zonder meer een zinloze bezigheid is.

Uit het vonnis van de Krijgsraad te Velde Noord en de daaruit naar voren gekomen vragen blijkt wel duidelijk dat het ten onrechte starre vasthouden aan de stelling dat art. 128 W.v.M.S. slechts voor de troepenafdeling als geheel geldt, tot onoplosbare moeilijkheden aanleiding geeft. Des te betreurenswaardiger is één en ander, aangezien een in feite slechts in geringe mate afwijkende gedachtengang, een alleszins aanvaardbare oplossing verschaft. Art. 128 W.v.M.S. beoogt bescherming te verlenen aan de bij een met wacht- of patrouilledienst belaste troepenafdeling ingedeelde militair, die ter uitvoering en binnen de grenzen van zijn opdracht handelt, door een mijn of meer passieve meerdere-mindere verhouding te creëren. Op die militair rusten vele, aan de troepenafdeling opgelegde verplichtingen. Is het dan niet logisch, maar vooral billijk, die militair eveneens de rechten van die troepenafdeling, welke hij niet alleen vertegenwoordigt, maar zelfs vertegenwoordigen moet, toe te meten en dus de gelijkstelling van de troepenafdeling met een meerdere, ook aan de ter uitvoering van zijn taak optredende militair te verlenen? In feite is het verschil tussen deze redenatie en de opvatting van de Krijgsraad Noord niet zo groot. In bovenstaande opvatting is het binnen de grenzen van zijn taak optredend lid van een troepenafdeling gelijkgesteld met een meerdere, in de opvatting van de Krijgsraad is slechts de troepenafdeling als geheel gelijkgesteld, maar wordt ieder optreden tegen een lid van de troepenafdeling beredeneerd tot een optreden tegen de troepenafdeling zelf. Toch is er een groot principieel verschil. In de hierboven verdedigde opvatting is de door art. 128 W.v.M.S. gecreëerde meerdere-mindere verhouding uitsluitend afhankelijk van objectieve feiten. Er moet een troepenafdeling met een commandant zijn en een lid van die afdeling moet ter uitvoering en binnen de grenzen van die taak optreden. In de opvatting van de krijgsraad echter, wordt het bestaan van bedoelde meerdere-mindere verhouding tevens afhankelijk gesteld van omstandigheden die bepaald worden door het optreden, de waarnemingen en de gedachten van de zich misdragende meerdere en dus van subjectieve factoren. Dit nu is in principe onjuist. Evenals bij andere ondergeschiktheidsverhoudingen dient aan de hand van objectieve factoren vastgesteld te kunnen worden of er van een ondergeschiktheidsverhouding sprake is. Een meerdere-mindere verhouding, ook de passieve

van art. 128 W.v.M.S., dient er objectief te zijn of niet te zijn, de leden van een troepenafdeling moeten bij het verrichten van hun taak vooruit weten waar zij aan toe zijn. De subjectieve factoren zijn slechts van belang om te kunnen bepalen in hoeverre de zich misdragende meerdere zich aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, dus in hoeverre zijn opzet op het element meerdere gericht was.

Is aldus de hier verdedigde opvatting in principe juister dan de toch altijd wat gewrongen aandoende redenatie van de Krijgsraad Noord, ook uit de opvatting van de krijgsraad voortvloeiende moeilijkheden blijven bij aanvaarding van de dezerzijds voorgestane oplossing achterwege. Wat de sergeant ook aan zijn aanbod de marechaussee te mishandelen moge hebben toegevoegd, objectief was deze marechaussee als commandant van een patrouille zijn meerdere en aangezien hij zich volkomen bewust was tegen een patrouillelid op te treden was dus subjectief gezien zijn opzet op het element „meerdere” gericht. Mocht bij een eventueel handgemeen de marechaussee het leven verloren hebben, zonder enige moeilijkheid zou de qualificatie „feitelijke insubordinatie, de dood” (i.c. dus de dood van de marechaussee en niet die van de patrouille) „tengevolge hebbende” hebben kunnen en moeten luiden en, zo de gehele uit twee man bestaande patrouille het leven had verloren, zou de qualificatie „feitelijke insubordinatie de dood, tengevolge hebbende twee maal gepleegd”, gezien de verdedigde opvatting juridisch volkomen juist, maar bovendien in overeenstemming met de werkelijkheid zijn geweest.

Het betrekken van subjectieve factoren bij het beantwoorden van de objectieve vraag of in een bepaald geval de door art. 128 W.v.M.S. gecreëerde meerdere-mindere verhouding aanwezig is, vond helaas meermalen plaats. Met vreugde moge daarom hier even stil gestaan worden bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 16-3-1950 (M.R.T. XLIII bladz. 540). Van een uit twee man bestaande marechausseepatrouille bevond een marechaussee 1e klasse zich in de hal van een station, terwijl een marechaussee 2e klasse zich op het tweede perron bevond. Een soldaat 1e klasse volgde een bevel van de marechaussee 1e klasse niet op en in de daarop gevolgde strafzaak constateerde de krijgsraad dat genoemde marechaussees weliswaar als patrouille dienst deden, maar dat, gezien de verspreide opstelling van de patrouille en mede gezien het feit dat de marechaussee 1e klasse niet kenbaar had gemaakt dat hij patrouilledienst verrichtte, de beklagde niet had behoeven te weten dat meergenoemde marechaussee tot een patrouille behoorde. De objectieve vraag of er een meerdere-mindere verhouding bestond en de subjectieve vraag of de „meerdere” zich deze verhouding bewust is geweest, werden door de krijgsraad dus zeer duidelijk van elkaar gescheiden gehouden. Helaas werd de vreugde weer getemperd doordat de krijgsraad in een volgende overweging, over het al of niet behoren van de marechaussee tot enige patrouille sprekende, toch weer de reeds geconstateerde aanwezigheid van de patrouille in twijfel trok.

Bovenstaand vonnis bracht (Mr) W. H. V(ERMEER) er toe in een

naschrift de vraag te stellen of men nog wel van een patrouille kan spreken, wanneer zij gesplitst is in individuele militairen. W. H. V. beantwoordde deze vraag ontkennend, aangezien een patrouille een veelheid van militairen onder bevel van één hunner veronderstelt en voegt daaraan toe dat anders het eind zoek zou zijn, doordat men dan in de kazerne een patrouille zou kunnen formeren en deze bij het verlaten van de kazernepoort in individuele, patrouille lopende militairen zou kunnen splitsen. Ook deze vraag en het daarop gegeven antwoord zijn kennelijk, bewust of onbewust, beïnvloed door het tijdens en na het ontstaan van art. 128 W.v.M.S. zich voorgedaan hebbende spel der vergissingen en ook in dit geval werden meergenoemde objectieve en subjectieve vraag niet voldoende uit elkaar gehouden. Immers zelfs in het extreme geval van de zich onmiddellijk weer splitsende patrouille, is er zonder twijfel een uit meer personen bestaande, met patrouilledienst *belaste, troepenafdeling* aanwezig, is er ongetwijfeld één van de leden met het commando belast en zal er ongetwijfeld aan die troepenafdeling een bepaalde taak zijn opgedragen. Aan deze objectieve eisen zal dus voldaan zijn en wanneer een „meerdere” zich tegen een ter uitvoering van zijn taak en binnen de grenzen daarvan optredend lid van de troepenafdeling misdraagt, zal er dus een meerdere-mindere verhouding aanwezig behoren te zijn. De toch al met een moeilijke taak belast zijnde „mindere” heeft daar als vertegenwoordiger van het gezag recht op. Het gesplitst zijn van de patrouille kan en mag slechts van invloed zijn bij de beantwoording van de subjectieve vraag of de meerdere zich bewust was met een troepenafdeling te maken te hebben en dus of hij bij eventuele misdragingen strafbaar zal zijn. In den regel zal een desbetreffende mededeling van het lid van de troepenafdeling voldoende zijn om dit bewustzijn aanwezig te kunnen achten, maar uitzonderingen zijn in zeer bepaalde omstandigheden mogelijk. Analooq aan het geval van de in burger geklede meerdere in rang, kan men met het H.M.G. Ned.-Indië (zie de hiervóór aangehaalde sententie van 23-4-1937) zeggen dat er een uitzondering mogelijk is, wanneer de wijze waarop en de omstandigheden waaronder de mededeling gedaan wordt, gegronde redenen opleveren om aan te nemen dat die mededeling onjuist is, zelfs indien deze achteraf zou blijken toch juist te zijn. Langs deze weg zal de militaire rechter in het door W. H. V. gestelde extreme geval eventueel tot een vrijspraak kunnen komen, echter niet door het bestaan van de in feite aanwezige, met patrouilledienst belaste, troepenafdeling te ontkennen. Men vergeete echter niet dat iedere meerdere die met een patrouille te maken krijgt reeds in goed vertrouwen moet aannemen dat er een bevoegde commandant is die de troepenafdeling heeft geformeerd, dat er inderdaad één van de leden als commandant is aangewezen en dat de troepenafdeling inderdaad met een bepaalde taak is belast. Is het in dit licht gezien zo onmogelijk van een meerdere in rang in principe te vergen dat hij zelf het risico draagt indien hij geen geloof wenst te hechten aan de mededeling van een toevallig alleen zijnd patrouillelid, dat hij tot een troepenafdeling behoort? Is het in feite niet verwonder-

lijk dat men van een meerdere wel eist een zich in gezelschap van een andere militair bevindende soldaat te geloven, maar dat men anderzijds de meerdere in rang principieel het recht geeft of wil geven een dergelijke, door een toevallig alleen zijnde en van witte helm en uitmonstering voorziene, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee gedane mededeling zonder meer naast zich neer te leggen?

Trouwens welke eisen zou men in de praktijk aan het bij elkaar blijven van de leden van een „patrouille” willen stellen? Zou er bij een onderlinge afstand van 25 meter nog wel, maar bij een afstand van 100 meter geen patrouille meer bestaan? Zou men een vaag criterium als „gehoorstaafstand” of „gezichtsverband” willen invoeren? Maar bovenal, zou een dergelijke gang van zaken niet daarop neerkomen dat men van de mindere in rang, die als lid van een troepenafdeling toch reeds in de voor hem moeilijke situatie verkeert het gezag tegenover een meerdere in rang te moeten handhaven, eist in iedere conflictensituatie aan de hand van een voor een militair-jurist zelfs uitermate vaag criterium te bepalen of hij op een bepaald moment al of niet met een meerdere gelijkgesteld is?

Tot welke moeilijk aanvaardbare consequenties het vasthouden aan de eis dat een met patrouilledienst belaste afdeling als eenheid moet optreden, in de praktijk leidt, blijkt eveneens uit het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 12-12-1953 of beter gezegd uit het bij dit vonnis behorende naschrift (M.R.T. XLVII bladz. 708 e.v.). Aan een uit ongeveer zes marechaussees bestaande, met patrouilledienst belaste, troepenafdeling was opdracht gegeven, na afloop van een te Soesterberg gehouden vliegfeest, wielrijders en voetgangers via een bepaald weggedeelte af te voeren. Een tweede luitenant wenste zich bij de getroffen maatregelen niet neer te leggen en hoewel een marechaussee 2e klasse, na zich als lid van een patrouille te hebben bekend gemaakt, genoemde officier-voetganger in aanwezigheid van twee andere leden van de troepenafdeling uiteindelijk gelastte het voor motorrijtuigen bestemde weggedeelte te verlaten, voldeed deze officier aan dit bevel niet, daarbij mededelende dat de marechaussees hem niets te gelasten hadden. In het naschrift op het veroordelende vonnis werd gesteld dat betrokkene ten onrechte door de krijgsraad werd veroordeeld, aangezien slechts een deel van patrouille bij het incident betrokken was. Hoewel de andere leden van de afdeling zich binnen gezichtsafstand bevonden en de aanwezigheid ter plaatse van zes, van witte uitrusting voorziene marechaussees het voor iedereen duidelijk maakten, dat het openbaar gezag, ter plaatse zeer noodzakelijke, maatregelen had getroffen, zou inderdaad in de leer van de onsplitsbare troepenafdeling de betrokken officier vrij-uit zijn gegaan. Een dergelijke consequentie kan slechts als rampzalig worden bestempeld, te meer waar aan genoemde officier uit de aard der zaak op geen enkele wijze bekend was uit hoeveel leden de afdeling bestond en er dus van enig verband tussen de weigering en het gesplitst zijn van de afdeling geen sprake was ⁴⁾.

⁴⁾ Hierboven werden meer bijzonderheden weergegeven dan in het uittreksel

Vermoedelijk ging de in het naschrift geopperde mening dat vrij-spraak had dienen te volgen ook de Krijgsraad te Velde Zuid te ver. In ieder geval poogde de krijgsraad, hoewel vermoedelijk in principe van de onsplitsbare troepenafdeling uitgaande, in een vonnis van 9-3-1955 (M.R.T. XLVIII bladz. 563) tot een zekere splitsingsmogelijkheid te komen. Drie militairen keerden 's avonds per rijwiel naar hun onderdeel terug en aangezien één van hen zonder brandend achterlicht reed sommeerde een lid van een uit twee man bestaande garnizoenspatrouille hem van zijn rijwiel te stappen. Betrokkene voldeed aan deze sommatie niet, waarna het patrouillelid, zijnde een marechaussee 2e klasse, in opdracht van zijn patrouillecommandant de achtervolging instelde. Nadat hij de drie militairen had ingehaald, drong één van hen, een korporaal, er bij de marechaussee op aan, de zonder licht rijdende militair maar te laten gaan. Zeer terecht verzocht de marechaussee genoemde korporaal zich niet met de kwestie te bemoeien, waarna hij hem opdracht gaf door te fietsen. Meergenoemde korporaal, die er van stonde af aan van overtuigd was met een garnizoenspatrouille te maken te hebben, voldeed niet aan de hem gegeven opdracht en vond het bovendien noodzakelijk de marechaussee woorden in de geest van: „Moet je ook beroeps worden, vuile rotstraal met je rotpoten” toe te voegen. Ondanks het gesplitst zijn van de patrouille, kwam de krijgsraad toch tot een veroordeling ter zake van overtreding van de artikelen 108 en 114 W.v.M.S. Allereerst stelde de krijgsraad vast dat de marechaussee 2e klasse, ten tijde in de tenlastelegging bedoeld, was ingedeeld bij een troepenafdeling als bedoeld in art. 128 W.v.M.S., om daarna te vervolgen met de overweging dat het, *ten einde te kunnen vaststellen of art. 128 W.v.M.S. in deze van toepassing was*, noodzakelijk was vast te stellen of de tenlastegelegde feiten tegen die troepenafdeling gericht waren of tegen de marechaussee 2e klasse in persoon. Dienaangaande overwoog de krijgsraad dat het zich in elkaars nabijheid bevinden van leden ener afdeling, niet het enige en ten alle tijde onmisbare element is ⁵⁾, dat een aantal militairen tot een afdeling stempelt; dat integendeel een afdeling over zekere tijd en zekere afstand haar klaarblijkelijke samenhang kan verliezen zonder daardoor eo ipso het karakter van afdeling kwijt te raken; dat dit zeer zeker het geval *kan zijn*, wanneer dit uiteenvallen zijn directe oorzaak vindt in de tenuitvoerlegging van de taak dier afdeling en dat de quaestie of dit geval zich voordoet niet aan de hand van vaste maatstaven is op te lossen, doch dit veeleer van geval tot geval uit de feiten

vonnis werden vermeld. De eventueel mogelijke veroordeling t.z.v. een subsidiair tenlastegelegde verkeersovertreding, moge hier buiten beschouwing blijven, aangezien het feit dat de betrokken marechaussee (mogelijk) tevens opsporingsambtenaar was, een volkomen toevallige omstandigheid vormde. Evenmin is in dit verband van belang of in het onderhavige geval terecht een troepenafdeling belast met patrouilledienst was geformeerd.

⁵⁾ Onduidelijk is wat de krijgsraad hiermede bedoeld heeft te zeggen. De vraag doet zich voor of een facultatief element nog wel een „element” genoemd kan worden. Vermoedelijk heeft de krijgsraad de stelling: „het artikel geldt „alleen voor de troepenafdeling als geheel” niet zonder meer willen verwerpen.

zal moeten worden afgeleid, waarbij tijdsverloop en afstand waarover de splitsing zich uitstrekt een belangrijke rol zullen spelen, naast de vraag waarin die splitsing haar grond vond en de klaarblijkelijkheid daarvan naar buiten. Tenslotte overwoog de krijgsraad, dat aangezien de korporaal wist dat hij met een patrouille te doen had en de oorzaken van het uiteenvallen daarvan hem duidelijk waren, hij begrepen heeft dat zijn gedragingen zich tegen een patrouille richtten en dat de krijgsraad aldus uit de bewijsmiddelen voldoende gegevens kon putten om aan de hand van de hierboven uiteengezette gedachtengang te beslissen dat de tenlastegelegde feiten niet tegen de marechaussee 2e klasse, maar tegen de patrouille gericht waren. Hoewel de krijgsraad dit in zijn vonnis niet vermeldde, was hiermede dus de vraag of art. 128 W.v.M.S. toepasselijk was, bevestigend beantwoord.

Ofschoon dit vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid de indruk vestigt een nieuwe oplossing van een bestaand probleem te bevatten, toch blijkt bij nadere bestudering dat de opvatting van de krijgsraad in wezen identiek is aan de aan het hiervóór behandelde vonnis van de Krijgsraad te Velde Noord ten grondslag liggende mening. Ook hier werd, zij het onduidelijk, uitgegaan van de stelling dat art. 128 W.v.M.S. slechts voor de troepenafdeling als geheel geldt, ook hier werd aan de, voor het bewijs van het tenlastegelegde, noodzakelijke omstandigheid dat de „meerdere” zich bewust moet zijn geweest met een troepenafdeling te maken te hebben, tevens de conclusie verbonden dat die meerdere dus tegen de troepenafdeling als geheel was opgetreden en ook hier was dus, hoeveel waardering men ook voor het onderhavige vonnis moge hebben, het vasthouden aan meergenoemde stelling in feite een zinledige bezigheid. Bovendien, de wel zeer vage maatstaven waaraan naar de mening van de krijgsraad voldaan moet worden wil er nog van een afdeling sprake zijn, blijken, hoewel aanvankelijk de indruk wordt gevestigd dat deze maatstaven objectief werden bedoeld, toch weer een sterke subjectieve inslag te hebben. De noodzakelijk geachte klaarblijkelijkheid van de oorzaak van de splitsing naar buiten en de nadrukkelijke overwegingen van de krijgsraad dat „beklaagde van meet af heeft geweten dat hij te doen had met een patrouille, dat „voor hem bovendien duidelijk was dat de splitsing der patrouille slechts „een tijdelijke en accidentele was, rechtstreeks veroorzaakt door het gedrag van één zijner kameraden en dat . . . ook in zijn bewustzijn de patrouille, ofschoon uiteengevallen, in de persoon van de marechaussee 2e klasse nog wel degelijk aanwezig was” tonen dit duidelijk aan. Ook hier werden dus volkomen subjectieve omstandigheden gebruikt om de objectieve aanwezigheid van een troepenafdeling te construeren en het kan dan ook geen verwondering wekken dat ook in dit geval de gevolgen van deze constructie voor de praktijk weinig aanlokkelijk zijn. Komen de overwegingen van de krijgsraad, wanneer de situatie nu eens door de bril van het patrouillelid wordt bekeken, immers niet daarop neer dat een lid van een troepenafdeling aan de hand van uiterst vage richtlijnen moet uitmaken of hij al of niet gelijkgesteld is met een meerdere? Zouden in de opvatting van de krijgsraad niet gevoelens van mede-

leven moeten uitgaan naar de marechaussee 2e klasse, die na een inspannende achtervolging en luisterende naar de onhebbelijke woorden van de korporaal, verplicht was, ten einde zijn verder optreden te kunnen bepalen, de vraag te beantwoorden of hij „nog wel” of „juist „niet meer” met een meerdere was gelijkgesteld? Men diene zich te realiseren dat deze marechaussee bij de beantwoording van genoemde vraag zijn beslissing zou hebben moeten laten afhangen van de inmiddels verstreken tijd, de door hem gereden afstand, de directe oorzaak van de splitsing en van het hem onbekende bevattingsvermogen van de korporaal. Het kan, wanneer patrouilleleden in moeilijke omstandigheden voor dergelijke vraagstukken zouden worden gesteld, niet uitblijven dat regelmatig een verkeerde oplossing wordt gekozen en er is maar weinig fantasie nodig om te voorspellen dat in deze omstandigheden art. 128 W.v.M.S. tot vele gezagsconflicten aanleiding zou geven.

Mogelijk dat de Krijgsraad te Velde Zuid in een (nog) niet gepubliceerd vonnis van 14-12-1955 tot een enigszins andere opvatting is gekomen. In dit geval werd in een stationshal door een marechaussee 1e klasse aan een sergeant medegedeeld, dat hij volgens een desbetreffende garnizoensorder zijn vrij vervoerbewijs niet voor een bepaald tijdstip mocht laten afstempelen. Nadat genoemde, tot een stationspatrouille behorende, marechaussee zich had verwijderd begaf de sergeant zich toch naar een stationsloket en liet zijn vervoerbewijs van een stempel voorzien. Zonder op het feit in te gaan dat de marechaussee 1e klasse zich niet in gezelschap van andere patrouilleleden bevonden had, kwam de krijgsraad tot een volledige bewezenverklaring van de tenlastegelegde overtreding van art. 114 W.v.M.S. Eerst na deze bewezenverklaring overwoog de krijgsraad „daaromtrent” dat gezien de omstandigheden (geringe afstand van de patrouilleleden, de eenheid van de gemeenschappelijke taak en het in elkaar grijpen van de deeltaken) de samenwerking van de patrouille voldoende innig was om in het optreden van elk der leden binnen het raam van de patrouilletaak het optreden van de patrouille te zien. Hoewel de krijgsraad daarna overwoog dat uit de verklaringen van de marechaussee 1e klasse en van beklaagde, alsmede uit het optreden van laatstgenoemde is af te leiden dat hij terdege begreep in de persoon van de marechaussee „met „een patrouille van doen te hebben” en derhalve tot gehoorzaamheid verplicht te zijn, door welke overwegingen de indruk gevestigd wordt dat ook in dit vonnis de krijgsraad aanvankelijk objectief aandoende maatstaven toch subjectief bedoelde, zijn toch de omstandigheden, die als bovenvermeld er toe leidden dat de krijgsraad in het optreden van een patrouillelid het optreden van de gehele patrouille meende te kunnen zien, dermate ruim gesteld en zo volkomen onttrokken aan het subjectieve inzicht van beklaagde, dat toch ernstig vermoed mag worden dat de krijgsraad thans het al of niet aanwezig zijn van een meerdere-mindere verhouding geheel objectief heeft willen bezien ⁶⁾. De

⁶⁾ In deze is opvallend dat de door de krijgsraad in zijn vonnis van 9 Maart 1955 gestelde vraag of de tenlastegelegde feiten al of niet tegen de troepenafdeling gericht waren, nu door de krijgsraad werd vervangen door de objectieve

verdere overwegingen dat beklaagde begreep met een patrouille te doen te hebben zouden dan gezien moeten worden als een, vonnis-technisch wat laat, bewijs dat het opzet gericht was op het element „meerdere”. Mocht dit juist zijn, dan kan slechts geconstateerd worden dat de krijgsraad zich in het onderhavige vonnis wel zeer dicht bij de in deze beschouwing voorgestane opvatting bevond. Immers de krijgsraad leidt thans op zeer ruime wijze uit het optreden van een individueel patrouillelid een min of meer fictief optreden van de gehele patrouille af, daarbij aan de samenwerking tussen de patrouilleleden een beslissende plaats inruimende. Van uit deze opvatting is het nog maar een stap om de gelijkstelling met een meerdere rechtstreeks en zonder de toch in feite wel wat gewrongen tussenphase van de fictieve patrouille, aan een ter uitvoering van zijn taak en binnen de grenzen daarvan optredend patrouillelid te verlenen.

Opvallend gering is de jurisprudentie ten aanzien van de met *wacht-dienst* belaste troepenafdeling. Het enige, dezerzijds bekende gepubliceerde vonnis werd gewezen door de Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid op 15-7-1955 (M.R.T. XLVIII bladz. 643). Een korporaal die een vliegbasis met een rijwiel op ongeoorloofde wijze betrad, werd mede gezien het feit dat hij geen hoofddekseel op had, door een zich bij één der ingangen bevindende plantonwacht gelast te stoppen. Genoemde korporaal voldeed aan deze opdracht niet en stond onder meer deswege terecht. Aangezien niet bewezen kon worden dat beklaagde de hem gegeven opdracht had gehoord of had kunnen horen, kwamen zowel de Auditeur-Militair als de krijgsraad tot vrijspraak. Ten overvloede overwoog de krijgsraad echter in zijn vonnis dat in de tenlastelegging was gesteld dat de plantonwacht tot een wacht behoorde en dat daarbij waarschijnlijk van de gedachte was uitgegaan dat de plantonwacht als spreekbuis van de wacht optrad en als het ware een troepenafdeling vertegenwoordigde, maar dat naar het oordeel van de krijgsraad zulks niet voldoende was om hem met een meerdere gelijk te stellen ⁷⁾. De krijgsraad voegde daaraan toe: „dat weliswaar een „troepenafdeling zich wel altijd door middel van één persoon tot een „derde zal richten, doch dat dan, om van een meerdere te kunnen

vraag of in het optreden van een patrouillelid al of niet het optreden der patrouille te zien was. Vormde bij eerstgenoemde vraag de zich misdragende meerdere het centrale punt, thans legt de krijgsraad dus het zwaartepunt op de binnen de patrouille heersende mate van samenwerking en dus in feite op de patrouille zelf.

⁷⁾ Letterlijk overwoog de krijgsraad: „dat overigens, ook indien het bewijs van „het tenlastegelegde wel zou zijn geleverd, de krijgsraad toch niet tot een veroordeling had kunnen komen, vermits het hier tenlastegelegde feit niet bij „enige wet is strafbaar gesteld, waar op geen enkele wijze is gesteld dat korporaal „B. meerdere was van beklaagde; dat wel in de tenlastelegging gesteld is dat B. „meerdere was van beklaagde; dat wel in de tenlastelegging gesteld is dat B. „behoorde tot een wacht en plantonwacht was, waarbij *kennelijk wordt gezin-speeld* op de inhoud van art. 128 W.v.M.S. en *waarschijnlijk* van de gedachte is „uitgegaan dat de plantonwacht optrad als spreekbuis van de wacht”. Opgemerkt moge worden dat de twijfel van de krijgsraad omtrent de bedoeling van de steller van de tenlastelegging wel verwonderlijk aandoet.

„spreken in de zin van art. 128 W.v.M.S., de band tussen die éénling „sterker en voor die derde duidelijker waarneembaar moet zijn, dan „in het hier aanwezige geval.” De in dit vonnis neergelegde opvatting bevindt zich chronologisch tussen de beide hiervóór besproken vonnissen van de Krijgsraad te Velde Zuid in. Toch doet dit vonnis sterker denken aan het vonnis van 9 maart 1955 dan aan dat van 14 december 1955 aangezien ook in dit vonnis een objectief aandoende maatstaf namelijk de band tussen het lid en de troepenafdeling, toch weer tot een subjectieve maatstaf werd gemaakt door de waarneembaarheid er van voor een derde in de beoordeling te betrekken. Ook hier werd dus het al of niet aanwezig zijn van een meerdere-mindere verhouding tot een van de „meerdere” afhankelijke kwestie gemaakt. Des te bezwaarlijker doet in het onderhavige geval de conclusie waartoe de krijgsraad kwam echter aan, wanneer men weet dat de onderhavige beklagde zelf als korporaal tot het Luchtmachtbewakingskorps ter plaatse behoorde en op weg was om zelf wachtdienst te gaan verrichten. In de opvatting van de krijgsraad kan het dus voorkomen dat een korporaal, die gezien zijn functie als geen ander met de plaatselijke omstandigheden op de hoogte was en derhalve zeer goed wist dat een bepaalde plantonwacht tot de wacht van de vliegbasis behoorde, vrij uit gaat, omdat het verband tussen de plantonwacht en de troepenafdeling voor hem niet voldoende „waarneembaar” was. Een nog groter bezwaar is echter dat de krijgsraad uit de niet voldoende mate en waarneembaarheid van het verband afleidt dat er in de tenlastelegging op geen enkele wijze was gesteld dat de plantonwacht „meerdere” was en dat het tenlastegelegde feit dus niet bij enige wet strafbaar was gesteld. Immers in deze gedachtengang zou de mate en de waarneembaarheid van meergenoemd verband in de tenlastelegging tot uiting moeten zijn gebracht. Dat het stellen van een dergelijke eis juridisch onjuist is en dat aan een dergelijke eis in de praktijk niet voldaan kan worden behoeft geen nader betoog. Het indirect stellen van deze eis is echter de noodzakelijke consequentie van het niet voldoende onderscheid maken tussen de objectieve vraag of er een meerdere-mindere verhouding aanwezig is en de subjectieve vraag of het opzet van de dader op het element „meerdere” was gericht, en van het aanleggen van min of meer subjectieve normen bij het beantwoorden van genoemde objectieve vraag. Uiteindelijk echter zijn alle bezwaren aan de huidige jurisprudentie ten aanzien van art. 128 W.v.M.S. verbonden, direct of indirect terug te brengen op de waarde die thans nog steeds, bewust of onbewust, gehecht wordt aan de regeringswoorden: „het artikel geldt „alleen voor de troepenafdeling als geheel”. Naar dezerzijdse overtuiging blijkt uit de bestudering van de voorgeschiedenis van het artikel echter zonder enige twijfel dat meergenoemde woorden voor de uitleg en de toepassing van het huidige artikel 128 W.v.M.S. geheel zonder waarde zijn. Uit de jurisprudentie blijkt naar dezerzijdse mening bovendien dat het vasthouden aan deze woorden slechts leidt tot met de realiteit in strijd zijnde, gewrongen juridische constructies en tot onoplosbare moeilijkheden in de praktijk van het militaire leven. Zoals in

deze beschouwing is betoogd, kan men slechts tot een aanvaardbare uitleg van het artikel komen, wanneer men zich van meergenoemde woorden volledig losmaakt en zich bovendien onttrekt aan de, in zijn algemeenheid, ten opzichte van het artikel heersende gereserveerde stemming. Men beschouwe de meerdere-mindere verhouding van art. 128 W.v.M.S. niet anders en niet op andere wijze dan de andere ondergeschiktheidsverhoudingen. Van belang is in de eerste plaats of er objectief aan de eisen van art. 128 W.v.M.S. was voldaan (dat wil dus zeggen of er een met wacht- of patrouilledienst belaste troepenafdeling was) en of een lid van die troepenafdeling werkzaam was ter uitvoering en binnen de grenzen van zijn opdracht. In de tweede plaats is van belang of de „meerdere” zich bewust is geweest van de mogelijkheid met een lid van een troepenafdeling te maken te hebben, dus of zijn opzet gericht was op het element „meerdere”. Maar beide vragen diene men, in het belang van de militaire dienst, op dezelfde wijze te beantwoorden, als bij andere ondergeschiktheidsverhoudingen gebruikelijk is. Eerst dan komt men tot een juridisch verantwoord, maar bovendien met de realiteit van het militaire leven overeenstemmend, resultaat.

Hoewel in deze beschouwing de juridische aspecten niet afzonderlijk te behandelen waren van de militaire zijden van het artikel, moge toch nog een enkel militair woord deze beschouwing besluiten. Het behoeft geen betoog dat in bepaalde omstandigheden, in het bijzonder in oorlogstijd, de algehele naleving van bepaalde maatregelen en bevelen slechts gewaarborgd kan worden door het toezicht op die naleving op te dragen aan militairen, die wat hun rang betreft, de mindere zijn van een gedeelte van de potentiële overtreders, maar die beschermd worden door art. 128 W.v.M.S. Onherstelbaar nadeel kan, vooral in oorlogstijd, veroorzaakt worden, doordat het gezag van deze schildwachten en van deze, tot een met wacht- of patrouilledienst belaste troepenafdeling behorende, militairen, door meerderen in rang niet wordt erkend. Verwacht zou dus mogen worden dat reeds in vreedstijd de krijgsmacht in al zijn geledingen van de aan bedoelde militairen verleende gelijkstelling en van het in feite aan hem toegekende gezag, ter dege doordrongen is. Dat dit niet het geval is en dat meerdere gegradueerden aan de meerderheid in rang een alles overheersende plaats inruimen, blijkt reeds uit de in deze beschouwing besproken jurisprudentie. Al moge het aantal gevallen naar verhouding misschien niet groot zijn, het is en blijft in wezen een hoogst ernstige kwestie wanneer een officier of een onderofficier meent dat hij met schildwachten en patrouilles niets te maken heeft en dat bovendien zijn rang hem het recht geeft daarvan op hoogst onbetamelijke wijze te doen blijken. Het is daarom dat de hoop moge worden uitgesproken dat deze beschouwing er iets toe zal bijdragen dat in de toekomst aan de troepenafdeling van art. 128 W.v.M.S., door commandanten, schrijvers en niet het minst door de militaire rechter, die ondubbelzinnige steun zal worden verleend, die aan meerderen in rang zo ruimschoots wordt toegemeten, maar die de „passieve” meerderen van art. 128 W.v.M.S., bij de uitvoering van hun moeilijke taak, in zo veel sterkere mate nodig hebben.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea.**

Vonnis van 20 januari 1956

(uitgespr. 20 januari 1956; fiat executie 30 januari 1956).

President: Kapitein Lt. t. Zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk;
Leden: Kapitein Lt. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapitein Lt. t. Zee (T)
 C. F. C. Thoms, Kapitein Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en
 Majoor d. Mars. C. C. Schoenzetter.
Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. (OC) A. C. L. van Aalst.

Als militair naar aanleiding van een dienstaangelegenheid een meerdere tot tweegevecht uitdagen: beklaagde, hofmeester 3e klasse, had zijn meerdere, korporaal-hofmeester, naar aanleiding van herhaalde aanmerkingen, uitgedaagd de zaak in de „store” of aan de wal uit te vechten.

De Wetgever heeft het begrip „tweegevecht” niet gedefinieerd. Uit de geschiedenis van de totstandkoming en uit de tekst van artikel 155 W.Sg. kan echter geconcludeerd worden dat onder „tweegevecht” moet worden verstaan elke strijd tussen twee personen, op welke wijze ook gevoerd, waaraan een uitdaging is voorafgegaan.

Militaire detentie; uitlezing van het vonnis.

(W.M.Sr. art. 11, 21, 112; R.Z. art. 204).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen L. P. S., oud 19 jaar, geboren te Blitar, gerequireerde, hofmeester 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 2 januari 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„*Primair:*

„dat hij dienende als hofmeester der 3e klasse aan boord van Hr. „Ms. „Piet Hein” op of omstreeks 6 oktober 1955 te Sorong, althans in „Nederlands Nieuw Guinea, zijn meerdere, de korporaal-hofmeester „A. Habermehl, toen deze hem zei: „Die teil moet hier weg”, heeft uitgedaagd tot een tweegevecht door hem de woorden toe te voegen: „Nou . . . moet U niet weer beginnen de zaak op te fokken, anders trekt U Uw . . . hemd maar uit en dan vechten wij in de store de zaak wel even uit . . . of wij gaan samen de wal op”, althans woorden van gelijke strekking;

„*Subsidiair:*

„dat hij dienende als hofmeester der 3e klasse aan boord van Hr. „Ms. „Piet Hein” op of omstreeks 6 oktober 1955 te Sorong, althans in „Nederlands Nieuw Guinea, zijn meerdere, de korporaal-hofmeester „Habermehl opzettelijk in zijn tegenwoordigheid mondeling met geweld „heeft bedreigd, door hem opzettelijk de woorden toe te voegen: „Nou . . . moet U niet weer beginnen de zaak op te fokken, anders trekt U Uw

„,hemd maar uit en dan vechten wij in de store de zaak wel even uit of
„,wij gaan samen de wal op”, althans woorden van gelijke strekking”;

Gezien: enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot [(post alia) qualificatie als: „Een meerdere opzettelijk in zijn tegen- „woordigheid en in dienst met enig kwaad bedreigen” — Red.];

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1. S., Louis Patrick, oud 19 jaar, dienende als hofmeester der 3e klasse, als beklaagde:

dat hij sedert mei 1955 aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein” heeft gediend; dat in augustus 1955 de korporaal-hofmeester Habermehl aan boord kwam met wie hij van het eerste moment af al niet goed kon opschieten; dat hij in september een brief ontving dat zijn moeder in het ziekenhuis lag en daarna geruime tijd geen post meer kreeg waardoor hij zeer geprikkeld was hetgeen hij o.m. uitte door ongedurig te zijn tegen iedereen in zijn omgeving; dat hij op 5 oktober 1955 pas om zes uur in de gamelle officieren was hoewel hij wist dat hij daar om kwart zette; dat hij zich door de vele orders van de korporaal geïrriteerd voelde en omdat hij de indruk had dat de korporaal het erom deed hij naar de hofmeester Legius is gegaan met het verzoek de korporaal te gaan halen omdat hij het met hem wilde uitvechten; dat Legius toen is weggegaan maar dat de korporaal niet kwam; dat hij daarna naar de film is gegaan; dat hij na de film een praatje is gaan maken in de gamelle en dat toen de korporaal Habermehl binnen kwam, die hem vroeg wat hij daar deed, waarop hij, beklaagde, heeft geantwoord dat hij dat zelf wel zou uitmaken waarop de korporaal is weggegaan; dat hij, toen hij de volgende ochtend in de gamelle was, een opmerking kreeg van de LTZ Willemse om zijn teil met wasgoed uit de gamelle weg te halen; dat hij echter eerst besloot om met zijn divisiechef te gaan praten over zijn slechte verhouding met de korporaal en hem tijdens dit gesprek heeft verzocht om een interne overplaatsing, hetgeen niet werd toegestaan; dat hij hierdoor opgewonden naar de gamelle terugging, waar de korporaal Habermehl hem zeide dat hij de teil met wasgoed weg moest halen; dat hij toen tegen de korporaal heeft gezegd dat hij dat wel wist, waardoor een woordenwisseling ontstond, waarbij hij, beklaagde, heeft gezegd: „Laten wij de wal opgaan om het „daar eerlijk uit te vechten”, waarop de korporaal zei: „Ik mag niet met „minderen passagieren”; dat hij bij dit antwoord erg driftig werd en zeide: „Kom dan mee naar de store, trek je hemd uit dan doen we het daar wel”; dat hij de korporaal heeft uitgedaagd omdat hij hem altijd zocht;

2. Legius, Albertus Gerardus, oud 22 jaar, dienende als hofmeester der 1e klasse, als getuige:

dat hij sedert 4 augustus 1955 is geplaatst aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein”; dat op 5 oktober 1955 's avonds de hofmeester S. de gamelle binnenkwam en erg opgewonden was over de opmerking die

de korporaal hem had gemaakt over het feit dat hij te laat was; dat hij omstreeks 19.00 uur enige tijd in de gamelle heeft vertoefd en dat de hofmeester S. hem toen heeft gezegd: „Hij zal nog wel eens in de „gamelle komen en hij moet niet denken dat hij mij over de rooie „krijgt. Dan moet hij zijn hemd maar eens uittrekken, ga hem maar „halen”; dat de hofmeester Moree en hij, getuige, hebben getracht S. te kalmeren en dat hij het raadzaam achtte de korporaal in te lichten over het feit dat S. overspannen was; dat hij de indruk heeft dat de hofmeester S. de korporaal heeft uitgedaagd omdat hij overstuur was door de vele orders die hij van de korporaal ontving;

3. . . . enz.;

4. Habermehl, Arie, oud 30 jaar, dienende als korporaal-hofmeester, als getuige:

dat hij van 9 augustus tot 15 november 1955 geplaatst is geweest op Hr. Ms. „Piet Hein”; dat hij S. altijd een opvliegerige figuur heeft gevonden die altijd juist datgene wilde doen wat hij niet moest doen; dat bij de avondtafel op 5 oktober de hofmeester S. weer eens een slechte bui bleek te hebben en maling aan alles had en trachtte om hem, getuige, belachelijk te maken; dat hij de volgende ochtend na baksgewijs in de gamelle kwam en daar een teil met wasgoed van S. zag staan; dat hij S. de opdracht heeft gegeven de teil weg te halen met de woorden: „Die teil moet hier weg”, waarop S. antwoordde: „Dat „maak ik zelf wel uit, nu moet U niet weer beginnen, de zaak op te fokken”; dat S. toen erg boos was en daarna zei: „Trek je hemd maar „uit dan zullen we het in de store uit gaan vechten, anders kunnen we „samen de wal op”, waarbij S. een dreigende houding aannam; dat hij toen gezegd heeft: „Ik mag niet met minderen passagieren”; dat hij daarna de hofmeester S. voorlopig arrest in de vorm van streng arrest heeft aangezegd;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit waarop het betrekking heeft, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde primair is ten laste gelegd, met zijn schuld aan dien;

Overwegende ten aanzien van de kwalificatie, dat de vraag rijst of hier sprake is van het misdrijf van artikel 112 van het wetboek van militair strafrecht;

Overwegende te dien aanzien, dat de wetgever het begrip „tweege- „vecht” niet gedefinieerd heeft, noch bij de samenstelling van het wetboek van strafrecht, noch bij die van het wetboek van militair strafrecht;

Overwegende echter, dat uit de geschiedenis van de totstandkoming, alsmede uit de tekst van artikel 155 wetboek van strafrecht geconcludeerd kan worden, dat onder „tweegevecht” moet worden verstaan, elke strijd tussen twee personen op welke wijze ook gevoerd, waaraan een uitdaging is voorafgegaan;

Overwegende derhalve, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Een meerdere naar aanleiding van een dienstaangelegenheid uitgedaagd tot tweegevecht”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 112 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

Voorts overwegende, dat ter generale preventie publicatie van het vonnis wenselijk is;

Gezien de artikelen 11, 21 en 112 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 188, 189 en 204 van de Regtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het de beklagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden;

Gelast de secretaris voor de uitlezing van dit vonnis op alle schepen en inrichtingen der zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea zorg te dragen;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen.

NASCHRIFT.

Bovenstaand vonnis is, voor zover mij bekend, het eerste gepubliceerde geval van toepassing van artikel 112 W.M.Sr. Een vorige toepassing, kort voor de capitulatie van Java aanhangig voor de militaire rechter in Nederlands Indië, heeft geen kracht van gewijsde mogen erlangen (zie VAN DIJK IVe druk, blz. 138). Ook toen betrof het een geval van uitdaging van een meerdere om een uit dienstaangelegenheden voortspuitende wrok op de vuist uit te vechten; ook toen was alternatief mondelinge bedreiging ten laste gelegd.

De Wetgever spreekt — zowel hier als in het Wetboek van Strafrecht — van „tweegevecht”, niet van „duel”, waarvan het gebruik van wapens in strikte zin een kenmerk is en waaronder een gevecht met knuppels of met vuisten niet zou vallen (zie NOYON-LANGEMEIJER Ie deel, VIe druk, blz. 696). Terecht heeft de Krijgsraad dan ook aangenomen dat elke strijd tussen twee personen, waaraan een uitdaging is voorafgegaan — zonder uitdaging is er sprake van een vechtpartij, niet van een tweegevecht — aan de onderwerpelijke definitie voldoet.

W. H. V.

Zeekrijgsraad in de Nederlandse Antillen.

Vonnis van 23 februari 1956

(uitgespr. 25 febr. 1956 — fiat executie 25 febr. 1956).

President: Th. J. Ridders; *Leden:* A. Ehbel,, C. E. Wolderling, A. W. van der Star en P. M. H. van Hulden.*Raadsman:* Kapt. d. Mars. A. J. M. Middelhoff.*Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal in voortgezette handeling. Weigering om te gehoorzamen aan het bevel om een stuk oud brood van het kazerneterrein te verwijderen en weigeren om bij het gesprek met zijn meerdere de militaire houding aan te nemen.**Toepassing van artikel 74 (1°) Inv. Wet M.S.T.R. „voor zover „nodig”, niettegenstaande bekentenis van beklaagde en twee ondersteunende getuigenverklaringen.**Voorwaardelijke gevangenisstraf. Twaalf dagen voorlopig arrest in de vorm van verwaard arrest voor 7 dagen in mindering gebracht.*

(W.M.Sr. art. 114; Inv. M.S.T.R. art. 74, W.Sr. art. 27).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen P. A. L., oud 18 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 9 Februari 1956 no. NAP/31995/16562 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos der tweede klasse bij de Marinebasis „„Parera” op Curaçao, terwijl hij belast was met de dienst van zeuntje, „aldaar op 8 Januari 1956, in tijd van oorlog, toen omstreeks 12.00 „uur de onderofficier van de wacht in die inrichting, de korporaal der „mariniers Th. G. Peters, hem de opdracht gegeven had om een nabij „het wachtgebouw van voornoemde inrichting op de grond liggende „boterham op te rapen en in de vuilnispuil te deponeren, opzettelijk „die korporaal heeft geantwoord met de woorden: „Ik ben niet van „„plan om de rotzooi van anderen op te ruimen”, althans met woorden „van dergelijke weigerende strekking en direct daarop toen voornoem- „de korporaal hem de order gegeven had om de houding aan te nemen, „opzettelijk die korporaal heeft geantwoord met de woorden: „Daar „„denk ik niet aan, want het is hier geen kleuterschool”, althans met „woorden van dergelijke weigerende strekking”;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het hem te laste gelegde, ten processe heeft verklaard:

dat hij op 8 Januari 1956 was belast met de dienst van zeuntje bij de Marinebasis Parera op Curaçao, alwaar hij sedert begin November 1955 als matroos der 2e klasse diende; dat hij op die dag omstreeks 12.00 uur, als zeuntje zijnde, het middagschafden naar de cel bracht van de tot zijn bak behorende matroos B., die in streng arrest ver-

toefde; dat de cellen van de Marinebasis Parera zich bevinden in het gebouw bij de toegangspoort, waar o.a. ook het wachtlokaal van de onderofficier van de wacht gevestigd is; dat toen hij het eten had afgegeven en hij zich met vuil kommaliewant weer wilde verwijderen, de korporaal der mariniers Peters, die op dat ogenblik onderofficier van de wacht was, hem terugriep; dat de korporaal hem opdracht gaf om een voor het wachtgebouw op de grond liggende oude boterham op te rapen en in de vuilnisput te gooien; dat aangezien hij die dag in een niet al te beste stemming verkeerde, hij weigerde om de boterham op te rapen, waarbij hij tot korporaal Peters zei: „Ik ben niet van plan „om de rotzooi van anderen op te ruimen”, althans woorden van dergelijke strekking; dat korporaal Peters hem vroeg of hij wel begrepen had wat hij, Peters, bedoelde en of hij, beklaagde, nog van plan was zijn opdracht uit te voeren; dat hij bleef volharden in zijn weigerende houding; dat hij tijdens dit gesprek het vuile kommaliewant in zijn rechterhand had, terwijl hij met zijn linkerhand in zijn broekzak stond; dat de korporaal Peters hem de order gaf om in de houding te gaan staan, doch hij dit niet deed en hierbij de woorden gebruikte: „Daar denk ik niet aan, want het is hier geen kleuterschool”, althans woorden van dergelijke weigerende strekking; dat hij na enige ogenblikken naar het verzwaard arrestantenlokaal werd gebracht; dat hij de woorden: „Ik ben niet van plan om de rotzooi van „anderen op te ruimen” pas gezegd heeft, nadat korporaal Peters hem eerst gevraagd had of hij diens opdracht wel begrepen had;

Overwegende dat de volgende getuigen ten processe hebben verklaard en met ede bevestigd:

1°. Peters, Theodorus, Gerardus, oud 28 jaren, van beroep korporaal der mariniers:

dat hij op 8 Januari 1956 onderofficier van de wacht van de A.M.-wacht was, van de Marinebasis op Curaçao; dat toen hij zich omstreeks 12.05 uur voor het wachtlokaal bevond, beklaagde vanuit de richting arrestantencellen kwam, met in zijn rechterhand een 2-tal vuile mokken; dat hij hieruit opmaakte dat beklaagde zeuntje was en hij deze zei om als de arrestanten gegeten hadden het vuile kommaliewant op te komen halen, terwijl hij tevens wees in de richting van de plaats schuin tegenover het wachtgebouw, waar hij wist dat daar op de grond een boterham lag; dat aangezien beklaagde deze plaats op zijn terugweg toch moest passeren hij deze de opdracht gaf bedoelde boterham op te rapen en in de vuilnisput te deponeren; dat hij uit de houding van beklaagde opmaakte dat deze er niet veel zin in had en daar hij twijfelde of beklaagde hem wel begrepen had, hij deze terugriep; dat toen hij beklaagde vroeg of deze hem wel begrepen had, beklaagde zei: „Ik „ben niet van plan om de rotzooi van een ander op te ruimen”, althans woorden van een dergelijke strekking; dat beklaagde deze woorden zei, terwijl hij, beklaagde, er zeer onverschillig bijstond, met de linkerhand in zijn broekzak; dat hij hierop beklaagde de order gaf om de houding aan te nemen, doch deze weigerde, zeggende: „Daar denk ik „niet aan, want het is hier geen kleuterschool”, althans woorden van

dergelijke weigerende strekking; dat hij daarna beklaagde voorlopig arrest in de vorm van verzwaaard arrest heeft aangezegd;

2°. Steenwijk, Theo, Maria, oud 24 jaren, van beroep matroos der 1e klasse:

dat hij op 8 Januari 1956 dienstdoend korporaal van aflossing was van de A.M.-wacht, van de Marinebasis Parera op Curaçao; dat korporaal der mariniers Peters onderofficier van de wacht van de A.M.-wacht was; dat hij die dag omstreeks 12.00 uur het zeuntje van bak 1, de matroos der 2e klasse L., zag komen vanuit de richting van de cellen, die zich in het wachtgebouw van voornoemde inrichting bevinden; dat terwijl beklaagde de zich voor het wachtgebouw bevindende korporaal der mariniers Peters passeerde, deze beklaagde opdracht gaf, hierbij wijzende in de richting van een plaats schuin tegenover het wachtgebouw, om een aldaar op de grond liggende boterham op te rapen en in de vuinispul te deponeren; dat beklaagde een onverschillige houding aannam en de korporaal Peters hem terugriep; dat de korporaal aan beklaagde vroeg of deze hem wel begrepen had, waarop hij, getuige, hoorde dat beklaagde tegen korporaal Peters zei: „Ik ben niet „van plan de rotzooi van anderen op te ruimen”, althans woorden van dergelijke strekking; dat beklaagde deze woorden zei terwijl hij er zeer onverschillig bijstond met een hand in zijn broekzak; dat hij hierop het wachtgebouw is ingelopen en toen hij weer op het terras voor het wachtgebouw kwam, hoorde dat de korporaal aan beklaagde vroeg hoe oud deze was dat hij beklaagde daarna naar het verzwaaard-arrestanten-lokaal heeft gebracht;

Overwegende dat misdien door de bekentenis van beklaagde en de verklaringen van de getuigen Peters en Steenwijk, voor zover nodig met gebruikmaking van art. 74 aanhef en sub 1° van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht *), alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde is te laste gelegd, alsmede zijn schuld daaraan, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen, dat beklaagde de in de telastelegging vermelde woorden heeft gebezigd;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, in tijd van „oorlog, beide feiten als ene voortgezette handeling beschouwd”;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende omtrent de aan beklaagde op te leggen straf:

dat beklaagde als enig excuus voor zijn daad kan opgeven, dat hij die dag in een niet al te beste stemming verkeerde; dat uiteraard dit excuus als zijnde van nul en gener waarde niet kan worden geaccepteerd, aangezien in de militaire maatschappij het te enenmale niet moge-

*) Bij een dergelijk overvloedig bewijsmateriaal is een beroep op artikel 74 (1) (de „afzonderlijke” getuigenis van de meerdere) overbodig. — (Red.).

lijk is, het al of niet opvolgen van gegeven orders afhankelijk te stellen van de meer of minder goede stemming der ondergeschikten; dat aan de andere kant beklaagde spijt over het gebeurde betoont en derhalve kan worden aangenomen dat deze spijt gecombineerd met een bestraffing mogelijk een verbetering ten goede van beklaagde ten gevolge zal hebben; dat derhalve de na te noemen gevangenisstraf staat in goede verhouding tot de ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van de beklaagde; dat hierbij echter wel in aanmerking wil worden genomen, dat beklaagde nog nimmer tevoren met de strafrechter in aanraking is geweest en hij nog een zeer jeugdige leeftijd heeft, zodat er redenen aanwezig zijn de toe te passen gevangenisstraf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Overwegende, dat beklaagde voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van verzaamd arrest van 8 tot 20 Januari 1956;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. drie weken met aftrek voorarrest voor de duur van zeven dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 6 oktober 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor G. A. van den Bergh en Majoor A. van Houte.

Raadsman: Kapitein G. G. J. de Riemer.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid door zich te verwijderen terwijl hij de straf van licht arrest onderging. Niet als „dienstdoende” gequalificeerd ¹⁾. Voorts: zich door een listige kunstgreep tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken, door een kameraad te verzoeken hem een telegram te zenden, alsof het van zijn moeder afkomstig was, en in strijd met de waarheid inhoudende dat zijn vader ernstig ziek was ²⁾.

Rekening gehouden met de reeds ondergane krijgstuchtelijke straf.

W.M.Sr. art. 97, 99 (4), 101; W.K. art. 56, 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. S., geb. 21 februari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet,

¹⁾ O.i. terecht. Men zie echter de sententie van het H.M.G. van 28 november 1950, M.R.T. XLV, blz. 349. Men zie het naschrift t.a.p.

²⁾ Voor de qualificatie zie men het naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 11 september 1952, M.R.T. XLVI, blz. 37. (*Red.*).

1e. op of omstreeks 19 Mei 1955, derhalve in tijd van oorlog, ter-
 „wjl hij de krijgstuhtelijke straf van licht arrest onderging, zijn in de
 „legerplaats de Wittenberg, althans in Nederland gelegen onderdeel
 „heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig
 „is geweest en gebleven, totdat hij op dezelfde datum enige uren na
 „het verlaten van zijn onderdeel bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

„2e. op of omstreeks 21 Mei 1955, derhalve in tijd van oorlog, ter-
 „wjl hij de krijgstuhtelijke straf van licht arrest onderging, te om-
 „streeks 13.30 uur in de legerplaats de Wittenberg, in elk geval in
 „Nederland, zich opzettelijk door een listige kunstgreep tijdelijk aan
 „de vervulling van zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken, hebbende
 „hij toen aldaar opzettelijk — nadat hij met de dienstplichtig soldaat
 „in werkelijke dienst J. H. D. had afgesproken dat deze hem, beklaag-
 „de, een telegram zou sturen, als ware het een telegram van zijn, be-
 „klaagdes, moeder, luidende (in strijd met de waarheid), dat zijn, be-
 „klaagdes, vader ernstig ziek was en dat zijn overkomst gewenst was,
 „en nadat voornoemde D. inderdaad een telegram van die inhoud ver-
 „zonden had en beklaagde dit ontvangen had — voormeld telegram
 „getoond aan de tweede-luitenant in werkelijke dienst P. C. Schol en
 „hebbende deze toen aan beklaagde, door voormeld telegram daartoe
 „bewogen, een dag verlof verleend en hebbende vervolgens beklaagde
 „zich, na de legerplaats te hebben verlaten, begeven naar zijn meisje
 „in Voorthuizen en zijnde hij, na aldus ten onrechte verlof te hebben
 „verkregen, op voormelde datum van omstreeks 16.00 uur tot om-
 „streeks 23.00 uur opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel en de
 „legerplaats afwezig geweest”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
 als:

- 1e. „als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde
 „afwezigheid, gepleegd in tijd van oorlog, niet langer dan vier
 „dagen durende”;
- 2e. „als militair zich opzettelijk door een listige kunstgreep tijde-
 „lijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekken,
 „in tijd van oorlog gepleegd, niet langer dan vier dagen du-
 „rende”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 97 aanhef en sub 2e en art. 101
 lid 1 en 2 jo. art. 97 aanhef en sub 2e Wetboek van Mil. Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
 omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
 opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
 ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden
 waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders en
 daarbij tevens rekening houdend met de omstandigheid, dat blijkens de
 verklaring ten processe van de compagniescommandant van beklaag-
 de, beklaagde terzake van het onder 2e ten laste gelegde feit door die

commandant reeds is gestraft met de krijgstuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest;

Overwegende, ten aanzien van de strafmaat, dat beklagde blijkens verklaring van zijn compagniescommandant tevens als raadsman optredende, thans weder goed zijn best doet en een kans verdient om zijn begane misslagen door aanhoudend goed gedrag weder goed te maken, op grond waarvan de Krijgsraad vermeent met oplegging ener voorwaardelijke vrijheidsstraf te kunnen volstaan;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 9 november 1955.

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.

Als bestuurder van een rijwiel daarmede gereden terwijl hij onder drankinvloed verkeerde.

Een week gevangenisstraf onvoorwaardelijk.

(W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. M. G. C., geb. 15 april 1935, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 22 Augustus 1955 te Asten, althans in „Nederland, als bestuurder van een rijwiel, daarmede heeft gereden „over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Wilhelminastraat, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden „geacht dit rijwiel naar behoren te besturen;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde zakelijk ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij op 22 Augustus 1955, omstreeks 00.20 uur, als bestuurder van een tweewielig rijwiel over de Wilhelminastraat te Asten heeft gereden; dat hij gedurende de afgelopen avond behoorlijk wat bier had gedronken, ongeveer 7 à 8 stuks; dat, toen hij voorbij de kerk kwam, hij daarvoor wilde groeten; dat hij zag, dat hij de kerk reeds voorbij gereden was; dat hij toen heeft omgekeken om alsnog voor de kerk te groeten; dat hij daarbij toen op de straat is gevallen; dat hij tengevolge van het bierdrinken de fiets niet op zekere wijze en met vaste hand kon besturen;

Overwegende, dat het ambtsedig proces-verbaal No. 726 van de groep Asten der rijkspolitie, opgemaakt door A. J. Willemse, wachmeester der eerste klasse der rijkspolitie, en W. J. Teiwsen, wach-

meester der rijkspolitie, beiden tevens onbezoldigd rijksveldwachter en door hen afgesloten de 23ste Augustus 1955, zakelijk inhoudt, als relaas van verbalisanten, dat zij op 22 Augustus 1955, omstreeks 00.20 uur, hebben gezien, dat een persoon, die na staande houden L. M. G. C. — thans beklagde — bleek te zijn, als bestuurder van een tweewielig rijwiel, daarmede reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Wilhelminastraat, te Asten, zulks onder het zingen van dronkemansliederen; dat beklagde ter hoogte van de Rooms-Katholieke kerk in die straat naar het midden van de straat slingerde en daarna op het wegdek is gevallen; dat zijn, beklagde's, adem naar het wendig gebruik van alcoholhoudende drank riekte; dat zijn spraak belemmerd was en zijn houding onvast; dat beklagde, toen hij op de grond lag, vrijwel niet overeind kon komen; dat beklagde niet in staat moest worden geacht zijn rijwiel naar behoren te besturen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„handelen in strijd met het artikel 26 van de „Wegenverkeerswet”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 26 en 35 van de „Wegenverkeerswet”;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenstraf voor de tijd van een week — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 1 december 1955.

President: Majoor Mr J. J. Woltman; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor G. A. v. d. Bergh.

Raadman: Kapitein W. G. Tibben.

Als militair niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst, niet opzettelijk gepleegd.

Met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr. geldboete opgelegd.

(W.M.Sr. art. 150; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W. H., geb. 9 november 1925, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 21 juli 1955, te Utrecht, althans in Nederland, opzettelijk dan wel uit onachtzaamheid niet heeft voldaan aan de wettige oproeping voor de werkelijke dienst”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, op 10 Augustus 1955 opgemaakt en getekend door de Commandant van de A-Compagnie van het 991e Bataljon Infanterie te Ede,

onder meer blijkt, dat beklaagde op die datum vanaf 27 Juli 1955 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en dat hij van 21 Juli 1955 tot 27 Juli 1955 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van het 991e Bataljon Infanterie te Ede, terwijl uit een eveneens ten processe aanwezig en door genoemde Commandant voor eensluidend getekend afschrift van de militaire registratielijst betreffende beklaagde, onder meer blijkt, dat beklaagde sedert 1 November 1947 buiten tegenwoordigheid als gewoon dienstplichtige bij het Korps Verplegings-troepen is ingelijfd en vanaf 17 November 1951 in het genot was van groot verlof;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert 1947 gewoon dienstplichtige is bij de Koninklijke Landmacht in de stand van soldaat; dat hij enige malen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst is geweest en wist, dat hij nog wel eens daarvoor in werkelijke dienst kon worden geroepen; dat hem in April 1955 aan zijn woonadres te Nijmegen een bericht van het Mobilisatiebureau van het Regiment Limburgse Jagers bereikte, waarbij hij als dienstplichtige is ingedeeld, en in welk bericht stond vermeld, dat hij in Juli 1955 voor herhalingsoefeningen zou moeten opkomen; dat hij de begindatum niet goed had gelezen en terstond bij ontvangst van dat bericht daaruit begreep, dat hij van 27 Juli 1955 tot 13 Augustus 1955 zou worden opgeroepen; dat hem in Mei 1955 een oproeping bereikte om voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen; dat hij op de datum van oproeping niet heeft gelet en in de vaste veronderstelling verkeerde, dat hij op 27 Juli 1955 te Utrecht in de Sijpesteinkazerne zou moeten opkomen en dat hij op die datum te Utrecht in werkelijke dienst is gekomen; dat hij zo doende op 21 Juli 1955 niet heeft voldaan aan de oproeping om op die dag te Utrecht in werkelijke dienst te komen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal, op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend op 10 November 1955 door Hermanus van Eldik, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee van de Brigade Nijmegen van dat Wapen, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisant van Cornelis Dirk Rooker, oud 38 jaar, Commies ter Secretarie van de gemeente Nijmegen, Afdeling Militaire Zaken; dat de herhalingsoefeningen voor de Koninklijke Landmacht voor 1955 zijn gelast bij Koninklijke Besluiten d.d. 23 November 1954 No. 22 en d.d. 10 Maart 1955 No. 28; dat op 20 Mei 1955 aan beklaagde, wonende aan de Dr. Schaepmanstraat 65 te Nijmegen is toegezonden een van de Commandant van het Regiment Limburgse Jagers te Venlo ontvangen oproeping in werkelijke dienst voor herhalingsoefeningen, gedateerd 16 Mei 1955; dat volgens deze verzonden oproep beklaagde op 21 Juli 1955 te Utrecht moest opkomen; dat bedoelde oproep per post is verzonden en niet van de Posterijen of anderszins is terugontvangen;

en voorts als verklaring van verbalisant:

dat hem op 23 September 1955 van de zijde van het Ministerie van Oorlog telefonisch werd medegedeeld, dat als uitvloeisel van eerdergenoemde Koninklijke Besluiten op de voor herhalingsoefeningen in aanmerking komende troepen (waaronder het 99e Regiment Infanterie) betrekking heeft, de Ministeriële Beschikking van 28 December 1954, Directoraat Personeel, Afdeling Dienstplicht No. 497208 en het schrijven van de Inspecteur der Infanterie, No. 41009504/502245 — 01/Geh. d.d. 24 Februari 1955;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal, op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend op 25 Augustus 1955 door Cornelis Heijnen, Wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee van de Brigade Venlo van dat Wapen, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisatnt van Peter Johannes Derks, reserve-1e-Luitenant, plaatsvervangend hoofd van het mobilisatiebureau van het Regiment Limburgse Jagers:

dat op 16 Mei 1955 vanaf genoemd mobilisatie-bureau aan de burgemeester van de gemeente Nijmegen een verzamellijst is toegezonden van op te roepen groot-verlofgangers van het 99e Regiment Infanterie en dat op deze lijst ook voorkwam de naam van beklaagde met als vermelde datum voor diens opkomst de 21ste Juli 1955; dat op het mobilisatie-bureau van het Ministerie van Oorlog geen bericht is ontvangen, dat beklaagde vrijstelling van herhalingsoefeningen zou hebben gekregen of op een latere datum in werkelijke dienst kon komen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten, dat hij als militair in de zin der wet, op 21 Juli 1955, te Utrecht, althans in Nederland, uit onachtzaamheid niet heeft voldaan aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst, niet opzettelijk gepleegd, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van een vrijheidsstraf, gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 50, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van een maand — *Red.*].

NASCHRIFT.

De vermelding, in de tenlastelegging, dat beklaagde zou zijn geweest soldaat in werkelijke dienst, moest in verband met de artikelen 60 (2°) en 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht wel falen. Beklaagde was juist b u i t e n werkelijke dienst militair in de zin der wet.

De vraag kan voorts gesteld worden of aan de eis van feitelijke omschrijving en van deugdelijke individualisatie van de oproeping is voldaan met de woorden „de oproeping voor de werkelijke dienst”, in de tenlastelegging vermeld. De wet stelt strafbaar het niet voldoen aan „eene” oproeping. Welke is nu „de” oproeping geweest, waarvan de tenlastelegging spreekt?

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 1 december 1955.

President: Majoor Mr J. J. Woltman; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor G. A. v. d. Bergh.
Raadsman: Mr A. Th. E. Kastein.

Als officier tegen een dpl. soldaat, chauffeur, gezegd hem met een jeep van het bivak naar de stad en terug te rijden. Het primair ten laste gelegde (onbevoegd of met belangen van de dienst strijdend bevel) niet bewezen verklaard; het subsidiair ten laste gelegde (een mindere door misbruik van invloed overhalen iets te doen, waaruit enig nadeel kan ontstaan) wel bewezen verklaard.

Geldboete opgelegd, met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr.

(W.M.Sr. art. 138; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. B. C., geb. 23 januari 1928, tdl. res. 2e lt., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als reserve-tweede-luitenant in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 11 September 1955 in een bivak nabij Suroide, althans in „Duitsland:

„*primair:* opzettelijk zijn bevoegdheid overschrijdend en terwijl „nader te noemen bevel — zoals ook hij beklaagde wist of begreep — „een rit betrof, die geheel vreemd was aan de belangen van de dienst, „aan zijn mindere, de dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst, A. S. „Spruit, heeft bevolen hem, beklaagde, per jeep te rijden naar Münster „en vandaar terug naar zijn bivak;

„of indien het hierboven primair tenlastegelegde niet tot een ver- „oordeling van beklaagde kon of mocht leiden,

„*subsidiair:* dat hij toen aldaar in voormelde hoedanigheid, door „misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover nader te noemen „mindere de dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst, A. S. Spruit, „heeft overgehaald hem, beklaagde, in een militaire jeep naar Münster „te vervoeren en vandaar weer naar het bivak — terwijl deze rit op „generlei wijze in het belang van de dienst was —, en uit voormelde „rit enig nadeel kon ontstaan”

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 11 September 1955, terwijl hij als reserve 2e luitenant voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de Staf- en Stafbatterij van de 5e Divisie Artillerie, met dit onderdeel was gelegerd in een bivak nabij Suroïde in Duitsland; dat hij te ongeveer 21.00 uur op die datum met een militaire jeep, welke toen bestuurd werd door de dienstplichtig soldaat Spruit, van genoemd bivak naar Münster is gereden en vandaar weer terug naar het bivak; dat hij deze rit heeft gemaakt om in Münster te gaan „passagieren” en dat deze rit in geen enkel opzicht een dienstbelang betrof; dat hij van niemand recht of toestemming had ontvangen om deze rit met een militaire jeep en een militaire chauffeur te maken; dat de chauffeur Spruit regelmatig voor hem reed in zijn, beklaagde's functie als mess-officier; dat hij meent aan de soldaat Spruit te hebben gevraagd: „Wil je ons nog naar Münster rijden” en daarbij tegen Spruit te hebben gezegd, dat het de bedoeling was in Münster een biertje te gaan drinken; dat Spruit zei, geen bezwaar te hebben om nog te rijden; dat Spruit bleek niet in het bezit te zijn van een voor 11 September 1955 geldige rij-opdracht; dat hij toegeeft, dat uit een rit, als de onderhavige, nadeel kon ontstaan, bijvoorbeeld het onrechtmatig gebruik van de met die rit gebruikte benzine; dat hij wist, dat de Officieren van het onderdeel niet in Münster mochten gaan passagieren;

Overwegende, dat Adrianus Stephanus Spruit, door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder ede als getuige gehoord, in dat verhoor onder meer zakelijk heeft verklaard: (*post alia*):

dat te ongeveer 21.00 uur op 11 September 1955, beklaagde aan hem kwam zeggen, dat hij op dat zelfde moment nog een rit moest maken; dat hij begreep, dat deze rit niet voor de dienst noodzakelijk was; dat hij nog een rij-opdracht van 10 September 1955 had en deze aan beklaagde heeft gegeven; dat beklaagde deze rij-opdracht heeft ingevuld; dat beklaagde hem na het invullen van de rij-opdracht of mogelijk ook daarvoor heeft gezegd, dat hij naar Münsterlager en Münster moest rijden; dat hij daarna naar Münster is gereden met beklaagde; dat hij in Münster met beklaagde een café heeft bezocht; dat zij na het verlaten van dit café door personeel van de Koninklijke Marechaussee zijn aangehouden; dat hij daarna met beklaagde is teruggereden naar het bivak;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene *) moet worden gequalificeerd als:

„als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover „een mindere, deze overhalen iets te doen, waaruit enig nadeel kan „ontstaan”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

*) T.w.: het subsidiair ten laste gelegde. — (*Red.*).

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, daarbij in het bijzonder rekening houdend met de zeer gunstige beoordeling van beklagde door zijn toenmalige Commandant;

Overwegende, dat de Krijgsraad, bij toepassing van een vrijheidsstraf als hoofdstraf, gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 150, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 21 september 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit. Kolonel Mr L. F. de Groot en Majoor F. G. J. de Waal.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren zijn baret op te zetten en vervolgens om mede te gaan) gepleegd door een dpl. korporaal jegens een marechaussee der 1e klasse, lid van een stationspatrouille. Nu de verhouding meerdere-mindere bestond op grond van hogere rang behoort niet te worden nagegaan of de marechaussee 1e klasse lid van een patrouille was.

Voorts rukken en trekken in tegengestelde richting: eendaadse samenloop van feitelijke insubordinatie en wederspanningheid.

Voorwaardelijke gevangenisstraf, onvoorwaardelijke geldboete en (onvoorwaardelijke) verlaging.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25, 114, 117-120; W.Sr. art. 180).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. D., geb. 22 september 1932, dpl. korporaal, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 3 Juli 1955 te Rotterdam, terwijl hij „als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij het 5e Divisie „Genie Bataljon, nadat de marechaussee 1e klasse J. Huijzers — als „lid van een garnizoenspatrouille — hem op een perron van het Cen- „traal Station der Nederlandse Spoorwegen te Rotterdam, gelast had „zijn baret op zijn hoofd te zetten, heeft geweigerd, althans opzettelijk

„heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, daarbij de woorden: „Ik doe het niet”, althans woorden van een dergelijke strekking uitende;

„II. dat hij op of omstreeks 3 Juli 1955 te Rotterdam, terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij het 5e Divisie Genie Bataljon, nadat de marechaussee 1e klasse J. Huijzers — als lid van een garnizoenspatrouille — hem, in verband met zijn, beklagdes onder I genoemd onkrijgstuchtelijk gedrag, gelast had met hem mee te gaan, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, daarbij de woorden: „ik ga niet mee”, in ieder geval woorden van een dergelijke strekking uitende;

„III dat hij op of omstreeks 3 Juli 1955 te Rotterdam, terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij het 5e Divisie Genie Bataljon, toen de marechaussee 1e klasse J. Huijzers, — als lid van een garnizoenspatrouille — hem, in verband met zijn, beklagde's, onder I en II vermeld onkrijgstuchtelijk gedrag, had vastgegrepen, teneinde hem over te brengen naar het wachtklokaal voor ambtenaren op het Centraal Station te Rotterdam, opzettelijk gewelddadig heeft gerukt en getrokken in een andere richting als waarin genoemde marechaussee hem wilde brengen en zich van die marechaussee heeft losgerukt”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 7 Juli 1955, opgemaakt door de reserve-kapitein der Genie Ir. L. Zonneveld, commandant Staf — Staf en Verzorgingscompagnie te Napo 251, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 3 Juli 1955 te Rotterdam, terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij het 5e Divisie Genie Bataljon, op een perron van het Centraal Station stond, terwijl hij was gekleed in uniform met de onderscheidingsteken van korporaal en terwijl hij zijn baret onder een der schouderrepauletten van zijn uniform had, wetende dat dit niet mocht; dat toen een korporaal 1e klasse, gekleed in de uniform van de Koninklijke Marechaussee, naar hem toekwam en hem beval zijn baret op te zetten; dat hij heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, daarbij zeggende: „het interesseert mij niet, ik doe het toch niet”; dat genoemde korporaal 1e klasse hem daarop bevel gaf met hem mee te gaan; dat hij ook toen heeft geweigerd te gehoorzamen, zeggende: „Ik ga niet mee”; dat de korporaal 1e klasse hem daarop vastgreep, maar dat hij toen willens en wetens met geweld heeft gerukt en getrokken in een andere richting als waarin genoemde korporaal 1e klasse hem wilde brengen en er tenslotte in is geslaagd zich los te rukken;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr P. 242-55, opgemaakt en gesloten te Rotterdam op 6 Juli 1955 door Jacob Huijzers, marechaussee der 1e klasse, tevens op-

sporingsambtenaar, behorende tot de Koninklijke Marechaussee brigade Rotterdam, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van verbalisant:

dat hij zich op 3 Juli 1955 bevond op een perron van het Centraal Station der Nederlandse Spoorwegen te Rotterdam; dat hij aldaar een korporaal in de uniform van de Koninklijke Landmacht zag staan, die zijn baret onder de schouderepaulet van zijn uniform droeg; dat hij de korporaal opdracht gaf zijn baret op te zetten, waarop deze antwoordde: „het interesseert mij niet, ik doe het toch niet”; dat genoemde korporaal zich hiermee aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en hij hem in verband hiermee heeft gelast met hem mee te gaan; dat de korporaal hieraan niet voldeed en zei „ik ga niet met je „mee”; dat hij zich verplicht voelde om de krijgstucht te handhaven en de korporaal dan ook heeft vastgegrepen teneinde hem over te brengen naar het wachtlokaal voor ambtenaren op genoemd station; dat de korporaal zich hiertegen verzette door te trekken in tegenovergestelde richting als waarin hij hem wilde brengen en dat het hem tenslotte gelukte zich los te rukken; dat genoemde korporaal hem later bleek te zijn genaamd M. D.;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande: [. . . enz. — *Red.*];

Overwegende dat — nu is komen vast te staan dat tussen beklagde en Huijzers op grond van hun rang een verhouding mindere-meerdere bestond — een onderzoek naar de vraag of Huijzers lid was van een patrouille als overbodig achterwege kan worden gelaten;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, „tweemaal gepleegd”,
2. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,
3. „Wederspansnigheid”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 114 en 117 jo 120 Wetboek van Militair Strafrecht en 180 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat de sub 2 en 3 gequalificeerde feiten zijn gepleegd in eendaadse samenloop, zodat artikel 180 Wetboek van Strafrecht niet behoort te worden toegepast;

Post alia:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand en tot betaling van een geldboete van dertig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen;

Beveelt, dat uitsluitend de opgelegde gevangenisstraf niet zal wor-

den tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen;

Verlaagt veroordeelde tot de stand van soldaat in de laagste klasse.

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van 21 september 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Majoor P. C. Vroom.

Valsheid in geschrift: in een door de militaire autoriteiten afgegeven „verklaring van gebleken rijvaardigheid”, geldig voor de categorie B-E, een kruisje weggeradeerd en aldaar een „A” geschreven.

Geldboete.

(W.Sr. art. 24, 225).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. F. T., geb. 26 maart 1931, soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 20 Mei 1955 te 's-Hertogenbosch, althans „te Gorinchem, in ieder geval in Nederland, een door of namens de „Inspecteur der Cavalerie aan hem afgegeven „Verklaring van ge- „„bleken rijvaardigheid”, serie A. No. 10829, zijnde een geschrift „waaruit enig recht kon ontstaan, althans dat bestemd was om tot „bewijs van enig feit te dienen, heeft vervalst met het oogmerk om het „als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebrui- „ken, uit welk gebruik enig nadeel kon ontstaan, hebbende hij alstoen „aldaar daartoe met genoemd oogmerk, opzettelijk valselijk en in strijd „met de waarheid van genoemde verklaring, welke slechts aangaf dat „hij, beklaagde, voldoende rijvaardigheid bezat tot het besturen van „motorrijtuigen van de categorie B-E, vier, in ieder geval enige daarop „gestelde kruisjes verwijderd en daarvoor in de plaats op bedoelde „verklaring een letter A geplaatst, tengevolge waarvan meergenoemde „verklaring in strijd met de waarheid kwam te luiden dat hij, beklaag- „de, tevens voldoende rijvaardigheid bezat tot het besturen van motor- „rijtuigen van de categorie A, uit het gebruik van welke aldus vervalste „verklaring enig nadeel voor de Staat der Nederlanden kon ontstaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in het bezit is van een militair rijbewijs bestemd voor het besturen van personenauto's; dat hij na een aanvraagformulier te hebben ingevuld en afgegeven aan zijn Commanderende Officier dat formulier terug kreeg met een verklaring van gebleken rijvaardigheid; dat hij dezelfde verklaring gemerkt II rood bij de processtukken ziet liggen; dat op het derde stippelijntje de letters B-E waren ingevuld, terwijl op de overige stippelijntjes kruisjes waren geplaatst; dat hij graag een rijbewijs wilde hebben tot het besturen van motorrijtuigen van de categorie A; dat hij dan ook op een Vrijdagavond in Mei 1955 in Gorinchem, willens en wetens in strijd met de waarheid enige van die kruisjes heeft uitgegomd en daarvoor in de plaats op die verklaring een letter A. heeft geplaatst; dat hij de volgende dag de aldus valselijk veranderde verklaring heeft ingeleverd ter secretarie van de gemeente Gorinchem; dat hij de verklaring heeft vervalst met het oogmerk deze als echt en onvervalst te gebruiken;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklaagde is voorgehouden een met II rood gemerkte „verklaring van gebleken rij-„vaardigheid” serie A. No. 10829 ondertekend door de Inspecteur der Cavalerie, gedagtekend 13-5-1955, inhoudende als verklaring van den ondertekenaar dat soldaat I C. F. T. voldoende rijvaardigheid bezit tot het besturen van motorrijtuigen van de categorie A en B-E;

Overwegende, dat de Krijgsraad heeft kunnen zien in bovenvermelde „verklaring”, dat ter plaatse, waar de letter A is geplaatst het papier is beschadigd op de wijze als bij gebruik van vlakgom geschiedt;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: [. . . enz. — *Red.*];

Overwegende, daaromtrent dat, indien het bedrog niet zou zijn opgemerkt alleszins aannemelijk is dat beklaagde zonder daarvoor ooit examen te hebben gedaan en zonder de daarvoor verschuldigde gelden te hebben voldaan in het bezit zou zijn gekomen van een rijbewijs bestemd voor het besturen van motorrijtuigen van de categorie A, zodat dan de Staat der Nederlanden zou zijn benadeeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat de verklaringen van gebleken rijvaardigheid als bovenbedoeld bestemd zijn om voor de autoriteit belast met de uitgifte van burgerrijbewijzen te dienen tot bewijs van het feit dat de op zulk een verklaring genoemde persoon in het bezit is van enig militair rijbewijs;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Valsheid in geschrift*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 225 Wetboek van Strafrecht;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 2 november 1955.

President (plv.): Majoor Mr B. S. Sieperda; *Leden:* Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes en Kapitein A. J. Macville.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl de schuldige streng arrest onderging. Voorts desertie (van april 1952—juli 1955) waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijderde.

Bij de strafoplegging rekening gehouden met hetgeen beklaagde tijdens zijn desertie in het Vreemdelingenlegioen heeft medegemaakt en met zijn verminderde toerekeningsvatbaarheid.

(W.M.Sr. art. 97, 98, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. H. Z., geb. 23 februari 1931, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging is ten laste gelegd:

„1e. dat hij in de maand februari 1952 in de gemeente Vught in „tijd van oorlog als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst „zijnde bij het Regiment Stoottroepen en zich in streng arrest bevinden- „de in de Frederik Hendrikkazerne aldaar, opzettelijk, althans hoogst „nalatig, zonder dat hem dit geoorloofd was op of omstreeks 11 febru- „ari 1952 zich van zijn onderdeel heeft verwijderd en naar elders „(Schinveld) is vertrokken en opzettelijk, althans hoogst nalatig, aldaar „ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is gebleven, totdat hij op 12 „februari 1952 omstreeks 11.30 uur door een wachmeester van de „Koninklijke Marechaussee werd aangehouden;

„2e. dat hij op of omstreeks 26 april 1952 te Vught, in ieder geval „in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij het Regiment Stoottroepen en gelegerd in de Frederik Hen- „drikkazerne te Vught, zijn onderdeel ongeoorloofd heeft verlaten en „sindsdien van zijn te Vught en later te Venlo, in ieder geval in Ne- „derland, gelegen onderdeel opzettelijk, althans hoogst nalatig, onge- „oorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op of om- „streeks 4 juli 1955 bij de Koninklijke Marechaussee te Brunssum „terugmeldde, hebbende hij zich tijdens zijn bovenstaande ongeoorloof- „de afwezigheid naar het buitenland, onder meer naar België en Frank- „rijk verwijderd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 11 februari 1952, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Regiment Stoottroepen en zich ingevolge een krijgstuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest in een cel in de Frederik Hendrikkazerne te Vught bevond, die cel heeft verlaten en zich toen willens en wetens ongeoorloofd van zijn onderdeel heeft verwijderd en naar zijn woonplaats Schinveld is vertrokken; dat hij zich omstreeks 11.10 uur op 12 februari 1952 bij de brigade Koninklijke Marechaussee te Brunssum meldde, alwaar een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee hem opdroeg op de brigade te blijven; dat hij op deze wijze van 11 februari 1952 tot 12 februari 1952 willens en wetens ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest en gebleven;

dat hij op een dag in april 1952, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Regiment Stoottroepen en gelegerd in de Frederik Hendrikkazerne te Vught, zijn onderdeel zonder recht of toestemming van een daartoe bevoegd persoon heeft verlaten en sindsdien van zijn in Vught gelegen onderdeel willens en wetens ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op 4 juli 1955 bij de Koninklijke Marechaussee te Brunssum heeft teruggemeld; dat hij zich gedurende deze afwezigheid naar het buitenland, o.a. naar België en Frankrijk heeft begeven;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit, of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 1 primair en sub 2 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat niet zijn bewezen de woorden „althans hoogst nalatig”;

Overwegende dat — nu het sub 1 primair bewezen is verklaard — een onderzoek naar het sub 1 subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen „durende”.*
2. „*Desertie, waarbij de schuldige zich naar het buitenland ver- „wijdert, in tijd van oorlog gepleegd”.*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 en 98 j° 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is
aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders; waarbij de Krijgsraad zeer ernstig rekening houdt met de omstandigheid, dat beklaagde reeds zeer zwaar is gestraft door al hetgeen hem tijdens zijn verblijf bij het Vreemdelingenlegioen is overkomen en met de omstandigheid, dat sedert aanvang der desertie reeds zeer geruime tijd is verstreken;

dat bovendien de Krijgsraad zich verenigt met de conclusie van het betreffende beklaagde door de Luitenant-Kolonel-arts Ph. B. Bieger — zenuwarts — en de 1e-Luitenant-arts G. Schouwing op 7 October 1955 opgemaakt psychiatrisch rapport, luidende:

„dat onderzochte lijdende is en tijdens het bedrijven van het hem „ten laste gelegde lijdende was aan een ziekelijke stoornis van zijn „geestvermogens in de vorm van psychopathie bij een zwak begaafde „persoon;

„dat onderzochte dientengevolge ten aanzien van het hem ten laste „gelegde beschouwd moet worden als verminderd toerekeningsvat- „baar”;

reden waarom de Krijgsraad in dit geval wil volstaan met een naar verhouding tot de gepleegde feiten geringe gevangenisstraf en ontslag uit de militaire dienst;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van vier maanden, met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, te weten van 1 tot 31 augustus 1955 (waarvan 3 maanden voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren) en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 7 december 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot en Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst.
Raadman: Mr K. J. M. Witlox.

Zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtselen tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken: door het voorwenden van symptomen van een maagbloeding zich ter observatie doen opnemen in het Militair Hospitaal.

Voorwaardelijke gevangenisstraf in verband met verminderde toerekeningsvatbaarheid (lage intelligentie-quotient).

(W.M.Sr. art. 101).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. W., geb. 15 januari 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de maand februari 1955, in ieder geval in 1955, te Breda, „in ieder geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in „werkelijke dienst was bij het Regiment Veldartillerie „Prins Maurits”, „zich opzettelijk door een listige kunstgreep of een samenweefsel van „verdichtfels tijdelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen „heeft onttrokken, door alstoen aldaar daartoe opzettelijk, listiglijk, „bedrieglijk en in strijd met de waarheid meerdere malen aan de „Officier van Gezondheid van zijn onderdeel mede te delen dat hij last „van maagpijnen had, tengevolge waarvan hij van omstreeks 10 „februari 1955 tot en met ongeveer 7 maart 1955 ter observatie in „het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage werd opgenomen en „gedurende deze periode zijn normale dienst als dienstplichtig soldaat „niet heeft verricht; althans indien terzake van het vorenstaande geen „veroordeling mocht volgen: [volgt tenlastelegging van poging — *Red.*]

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 3 februari 1955 in militaire dienst kwam; dat de dienst hem hard tegenviel en hij daarom besloot het te doen voorkomen of hij lijdende was aan een afwijking om op deze wijze te worden afgekeurd; dat hij ter uitvoering van dat voornemen dan ook in de maand februari 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het Regiment Veldartillerie „Prins Maurits” te Breda, verschillende malen willens en wetens in strijd met de waarheid aan de Officier van Gezondheid van zijn onderdeel heeft medegedeeld, dat hij last had van maagpijnen; dat hij naar aanleiding van deze klachten in februari 1955 ter observatie naar het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage werd gestuurd en aldaar werd opgenomen tot een dag in maart, alles bij elkaar ongeveer 23 dagen; dat hij gedurende deze periode zijn normale dienst als dienstplichtig soldaat niet heeft verricht;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtfels „tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 j^o 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het ten processe overgelegde psychiatrisch rapport d.d. 22 October 1955 opgemaakt door Dr E. L. K. Zeldenrust, zenuwarts, blijkens welk rapport ten aanzien van beklagde deze in aanzienlijke mate verminderd toerekeningsvatbaar is in verband met degeneratieve constitutie en zwakbegaafdheid (IQ. 71) V. Daardoor heeft patiënt geen helder inzicht gehad in de betekenis van de daad zelf en de consequenties daarvan, welke conclusie de Krijgsraad tot de zijne maakt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van zes weken, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

NASCHRIFT.

Bij vonnis van dezelfde Krijgsraad van 11 september 1952 werd een overtreding van artikel 101 W.M.Sr. gequalificeerd als: „Als militair „zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels tijdelijk aan „de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken, gedurende korter „dan vier dagen, gepleegd in tijd van oorlog”. In mijn naschrift (M.R.T. XLVI, blz. 39 v.) wees ik erop dat de aanhef van het artikel slechts voor wat de strafmaat betreft naar de schakeringen van de artikelen 97—100 verwijst, doch dat die schakeringen niet in de qualificatie behoren te worden opgenomen. Immers, het artikel 101 bevat zelf de schakering „tijdelijk” of „voorgoed”. Ik wees erop dat men, bij doorvoering van het bestreden systeem, zou geraken tot de merkwaardigste cumulaties in de qualificatie. Ik wees er voorts op dat in het door mij voorgestane systeem eigenlijk voor de vermelding „tijd van vrede” of „tijd van oorlog” in de qualificatie geen plaats was.

Uit de nadien gepubliceerde uitspraken met betrekking tot dit misdrijf bleek dat de bestreden cumulatie algemeen werd gevolgd. Tevens bleek dat (nog) geen vaste formule voor de qualificatie was gevonden. Men zie:

Krijgsraad te Velde Oost, vonnis van 11 december 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 535): „Zich als militair opzettelijk tijdelijk voor de vervulling zijner dienstverplichtingen ongeschikt laten maken voor de „tijdsduur langer dan vier dagen durende, in tijd van oorlog gepleegd”.

Krijgsraad te Velde Oost, vonnis van 11 december 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 539) (de actieve component van het vorige geval): „Opzettelijk een militair op diens verzoek voor de verdere vervulling „zijner dienstverplichtingen tijdelijk ongeschikt maken”.

Krijgsraad te Velde Oost, vonnis van 12 november 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 623): „Als militair zich opzettelijk door een samenweefsel „van verdichtsels tijdelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekken, gepleegd in tijd van oorlog”.

Krijgsraad te Velde Oost, vonnis van 18 november 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 477): „Als militair zich opzettelijk door een samenweefsel „van verdichtsels tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen „onttrekken in tijd van oorlog, langer dan vier dagen durende”.

Krijgsraad te Velde West, vonnis van 8 juni 1955 (M.R.T. XLVIII, blz. 552): „Als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van „verdichtsels in tijd van oorlog langer dan vier dagen durende aan de „vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekken”.

Consequent ten aanzien van zijn vonnis van 20 mei 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 324) is de Krijgsraad te Velde Zuid in het hier gepubliceerde vonnis: De Krijgsraad volstaat met de schakering „tijdelijk” (of „voorgoed”) en laat óók „tijd van vrede” of „tijd van oorlog” achterwege, omdat de in het artikel gegeven qualificatie de toevoeging daarvan, strikt genomen, niet toelaat.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 4 januari 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel W. Bakker en Majoor J. de Ronde.

Raadsman: 1e luitenant W. A. Rademaker.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren en opzettelijk nalaten, door twee militairen, om een kast te verplaatsen.

De beklagde, die heeft geweigerd, veroordeeld tot onvoorwaardelijke detentie v.d.t. van een maand; de beklagde, die opzettelijk heeft nagelaten, veroordeeld tot voorwaardelijke gevangenisstraf v.d.t.v. 8 dagen.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. B., geb. 20 maart 1934 en L. H. van W., geb. 28 april 1933, beiden dpl. soldaat, beklagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagden is ten laste gelegd:

„dat zij op of omstreeks 7 October 1955 te Princebosch, althans in „de provincie Noordbrabant, in ieder geval in Nederland, toen zij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst waren bij het Technisch „Squadron D.V.V.M. 2, te samen en in vereniging, althans ieder voor „zich *), nadat de korporaal 1e klasse L. A. Klein Sprokkelhorst hen „gelast had een militaire kast weg te brengen, althans te verplaatsen, „hebben geweigerd, althans opzettelijk hebben nagelaten aan dit dienst- „bevel te gehoorzamen, waarbij door beklagde B. de woorden: „denk „je dat ik me door jou G.v.d. als hoer laat gebruiken”, althans woorden „van een dergelijke strekking werden geuit”;

*) Bewezen verklaard werd „ieder voor zich”. — *Red.*).

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagden — ieder voor zich — ten processe o.m. zakelijk hebben verklaard:

beklaagde B.:

dat hij, als dienstplichtig soldaat, ingedeeld zijnde bij het Technisch Squadron van het D.V.V.M. 2 en gelegerd op een kamer van barak 48 in het kamp Princebosch, tesamen met beklaagde van W., op 7 October 1955 van de barak-oudste, korporaal 1e klasse Klein Sprokkelhorst, opdracht kreeg om tesamen met beklaagde van W. een kast weg te brengen; dat hij zich ergerde over dit bevel, omdat zij tweeën uitgerkend deze opdracht moesten ontvangen; dat hij de kast niet onmiddellijk heeft weggebracht en dat de korporaal even later terugkwam en nogmaals opdracht gaf bedoelde militaire kast weg te brengen; dat hij kookte van woede en met de woorden: „Denk je dat ik me door „jou als hoer laat gebruiken” op genoemde datum te Princebosch geweigerd heeft eerder bedoelde bevel van de korporaal 1e klasse Klein Sprokkelhorst op te volgen:

beklaagde van W.:

dat hij zich op Vrijdag 7 October 1955 bevond in barak 48 van het kamp Princebosch, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het Technisch Squadron van het D.V.V.M. 2; dat daar ook aanwezig was beklaagde B.; dat de korporaal 1e klasse Klein Sprokkelhorst toen tegen hem en beklaagde B. zei, dat zij samen een op de gang staande militaire kast moesten wegbrengen; dat hij op genoemde datum te Princebosch willens en wetens heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen;

Overwegende, dat Leo Anton Klein Sprokkelhorst, oud 23 jaar, korporaal 1e klasse, wonende te Zeist, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 7 October 1955, terwijl hij als korporaal 1e klasse in werkelijke militaire dienst was, in een der gangen van barak 48 van het kamp Princebosch een kast zag staan; dat hij toen aan beklaagden in verband met een aanstaande inspectie opdracht heeft gegeven deze militaire kast weg te brengen; dat hij een tijdje later deze kast nog zag staan en toen zijn bevel herhaald heeft; dat hij tot antwoord kreeg, waarom zij nu net waren aangewezen; dat beklaagde B. hem de woorden toevoegde: „Denk je dat ik me door jou g.v.d. als hoer laat gebruiken”; dat de kast niet door beklaagden is weggebracht;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene voor ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

[*Dictum:*

Verklaart beklaagden schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hen deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde B. tot een militaire detentie voor de tijd van een maand;

Veroordeelt beklagde van W. tot een gevangenisstraf voor de tijd van acht dagen;

Beveelt, dat uitsluitend de aan veroordeelde van W. opgelegde gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op één jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2—6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen — *Red.*].

Chef Generale Staf.

Beschikking op beklag van 8 januari 1954.

Beklag over vermeende krenkende of onbillijke behandeling van een gewezen korporaal die door zijn regimentscommandant bij administratieve maatregel was teruggesteld tot soldaat in de laagste klasse. Klagers grieven zijn dat hij tevoren niet was gehoord en dat hij dus niet in staat geweest is de tegen hem ingebrachte bezwaren te weerleggen, terwijl hem voorts evenmin is medegedeeld om welke redenen de terugstelling geschiedde.

Bij onderzoek blijkt de terugstelling gebaseerd te zijn op de omstandigheid dat klager een slappe figuur is die geen leiding kan geven en een slecht voorbeeld geeft aan zijn ondergeschikten, welk ongunstig oordeel mede gebaseerd blijkt te zijn op klagers straflijst. Klager was tijdens zijn verblijf in Korea gedurende een Chinese aanval in de nacht van 17 op 18 maart 1953 zozeer in de war geraakt dat hij naar een noodhospitaal moest worden afgevoerd.

Een kaderlid dat, onverschillig door welke oorzaak, in een angsttoestand is komen te verkeren en deswege ongeschikt wordt verklaard voor front- en gevechtstaken, is als zodanig niet te handhaven. Niet is voorgeschreven dat een Regimentscommandant, alvorens over te gaan tot terugstelling bij administratieve maatregel van een dienstplichtige beneden de rang van vaandrig, hem dient te horen en evenmin dat hem de redenen van terugstelling moeten worden medegedeeld.

(R.K. art. 9,4°).

DE LUITENANT-GENERAAL, CHEF VAN DE GENERALE STAF,

Gezien het beklag van D., vrijwillig soldaat op de voet van gewoon dienstplichtige, legernummer . . . ., gediend hebbende bij het N.D.V.N., houdende de door hem bij een ongedateerd schrijven aan de Minister van Oorlog kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over een krenkende of onbillijke behandeling welke hij op 5 April 1953 (klager stelt abusievelijk 5 februari 1953) van zijn toenmalige meerdere, de

luitenant-kolonel der Infanterie C., toentertijd Commandant van het N.D.V.N. zou hebben ondergaan, zijnde op genoemde datum bij Korpsorder nr. 58 door deze Commandant de terugstelling bij administratieve maatregel van klager, die korporaal was, tot soldaat der laagste klasse bekend gemaakt en zulks zonder dat klager tevoren was gehoord en hij dus niet in de gelegenheid was gesteld de tegen hem ingebrachte bezwaren te weerleggen terwijl hem evenmin werd medegedeeld om welke redenen deze terugstelling geschiedde;

Gezien het schrijven van de Minister van Oorlog d.d. 21 september 1953, nummer . . . ., gericht aan ondergetekende, waarbij hij wordt aangewezen om deze zaak te onderzoeken en na gehouden onderzoek naar bevind van zaken te beslissen;

Gezien klager's bezwaarschrift en het met betrekking tot dit bezwaarschrift door de luitenant-kolonel C. opgestelde rapport;

Gezien de schriftelijke verklaringen van klager's voormalige pelotonscommandant op Korea, de res.-1e-luitenant L. en van de dirigerend officier van gezondheid 3e klasse H., die klager op Korea medisch behandelde;

Gehoord klager en de luitenant-kolonel C.;

Overwegende, dat blijkens het rapport van de luitenant-kolonel C. en de daarop door deze gegeven mondelinge toelichting hij klager had leren kennen als een slappe figuur, die geen leiding kon geven en een slecht voorbeeld voor zijn ondergeschikten was;

Overwegende, dat het ongunstige oordeel van de luitenant-kolonel C. over klager mede gebaseerd was op diens straflijst waarop na 16 juli 1952, de datum waarop klager als vrijwilliger op de voet van gewoon dienstplichtige in dienst trad, naast een lichte, twee zware krijgstuchtelijke straffen, waarvan één hem tijdens zijn verblijf in Korea werd opgelegd, gesteld werden;

Overwegende, dat naar het oordeel van de luitenant-kolonel C. klagers gedrag tijdens de Chinese aanval op . . . . in de de nacht van 17 op 18 maart 1953, toen klager ook blijkens zijn eigen verklaring volkomen in de war raakte en hij deswege door een ziekenverpleger naar een noodhospitaal moest worden afgevoerd, het onmogelijk maakte hem in zijn rang van korporaal te handhaven, hebbende hij hierdoor immers alle gezag bij de soldaten van het N.D.V.N. verloren;

Overwegende, dat de luit.-kol. C. verklaarde de juistheid van de door hem jegens klager getroffen maatregel nog bevestigd te zien in het feit, dat klager, die, na getoond te hebben een onbruikbaar frontsoldaat te zijn, achter de vuurlinie werd te werk gesteld, ook daar niet voldeed;

Overwegende, dat de reserve-1e-luit. L., onder wiens bevelen klager van ongeveer 15 februari—18 maart 1953 (dus vóór zijn terugstelling) en van 26 april—1 juli 1953 (dus na zijn terugstelling) diende, in diens schriftelijke verklaring klager typeert als goed, geen reden tot klagen gevend, vrij intelligent, betrouwbaar en een harde werker en na zijn terugstelling als overspannen en zenuwachtig, hetgeen echter volgens de luitenant L. meer te wijten was aan een opkomend complex als

gevolg van zijn terugstelling dan aan de shell-shock veroorzaakt door de artillerie- en mortierbombardementen;

Overwegende, dat de luit. L. het gebeurde in de nacht van 17 op 18 maart 1953 ziet als gevolg van het feit, dat klager, die vrijwillig het voorterrein was ingegaan om de gewonden van een patrouille te halen, hetgeen een gevaarlijk werk was, door practisch dagelijks inkomend vijandelijk vuur, tekort aan slaap door zware wacht- en patrouillediensten en twee voorafgaande nachten met door de Chinezen gelanceerde proefaanvallen, een shell-shock kreeg;

Overwegende, dat de Dirigerend Officier van Gezondheid 3e kl. H., die klager op 18 maart 1953 en volgende dagen behandelde, blijkens diens schriftelijke verklaring op eerstgenoemde datum met klager kennis maakte naar aanleiding van een angsttoestand waarin deze verkeerde en waardoor hij aan het front niet was te handhaven; dat klager deswege in de ziekenzaal werd opgenomen; dat hij op 22 maart 1953 uit de ziekenzaal werd ontslagen maar na 7 uur verblijf in de voorste lijn weer wegens een angsttoestand moest worden opgenomen en daarna ongeschikt werd verklaard voor front- en gevechtstaken;

Overwegende dat, wat ook zij van klager's gedrag vóór 17 maart 1953 en dat na zijn terugstelling, uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat klager door zijn gedrag in de nacht van 17 op 18 maart 1953 en daarna getoond heeft de geschiktheid voor zijn rang van korporaal niet meer te bezitten;

Overwegende, dat immers een kaderlid van de Infanterie, dat onverschillig door welke oorzaak ook in een angsttoestand is komen te verkeren en deswege ongeschikt wordt verklaard voor front- en gevechtstaken, als zodanig niet is te handhaven;

Overwegende, dat er voor de luit.-kol. C. dus zeker redenen aanwezig waren om klager op grond van zijn gedrag in de nacht van 17 op 18 maart 1953 bij administratieve maatregel tot soldaat van de laagste klasse terug te stellen en deze terugstelling dus niet oplevert een krenkende of onbillijke behandeling door klager van zijn meerdere, de luit.-kol. C., ondervonden;

Overwegende, dat niet is voorgeschreven, dat een Regiments- of overeenkomstige Commandant alvorens hij tot terugstelling bij administratieve maatregel van een (vrijwilliger op de voet van gewoon) dienstplichtige beneden de rang van vaandrig overgaat deze dient te horen, teneinde hem in de gelegenheid te stellen de tegen hem ingebrachte bezwaren te weerleggen;

Overwegende, dat evenmin is voorgeschreven, dat bij een dergelijke terugstelling de redenen welke ertoe hebben geleid, aan de teruggestelde dienen te worden medegedeeld;

Overwegende ten overvloede, dat waar de terugstelling tot een lagere rang of tot soldaat bij administratieve maatregel van een (vrijwilliger op de voet van gewoon) dienstplichtige beneden de rang van vaandrig slechts kan geschieden op grond van het feit, dat deze de geschiktheid voor zijn rang niet meer bezit, het voor klager zonder meer duidelijk moet zijn geweest, dat zijn terugstelling op deze grond berustte en dat

mededeling aan klager van de redenen voor zijn terugstelling dus ook volkomen overbodig ware geweest;

Overwegende, dat derhalve noch het feit, dat de luit.-kol. C klager niet gehoord heeft alvorens hij er toe overging hem bij administratieve maatregel terug te stellen tot de stand van soldaat van de laagste klasse, noch het feit, dat hij aan klager niet de reden van deze terugstelling heeft medegedeeld, een krenkende of onbillijke behandeling van klager door zijn meerdere, de luit.-kol. C., oplevert;

Gezien artikel 9 lid 4 van het Reglement betreffende de krijgstuicht.

BESCHIKKENDE OP HET BEKLAG;

Verklaart dit ongegrond;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog en zal worden uitgereikt aan de luitenant-kolonel C en aan de klager.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 21 maart 1955.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. J. Boasson en Mr A. C. W. J. Gispén; *Militaire leden:* F. O. van Kregten en K. T. Bremer.

Een schuldeiser had, krachtens een verstekvonnis van de kantonrechter, uitgesproken tegen Chr. van Vliet, onder de Minister van Marine beslag gelegd op de soldij van de klager Chr. van der Vliet. De Minister had erin toegestemd, op de soldij van klager korting toe te passen.

Klager beroept zich erop dat hij niet de in het vonnis genoemde gedaagde, immers niet Chr. van Vliet, is.

Klagers beroep door het Ambtenarengerecht verworpen: gebleken is dat het verstekvonnis in kracht van gewijsde is gegaan en klager heeft niets aangevoerd om aannemelijk te maken dat hier inderdaad een persoonsverwisseling heeft plaats gehad.

In hoger beroep (zie achter deze uitspraak) het beroep alsnog gegrond en het besluit tot korting nietig verklaard. Waar het hier een verstekvonnis betreft en het beroep op verbetering van op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen (vermelding van de naam van de gedaagde) slechts kan worden ontvangen als de gedaagde in rechte verschijnt, bestaat er gerechte twijfel of het verstekvonnis in kracht van gewijsde is gegaan.

(A.W. art. 118; W.B.Rv. art. 5 (2), 92, 94).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE, RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van C. van der Vliet, klager, (niet verschenen) tegen de Minister van Marine, verweerder (gemachtigde Mr J. H. Bijl de Vroe, luit. t. Zee (A) 2e kl., O.C.),

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat op 30 juli 1954 onder verweerder, ten verzoeke van een schuldeiser van klager, executoriaal beslag werd gelegd op de bezoldiging van klager voor een bedrag van f 104.65;

Overwegende dat daarna de beslaglegger aan verweerder heeft medegedeeld het beslag als vervallen te beschouwen op voorwaarde dat de reeds gemaakte kosten voor het beslag worden betaald en korting op de bezoldiging van klager, ingevolge artikel 118 van de Ambtenarenwet 1929, zal worden toegepast;

Overwegende dat verweerder op 14 september 1954 heeft besloten op klagers bezoldiging, ten behoeve van eerder bedoelde schuldeiser van klager, korting toe te passen;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig beroep heeft ingesteld en nietigverklaring daarvan heeft gevorderd op deze grond dat niet hij, klager, Christoffel van der Vliet bij vonnis van het Kantongerecht te Rotterdam dd. 28 mei 1954 werd veroordeeld tot betaling van een bepaald geldbedrag, doch Christoffel van Vliet; dat evenzo niet hij, doch Christoffel van Vliet werd gedagvaard om voor het Kantongerecht te verschijnen, terwijl tenslotte ook het exploit van beslag stond ten name van Christoffel van Vliet, terwijl hij ten rechte is genaamd Christoffel van der Vliet;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de daarin aangevoerde gronden heeft geconcludeerd dat het klaagschrift ongegrond worde bevonden;

IN RECHTE:

Overwegende dat in dit twistgeding moet worden nagegaan, of het beroepen besluit feitelijk of rechtens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, zijnde in casu artikel 118 van de Ambtenarenwet 1929, strijdt;

Overwegende dat verweerder krachtens het 1e lid van dit artikel bevoegd was op klagers bezoldiging ten behoeve van een schuldeiser van hem korting toe te passen, mits klager de vordering van die schuldeiser erkende, terwijl volgens het tweede lid van genoemd artikel als door de ambtenaar erkend gelden de vorderingen, waarvan het bestaan uit een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak of een authentieke akte blijkt;

Overwegende dat op grond van de gedingstukken vaststaat, dat het bovengenoemde vonnis van het Kantongerecht te Rotterdam in kracht van gewijsde is gegaan;

Overwegende dat thans moet worden vastgesteld of uit dit vonnis blijkt van het bestaan van de vordering van meerbedoelde schuldeiser op klager;

Overwegende dat klager het bestaan van deze vordering ontkent aangezien de gedaagde, die bij dat vonnis werd veroordeeld, werd aangeduid als Christoffel van Vliet en niet dezelfde kan zijn als hij, die genaamd is Christoffel van der Vliet;

Overwegende dat klager zich uitsluitend beroept op het verschil in

de achternamen van Vliet en van der Vliet en niets heeft aangevoerd om aannemelijk te maken, dat hier persoonsverwisseling heeft plaats gevonden tussen twee personen die op elkaar gelijkende achternamen dragen, terwijl ook het Gerecht niet is gebleken dat van een dergelijke verwisseling sprake is, integendeel op grond van de gedingstukken volkomen duidelijk acht, dat het hier om een en dezelfde persoon gaat, wiens achternaam in bovenvermelde bescheiden niet juist is weergegeven;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt dat uit meergenoemd vonnis blijkt dat klager aan zijn schuldeiser een geldsom schuldig was, zodat verweerder bevoegd was tot de bestreden korting over te gaan, weshalve het daartegen ingestelde beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 10 januari 1956.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

(Zie de hiervóór afgedrukte uitspraak).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord eiser;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat eiser van deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij beroepschrift op de daarin aangevoerde gronden verzocht heeft nietigverklaring van voormelde uitspraak en van een exploit van beslag en toekenning van een schadevergoeding van f 25.— voor gedeerde rente en onkosten, hebbende hij kennelijk tevens bedoeld te verzoeken het voormelde besluit van gedaagde nietig te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad onbevoegd is kennis te nemen van eisers verzoek voorzover dit strekt om een exploit van beslag nietig te verklaren en hem een schadevergoeding voor gedeerde rente en onkosten toe te wijzen, daar dit zaken betreft, die — afgezien van de gevallen, voorzien in de artikelen 47 en 48 der Ambtenarenwet 1929, een hoedanig geval zich te dezen niet voordoet — buiten de competentie van de Raad vallen, zodat bedoeld verzoek niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

Overwegende dat bij het voormeld besluit van gedaagde van 14 september 1954 een korting is verleend op de bezoldiging van eiser ad f 104.65, waarbij in dat besluit ervan is uitgegaan dat eiser de onderhavige schuld zelve niet ontkent en bovendien het ter zake van die

schuld door de Kantonrechter te Rotterdam op 7 mei 1954 gewezen verstekvonnis in kracht van gewijsde zou zijn gegaan, omdat eiser met dat vonnis bekend is en hij daartegen binnen de in artikel 81 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gestelde termijn geen verzet heeft gedaan;

Overwegende dat de stelling als zou eiser de schuld niet ontkend hebben onjuist is, daar in een schrijven van zijn commandant dd. 18 augustus 1954 — naar welk schrijven in het aangevallen besluit verwezen wordt — de mededeling voorkomt dat eiser niet bereid was de schuld te erkennen en te betalen;

Overwegende dat voorts de vraag aan de orde komt, of de vordering niettemin ingevolge artikel 118, lid 2, der Ambtenarenwet 1929 juncto artikel 11 der Militaire Ambtenarenwet 1931 als erkend moet gelden, omdat, zoals gedaagde stelt, het bestaan ervan uit een (naar gedaagde's mening) in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak, nl. voormeld verstekvonnis, blijkt;

Overwegende dat de beantwoording van deze vraag afhankelijk is van het antwoord op deze andere vraag, of hier inderdaad sprake is van een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak, welke vraag door de eerste rechter slechts op grond van de gedingstukken zonder verdere motivering bevestigend is beantwoord;

Overwegende dat de Raad echter de eerste rechter hierin niet kan volgen;

Overwegende toch dat het minstens genomen kwestieus is of een ten name van Chr. van Vliet, als gedaagde gewezen verstekvonnis wel ooit ten opzichte van Chr. van *der* Vliet in kracht van gewijsde kan gaan;

Overwegende dat hier weliswaar kennelijk van een abuis sprake is geweest, doordat in de het verstekgeding inleidende dagvaarding als gedaagde vermeld stond Chr. van Vliet in plaats van Chr. van *der* Vliet, tengevolge waarvan in het verstekvonnis, de betekening daarvan en het exploit van beslaglegging deze gemaakte fout is overgenomen, maar dit niet wegneemt dat het de Raad niet onwaarschijnlijk voorkomt, dat de burgerlijke rechter, eventueel geroepen om te oordelen of eiser zich wel iets van deze stukken (waarin zijn naam dus niet voorkomt) heeft aan te trekken, zal oordelen, dat zulks niet het geval is;

Overwegende dat immers de voorschriften omtrent de vermelding van de naam van de gedaagde, ten aanzien van de dagvaarding voorkomend in artikel 5, onder 2e, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en ten aanzien van het vonnis in artikel 59, onder 1e, van dat wetboek, niet slechts als vormvoorschriften zonder meer zijn te beschouwen, maar ook als voorschriften van materieelrechtelijke aard, in zoverre als zij waarborgen scheppen voor de rechtszekerheid, en dientengevolge aangenomen kan worden, dat een verkeerde naamsvermelding van de gedaagde in de dagvaarding, in geval deze verstek laat gaat, niet te verhelpen is, doch dit slechts mogelijk is als deze op de dagvaarding in rechte verschijnt en de rechter diens eventueel beroep op de nietigheid der dagvaarding verwerpt (artikelen 92 en 94 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering);

Overwegende dat, wat hiervan nu ook overigens burgerrechtelijk zijn moge, bij zodanige gerechtvaardigde twijfel omtrent de vraag of hier wel een *deze eiser* in dit twistgeding betreffend gewijsde bestond, gedaagde niet de gewraakte korting op eisers bezoldiging had mogen verlenen, daar artikel 118, lid 2, der Ambtenarenwet 1929 uiteraard slechts het oog heeft op rechterlijke uitspraken, waarvan onomstotelijk vaststaat, dat zij ten aanzien van de betrokken ambtenaar in kracht van gewijsde zijn gegaan;

Overwegende dat dus het aangevallen besluit nietig verklaard moet worden en de uitspraak, waarvan beroep, niet in stand kan blijven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart nietig voormeld op 14 september 1954 ten aanzien van eiser door gedaagde genomen besluit;

Verklaart eiser voor het overige niet-ontvankelijk in zijn verzoek.

WETGEVING.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

ALGEMENE BESCHOUWINGEN inzake de wenselijkheid van de grondwetsherziening naar aanleiding van:

een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in de schrapping van de artikelen 198 en 199;

een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding krijgsmacht (artikelen 68, 90, 180, 195); en andere voorstellen.

De VOORZITTER: De Kamer heeft besloten de algemene beraadslaging over al deze wetsontwerpen te zamen te houden.

Thans stel ik voor om, in afwijking van dat besluit, meer algemene beschouwingen te houden, d.w.z. algemene beschouwingen over de wenselijkheid van verandering van de Grondwet in het algemeen.

Zo nodig en zo gewenst kunnen daarna nog algemene beschouwingen over de afzonderlijke wetsontwerpen worden gehouden, waarbij tevens de mogelijkheid zal bestaan de algemene beraadslaging over enkele wetsontwerpen te zamen te houden, indien deze wetsontwerpen enige onderlinge samenhang vertonen.

De algemene beschouwingen inzake de wenselijkheid van Grondwetsherziening in het algemeen worden geopend.

De heer DE GRAAF: Mijnheer de Voorzitter!

Ik kom nu — en dat was, wat ik zoëven bij het korte debat van orde verzocht, in deze algemene beschouwingen te mogen betrekken — tot de vraag, wat bij Rijkswet en wat bij landswet behoort te worden aanhangig gemaakt, voor wat betreft de wijziging van de Grondwet.

Wanneer ik dan een korte opmerking maak naar aanleiding van wetsontwerp 4023 (ontwerp-Rijkswet no. 10, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht), heb ik hierbij dan ook niet het oog op de daarin voorgestelde materie. Mijn opmerking betreft dan ook louter en alleen het staatsrechtelijke karakter van het wetsontwerp, te weten het feit, dat in dit ontwerp van Rijkswet punten zijn vervat, welke geen Rijksaangelegenheden zijn, doch louter Nederlandse landsaangelegenheden en deswege niet in een Rijkswet thuisbehoren.

Het voorstel tot wijziging van artikel 90 der Grondwet heeft immers betrekking op schorsing van Nederlandse kiezers in de uitoefening van hun kiesrecht en het voorstel tot wijziging van artikel 195, tweede lid, heeft betrekking op wettelijke verplichtingen in verband met 's lands verdediging; beide voorstellen betreffen derhalve louter inwendige aangelegenheden van Nederland zelf en zijn daarmee gekwalificeerd als landsaangelegenheden. Zij behoren daarom rechtsgeldig bij Nederlandse landswet te geschieden.

De andere in stuk 4023 vervatte punten zijn wel degelijk aangelegenheden van het gehele Koninkrijk, zodat zij terecht in een ontwerp van Rijkswet zijn vervat.

Nu handelen al deze artikelen, dus zowel die met een louter landskarakter als die met Rijkskarakter, over een en hetzelfde, nl. de aanduiding van leger, vloot en luchtmacht met de term „krijgsmacht”.

Blijkens de Memorie van Toelichting op stuk 4023, no. 4, zijn alle onderhavige wijzigingen in één wetsontwerp vervat en moest dit dus wel in de vorm van een Rijkswet worden gegoten. Men zou zich echter kunnen afvragen, of deze samenvoeging van landsaangelegenheden en Rijksaangelegenheden in één wetsontwerp gemakshalve is geschied, dan wel of naar de mening van de Regering dit noodzakelijk voortvloeit uit de onderlinge samenhang dezer aangelegenheden.

In de Memorie van Antwoord lees ik, dat de Regering feitelijk erkent, dat de onderbrenging in één wetsontwerp louter gemakshalve is gebeurd. Ik lees althans niet, dat het voor haar een noodzakelijkheid betekende.

Deze noodzakelijkheid is echter blijkens het Voorlopig Verslag wel van andere zijde gesteld. Als de opvatting van vele leden lees ik in het Voorlopig Verslag, dat, wanneer een norm — en in casu is er sprake van één norm — in belangrijke mate een Rijksaangelegenheid is, dus ook wanneer dit niet voor de volle 100 pct. het geval is, deze norm krachtens letter en geest van het Statuut moet worden vervat in een Rijkswet.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou tegenover deze gedachtengang willen manen tot grote voorzichtigheid. Een dergelijke uitspraak kan zijn als een mes, dat aan twee kanten snijdt.

Het Statuut voor het Koninkrijk bedoelt naar letter en geest volledige zelfstandigheid en gelijkwaardigheid der Koninkrijksdelen te scheppen en te waarborgen.

De gemeenschappelijke belangen dienen te worden verzorgd op voet van gelijkwaardigheid; de eigen belangen dienen echter zelfstandig te

worden behartigd, zij het, dat de delen elkaar wederkerig bijstand kunnen verlenen.

Een dergelijke geest van het Statuut, de geest dus van de nieuwe rechtsorde in het Koninkrijk, vereist, dat men van de aanvang af die zelfstandigheid der landen strikt eerbiedigt en derhalve strikt onderscheid maakt tussen wat landsaangelegenheden en wat Rijksaangelegenheden zijn. Dit geldt ten opzichte van alle landen. Men kan slechts waar maken, dat men zulks ernstig bedoelt ten opzichte van Suriname en de Nederlandse Antillen, indien men het ook toepast ten opzichte van Nederland.

Indien men Nederlandse landsaangelegenheden in de Raad van Ministers van het Koninkrijk in plaats van in de Nederlandse Minister-raad brengt, wat verhindert dan formeel, dat men op een gegeven moment ook landsaangelegenheden van Suriname of de Nederlandse Antillen in die Raad van Ministers van het Koninkrijk brengt?

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet wel, dat het in de onderwerpelijke aangelegenheid niet zo'n vaart zal lopen. Men doet echter goed de zaak algemeen te stellen en zich zowel in het grote als in het kleine te houden aan de procedure, zoals deze door het Statuut wordt vereist, niet meer en niet minder, ten einde verwarring in competentiekwesties te voorkomen. In het Voorlopig Verslag is in dit verband door ons gewezen op de moeilijkheden, welke bij de parlementaire behandeling anders kunnen voortvloeien uit artikel 18 van het Statuut.

Indien landsaangelegenheden en Rijksaangelegenheden vanwege hun onderlinge verband in één ontwerp van Rijkswet worden samengebracht, dan zijn op dat wetsontwerp de artikelen 15 t/m 20 van het Statuut van toepassing. Dit betekent, dat de andere landen bevoegdheden verkrijgen ten aanzien van de beraadslaging over de landsaangelegenheden van het derde land. Zo krijgen krachtens artikel 18 van het Statuut de Gevolmachtigde Ministers dan wel de bijzondere gedelegeerden van Suriname en de Nederlandse Antillen het recht om zich vóór de eindstemming in de Kamers der Staten-Generaal uit te spreken.

Men vraagt zich dan af: vóór de eindstemming, waarover?

Het produkt van zodanige wetgeving is een amfibie-achtig geval. In origine houdt het reeds een verwarring in van functie, nl. van functie van Rijkswetgever met die van landswetgever. Het amfibie-achtige van dit wetsvoorstel wordt bovendien ook duidelijk gedemonstreerd door het feit, dat op stuk 4023 (R 10) no. 4, niet staat ontwerp van Rijkswet, zoals het normaal zou moeten zijn, doch „ontwerp van wet”. Ik acht zulks bepaaldelijk ongewenst en ik meen dan ook, dat de Regering haar voorstellen had behoren te splitsen, zodat er een ontwerp-Rijkswet had kunnen worden ingediend betreffende de artikelen 68, 180 en 195, eerste lid, en een ontwerp van Nederlandse landswet betreffende de artikelen 90 en 195, tweede lid.

Juist ook in de laatste alinea van de Memorie van Antwoord ligt voor mij te meer reden aan te dringen op grotere voorzichtigheid ten deze. Immers, de Regering zegt daar zelf, dat men anders toch wel

geraakt in een moeilijk criterium met betrekking tot de vraag, waar de grens moet worden getrokken tussen regeling bij Rijkswet en regeling bij gewone wet.

Daarom wil ik geachte bewindsman, mede namens mijn politieke vrienden, met klem de vraag stellen, of de Regering niet alsnog bereid is het onderwerpelijke voorstel te splitsen in een afzonderlijk ontwerp van Rijkswet en een ontwerp van gewone wet. Met belangstelling zien mijn politieke vrienden en ik het antwoord van de Regering tegemoet.

De heer BRUINS SLOT: Mijnheer de Voorzitter! Wij staan hier voor het behandelen van een aantal wetsontwerpen tot herziening van de Grondwet en wij moeten daarover op het ogenblik zeer in het algemeen enige beschouwingen houden. Hierbij komt — het is ook gebleken uit het Voorlopig Verslag en uit de redevoeringen, die vanmiddag reeds zijn gehouden — direct de vraag op: moeten wij nu juist deze onderwerpen behandelen; zijn er geen andere onderwerpen, die behandeld dienen te worden? In het Voorlopig Verslag zijn een aantal onderwerpen genoemd en daar werd bij gezegd, dat t.a.v. die onderwerpen in ons volk wel gemeenschappelijke gevoelens bestonden, waaraan naar het oordeel van Struycken bij een Grondwetsherziening zou moeten worden voldaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de ervaring leert, dat het uitermate moeilijk is, voor tal van belangrijke onderwerpen, die aan de orde kunnen worden gesteld, een dergelijk gemeenschappelijk gevoel in ons volk te construeren. De heren Oud en De Graaf hebben een aantal van deze onderwerpen de revue laten passeren.

Het systeem van Grondwetsherziening, zoals wij dat de laatste jaren hebben gekend, is naar het gevoelen van mijn politieke vrienden en mij uiterst onbevredigend. Ik moet erkennen, dat de omstandigheden met zich hebben gebracht, dat men ten aanzien van bepaalde punten — ik denk aan het probleem van de nieuwe rechtsorde en de crisis met Indonesië — tot incidentele Grondwetsherziening moest overgaan. Maar zoals het nu gaat, na praktisch iedere parlementaire periode een Grondwetsherziening, is het een uitermate onbevredigende zaak. Op de een of andere manier moeten wij daarvan af zien te komen.

De heer BEEL, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter!

Men heeft in het Voorlopig Verslag gesteld, dat er twee mogelijkheden waren: òf wel een breder opgezette herziening, òf wel wij hadden alles kunnen laten rusten. Er was echter een derde mogelijkheid. Die is door de Regering benut. Het komt hierop neer, dat de Regering op de hoogte was van de vrij algemene overtuiging in beide Kamers, dat er een uitbreiding van beide Kamers moest plaatshebben. Gezien het feit, dat hierover in grote kringen overeenstemming bestond, heeft de Regering gemeend, nu zij toch tot een herziening van de Grondwet

kwam, daaraan enkele onderwerpen te moeten toevoegen, die zij als de meest wenselijke meende te moeten betitelen.

De geachte afgevaardigde de heer De Graaf heeft gezegd: er zijn andere onderwerpen, die tegelijkertijd aan de orde hadden kunnen worden gesteld. Verschillende geachte afgevaardigden hebben echter gesteld, dat er bij de onderwerpen, die door de geachte afgevaardigde de heer De Graaf zijn genoemd, verschillende zijn, waarover in de Kamer geen overeenstemming van visie bestaat. Ten aanzien van de meest saillante punten bestaan er belangrijke en zelfs principiële verschillen. De Regering meende dan ook, die onderwerpen op het ogenblik niet aan de orde te moeten stellen.

De Regering is van oordeel, dat het ontwerpen en behandelen van een breed opgezette herziening meer tijd zou vragen dan nog beschikbaar was. Niet alleen, dat het rapport van de Staatscommissie door de wetenschap moest worden bestudeerd en in de vaktijdschriften moest worden behandeld, maar ook de Regering zelf had tijd nodig voor een bestudering en diende er rekening mede te houden, dat zowel de Tweede als de Eerste Kamer belangrijke tijd zouden vragen voor een breed opgezette herziening. Dit was niet meer te voegen in het kader van de wetgevende arbeid, waarvoor de Kamer zich geplaatst zag. Kortgeleden werd er nog de klacht geuit, dat de Kamer voor zulk een grote hoeveelheid wetgevende arbeid stond. Wat zou het gevolg geweest zijn, als binnen het raam van $1\frac{1}{2}$ à 2 jaar een breed opgezette herziening der Grondwet aan de orde zou zijn gesteld?

Er is de laatste tijd veel veranderd. Als men spreekt over „eerbied „voor de Grondwet”, dan zeg ik: akkoord: Ik ben van de betekenis van de Grondwet overtuigd. Men dient er echter ook rekening mede te houden, dat prof. Struycken reeds in 1917 gezegd heeft, dat de betekenis van de Grondwet is verminderd, waarbij hij met name wijst op de sociale ontwikkeling. Ik geloof, dat de Grondwet als rechtsbron verder aan waarde heeft ingeboet, doordat het Statuut is tot stand gekomen, doordat de ontwikkeling op volkenrechtelijk terrein zover is gegaan — de geachte afgevaardigde de heer Van der Goes van Naters heeft erop gewezen —, waarbij wij behalve de ontwikkeling in de Verenigde Naties, de Benelux, de K.S.G. de verdere vooruitgang op het gebied van de Europese integratie moeten zien als belangrijke factoren voor de bepaling van de plaats, welke de Grondwet heden ten dage inneemt. Daarnaast vragen de maatschappelijke evolutie en de daaraan zich aanpassende rechtsovertuiging toch ook, dat men ten aanzien van de betekenis van de Grondwet toch wel een meer realistische opvatting gaat huldigen, en ik vraag mij af of het mogelijk is een Grondwet zo uitgewerkt te houden, als wij heden ten dage kennen. Men heeft mij weleens gezegd: „Kijk naar België; daar heeft men de Grondwet slechts „driemaal herzien.”. Maar de Belgische Grondwet kent maar ongeveer de helft van het aantal artikelen van de Nederlandse, 110 ongeveer

Daarin worden voornamelijk gedachten ontwikkeld over de structuur van de Belgische Staat. Ik geloof, dat wij ons terdege hebben af te vragen of wij bij de verdere herziening van de Grondwet zo in details moeten blijven treden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de herziening, die thans voorligt, verantwoord is, en wij zullen bij de verschillende onderdelen nog nader met de Kamer in contact treden.

Wanneer ik nu nog even de geachte afgevaardigden volg in de volgorde van de betogen, welke zij hebben gehouden, dan ontmoet ik in de eerste plaats de geachte afgevaardigde de heer De Graaf, die gesteld heeft: Waarom zijn in het wetsontwerp Rijkswet 10 ook de onderwerpen vervat, die zuiver liggen op het terrein van het land en niet Koninkrijksaangelegenheden zijn? De geachte afgevaardigde heeft gezegd, dat een scherp onderscheid moet worden gemaakt tussen wat materie is voor de Rijkswet en wat materie is, welke slechts wettelijke regeling behoeft. Ik ben het met de geachte afgevaardigde in dat opzicht eens, echter niet, dat wij het zo scherp zouden moeten stellen, dat onder alle omstandigheden de materie van Rijkswet en de materie van wetsontwerpen gescheiden moeten worden behandeld. Er kunnen omstandigheden zijn, die het wenselijk maken om een materie, die in nauw onderling verband staat, ja, feitelijk een geheel uitmaakt, in één wet te verankeren. Dit is het geval met het onderhavige wetsontwerp. Dit is ook naar voren gebracht in de Memorie van Toelichting, waarin de Regering zegt: „Nu echter in het gehele verband gesproken wordt van „krijgsmacht”, zijn alle onderhavige wijzigingen in één wetsontwerp „samengevat”. Dat is dus het verband tussen de verschillende artikelen. In de Memorie van Antwoord heeft de Regering erkend, dat het ontwerp gesplitst zou kunnen worden, maar zij heeft gezegd, dat zij dit niet noodzakelijk acht. Dit standpunt blijft de Regering innemen en ik zou de geachte afgevaardigden willen vragen om in het onderhavige geval, gezien deze bijzondere situatie, er genoeg mee te nemen, dat deze samenvoeging in één ontwerp blijft gehandhaafd. Wij zouden, als wij dit nu nog moesten gaan splitsen, twee nieuwe wetsontwerpen krijgen, waarmede een formele procedure zou moeten worden ingeluid, welke tot ernstige vertraging zou leiden. Het is geen noodzaak, al wil ik anderzijds erkennen, dat wij zoveel mogelijk het onderscheid tussen Rijkswet en wet moeten handhaven.

De heer DE GRAAF: Mijnheer de Voorzitter!

De geachte bewindsman heeft gesproken over het onderscheid, dat er door mij in eerste instantie naar voren is gebracht tussen Rijkswet en Landswet. Ook zijns inziens is het erkennen van een sterk onderscheid tussen Rijksaangelegenheden en landsaangelegenheden gewenst. Nu zegt de bewindsman, dat er omstandigheden kunnen zijn, die het wenselijk maken, een onderling verwante materie in een zelfde wetsontwerp te regelen, in welk geval de vorm van een dergelijk wetsontwerp uiteraard zal moeten zijn dat ener Rijkswet. Ik ontken dat niet.

Wellicht kunnen die omstandigheden bestaan. De vraag is echter, of in het concrete, voor ons liggende geval van deze wenselijkheid kan worden gesproken. Indien ik dit op het concrete, thans voor ons liggende geval transporteer, meen ik, dat die wenselijkheid moeilijk een reden kan vormen. Het was mijns inziens gemakkelijker geweest de zaak hier te splitsen; dit had van de aanvang af kunnen gebeuren. In verband met de wenselijkheid om, waar mogelijk, het onderscheid duidelijk te handhaven, kan er naar mijn mening — en ik geloof, dat dit ook de mening van mijn politieke vrienden is — geen onoverkomelijk bezwaar bestaan alsnog tot splitsing over te gaan. Dit kan mijns inziens niet al te moeilijk gebeuren en wel door middel van de indiening van een Nota van Wijziging op het thans voorliggende ontwerp-Rijkswet — dat dan een ontwerp-Rijkswet kan blijven —, behelzende een schrapping van het bepaalde inzake artikel 90 en artikel 195, tweede lid, en de indiening op korte termijn van een nieuw ontwerp-Landswet.

De heer Oud: Mijnheer de Voorzitter! Het betoog van de heer Minister van Binnenlandse Zaken geeft mij geen aanleiding uitvoerig te repliceren. Ik zou echter nog gaarne even een enkel woord willen zeggen — in eerste termijn heb ik het vergeten — over het punt, dat door de geachte afgevaardigde de heer De Graaf ter sprake is gebracht met betrekking tot de kwestie van Rijkswet of landswet.

Deze zaak ligt dan voor mij zo — en ik meen, dat de Minister het daarmee op zich zelf wel eens kan zijn —, dat ik meen, dat de heer De Graaf in beginsel volkomen gelijk heeft, dat met betrekking tot de door hem genoemde artikelen de verandering had kunnen zijn aangebracht en dus had behoren te zijn aangebracht bij een landswet. Ik kan echter toch ook wel komen in de gedachtengang van de Regering, die heeft geredeneerd, dat er hier sprake van een zekere samenhang is. Als ik het goed heb begrepen, is het zo, dat bij een Rijkswet de naam zee- en landmacht wordt veranderd. Het gevolg daarvan is, dat er in de landswet in dit opzicht een zekere aanpassing moet plaatsvinden. In de andere artikelen, waarop de heer De Graaf heeft gewezen, moet dezelfde uitdrukking worden gebruikt, die elders, waar dan de eigenlijke naam wordt gegeven, gebruikt wordt. Ik kan dan wel begrijpen, dat de Regering het niet zo zwaarwichtig heeft gevonden, dat daarvoor een apart ontwerp-landswet moest worden ingediend. Ik zie daarin niet zo'n bezwaar, als wij hier als Rijkswetgever zo'n wetsontwerp aannemen, omdat de Rijkswetgever op een bepaald punt een verandering in de Grondwet heeft aangebracht, al kan men dan ten aanzien van de daarmee samenhangende punten zeggen: dit had de Rijkswetgever niet behoeven te zijn. Wat de Regering doet, is, geloof ik, het meest praktisch. Nu vreest de heer De Graaf, dat men daaraan consequenties zou kunnen gaan verbinden — ik zie die consequenties niet zo gauw — in deze zin, dat de Rijkswetgever zich op een gegeven ogenblik met de landswetten van Suriname of de Nederlandse Antillen zou kunnen gaan bemoeien. Die vrees van de heer De Graaf weegt voor mij niet zwaar, want als de Rijkswetgever zich daarmee gaat be-

moeien, dan doen in het verband van de Rijkswetgeving de heren van Suriname en de Antillen ook mee en dan zou men, wanneer er van deze zijde ernstige bezwaren werden gemaakt, toch stellig niet doorzetten, dat bij Rijkswet werd geregeld, wat zuiver de materie van een landswet is. Hoewel ik het in principe met de heer De Graaf eens ben, vind ik het dus toch wel erg omslachtig, de Regering te verzoeken, dit wetsontwerp te splitsen. Het kan natuurlijk wel, maar die aandrang zou ik niet op de Regering willen uitoefenen en ik zou dit dus willen aanvaarden, zoals het hier ligt.

De heer BEEL, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer De Graaf is teruggekomen op de onderscheiding Rijkswet en landswet. Hij heeft gevraagd, of het niet mogelijk is, om alsnog door het indienen van een Nota van Wijziging ten aanzien van de Rijkswet en daarnaast het indienen van een nieuw ontwerp, wat betreft de artikelen, die alleen voor Nederland gelden, te komen tot een oplossing, die hem en zijn fractie zou kunnen bevredigen.

De geachte afgevaardigde de heer Oud heeft er reeds op gewezen, dat dit een zeer omslachtige vorm is, afgezien van het feit, dat dit tijd vraagt. Wij zitten toch al niet zo ruim in de tijd, als wij nagaan, dat de ontwerpen ook nog in de Eerste Kamer moeten worden behandeld.

Ik zou erop willen wijzen, dat wij hier voor een zeer bijzonder geval staan. Er is hier sprake van een herziening van de Grondwet in dier voege, dat het begrip zee- en landmacht in de verschillende artikelen van de Grondwet wordt vervangen door het woord „krijgsmacht”. Is het nu, waar het een en dezelfde materie betreft, zo ernstig, dat wij in dit bijzondere, maar in zich eenvoudige, technische geval deze wijzigingen in één ontwerp tot herziening van de Grondwet hebben verankerd?

Ik erken het bezwaar, dat aan dit systeem kan zijn verbonden, het bezwaar van vervaging van de grenzen en het bezwaar, dat de Rijkswetgever zich bemoeit met een materie, die strikt genomen niet tot zijn terrein behoort, maar ik zou de geachte afgevaardigde in gemoede willen vragen: als de Regering een open oog heeft voor hetgeen hij terecht heeft signaleerd, wil hij dan in dit geval, waar het hier betreft een zuiver technische herziening, die voor alle artikelen in onderling verband moet worden aangebracht, hiermede volstaan? Ik heb er overwegend bezwaar tegen, Mijnheer de President, om door middel van de indiening van een Nota van Wijziging op dit ontwerp-Rijkswet en de indiening van een landswet op korte termijn, zoals de geachte afgevaardigde suggereerde, aan de wens van de geachte afgevaardigde op dit stuk te voldoen.

De algemene beschouwingen inzake de wenselijkheid van Grondwetsherziening in het algemeen worden gesloten.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen IN OVER-

WEGING NEMEN VAN EEN VOORSTEL TOT VERANDERING IN DE GRONDWET, BESTAANDE IN SCHRAPPING VAN DE ARTIKELEN 198 EN 199; IN OVERWEGING NEMEN VAN EEN VOORSTEL TOT VERANDERING IN DE GRONDWET, STREKKENDE TOT WIJZIGING VAN DE AANDUIDING DER KRIJGSMACHT (ARTIKELEN 68, 90, 180 EN 195), (4023, NOS. 2 EN 4) (R 10).

De algemene beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt geopend.

De heer DE GRAAF: Mijnheer de Voorzitter! Uit wat ik bij de algemene beschouwingen heb betoogd, is wel gebleken, dat mijn politieke vrienden en ik staatsrechtelijke bezwaren hebben tegen het wetsontwerp. Onze bezwaren betreffen niet de materie; met die materie gaan wij volkomen akkoord. Ook na de uiteenzetting van de geachte bewindsman blijven wij echter van oordeel, dat met dit voorstel een ongewenst precedent wordt geschapen aangaande een ongewenste vermenging van Rijksaangelegenheden met Landsaangelegenheden door samenvoeging van beide aangelegenheden in een en hetzelfde wetsontwerp. De geachte bewindsman heeft erop gewezen, dat het hier uitzonderlijke omstandigheden betreft en heeft met klem verzocht voor dit geval onze bezwaren, welke hij overigens wel aanvoelt, niet te zwaar te laten tellen. Hij beriep zich daarbij tevens op tijdnood, welke het niet wel mogelijk zou maken thans nog tot het opstellen en behandelen van twee afzonderlijke wetsontwerpen over te gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Natuurlijk wil ik wel erkennen, dat indiening van twee wetsontwerpen wel wat omslachtiger is dan de door de Regering gevolgde procedure. Echter kan zulks toch ook niet dermate grote moeilijkheden opleveren, dat men daarvoor moet wijken en dus een onjuiste procedure zou moeten aanvaarden. Wat is nl. het geval? In wetsontwerp no. 4023 kunnen de artikelen 90 en 195, tweede lid, bij Nota van Wijzigingen worden geschrapt, zodat dit wetsontwerp kan worden afgehandeld, terwijl daarnevens op korte termijn, naar mij dunkt, een eenvoudig ontwerpje van wet, wat betreft de artikelen 90 en 195, tweede lid, kan worden ingediend, hetwelk dan in deze Kamer vermoedelijk een hamerstuk zal blijken te zijn. De kwestie zelf — de kwestie van de vermenging — blijven wij in haar algemeenheid belangrijk vinden en daarom heb ik de eer, Mijnheer de Voorzitter, ter zake een amendement op uw bureau te deponeren.

Hiermede hangt uiteraard samen, Mijnheer de Voorzitter, ons voor nemen, onze stem aan het sub III gestelde te onthouden.

De heer VAN DER GOES VAN NATERS: Mijnheer de Voorzitter! De schrapping van de artikelen 198 en 199 lijkt mij voor iedereen, die de moderne ontwikkeling politiek, economisch en technisch heeft gevolgd, zo logisch, dat wij eigenlijk hierbij niet behoeven stil te staan. Ik wil opmerken, dat het zenden van troepen naar andere delen van Europa of van de wereld niet afhankelijk is van de zin, wil of lust van de Regering, maar dat de norm duidelijk in het beginartikel van deze titel

staat, nl. in artikel 194: „Handhaving van de onafhankelijkheid van „het Rijk”. Iedere Minister, die iets doet, of het nu troepen zenden is of dat hij op andere manier zich met de verdediging bezighoudt, zal zich rekenschap ervan moeten geven, dat die norm wordt gehandhaafd. Dit is voor ons volkomen voldoende. Ik constateer, dat, wanneer in artikel 194, ten aanzien waarvan geen verandering is voorgesteld, de term „Rijk” staat, daar duidelijk mede bedoeld is het Koninkrijk. Als men dat wil, kan het naderhand worden geredresseerd.

De heer BEEL, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken: Dat betreft de aanpassing aan het Statuut.

De heer VAN DER GOES VAN NATERS: Aanpassing is inderdaad het juiste woord. Het is heel duidelijk, dat het gaat om handhaving van de onafhankelijkheid van het Koninkrijk als geheel.

Bij de introductie van de term „krijgsmacht” zal ik niet stilstaan. Dit is een kwestie van smaak. Iedere term, die de collectiviteit van de wapens bestrijkt, is onaanvaardbaar. Dit kan niet worden gezegd ten aanzien van de gedachte, die ten grondslag ligt aan het amendement van de heer DE GRAAF c.s. Het gaat hierbij over de vraag, wanneer de term „Rijkswet” wel en wanneer hij niet gebruikt kan worden in de toekomst.

Onze mening is, dat wel nooit een Rijkswet voor de volle 100 pct. Rijkswet zal zijn. Zo zijn er ook bij andere regelingen van hogere orde, zoals bij voorbeeld bij tractaten, zaken, die bij interne wetten zouden kunnen worden geregeld en soms ook zijn geregeld, maar die tevens in de tractaten zelf worden geregeld.

Er is geen enkel bezwaar tegen om toch die vorm te kiezen, wanneer de hogere organisatie eigenlijk in overwegende mate prevaleert.

Ik zou het als volgt willen stellen — en dat bepaalt onze houding ten aanzien van het amendement van de heer DE GRAAF c.s. —: wanneer die grotere mate van Rijkszorg aanwezig is — en dat is hier het geval —, dat geldt voor ons, wat aan het einde van het Voorlopig Verslag staat: Naar de mening van vele leden moet namelijk,

„, wanneer een norm, en in casu is er sprake van één norm — „in belangrijke mate een Rijksaangelegenheid is, dus ook wanneer „dit niet voor de volle 100 pct. het geval is, krachtens letter en „geest van het Statuut deze norm worden vervat in een Rijkswet. „Terecht heeft dus de Regering de weg van één wetsontwerp, en „wel een ontwerp van Rijkswet gekozen.”

In de eerste plaats is het antwoord van de Regering hierop in de Memorie van Antwoord een beetje sybillisch, een beetje geheimzinnig en nevelig. De Minister zegt daar namelijk, dat er voor hen, die deze stelling niet aanvaarden, moeilijkheden zullen ontstaan. Ik vind het van belang te weten, of de Regering zelf deze stelling wél aanvaardt. Als zij deze stelling niet aanvaardt, dan moet zij amende honorable maken en het amendement van de heer DE GRAAF c.s. overnemen. Als zij deze stelling wel aanvaardt — en dan moet zij daarvoor andere mo-

tieven kiezen dan zij heeft aangegeven —, dan moet zij dat verklaren.

In artikel 14 van het Statuut voor het Koninkrijk staat: Regelen omtrent aangelegenheden van het Koninkrijk worden bij Rijkswet vastgesteld. Ik vind de term „omtrent” betrekkelijk ruim. Dat is „erom-„heen”. Het is hier dus een materie, die de materie moet zijn van de Rijkswet, maar waarbij wel degelijk plaats wordt overgelaten om ook enige landelijke materiële stof te omvatten. Aangezien er naar onze mening veel voor te zeggen valt, dat de eenheid van norm toch ook zekere waarde heeft naast de inhoud van de norm, geloven wij, dat het algemeen belang ermee gediend is, in deze en dergelijke aangelegenheden, waarbij er dus zal worden afgewogen, in hoeverre er sprake is van een Rijksaangelegenheid — sommigen zullen zeggen: voor 90 pct.; anderen: voor 80 pct.; dat wil ik nu in het midden laten — één norm te introduceren, waarvoor men dan uiteraard de hogere norm van een Rijkswet moet nemen. Wij kunnen ons dus wel verenigen met het wetsontwerp, zoals het voor ons ligt.

De heer BEEL, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gisteren reeds het standpunt van de Regering medegedeeld met betrekking tot hetgeen de geachte afgevaardigde de heer DE GRAAF thans in een amendement heeft vervat. Wanneer de geachte afgevaardigde de heer VAN DER GOES VAN NATERS spreekt over een sibyllisch antwoord in de Memorie van Antwoord, dan moet ik toch opmerken, dat hij deze Memorie van Antwoord moet zien naast de toelichting, die tot het wetsontwerp is gegeven. Daarbij kan hij ook voegen hetgeen ik gisteren mondeling in deze Kamer heb medegedeeld. In de Memorie van Toelichting — ik heb daar gisteren ook reeds op gewezen — is gezegd:

„De verklaring, dat er grond bestaat de wijziging van de Grondwetsartikelen 68, 180 en 195, eerste lid, in overweging te nemen, behoort bij Rijkswet te geschieden. Het voorstel betreft echter ook wijziging van artikel 90, en van het tweede lid van artikel 195, welke bepalingen op zich zelf beschouwd alleen betrekking hebben op Nederland. Nu echter in het gehele verband gesproken wordt van „krijgsmacht” zijn alle onderhavige wijzigingen „in één ontwerp vervat.”

In het onderhavige geval is er een scheiding te maken. Ik heb dat gisteren ook gesteld. Wat dat betreft, kan ik de gedachtengang van de geachte afgevaardigde de heer DE GRAAF dus wel volgen. Ik heb er echter anderzijds op gewezen, dat hier een nauwer verband bestaat, dat in al deze artikelen dezelfde term van land- en zeemacht voorkomt. Verder heb ik erop gewezen, dat het hier slechts een eenvoudige technische herziening betreft. Daarenboven heb ik gesteld, dat de Regering niet het standpunt deelt, dat de onderscheiding tussen Koninkrijkszaken en landszaken per se zover moet worden doorgevoerd, dat onder alle omstandigheden in een Rijkswet geen materie mag voorkomen, die uitsluitend betrekking heeft op het land.

Het is, zoals de geachte afgevaardigde de heer VAN DER GOES VAN

NATERS ook heeft gesteld; in dit geval is de onderscheiding duidelijk te maken. Maar zeker zijn er ook gevallen denkbaar, waarbij een materie overwegend het karakter heeft van een Koninkrijksaangelegenheid, terwijl er toch bepalingen in voorkomen, waarvan men moet zeggen: dit is een uitwerking, die slechts slaat op het land. Men kan dus niet zeggen, dat die splitsing onder alle omstandigheden mogelijk zal zijn, zonder dat de zaken uit hun verband zullen worden gerukt. Daarom gaat men te ver als men zegt, dat de onderhavige materie in gescheiden ontwerpen had moeten worden vervat.

Daarnaast wil ik wijzen op de factor van de tijdnood. Wanneer het amendement van de geachte afgevaardigde de heer DE GRAAF wordt aangenomen, betekent dit, dat voor wat betreft artikel 90 en het tweede lid van artikel 195 een nieuw ontwerp zal moeten worden ingediend. Daarover moet de Raad van State worden gehoord en dat vergt natuurlijk tijd. Is het nu nodig, waar de Regering uitdrukkelijk heeft verklaard, dat zij bij volgende wetsontwerpen die scheiding zoveel mogelijk zal bewerkstelligen, en waar het hier slechts een technische herziening betreft, om voor dit punt nu nog eens deze procedure te gaan volgen? Ik zou de geachte afgevaardigde toch wel willen vragen — maar ik heb weinig hoop op een gunstige reactie, want ik heb gisteren reeds tweemaal tevergeefs een beroep op hem gedaan —, dit amendement terug te nemen.

De algemene beraadslaging over beide wetsontwerpen wordt gesloten.

In behandeling komt het wetsontwerp IN OVERWEGING NEMEN VAN EEN VOORSTEL TOT VERANDERING IN DE GRONDWET, BESTAANDE IN SCHRAPPING VAN DE ARTIKELEN 198 EN 199 (4023, NO. 2 (R 10)).

De algemene beraadslaging over dit wetsontwerp heeft reeds plaats gehad.

De punten I en II en de beweegreden van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De VOORZITTER: Naar mij blijkt, adviseert de Commissie van Voorbereiding tot aanvaarding van het wetsontwerp.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

In behandeling komt het wetsontwerp IN OVERWEGING NEMEN VAN EEN VOORSTEL TOT VERANDERING IN DE GRONDWET, STREKKENDE TOT WIJZIGING VAN DE AANDUIDING DER KRIJGSMACHT (ARTIKELEN 68, 90, 180 EN 195) (4023, NO. 4) (R 10).

De algemene beraadslaging over dit wetsontwerp heeft reeds plaats gehad.

De punten I en II worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over punt III, luidende:

„In het tweede lid van artikel 90 van de Grondwet vervallen „de woorden „bij de zee- en de landmacht”.”

De heer DE GRAAF: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb reeds gezegd, dat door ons uiteraard artikel III wordt gezien in samenhang met ons amendement op artikel V. Ons standpunt brengt derhalve mee, dat wij gedwongen zijn onze stem tegen artikel III uit te brengen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De VOORZITTER: Ik geef achtereenvolgens het woord aan de heren BRUINS SLOT en BEERNINK tot het afleggen van een korte verklaring.

De heer BRUINS SLOT: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet u zeggen, dat ik mij niet kan ontworstelen aan de striktheid van de argumentatie, die de geachte afgevaardigde de heer DE GRAAF te berde heeft gebracht, toen hij sprak over zijn amendement en ook toen hij zijn standpunt ten aanzien van artikel III bepaalde. Ik zal derhalve ook tegen artikel III stemmen en straks mijn stem aan het amendement van de heer DE GRAAF c.s. geven.

De heer BEERNINK: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat de geachte afgevaardigde de heer DE GRAAF, wanneer hij aandringt op schrapping van onderdeel III, in formele zin gelijk heeft. Ik kan mij evenmin als de spreker, die mij voorafging, aan de gedachte onttrekken, dat wat hier wordt voorgesteld niet geheel juist is. Ik zal derhalve mijn stem aan dit onderdeel niet geven en ik zal ook straks mijn stem uitbrengen vóór het amendement van de heer DE GRAAF c.s., betrekking hebbende op artikel 195 van de Grondwet.

De VOORZITTER: Ik verzoek de Commissie van Voorbereiding haar oordeel over punt III mede te delen.

De heer BURGER, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! Onder de aanwezige leden van de Commissie van Voorbereiding zijn vijf leden vóór en vijf leden tegen aanvaarding van dit artikel.

Punt III wordt verworpen met 38 tegen 31 stemmen.

De VOORZITTER: In verband met de verwerping van punt III dienen de cijfers IV en V te worden gewijzigd in III en IV.

Punt III (oud IV) wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over punt IV (oud V), luidende:

„In artikel 195 van de Grondwet worden in het eerste lid de „woorden „zee- en landmacht” en in het tweede lid de woorden „„zee- of landmacht” vervangen door: krijgsmacht.”,

waarop door de heer DE GRAAF, mejuffrouw KLOMPÉ, de heren N. VAN DEN HEUVEL, VAN RIJCKEVORSEL en ROMME een amendement is voorgesteld (Stuk no. 10), strekkende om punt IV als volgt te lezen:

In artikel 195, eerste lid, van de Grondwet worden de woorden „zee- en landmacht” vervangen door: krijgsmacht.

De VOORZITTER: De heer DE GRAAF heeft dit amendement reeds bij de algemene beraadslaging over het wetsontwerp toegelicht.

Voorgesteld door vijf leden, maakt het amendement van de heer DE GRAAF c.s. (Stuk no. 10) een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer BEEL, Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Nu de Kamer een duidelijke uitspraak heeft gedaan, wordt dit amendement door de Regering overgenomen.

Aangezien het amendement van de heer DE GRAAF c.s. (Stuk no. 10) door de Regering is overgenomen, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De VOORZITTER: Naar mij blijkt, heeft de Commissie van Voorbereiding tegen deze door de Regering aangebrachte wijziging geen bezwaar.

Het gewijzigde punt IV, thans luidende:

In artikel 195, eerste lid, van de Grondwet, worden de woorden „zee- en een landmacht” vervangen door: krijgsmacht, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De VOORZITTER: In verband met de verwerping van het oorspronkelijke punt III moeten in het intitulé van het wetsontwerp het getal 90 en de komma daarachter vervallen en in punt I de cijfers II-V worden vervangen door II-IV.

Is de heer Minister bereid deze wijzigingen aan te brengen?

De heer BEEL, Minister van Binnenlandse Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De beweegreden van het wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De VOORZITTER: Naar mij blijkt, adviseert de Commissie van Voorbereiding tot aanvaarding van het wetsontwerp.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Krijgsraden te velde; militair strafrecht.

Uit het Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs der Eerste Kamer der Staten-Generaal over de ontwerpen van wet tot vaststelling van:

- 1°. hoofdstuk VIII A (*Departement van Oorlog*) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1956, en
- 2°. hoofdstuk VIII B (*Departement van Marine*) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1956,

nemen wij uit de overweging van deze wetsontwerpen in de afdelingen der Kamer de volgende opmerkingen over:

LANDMACHT.

Met verwondering hadden dezelfde leden kennis genomen van de door de Staatssecretaris van Oorlog gegeven uiteenzetting, waarom er nog steeds krijgsraden „te velde” bestaan (*Handelingen Tweede Kamer, zitting 1955—1956, deel I, blz. 293, rechterkolom*). Deze verwondering was echter tot verbazing gestegen, toen deze bewindsman had menen te mogen constateren: „hoever wij al zijn”. Zij herinnerden eraan, dat hierover reeds in 1947 met wijlen Minister Fiévez was gediscussieerd en dat ook toen reeds werd gestreefd naar een — uiteraard aan de gewtzigde omstandigheden aangepaste — normale vredesrechtspiegeling. Dit streven, aldus deze leden, schijnt dergelijke ambtelijke tegenstrevers op zijn weg te vinden, dat, hoewel sedert 1949 de omstandigheden hier te lande zodanig waren, dat er alle aanleiding bestond om de bijzondere berechting door krijgsraden te velde te beëindigen (zie t.a.p.), deze krijgsraden te velde nog steeds niet het veld hebben geruimd. Het zo juist vermelde citaat is naar de mening van de aan het woord zijnde leden ook daarom verhelderend, omdat daaruit blijkt, dat vroeger wel aangevoerde argumenten — zoals het formeel nog bestaan hebben van een oorlogstoestand met Japan en de inmiddels helaas verdwenen mogelijkheid tot realisatie van de E.D.G. — dus slechts pour besoin de la cause werden gebezigd en op zich zelf geen aanleiding vormden om die abnormale berechting te handhaven. Thans wensten deze leden gaarne een duidelijk bescheid, wanneer deze abnormaliteit een einde zal nemen.

MILITAIR STRAFRECHT.

Verscheidene leden vroegen het oordeel van de Minister over het onderbrengen van jeugdige militaire gedetineerden in huizen van bewaring. Zij verwezen hiervoor naar hetgeen opgemerkt werd op de Derde studiedag van het Nederlands Gevangeniswezen 1955. Gaarne zouden zij vernemen, of de Minister voldaan is over de toepassing van het militaire strafrecht, met name, of het zijn overtuiging is, dat met de jeugdige leeftijd der delinquenten voldoende rekening wordt gehouden.

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie van Rapporteurs der Eerste Kamer der Staten-Generaal aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de Memorie van Antwoord, waaruit wij het volgende overnemen (Red.):

LANDMACHT.

Het is de ondergetekende nog niet mogelijk een duidelijk bescheid te geven wanneer de krijgsraden te velde kunnen verdwijnen. Het werk van voorbereiding van de wijziging van het militaire strafprocesrecht — en van de daarmee nauw samenhangende partiële herziening van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht — heeft gedurende jaren onder invloed gestaan van de pogingen om in E.D.G.-verband te komen tot een uniform militair strafrecht en strafprocesrecht.

Na de verwerping van de E.D.G. was het nodig, de opzet wederom te herzien, waarmede opnieuw omvangrijke arbeid werd gevorderd. De ondergetekende moge de verzekering geven dat de voltooiing van de herzieningsontwerpen, welke aan de overgang naar de vredesrechtspleging dient vooraf te gaan, zoveel mogelijk zal worden bevorderd. Zijn ambtgenoot van Justitie, onder wiens leiding de herziening wordt voorbereid, verwacht de desbetreffende voorontwerpen, welke bij Rijkswet moeten worden vastgesteld, binnenkort, met het oog op het overleg met Suriname en de Nederlandse Antillen, aan zijn ambtgenoot van Overzeese Rijksdelen te kunnen doen toekomen.

MILITAIR STRAFRECHT.

De ondergetekende stelt er prijs op, allereerst te verklaren, dat hij zich met de strekking van het betoog, weergegeven op blz. 74 van het verslag van de derde studiedag van het Nederlandse Gevangeniswezen 1955 geheel kan verenigen. Hij streeft er dan ook naar om voor de onbevredigende situatie, waarop in dat betoog wordt gedoeld, een aanvaardbare oplossing te vinden. Enkele maanden geleden is door zijn ambtgenoot van Justitie en ondergetekende tezamen een kleine ambtelijke commissie ingesteld, die tot taak heeft te adviseren met betrekking tot enige vraagstukken, samenhangend met het voorlopig justitieel arrest.

Voor wat betreft de vraag of bij de toepassing van het militaire strafrecht genoegzaam rekening wordt gehouden met de veelal jeugdige

leeftijd der militaire delinquenten, wijst hij er in de eerste plaats op, dat op grond van de artikelen 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht de bepalingen van het Kinderstrafrecht in het algemeen ook gelden bij de toepassing van het militaire strafrecht. Voorts zal op het punt van de strafrechtspraak tegen minderjarige militairen uiteraard zoveel mogelijk worden aangesloten bij de wetsontwerpen tot herziening van het kinderstrafrecht en het kinderstrafprocesrecht, welke thans bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanhangig zijn.

De ondergetekende is er van overtuigd, dat ook de militaire justitie een open oog heeft voor de bijzondere belangen van jeugdige delinquenten.

De Minister van Oorlog en van Marine,

(Maart 1956).

C. STAF.

Beschikking houdende de Instelling van Mobiele Colonnnes ¹⁾.

De Ministers van Binnenlandse Zaken en van Oorlog en van Marine, Overwegende:

dat ter uitvoering van de beslissing van de ministerraad van 14 Maart 1955 dat de Rijks Mobiele Colonnnes voortaan onder de naam van Mobiele Colonnnes (M.C.'s) militaire colonnnes zullen zijn, een nadere regeling dient te worden getroffen;

Besluiten:

- A. 1. de M.C.'s bedoeld in het „Rijksplan B.B.“, zoals dit is of nader zal worden vastgesteld, zullen worden bemand met militair personeel dat daartoe door de Minister van Oorlog en van Marine zal worden bestemd;
2. de militaire vorming, opleiding en oefening alsmede de militaire uitrusting geschieden overeenkomstig de aanwijzingen van de Minister van Oorlog;
3. de organisatie, de opleiding en de oefening met betrekking tot de specifieke BB-taken van de M.C.'s geschieden overeenkomstig de aanwijzingen welke de Minister van Binnenlandse Zaken in overeenstemming met de Minister van Oorlog geeft;
4. de Minister van Binnenlandse Zaken stelt in overeenstemming met de Minister van Oorlog vast de eisen welke uit specifiek BB-oogpunt aan de M.C.'s moeten worden gesteld;
5. de Minister van Binnenlandse Zaken stelt zowel het voor de uitrusting als voor de oefening van de M.C.'s benodigde BB-

¹⁾ Deze gemeenschappelijke beschikking van de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Oorlog en van Marine van 24 Juni 1955, Hoofdafdeling O. O. en V., Afdeling O.B.B., Nr U 24112, houdende de instelling van militaire mobiele brandweer-, geneeskundige- en opruimings- en reddingscolonnnes onder een algemeen inspecteur tevens commandant Mobiele Colonnnes, is ter algemene kennis gebracht bij L.O. 75/1a, Nr 55210, LuO Nr 55516.

- materiaal ter beschikking en draagt zorg voor het herstel, de vervanging en de vernieuwing van dit materieel;
6. de Minister van Binnenlandse Zaken verleent de Minister van Oorlog medewerking met betrekking tot de opleiding van de door deze aan te wijzen hoofdinstructeurs, instructeurs en MC-officieren voor hun specifieke BB-taak;
  7. de Minister van Binnenlandse Zaken bevordert dat de M.C.'s in samenwerking met gemeentelijke BB-organisaties oefeningen kunnen houden;
- B.
8. de M.C.'s worden gesteld onder bevel van een algemeen inspecteur, tevens commandant M.C.'s, die rechtstreeks ressorteert onder de Minister van Oorlog;
  9. de algemeen inspecteur is tegenover de Minister van Oorlog verantwoordelijk, dat de organisatie, opleiding, oefening, paraatheid en mobilisatie-voorbereiding van de M.C.'s zowel uit militair als specifiek BB-oogpunt voldoen aan de door de beide Ministers gegeven aanwijzingen;
- C.
10. de Minister van Binnenlandse Zaken belast een gecommiteerde voor MC-zaken met de behandeling van alle specifieke BB-aangelegenheden de M.C.'s betreffende;
  11. de gecommiteerde draagt zorg dat de Minister van Binnenlandse Zaken bij voortduring op de hoogte is met de gang van zaken betreffende de specifieke BB-opleidingen bij de M.C.'s;
- D.
12. de algemeen inspecteur en de gecommiteerde houden elkaar, ook eigener beweging, op de hoogte van alle aangelegenheden, welke voor een juiste vervulling van hun taak van belang kunnen zijn;
  13. teneinde het militaire instructiekader der M.C.'s van voorlichting te kunnen dienen met betrekking tot de specifieke BB-opleiding wordt ingesteld een aan de staf van de Algemeen Inspecteur toe te voegen adviesorgaan BB, bestaande uit enige BB-specialisten, aan te wijzen door de Minister van Binnenlandse Zaken in overeenstemming met de Minister van Oorlog;
- E.
14. In de gevallen, bedoeld in de artikelen 8 en 37 van de Wet Bescherming Bevolking zullen de M.C.'s worden ingezet op aanwijzing van de Nationale Commandant BB; deze kan aan de Commandant M.C.'s operationele aanwijzingen geven. Voor de uitvoering van de gegeven aanwijzingen is de Commandant M.C.'s verantwoordelijk tegenover de Minister van Oorlog;
- F.
15. de financiering van de M.C.'s geschiedt uit de daarvoor aan de Minister van Binnenlandse Zaken ter beschikking zijnde, dan wel ter beschikking komende fondsen der onder zijn beheer staande begroting, welke fondsen voor zover nodig en wenselijk middels jaarlijkse verrekens Staten worden overgemaakt aan de Minister van Oorlog;
  16. het beheer en de administratie van het militaire personeel, van het ter beschikking van de algemeen inspecteur gestelde mate-

rieel en van de onroerende goederen geschiedt volgens de voorschriften geldende voor de K.L.;
 het beheer en de administratie van het ter beschikking van de algemeen inspecteur gestelde specifieke BB-materieel geschiedt volgens aanwijzingen welke de algemeen inspecteur ontvangt van de Minister van Binnenlandse Zaken door tussenkomst van de Minister van Oorlog;

G. Ingesteld worden:

door de Minister van Oorlog:

1. de algemene inspectie M.C.'s;
2. het bureau M.C.'s bij het Ministerie van Oorlog, ressorterende onder de secretaris-generaal van dit Ministerie;

door de Minister van Binnenlandse Zaken:

het bureau van de gecommitteerde voor MC-zaken, ressorterende onder de Hoofdafdeling Openbare Orde en Veiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

's-Gravenhage, 24 Juni 1955.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
 (w.g.) BEEL.

De Minister van Oorlog en van Marine,
 (w.g.) STAF.

Besluit houdende oprichting van het Korps Mobiele Colones¹⁾.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 3 november 1955, Directoraat Juridische Zaken, Afdeling Wetgeving en Publiek Recht, no. 210.482 R;

Gelet op de artikelen 68 en 195 der Grondwet,
 Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

Te rekenen van 1 augustus 1955, is opgericht het Korps Mobiele Colones, waarvan de organisatie door Onze Minister van Oorlog zal worden vastgesteld²⁾.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in de *Staatscourant* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 14 november 1955.

JULIANA.

De Minister van Oorlog,

C. STAF.

¹⁾ K.B. van 14 november 1955 no. 41 opgenomen in de Nederlandse Staatscourant van 30 november 1955 no. 233. (*Red.*).

²⁾ De Regering beschouwt het korps Mobiele Colones als zelfstandig krijgsmachtonderdeel (M.R.T. XLIX (1956) blz. 279).

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Aftrek van krijgstuchtelijke straffen.

De door de Krijgsraad te Velde Zuid verkondigde, later door mij ondersteunde opvatting, dat reeds ondergane krijgstuchtelijke straffen door de militaire rechter in mindering mogen worden gebracht, werd in tweede instantie bestreden door W. H. V. Zie hiertoe M.R.T. XLVIII pag. 497 alsmede M.R.T. XLIX pag. 154 en 222.

Na dat al had ik deze zaak verder gaarne laten rusten, doch het laatst verschenen betoog van de hand van W. H. V. staat dit m.i. niet toe. Ten dele immers richt W. H. V. zich tegen mijn argumenten na deze verminkt weergegeven te hebben, ten dele herhaalt hij zijn vroegere tegenwerpingen zonder daarbij in te gaan op hetgeen daartegen door mij werd aangevoerd.

Aan de hand van W. H. V.'s dupliek moge het navolgende gelden:

ad (a). Mijn veronderstelling dat de krijgsraad bij zijn motivering de *wenselijkheid* van de aftrek-methode vooropstelde wordt door W. H. V. genoemd „het openlijk aankondigen van een *petitio principii*”. Onder dit laatste versta ik het als *gegeven* vooropstellen van hetgeen men wenst aan te tonen; iets gans anders dus.

Verder wordt gesteld dat ik de woorden van art. 57 W.K. „rekening „houden met” uitleg als „in mindering brengen”. Ook dat is niet juist, immers ik stelde dat „in mindering brengen” een van de vormen is waarin men kan „rekening houden met”. Wederom iets gans anders dus.

ad (b). Toen de krijgsraad de gedwongen oplegging van de minimum straf kwalificeerde met de woorden „onwaarachtige kunstgreep”, en W. H. V. daar tegen inbracht, dat de rechter meer dan eens — zij het slechts in bijzondere gevallen — noodgedwongen die minimum straf heeft opgelegd zonder dat daarbij gesproken kan worden van een onwaarachtige kunstgreep, besloot ik tot het bestaan van een misverstand, hierin bestaande dat W. H. V. deze kwalificatie op de persoon van de rechter betrok zulks in afwijking van de bedoeling van de krijgsraad.

Nu volgens W. H. V. geen misverstand in het spel was vraag ik mij vruchteloos af, wat dan wel de zin van zijn tegenwerping geweest mag zijn.

ad (d). Het argument, dat „rekening houden met” op de tot dusver gebruikelijke wijze voor de lezer van het strafregister misleidend werkt, wordt niet duidelijk genoemd. Nu ligt het m.i. toch nogal voor de hand dat bij deze methode een wat ik zou willen noemen versluierde aftrek plaats vindt, welke niet kenbaar is voor de rechter in een latere strafzaak. De militaire rechter kan deze nog opsporen d.m.v. de straflijst, de burgerrechter beschikt daar echter niet over. Diens conclusie m.b.t. de vroegere strafzaak ligt evenzeer voor de hand!

Verder stelt W. H. V. dat de rechter, oordelend dat het feit door de krijgstuchtelijke straf voldoende is geboet, van zijn aversie tegen een tweede veroordeling duidelijker doet blijken door oplegging van de

minimum straf dan door toepassing van aftrek. Echter het gaat in het geheel niet om 's rechters aversie tegen tweede veroordeling maar om zijn tegenzin tegen een tweede executie.

Bovendien: W. H. V. gaat er van uit dat in het hier bedoelde geval de rechter de versluiering, de „strafbladvervalsing” slechts kan toejuichen, omdat daarmee een extra-leed wordt bespaard. Dit uitgangspunt is onjuist, aangezien het ook zeer goed zó kan zijn, dat de rechter, afkerig van tweede executie, nochtans vermelding van de volle straf op het strafblad van harte toejuicht. Afgezien van de vraag of het hele strafblad-argument, zoals dit door W. H. V. wordt gebezigd, niet principieel onjuist is, het strekt om de zojuist vermelde reden noch ten gunste, noch ten ongunste van een der hier botsende opvattingen; het is volmaakt neutraal.

ad (e). W. H. V. stelt dat in mijn opvatting de rechter eerst gaat bezien welke straf opgelegd moet worden om na aftrek nul als restant te krijgen. Reeds de vorige maal betoogde ik, doch het schijnt nodig dit hier te herhalen, dat hier een pure veronderstelling in het spel is, naar de grondslag waarvan men vruchteloos zoekt. Zelfs wanneer het feit dat de man krijgstuchtelijk reeds voldoende of te zwaar werd gestraft voor de rechter een praemisse genoemd mag worden — quod non — zelfs dan mag men daaruit niet concluderen, dat die rechter daarom zijn strafmaat aan de krijgstuchtelijke straf zal aanpassen; die conclusie is uit de lucht gegrepen. Juist is dat de rechter zijn straf dient te bepalen los van de reeds ondergane krijgstuchtelijke straf, doch ik kan bepaald niet inzien waarom een rechter bij toepassing van aftrek anders zou handelen; overigens kan de rechter ook zonder toepassing van aftrek geheel overeenkomstig handelen.

Is in dit opzicht de onafhankelijkheid van de rechter, waarop W. H. V. zich beroept, in het geheel niet in het geding, wel vraag ik mij af of men zich sterker afhankelijkheid kan denken dan van de rechter, die *gedwongen* is een bepaalde straf op te leggen!!

ad (g). Vervolgens stelt W. H. V. dat door mij van de rechter gevorderd wordt, dat hij b.v. verlaging in mindering brengt op gevangenisstraf. Dat zou inderdaad een ernstig bezwaar zijn, dat ik dan ook laat gelden, wanneer mij wordt aangewezen waar of wanneer ik zulks gevorderd heb.

Ook hier schijnt het nodig te herhalen — ik legde daar de vorige maal reeds de volle nadruk op — dat art. 57 W.K. aftrek niet als een plicht oplegt, doch slechts de mogelijkheid ertoe openlaat.

Tussen deze beiden gaapt een welhaast peilloze afgrond. Weliswaar wordt in de door mij verdedigde opvatting de rechter een vrijheid toegekend, welke eventueel zou kunnen leiden tot zeer vreemde resultaten, doch als de vrees daarvoor reden zou zijn om die vrijheid aan de rechter te onthouden, dan liggen in onze strafwet nog wel andere, aanmerkelijk gevaarlijker, mogelijkheden welke de rechter op dezelfde grond zouden moeten worden ontzegd. Ik meen echter, dat wij ervan moeten uitgaan, dat de rechter in staat is om ook van het instituut van de aftrek op een verstandige wijze gebruik te maken.

Al met al staat de stelling, dat naar ons recht aftrek van reeds ondergane krijgstuuchtelijke straffen geoorloofd is, tot op heden ongeschokt. De pogingen die werden aangewend om het tegendeel aan te tonen zijn, naar ik meen te hebben aangetoond, stuk voor stuk ondeugdelijk gebleken. Vooralnog zie ik overigens nog geen sterkere argumenten tegen de hier verdedigde interpretatie van art. 57 W.K. dan welke tot nu toe werden gebruikt; mochten dezen echter wel bestaan, dan zal ik gaarne mijn mening voor de betere geven.

Mr H. J. F. BIJVOET.

Na mijn „dupliek” op blz. 222/3 hiervóór, komt Mr BIJVOET thans met een „nadere conclusie”. Deze zou mij de bevoegdheid geven om mijnerzijds daarop te reageren. Aangezien ik reeds bij mijn vorige opmerkingen het nadeel zag dat het vraagstuk zelf schuil dreigde te gaan achter de opeenstapeling van argumenten en tegenargumenten, volsta ik met een simpel persistit.

W. H. V.

De aanduiding „Krijgsmacht” in de grondwet.

Onder bovenstaande titel schreef Mr W. H. VERMEER in het Nederlands Juristenblad van 14 april 1956 (blz. 321/323):

Kort geleden verscheen de memorie van toelichting op het ontwerp van wet tot verandering in de grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in de artikelen 68, 90, 180 en 195 G.W. Zoals bekend wil dit onderwerp de woorden „zee- en landmacht” in de grondwet vervangen door „krijgsmacht”.

Hiertegen bestaan een aantal bezwaren, welke goddeels reeds door Mr M. V. Polak op blz. 975/76 van de vorige jaargang *) naar voren zijn gebracht en in de parlementaire gedachtenwisseling terzijde zijn geschoven **). Op één bezwaar wil ik, nu genoemde memorie van toelichting dat als het ware onderstreept, nader de aandacht vestigen. Ik doel op het bezwaar dat thans niet meer door de Grondwetgever vastgesteld zal zijn, uit welke delen de krijgsmacht bestaat. De „corpsen” van de krijgsmacht zijn in den vervolge overgeleverd aan de genade van de gewone wetgever of minder.

Dit bezwaar wordt in de memorie van toelichting als een voordeel aangevoerd. Wij lezen daarin dat de ondertekenaars (de Minister-President, en de Ministers van Binnenlandse Zaken, van Oorlog en van Marine en van Overzeese Rijksdelen) van mening zijn „dat het de „voorkeur verdient uit de Grondwet elke indicatie aangaande de organisatie van de Krijgsmacht te weren, zoals, behalve bij de zelfstandigmaking van de luchtmacht, onlangs weer is gebleken bij de oprichting „van het Korps Mobiele Colonne als zelfstandig krijgsmachtsdeel „(Nederlandse Staatscourant van 30 november 1955, no. 233)” ***).

Nu kan men van mening verschillen of iets een voordeel is of niet

*) Van het Ned. Juristenblad.

***) M.R.T. XLIX (1956) blz. 73.

***) M.R.T. XLIX (1956) blz. 361, 363. (Red.).

en ik meen dat de grondwettelijke vogelvrijverklaring van de krijgsmachtonderdelen bepaaldelijk een nadeel is. Ik vraag mij daarbij af of de consequenties van het proclameren van een nieuw zelfstandig „krijgsmacht-onderdeel” wel ten volle overzien worden. Ik wil dit toelichten door aan de hand van de groei van de luchtmacht enkele stadia op het terrein van de militaire rechtspraak te belichten.

Op 3 januari 1951 werd door de President van de Krijgsraad te Velde West (’s-Gravenhage) een speciale „luchtmacht-kamer” geïnstalleerd (M.R.T. XLIV blz. 133).

Bij K.B. van 7 juli 1952 werd de Chef Luchtmachtstaf aangewezen als commanderend generaal in de zin van de „regtspleging landmagt” (M.R.T. XLV, blz. 555).

Op 18 juli 1952 maakte de Chef Luchtmachtstaf van de hem aldus verleende hoedanigheid gebruik door het instellen van drie krijgswaarden te velde voor de luchtmacht (opererend volgens de „regtspleging landmagt” en een personele unie vormende met de krijgswaarden te velde voor de landmacht) (M.R.T. XLV, blz. 715).

Bij K.B. van 11 maart 1953 (Stbl. 134) krijgt de luchtmacht het predicaat „Koninklijke” en wordt dit wapen geproclameerd tot een „zelfstandig militair orgaan” (M.R.T. XLVI, blz. 344).

Na deze op K. B. gebaseerde (zich op het terrein van de rechtspraak uitende) emancipatie van de luchtmacht volgt de wetgever: de Wetten van 8 december 1954 (Wet Bevordering en Ontslag Beroepsfunctionarissen en Wet Reserve-Personeel Krijgsmacht) zijn verdeeld in drie hoofdstukken, resp. behandelende de marine, de landmacht en de luchtmacht.

Thans volgt, in deze niet te stuiten drang van onder af, de grondwetgever: naast de twee oude krijgsmacht-onderdelen dient voor de luchtmacht in de grondwet een plaats te worden ingeruimd.

Het zou voor de hand gelegen hebben als men in de grondwet, evenals K. B. en wet gedaan hebben, eenvoudig de luchtmacht naast de twee oudere wapenbroeders had vermeld. Men heeft echter, om de luchtmacht binnen te laten, de grondwet volledig opengeworpen en het thans in de macht van de Kroon (of van de Minister) gelaten, als krijgsmacht-onderdeel toe te laten wie men wil. Wij lezen dan dat wij, zelfs nog voordat de procedure van dit openbreken van de grondwet is voltooid, alweer een vierde krijgsmacht-onderdeel rijker zijn geworden, waarvan de geboorte zelfs niet in het Staatsblad is aangekondigd, doch in de Staatscourant aan het oog van groter kring van belangstellenden is onttrokken.

Wanneer men echter krijgsmacht-onderdelen met zo weinig moeite en zo geruisloos een gelijke zelfstandigheid kan verlenen als vanouds de zee- en de landmacht hebben, dan kunnen wij elk ogenblik (om nu maar bij de vier thans geproclameerde onderdelen te blijven) verwachten een ministerie van Mobiele Colonne of een ontwerp van wet op de „Rechtspleging bij de Mobiele Colonne” (in afwachting van het gereedkomen van het ontwerp-wetboek van militaire strafvoorrang). Want wel heeft de luchtmacht, voortgekomen uit de landmacht,

zich voorlopig tevreden gesteld met het gebruiken van de „regtspleging „landmagt”, maar het is niet zeker of de jongste twijg aan deze zo voorspoedig groeiende boom even bescheiden zal zijn.

Men kan een dergelijke snelle voortplantingsmogelijkheid een voordeel noemen. Mr Polak merkte echter reeds op dat dit openbreken van de grondwet niet alleen de geboorte, maar ook het tenietgaan van krijgsmachtonderdelen à la merci van de wetgever ¹⁾ bracht. Wij kunnen, wanneer het voorstel tot mutilering van de grondwet succes heeft, op een kwade morgen bij het ontbijt de Staatscourant lezende, bemerken dat het land van de Ruyter en Doorman geen marine meer heeft, of dat bij simpel Koninklijk Besluit de landmacht afgeschafte is. Is dit een voordeel? En is een dergelijke maatregel niet een zaak des grondwetgevers?

Men werpe niet tegen dat het met dergelijke extreme voorbeelden zo'n vaart niet zal lopen. Dat neem ik gaarne aan. Maar de voorgestelde grondwetsredactie maakt het mogelijk, en dat acht ik geen voordeel.

VIIe Internationale Congres van Katholieke Artsen.

Van 9 tot 15 September a.s. wordt in Scheveningen (Kurhaus) gehouden het VIIe internationale congres van katholieke artsen. Het thema van dit congres is „Arts en Recht”. De behandeling van het onderwerp wordt gesplitst in vier delen t.w.:

1. Fundamentele beschouwingen over het medisch recht, verhouding moraal en recht, verantwoordelijkheid van de staat en van de artsengroep.
2. Medisch recht op het gebied van de collectieve geneeskunde.
3. Medisch recht op het gebied van de individuele geneeskunde.
4. Regelingen op internationaal niveau, wenselijkheid en mogelijkheid van internationale codificatie, medisch oorlogsrecht.

Het congres wordt officieel geopend op 10 September. Des avonds worden de deelnemers dan door de regering en het Haagse gemeentebestuur ontvangen in de Ridderzaal. Op 11 September des avonds recipieert het Amsterdams gemeentebestuur in het Rijksmuseum, terwijl op 13 September een bezoek wordt gebracht aan de Nijmeegse universiteit. Op 14 September vindt de sluiting plaats.

Inschrijving voor het congres staat open voor artsen en medische studenten (doctorandi). Ook uit kringen van juristen, sociologen, moralisten enz. wordt deelneming aan dit congres verwacht. Het secretariaat van de R.K. Artsenvereniging (Heerenstraat 35, Utrecht), welke belast is met de voorbereiding, verstrekt gaarne inlichtingen.

---

¹⁾ Reeds thans ijdele verwachting gebleken! Het is de Kroon, die het Korps Mobiele Colonne zelfstandig maakte!

INGEKOMEN BIJDRAGE.

De Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht door

B. C. MANTE,

Kolonel-tit. van de militair-juridische Dienst.

Deze wet (van 8 december 1954, *Stb.* 576) vervangt de Wet voor de Koninklijke marine-reserve van 1924 en de Wet voor het reserve-personeel der landmacht van 1905 en trad, tegelijk met de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, op 1 januari 1955 in werking.

Na hetgeen in recente vorige afleveringen van dit tijdschrift ¹⁾ is geschreven over de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, mag het overbodig geacht worden over de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht meer te vermelden dan hetgeen waarin de laatstvermelde wet verschilt van de eerstgenoemde ²⁾. Behalve voor wat betreft het eerste hoofdstuk („Van het personeel”), dat uit drie afdelingen („Algemene bepalingen”, „Van de werkelijke dienst” en „Van het „groot verlof”) bestaat en handelt over het reserve-personeel in het algemeen, is immers de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht afgestemd op de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, somtijds zelfs zo dat eenvoudig naar de laatstgenoemde wet wordt verwezen. Dit geschiedt ook in ruime mate in de memorie van toelichting en de overige officiële bescheiden.

De hoofdstukken II, III en IV handelen resp. over de officieren der zeemacht, der landmacht en der luchtmacht. Hoofdstuk V bevat de slotbepalingen.

De nauwe aansluiting aan de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren komt voornamelijk tot uiting — en met deze samenvatting moge hier worden volstaan — in de bepalingen voortvloeiende uit de uitbreiding en de organisatorische zelfstandigheid der luchtmacht, in die betreffende de ranglijst, in die betreffende de voor bevordering geëiste dienstitijden in de rang en in die betreffende de tijdelijke bevordering. Voorts stemmen, voor zover op reserve-officieren toepasselijk, met de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren overeen de bepalingen betreffende de gronden, waarop ontslag kan worden verleend, alsmede die betreffende de raden van onderzoek. Dus ook deze wet handhaaft o.m. niet de raad van appèl. Ook inzake het vermijden van de term „verliezen van de rang van officier” en de redenen, welke daartoe hebben geleid, geldt hetzelfde.

¹⁾ M.R.T. XLVIII (1955) blz. 609 e.v. en blz. 673 e.v. en M.R.T. XLIX (1956) blz. 7 e.v.

²⁾ Bij de Gebroeders van Cleef verscheen een uitgave van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht met uitvoeringsbepalingen en toelichtingen, Boekaankondiging in M.R.T. XLVIII blz. 594. (*Red.*)

Het eerste hoofdstuk handelt dus over het reserve-personeel in het algemeen. Evenals de bepalingen, betrekking hebbende op de reserve-officieren, is ook het geheel der bepalingen, dat in de thans vervallen wetten betrekking had op het reserve-personeel in het algemeen, gewijzigd. De voornaamste reden is wel, dat door de Militaire ambtenarenwet 1931 en het daarop steunende Reglement rechtstoestand militairen zeemacht en het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht het reserve-personeel de status van militair ambtenaar heeft verkregen. Hieruit vloeit voort dat het reserve-personeel gedurende het verblijf in werkelijke dienst dezelfde, op deze wettelijke regelingen steunende, rechten en plichten heeft als het beroeps-personeel.

Artikel 1 is het betekenisartikel, alleen geldende voor het eerste hoofdstuk. De hoofdstukken II, III en IV hebben elk een eigen betekenisartikel.

Artikel 2 doet duidelijk uitkomen, dat er zowel een verplichte reservediens, steunende op artikel 41, derde en vierde lid, der Dienstplichtwet als een vrijwillige reservediens bestaat. Het zegt, dat de wet van toepassing is op hen, die krachtens bij de wet te stellen regelen verplicht, dan wel overeenkomstig door de Kroon te stellen regelen vrijwillig tot het reserve-personeel der krijgsmacht („het personeel”) behoren.

De beide leden van artikel 3 komen overeen met het eerste en vierde lid van artikel 2 der Dienstplichtwet en behelzen de verplichting van autoriteiten t.a.v. de bepalingen der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht en bepalingen omtrent vrijdom van leges enz.

Artikel 4, het eerste artikel van de afdeling „Van de werkelijke „dienst”, is van zeer grote betekenis. Hierin vinden we (in het eerste lid) bondig opgesomd, waartoe zij, die tot het reserve-personeel behoren (onverminderd de overige verplichtingen op hem rustende krachtens de onderhavige of enige andere wet alsmede onverminderd die, welke zij vrijwillig op zich hebben genomen) kunnen worden verplicht.

In de eerste plaats betreft dit de verplichting om in tijd van oorlog (wat hieronder *mede* wordt verstaan kwam reeds bij de Wet bevoordering en ontslag beroepsofficieren ter sprake) in werkelijke dienst te komen en/of te blijven, voor zo lange tijd als de minister, wegens de omstandigheden welke tot buitengewone oproeping in werkelijke dienst aanleiding gaven, nodig oordeelt. Aan de minister wordt het dus overgelaten te bepalen hoe lang het onderhavige personeel in werkelijke dienst blijft, dit uiteraard met de restrictie, dat de omstandigheden in dat punt genoemd, dezelfde zijn als die welke tot de buitengewone oproeping aanleiding gaven. Daar deze buitengewone oproeping, welke ingevolge artikel 200 der Grondwet en artikel 30, eerste lid, der Dienstplichtwet door de Koning geschiedt, eerst kan plaats vinden in geval van buiten-

gewone omstandigheden, zijn de bevoegdheden van de minister ter zake begrensd door de tijdstippen, welke het begin en het einde van die tijd aangeven.

Een volgende verplichting is (punt 2°) om, tenzij zij krachtens door de Kroon te stellen regelen van oefening geheel of gedeeltelijk zijn vrijgesteld, in tijd van vrede, voor zover zulks door de minister wordt nodig geoordeeld, in elk tijdvak van drie jaren in het belang van hun geoefendheid in werkelijke dienst te komen en te blijven voor ten hoogste zestig dagen, verdeeld over ten hoogste drie perioden. De tussenzin „tenzij zij krachtens door Ons te stellen regelen geheel of „gedeeltelijk van oefening zijn vrijgesteld” bedoelt rekening te houden met mogelijke categorieën reserveplichtigen, wier verplichting zich beperkt tot diensten in tijd van oorlog en die voldoende geoefend worden geacht, zoals b.v. de beroepsofficier, die bij zijn ontslag als zodanig is overgegaan naar het reserve-personeel. Voor wat betreft de reserveplichtigen, die gedeeltelijk van oefening zijn vrijgesteld, wordt in het bijzonder gedacht aan de categorie der vrouwelijke militairen met een verbintenis bij het reserve-personeel voor intermitterende opkomst. Vooral de in de thans vervallen Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 neergelegde (vrij ingewikkelde) regelen betreffende het verrichten van werkelijke dienst door het reserve-personeel in tijd van vrede waren voor de huidige en de te verwachten omstandigheden ontoereikend gebleken. De Wet van 29 mei 1952, *Stb.* 317, hield een incidentele regeling in betreffende de duur der herhalingsoefeningen voor het reserve-personeel der landmacht voor de jaren 1952, 1953 en 1954, welke voor deze driejarige periode ten hoogste negentig dagen in totaal bedroeg. Het werd na afweging tegen elkander van de verplichtingen, welke aan het reserve-personeel redelijkerwijze mochten worden opgelegd, enerzijds en de eisen, welke een doeltreffende defensie en daarmee de geoefendheid der strijdkrachten stelden, anderzijds, noodzakelijk geacht voor dit personeel de duur der herhalingsoefeningen te bepalen op ten hoogste zestig dagen in elk tijdvak van drie jaren, verdeeld over ten hoogste drie perioden.

Op de vraag in het voorlopig verslag der Tweede Kamer der Staten-Generaal op welke richtlijnen de vrijstellingen van herhalingsoefeningen worden gebaseerd, antwoordde de minister, dat feitelijke vrijstelling van deze werkelijke dienst voor het in Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk en West-Duitsland gevestigde reserve-personeel niet zal worden verleend. Uiteraard zal zoveel mogelijk getracht worden de particuliere belangen van het reserve-personeel niet te schaden. De minister meende dan ook in de toekomst niet te behoeven af te wijken van de tot nu toe gevolgde gedragslijn, welke nimmer aanleiding had gegeven tot ontevredenheid. De aanvragen om uitstel worden geval voor geval bekeken. Hoewel uiteraard in het algemeen de militaire belangen moeten voorgaan, aarzelt hij niet om in bijzondere gevallen de particuliere belangen te doen prevaleren. In geval van twijfel omtrent de noodzaak van uitstel laat de minister een rapport door de Sociale Dienst van zijn ministerie opmaken.

Vervolgens vermeldt het eerste lid van artikel 4 in punt 3° dat het reserve-personeel verplicht is om, voor zover zulks door de minister in het belang van hun verdere vorming nodig wordt geoordeeld, mondelinge of schriftelijke cursussen te volgen, dan wel, indien zij daaraan de voorkeur geven, in elk tijdvak van drie jaren in werkelijke dienst te komen en te blijven voor een periode van zes dagen. Op de vraag in het voorlopig verslag der Tweede Kamer der Staten-Generaal of het stelsel van wintercursussen van ten hoogste 20 lesuren, gevolgd door opkomst in werkelijke dienst gedurende ten hoogste 2 dagen, dan wel van schriftelijke cursussen, zoals krachtens artikel 5, tweede lid, onder 1° t/m 5°, van de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 o.m. was bepaald, in het verleden bevredigend heeft gewerkt en zo ja, of het voornemen bestond hiermede door te gaan (in het eerste ontwerp der nieuwe wet kwam nog geen bepaling omtrent mondelinge of schriftelijke cursussen voor reserve-personeel voor) antwoordde de minister, dat het houden van mondelinge wintercursussen voorshands nog niet mogelijk was, omdat de daarvoor benodigde instructeurs nog uit anderen hoofde te zeer belast waren. In de winter 1952/1953 waren op bescheiden schaal proeven genomen met het houden van schriftelijke cursussen. Aangezien de uitslag hiervan gunstig was, werden deze proeven op uitgebreider schaal in de winter 1953/1954 voortgezet. De resultaten dezer cursussen waren van zo gunstige aard, dat de minister tot de conclusie kwam, dat het wenselijk was aan deze methode tot verdere vorming van de reserve-officieren een wettelijke basis te geven, met dien verstande dat het, met het oog op de mogelijkheid dat t.z.t. wederom tot het geven van wintercursussen zal worden overgegaan, de voorkeur verdiende in de wettelijke bepalingen nopens de verdere vorming van de reserve-officieren in het midden te laten of deze vorming door middel van schriftelijke dan wel van mondelinge cursussen zou moeten geschieden. Gelet op de veelsoortige functies, welke de reserve-officieren als burger vervullen en hun dikwijls bijzondere particuliere omstandigheden, was het niet mogelijk deze cursussen zonder meer verplicht te stellen. Daarom is de mogelijkheid geopend de reserve-officieren, eventueel boven en behalve de termijn van zestig dagen, welke zij in iedere periode van drie jaren voor herhalingsoefeningen ter beschikking zijn, de keuze te laten tussen het volgen van cursussen en een eenmalige opkomst van zes dagen gedurende iedere periode van drie jaren. Het aantal van zestig dagen diende namelijk — aldus de minister — geheel voor het volbrengen van herhalingsoefeningen gereserveerd te blijven. Een nota van wijziging bracht op grond van het vorenstaande het thans in punt 3° van artikel 4 bepaalde in het ontwerp van de wet.

Tenslotte kunnen (volgens punt 4°) zij, die tot het reserve-personeel behoren, als zij voor groot verlof in aanmerking komen, in werkelijke dienst worden gehouden *a.* zolang zij de graad van geoefendheid, welke zij bij het einde van de oefeningstijd hadden moeten bezitten, niet hebben bereikt, *b.* gedurende evenveel dagen als zij door het ondergaan van straf, door ongeoorloofde afwezigheid of door desertie niet

aan de dagelijkse dienst hebben deelgenomen, *c.* zolang zij de geldelijke schuld, welke ingevolge administratieve bepalingen op hen rust ter zake van hun aansprakelijkheid voor militaire goederen, niet hebben aangezuiverd, *d.* zolang het vertrek met groot verlof gevaar zou opleveren voor verspreiding van heersende of geheerst hebbende besmettelijke ziekte. Bij het gestelde onder 4° is kennelijk de inhoud en de terminologie van artikel 32, eerste lid, der Dienstplichtwet zoveel mogelijk gevolgd.

De overige leden van artikel 4 bepalen resp., dat aan reserve-personeel, dat in werkelijke dienst wenst te komen en(of) te blijven buiten de tijd, welke het in werkelijke dienst moet doorbrengen, zulks kan worden vergund naar door de minister te stellen regelen (lid 2), dat ieder die tot dit personeel behoort kan worden verplicht om in werkelijke dienst te komen en(of) te blijven zolang dit nodig is tot het ondergaan van straf of voor het onderzoek omtrent een strafbaar feit of een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvan hij verdacht of beklaagd wordt (lid 3) en voorts dat in geval onvoorziene omstandigheden verhinderen, dat het personeel, behorende tot de marine-reserve (dus niet het reserve-personeel van de Koninklijke landmacht of de Koninklijke luchtmacht) en dienende buiten Nederland bij het einde van de vastgestelde oefeningstijd voor groot verlof dan wel voor ontslag in aanmerking wordt gebracht, zonder zijn toestemming tot niet langer dan ten hoogste vier maanden na het oorspronkelijk vastgestelde tijdstip in werkelijke dienst kan worden gehouden (lid 4).

De oproeping in werkelijke dienst geschiedt door of van wege de minister (artikel 5).

Artikel 6 handelt over de vrijstelling van dienst in tijd van oorlog (mobilisatie). Het bepaalt, dat aan het personeel, dat in tijd van oorlog voor oproeping in werkelijke dienst in aanmerking komt, door de minister, naar bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen, geheel of gedeeltelijk vrijstelling van de dienst kan worden verleend. Aan deze vrijstelling kunnen zodanige voorwaarden worden verbonden als in het belang van de dienst nodig wordt geoordeeld. Ook t.a.v. deze vrijstelling vroeg men van de zijde der Tweede Kamer der Staten-Generaal op welke richtlijnen zij berustte. Het antwoord van de minister luidde, dat het vraagstuk der mobilisatievrijstellingen in beginsel voor het reserve-personeel hetzelfde is als voor dienstplichtigen is neergelegd in het Mobilisatie-vrijstellingsbesluit (Koninklijk besluit van 18 april 1939, *Stb.* 543) en dat het ten nauwste samenhangt met het verdelen der in oorlogstijd beschikbare mankracht ten behoeve van zee-, land- en luchtmacht, bescherming burgerbevolking, overheidsorganen, industrie en openbare nutsbedrijven. Omtrent een en ander was interdepartementaal overleg gepleegd, welk overleg, onder inschakeling van het Comité van de Verenigde Chefs van Staven nog steeds voortgang vond. Het bereikte stadium had nog niet tot resultaat gehad, dat vastomschreven richtlijnen konden worden gegeven. In-

middels echter was reeds in verschillende gevallen, waarvan de urgentie zodanig evident was, dat uitstel van de behandeling ervan niet verantwoord was, mobilisatievrijstelling verleend. Het betrof hier reserve-officieren, die in hun burgerfunctie werkzaam zijn bij de rijks- of gemeentepolitie, de beroepsbrandweer, de particuliere- en staatsmijnen, alsmede bij enige andere belangrijke diensten en instellingen. Deze vrijstellingen werden verleend, nadat hieromtrent interdepartementaal overleg was gepleegd. Zij gelden uiteraard slechts voor de tijd, gedurende welke de functie waarvóór de vrijstelling werd verleend, inderdaad wordt vervuld. Naar aanleiding van nadere vragen en opmerkingen van een aantal leden der vaste Commissie voor Oorlog en Marine verklaarde de minister voorts, dat het te betreuren viel, dat het interdepartementale overleg inzake mobilisatie-vrijstelling nog niet tot definitieve resultaten had geleid toen met de effectuering van het programma van herhalingsoefeningen een aanvang werd gemaakt. Evenwel moest worden bedacht, dat het vraagstuk, waar het om gaat, dermate gecompliceerd is, dat tevoren — mede door vele wisselende aspecten — de onmogelijkheid vaststond om op niet te lange termijn een afgeronde regeling tot stand te brengen. De mobilisatievrijstelling is een probleem, aldus de minister, dat niet alleen betrekking heeft op de categorie verlofspersoneel, welker rechtspositie in het (toen nog aanhangige) wetsontwerp wordt geregeld. Quantitatief is dit vraagstuk zelfs van groter belang voor de categorie dienstplichtigen. Dit neemt niet weg, dat voor beide categorieën geldt, dat een zo doelmatig mogelijke aanwijzing van personeel voor de herhalingsoefeningen slechts mogelijk is, wanneer o.m. een inzicht is verkregen in hoeverre betrokkenen bij een eventuele mobilisatie metterdaad beschikbaar zijn voor het vervullen van de functie, waarin zij gedurende die herhalingsoefeningen verder zijn bekwaamd. Al is het dan in de praktijk onmogelijk gebleken, in dit stadium, na het vereiste brede overleg, ter zake definitieve richtlijnen op te stellen, niettemin kunnen — naar de minister voorts verzekert — in de praktijk bij het verlenen van vrijstelling voor herhalingsoefeningen bevredigende beslissingen worden genomen aan de hand van een interim-rapport. In het algemeen kan worden gezegd, dat steeds wordt nagegaan, of een oproeping voor herhalingsoefeningen, gezien de leeftijd, functie in de burgermaatschappij, enz., uit een oogpunt van mobilisatievoorbereiding wel zin heeft. Dit is in het belang zowel van betrokkenen als van de krijgsmacht. Tenslotte wijst de minister er op, dat moet worden bedacht, dat zelfs bij de meest perfecte regeling nimmer een volledig rendement kan worden bereikt. De personele mobilisatievoorbereiding zal steeds worden doorkruist door het niet onbeduidend verloop onder het verlofspersoneel als gevolg van afkeuring, sterfte, emigratie en het op latere leeftijd aanvaarden van een betrekking, waarop de mobilisatievrijstellingsbepalingen van toepassing zijn.

Omtrent het groot verlof houdt de derde afdeling slechts twee artikelen in.

Artikel 7 zegt, dat zij, die tot het reserve-personeel behoren gedurende het groot verlof verplicht zijn de door de Kroon of de minister te geven administratieve voorschriften na te leven en dat degenen, die aan deze verplichting niet voldoen door de minister kunnen worden opgeroepen om voor de tijd van ten hoogste twee maanden in werkelijke dienst te verblijven. Dit artikel vat de inhoud van verschillende artikelen uit de thans vervallen Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 samen en is ongeveer gelijklopend aan een desbetreffend artikel uit de ingetrokken Wet voor de Koninklijke marine-reserve van 1924. Een overeenkomstige doch uitgebreider regeling treft men aan in de Dienstplichtwet (artikelen 36, 37 en 38).

Artikel 8 ten slotte bepaalt, dat het verlenen van groot verlof geschiedt door of vanwege de minister. Daar ingevolge artikel 5 door of vanwege de minister de oproeping voor de werkelijke dienst geschiedt, is het logisch, dat eveneens het groot verlof door of vanwege deze autoriteit wordt verleend.

In het hier volgende moge nog in het kort worden aangegeven de vermeldenswaardige verschillen (voor de drie krijgsmachtdelen) voor wat betreft achtereenvolgens de bevordering en het ontslag der reserve-officieren t.o.v. de overeenkomstige bepalingen uit de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren.

De voor de beroepsofficier geldende bepaling, dat hem normaliter geen rang gegeven wordt hoger dan die, verbonden aan de functie, waarin hij is geplaatst, is voor de reserve-officier zodanig uitgebreid, dat eveneens geldt de functie, waarvoor hij, met groot verlof zijnde, in geval van mobilisatie is bestemd (artikelen 10, 35 en 62). Voor de beroepsofficier bepalen de artikelen, welke handelen over de berekening van de diensttijd in elke werkelijk beklede rang, in een tweede lid, dat de tijd, gedurende welke een officier op zijn verzoek op nonactiviteit is, niet als diensttijd in de rang wordt aangemerkt. Daar bij reserve-officieren deze nonactiviteit niet zal voorkomen, omdat zij met groot verlof kunnen worden gezonden, treffen we in de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht zulk een bepaling niet aan.

De ranglijstbepalingen (artikelen 12, 37 en 64) voor de reserve-officieren zijn nagenoeg gelijklopend met die voor de beroepsofficieren, doch ook hier ontbreekt een regeling betreffende de nonactiviteit om overeenkomstige redenen als in de vorige alinea vermeld. Evenmin zijn uiteraard opgenomen de bepalingen, betrekking hebbende op gepensioneerde beroepsofficieren, die opnieuw tot beroepsofficier worden benoemd en die betreffende herbenoeming van officieren, die met toekenning van wachtgeld zijn ontslagen, aangezien toekenning van wachtgeld bij ontslag van reserve-officieren niet voorkomt.

Behalve de algemene eisen om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen (goed gedrag, goede plichtsbetrachting enz.) moet de reserve-officier in tijd van vrede voldoen aan bij algemene maatregel van bestuur voor de daarvoor in aanmerking komende korpsen (wa-

pens, dienstgroepen) en rangen vast te stellen eisen nopens de tijd in werkelijke dienst door te brengen. De officier moet toch een minimum tijd in werkelijke dienst hebben doorgebracht om hem voor bevordering tot de naasthogere rang te kunnen beoordelen. Uiteraard dient de tijdsduur gebonden te blijven — en dit bepaalt ook de slotzin van het eerste lid van de artikelen 13, 38 en 65 — aan die, vermeld in artikel 4, tweede lid, t.w. in elk tijdvak van drie jaren zestig dagen, verdeeld over ten hoogste drie perioden. De algemene maatregel van bestuur door de onderhavige artikelen voorgeschreven zijn resp. het Besluit bevorderingseisen werkelijke dienst officieren Koninklijke marine-reserve (K.B. van 2 juli 1955, *Stb.* 282), het Besluit werkelijke dienst reserve-officieren landmacht (K.B. van 2 juli 1955, *Stb.* 279) en het Besluit werkelijke dienst reserve-officieren luchtmacht (K.B. van 2 juli 1955, *Stb.* 280).

Het tweede lid van de hier ter sprake zijnde artikelen bepaalt, dat, behoudens bij een buitengewone bevordering (ter beloning van een schitterend wapenfeit of van een uitstekende militaire daad) de reserve-officier eerst dan voor bevordering in aanmerking komt, wanneer bij het korps, wapen, dienstvak, de dienstgroep enz., waartoe hij behoort, geen officier, niet behorende tot het reserve-personeel (dat is dus praktisch alleen de beroepsofficier), aanwezig is met gelijke of meerdere ouderdom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan. Een overeenkomstige bepaling kwam voor in de thans vervallen Wet voor de Koninklijke marine-reserve („hooger en gelijkouderdom in rang”). De Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 sprak van „hooger en gelijkouderdom in rang”. De minister verklaarde in de memorie van antwoord naar aanleiding van desbetreffende opmerkingen van de zijde der Tweede Kamer der Staten-Generaal, dat deze bepaling ten doel heeft te voorkomen, dat reserve-officieren, die in tijd van vrede slechts korte tijd onder de wapenen vertoeven, eerder zullen worden bevorderd dan de beroepsofficieren van gelijke of meerdere ouderdom in rang. De overwegingen, welke hiertoe hebben geleid, zijn, dat in het algemeen gesproken de reserve-officier, ook in het geval, dat hij in bepaalde kennis of eigenschappen boven een beroepsofficier van gelijke ouderdom moge uitsteken, in de specifieke en algemene kennis en ervaring, die voor de officierstaak noodzakelijk zijn, bij zijn beroepscollega achter zal staan. Voorts is het vanuit het standpunt van de officier, die in de krijgsmacht zijn levensberoep heeft gekozen, billijk, dat hij niet door anderen, die slechts tijdelijk en in een beperkt aantal functies dienst hebben kunnen doen, wordt voorbijgegaan. Voorts tekende de minister aan, dat het in tijd van oorlog altijd mogelijk blijft om van de diensten van de bekwame reserve-officieren ook in hogere rangen naar behoren gebruik te maken door het toepassen van het instituut van de tijdelijke bevordering. Nader verklaarde de minister, dat de (hier ter sprake zijnde) bepaling van het tweede lid der artikelen 13, 38 en 65 uit billijkheids-overwegingen óók t.a.v. de z.g. langverbanders niet kon worden gemist. Het zal — aldus de minister — hopelijk geen uitzondering zijn,

dat de langverbander in de specialistische functie, waarvoor hij is aangetrokken, zeer goed voldoet. Voor de beroepsofficier, die door zijn meer universele militaire opleiding in velerlei functies geplaatst kan worden, is deze qualificatie moeilijker bereikbaar. Daarom geldt ook hier, dat het ontbreken van bedoelde bepaling slechts aanleiding zou geven tot scheve verhoudingen en wel ten nadele van vele goede beroepsofficieren, die reeds op jonge leeftijd de officiersloopbaan hebben gekozen.

Van de dertien mogelijkheden tot eervol ontslag van de reserve-officier (artikelen 22, 49 en 76) zijn er twee, welke aandacht verdienen. De overige stemmen — met wijzigingen van redactionele aard — overeen met ontslaggronden zoals deze in de vervallen wetten voorkwamen of zijn gelijklopend met overeenkomstige voor beroepsofficieren. Nieuw is de bepaling, dat een reserve-officier niet uit de dienst kan worden ontslagen dan wanneer hij op grond van verplichtingen, voortvloeiende uit zijn burgerlijke betrekking, tot officier benoemd zijnde, uit die betrekking wordt ontslagen. Het zal duidelijk zijn, dat, waar het aanbeveling kan verdienen bij het reserve-personeel officieren te benoemen die in tijd van vrede een burger-, doch in tijd van oorlog een militaire status hebben (zoals thans reeds bij de marine het geval is bij het loodswezen), de mogelijkheid moet bestaan deze personen ook als officier te ontslaan, wanneer zij uit hun burgerlijke betrekking worden ontslagen.

Eveneens is nieuw de ontslaggrond ter zake van benoeming in een betrekking, welke krachtens enig wettelijk voorschrift onverenigbaar is met militaire dienst. Als voorbeeld moge dienen het bepaalde in artikel 70 der Gemeentewet, luidende: „Het burgemeesterschap ontheft van „en is onverenigbaar met militaire dienst”.

Bij de gronden voor eervol ontslag treffen we niet meer aan de ontslaggrond destijds vermeld in artikel 36, eerste lid, onder 7° der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, luidende: „wanneer „hij, bij ontslag uit de betrekking van hoofd van een Departement van „Algemeen Bestuur, Ons niet dadelijk bij zijn aftreden doet blijken „van zijn verlangen om weder bij het reserve-personeel te worden geplaatst”, een ontslaggrond, die niet voorkwam in de Wet voor de Koninklijke marine-reserve van 1924. Het kwam de regering niet juist voor wettelijk als beginsel vast te leggen, dat een minister (staatssecretaris) bij zijn aftreden van zijn reserveplicht wordt ontheven. Wordt ontslag door betrokkene wenselijk geoordeeld, dan zou dit kunnen geschieden op grond van het gestelde in deze artikelen, onder 1° (op verzoek).

De artikelen 25, 52 en 79 sommen op in welke gevallen slechts het verzoek om ontslag uit de dienst kan worden afgewezen. Zes van de acht mogelijkheden zijn nagenoeg gelijk aan die voor de beroepsofficieren. De overige twee bepalen dat afwijzing van het verzoek niet kan plaats hebben dan — indien de officier in werkelijke dienst behoort te

komen en(of) te blijven — zolang dit nodig is tot het ondergaan van straf of voor het onderzoek omtrent een strafbaar feit of een krijgstuuchtelijk vergrijp, waarvan hij verdacht of beklaagd wordt en voorts indien hij zich heeft schuldig gemaakt aan enig verzuim of aan enige overtreding ten aanzien van de administratieve voorschriften, bedoeld in (het hiervoor reeds besproken) artikel 7, eerste lid, en de daaraan verbonden gevolgen, bedoeld in het tweede lid van genoemd artikel, nog niet heeft ondergaan. De overeenkomstige artikelen van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren bevatten nog een tweede lid, bepalende dat in tijd van vrede het verzoek om ontslag van een officier, die zich buiten Nederland bevindt, kan worden aangehouden gedurende de tijd, welke onvermijdelijk nodig is om hem te vervangen. Zulk een tweede lid ontbreekt in de onderhavige artikelen.

Voor wat betreft de samenstelling en het fungeren van de raad van onderzoek in geval van een e.v. niet-eervol ontslag of een ontslag „zonder een der termen eervol of niet-eervol” verdient vermelding, dat (ingevolge het bepaalde in de artikelen 28, 55 en 82) voor de reserve-officieren van overeenkomstige toepassing zijn de desbetreffende bepalingen uit de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en die uit het Reglement raad van onderzoek ontslag officieren (het K.B. van 16 maart 1955, *Stb.* 113) met dien verstande, dat zo mogelijk drie leden en drie plaatsvervangende leden van de raad tot het reservepersoneel behoren en dat o.a. ook de beklaagde, indien hij van zijn recht gebruik maakt om een voordracht in te dienen van officieren, die e.v. in de raad zullen zitting nemen, in die voordracht kan opnemen zowel reserve- als beroepsofficieren van het krijgsmachtsdeel waartoe hij behoort.

Van de „Bijzondere bepalingen” verdienen de aandacht de artikelen 30, 57 en 84, waarin een regeling omtrent de nonactiviteit van de reserve-officier, wiens „vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht hem „tot doorlopende werkelijke dienst verplicht” (dus van de z.g. langverbander) is neergelegd. Deze artikelen verklaren dat — naast de bepaling van artikel 106 der Grondwet, dat krijgslieden in werkelijke dienst gedurende hun lidmaatschap van een der beide Kamers der Staten-Generaal van rechtswege op nonactiviteit zijn — op hem van overeenkomstige toepassing zijn enige der regelen betreffende de nonactiviteit zoals deze ingevolge de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren voor deze gelden. Thans kan een langverbander op nonactiviteit gesteld worden indien hij niet binnen twee jaren na zijn ontslag uit het ambt van minister, hoofd van een ministerieel departement, van minister zonder portefeuille of van staatssecretaris bij een ministerieel departement is herplaatst. Van rechtswege is voorts de langverbander — behalve dus als lid van een der Kamers der Staten-Generaal — ook op nonactiviteit gedurende de tijd dat hij een der zo juist vermelde ambten bekleedt.

Ten slotte zij gewezen op de inhoud van de artikelen 32, 59 en 86, handelende over de status van de gewezen reserve-officier. Die inhoud verschilt in zoverre van de overeenkomstige uit de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, dat de laatstbedoelde spreekt van „recht op „dadelijk ingaand pensioen” en de onderhavige van „recht op pensioen”. Dit verschil is nodig, omdat „dadelijk ingaand pensioen” voor reserve-officieren weinig voorkomt. Wil de bepaling, als in de onderhavige artikelen neergelegd, t.w. dat de status van officier behouden blijft t.a.v. een aantal door de Kroon te bepalen voorrechten, voor de betrokkenen enig effect hebben, dan moeten hun de bedoelde voorrechten kunnen worden verleend zodra zij het recht op pensioen, zij het ook dat zij dit meestal later zullen gaan genieten, hebben verworven.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 22 maart 1956.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. t. Zee J. N. J. v. d. Meij, Lt.-Kol. d. Mars. L. J. Pronk, Ltz. (A) 1e kl. J. A. Postma en Ltz. (AR) 1e kl. C. M. N. Kuiters.
Raadsman: Kapt.-Lt. t. Zee (A) Mr M. Krauss.

Achterzeiling?

Elementen van achterzeiling zijn: (1) een reis van of naar een plaats buiten het Rijk in Europa; (2) de reis moet bevolen zijn; (3) het bevel moet de dader bekend zijn of door hem kunnen worden vermoed.

Toen beklagdes afwezigheid aanving was het bevel tot de reis gegeven, echter zonder vermelding van het uur van vertrek. Beklaagde rekende erop dat het schip (zoals gewoonlijk) in de namiddag zou vertrekken. In casu vertrok het schip te omstreeks 09.15 uur (toevallig hetzelfde moment waarop beklagde te Nijkerk door de Kon. Marechaussee werd aangehouden), hetgeen echter eerst de dag tevoren bekend gemaakt was.

Nu de tenlastelegging, sprekende van „die reis”, doelt op het bevel waarbij het juiste tijdstip van vertrek werd bekend gemaakt, moet beklagde van de achterzeiling worden vrijgesproken.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

(W.M.Sr. art. 97, 98 (3)).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen R. v. D., oud 18 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als hofm. 2e kl.,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 5 maart

1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder, dienende als hofmeester der 2e klasse aan „boord van Hr. Ms. „Van Ewijk”, aldaar in tijd van oorlog, op 10 „januari 1956 eerste gelegenheid (15.00 uur), opzettelijk ongeoorloofd „niet van winterverlof is teruggekeerd, ofschoon hij wist, dat dat schip „op 12 januari 1956 van Den Helder zou vertrekken naar Oran, althans „naar het Westelijk bekken van de Middellandse Zee, en sedert dat „tijdstip opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig is ge- „bleven, totdat hij op 12 januari 1956 te „omstreeks 09.15 uur door „de Koninklijke Marechaussee te Nijkerk is aangehouden, tengevolge „van welke afwezigheid hij die reis van dat schip, aangevangen 12 „januari 1956 te omstreeks 09.15 uur, niet heeft medegemaakt”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: [*post alia*: qualificatie als: „*Desertie in tijd van oorlog gepleegd*”; *Red.*];

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden: „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de te laste legging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat R. van D., oud 18 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 10 januari 1956, eerste gelegenheid, dienende als hofmeester 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Van Ewijk” te Den Helder, opzettelijk ongeoorloofd niet van winterverlof aldaar is teruggekeerd en sedertdien opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij op 12 januari 1956 te omstreeks 09.15 uur door de Koninklijke Marechaussee te Nijkerk is aangehouden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Van Ewijk”, houdende o.m.:

12 januari 1956: 09.15 uur. Ontmeren, Hofmeester 2e klasse R. van D. achterzeiler, mankeert sinds 10 januari 1956, 15.00 uur;

b. een door S. Tuinstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee d.d. 20 januari 1956 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende dat relatant op 12 januari 1956 te omstreeks 09.15 uur te Nijkerk heeft aangehouden hofmeester 2e klasse R. van D.;

Overwegende, dat de raadsman van beklagde ten processe heeft gepleit, dat het de beklagde te laste gelegde achterzeilen van zijn schip niet bewezen kan worden verklaard omdat hoewel beklagde wist dat zijn schip op 12 januari 1956 naar Oran zou vertrekken het in het geheel niet in zijn bedoeling lag om zijn schip te achterzeilen, vermits hij vast van plan was om de reis met zijn schip naar Oran mede te maken en te zorgen dat hij voor het vertrek van dat schip aan boord

zou terug zijn, doch dat het schip in strijd met de door hem tot nog toe meegemaakte praktijk niet op de achtermiddag doch reeds op de voormiddag te 09.15 uur naar zee is vertrokken;

Overwegende, dat dit weer niet ter zake dienende is en hoogstens van belang kan zijn voor de overweging betreffende de aan beklagde op te leggen straf en strafmaat omdat de omstandigheid of de beklagde al dan niet de bedoeling had — ongeacht of men bedoeling opvat in de zin van opzet, bijkomend oogmerk of motief — niet tot de elementen van het achterzeilen behoort, doch het achterzeilen van het schip bij de ongeoorloofde afwezigheidsdelicten hetzij de duur dier ongeoorloofde afwezigheid, hetzij het oogmerk dier afwezigheid vervangt om die afwezigheid strafbaar of strafbaarder te doen zijn; dat echter niet het blote vertrek van het schip terzake relevant is, doch dat vertrek moet betreffen:

1e. een reis van of naar een plaats buiten het Rijk in Europa, hetgeen in casu het geval was;

2e. die reis moet bevolen zijn, hetgeen in casu het geval was;

3e. het bevel moet de dader bekend zijn of redelijkerwijze door hem kunnen worden vermoed;

dat dit derde element in casu een dubium vormt; dat beklagde spontaan heeft bekend, dat hij wist dat zijn schip op 12 januari 1956 van Den Helder zou vertrekken voor een reis onder meer naar Oran, het tijdstip van vertrek echter niet wist, meestal de schepen voor dergelijke reizen op de achtermiddag vertrekken en hij dacht, dat dit met Hr. Ms. „Van Ewijck” ook het geval zou zijn; dat deze verklaring goeddeels wordt gesteund door de bekendmaking van de eerste officier van Hr. Ms. „Van Ewijck” d.d. 12 december 1955 no. 122/55/E.W.K., luidende:

„Blijkens ontvangen bericht van de Commandant Smaldeel 5 zal „het smaldeel op 12 januari 1956 uit Den Helder vertrekken naar het „westelijk bekken van de Middellandse Zee.

„Het volledige reisprogramma wordt medegedeeld zodra dit voor „publicatie kan worden vrijgegeven”;

dat laatst bedoeld tijdstip viel op de datum toen beklagde reeds ongeoorloofd afwezig was n.l. op 11 januari 1956 vermeldende het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Van Ewijck” immers:

11 januari 1956: Maken door middel van scheepsomroep en publicatiebord bekend, dat het schip donderdag 12 januari 1956 te ± 09.00 uur naar zee vertrekt;

dat het van belang is om uit te maken of het voor het bewijs van het telastgelegde achterzeilen voldoende was dat aan beklagde bekend was het bevel dat Hr. Ms. „Van Ewijck” op 12 januari 1956 sec de reis zou aanvangen, dan wel dat hem ook bekend was het uur ongeveer, waarop die reis op 12 januari 1956 zou aanvangen, vermits de voorlopige bekendmaking die aanvang als 12 januari 1956 sec stelt, terwijl de definitieve bekendmaking die aanvang als 12 januari 1956 te ± 09.00 uur stelt; dat de telastlegging schijnbaar eveneens dat dualisme bevat door enerzijds te stellen: „ofschoon hij wist dat dat

„schip op 12 januari 1956 van Den Helder zou vertrekken naar Oran, „althans naar het Westelijk bekken van de Middellandse Zee” en anderzijds te stellen „hij die reis van dat schip, aangevangen op 12 „januari 1956 te omstreeks 09.15 uur niet heeft medegemaakt”;

dat daargelaten de vraag of de fiscaal het uur van aanvang der reis mede heeft gesteld omdat hij terecht van mening was, dat daardoor de bevolen reis juist en duidelijk werd omschreven dan wel omdat hij daartoe werd gedwongen door de coïncidentie dat het tijdstip van het einde der ongeoorloofde afwezigheid toevallig samenviel met het tijdstip van de aanvang der reis, het voor de krijgsraad vaststaat, dat vernoemd dualisme is opgelost, door de omstandigheid, dat de enige keer, dat de telastlegging het woord reis noemt er gesproken wordt van *die* reis, aangevangen op 12 januari 1956 te omstreeks 09.15 uur, terwijl het woord *die* voor het woord reis slechts betrekking kan hebben op de reis bedoeld in dat deel der telastlegging, luidende: „ofschoon hij „wist dat dat schip op 12 januari 1956 van Den Helder zou vertrekken „naar Oran enz.”;

dat het bevel dat *die* reis zou aangevangen op 12 januari 1956 *te ongeveer 09.15 uur* de beklagde te enenmale niet bekend was;

dat men zich nu wel kan gaan vermeien in allerlei speculaties en kan overwegen:

1e. dat het beklagde's eigen schuld was, dat het bevel, vermeldende het juiste tijdstip van aanvang der reis hem onbekend was, daar hij op 11 januari 1956 toen dat bevel werd gepubliceerd ongeoorloofd afwezig was, doch opzet of culpa omtrent de al of niet bekendheid van dat bevel niet tot de elementen van het betreffende delictsbestanddeel behoort;

2e. dat beklagde had kunnen en behoren te vermoeden, dat het schip evengoed om 09.15 uur als vroeger of later op de dag van 12 januari 1956 had kunnen vertrekken, doch deze overweging in casu geen hout snijdt, omdat nu eenmaal door de woorden: „ofschoon hij „wist enz.” is gesteld dat het bevel tot *die* reis, d.i. de reis aangevangen op 12 januari 1956 te omstreeks 09.15 uur *hem bekend* was en er terzake van de omstandigheid dat hij dat bevel tot *die* reis redelijkerwijze kon vermoeden niet wordt gesproken;

Overwegende, dat mitsdien door de inhoud der verklaring van beklagde en door de inhoud der hierboven onder *a* en *b* vermelde bescheiden van het de beklagde te laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld eraan;

„dat hij te Den Helder, dienende als hofmeester der 2e klasse aan „boord van Hr. Ms. „Van Ewijck”, aldaar in tijd van oorlog, op 10 „januari 1956 eerste gelegenheid (15.00 uur), opzettelijk ongeoorloofd „niet van winterverlof is teruggekerd en sedert dat tijdstip opzettelijk „voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 12 „januari 1956 te omstreeks 09.15 uur door de Koninklijke Mare- „chaussee te Nijkerk is aangehouden”;

behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar”

niet te worden bewezen vermits terzake kan worden volstaan met de overweging: dat het immers van algemene bekendheid is, dat het, ten tijde in de te laste legging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid, welke in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen „duurt”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van een maand passend is, terwijl de tijd door hem van 12 januari tot en met 10 februari 1956 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; . . . [enz. — Red.]

Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.

Vonnis van 20 januari 1956

(Uitgespr. 20 jan. 1956 — fiat executie 21 jan. 1956).

President: Kapt. Lt. t. Zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk;

Leden: Kapt. Lt. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapt. Lt. t. Zee (T) C. F. C.

Thoms, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm, Majoor d. Mars.

C. C. Schoenzetter.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (OC) H. J. van Rongen.

Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (als schildwacht bij de munitieopslagplaatsen te Kaimana in slaap gevallen). Rekening houdend met beklaagdes zeer goede gedrag 10 dagen militaire detentie opgelegd.

(W.M.Sr. art. 69, 129).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen E. J. J., oud 21 jaren, gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende als marinier der 3e klasse z/m,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 30 december 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als marinier der 3e klasse zeemilicien bij de mari-,
nierskazerne Kaimana op of omstreeks 2 oktober 1955 te Kaimana,
„althans in Nederland Nieuw Guinea, terwijl hij als schildwacht, al-,
„thans als militair behorende tot enige wacht, op post was gesteld bij
„de munitieopslagplaatsen te Kaimana in slaap is gevallen, althans zich
„in een zodanige toestand heeft gebracht, dat hij zijn dienst als schild-,
„wacht, althans als militair behorende tot enige wacht, niet naar be-,
„horen kon verrichten”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1. J., Egidius Johannes, oud 21 jaar, dienende als marinier 3 z/m, als beklaagde:

dat hij van 16 mei 1955 tot 16 augustus 1955 heeft gediend bij de afdeling mariniers te Kaimana; dat hij van zaterdag 1 oktober 1955 op zondag 2 oktober 1955 de wacht had als schildwacht munitiebunker te Kaimana; dat hij na zijn hele post te hebben gecontroleerd vermoeid was en tegen een kist is gaan leunen en in slaap is gevallen; dat hij later bemerkte dat tijdens zijn slaap iemand zonder dat hij het wist een van de houders uit zijn patroentas had gehaald;

2. Frankhuizen, Anton, Johannes, oud 32 jaar, dienende als sergeant der mariniers, als getuige:

dat hij van 21 mei 1955 tot 1 november 1955 heeft gediend bij de afdeling mariniers te Kaimana; dat hij op 1 oktober 1955 de wacht had als officier van de wacht; dat hij ten 00.30 uur een ronde maakte door het kamp en daarbij — bij de munitiebunker gekomen — de schildwacht op een kist zag zitten naast de munitiebunker; dat hij naderbij gekomen, zag dat de schildwacht sliep; dat hij een van de vier houders patronen uit de houdertas van de schildwacht heeft genomen, zonder dat deze het merkte en daarna naar de korporaal van de wacht is gegaan en deze opdracht heeft gegeven de schildwacht wakker te maken; dat hij de schildwacht herkende als te zijn de marinier der 3e klasse z/m E. J. J.;

3. dat de consignes schildwacht munitieopslagplaatsen te Kaimana luiden als volgt:

„De post strekt zich uit langs de afrastering vanaf de grote munitiebunker, langs de beide andere bunkers tot en met de aluminium watertank en tien meter rond de genoemde objecten.

„Beletten, dat iemand, wie dan ook, van buiten af het kampterrein betreedt.

„Beletten, dat de munitieopslagplaatsen met open vuur worden benaderd.

„Zijn dienst loopt van 07.00 uur tot 07.00 uur van de dag d.o.v.

„De aflossing geschiedt vanaf 18.00 uur op de even uren.

„Tot zijn post alleen toegang verlenen aan:

„a. commandant.

„b. oudste officier.

„c. officier van de wacht.

„d. chef d'equipage.

„e. korporaal geschutskontsabel.

„f. munitiekorporaal.

„g. werkvolk van de genie.

„h. personen vergezeld door onder a tot en met f genoemden.

„Bij ongeregelheden de korporaal van de wacht waarschuwen door een schot in de lucht af te vuren in de richting van de zee.

„Nadat bij alarm de alarmstellingen op zijn post betrokken zijn, zich melden bij de korporaal van de wacht”;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde is ten laste gelegd, met zijn schuld aan dien;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Als schildwacht *) een als zodanig op hem rustende verplichting „niet nagekomen”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 129 van het wetboek van militair strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders, waarbij in het bijzonder het zeer goede gedrag van beklagde gedurende zijn gehele diensttijd in aanmerking is genomen;

[Volgt: veroordeling tot 10 dagen militaire detentie — *Red.*].

Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.

Vonnis van 23 februari 1956

(uitgespr. 25 febr. 1956 — fiat executie 25 febr. 1956).

President: J. H. v. d. Weijer (plv.); *Leden:* A. Ehbél, C. E. Wolderling, A. W. v. d. Star en P. M. H. van Hulden.

Raadsmán: 1e lt. d. Mars. M. J. Wolters.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: als marinier op voorparade komende, opzettelijk nagelaten zich te verwijderen toen de wnd. divisiechef zulks te kennen gaf door de order „ingerukt mars”.

Beklaagde erkent, deze woorden opgevat te hebben als een bevel om zich te verwijderen.

Uitvoerige strafoverweging. Rekening gehouden met opgelegde 10 dagen streng arrest.

W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 57, Inv. M.S.T.R. art. 74).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen M. G. V., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 9 Februari 1956 no. NAP/31996/17410 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als marinier der tweede klasse bij de Mariniers-„kazerne Suffisant op Curaçao, aldaar in de morgen van of omstreeks „de 2e November 1955, in tijd van oorlog, toen hij voor onderzoek

*) Dat beklagde „schildwacht” was, is o.i. onvoldoende feitelijk ten laste gelegd. Zie artikel 69 W.M.Sr. (*Red.*).

„van een tegen hem ingebracht rapport verschenen was voor de kapitein der mariniers A. J. M. Middelhoff en die kapitein na afloop van het onderzoek hem bij herhaling de order gegeven had: „Ingerukt mars” hem alzo hierdoor te kennen gevende dat hij zich moest verwijderen, bij herhaling heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten aanzien van het hem te laste gelegde ten processe heeft verklaard:

dat hij, dienende bij het commando mariniers Nederlandse Antillen en gelegerd zijnde in de Marinierskazerne Suffisant op Curaçao, op 2 November 1955 te omstreeks 09.00 uur van de wacht te Nieuwpoort afgekomen was; dat hij zich te omstreeks 09.30 uur in de barak 1 van voornoemde kazerne bevond en omdat hij na de wacht 1 uur rust had, zijn radio aangezet had; dat omstreeks 09.35 uur korporaal der mariniers F. Janssen de barak binnenkwam en hem gelastte de radio af te zetten, aangezien het nog sloopstijd was; dat, omdat hij reeds enige keren tevoren van wacht afkomende, zijn radio had aangezet, hij de korporaal antwoordde: „Het is toch eigenlijk normaal dat mijn radio „aanstaat”; dat hierop de korporaal hem opdracht gaf de radio onmiddellijk af te zetten, waaraan hij gevolg gaf; dat zich hierop een gesprek ontspoon, waarvan hij zich niet alles weet te herinneren, doch wel dat gedurende dit gesprek de korporaal zei: „Je moest meer leiding „hebben”, waarop hij de korporaal antwoordde: „De leiding is „bullshit”, ik zal pas ondergeschikt worden als de leiding beter is”, althans woorden van dergelijke strekking; dat voorts de korporaal nog tegen hem zei; „Je bent nog maar een snotneus en verdient eigenlijk „een pak slaag”, waarop hij antwoordde: „Dat mag ik wel die oude „lullen van vroeger, zeker ook een paar jaar in de Oost geweest”; dat de korporaal hem tenslotte mededeelde dat hij hem zou rapporteren; dat hij dezelfde morgen op voorparade kwam bij de kapitein der mariniers Middelhoff, die zijn divisiechef verving; dat hij alle gebeurtenissen erkende zoals die in de barak waren voorgevallen en nadat hij aan de kapitein te kennen gegeven had, dat hij niets meer aan het onderhoud had toe te voegen, deze de opmerking maakte dat hij niet zo boos moest kijken, aangezien dit toch geen invloed op hem zou hebben; dat aangezien hij het met de kapitein niet eens was hij hierop wilde terugkomen, hetgeen hem echter niet werd toegestaan; dat de kapitein hem te kennen gaf het compagniesbureau te verlaten, door te zeggen: „Bedankt”; dat hij dit begreep als een order het bureau te verlaten, doch daar hij zich tekort gedaan voelde hieraan geen gevolg gaf, ook niet nadat de kapitein hem ten tweede male te kennen had gegeven het bureau te verlaten met de woorden: „Ingerukt mars”, of een dergelijke order; dat het mogelijk is, dat de kapitein hem deze order ook een derde maal gegeven heeft, doch hij zich dat niet meer weet te herinneren; dat nadat hem door de kapitein voorlopig arrest in de vorm van streng arrest was aangezegd, hij door de onderofficier van politie van het bureau werd weggeleid;

Post alia:

Overwegende mitsdien dat door de bekentenis van beklaagde en de verklaring van getuige Middelhoff, zonodig met gebruikmaking van artikel 74 aanhef en sub 1e van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht *), wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is te laste gelegd, alsmede van zijn schuld daaraan, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen dat het feit werd gepleegd op 2 November 1955 en beklaagde bij herhaling heeft geweigerd aan het dienstbevel van de kapitein der mariniers A. J. M. Middelhoff te gehoorzamen;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd, beide feiten als een voortgezette handeling beschouwd”;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde als verontschuldiging voor zijn daad opgeeft dat hij na afloop van zijn wachtdienst op Nieuwpoort op 2 November 1955, nogal moe en daardoor prikkelbaar was; dat het voorgevallene in de barak zijn stemming niet verbeterde en hierbij kwam, dat hij op voorparade moest komen bij een andere divisiechef, die hem niet zo goed kent als zijn eigen divisiechef; dat dit excuus van beklaagde echter nogal gezocht wil voorkomen, aangezien uit het ten processe aanwezige extract uit zijn conduiteboekje blijkt, dat hij reeds herhaaldelijk krijgstuchtelijk werd gestraft wegens door hem gepleegde vergrijpen tegen de ondergeschiktheid; dat beklaagde zich ongepast tegenover zijn meerdere heeft gedragen en hij wederom getoond heeft een volslagen gebrek aan eerbied voor zijn meerdere en discipline te bezitten; dat echter gebleken is dat beklaagde een zeer moeilijke jeugd heeft doorgemaakt; dat derhalve de na te noemen gevangenisstraf staat in goede verhouding tot de ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van de beklaagde; dat hierbij echter wel in aanmerking wil worden genomen, dat beklaagde nog nimmer tevoren met de strafrechter in aanraking is geweest, nog een zeer jeugdige leeftijd heeft en zich er ernstig op toe zal leggen zijn opvliëgendheid te beheersen, zodat er redenen aanwezig zijn de toe te passen gevangenisstraf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Overwegende, dat uit het ten processe aanwezige door de Commandant van de Marinierskazerne Suffisant ingediende rapport 8 R.Z. ten name van beklaagde, d.d. 10 November 1955, no. P/09975/MSKS blijkt, dat beklaagde door zijn Commandant voor het feit waarvoor hij thans terechtstaat op 3 November 1955 reeds krijgstuchtelijk werd

---

*) Dit artikel is ook onder de aangehaalde wetsartikelen, waarop de Krijgsraad „gelet” heeft, vermeld. — (Red.).

gestraft met 10 dagen streng arrest, zodat overeenkomstig artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht met de thans voor beklaagde te bepalen straf met de toepassing van deze krijgstuchtelijke straf rekening dient te worden gehouden;

Overwegende, dat beklaagde voor het door hem gepleegde feit in voorlopig arrest heeft vertoefd van 2 tot 4 November 1955;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen, voorwaardelijk, proeftijd één jaar (geen aftrek voorarrest) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 18 december 1953.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Kapitein A. van Houte.

Raadsman: Mr A. C. A. van Kuijk.

Weliswaar is het inhalen voor of op een kruising van wegen strafbaar gesteld bij artikel 23 j° 124 W.V.R., doch dat verbod komt niet voor in het voor Nederland op 19 oktober 1952 in werking getreden Verdrag nopens het Wegverkeer.

Dit verbod is niet te beschouwen als een aanvulling op genoemd verdrag doch eerder als een kennelijke afwijking daarvan. De internationale regeling zou betekenisloos zijn voor de praktijk van het wegverkeer, indien daarnaast de nationale regelingen daarmede strijdige bepalingen zouden kunnen bevatten.

Vrijspraak.

(W.V.R. art. 23).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. R. S., geb. 13 januari 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans „als militair in de zin der wet, op of omstreeks 13 Juli 1953 te Wijchen, „althans in Nederland, als bestuurder van een automobiel daarmede „heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, „de Graafscheweg in de richting naar Nijmegen en met die door hem, „beklaagde, bestuurde automobiel een op enige afstand voor hem „rijdende trailer heeft ingehaald en geheel of gedeeltelijk is terzijde ge- „reden daarbij zover naar links uitwijkend dat hij een automobiel die „aan de voor hem, beklaagde, linkerzijde op een verhard gedeelte van „die weg geheel buiten de rijbaan stond geparkeerd, heeft aangereden; „Vorenbedoeld inhalen geschiedde juist vóór de kruising of splitsing „van de voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen, de Graaf- „scheweg en de Beukenweg”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring d.d. 14 October 1953 zakelijk blijkt, dat beklaagde sedert 2

April 1952 als dienstplichtig soldaat, behorende tot de Koninklijke Landmacht, in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 13 Juli 1953 te Wijchen als bestuurder van een automobiel daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Graafscheweg in de richting naar Nijmegen en met die door hem, beklagde, bestuurde automobiel een op enige afstand voor hem rijdende trailer heeft ingehaald en geheel of gedeeltelijk is terzijde gereden daarbij zover naar links uitwijkend dat hij een automobiel die aan de voor hem, beklagde, linkerzijde op een verhard gedeelte van die weg geheel buiten de rijbaan stond geparkeerd, heeft aangereden. Vorenbedoeld inhalen geschiedde juist vóór de kruising of splitsing van de voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen, de Graafscheweg en de Beukenweg;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Overtreding van artikel 25 van de *Wegenverkeerswet*”;
2. „Overtreding van artikel 23 van het *Wegenverkeersreglement*”, voorzien en strafbaar gesteld respectievelijk bij artikel 25 juncto artikel 35 *Wegenverkeerswet* en artikel 23 juncto artikel 124 *Wegenverkeersreglement*;

Overwegende, ten aanzien van het onder ten 1e bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat beklagde te dien aanzien geen verwijtbare schuld treft;

Overwegende, dat misdien beklagde niet strafbaar is en van het aldaar bewezen verklaarde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van het onder ten 2e bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit, dat dit weliswaar voorzien en strafbaar is gesteld bij artikel 23 en 124 van het *Wegenverkeersreglement*, doch dat het aldaar gestelde verbod tot inhalen vóór of op een kruising of splitsing van wegen niet voorkomt in het voor Nederland op 19 October 1952 in werking getreden Verdrag nopens het *Wegverkeer*;

Overwegende, dat het in het *Wegenverkeersreglement* voorkomende verbod niet is te beschouwen als een aanvulling op voornoemd Verdrag, doch eerder als een kennelijke afwijking daarvan;

dat de internationale regeling betekenisloos zou zijn voor de praktijk van het wegverkeer, indien daarnaast nationale regelingen bepalingen zouden kunnen bevatten, strijdig met de internationale;

Overwegende, dat mitsdien naar het oordeel van de Krijgsraad het onder ten 2e bewezen verklaarde feit op grond van het ook voor Nederland geldende internationale recht, i.c. het van kracht zijnde Verdrag nopens het *Wegverkeer*, niet strafbaar is te achten, zodat beklagde van het hem aldaar tenlaste gelegde eveneens behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: vrijspraak — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 Januari 1954.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel B. C. J. Brouwer en Luitenant-Kolonel J. D. Stolp.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (opzettelijk nalaten zijn naam op te geven) en opzettelijk een meerdere bespotten (na de naam genoemd te hebben die meerdere toegevoegd „wacht even met het opschrijven van „mijn naam: je beeft zo” en „voel je je niet belachelijk met al die „mensen om je heen?”).

Rekening gehouden met opgelegde krijgstuhtelijke straf en met het feit dat de straf beklaagde, met groot verlot zijnde, extra zwaar treft. Voorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.M.Sr. art. 13-15, 108, 114; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geb. 27 September 1928, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 18 November 1953 te Groningen, althans in Nederland,

„1e. heeft geweigerd, dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen aldaar door zijn meerdere de sergeant-majoor M. Kras gegeven bevel zijn naam op te geven, door toen aldaar de hem door voornoemde sergeant-majoor, naar aanleiding van zijn, beklaagdes, onkrijgstuhtelijk dan wel onhebbelijk gedrag jegens deze gegeven opdracht, „geef je naam op” zich opzettelijk te wijderen zonder zijn naam te noemen;

2e. opzettelijk zijn meerdere de sergeant-majoor M. Kras in het openbaar, althans in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd dan wel beschimpt of bespot, door toen aldaar op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Nieuwe Ebbingestraat, of de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Bedumerweg, nadat hij door voornoemde sergeant-majoor was staande gehouden, terzake van onkrijgstuhtelijk gedrag, tegen deze te zeggen: „Wacht even met het opschrijven van mijn naam, je beeft zo!” en nadat de sergeant-majoor had gezegd bij de burgemeester van Stedum navraag te zullen doen naar zijn, beklaagdes, naam: „doe hem de groeten van me” en vervolgens „voel je je niet belachelijk met al die mensen om je heen?” althans in elk geval woorden van soortgelijke aard of strekking”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 18 November 1953, terwijl hij als dienstplichtig soldaat één dag in verband met een inspectie in werkelijke dienst was, te

Groningen op het kruispunt Bedumerweg-Nieuwe Ebbingestraat, terwijl hij gekleed was in de uniform der Koninklijke Landmacht, met zijn handen in zijn zakken liep; dat een sergeant-majoor tegen hem zei zijn handen uit zijn zak te halen en dit bevel nogmaals herhaalde; dat hij, omdat hij hieraan niet voldeed, opdracht kreeg zijn naam op te geven; dat hij ook aan deze opdracht niet heeft voldaan, zeggende: „dat doe ik niet” en is weggegaan; dat hij nadat hij even later gezegd had, dat hij S. heette en te Westeremden woonde, alstoen aldaar tegen die sergeant-majoor heeft gezegd: „Wacht even met opschrijven van „mijn naam, je beeft zo” en vervolgens toen de sergeant-majoor zei bij de burgemeester van Stedum navraag te zullen doen naar zijn naam, tegen hem heeft gezegd: „Doe hem de groeten van mij” en „Voel je je „niet belachelijk met al die mensen om je heen”;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal No. P. 128/53 van de 4e Divisie Koninklijke Marechaussee, brigade Groningen opgemaakt en ondertekend door Jaques Blonk, wachmeester der 1e klasse Koninklijke Marechaussee, behorende tot bovengenoemde brigade zakelijk vermeldt als verklaring van:

Martinus Kras, sergeant-majoor, ingedeeld bij de 3e Afdeling Bewakingskorps Koninklijke Landmacht,

dat hij op 18 November 1953 fietste over de Nieuwe Ebbingestraat, hoek Bedumerstraat te Groningen, toen twee militairen de rijweg overstaken, terwijl een van die militairen beide handen in zijn zakken had; dat hij deze militair opdracht heeft gegeven zijn handen uit zijn zakken te halen, aan welke opdracht de militair, nadat hij zijn bevel nog eens had herhaald, voldeed; dat hij hem toen opdracht gaf zijn naam op te geven, aan welk bevel de militair niet heeft voldaan; dat er burgers om hen heen stonden; dat de militair even later zei S. te heten en te Westeremden te wonen, maar te voren had gezegd dat hij, getuige, maar even moest wachten zijn naam op te schrijven, omdat hij zo beefde; dat toen hij tegen de militair zei, dat hij zich in verbinding zou stellen met de burgemeester van Stedum, deze antwoordde: „doe hem de groeten van „me” en „Je ziet toch wel, dat je je belachelijk staat te maken hier”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 18 November 1953 te Groningen,

1e. heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem toen aldaar door zijn meerdere de sergeant-majoor M. Kras gegeven bevel zijn naam op te geven, door toen aldaar de hem door voornoemde sergeant-majoor, naar aanleiding van zijn, beklaagdes, onkrijgstuchtelijk dan wel onhebbelijk gedrag jegens deze gegeven opdracht „geef je naam op” zich opzettelijk te verwijderen zonder zijn naam te noemen;

2e. opzettelijk zijn meerdere de sergeant-majoor M. Kras in het openbaar in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft bespot, door toen aldaar op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Nieuwe Ebbingestraat, nadat hij door voornoemde sergeant-majoor

was staande gehouden, terzake van onkrijgstuchtelijk gedrag, tegen deze te zeggen: „Wacht even met het opschrijven van mijn naam, je „beeft zo!” en nadat de sergeant-majoor had gezegd bij de burgemeester van Stedum navraag te zullen doen naar zijn, beklaagdes' naam: „doe hem de groeten van me” en vervolgens: „voel je je niet „belachelijk met al die mensen om je heen?”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog,”
2. „Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling „in zijne tegenwoordigheid bespotten, in dienst gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1e. artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

2e. artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde terzake voorlopig arrest heeft ondergaan van 18 tot 25 November 1953 in de vorm van streng arrest;

Overwegende, dat beklaagde terzake krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest, met aftrek voorarrest, met welke afdoening, welke beklaagde die met groot verlof was, extra zwaar heeft getroffen, de Krijgsraad bij het bepalen van de strafmaat rekening heeft gehouden;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden voorwaardelijk, proeftijd drie jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 6 oktober 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor G. A. van de Bergh en Majoor A. van Houte.

Raadsman: Mr C. J. van der Hoeven.

Ongehoorzaamheid aan het bevel van een meerdere in burger en feitelijke aanranding van die meerdere, toen deze hem naar het politiebureau wilde geleiden.

De meerdere had beklaagde desgevraagd zijn legitimatiebewijs getoond en deze daarvan inzage verstrekt.

(W.M.Sr. art. 114, 117-120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. H. Th. P., geb. 28 Augustus 1934, dpl. soldaat, beklagde;

Gezien: . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 29 mei 1955 te Deventer, althans in Nederland:

„1e. heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de kapitein W. Beltman gegeven dienstbevel „mee naar de kazerne te gaan;

„2e. heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de kapitein W. Beltman gegeven dienstbevel „mee naar het politiebureau te gaan, welke beide bovengenoemde bevelen hem beklagde werden gegeven, omdat hij zich in militair uniform gekleed op de openbare weg misdroeg;

„3e. opzettelijk zich met geweld tegen zijn meerdere de kapitein Beltman heeft verzet toen deze hem naar het politiebureau wilde overbrengen, door te rukken en te slaan toen deze kapitein hem ter overbrenging naar dat bureau aangreep”;

Post alia:

Overwegende, dat de kapitein Willem Beltman, ten processe onder ede als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij zich op 29 mei 1955, terwijl hij als beroepsofficier in de rang van kapitein in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te omstreeks 02.00 uur, in burger gekleed, bevond bij een automaat in de Geert Grootestraat te Deventer; dat hij aldaar twee militairen zag, gekleed in het uniform van de Koninklijke Landmacht, waarvan er een, welke later bleek de soldaat P., thans beklagde, te zijn, een minder eerbaar liedje zong en on gepaste opmerkingen maakte tegen aldaar aanwezige dames; dat hij beide bedoelde soldaten heeft aangemaand zich behoorlijk te gedragen; dat beklagde hierop reageerde met de woorden: „ik heb met jou geen moer te maken”; dat hij, getuige, daarop tot beklagde heeft gezegd: „denk er aan, ik ben kapitein in het „leger” en „ik draag je op je baret op te zetten en je hier te verwijderen”; dat hij vervolgens nog aan beklagde, omdat beklagde dat eiste, zijn militair legitimatiebewijs heeft getoond en beklagde ook gelegenheid heeft gehad dit bewijs te zien; dat beklagde toen andermaal heeft gezegd, dat hij met getuige niets te maken had; dat hij, getuige, daarom en daarop beklagde heeft gelast met hem mee te gaan naar de Boreelkazerne; dat beklagde daarop antwoordde: „je kunt „verrekken” en zich vervolgens op zijn rijwiel verwijderde; dat hij, getuige, eveneens per rijwiel, beklagde is nagereden en beklagde heeft genoopt te stoppen op het Geert Grotekerkhof te Deventer en aldaar aan beklagde heeft opgedragen met hem mee te gaan naar het ter plaatse dichtbij gelegen politiebureau; dat beklagde toen eerst ongeveer 50 meter met hem, getuige, is meegelopen, doch daarna zeide, dat hij niet naar het politiebureau mee wilde gaan en is blijven weigeren

met getuige verder mee te gaan; dat hij, getuige, daarna beklaagde bij diens schouder en borst heeft vastgegrepen om hem op die manier te dwingen aan het eerder bedoelde bevel gevolg te geven, dat beklaagde daarop trachtte zich los te rukken en toen hem dit niet gelukte, met hem, getuige, is gaan vechten, waarbij zijn (getuige's) bril is gebroken;

Post cetera alia:

Overwegende, dat het bewezene moet worden gequalificeerd als: „opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, meer-, malen gepleegd” en

„feitelijke insubordinatie, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114, lid 1 en 2, artikel 117 lid 1 juncto artikel 120 sub 1e van het Wetboek van Mil. Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

NASCHRIFT.

De Minister van Staat, Minister van Defensie a.i., deelde in zijn uitvoerig gemotiveerde brief van 12 dec. 1935 aan het Hoofdbestuur van de Vereniging van Officieren van de Kon. Landmacht mede, dat de meerdere in burgerkleding die, overeenkomstig de in art. 27 R.K. op hem rustende verplichting, optreedt tegen een krijgstuuchtelijk vergrijp, waarvan hij kennis neemt, kan volstaan met zich aan de dader als meerdere bekend te maken, zonder verder commentaar. Zie M.R.T. XXXI (1935/1936) blz. 438 en 439.

Het feit dat de meerdere zich als zodanig bekend maakt, levert voor de mindere de bewustheid op van de mogelijkheid met een meerdere te doen te hebben (Zeekr. 's-Gravenhage, vonnis van 18 dec. 1952, M.R.T. XLVI blz. 104); ja zelfs als hij zich niet bekend maakt kan in de omstandigheden (autoritair optreden, militair terrein) de basis voor dat mogelijkheidsbewustzijn gelegen zijn (H.M.G. van N.I., sent. van 25 juni 1948, M.R.T. XLII blz. 379).

De grond voor dat standpunt was enerzijds: te voorkomen dat een onbevoegde met een in verkeerde handen geraakt legitimatiebewijs gezag zou kunnen uitoefenen, anderzijds te bereiken dat een meerdere zijn gezag zou kunnen behouden, óók als hij zijn legitimatiebewijs niet bij zich heeft.

*Het schijnt dat allengs een andere opvatting veld wint: de mindere eist vertoon van het legitimatiebewijs en de meerdere voldoet daaraan. Het voldoen aan die eis van de mindere aan de meerdere is ons inziens echter slechts in uitzonderingsgevallen aanvaardbaar. *Red.**

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 20 oktober 1955.

President: Kolonel Mr H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als bevelhebber van een wacht (wachtcommandant mobilisatie-complex „Maartensdijk”) geslapen. Gelet op de erbarmelijke omstandigheden waaronder beklaagde destijds was gehuisvest, wordt de ge-

vangenisstraf en de verlaging (van korporaal 1e klasse tot soldaat laagste klasse) voorwaardelijk opgelegd.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. P., geb. 10 januari 1925, korporaal 1e klasse Bewakingscompagnie „Groningen”, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als korporaal der eerste klasse in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 27 Juli 1955, in tijd van oorlog, in De Bilt, althans in „Nederland, als commandant van de wacht van het „mobilisatie-„„complex-Maartensdijk”, althans als bevelhebber van enige wacht, „ronde of patrouille heeft geslapen, in ieder geval niet voortdurend „waakzaam is geweest en gebleven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als korporaal der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, op 27 Juli 1955 commandant was van de wacht voor het mobilisatie-complex „Maartensdijk” te De Bilt; dat hij te ongeveer 06,00 uur op die dag, aldaar in slaap is gevallen en niet meer waakzaam is geweest, zoals zijn plicht was; dat hij niet gemerkt had, dat de luitenant Navest enige malen hard op de vloer heeft gestampt; dat hij plotseling wakker werd, toen de luitenant Navest voor hem stond;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 lid 1, 2 en 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, enerzijds, dat het door beklaagde gepleegde en door de Krijgsraad bewezen geachte feit van zodanige ernstige aard is te achten, dat beklaagde daarvoor niet alleen een ernstige correctie verdient in de vorm van een vrijheidsstraf, doch ook zelfs, op grond van dat begane feit op zich zelve, ongeschikt geacht zou moeten worden om in de door hem thans beklede rang te blijven dienen;

Overwegende, dat anderzijds, naar 's Krijgsraads oordeel, in de door

beklaagde en namens hem door zijn raadsman aan de Krijgsraad geopenbaarde zeer erbarmelijke omstandigheden, waaronder beklaagde tijdens het begaan van het ten laste gelegde was gehuisvest en speciaal die, waaronder hij in zijn woning nachtrust moest genieten en ten aanzien waarvan de Krijgsraad geen twijfel meent te moeten koesteren, redenen gezien dienen te worden om thans de zwaarte van de hierboven bedoelde hoofd- en bijkomende straf nog niet ten volle op beklagde te doen drukken;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse, de gevangenisstraf en de verlaging voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 3 februari 1954.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. G. Brands en Kapitein W. H. Verbeek.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid bespotten (ten aanhore van een kornet gezegd „Heb je de generaal al „gezien; het lijkt St. Nicolaas wel in burger”) en een meerdere uitschelden („ach snotneus, waar bemoei jij je mee”). Voorts: mondeling met enig kwaad bedreigen („... dan steek ik je kapot, thuis heb ik „nog een bajonet”) en beledigen („eigenwijze rot kornet” en „een kwal „ben je”).

Beklaagde was dienstplichtige met groot verlof in het tijdvak gedurende hetwelk hij kon worden opgeroepen.

(W.M.Sr. art. 60 (2), 108).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. P., geb. 26 juli 1932, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, na op 22 November 1953 als dienstplichtig soldaat van het „Regiment Lichte Lucht doelartillerie Kornwerderzand, na met groot „verlof te zijn gezonden, in het tijdvak gedurende hetwelk hij alsnog „voor de werkelijke dienst kon worden opgeroepen, te Zuilen, althans „in Nederland:

„1e. op 2 December 1953 opzettelijk de in uniform geklede vaandrig der Koninklijke Landmacht H. Woudstra, in diens tegenwoordigheid heeft bespot door in diens tegenwoordigheid op voor hem, Woudstra, duidelijk verstaanbare toon tegen een hem, beklagde, verzeggende burger te zeggen: „Heb je de generaal al gezien, het lijkt „„Sint Nicolaas wel in 't burger”, althans woorden van dergelijke

„strekking, welke kennelijk op vaandrig Woudstra doelden en ver-
„volgens toen genoemde vaandrig hem vermaande zich te matigen deze
„heeft toegevoegd: „ach snotneus waar bemoei je je mee, ik weet ge-
„„noeg hoe en wie je bent”, althans woorden van deze strekking;

„2e. op 12 December 1953 in de woning van Van der Zouw, al-
„thans op het achtererf daarvan, na een woordenwisseling omtrent het
„al of niet opmaken van een rapport omtrent het sub 1e vermelde,
„opzettelijk de alstoen eveneens in uniform geklede vaandrig Woudstra
„voornoemd in diens tegenwoordigheid met enig kwaad heeft bedreigd
„door hem op dreigende toon toe te voegen: „Als je rapport tegen mij
„„opmaakt dan steek ik je kapot, thuis heb ik nog een bajonet”, al-
„thans woorden van gelijke strekking, terwijl hij voorts de vaandrig
„Woudstra alstoen aldaar opzettelijk in zijn tegenwoordigheid beledi-
„gend heeft toegevoegd de woorden: „Een kwal ben je”, en „eigenwijze
„„rot kornet”, althans woorden van deze strekking”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

1. dat hij op 22 November 1953 als dienstplichtig soldaat van het
Regiment Lichte Luchtvaartartillerie Kornwerderzand met groot verlof
is gezonden; dat hij daarna als dienstplichtige echter nog voor werke-
lijke dienst kon worden opgeroepen; dat hij op 2 December 1953 te
Zuilen tegen een hem vergezellende burger een opmerking heeft ge-
maakt over de in uniform geklede vaandrig der Koninklijke Landmacht
H. Woudstra, zeggende: „Heb je de generaal al gezien, het lijkt Sint
„Nicolaas wel in burger”; dat hij deze opmerking zo luid maakte, dat
die vaandrig, die in hun nabijheid was, deze opmerking wel moest horen;
dat de vaandrig daarop zei, dat hij — beklagde — zijn gemak moest
houden; dat hij daarop antwoordde: „Waar bemoei je je mee, ik weet
„genoeg hoe en wie je bent”;

2. dat hij op 12 December 1953 te Zuilen in de woning van Van
der Zouw en naderhand op het erf van die woning, een woordenwisse-
ling heeft gehad met genoemde Woudstra, die toen eveneens in uni-
form was gekleed; dat hij namelijk wilde weten of die vaandrig een
rapport aangaande het gebeurde op 2 December 1953 had opgemaakt
of niet; dat hij de vaandrig daarbij heeft toegevoegd: „als je rapport
„tegen mij opmaakt, dan steek ik je kapot; thuis heb ik nog een
„bajonet”; dat hij dit zei, met de bedoeling de vaandrig bang te maken;
dat hij voorts vaandrig Woudstra de woorden: „een kwal ben je” en
„eigenwijze rot kornet” heeft toegevoegd;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd *)
als:

*) Terecht werden de feiten (3) en (4) gekwalificeerd als „in dienst gepleegd”,
vermits zij werden gepleegd terzake van de dienstaangelegenheid dat de meerdere
van het voorgevallene rapport zou opmaken. Het wil voorkomen dat ook het feit
(2) „in dienst gepleegd” is, aangezien dit uitschelden plaats vond naar aanleiding
van het optreden van de meerdere tegen de bespottig, sub (1) beschreven. (Red.).

1. *als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid bespotten;*
  2. *als militair opzettelijk een meerdere uitschelden;*
  3. *als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd;*
  4. *als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beleedigen, in dienst gepleegd;*
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
1. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  2. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  3. artikel 108 juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  4. artikel 108 juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier weken, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 11 Januari 1954, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, en bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 24 maart 1954.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel Mr J. P. H. E. v. Lier en Majoor Mr P. C. L. Eschauzier.
Raadsvrouw: Mr R. E. Andringa-de Blok.

Medeplegen van het aan zijn schuld te wijten hebben dat een ander lichamelijk letsel bekomt: na terzake blikken van verstandhouding met een ander militair te hebben gewisseld, een bobine aan een accu aangesloten en de daardoor opgewekte hoogspanning verbonden met een motorbok, waarlangs een monteur, die elders aan het werk was, naar de werkplaats zou ajdalen, tengevolge waarvan die monteur, met de hoogspanning in aanraking komende, gevallen is en een duim gebroken heeft.

(W.Sr. art. 47, 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. H. de B., geb. 22 juli 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 9 October 1953 te Utrecht, „in een werkplaats van de Kromhoutkazerne:

„PRIMAIR: handelende te samen en in vereniging met de dienst- „plichtig soldaat F. J. B., althans alleen, met het oogmerk om de ver- „warmingsmonteur A. J. C. M. Tuerlings, die aan het werk was in

*) De in de tenlastelegging vermelde B. werd te zelfder zake tot gelijke straf veroordeeld. (*Red.*).

„deze werkplaats en zich op een aantal luchtkokers bevond, waartegen
 „motorbokken geplaatst waren, te mishandelen, opzettelijk de twee
 „draden van een bobine ieder aan een pool van een 12-volts accu heeft
 „bevestigd, nadat genoemde B. de andere draad van de bobine met
 „verlengsnoer, welke als hoogspanningskabel diende aan een van de
 „hierboven aangeduide motorbokken had bevestigd, waardoor deze
 „motorbokken onder een hoogspanningsstroom van 12.000-volt kwa-
 „men te staan, zulks terwijl hij, beklagde en genoemde B., althans hij
 „beklaagde, beoogden dat genoemde Tuerlings bij het naar de grond
 „komen van de plaats waar hij aan het werk was met de meergenoemde
 „motorbokken in aanraking zou komen en daardoor een schok ten-
 „gevolge van de er op staande elektrische stroom zou krijgen, met het
 „gevolg dat genoemde Tuerlings, toen hij inderdaad bij het naar be-
 „neden komen van de plaats waarop hij stond te werken, met zijn
 „handen met een van de motorbokken in aanraking kwam, een schok
 „van de elektrische stroom kreeg en daardoor pijnlijk werd getroffen;
 „SUBSIDIAIR: dat hij, handelende te samen en in vereniging met de
 „dienstplichtig soldaat F. J. B., althans alleen, zo roekeloos, althans
 „onvoorzichtig heeft gehandeld, dat de verwarmingsmonteur A. J. C.
 „M. Tuerlings zodanig lichamelijk letsel heeft bekomen dat hij tijdelijk
 „verhinderd is geweest in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden,
 „hebbende hij, beklagde, immers alstoen en aldaar de twee draden
 „van een bobine ieder aan een pool van een 12-volts accu bevestigd,
 „nadat genoemde B. de andere draad van de bobine met verlengsnoer,
 „welke als hoogspanningskabel diende, aan een van de in primair ge-
 „noemde motorbokken had bevestigd, waardoor deze motorbokken
 „onder een hoogspanningsstroom van 12.000-volt kwamen te staan,
 „zulks terwijl hij, beklagde en genoemde B., althans hij, beklagde,
 „verwachten dat genoemde Tuerlings bij het naar de grond komen
 „van de plaats waar hij aan het werk was, met de meergemelde motor-
 „bokken in aanraking zou komen en dan een elektrische schok zou
 „krijgen en het te voorzien was dat deze hierdoor zou schrikken en zou
 „kunnen vallen, een en ander met het gevolg dat genoemde Tuerlings,
 „toen hij inderdaad bij het naar beneden komen van de plaats waar
 „hij werkte met zijn handen met een van de motorbokken in aanraking
 „kwam, een schok van de elektrische stroom kreeg, schrok en bij het
 „zich losmaken van deze bokken dan wel doordat hij bij de poging om
 „zich los te maken kwam te vallen de duim van zijn linkerhand heeft
 „gebroken, zodat hij ongeveer een maand zijn werkzaamheden als ver-
 „warmingsmonteur niet heeft kunnen verrichten;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem onder primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde met betrekking tot het hem onder subsidiair ten laste gelegde onder meer zakelijk ten processe heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 9 October 1953 zich tezamen met enige andere soldaten, onder andere de soldaat F. J. B., bevond in een werkplaats van de Kromhoutkazerne te Utrecht; dat aldaar toen een verwarmingsmonteur, genaamd Tuerlings, aan het werk was, waarbij hij stond op een ongeveer 2 meter hoge stapel buizen voor heteluchtverwarming; dat voor deze buizen enige motorbokken stonden, die ongeveer $1\frac{1}{2}$ meter hoog zijn; dat hij, teneinde genoemde monteur aan het schrikken te maken, wanneer deze zoals zij — beklaagde en B. — verwachtten, via die motorbokken weer naar de begane grond zou komen, de verbindingsdraden van een bobine aan de polen van een 12-volts-accu heeft bevestigd, nadat genoemde B. met wie hij enige blikken van verstandhouding wisselde, de andere draad van de bobine die verlengd was en die als hoogspanningskabel moest dienst doen aan een van de motorbokken had bevestigd; dat de spanning van deze stroom bij normale werking van de bobine, d.w.z. bij een voeding van 24 volts, ongeveer 12.000 volt bedraagt; dat, terwijl de bok aldus onder stroom stond, meergenoemde monteur, toen hij naar de begane grond wilde komen, deze motorbok met zijn handen heeft aangeraakt, waardoor hij een elektrische schok gekregen moet hebben; dat hij zag, dat hij naar beneden zeilde, terwijl hij een schreeuw gaf; dat de monteur toen klaagde over pijn in zijn linker duim; dat hij toegeeft dat hij bij enig nadenken de mogelijkheid van ernstige gevolgen van zijn handelingen voor Tuerlings had kunnen voorzien;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 6 November 1953 opgemaakt en gesloten door Johannes Leendert van Kleij, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Adrianus Johannes Cornelis Maria Tuerlings:

dat hij op 9 October 1953 als verwarmingsmonteur werkzaam was in de Kromhoutkazerne te Utrecht in een werkplaats voor tanks; dat in deze werkplaats ongeveer 20 militairen werkzaam waren; dat hij zich boven op een aantal luchtkokers bevond en zich naar beneden wilde begeven; dat hij daarbij gebruik maakte van tegen deze luchtkokers geplaatste motorbokken; dat hij op deze motorbokken stapte en deze daarna met zijn handen beetpakte; dat hij, toen hij deze motorbokken vastpakte, een tamelijk zware schok, veroorzaakt door stroom van electriciteit, kreeg; dat hij hierdoor erg schrok en naar beneden viel; dat, toen hij weer stond, zijn linkerhand hem pijn deed en dat deze hand snel dik werd; dat hij door deze verwonding tot 2 November 1953 geen werkzaamheden heeft kunnen verrichten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „van 12.000-volt” en „althans alleen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„medeplegen van aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zoo-
danig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijk verhindering in de
uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 juncto artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, te vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftien dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 januari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Kapitein L. Reerink.

Met een vierwielig (militair) motorvoertuig door een rood verkeerslicht rijden. Het feit is niet strafbaar, nu beklagde een motorvoertuig bestuurde, hetwelk deel uitmaakte van een militaire colonne, die tijdens groen verkeerslicht begonnen was de stopstreep te passeren.

W.V.W. art. 29, W.V.R. art. 7).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. H., geb. 29 juni 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 16 november 1955 te Amsterdam als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, daar „mede heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg, de Marnixstraat komende uit de richting Elands- „gracht en gaande in de richting Bloemgracht nabij de kruising van de „voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen Marnix- „straat-Rozengracht, geen gevolg heeft gegeven aan het door middel „van een rood lichtsignaal, hetwelk ter plaatse voor het wegverkeer in „die richting werd gebezigd, aan hem, beklagde, gegeven bevel om te „stoppen voor de stopstreep, doch over de stopstreep is doorgereden”;

Post alia:

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 29 eerste lid van de Wegenverkeerswet”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 junctis de artikelen 29 en 45 van de Wegenverkeerswet en artikel I van het KB. dd. 1 April 1953 S. 167;

Overwegende dat beklagde niet strafbaar is, zijnde gebleken van omstandigheden die beklagdes strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende, dat beklagde, zoals blijkt uit de ten processe afgelegde verklaringen van de getuigen Lotten en Solter, met het door hem bestuurde motorrijtuig deel uitmaakte van een colonne militaire voertuigen, welke op groen licht was begonnen de stopstreep te passeren, zodat beklagde op grond van het bepaalde in artikel 7, derde lid van het Wegenverkeersreglement door mocht rijden ook nadat een andere kleur licht zichtbaar was geworden;

Overwegende dat beklagde mitsdien van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken; . . . enz. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 16 november 1955.

President plv.: Majoor Mr C. E. E. Fromberg; *Leden*: Luit.-Kolonel J. A. C. Schotte en Kapitein F. Henner.

Raadsman: Mr P. J. Th. Scheefhals.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren te voldoen aan de order van een meerdere — marechaussee 2e klasse — in burger om de tenue in orde te maken, ook nadat die meerdere zijn legitimatiebewijs had getoond.

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, gepleegd door beide beklagden tegen dezelfde meerdere in burger, toen zij hem ongeveer vier uur later tegenkwamen.

Afzonderlijke verklaring van de meerdere als volledig bewijs aangenomen, nu niet is gebleken van enige omstandigheid voor twijfel omtrent de juistheid van zijn verklaring.

(W.M.Sr. art. 114, 120; Inv. M.S.T.R. art. 74).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen

(1) W. W., geb. 19 augustus 1931,

(2) M. M., geb. 2 december 1931,

beiden dpl. soldaat (beiden thans met groot verlof), beklagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagden is ten laste gelegd:

„1. dat zij op of omstreeks 3 September 1955 te Mill, in ieder „geval in Nederland, terwijl zij als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst waren bij 531 Bataljon Infanterie Menno van Coehoorn, in „ieder geval bij de Koninklijke Landmacht, tesamen en in vereniging, „althans ieder voor zich nadat de in burger geklede marechaussee der „2e klasse J. H. Bongers, die hen met de baretten achter op het hoofd, „de veldblouse gedeeltelijk losgeknoopt en de handen in de broek- „zakken, in ieder geval in een onbehoorlijk tenue op een openbare weg „had aangetroffen en die hen had medegedeeld, dat hij, Bongers, mare- „chausee 2e klasse en hun militaire meerdere was, hen opdracht had „gegeven hun tenue in orde te maken, hebben geweigerd, althans op- „zettelijk hebben nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, daarbij

„ieder voor zich de woorden „dat kan iedereen wel zeggen dat hij „„meerdere is”, in ieder geval woorden van dergelijke strekking „uitende;

„2. dat zij op of omstreeks 3 september 1955 te Mill, in ieder geval „in Nederland, terwijl zij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „waren bij 531 Bataljon Infanterie Menno van Coehoorn, in ieder „geval bij de Koninklijke Landmacht, tesamen en in vereniging, al- „thans ieder voor zich, opzettelijk de in burger geklede marechaussee „der 2e klasse J. H. Bongers, die zich ongeveer vier uur tevoren aan „hen als zodanig had bekend gemaakt en waarvan zij wisten dat hij „hun militaire meerdere was, met geweld onder meer bij zijn schouders „hebben vastgegrepen, opzettelijk met genoemde meerdere hebben ge- „vochten en opzettelijk hem hebben vastgehouden, geslagen en ge- „schopt, tengevolge waarvan Bongers voornoemd kwam te vallen en „schaafwonden aan beide handen en aan zijn gelaat bekwam”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagden — ieder voor zich — ten processe onder meer zakelijk hebben verklaard:

beklaagde W. W.:

dat hij op Zaterdag 3 September 1955 te Mill, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was en ingedeeld bij het 531e Bataljon Infanterie Menno van Coehoorn, zich in gezelschap van de soldaat M. M. bevond op de openbare weg en dat hij zijn baret achter op zijn hoofd droeg, zijn veldblouse gedeeltelijk losgeknoopt en een of twee handen in zijn zak hield; dat een in burger gekleed persoon toen en aldaar tegen hem en M. M. zeide, dat hij militair meerdere was en hen opdracht gaf hun tenue in orde te maken; dat hij toen en aldaar willens en wetens geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, daarbij woorden van een strekking als „dat kan iedereen wel zeggen dat „hij meerdere is” uitende; dat bedoelde persoon hen vervolgens zijn militair legitimatiebewijs toonde en dat hij zag, dat hij marechaussee 2e klasse was; dat hij zich vervolgens met M. M. heeft begeven naar café Hoevenaars te Mill; dat hij daar de avond met M. M. heeft doorgebracht en een fles rode wijn en een vrij groot aantal glazen bier heeft gedronken; dat hij bovenbedoelde marechaussee ook in dat café gezien heeft; dat hij tegen 23.30 uur bedoeld café heeft verlaten; dat zowel hij als M. M. verre van nuchter waren; dat hij zich niet meer kan herinneren wat er verder gebeurd is tot het moment, dat zij op weg waren naar het kamp Mill en werden aangehouden door twee politieagenten;

beklaagde M. M.:

dat hij zich op 3 september 1955 te Mill, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 531e Bataljon Infanterie Menno van Coehoorn en gelegerd was in het kamp Mill, in gezelschap van de soldaat W. W. bevond en op de Wanrooyseweg te Mill; dat zij beiden de baret achter op het hoofd en de veldblouse gedeeltelijk losgeknoopt hadden; dat op een gegeven moment een in burger gekleed persoon tegen hen zeide, dat hij militair meerdere was

en dat zij hun tenue in orde moesten maken; dat hij dit willens en wetens niet heeft gedaan, zeggende „dat kan iedereen wel zeggen dat „hij meerdere is”; dat bedoelde persoon daarna zijn legitimatiebewijs toonde en dat hij zag, dat hij korporaal der Koninklijke Marechaussee was; dat hij daarna met W. W. naar café Hoevenaars is gegaan; dat bedoelde korporaal van de Marechaussee die avond ook in dat café was; dat hij, beklaagde, de avond in dat café heeft doorgebracht en tegen 23.30 uur met W. W. het café heeft verlaten en de richting van het kamp Mill is ingeslagen; dat zij halverwege door twee politie-agenten in gezelschap van bedoelde korporaal werden aangehouden;

Overwegende dat Johannes Hubertus Bongers, oud 20 jaar, marechaussee 2e klasse, wonende te Haps, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd: (*post alia*):

dat hij bedoeld café verlaten heeft om 23.05 en dat hij meent, dat beklaagden daar toen nog aanwezig waren; dat hij na enige minuten kwam teruggelopen in de richting van het café en toen midden op de weg twee soldaten tegen kwam; dat hij pertinent zeker weet dat dit beklaagden W. W. en M. M. waren; dat beklaagde W. W. toen naar hem toekwam en toen en aldaar hem bij zijn schouders vastgreep en tegen hem zeide: „Daar heb je nu die M.P., nu durft hij niets te zeggen „omdat hij alleen is”; dat hij, getuige, W. W. toen van zich heeft afgeworpen en dat toen beklaagde M. M. hem, getuige, met de voeten in de rug sprong; dat hij tengevolge van deze sprong over de grond vloog en dat daarna beide beklaagden boven op hem sprongen en hem begonnen te slaan; dat beiden hem daarbij geraakt hebben; dat hij tengevolge van deze handelingen van beklaagden schaaftwonden aan beide handen en aan het gelaat bekwam; dat hij daarna, toen beklaagden verdwenen waren, met twee wachtmeesters van de Rijks-politie in de richting van het kamp Mill is gefietst; dat hij halverwege het kamp een tweetal militairen zag lopen, waarin hij beklaagden herkende;

Post alia:

Overwegende dat beide beklaagden weliswaar hebben ontkend het hen sub 2 ten laste gelegde feit te hebben begaan, doch de Krijgsraad ten deze artikel 74 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht toepast, vermits niet is gebleken van enige omstandigheid, welke twijfel omtrent de juistheid van getuige Bongers' verklaring zou wettigen, terwijl integendeel voldoende termen aanwezig zijn om deze verklaring als volkomen betrouwbaar te beschouwen;

Overwegende dat het aldus bewezene voor ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”,
2. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 114 en 120 j° 117 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van de beklaagden ieder tot een gevangensstraf voor de duur van twee maanden — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het valt op:

(a) *dat de Krijgsraad niet bewezen heeft geacht dat beklagden de ongehoorzaamheid gezamenlijk en in vereniging pleegden, terwijl de Raad dit wél aannam ten aanzien van de feitelijke insubordinatie.*

(b) *dat de meerdere het nodig vond om zich tegenover zijn minderen te legitimeren.*

(c) *dat de Krijgsraad — terecht — de gequalificeerde vorm van „muitერი” buiten de qualificatie van artikel 120 W.M.Sr. heeft gehouden (zie o.a. M.R.T. XLII, blz. 251 en M.R.T. XLVII, blz. 108 v.).*

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 30 november 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. J. Wulforst en Lt-Kolonel L. F. C. Potjes.

Als bestuurder van een motorrijtuig een ander motorrijtuig inhalen en voorbijrijden op een kruising of splitsing van wegen.

In hoger beroep vrijspraak omdat beklagde, wegens gebrek aan enige schuld, niet strafbaar is: het Hof (zie sententie achter het vonnis) acht onder de gegeven omstandigheden de in de ten lasteleggung bedoelde provinciale weg voor een weggebruiker niet op behoorlijke afstand waarneembaar, zodat aannemelijk is dat beklagde niet enig verwijt treft.

(W.V.R. art. 23(4); R.L. art. 193).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H.B., geb. 8 juni 1920, korporaal 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 augustus 1955 te Maarheeze, als bestuurder van een vierwielig motorvoertuig, voortrijdende over de „voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Rijks- „weg, in de richting Eindhoven op de kruising, althans splitsing van „wegen, gevormd door genoemde Rijksweg en de voor het openbaar „rij- of ander verkeer openstaande weg, de Provinciale weg, bij het „passeren van een voor hem uitrijdend vierwielig motorvoertuig, op „het voor het verkeer uit de tegenovergestelde richting bestemde weg- „gedeelte heeft gereden;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. 283, opgemaakt en gesloten te Maarheeze op 11 augustus 1955 door Roelof Snijder, wachtmeester der Rijkspolitie behorende tot de Groep Maarheeze, onder meer zakelijk inhoudt;

als relaas van verbalisant:

dat op 6 augustus 1955 door hem werd gezien dat een persoon als bestuurder was gezeten in een vierwielig motorvoertuig, voorzien van het kenteken SG. 28-43 en daarmee reed over de Rijksweg te Maarheeze in de richting Eindhoven; dat op de kruising van wegen „Rijksweg-Provincialeweg”, beide voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande verharde wegen, ter plaatse gelegen in de gemeente Maarheeze, vorengenoemd motorvoertuig een ander vierwielig motorvoertuig passeerde, en dit voorbij reed; dat de bestuurder van het vierwielig motorvoertuig SG 28-43 bij het passeren op het voor het verkeer uit tegengestelde richting bestemd gedeelte van de rijweg kwam, hetgeen uitdrukkelijk is verboden ingevolge art. 23 lid 4 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. 283 opgemaakt en gesloten te Gorinchem op 29 augustus 1955 door Hans de Vries, hoofdagent van politie te Gorinchem, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklagde aan verbalisant:

dat hij op 6 augustus 1955 van W. van Arkel een vierwielig motorrijtuig, waarop het kenteken SG 28-43 in gebruik heeft gehad; dat hij met dat motorrijtuig diezelfde dag de gemeente Maarheeze gepasseerd is; dat hij over de Rijksweg aldaar is gereden in de richting Eindhoven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 23 lid 4 Wegenverkeersreglement*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 23 lid 4 j° 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 3,— bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 31 januari 1956.

President: Mr van der Meulen (plv.); *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt-Generaal van der Kroon, Lt-Generaal Mr Schepers en Generaal-Majoor-Vl.-Waarn. Zegers.

(zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen behalve ten aanzien van de opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot betaling van een geldboete van tien gulden, met bepaling, dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijf dagen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen;

Overwegende, dat aan beklagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*].

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreiding van artikel 23, lid 4, van het Wegenverkeersreglement*”, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 124 j°. 23, lid 4, van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet is gebleken de onjuistheid van het verweer van beklagde, dat de in de tenlastelegging bedoelde Provincialeweg voor een weggebruiker onder de gegeven omstandigheden op behoorlijke afstand niet waarneembaar was, zodat aannemelijk is, dat beklagde niet enig verwijt treft; dat hij mitsdien niet strafbaar is bij gebreke aan enige schuld en behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd;

Qualificeert dit als boven aangegeven;

Verklaart beklagde deswege niet strafbaar;

Spreekt beklagde vrij.

NASCHRIFT.

Het valt op dat het Hof, zowel in de rechtsoverwegingen als in het dictum, wel bewezen verklaart hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd, doch niet zijn schuld daaraan.

Ten deze wordt verwezen naar mijn naschrift op blz. 192 hiervóór, waarin ik deed opmerken dat het hierbedoelde begrip „schuld” (van artikel 193 R.L., artikel 185 R.Z.) niet anders betekent dan dat beklagde het tenlastegelegde feit heeft begaan.

W. H. V.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.
Arrondissementsrechtbank te Haarlem.

Vonnis van 15 maart 1956.

President: Mr H. J. Ferwerda; *Rechters:* Mr H. G. Rambonnet en Mr L. W. M. M. Drabbe (plv.).

Onttrekken aan tewerkstelling krachtens dienstweigeringswet.

Beroep op overmacht (dat verdachte zou hebben gehandeld onder de drang van zijn geweten dat zich verzet niet alleen tegen militaire dienst maar ook tegen elke andere tak van staatsdienst) verworpen, vermits het hebben van gewetensbezwaar is voorzien in de wet betreffende dienstweigeringswet.

(Dienstweig.w. art. 5 en 7; W.Sr. art. 40).

DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE HAARLEM,
 rechtdoende in strafzaken,

in de zaak tegen Napoleon Johannes K., geb. te Amsterdam, 15 maart 1933, los arbeider, wonende te Haarlem, gedetineerd,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat aan verdachte is te laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks november 1955 te Eindhoven, in elk geval „in Nederland, ingevolge de Wet van den 13den Juli 1923, S. 357, „betreffende dienstweigeringswet bij een tak van Staatsdienst, te weten bij „de Rijks-Psychiatrische Inrichting te Eindhoven, als leerling verpleger „te werk gesteld zijnde, opzettelijk zich heeft verwijderd met het oog- „merk zich voorgoed aan de tewerkstelling te onttrekken, immers op- „zettelijk met vooromschreven oogmerk bovengenoemde inrichting „heeft verlaten;

„althans dat hij alstoen aldaar, ingevolge de Wet van den 13den Juli „1923, S. 357, betreffende dienstweigeringswet bij een tak van Staats- „dienst, te weten bij de Rijks-Psychiatrische Inrichting te Eindhoven „als leerlingverpleger te werk gesteld zijnde, zijn dienst bij voortduring „en in ernstige mate heeft veronachtzaamd, door, nadat hij genoemde „inrichting met verlof had verlaten, na zijn verlof zonder geldige reden „opzettelijk niet naar voormelde inrichting terug te keren en opzettelijk „te weigeren zijn werkzaamheden in die inrichting te hervatten”;

Overwegende met betrekking tot hetgeen verdachte primair is te laste gelegd, dat een proces-verbaal dd. 12 november 1955 op ambts- eed opgemaakt door A. den Admirant, hoofdagent van gemeentepolitie te 's-Gravenhage, tevens onbezoldigd rijksveldwachter onder meer in- houdt een tegenover verbalisant op 11 november 1955 door Willem Rehmisch afgelegde verklaring luidende zakelijk weergegeven onder meer: dat hij is Hoofd van het Bureau Gewetensbezwaren van het Ministerie van Oorlog te 's-Gravenhage;

dat Napoleon Johannes K., geboren te Amsterdam 15 maart 1933, met ingang van 4 oktober 1954, ingevolge art. 3 sub b. van de Wet van 13 juli 1923 S. 357 betreffende de dienstweigeringswet, in een andere tak van Staatsdienst, in casu de Rijks-Psychiatrische Inrichting te Eindhoven als leerling verpleger te werk is gesteld;

dat de duur van deze tewerkstelling door de Minister van Oorlog is bepaald tot 19 maart 1957; dat heden hem door de administrateur van de Inrichting te Eindhoven telefonisch werd medegedeeld dat K., die op 8 november 1955 deze Inrichting voor 2 dagen verlof had verlaten en daar uiterlijk 10 november 1955 te 24.00 uur werd terugverwacht, sedert laatstgenoemd tijdstip onwettig afwezig was en zich aan verdere tewerkstelling had onttrokken;

Overwegende, dat de verdachte ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij in december 1953 als dienstplichtige is ingelijfd doch in juni 1954 op grond van zijn gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst krachtens beschikking van de Minister van Oorlog uit de militaire dienst is ontslagen; dat hij daarna in oktober 1954 door de Minister van Oorlog bij een andere tak van Staatsdienst is te werk gesteld te weten als leerling verpleger in de Rijks-Psychiatrische Inrichting te Eindhoven; dat hij op 8 november 1955, wetende dat zijn tewerkstelling nog niet was beëindigd de genoemde Inrichting heeft verlaten met de bedoeling zich voorgoed aan de tewerkstelling te onttrekken, en daarheen niet meer is teruggekeerd;

Overwegende, dat de Rechtbank door de voormelde inhoud van de vorenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen en beproven acht, dat de verdachte het primair te laste gelegde heeft gepleegd;

Overwegende, dat tot deze beslissing reden geven de in die bewijsmiddelen voorkomende feiten en omstandigheden;

Overwegende, dat het bewezene oplevert het misdrijf:

„Ingevolge de Wet van den 13den juli 1923, S. 357, betreffende „dienstweigering, bij een tak van Staatsdienst tewerkgesteld zijnde, „zich verwijderen met het oogmerk zich voorgoed aan de tewerkstelling te onttrekken”,

strafbaar gesteld bij art. 5 van genoemde wet;

Overwegende, dat geen omstandigheden zijn gebleken, die de strafbaarheid van verdachte deswege uitsluiten;

Overwegende immers dat dient te worden verworpen het door en namens verdachte gedane beroep op overmacht gelegen in het betoog dat verdachte heeft gehandeld onder de drang van zijn geweten dat zich verzet niet alleen tegen vervulling van militaire dienst maar ook tegen tewerkstelling bij welke andere tak van Staatsdienst ook;

Overwegende toch dat deze omstandigheid, het hebben van gewetensbezwaar, door de Wetgever is voorzien blijkens de bijzondere regeling welke is vervat in de meergenoemde wet van 13 juli 1923 S. 357 betreffende dienstweigering;

Overwegende, wat de op te leggen straf betreft, dat na te melden straf en bijkomende straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit en de persoon van de dader;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden met aftrek voorarrest, alsmede plaatsing in een Rijkswerkinrichting v.d.t.v. een jaar — *Red.*].

Gerechtshof te 's-Gravenhage.

Arrest van 21 maart 1956.

President: Mr Verveen; *Raadsheren:* Mr Wijers en Mr de Meijere.*Raadsman:* Mr L. C. v. d. Tas, advocaat te Amsterdam.

Onttrekking aan tewerkstelling krachtens dienstweigeringswet. Verdachte verklaart onder invloed van als overmacht aan te merken gewetensbezwaar te hebben gehandeld, aangezien hij tijdens tewerkstelling door bijbelstudie tot de innerlijke overtuiging is gekomen dat het verrichten van burgerlijke staatsdienst in strijd is met Gods Woord.

Dit beroep verworpen en vonnis a quo (in zoverre) bevestigd: het zou in strijd zijn met de strekking van de dienstweigeringswet om ten aanzien van de ingevolge die wet op verdachte rustende verplichting tot het verrichten van niet-militaire staatsdienst zodanige innerlijke overtuiging als overmacht aan te merken.

(Dienstweig.wet art. 5 en 7; W.Sr. art. 40).

HET GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE,**Vierde Kamer,**

in de zaak van de Procureur-Generaal bij het Gerechtshof, vervolgende het hoger beroep van de officier van justitie bij de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam van 13 december 1955 tegen A. S., geb. te Gouda de 18e augustus 1934 enz.,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Procureur-Generaal in zijn vordering, dat het Hof, rechtdoende in hoger beroep, het vermelde vonnis zal bevestigen behalve wat de straf betreft en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de verdachte zal veroordelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden en plaatsing in een Rijkswerkinrichting voor de tijd van één jaar met aftrek preventieve hechtenis tot datum uitspraak arrest;

Overwegende, dat de behandeling der zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen en beslissingen dan die van de eerste Rechter heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan de verdachte opgelegde straf, welke het Hof onjuist is voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof overigens zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde wetsartikelen, alsmede van artikel 7 van de Wet van 13 Juli 1923, S. 357, betreffende dienstweigeringswet;

Overwegende, dat de raadsman van verdachte ter terechtzitting in hoger beroep heeft aangevoerd, dat de Rechtbank het in eerste aanleg door verdachte gedaan, op gewetensbezwaren steunend, beroep op overmacht heeft verworpen op grond van de overweging, dat de Dienstweigeringswet de mogelijkheid om van de dienstplicht af te wijken uitputtend heeft geregeld, zulks ten onrechte, aangezien voornoemde wet slechts betreft gewetensbezwaren tegen de militaire dienst, niet ook die tegen de burgerlijke Staatsdienst waarop verdachte zich beroept, om-

dat hij tijdens de tewerkstelling door bijbelstudie tot de innerlijke overtuiging is gekomen, dat het verrichten van burgerlijke Staatsdienst in strijd is met Gods Woord;

Overwegende, dat dit betoog van verdachtes raadsman moet worden verworpen;

dat toch vorenbedoelde overweging van de Rechtbank aldus is te verstaan, dat het in strijd zou zijn met de strekking van de Wet van 13 Juli 1923, S. 357, betreffende dienstweigering, om ten aanzien van de ingevolge die wet op verdachte rustende verplichting tot het verrichten van dienst bij een niet-militaire tak van Staatsdienst de voormelde innerlijke overtuiging van verdachte als overmacht in de zin van artikel 40 van het Wetboek van Strafrecht aan te merken;

Overwegende, dat na te noemen straffen zijn in overeenstemming met de aard van het feit en de omstandigheden, waaronder het is begaan;

RECHT DOENDE OP HET HOGER BEROEP:

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, doch alleen ten aanzien van de aan verdachte opgelegde straf;

Veroordeelt terzake van het bewezen verklaarde en gequalificeerde misdrijf de verdachte tot gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden;

Bepaalt, dat de tijd, door de veroordeelde tot op heden in voorlopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Gelast, dat verdachte in een Rijkswerkinrichting zal worden geplaatst voor de tijd van een jaar;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming van gronden.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 7 februari 1956.

Voorzitter: Mr A. Blom fgd; *Leden:* Mrs P. J. Rutgers van der Loeff en J. P. A. A. Lens.

Eiser, opperwachtmeester der Kon. Marech., kwam ingevolge besluit van de M.v.O. niet in aanmerking voor plaatsing op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier en voor bevordering tot deze rang, daar hij blijkens de tot zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling niet voldeed aan pt d van het eerste lid van art. 5 „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953”, en was niet bevorderd.

De C.R.v.B. in hoger beroep verklaart het Besluit van de M.v.O. t.a.v. eiser genomen, nietig en bepaalt, dat eisers naam alsnog te rekenen van 1 december 1953 (datum van bevordering van zijn wèl bevorderde ranggenoten) wordt geplaatst op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier der Kon. Marech. en dat eiser te rekenen van deze datum tot deze rang wordt bevorderd.

Bij een beslissing omtrent het al dan niet plaatsen op een kandidatenlijst moet weliswaar in het bijzonder worden gelet op de laatstelijk over de betrokkene gegeven beoordeling, maar hieraan kan toch geen bindende kracht worden toegekend, daar een beoordelingslijst, naar ook uit art. 11 van het Bevord.voorsch. blijkt, het „persoonlijk oordeel” van de comp.cdt en van de bat.cdt en eventueel van de reg.cdt tot uitdrukking brengt, en ze bovendien niet ter kennis van de beoordeelde wordt gebracht, zodat deze geen gelegenheid heeft daartegen bezwaar te maken of beroep in te stellen.

Het Bevord.voorsch. schrijft ook niet voor, noch volgt uit het systeem daarvan, dat plaatsing op een kandidatenlijst voor de naasthogere rang alleen dan mag geschieden, indien het voldoen aan de voor bevordering tot die rang gestelde eisen blijkt uit de laatstelijk opgemaakte beoordelingslijst.

Kennismeming van een latere beoordelingslijst behoeft op zichzelf geen reden te zijn de eerder door vroegere commandanten opgemaakte beoordelingslijst, onjuist te achten, mede omdat het zeer wel denkbaar is, dat bij een eerst minder gunstig beoordeeld persoon een zodanige verandering plaats vindt, dat later een veel betere beoordeling moet worden gegeven.

„Een wat boers voorkomen” staat geheel onafhankelijk van de aan het voorkomen bestede zorg. Het kan als zodanig geen reden zijn om te ontkennen, dat wordt voldaan aan de in het Bevord.voorsch. gestelde eis omtrent „goede zorg voor uiterlijk voorkomen en kleding”.

De M.v.O. kon, gelet op hetgeen hem ten tijde van het nemen van zijn bestreden besluit bekend was (niet geheel juiste bescheiden), ten aanzien van eiser niet anders dan besluiten zo, als bij dat besluit is gedaan. De C.R.v.B. moet uiteraard rekening houden met al hetgeen hem in de loop van het geding is bekend geworden.

(Bevord.voorsch. landm. 1953 art. 1, 5, 10-13, 21; A.W. 1929 art. 58; R.M.A.K.L. art. 11).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake C. B., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzittingen van 6 December 1955 en 17 Januari 1956 verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschede, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, gemachtigde Mr J. M. J. A. Dieteren, commies bij het M.v.O.;

Gezien de gedingstukken, waaronder — op verzoek van 's Raads fungerende voorzitter ingezonden — beoordelingen omtrent eiser, opgemaakt vóór 1953, alsmede een na de terechtzitting van 6 December 1955 vanwege de Raad opgevraagde, in October 1955 opgemaakte beoordelingslijst eiser betreffende;

Gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsmede ter terechtzitting van 17 Januari 1956 als getuige, ambtshalve opgeroepen, H. ELLERBROEK, majoor der Koninklijke marechaussee, wonende te 's-Gravenhage;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat de commandant der Koninklijke marechaussee bij brief van 30 Juni 1954 aan eiser, toenmaals opperwachtmeester van het wapen der Koninklijke marechaussee, heeft bericht:

„Ik deel U mede, dat Zijne Excellentie de Minister van Oorlog, „blijkens diens beschikking, d.d. 11 Mei 1954, Nr. P. 51.618 A/Conf., „U thans niet in aanmerking heeft kunnen brengen voor de bevordering „tot de rang van adjudant-onderofficier, zulks op grond van de om- „trent U uitgebrachte beoordeling.”;

Overwegende dat gedaagde op 18 Augustus 1954 een besluit heeft genomen, ten aanzien van eiser inhoudende, dat hij niet in aanmerking kwam voor plaatsing op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier en voor bevordering tot deze rang, op grond dat hij blijkens de te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling niet voldeed aan punt d van het eerste lid van artikel 5 van het „Bevorderingsvoorschrift „Landmacht 1953”;

dat de commandant der Koninklijke marechaussee van dit besluit aan eiser mededeling heeft gedaan bij brief van 24 Augustus 1954;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, op 7 April 1955 een uitspraak heeft gegeven, waarvan het dictum luidt:

„Verklaart niet-ontvankelijk klagers beroep tegen het besluit van „30 Juni 1954;

„Verklaart het beroep tegen het besluit van 24 Augustus 1954 on- „gegrond en niet-ontvankelijk voorzover klager vordert bevordering „met terugwerkende kracht.”;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad tijdig in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en alsnog te gelasten, dat gedaagde hem met inachtneming van de volgorde op de ranglijst op de kandidatenlijst plaatst en hem voorts alsnog tot adjudant-onderofficier der Koninklijke marechaussee zal bevorderen met ingang van de datum, waarop hij daarop volgens zijn ouderdom in rang recht heeft;

IN RECHTE:

Overwegende dat voormelde mededeling van 30 Juni 1954 in zoverre op een misverstand berust, dat gedaagde op 11 Mei 1954 slechts een besluit had genomen tot plaatsing van elf opperwachtmeesters der Koninklijke marechaussee — onder wie niet eiser — op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier en tot hun bevordering tot die rang te rekenen van 1 December 1953, maar gedaagde toen nog geen definitief besluit had genomen ten aanzien van eiser, doch dit eerst is geschied bij eerder vermeld besluit van 18 Augustus 1954;

dat daarom het door eiser in eerste aanleg ingestelde beroep tegen de mededeling van 30 Juni 1954 niet kan worden aangemerkt als gericht tegen een besluit, handeling of weigering, als bedoeld in de artikelen 3, eerste lid, en 58, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929, zodat dit beroep bij de aangevallen uitspraak terecht niet-ontvankelijk

is verklaard, zij het dat dit beroep daarin ten onrechte is aangeduid als gericht tegen „het besluit van 30 Juni 1954”;

Overwegende dat in de aangevallen uitspraak voorts eveneens ten onrechte sprake is van „het besluit van 24 Augustus 1954”, waarmee is bedoeld het op deze datum aan eiser medegedeelde besluit van gedaagde van 18 Augustus 1954;

Overwegende dat nu in het onderhavige geding in hoofdzaak moet worden beslist, of dit besluit (verder aan te duiden als: het bestreden besluit) kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dienaangaande, dat ingevolge artikel 11, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 Augustus 1936, Stb. 378, de bevordering van militairen beneden de rang van tweede-luitenant geschiedt door of vanwege gedaagde volgens daarvoor door gedaagde gestelde of nader te stellen regelen, welke regelen voor het beroepspersoneel der Koninklijke landmacht door gedaagde op 1 Juni 1953 zijn gegeven bij het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953” (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift);

Overwegende dat volgens het tweede lid van artikel 1 van het Bevorderingsvoorschrift militairen — behoudens wanneer de bevordering periodiek geschiedt — worden bevorderd aan de hand van een kandidatenlijst, terwijl volgens het derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift op een kandidatenlijst wordt geplaatst de naam van degene, die voldoet aan de voor bevordering tot de naasthogere rang gestelde eisen;

Overwegende dat nu de Raad, ter beantwoording van de vraag of het bestreden besluit is genomen in strijd met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, in hoofdzaak moet onderzoeken of het bestreden besluit strijdig is met evenvermeld derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift, en derhalve moet nagaan of eiser, die sedert 10 September 1946 de rang bekleedde van opperwachtmeester der Koninklijke marechaussee, op 18 Augustus 1954 voldeed aan de eisen, gesteld voor bevordering tot de rang van adjudant-onderofficier;

Overwegende dat gedaagde tot zijn oordeel, dat eiser aan deze eisen, met name aan die, omschreven in het eerste lid van artikel 5 van het Bevorderingsvoorschrift, niet voldeed, is gekomen, gelet op hetgeen is vermeld in de eerste beoordelingslijst, welke omtrent eiser is opge maakt met toepassing van de artikelen 10-13 van het Bevorderingsvoorschrift, zijnde een beoordelingslijst, op 10 December 1953 opge maakt door eisers districtscommandant over het tijdvak 1 December 1952 tot 1 December 1953 en voorzien van het persoonlijk oordeel van de divisiecommandant en van de commandant der Koninklijke marechaussee;

dat gedaagde te dezer zake in zijn bij het Ambtenarengerecht ingediende contra-memorie heeft aangevoerd:

„Blijkens de te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling voldoet „klager niet aan het punt d van genoemd artikel 5. Immers de voor

„bevordering gestelde eisen met betrekking tot dit punt luidt onder „meer:

„d. goede zorg voor uiterlijk voorkomen en kleding.

„De in de beoordelingslijst hiermede corresponderende punten „luiden:

„houding en militair voorkomen: 5, zorg voor kleding en uitrusting: 4.

„De beoordelaar merkt voorts op, dat klager een onverzorgde tot „weinig verzorgde indruk maakt wat kleding en uiterlijk betreft, wat „zijn terugslag vindt op kleding en uiterlijk van het personeel van de „door hem gecommandeerde Brigade.

„De Divisiecommandant van betrokkene en de Commandant der „Koninklijke marechaussee tekenden verder op de beoordeling aan, „dat klager onvoldoende inzicht heeft voor het behandelen van zaken, „welke hem in de rang van adjudant-onderofficier kunnen worden op- „gedragen.”;

Overwegende dat ook naar 's Raads oordeel, indien uitsluitend acht wordt geslagen op genoemde beoordelingslijst, niet kan worden aangenomen, dat eiser op 18 Augustus 1954 voldeed aan de voor bevordering tot adjudant-onderofficier gestelde eisen;

Overwegende echter dat bij een beslissing omtrent het al dan niet plaatsen op een kandidatenlijst weliswaar in het bijzonder moet worden gelet op de laatstelijk over de betrokkene gegeven beoordeling, maar hieraan toch geen bindende kracht kan worden toegekend, daar een beoordelingslijst, naar ook uit artikel 11 van het Bevorderingsvoorschrift blijkt, het „persoonlijk oordeel” van de compagniescommandant en van de bataljonscommandant en eventueel mede van de regimentscommandant tot uitdrukking brengt, en ze bovendien niet ter kennis van de beoordeelde wordt gebracht, zodat deze geen gelegenheid heeft daartegen bezwaar te maken of beroep in te stellen;

dat het Bevorderingsvoorschrift ook niet voorschrijft, noch uit het systeem daarvan volgt, dat plaatsing op een kandidatenlijst voor de naasthogere rang alleen dan mag geschieden, indien het voldoen aan de voor bevordering tot die rang gestelde eisen blijkt uit de laatstelijk opgemaakte beoordelingslijst;

Overwegende nu dat de Raad in het onderhavige geval niet kan aannemen, dat de vorengenoemde beoordelingslijst ten aanzien van het bovengeciteerde juist is geweest;

dat de Raad tot dit oordeel is gekomen niet slechts op grond van de op 15 October 1955 omtrent eiser over het tijdvak 1 Maart tot 15 October 1955 door diens districtscommandant, de majoor H. ELLERBROEK, voornoemd, opgemaakte beoordelingslijst, o.m. aangevende voor „houding en militair voorkomen” 8 en voor „zorg voor kleding „en uitrusting” 8 en inhoudende verder de volgende opmerkingen: „Vermoedelijk doordat hij in zijn diensttijd enige tegenslagen heeft „gehad, geeft hij zich niet gemakkelijk en maakt daardoor, vooral „tegenover chefs, die hem weinig kennen, een enigszins slome indruk, „terwijl hij zich dan ook wel eens weinig vlot uitdrukt. In zijn (zelf-

„standige) dienst is hij integendeel zéér actief en weet hij zich ook vlot „en zakelijk uit te drukken. Hij is een uitstekend politiemann en wordt „door de leiding van het Marine Vliegkamp Valkenburg zeer bijzonder „gewaardeerd. De hierboven bedoelde tegenslagen hebben er niet toe „geleid, dat hij in zijn plichtsvervulling verslapt is; integendeel is hij „in de loop der tijden steeds vooruitgegaan.”; waaraan is toegevoegd als persoonlijk oordeel van de divisiecommandant, de luitenant-kolonel A. H. TRIPPELAAR:

„Betrokkene is een goed onderofficier en een zeer goed politiemann. „Hij is van zeer goede wil. Hij spreekt met een sterk Zeeuws accent. „Hij is een geboren Zeeuw. Hij is op de Brigade Valkenburg zeer op „zijn plaats. De leiding van het Vliegveld Valkenburg is zeer over hem „te spreken en zag hem gaarne gehandhaafd.

„Hoewel hij voor wat betreft militair voorkomen niet direct uitblinkt, „moge ik gezien het feit dat hij als brigadecommandant van het Vlieg- „veld Valkenburg zijn dienst zeer goed verricht en dat de commandant „een adjudant-onderofficier kan zijn, voorstellen hem voor bevordering „tot adjudant-onderofficier in aanmerking te brengen; daar hij dit ver- „dient.”;

dat kennisneming van deze beoordelingslijst op zich zelf geen reden behoeft te zijn de eerderevermelde, op 10 December 1953 door eisers toenmalige districtscommandant opgemaakte en door de toenmalige divisiecommandant onderschreven, beoordelingslijst, onjuist te achten, mede omdat het zeer wel denkbaar is, dat bij een eerst minder gunstig beoordeeld persoon een zodanige verandering plaats vindt, dat later een veel betere beoordeling moet worden gegeven;

dat evenwel op grond van de verklaring, door voornoemde majoor ELLERBROEK — onder wiens bevelen eiser dienst heeft gedaan van 1949 af, behoudens een onderbreking van ongeveer negen maanden in de loop van 1953 — ter 's Raads terechtzitting als getuige afgelegd, moet worden aangenomen, dat van een zodanige verandering bij eiser geen sprake is en dat een beoordeling als in October 1955 over eiser gegeven, ook in December 1953 had behoren te zijn opgemaakt;

dat de Raad te eerder overtuigd is, dat evenvermeld oordeel van majoor ELLERBROEK juist is, gelet op de voor eiser zeer gunstige schriftelijke verklaring d.d. 16 Maart 1955 van wijlen D. W. LOOMAN, destijds grapholoog-psycholoog bij het Ministerie van Oorlog, en gelet op de verklaring, op 21 Maart 1955 ter terechtzitting van het Ambtenarengerecht afgelegd door de kapitein-luitenant-ter-zee J. C. PETSCHI, luidend: „Ik ben sedert ruim een jaar en drie maanden eerste officier „op het vliegveld Valkenburg. Ik ken de brigadecommandant B. heel „goed. De marechausseebrigade assisteert ons bij overtredingen en „fungeert als doorlaatpost voor de douane. Wij hebben practisch dage- „lijks contact met de marechaussee. Door de districtscommandant en „de divisiecommandant van B. wordt mij wel eens gevraagd of ik over „de brigade en de commandant tevreden ben. Mijn oordeel is bijzonder „gunstig. Er wordt door de brigade doeltreffend opgetreden zonder dat „er ooit moeilijkheden ontstaan. Nadat B. gepasseerd was heeft de

„divisiecommandant mij gevraagd naar mijn oordeel over B. Ik hoorde „toen op welke gronden hij gepasseerd was. B. heeft misschien een wat „boers voorkomen, maar hij ziet er altijd netjes uit.”;

dat naar 's Raads oordeel bovendien opmerking verdient, dat „een „wat boers voorkomen” — hetwelk immers bestaat geheel onafhankelijk van de aan het voorkomen bestede zorg — als zodanig geen reden kan zijn om te ontkennen, dat wordt voldaan aan de in het Bevorderingsvoorschrift gestelde eis omtrent „goede zorg voor uiterlijk voorkomen en kleding”;

Overwegende dat ook voor het overige moet worden aangenomen, dat eiser op 18 Augustus 1954 voldeed aan de voor bevordering tot adjudant-onderofficier gestelde eisen, met name mede aan de — bij het bestreden besluit trouwens niet ontkende — eis van het hebben van „voldoende inzichten voor het behandelen van zaken, welke in de „hogere rang of functie kunnen worden opgedragen”, genoemd in artikel 5 onder f van het Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat mitsdien de naam van eiser — wiens naam bij beschikking van gedaagde van 8 December 1955 alsnog te rekenen van 1 Juli 1955 is geplaatst op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier bij het wapen der Koninklijke marechaussee en die te rekenen van deze datum tot deze rang is bevorderd — krachtens het derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift ook reeds ten tijde dat het bestreden besluit werd genomen, had moeten worden geplaatst op die kandidatenlijst, zodat het bestreden besluit met dat artikel 21 in strijd is en derhalve nietig moet worden verklaard, met bepaling, dat eisers naam alsnog te rekenen van 1 December 1953 (met ingang van welke datum zijn op 18 Augustus 1954 wel bevorderde ranggenoten zijn bevorderd) wordt geplaatst op meergenoemde kandidatenlijst en te rekenen van deze datum wordt bevorderd tot de rang van adjudant-onderofficier;

Overwegende dat daaraan niet in de weg staat, dat gedaagde, gelet op hetgeen hem ten tijde van het nemen van het bestreden besluit bekend was, ten aanzien van eiser niet anders kon doen dan besluiten, zo als bij dat besluit is gedaan;

dat immers, blijkens het eerder overwogene, op grond van hetgeen later bekend is geworden moet worden aangenomen, dat de bescheiden, waarover gedaagde toentertijd de beschikking had — waaronder inzonderheid eerder vermelde beoordelingslijst, opgemaakt in December 1953 — niet geheel juist waren en de Raad uiteraard rekening moet houden met al hetgeen hem in de loop van dit geding bekend is geworden;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart gedaagde's besluit van 18 Augustus 1954, voorzover ten aanzien van eiser genomen, nietig;

Bepaalt, dat eisers naam alsnog te rekenen van 1 December 1953 wordt geplaatst op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-

onderofficier der Koninklijke marechaussee, en dat eiser te rekenen van deze datum tot deze rang wordt bevorderd;

Verklaart eiser niet-ontvankelijk in zijn in eerste aanleg ingesteld beroep tegen de mededeling van de commandant der Koninklijke marechaussee van 30 Juni 1954.

BOEKAANKONDIGING.

Gids voor de rechterlijke macht en het rechtswezen in het Koninkrijk der Nederlanden, 67ste jaargang, 105, 105, 89, 114 en XVI blz. J. Noorduynd & Zn N.V. Gorinchem. f 15.

Wij ontvingen van de Uitgeverij J. Noorduynd & Zn N.V. te Gorinchem de 67ste jaargang van de bekende gids. Met ingang van deze jaargang is het boekwerk in losbladige vorm verschenen, na een inhoud en inleidende gegevens verdeeld in vier hoofdstukken, t.w.:

1. rechterlijke macht,
2. orde van advocaten en notariaat,
3. gevangeniswezen, kindbescherming enz.,
4. aardrijkskundige woordenlijst, bevattende circa 6000 namen van gemeenten, onderdelen van gemeenten en buurtschappen, met verwijzing naar gemeenten en arrondissementen.

De bruikbaarheid en onmisbaarheid van dit boek voor diverse beroepen en bedrijven is welhaast een feit van algemene bekendheid. Volledigheidshalve zij slechts vermeld dat de militair-rechterlijke macht mede opgenomen is, terwijl in het derde hoofdstuk de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap vermeld is.

Opmerking verdient voor deze jaargang in het bijzonder het vernuftige losbladige systeem, al zal mogelijk door de minder technisch aangelegde juridische lezer de sleutel voor het openen van de band niet onmiddellijk gevonden worden. Toegevoegd kan echter worden dat het gebezigde systeem zeer doeltreffend schijnt en in ieder geval gemakkelijker is dan tal van andere losbladige systemen.

De uitgeefster stelt zich voor, enkele malen per jaar aanvullingen te doen verschijnen, waarvoor 6 ct per dubbele bladzijde wordt berekend; hierdoor zal de gids aanmerkelijk minder snel verouderen, terwijl, na de eerste aanschaffing, het bijhouden goedkoper zal zijn dan het telkenjare aanschaffen van de nieuwe druk.

Het boekwerk is uiterlijk zeer goed verzorgd.

W. H. V.

WETGEVING.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Gewijzigd ontwerp van Wet tot het in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 180 en 195).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat er grond bestaat om

een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. Er bestaat grond om het hierna onder II—IV omschreven voorstel tot verandering in de Grondwet in overweging te nemen.

II. In het eerste lid van artikel 68 van de Grondwet worden de woorden „zee- en landmacht” vervangen door: de krijgsmacht.

III. In het achtste lid van artikel 180 van de Grondwet worden de woorden „behorende tot de zee- of landmacht of tot enige andere ge-„wapende macht” vervangen door: behorende tot de krijgsmacht.

IV. In artikel 195, eerste lid, van de Grondwet worden de woorden „zee- en een landmacht” vervangen door: krijgsmacht.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad van Suriname*, het *Publicatieblad van de Nederlandse Antillen* en het *Gouvernementsblad van Nederlands Nieuw Guinea* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
De Minister van Binnenlandse Zaken,
De Minister van Oorlog en van Marine,
De Minister van Overzeese Rijksdelen,

Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs over de ontwerpen van Rijkswet tot:

- 1°. a. het in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199;
- b. het in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 180 en 195) (4023) (R 10), zitting 1954—1955);

2°. . . . .

3°. . . . .

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

§ 1. Vele leden betreurden, dat het Kabinet sedert 1952 geen gelegenheid had gevonden om een grondwetsherziening van wijdere strekking voor te bereiden dan thans aanhangig is gemaakt. Na de tweede wereldoorlog bestond, aldus deze leden, de algemene verwachting, dat een ingrijpende wijziging van de Grondwet nodig was, ten einde deze in overeenstemming te brengen met al geruime tijd gevestigde, in menig opzicht vernieuwde, rechtsovertuigingen.

. . . . .

Deze leden deelden niet de soms geuite opvatting, dat de totstandkoming van het Statuut enige afbreuk zou hebben gedaan aan de waarde en de betekenis van de Grondwet. Wel waren zij van mening, dat die waarde en die betekenis zullen verminderen, als men de Grondwet laat verouderen en haar niet in overeenstemming brengt met nieuwe inzichten op constitutioneel gebied.

Enige leden vestigen er de aandacht op, dat onze in 1815 tot stand gekomen Grondwet nadien in 1840, 1848, 1884, 1887, 1917, 1922, 1938, 1946, 1948 en 1953 was gewijzigd. Uit deze opsomming blijkt, aldus die leden, dat het onjuist ware de voorstelling te wekken, alsof vóór de tweede wereldoorlog de Grondwet zulk een stabiel karakter zou hebben gehad, dat wijzigingen tot de uitzonderingen zouden hebben behoord. Ook toen was, zo vervolgden zij, meestal slechts van partiële herzieningen sprake.

Na 1945 is, aldus de hier aan het woord zijnde leden, de Grondwet drie keren gewijzigd. Neemt men daarbij in aanmerking, welke veranderingen er sedertdien in de wereld en ook in ons Staatsbestel zijn ingetreden, dan behoeft het geen verwondering te wekken, dat onze Grondwet meermalen moest worden herzien en dat de aanpassing aan de gewijzigde situatie niet zonder zekere moeizaamheid was geschied.

Of de onderscheidene wetsontwerpen van urgente aard zijn, wensten deze leden buiten bespreking te laten. Zij bepaalden zich tot de erkenning, dat de aanhangig gemaakte technische voorzieningen even zovele technische verbeteringen inhielden.

Deze leden stemden derhalve in met het beleid der Regering, wat de huidige opzet van de herziening betreft. Huns inziens bestaat er én in het nationale én in het internationale rechtsleven nog zoveel onzeker, dat de tijd voor een generale herziening nog geenszins rijp is. Wat thans incidenteel wordt voorgesteld, verdient huns inziens waardering en mag niet worden gekenschetst als een „peuteren” aan de Grondwet.

Vele andere leden verklaarden, dat er hun inziens geen, althans geen dringende, behoefte bestaat aan een generale grondwetsherziening.

Diezelfde leden betoogden voorts, dat de betekenis van de Grondwet ten gevolge van verschillende factoren enigszins was afgenomen. Zij vestigden daarbij de aandacht op de totstandkoming van het Statuut, de voorrang van vele internationale overeenkomsten en de bevoegdheden, toegekend aan volkenrechtelijke organisaties.

Aan het vorenstaande wensten de leden, hier aan het woord, nog een opmerking van algemene aard toe te voegen, ten einde er de aandacht op te vestigen, langs hoeveel verschillende wegen de Grondwet thans zal kunnen worden gewijzigd en op hoeveel wijzen er thans van de Grondwet zal kunnen worden afgeweken, t.w.:

- a. door een internationale overeenkomst, goedgekeurd bij wet of

Rijkswet met twee derden van de uitgebrachte stemmen in beide Kamers (vgl. de artikelen 63 en 67 der Grondwet jo § 2 van het Statuut);

b. door wijziging van het Statuut bij Rijkswet, in Nederland na verkiezingen in tweede lezing met volstreekte meerderheid der uitgebrachte stemmen in de nieuwe Kamers (vgl. artikel 55, derde lid, juncto artikel 5, tweede lid, van het Statuut);

c. door wet of Rijkswet ingevolge de artikelen 210—212 der Grondwet jo artikel 5, derde lid, van het Statuut;

d. bij wet, aangenomen met twee derden der stemmen van het aantal leden, waaruit elk der beide Kamers bestaat (vgl. artikel 30, tweede lid, der Grondwet), en

e. bij wet, aangenomen met gewone meerderheid (vgl. ontwerp-artikel 212*a* der Grondwet).

OPMERKINGEN NAAR AANLEIDING VAN DE WETSONTWERPEN
4023 (R 10), EERSTE WETSONTWERP

Sommige leden verklaarden zich met de voorgestelde schrapping van de artikelen 198 en 199 der Grondwet te kunnen verenigen. Zij herinnerden eraan, dat deze bepalingen enige jaren geleden naar aanleiding van de naleving van door het Koninkrijk der Nederlanden als lid der Verenigde Naties aangegane verplichtingen in Korea moeilijkheden hadden opgeleverd. Naar zij meenden te weten, zou de Regering toen voornemens zijn geweest, indien zich niet voldoende vrijwilligers hadden aangemeld, derwaarts reservisten te zenden, die immers niet onder het begrip dienstplichtigen vallen. De leden, hier aan het woord, erkenden, dat, indien de voorgestelde wijziging tot grondwettelijk recht wordt verheven, aan dienstplichtigen zware verplichtingen kunnen worden opgelegd. Aan dienstplichtigen bij de zeemacht kunnen deze evenwel reeds thans worden opgedragen, en ons lidmaatschap van de Verenigde Naties maakt dit onvermijdelijk. Intussen hadden die leden zich afgevraagd, of de Regering, indien zich wederom een geval als het Koreaanse conflict mocht voordoen, niet zou beginnen met een beroep te doen op vrijwilligers om te worden uitgezonden, alvorens tot gedwongen uitzending over te gaan.

Enige andere leden verklaarden zich eveneens te kunnen verenigen met het voorstel tot het doen vervallen van de artikelen 198 en 199. Dat dienstplichtigen van de Koninklijke landmacht en van de Koninklijke luchtmacht wel overal elders ter wereld zouden kunnen worden ingezet, doch juist niet in de tot het Koninkrijk behorende overzeese Rijksdelen, tenzij krachtens een afzonderlijke wet, achtten de hier aan het woord zijnde leden, gelet op de huidige Rijksstructuur, volstrekt verouderd.

Handhaving van artikel 198 oordeelden zij dan evenmin aanvaardbaar, al blijven de daarin genoemde materiële rechten van de dienstplichtigen ter zee bestaan. Huns inziens is het echter niet gewenst, de desbetreffende bepalingen in de Grondwet te behouden.

Vele leden beaamden de juistheid van het Regeringsvoorstel, de huidige artikelen 198 en 199 uit de Grondwet te verwijderen.

Voor het overige waren zij echter van mening, dat het recht van de dienstplichtigen ter zee op bijzondere voordelen wegens dienstvervulling in de overzeese Rijksdelen in de gewone wetgeving moet worden behouden en voor alle dienstplichtigen, die aldaar dienst doen, bij de wet moest worden vastgelegd.

Enkele leden constateerden, dat de Grondwet in haar huidige redactie niet toestaat, dat andere dienstplichtigen dan die van de zee-macht tegen hun wil naar overzeese Rijksdelen worden gezonden. Werd artikel 199 uit de Grondwet geschrapt, dan zou de Regering een onbeperkt aantal troepen naar West Nieuw Guinea kunnen zenden. Gelet nu op de politiek, door de Minister zonder Portefeuille ten opzichte van Indonesië gevoerd, achten de hier aan het woord zijnde leden het niet ondenkbaar, dat de uitgezonden troepen voor nieuwe koloniale avonturen zouden worden gebruikt. Deze leden verklaarden reeds thans, niet bereid te zijn, daaraan ooit hun medewerking te verlenen.

4023 (R 10), TWEDE WETSONTWERP

Vele leden verklaarden zich met dit wetsontwerp te kunnen verenigen. Deze leden hadden geen behoefte, in een herhaling te treden van de discussie, in de Tweede Kamer gevoerd over de vraag, of dit wetsontwerp niet had moeten worden gesplitst in een ontwerp-Rijkswet en in een ontwerp-landswet. Zij konden zich verenigen met de opvatting der Regering, welke neerkwam op een interpretatie van artikel 14, eerste lid, van het Statuut in die zin, dat de onderscheiding tussen aangelegenheden van het Koninkrijk en die van het land niet zover moet worden toegepast, dat onder alle omstandigheden in een Rijkswet geen onderwerp mag voorkomen, hetwelk uitsluitend op het land betrekking heeft.

Enige andere leden vestigden er eveneens de aandacht op, dat aanvankelijk in een en hetzelfde wetsontwerp (t.w. stuk no. 4 van de gedrukte stukken onder no. 4023 nopens wijziging van de artikelen 68, 90, 180 en 195 der Grondwet) aangelegenheden werden geregeld, welke deels in een Rijkswet, deels in een landswet thuisbehoren. Ofschon het in casu vrij onbelangrijke punten betrof, achtten deze leden hetgeen was geschied toch principieel onjuist. Zij hadden dan ook toegejuicht, dat door verwerping van punt III (oud) en aanvaarding van het amendement-De Graaf c.s. op punt V de voren vermelde samenkoppeling ongedaan was gemaakt. Aangezien de Minister van Binnenlandse Zaken het bezwaar, aan zulk een samenkoppeling verbonden, bij de openbare beraadslaging van deze wetsontwerpen in de Tweede Kamer zelf had toegegeven, spraken de hier aan het woord zijnde leden de hoop uit, dat hetgeen aanvankelijk was gepoogd zich niet zou herhalen.

Weer andere leden, die zich eveneens met dit wetsontwerp, zoals het tijdens de behandeling ervan in de Tweede Kamer was gewijzigd, konden verenigen, gaven mede de voorkeur aan de tot stand gekomen

splitsing van wat in een Rijkswet en wat in een gewone wet op zijn plaats is.

Sommige leden verklaarden tegen dit wetsontwerp evenmin bezwaar te hebben. Met het oog op de luchtmacht achtten ook zij het gewenst, dat de woorden zee- en landmacht door het woord krijgsmacht worden vervangen. Weliswaar zou, aldus deze leden, de luchtmacht in de Grondwet meer tot haar recht zijn gekomen, indien zij naast zee- en landmacht uitdrukkelijk ware vermeld. Noodzakelijk voor de ontwikkeling van onze luchtmacht achtten de hier aan het woord zijnde leden dit echter niet. Huns inziens is het hier meer een kwestie van sentiment.

Vastgesteld de 3de april 1956.

DE VOS VAN STEENWIJK, DIEPENHORST, KROPMAN, IN 'T VELD.

Eindverslag der Commissie van Rapporteurs over de ontwerpen van Rijkswet tot:

- 1°. a. het in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199;
- b. het in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 180 en 195) (4023) (R 10), zitting 1954—1955);

2°. . . . .

3°. . . . .

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

Het karakter van de voorstellen

Naar aanleiding van hetgeen vele leden verklaren omtrent het karakter van het geheel der thans aanhangige voorstellen, alsmede naar aanleiding van hetgeen verscheidene andere leden nog daaromtrent stellen, merken de ondergetekenden op, dat naar hun oordeel deze voorstellen een beperkt karakter dragen. Inderdaad wordt, gelijk laatstbedoelde leden verder nog opmerken, niet bedoeld aan de inhoud van onze hoogste Staatswet iets wezenlijks te veranderen.

De ingediende voorstellen betreffen derhalve in overwegende mate onderwerpen, welke bij een eerstkomende herziening van de Grondwet dienden te worden overwogen. Ook hebben enige voorstellen betrekking op bepalingen, ten aanzien waarvan het bepaaldelijk bezwaarlijk zou zijn geweest een grondwetsherziening te doen plaatsvinden, zonder deze daarin te betrekken. Aldus is dit geheel van voorstellen ontstaan, en draagt het inderdaad een beperkt karakter. Overigens

constateren de ondergetekenden met genoegen, dat de voorstellen op zich in het algemeen, ook in dit Voorlopig Verslag, juist worden gevonden en — gelijk verscheidene leden erkennen — even zovele technische verbeteringen inhouden.

De vele leden, die het betreurden, dat het Kabinet sedert 1952 geen gelegenheid had gevonden om een grondwetsherziening van wijdere strekking voor te bereiden, hebben derhalve in zekere mate gelijk, indien zij wijzen op het uiterst beperkte karakter van het thans aanhangige geheel van voorstellen. De suggestie van sommige andere leden om de ingediende voorstellen nog maar enige jaren in portefeuille te houden, omdat zij weliswaar in menig opzicht wenselijk, maar geenszins urgent zijn, kunnen de ondergetekenden echter niet aanvaarden. Naar hun oordeel wordt hier juist al te zeer het verband veronachtzaamd, hetwelk — gelijk hierboven werd uiteengezet — aanwezig is tussen de indiening van de overwegend technische voorstellen en de indiening van het voorstel tot uitbreiding van de Kamers der Staten-Generaal.

Met voldoening hebben de ondergetekenden er kennis van genomen, dat enige andere leden instemden met het beleid der Regering, wat de huidige opzet der herziening betreft.

De tegenstelling — indien men het zo mag noemen — tussen partiële herziening en generale herziening draagt nog een ander aspect, hetwelk van verschillende zijden ter sprake wordt gebracht. De voorkeur voor een generale herziening wordt nl. in belangrijke mate bepaald door de verwachting, dat men dan niet meer veelvuldig de Grondwet zal behoeven te wijzigen, terwijl een partiële wijziging veel minder waarborg biedt, dat men na enige tijd niet andermaal de wenselijkheid of noodzakelijkheid van een grondwetsherziening zal moeten erkennen.

terwijl de ondergetekenden het volledig eens zijn met de leden, die opmerkten, dat een generale herziening slechts kans van slagen heeft, als zich tussen de staatkundige partijen een redelijke communis opinio gevormd heeft. Zulks is nodig voor iedere herziening van enige omvang, maar zeker, indien men ook nog naar een vereenvoudiging wil streven.

Afzonderlijke opmerkingen

Ten slotte resteren in § 1 van het Voorlopig Verslag nog enige punten, welke afzonderlijke beantwoording vragen.

Vele leden verzetten zich tegen de soms geuite opvatting — de ondergetekenden merken op dat deze ook in dit Voorlopig Verslag door vele andere leden wordt geuit —, dat de totstandkoming van het Statuut enige afbreuk zou hebben gedaan aan de waarde en betekenis van de Grondwet. Deze waarde en betekenis zullen daarentegen verminderen, als men de Grondwet zal laten verouderen. Het laatste inzicht volkomen delend, zouden de ondergetekenden voor het overige noch het

een noch het ander volledig willen ontkennen. Enerzijds toch is de Grondwet voor het Koninkrijk door de inwerkingtreding van het Statuut niet meer — gelijk vroeger — de enige geschreven bron voor de grondslagen der Staatsordening en is zelfs in het Statuut de regel neergelegd, dat de Grondwet de bepalingen van het Statuut in acht neemt. Dit betekent onloochenbaar een zekere relativering van de betekenis der Grondwet. Anderzijds is de Grondwet ook na de totstandkoming van het Statuut integrerend deel geworden van onze hoogste Staatsregeling, gelijk zij daarvoor onze hoogste Staatsregeling was. In dit opzicht heeft het grondwettelijk karakter van een norm dezelfde waarde en betekenis behouden als voor de totstandkoming van het Statuut.

Vele leden hebben nog de aandacht gevestigd op de verschillende wegen, langs welke de Grondwet zal kunnen worden gewijzigd, en op hoevele wijzen er van de Grondwet zal kunnen worden afgeweken en zij hebben daaraan de suggestie verbonden te zijner tijd in overweging te nemen of de mogelijkheid van grondwetsherziening bij tweederdenwet of Rijkswet niet ware uit te breiden. Langs deze weg — zo voegen deze leden er aan toe — zouden b.v. ook fouten kunnen worden verbeterd als het aanvankelijk weglaten van een komma in de eerste zin van artikel 63. De ondergetekenden kunnen niet zonder meer met deze gedachte instemmen. Men zal toch wel zeer voorzichtig moeten zijn in de omschrijving van de gevallen, welke voor een dergelijke vereenvoudigde herzieningsprocedure in aanmerking komen, wil men de gevolgen kunnen blijven overzien. Ook vragen zij zich af — gezien het gegeven voorbeeld — of het niet juister moet worden geacht ervan uit te gaan, dat de Grondwet geen fouten mag bevatten, in plaats van door een nieuwe procedure toch aan de gestrengheid van dit beginsel feitelijk afbreuk te doen.

Tenslotte stelden dezelfde leden de vraag of bij een Rijkswet tot goedkeuring van een internationale overeenkomst overeenkomstig de artikelen 63 en 67 der Grondwet ook van het Statuut kan worden afgeweken of dat alsdan de procedure van artikel 55 van het Statuut moet worden gevolgd. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat de eerste vraag ontkennend moet worden beantwoord. Artikel 63 der Grondwet spreekt alleen van een mogelijk afwijken van de Grondwet. Inderdaad zal men in dat geval moeten trachten het Statuut met toepassing van genoemd artikel 55 te wijzigen om strijd tussen overeenkomst en Statuut te voorkomen.

. . . . .
No. 4023 (R 10), EERSTE WETSONTWERP

Met genoegen lazen de ondergetekenden, dat er ook in de Eerste Kamer der Staten-Generaal algemeen overeenstemming over bestaat, dat de grondwettelijke bepalingen, vervat in de artikelen 198 en 199, als verouderd behoren te vervallen.

Sommigen vroegen zich bij deze gelegenheid af of de Regering, indien zich wederom een geval als het Koreaanse conflict mocht voordoen, niet zou beginnen met een beroep te doen op vrijwilligers om te

worden uitgezonden, alvorens tot uitzending van dienstplichtigen over te gaan.

Aangezien een dergelijke aangelegenheid te zeer afhankelijk is van de omstandigheden van het geval, dat speelt, kan van tevoren bezwaarlijk op de gestelde vraag een definitief antwoord worden gegeven. De ondergetekenden zijn van mening, dat in een geval, dat is te vergelijken met het Koreaanse conflict, en indien derhalve een eenheid van de aard van het Nederlands Detachement Verenigde Naties wordt opgericht, het de voorkeur verdient allereerst een beroep op vrijwilligers te doen.

Naar aanleiding van de mening van de leden, in de voorlaatste alinea van deze paragraaf aan het woord, dat het recht van de dienstplichtigen ter zee op bijzondere voordelen wegens dienstvervulling in de overzeese Rijksdelen in de gewone wetgeving moet worden behouden en voor alle dienstplichtigen, die aldaar dienst doen, bij de wet moet worden vastgelegd, moge in herinnering worden gebracht, dat het vierde lid van artikel 33 van de Dienstplichtwet reeds in het algemeen voorschrijft, dat alle dienstplichtigen, zolang zij dienen tussen de keerkringen, verhoogde militaire inkomsten genieten. Er is geen aanleiding te veronderstellen, dat het evenbedoelde voorschrift niet behouden zou blijven.

Voor de vrees, door enkele leden aan het slot van deze paragraaf geuit, bestaat naar de mening van de ondergetekenden geen enkele aanleiding.

No. 4023 (R 10) TWEEDE WETSONTWERP

Met voldoening constateerden de ondergetekenden, dat er ook in de Eerste Kamer der Staten-Generaal algemene overeenstemming bestaat over de wenselijkheid in de Grondwet de woorden „zee- en land-„macht” overal te vervangen door het woord „krijgsmacht”.

Zonder daarmee voor andere gevallen te hebben willen prejudiciëren, stelde de Regering zich inderdaad op het standpunt, dat het in het onderhavige geval niet nodig was, het voorstel tot het aanbrenge van de desbetreffende veranderingen in de Grondwet te splitsen in een ontwerp van Rijkswet en een ontwerp van (gewone) wet.

De ondergetekenden hebben zich uiteindelijk niet verzet tegen de uitspraak der Tweede Kamer, waardoor de voorstellen nopens wijziging van de artikelen 69, 90, 180 en 195 der Grondwet, aanvankelijk samengebracht in één ontwerp, in twee ontwerpen, een van Rijkswet en een van landswet, zijn ondergebracht. Ongetwijfeld zal deze uitspraak in volgende soortgelijke gevallen betekenis hebben voor de te volgen gedragslijn.

Met de leden, in de laatste alinea van deze paragraaf aan het woord, achten ook de ondergetekenden het voor de ontwikkeling onzer luchtmacht niet noodzakelijk deze in de Grondwet uitdrukkelijk te vermelden naast de zee- en landmacht. Zulks is immers ongewenst nu — zoals in de Memorie van Antwoord ter zake aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 10 februari 1956 reeds werd opgemerkt (Ge-

drukte Kamerstukken, no. 4023 (R 10), stuk 10) — de ondervinding heeft geleerd, dat het de voorkeur verdient uit de Grondwet elke aanduiding betreffende de samenstelling van de krijgsmacht te weren.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken, W. DREES.
De Minister van Binnenlandse Zaken, BEEL.
De Minister van Buitenlandse Zaken, J. W. BEYEN.
De Minister zonder Portefeuille, J. LUNS.
De Minister van Oorlog en van Marine, C. STAF.
De Minister van Overzeese Rijksdelen, W. J. A. KERNKAMP.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 13 april 1956.

DE VOS VAN STEENWIJK, DIEPENHORST, KROPMAN, IN 'T VELD.

RIJKSWET van 26 april 1956 tot in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199. (Stb. 188).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat er grond bestaat om een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. Er bestaat grond om het hierna onder II omschreven voorstel tot verandering in de Grondwet in overweging te nemen.

II. De artikelen 198 en 199 van de Grondwet vervallen.

Lasten en bevelen, dat deze Rijkswet in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad* van Suriname, het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen en het *Gouvernementsblad* van Nederlands Nieuw-Guinea zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 26 april 1956.

JULIANA.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken, W. DREES.
De Minister van Binnenlandse Zaken, BEEL.
De Minister van Oorlog en van Marine a.i., W. DREES.
De Minister van Overzeese Rijksdelen a.i., BEEL.

Uitgegeven de zevenentwintigste april 1956.

De Minister van Justitie,
 J. C. VAN OVEN.

RIJKSWET van 26 april 1956 tot in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 180 en 195). (Stbl. 189).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat er grond bestaat om een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. Er bestaat grond om het hierna onder II—IV omschreven voorstel tot verandering in de Grondwet in overweging te nemen.

II. In het eerste lid van artikel 68 van de Grondwet worden de woorden „zee- en landmacht” vervangen door: de krijgsmacht.

III. In het achtste lid van artikel 180 van de Grondwet worden de woorden „behorende tot de zee- of landmacht of tot enige andere gewapende macht” vervangen door: behorende tot de krijgsmacht.

IV. In artikel 195, eerste lid, van de Grondwet worden de woorden „zee- en een landmacht” vervangen door: krijgsmacht.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad van Suriname*, het *Publicatieblad van de Nederlandse Antillen* en het *Gouvernementsblad van Nederlands Nieuw-Guinea* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 26 april 1956.

JULIANA.

De Minister-President,

Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Binnenlandse Zaken,

De Minister van Oorlog en van Marine a.i.,

De Minister van Overzeese Rijksdelen a.i.,

W. DREES.

BEEL.

W. DREES.

BEEL.

Uitgegeven de zeventwintigste april 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

WET van 26 april 1956 tot in overweging nemen van een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in de artikelen 90 en 195, tweede lid. (Stb. 190).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat er grond bestaat om een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht, in overweging te nemen:

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. Er bestaat grond om het hierna onder II en III omschreven voorstel tot verandering in de Grondwet in overweging te nemen.

II. In het tweede lid van artikel 90 van de Grondwet vervallen de woorden „zee- en de landmacht”.

III. In het tweede lid van artikel 195 van de Grondwet worden de woorden „zee of landmacht” vervangen door: krijgsmacht.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 26 april 1956.

JULIANA.

De Minister-President,

Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Binnenlandse Zaken,

De Minister van Oorlog en van Marine a.i.,

W. DREES.

BEEL.

W. DREES.

Uitgegeven de *zevenentwintigste* april 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Merkwaardige cijfers.

Een gehouden telling van de aantallen behandelde strafzaken bij de Krijgsraad te Velde „West” over de jaren 1947 t/m 1955 gaf als resultaat de in bijgaande staatjes vermelde cijfers.

Deze cijfers geven een dermate merkwaardig beeld en hieruit zijn zodanig belangrijke conclusies te trekken, dat ik vermeen goed te doen deze cijfers aan de vergetelheid te onttrekken.

Het eerste staatje geeft de cijfers over de jaren 1947 t/m 1949, gesplitst ten aanzien van de Krijgsraad te 's-Gravenhage en de tot 1 januari 1950 te Rotterdam gevestigde kamer en sub-auditie van dit college. Na de opheffing dezer kamer en sub-auditie werden de werkzaamheden te 's-Gravenhage geconcentreerd.

Bij het bezien dezer staatjes vallen onder meer de volgende bijzonderheden op:

1. Het grote verschil in de verhouding van de aantallen misdrijven en overtredingen in 1947 en in 1955. Dit verschil treedt niet plotseling naar voren, doch is verspreid over het gehele tijdvak tussen beide genoemde jaren.

2. De aanzienlijke daling van het aantal behandelde zaken gedurende de jaren 1947 t/m 1951 en de toename daarvan in de daarop volgende jaren.

3. De aanmerkelijke daling van het percentage van de bij vonnis afgedane zaken.

Ik ben van oordeel dat deze grote verschillen toch wel verklaarbaar zijn en dat daarvoor de volgende oorzaken kunnen worden aangegeven.

ad 1. Het bekende verschijnsel van verhoogde criminaliteit in het algemeen tijdens een oorlogstoestand en de eerste jaren daarna is zeer zeker van invloed geweest op het grote aantal misdrijven gedurende de eerste jaren van dit overzicht. De chaotische toestand in Nederland direct na de bevrijding en de omstandigheid dat het Nederlandse leger vrijwel uit het niet weder moest worden opgebouwd moeten hiernaast speciaal voor de krijgsmacht als oorzaken voor de verhoogde criminaliteit worden gezien. Immers, de grote materiële nood op elk gebied en de aanvankelijk absoluut onvoldoende en slechts langzaam op gang komende contrôle werkten knoeierijen sterk in de hand.

Typische gevallen van dit soort knoeierijen waren de zeer vele misdrijven van artikel 196 W.v.S., een misdrijf dat in normale tijdsomstandigheden slechts sporadisch wordt gepleegd. Velen meenden zich

Tabel 1.

jaar	misdrijven		over-tredingen		totaal		vonnissen		percentage van het aantal zaken, dat bij vonnis is afgedaan	
	's-Hage	R'dam	's-Hage	R'dam	's-Hage	R'dam	's-Hage	R'dam	's-Hage	R'dam
1947	3451	1337	2277	397	5728	1734	2406	662	42	38
1948	1868	1201	1572	241	3440	1442	1113	1021	32	71
1949	1501	1022	1581	396	3082	1418	726	625	24	44

Tabel 2.

jaar	misdrijven	over-tredingen	totaal	vonnissen	percentage van het aantal zaken, dat bij vonnis is afgedaan
1947	4788	2674	7426	3068	41
1948	3069	1813	4882	2134	44
1949	2523	1977	4500	1351	30
1950	1756	1800	3556	931	26
1951	1362	2251	3613	597	17
1952	1278	2923	4201	609	14
1953	1170	2778	3948	604	15
1954	1971	3977	5948	859	15
1955	2262	4509	6771	1192	18

na de bevrijding ongestraft een hogere rang te kunnen aanmeten dan die, waarop zij krachtens hun bevordering vóór 1940 aanspraak konden maken. In talrijke gevallen kwam eerst na langere tijd bij contrôle de gepleegde fraude aan het licht.

Ook de talloze zaken van ongeoorloofde afwezigheid en desertie, het z.g. „zwart verlof”, vormden een belangrijk percentage der binnenkomende zaken. Dit soort zaken verminderde aanzienlijk in aantal toen de discipline strenger werd gehandhaafd en vele ongewenste elementen in de loop der tijd uit het leger werden verwijderd.

Tegenover de vermindering van het aantal misdrijven in de loop der jaren staat de geleidelijke toeneming van het aantal overtredingen. Voor deze toeneming dient de grote intensivering van het verkeer na 1945 als oorzaak te worden gezien, terwijl de in 1955 gestarte verscherpte verkeerscontrôle sedertdien zeer zeker van invloed is.

ad 2. De aanzienlijke daling van het aantal door de Krijgsraad „West” behandelde zaken gedurende de periode van 1947 tot einde 1951 en de daarna intredende stijging van dit aantal is voor de insider wel verklaarbaar. Naast de ongetwijfeld gunstige invloed van de meer normaal wordende toestand moet immers als hoofdoorzaak voor deze daling worden gezien de in die periode plaats gehad hebbende grote troepenverplaatsing naar het Oosten en Zuiden des lands na het gereedkomen van de grote militaire legerplaatsen aldaar. Deze troepenverplaatsing betekende immers een aanzienlijke vermindering van het aantal justitiabelen in het ressort van de Krijgsraad „West”.

De uitbreiding van het rechtsgebied van deze Krijgsraad in 1952 met de provincie Zeeland en het garnizoen Bergen op Zoom, oorspronkelijk behorende tot het ressort van de Krijgsraad „Zuid”, en die in 1954 met de provincie Friesland en het garnizoen Harderwijk van de Krijgsraad „Oost” waren onmiddellijk van invloed op het aantal zaken van de Krijgsraad „West”.

ad 3. Het grotere aantal misdrijven over de eerste jaren van dit overzicht moet naar mijn mening als oorzaak worden gezien voor het hogere percentage van de bij vonnis afgedane strafzaken. Immers worden van de misdrijven in verhouding veel meer zaken bij vonnis afgedaan dan van de overtredingen, welke laatste zaken voor een overgroot gedeelte eindigen met betaling van een aangeboden transactie. Vooral de cijfers van de voormalige Rotterdamse kamer spreken op dit punt een zeer duidelijke taal. In de jaren 1947 t/m 1949 werden door deze kamer immers de honderden strafzaken van z.g. „Indië-desertie” be-recht, welke strafzaken vrijwel uitsluitend bij vonnis werden afgedaan.

De lichte stijging van het percentage vonnissen in 1955 vindt zijn oorzaak in het grotere aantal verkeersovertredingen, dat in verband met de verscherpte verkeersactie bij vonnis wordt afgedaan.

Ten slotte in dit verband nog een opmerking over de personeelsbezetting bij voornoemde Krijgsraad. Bij hoofdelijke omslag blijken zowel de juridische als de administratieve ambtenaren in 1955 per persoon een veel groter aantal zaken te verwerken dan in 1947 het geval was. Dit spreekt wel zeer duidelijk ten aanzien van het administratieve

personeel. Vonden in 1947 bij de behandeling der 7462 ingekomen zaken circa 30 personen hun werkkring, in 1955 werden de administratieve werkzaamheden voor de 6771 zaken verricht door . . . . 10 ambtenaren. Dit grote verschil moet worden geweten aan de ondeskundigheid van het personeel in 1947, dat op een enkele uitzondering na bij zijn toenmalige plaatsing bij de Krijgsraad voor het eerst kennis maakte met dit soort werkzaamheden. Thans bestaat vrijwel het gehele administratieve personeel uit justitie-ambtenaren met jarenlange ervaring in deze materie, aangevuld met justitie-ambtenaren, die voor eerste oefening in militaire dienst zijn. Hieruit kan gevoeglijk de conclusie worden getrokken dat het streven van de Directie der Militair Juridische Dienst gedurende de laatste jaren om deze laatste categorie militairen aan dat dienstvak toegewezen te krijgen, in alle opzichten gerechtvaardigd is. Zo ergens, dan geldt hier het gezegde „the right „man on the right place”.

W. J. G. VAN AANHOLD,
Bureelchef Krijgsraad te Velde „West”.

Uitbreiding van de redactiecommissie en van de vaste medewerkers van het Militair Rechtelijk Tijdschrift.

Ingevolge beschikkingen van de Minister van Oorlog en van Marine is de Redactiecommissie uitgebreid met de officieren:

Mr *P. J. la Gordt Dillie*, Kolonel van de Militair Juridische Dienst, en
Mr *H. C. Vaandrager*, Luitenant ter Zee van Administratie der 1e klasse K M R O V,

terwijl de vaste medewerkers zijn uitgebreid met de heren:

Mr *A. D. Belinfante*, Raad Adviseur in Algemene Dienst bij het Ministerie van Justitie,

Mr *E. H. Nuver*, Griffier van de Centrale Raad van Beroep,

Dr *C. W. van Santen*, Assistent Juridisch Adviseur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, en

Dr *J. R. Stellinga*, Raad Adviseur van Staat.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Artikelen 128 en 69 Wetboek van Militair Strafrecht.

Behoort de zinsnede „een troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst” in artikel 128 W.M.Sr. te worden gewijzigd in „een militair, behorende tot een troepenafdeling, belast met „wacht- of patrouilledienst”? Behoort in verband daarmee artikel 69 W.M.Sr. te worden aangevuld met een nieuw lid, waarin wordt omschreven, wat de wet verstaat onder „militair, behorende tot een troepenafdeling, belast met wacht- of „patrouilledienst”?

Ziehier twee vragen, welke wij stellen, mede naar aanleiding van de conclusie waartoe mr. H. E. VAN RENESSE komt in zijn bijdrage, getiteld „De troepenafdeling van artikel 128 Wetboek „van Militair Strafrecht”. Deze conclusie, waartoe schrijver op grond van historische nasporingen en jurisprudentie van de militaire rechtscolleges komt, luidt:

„Het is daarom, dat de hoop moge worden uitgesproken, dat „deze beschouwing er iets toe zal bijdragen, dat in de toekomst „de troepenafdeling van art. 128 W.M.Sr. door commandanten, „schrijvers en het meest door de militaire rechter, die ondubbel- „zinnige steun zal worden verleend, die aan meerderen in rang „zo ruimschoots wordt toegemeten, maar die de „passieve „meerderen van art. 128 W.M.Sr. bij de uitvoering van hun „moeilijke taak in zoveel sterkere mate nodig hebben .

Wanneer meerderen en minderen hun plicht begrijpen, zal de hier bedoelde troepenafdeling de haar toekomende steun niet onthouden worden (art. 27 Regl. Krijgst.). Ook op de steun van de militaire rechter kan stellig gerekend worden. Nog onlangs overwoog het H.M.G. in zijn resolutie van 3 mei 1955, dat het mede tot de taak van de militaire justitie behoort om de overheid te steunen bij de handhaving van de krijgstucht, hetgeen soms, zoals in casu, moet geschieden door één tegenover de mindere alleen staand onderofficier, en het kader daartoe slechts in staat is, indien het zich gesteund weet door de militaire rechter (M.R.T. XLVIII (1955) blz. 509). In beginsel zal de militaire rechter zich dus achter de meerdere, die het wettig gezag vertegenwoordigt, stellen. Of zulks zal kunnen geschieden in de zin en op de wijze, zoals mr. VAN RENESSE zich dat gedacht heeft en dat wenst, menen wij echter te moeten betwijfelen. De rechter moet immers volgens de wet recht spreken en helaas zijn niet alle onderwerpen even gelukkig in de wet geregeld of geregeerd. Men denke b.v. aan de regeling van de krijgstuchtelijke vergripen in art. 2, 2° - 6° W.K. Daardoor is het nemen

van beslissingen vooral in grensgevallen moeilijk en zijn de uitkomsten niet altijd bevredigend.

Zo is het ook gesteld met de in art. 128 W.M.Sr. voorkomende zinsnede: „ene troepenafdeling belast met wacht- of patrouille-„dienst”, zoals mr. VAN RENESSE op zo duidelijke wijze in zijn bijdrage heeft aangetoond. Het behoeft dan ook niet te verbazen, wanneer de beslissingen, welke de militaire rechter in bepaalde gevallen neemt, niet altijd zo zijn als men ze gaarne zou zien genomen, omdat de (militaire) rechter aan de wettelijke omschrijving van een bepaald onderwerp is gebonden, ook al wordt die omschrijving door sommigen of velen minder juist of minder doeltreffend geoordeeld. Voor welke moeilijkheden de militaire rechter komt te staan, blijkt b.v. uit een overweging voorkomende in het vonnis van de krijgsraad te velde zuid van 9 maart 1955 (M.R.T. XLVIII (1955) blz. 563), waarin de Raad omtrent de troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst het volgende overweegt:

„Overwegende dat, teneinde te kunnen vaststellen of artikel „128 Wetboek van Militair Strafrecht in deze toepasselijk is, „nog dient te worden nagegaan of de ten laste gelegde feiten „waren gericht tegen die troepenafdeling of uitsluitend tegen „de persoon van korporaal Stam;

„Overwegende dienaangaande dat vaststaat dat tijdens het „plegen der geincrimineerde feiten de korporaal Stam zich niet „meer in gezelschap bevond van zijn patrouillecommandant, „doch tijdelijk alleen optrad; dat dit echter voor bedoelde vraag „niet beslissend is, doch integendeel de Krijgsraad van oordeel „is, dat beklagde, toen hij de ten laste gelegde feiten pleegde, „zich tegen de patrouille richtte; dat immers het zich in elkaars „onmiddellijke nabijheid bevinden van de leden ener afdeling „niet het enige en te allen tijde onmisbare element is, dat een „aantal militairen tot een afdeling stempelt; dat integendeel een „afdeling over zekere tijd en over zekere afstand haar klaar- „blijkelijke samenhang kan verliezen zonder daardoor eo ipso „het karakter van afdeling kwijt te raken; dat dit zeer zeker het „geval kan zijn, wanneer dit uiteenvallen van een afdeling haar „directe oorzaak vindt in de tenuitvoerlegging van de taak dier „afdeling; dat de quaestie of dit geval zich voordoet, niet aan „de hand van vaste maatstaven is op te lossen, doch dit veeleer „van geval tot geval uit de feiten zal moeten worden afgeleid, „waarbij tijdsverloop en afstand, waarover de splitsing zich uit- „strekt, een belangrijke rol zullen spelen naast de vraag, waarin „die splitsing haar grond vond en de klaarlijkheid daarvan „naar buiten; dat overigens dit behoud van het afdelingskarakter

„bij splitsing zeer wel slechts tegen bepaalde personen kan „werken, terwijl tegelijkertijd voor anderen dit karakter niet be- „staat” . . . enz.

In deze belangrijke overwegingen heeft de Krijgsraad verschillende vraagpunten betreffende een troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst, die ten aanzien van misdrijven tegen de ondergeschiktheid is gelijkgesteld met een meerdere, duidelijk gesteld. Soortgelijke vragen werden bij vroegere gelegenheden ook reeds gesteld. Wanneer kunnen de door een beklagde begane feiten worden beschouwd als te zijn gericht geweest tegen een patrouille als geheel? Voldoende kan zijn, dat de dader zich ervan bewust was met een patrouille te doen te hebben, al wendde hij zich meer in het bijzonder tot een der leden daarvan. Dit zal uit het feitencomplex moeten worden afgeleid (vonnis krijgsraad te velde noord van 5 juli 1947, M.R.T. XLI (1948) blz. 106). De krijgsraad te velde west nam in zijn vonnis van 16 maart 1950 aan, dat een beklagde, die zich in de hal van het station te Bergen bevond tegenover een marechaussee 1ste klasse, die deel uitmaakte van een patrouille, dit laatste niet behoefde te weten, nu de andere tot deze patrouille behorende marechaussee zich op het tweede perron van het station ophield (M.R.T. XLIII (1950) blz. 540). Naar aanleiding daarvan stelt W.H.V. in het naschrift de vraag of men nog van een patrouille kan spreken, wanneer zij gesplitst is in individuele militairen, die onafhankelijk van elkaar optreden. Een patrouille immers veronderstelt een veelheid van militairen onder bevel van een hunner.

De Memorie van Toelichting op art. 128 W.M.Sr. vermeldt daaromtrent: „Zodra meer dan één militair op last van een meer- „dere in rang gemeenschappelijk dienst doen en één van hen „daarbij met het bevel belast is, is er ene als éénheid te be- „schouwen troepenafdeling. Zij kan derhalve zeer talrijk zijn, „doch even goed uit twee manschappen bestaan, zo maar één „hunner het bevel over de ander is opgedragen”. (VAN DER HOEVEN, Militair Straf- en Tuchtrecht II, blz. 287). Zij wordt dus gevormd door een aantal militairen, dat onder éénhoofdige leiding samenwerkt ter uitvoering van een bepaalde taak. De wet zelf houdt geen omschrijving in van een troepenafdeling. In de praktijk bedraagt de sterkte van de patrouille (troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst) in de zin van artikel 128 W.M.Sr., blijkens de in het M.R.T. gepubliceerde vonnissen en sententiën, meestal slechts enkele militairen.

De troepenafdeling enz. is ten aanzien van bepaalde feiten, t.w. de misdrijven tegen de ondergeschiktheid, met een meer-

dere gelijkgesteld, teneinde haar taak tegenover andere militairen te kunnen uitoefenen (art. 114, 115 W.M.Sr.) en om haar in het bijzonder te beschermen bij de uitvoering van haar opdracht. Het wil ons echter voorkomen, dat gelijkstelling van een troepenafdeling enz. met een meerdere (ten aanzien van bepaalde feiten) onnatuurlijk is, omdat een meerdere een zelfstandig individu is, hetwelk een eigen verantwoordelijkheid draagt, terwijl zulks niet het geval is met de troepenafdeling, welke louter een juridisch begrip is. Een troepenafdeling is een verzameling van militairen, welke, ieder afzonderlijk, een eigen verantwoordelijkheid dragen. De troepenafdeling kan ook alleen handelen door haar commandant of door een lid namens deze commandant of op eigen initiatief.

Wij achten de fictie van artikel 128 W.M.Sr. ook moeilijk te rijmen met artikel 67 W.M.Sr., hetwelk bepaalt, dat de verhouding van meerdere tot mindere tussen (twee) militairen bestaat krachtens hogere militaire rang; bij gelijkheid van rang, krachtens meerdere ouderdom daarin, doch alleen in betrekking tot dienst-aangelegenheden; en onafhankelijk van hun rang of stand, wanneer en voor zover de ene, hetzij krachtens zijn betrekking als bevelvoerend militair, hetzij krachtens beschikking van het bevoegd gezag, de andere onder zijn bevelen heeft. De verhouding van meerdere tot mindere bestaat dus tussen individuen met een eigen verantwoordelijkheid. Die verhouding openbaart zich in het recht van de een om aan de andere, in of naar aanleiding van dienstaangelegenheden, bevelen te geven en van hem gehoorzaamheid daaraan te vorderen (VAN DER HOEVEN I, blz. 544). Een dergelijke verhouding kan ons inziens niet bestaan tussen een fictie en een individu, omdat een fictie niet kan bevelen, en daarvoor verantwoordelijkheid kan dragen. De wetgever heeft dan ook deze troepenafdeling, de fictie, die haar plicht verzaakt, of haar bevoegdheid overschrijdt, niet afzonderlijk strafbaar gesteld. Ook heeft de wetgever niet afzonderlijk strafbaar gesteld de niet-militair, die één der gemengde militaire delicten van de artikelen 108-128 W.M.Sr., ontdaan van zijn militaire elementen, pleegt jegens de troepenafdeling als bedoeld in artikel 128 W.M.Sr.

In feite is dan ook de handelende commandant of het namens deze handelende lid van de troepenafdeling, de meerdere. Wanneer de troepenafdeling in actie komt, heeft deze actie plaats door de commandant en/of door een of meer der samenwerkende leden individueel, ter uitvoering van de opdracht van de commandant. Zij richten zich (individueel) tot de derde, de verdachte; de overige leden van de troepenafdeling blijven ge-

woonlijk passief. Maar op het ogenblik van actie doet de handelende commandant of het lid precies hetzelfde als de schildwacht, die door de wachtcommandant op post is gezet. De schildwacht, die bij een munitiemagazijn, waartoe de toegang op duidelijke wijze is verboden, op post is gesteld met de opdracht, dat geen onbevoegden zich in de nabijheid van dat magazijn mogen ophouden, zal tegen de niet-bevoegde militair, die zich niet aan het verbod houdt, op dezelfde wijze optreden als het lid van de met wacht- of patrouilledienst belaste troepenafdeling, dat ziet dat een militair in een stationshal in strijd met de orders van de garnizoens-commandant een kaartje koopt op een tijdstip, waarop de garnizoens-commandant zulks aan de militairen in zijn garnizoen heeft verboden. De overeenkomst tussen de ter uitvoering van zijn consignes optredende militair, behorende tot een troepenafdeling enz., en de tot handhaving van zijn consignes optredende schildwacht is groot, al zal het lid van de troepenafdeling in het algemeen in mindere mate aan een bepaalde plaats gebonden zijn dan de schildwacht.

Uitgaande van de gedachte, dat een troepenafdeling reeds kan bestaan uit twee personen (hetgeen in de praktijk veelal het geval is), terwijl men ook schildwacht-dubbelposten kent, is het nog maar één stap om elk der leden van de troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst, evenals de schildwacht, met betrekking tot de misdrijven tegen de ondergeschiktheid met meerdere gelijk te stellen. Het lid van de patrouille dat b.v. door achtervolging van een verdachte van zijn patrouille is afgeraakt, behoeft niet minder bescherming dan de schildwacht, wegens zijn geïsoleerde positie, waarin deze zich bevindt (VAN DER HOEVEN II, blz. 287).

Voor de gelijkstelling met een meerdere ten aanzien van de misdrijven tegen de ondergeschiktheid moet voorwaarde zijn, dat de achtervolgende militair deel uitmaakt van de patrouille enz. Eis zal dan zijn dat het patrouille-lid, meerdere, op onmiskenbare wijze als zodanig herkenbaar is, evenals zulks ten aanzien van de schildwacht voorgeschreven is. Het zal ook wenselijk zijn dat het formeren van de patrouille met enig ceremonieel plaats vindt, teneinde daardoor het gewicht van de verantwoordelijkheid te onderstrepen en levendig te houden. Er mag geen verwarring of twijfel bestaan bijvoorbeeld met betrekking tot een aantal manschappen door een sergeant-majoor samengeroepen om een beschonken militair in arrest te brengen. Zij vormen geen patrouille, omdat de daarvoor vereiste elementen niet aanwezig zijn, weshalve artikel 128 W.M.Sr. op hen niet toepasselijk zou zijn (M.R.T. I blz. 23).

Aangezien de gelijkstelling van een troepenafdeling met een meerdere ons inziens een onding is en aangezien het lid van de troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst, bij de uitvoering van zijn opdracht tegen derden feitelijk in dezelfde positie verkeert als de schildwacht, die ter uitvoering van zijn consignes tegen derden optreedt, komen wij tot de conclusie, dat de redactie van artikel 128 W.M.Sr. behoort te worden gewijzigd, door toevoeging van de woorden: „een militair behorende tot”. Aangezien niet omschreven is wat de wetgever verstaat onder de „militair, behorende tot een troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst”, behoort ons inziens aan artikel 69 W.M.Sr. een nieuw lid te worden toegevoegd, waarin deze militair wordt omschreven. Dit aan artikel 69 W.M.Sr. toe te voegen tweede lid ware als volgt te redigeren: „Onder de „militair, behorende tot een troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst, wordt verstaan ieder militair, die, voorzien van een door Ons of van Onzentwege vast te stellen kenteken, op wacht is gesteld of op patrouille is gezonden”.¹⁾ Aan een regeling bij K.B. kan dan worden overgelaten, hoe die militair behoort te zijn gekleed en uitgerust en van welk kenteken hij als lid van de troepenafdeling verder moet zijn voorzien.

In artikel 128 W.M.Sr. ware dan in te lassen: „een militair behorende tot” evenals in artikel 129 W.M.Sr., terwijl in artikel 26 Regl. Krijgst. 3de alinea dan nog behoort te worden ingelast: „de met enige wacht of patrouilledienst belaste militair”, zoals zulks ook in de eerste twee alinea's van dat artikel is bepaald.

Een dergelijke regeling omtrent een beperkte subordinatie sluit ons inziens volkomen aan bij artikel 67, 3° en 2° W.M.Sr.

Daar in artikel 129 eerste lid W.M.Sr. de schildwacht op andere (zwaardere) wijze met straf is bedreigd dan het lid van de patrouille in artikel 129 laatste lid, behoort dit verschil te worden weggenomen, omdat daarvoor geen voldoende grond aanwezig is, en zulks te meer, daar de militaire rechter bij de strafoplegging zich kan bewegen tussen het algemene minimum en het maximum, op een misdrijf gesteld.

Tenslotte ware het mogelijk gewenst om in een voorschrift aanwijzingen op te nemen, hoe de hier bedoelde militair, behorende tot een troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst, die bekleed is met een beperkte superioriteit, behoort op te treden tegen een militair die meerdere in rang, van gelijke of mindere in rang is, die tegen zijn consignes zondigt, en welke

¹⁾ Ook W.H.V. wees reeds op de noodzaak van aanvulling van artikel 69 W.M. Sr. in zijn onderschrift bij het vonnis van de krijgsraad te velde K.L. te Batavia van 3 juli 1947, uitgesproken 7 juli 1947, M.R.T. XLI blz. 98.

bevoegdheden hij daartegen heeft; of hij b.v. voorlopig arrest kan opleggen (zie M.R.T. XLIV (1951) blz. 68), of artikel 143 W.M.Sr. op hem toepasselijk is, enz. Ook zal geregeld dienen te worden, hoever de bevoegdheid van een patrouille (patrouille-lid) strekt, evenals zulks noodzakelijk voorkomt voor artikel 67, eerste lid, sub 3°, waar dit artikel de verhouding regelt van meerdere tot mindere, welke ontstaat onafhankelijk van rang of stand, wanneer en voor zover de een de ander krachtens beschikking van het bevoegd gezag onder zijn bevelen heeft. Het is immers niet aanvaardbaar dat de militair, die door „het „bevoegde gezag” boven een ander militair gesteld wordt, meer bevoegdheden zou hebben dan dat bevoegde gezag zelf. Om dit met een voorbeeld duidelijk te maken: het zal niet mogelijk zijn dat een luitenant bij beschikking als in artikel 67, eerste lid, 3° bedoeld, een zijner ondergeschikten aanstelt tot meerdere van een kapitein. Het is duidelijk ²⁾ dat een andere opvatting dan hier verdedigd, de krijgstuicht, de hiërarchie en de krijgsmacht zelf, tot in de fundamenten zou aantasten.

Zoals gesteld: een dergelijke beperkende regeling zal ten aanzien van het patrouille-lid, aan wie de bevoegdheden en rechten als in artikel 128 bedoeld zouden worden verleend, gemaakt moeten worden. In de eerste plaats zal het patrouille-lid nimmer mogen optreden tegen militairen van gelijke of hogere rang dan de autoriteit, die het formeren van de patrouille heeft gelast; in de tweede plaats zal de door die autoriteit gegeven instructie voor de patrouille de taak, het terrein, waarbinnen de patrouille mag optreden, dienen te omschrijven.

Zowel het een als het ander zal in de praktijk vermoedelijk wel enkele moeilijkheden opleveren, vooral wanneer niet een sterke beperking wordt aangelegd in de autoriteiten, die het formeren van een patrouille mogen gelasten.

In dit verband moge verwezen worden naar het vonnis van de krijgsraad te Velde Luchtmacht West van 14 september 1955 (M.R.T. XLIX, blz. 187 v.), waarin de Krijgsraad overweegt dat de onderwerpelijke patrouille optrad op bevel van de Commandant Vliegbasis Leeuwarden en dat die patrouille weliswaar niet voorzien was van het in artikel 81 Regl. Garn. Dienst voorgeschreven onderscheidingsteken, dus niet was een als een zodanig kenbare garnizoenspatrouille, weshalve zij niet de bevoegdheid

²⁾ Niettemin heeft zich in de praktijk een geval voorgedaan, waarin een korporaal een aan hem ondergeschikt korporaal had gesteld boven een kapitein. Althans, die constructie werd door de Krijgsraad te Velde K.L. te Batavia (vonnis van 3 juli 1947, uitgesproken 7 juli 1947, M.R.T. XLI, blz. 98 e.v.) toegepast. Men zie het daarbij gestelde naschrift, waarin, in noot ¹⁾ op blz. 105, ook reeds op de analoge eis voor de patrouille werd gewezen.

bezat om tegen alle zich binnen het garnizoen bevindende militairen op te treden, maar dat zij wel kon optreden tegen militairen, die middellijk of onmiddellijk onder de bevelen van de Commandant Vliegbasis Leeuwarden stonden. In dit vonnis en in deze overwegingen komen bovengenoemde desiderata reeds om de hoek kijken. Een wettelijk voorschrift, welke deze beperkingen stelt, is ons niet bekend, zodat aangenomen moet worden dat zij stoelen op het algemeen-militaire beginsel dat geen militair zichzelf kan promoveren tot superieur van zijn meerdere.

Ten aanzien van de schildwacht doet zich de onderwerpelijke vraag minder voor, aangezien het optreden van de schildwacht doorgaans passief is: meestal bewaakt hij een bepaald object en als men dat te bewaken object nu maar niet betreedt of nadert, treedt de schildwacht niet op (art. 79 Regl. Garn. Dienst, art. 61–67 Voorschr. Veldst., Hoofdst. 9 Legering). De taak van een patrouille is echter gewoonlijk controlerend en dus actief.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Driemaal „Tijd van oorlog”

door

MR H. H. A. DE GRAAFF.

Herhaaldelijk is, ook in de kolommen van dit Tijdschrift, gewezen op de ingewikkelde terminologie, welke de wetgever rondom de „oorlog” heeft geweven. Voorhands ziet het er nog niet naar uit dat ten deze gestreefd wordt naar een grotere eenvormigheid en daardoor duidelijkheid. Zo hebben de Wet bevordering en ontslag beroeps-officieren en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (beiden van 8 december 1954) ons gelukkig gemaakt met een derde betekenis van de term „tijd van oorlog”.

Aanvankelijk was „tijd van oorlog” een term welke uitsluitend betekenis had voor de interpretatie van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Militair Strafrecht en welke omvatte de feitelijke oorlogstoestand („oorlog” of „geval van oorlog”) met enige juridische uitbreidingen, vervat in art. 87 (3) W.v.S. en in de artt. 71 en 72 W.v.M.S. Slechts in een enkele, buiten het strafrecht staande, wettelijke regeling is de term in dezelfde betekenis overgenomen: artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht kent, bij bepaalde noodzakelijkheid, aan de Minister de bevoegdheid toe, van de bepalingen van dat reglement af te wijken „in tijd van „oorlog in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht” Overigens bedienen de administratieve regelingen zich ter aanduiding van een bijzondere toestand van andere termen.

In een tweede betekenis deed de term „tijd van oorlog” intrede in

onze wetgeving bij de wet van 1939 tot wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt. Vóór die wijziging waren vonnissen, gewezen door krijgsraden te velde, ten enenmale van hoger beroep uitgesloten. In 1939 werd echter bepaald dat slechts niet-appellabel zouden zijn de vonnissen, gewezen „bij de Krijgsraden te velde ter zake van strafbare „feiten, in tijd van oorlog begaan”. In de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp dat o.a. tot deze wijziging leidde werd over de thans in art. 210 R.L. voorkomende term „tijd van oorlog” gezegd: „Dit „begrip moet naar zijn eigenlijke beteekenis worden opgevat; het ver- „eischt dus, dat Nederland op eenigerlei wijze werkelijk in oorlog is „geraakt. De uitbreidingen, opgenomen in artikel 87, lid 3, van het „Wetboek van Strafrecht en in de artikelen 71 en 72 van het Wetboek „van Militair Strafrecht. . . ., gelden hier dus niet”. Over deze interpretatie is bij de behandeling van het wetsontwerp verder geen aanmerking gemaakt, zodat de veronderstelling gerechtvaardigd schijnt dat die interpretatie ook door de wetgever is geaccepteerd ¹⁾. Maar dan betekent „tijd van oorlog” in art. 210 R.L. ook niet anders dan „oorlog” of „geval van oorlog”, waarvan in talrijke wetten sprake is, zodat men zich kan afvragen, waarom de wetgever dan ook in dat artikel niet de term „geval van oorlog” heeft gebezigd.

Naast art. 210 R.L. moet men sedert 1947 lezen de wet van 3 juli 1947, Stbl. nr H 221, welke de nog bestaande beperking van de appellabiliteit van vonnissen van krijgsraden te velde in beginsel geheel ophief, door ook de vonnissen, gewezen terzake van in tijd van oorlog begane strafbare feiten in beginsel voor hoger beroep vatbaar te verklaren. Aan de Kroon is echter de bevoegdheid toegekend, dit hoger beroep in bepaalde gevallen te beperken ²⁾. Gezien het verband tussen art. 210 R.L. en genoemde wet H 221 zal men moeten aannemen, dat de term „tijd van oorlog” in de wet H 221 geen andere betekenis kan hebben dan in art. 210 R.L., zodat de Kroon het hoger beroep ook alleen kan beperken terzake van strafbare feiten, begaan tijdens een werkelijke oorlogstoestand, dus „in geval van oorlog” ³⁾. Hieruit vloeit voort, dat de beperking van de appellabiliteit van de vonnissen, gewezen door de Krijgsraad te velde „Korea” krachtens het K.B. van 12 juli 1951, Stbl. nr 278 ⁴⁾, zich niet verder kon uitstrekken dan de duur van het „geval van oorlog”. Aangezien volgens de jurisprudentie van het H.M.G. de werkelijke oorlogstoestand een einde nam toen de vrede met Japan een feit geworden was ⁵⁾, waren dus de vonnissen

¹⁾ Zie over deze wijzigingswet M.R.T. XXXV blz. 482 vlg., meer bepaaldelijk blz. 488.

²⁾ De behandeling van het ontwerp voor deze wet vindt men in M.R.T. XL blz. 528 vlg., de tekst aldaar op blz. 429.

³⁾ Men zie ook het hieromtrent bij de behandeling van het wetsontwerp betoogde in M.R.T. XL blz. 531, 535, 539-540 en 542.

⁴⁾ Zie M.R.T. XLIV blz. 645.

⁵⁾ Sententie H.M.G. dd. 21 oktober 1952, M.R.T. XLVI blz. 180. Het Hof concludeerde hierin, dat de oorlogsperiode een einde genomen had „toen op „28 mei 1952 de oorlog tussen Nederland en Japan formeel beëindigd werd en „Nederland met geen enkele mogelijkheid meer in oorlog was”. Kennelijk heeft het

van de Krijgsraad „Korea”, gewezen terzake van sedert die vrede begane strafbare feiten, onbeperkt appellabel, ondanks het voortduren van de „tijd van oorlog” in de zin van het strafrecht ⁶⁾.

Naast de strafrechtelijke en de strafprocesrechtelijke „tijd van oorlog” hebben wij thans, gelijk reeds werd opgemerkt, een derde vorm van „tijd van oorlog” gekregen krachtens de artt. 1, 40 en 82 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de artt. 9, 34 en 61 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht. Dat zijn de „betekenisartikelen” van die wetten en het stemt tot verheugenis, dat de wetgever zich de moeite heeft gegeven, de term „tijd van oorlog”, als gebezigd in die wetten, nader te omschrijven. In de thans vervallen Bevorderingswet Landmacht 1902 was de terminologie niet consequent en daardoor niet duidelijk ⁷⁾. De nieuwe wetten nu bepalen dat onder „tijd van oorlog” (zonder verdere aanduiding) mede wordt begrepen:

- a. de tijd waarin oorlogsgevaar aanwezig is;
- b. de tijd waarin andere buitengewone omstandigheden aanwezig zijn en de dienstplichtigen, die niet in werkelijke dienst zijn, door de Kroon geheel of ten dele buitengewoon onder de wapenen zijn geroepen.

Aangezien hier sprake is van „wordt begrepen” en niet van „wordt verstaan” gaan ook deze wetten, evenals trouwens het Wetboek van Strafrecht, kennelijk uit van een als bestaand verondersteld begrip „tijd van oorlog” dat geen nadere verklaring behoeft en dat dus bezwaarlijk iets anders kan betekenen dan de tijd gedurende welke Nederland feitelijk in oorlog is, de tijd dus welke in vele andere wetten wordt aangegeven met de woorden „in geval van oorlog”.

Men zou zich, lettende op artikel 3 van het Militair Ambtenarenreglement dat, zoals wij reeds opmerkten, ook bij de strafrechtelijke „tijd van oorlog” aanhaakt, misschien nog kunnen afvragen of het basisbegrip „tijd van oorlog”, waarvan de beide thans besproken wetten zijn uitgegaan, wellicht de „tijd van oorlog” in strafrechtelijke zin is. Er zijn echter twee argumenten in de wetten te vinden, welke dit uitsluiten. In de eerste plaats toch zou het basisbegrip dan op grond van art. 87 W.v.S. reeds omvatten de tijd gedurende welke dienst-

---

Hof zich hierbij laten leiden door de datum waarop de wet van 24 mei 1952, Stbl. nr 281 tot goedkeuring van het gesloten vredesverdrag van San Francisco in werking trad, zijnde 29 mei 1952. Het verdrag zelf, gesloten op 8 sept. 1951, trad echter voor Nederland pas in werking op 17 juni 1952 (Tractatenblad 1951 nr 134 en 1952 nr 91, blz. 24).

⁶⁾ Het is voor zover mij bekend niet voorgekomen, dat ooit appèl is ingesteld tegen een door de Krijgsraad „Korea” gewezen vonnis betreffende een na de vrede met Japan gepleegd feit, terzake waarvan vóór die vrede op grond van het K.B. van 12 juli 1951, Stbl. nr 278, het hoger beroep uitgesloten zou zijn geweest. Hierdoor is het H.M.G. ook niet in de gelegenheid geweest zich uit te spreken over de interpretatie van de term „tijd van oorlog” als voorkomende in art. 210 R.L. en de wet H 221.

⁷⁾ Gesproken werd van „geval van oorlog” in art. 41, van „tijd van oorlog” in art. 12, van „oorlogstijd” in art. 12 en van „tijden van oorlog” in art. 76. Waarschijnlijk werd met al deze termen niets anders bedoeld dan „geval van oorlog”.

plichtigen buitengewoon in werkelijke dienst zijn geroepen respectievelijk worden gehouden, zodat uitdrukkelijke vermelding van de hierboven sub b genoemde tijd geheel overbodig zou zijn. In de tweede plaats zou het basisbegrip dan ook omvatten de „tijd van oorlog” op grond van art. 71 W.v.M.S., zodat het gestelde sub b in de artikelen 18, 60 en 101, resp. 25, 52 en 79 van de beide wetten náást de in die artikelen sub a genoemde „tijd van oorlog” achterwege had kunnen blijven.

Wij komen dus tot de slotsom, dat „tijd van oorlog” in de beide wetten niets anders is dan een samenvatting van de in vele andere wetten voorkomende trits „in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buiten-„gewone omstandigheden”, doch dan met een beperking ten aanzien van die buitengewone omstandigheden, welke ten deze slechts meetellen als er tevens dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst zijn geroepen⁸⁾. Het verschil tussen deze en de strafrechtelijke „tijd van oorlog” is duidelijk.

Twee zaken vallen nog op. In de eerste plaats, dat de beide nieuwe wetten spreken over „onder de wapenen” roepen, een term die ook in art. 200 der Grondwet gebezigd wordt. De Dienstplichtwet spreekt daarentegen van oproeping „in werkelijke dienst”. In de tweede plaats, dat de beide wetten niet spreken over het onder de wapenen (of in werkelijke dienst) *blijven* van dienstplichtigen, die reeds in werkelijke dienst zijn. De Dienstplichtwet bepaalt in art. 1 sub 4 uitdrukkelijk: „Waar in deze wet gesproken wordt van het roepen of het komen in „werkelijke dienst, wordt daaronder ten aanzien van hen, die zich „reeds in werkelijke dienst bevinden, verstaan het houden of blijven „in werkelijke dienst.” Deze uitbreiding geldt echter zonder méér niet voor andere wetten, zodat het op grond van buitengewone omstandigheden in werkelijke dienst houden of doen blijven van dienstplichtigen niet schijnt te kunnen met zich brengen dat „tijd van oorlog” aanwezig is in de zin, waarin deze term voorkomt in de Wet bevordering en ontslag beroeps-officieren en in de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

MILITAIRE RECHTSpraak.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 10 januari 1952.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kol. d. Mars. P. J. van Gijn,
Kapt. t. Zee M. A. J. Derksema, Kapt. t. Zee C. Hendrikse, Luit.
t. Zee (A) 1e kl. J. H. van de Wall.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. E. Thung.

⁸⁾ In de laatste tijd schijnt de wetgever meer en meer geneigd, het begrip „buitengewone omstandigheden” te beperken en nader te definiëren. Men lette op art. 8 van de Wet bescherming bevolking, art. 2 van de Wet verplaatsing bevolking, art. 2 van de Wet van 10 juli 1952 Stbl. nr 407 ter verzekering van het beschikbaar blijven van goederen, artt. 28 (4), 30 en 35 (1) van de Inkwartieringswet.

Achterzeiling.

Beklaagde was op 14 september te circa 22 uur naar de wal gegaan en van den Helder, waar zijn schip lag, naar Amsterdam vertrokken. Hij had die dag om 23 uur aan boord terug moeten zijn; zijn schip zou in de vroege morgen van de volgende dag vertrekken voor een reis naar de Middellandse Zee, waartoe het bevel hem bekend was.

Verworpen het verweer dat niet van achterzeiling sprake was omdat beklaagde bij beschikking van 22 september met ingang van 13 september was overgeplaatst naar een walinrichting. De administratieve toestand wordt niet verwezenlijkt door de datum, in een overplaatsingsbeschikking vermeld, maar door de datum, waarop de beschikking wordt geëxecuteerd.

Bevestigd in hoger beroep.

In hoger beroep voorts verworpen het verweer dat beklaagde niet wegens desertie en achterzeiling had behoren te zijn veroordeeld omdat hij zich in de nacht van 14 op 15 september te Amsterdam heeft ziekgemeld bij de Marinekazerne aldaar. Terecht heeft men, nu er geen levensgevaar was, beklaagde eerst de volgende morgen opgehaald en naar de ziekenboeg overgebracht. De Koninklijke Marine is geen taxi-bedrijf, hetwelk schepelingen, die zich bij een harer inrichtingen aanmelden, terugbrengt teneinde hen voor desertie te behoeden.

(W.M.Sr. art. 97, 98).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen R. S., oud 18 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing gediend hebbende als stoker der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 15 december 1951 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij — ofschoon hij wist, dat Hr. Ms. „Dubois”, aan boord van „welken bodem hij als stoker 2e klasse diende, op 15 december 1951 „des voormiddags circa 6 uur, althans in de vroege morgen van 15 „september 1951 naar zee moest vertrekken voor een reis van Den „Helder naar de Middellandse Zee — desondanks te Den Helder in „tijd van oorlog op 14 september 1951 opzettelijk zich des avonds „omstreeks 10 uur naar Amsterdam heeft begeven, terwijl hij diezelfde „dag ten 11 uur 's-avonds weer aan boord van dat schip terug moest „zijn en wist of begreep, althans had moeten kunnen weten of begrijpen, „dat hij zodoende niet zo tijdig zou kunnen terugkeren dat hij die reis „zou kunnen medemaken met het gevolg dat hij inderdaad niet op „15 september 1951 ten 6 uur des voormiddags, althans tijdig aan „boord van Hr. Ms „Dubois”, welk schip toenmaals ter rede te Den „Helder lag, aanwezig was, ofschoon hij daartoe geen vergunning had „en die reis van dat schip, die op 15 september 1951 ten 6 uur voor- „middags is aangevangen, niet heeft medegemaakt”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. *R. S.*, oud 18 jaar, als *beklaagde*:

dat hij, dienende als stoker 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Dubois”, liggende ter rede te Den Helder, zich op 14 september 1951 omstreeks 10.00 uur 's-avonds van Den Helder naar Amsterdam heeft begeven, terwijl hij diezelfde avond te 11.00 uur weer aan boord van dat schip moest terug zijn en verder is thuisgebleven totdat hij op 15 september 1951 omstreeks 10.00 uur met een auto van de K.M. werd opgehaald; dat hij geen toestemming had om na 14 september 1951 te 11.00 uur 's-avonds van Hr. Ms. „Dubois” afwezig te blijven; dat hij wist, dat Hr. Ms. „Dubois” in de vroege morgen van 15 september 1951 voor een reis van Den Helder naar de Middellandse Zee zou vertrekken; dat hij heeft begrepen, dat hij door zich naar Amsterdam te begeven die reis niet zou mede maken en bedoelde reis van Hr. Ms. „Dubois” niet heeft meegemaakt;

2e. *Th. Brunsting*, oud 40 jaar, als *getuige*:

dat hij is Commandant van Hr. Ms. „Dubois”, welk schip op 14 september 1951 ter rede te Den Helder lag en in de vroege ochtend van 15 september 1951 omstreeks 06.00 uur voor een reis van Den Helder naar de Middellandse Zee naar zee zou vertrekken hetgeen aan boord bekend was; dat de aan boord van Hr. Ms. „Dubois” dienende stoker 2e klasse *S.* ingevolge de passagiersregeling op 14 september 1951 te 23.00 uur aan boord had behoren te zijn, maar op laatst bedoeld tijdstip bleek, dat deze niet aan boord aanwezig was; dat hij deze tot deze afwezigheid geen toestemming had gegeven; dat hij op 15 september te 05.00 uur nog een sloep naar de wal heeft gezonden om eventuele achter-zeilers op te halen, doch *S.* niet aanwezig bleek te zijn; dat vorenbedoelde reis van Hr. Ms. „Dubois” op 15 september 1951 te 06.00 uur voormiddags is aangevangen en *S.* die reis niet heeft medegemaakt;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemene bekendheid, dat het ten tijde in de telaste legging vermeld, tijd van oorlog was, hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden „wist of” en „althans had moeten „kunnen weten of begrijpen”;

Overwegende, dat de raadsman van beklagde namens deze het verweer heeft gevoerd, dat beklagde op 15 september 1951 Hr. Ms. „Dubois” niet heeft achterzeild en niet kon achterzeilen vermits beklagde bij beschikking van de Commandant Zeemacht Nederland d.d. 22 september 1951 Pers. Nr. 206 met ingang van 13 september 1951 van Hr. Ms. „Dubois” naar de Marinekazerne te Amsterdam is overgeplaatst;

Overwegende, te dien aanzien:

dat de inhoud van de in het verweer genoemde personeelbeschikking ten doel heeft, dat een mutatie in de *administratieve toestand* van het personeel niet wordt *verwezenlijkt* door de datum van de beschikking

(22 september 1951) noch door de datum, waarop volgens die beschikking de mutatie behoort plaats te vinden of wordt geacht te hebben plaats gevonden (13 september 1951), doch wel door de *datum waarop de beschikking* is of was geëxecuteerd;

dat hoe men het ook wendt of keert, vast staat, dat noch op 14 september 1951 te 11 uur 's-avonds het tijdstip, waarop volgens de telastelegging beklagde's ongeoorloofde afwezigheid een aanvang nam — noch op 15 september 1951 te 6 uur des voormiddags — het tijdstip waarop die ongeoorloofde afwezigheid in desertie overging — de mutatie dier bedoelde personeelsbeschikking was of is geëxecuteerd zodat op beide voornoemde tijdstippen beklagde zowel feitelijk als administratief geplaatst was aan boord van Hr Ms. „Dubois”; dat al ware het ook anders — quod non — beklagde's ongeoorloofde afwezigheid niet moet worden beoordeeld naar de plaats waar hij zich *administratief* behoort te bevinden, doch wel naar de plaats waar hij zich ter *vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen* behoort te bevinden; dat deze plaats tijdens de in de telastelegging vermelde tijdstippen was Hr. Ms. „Dubois”;

dat het verweer mitsdien wordt verworpen;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*desertie in tijd van oorlog gepleegd*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van een maand passend wordt geacht;

Overwegende, dat er termen bestaan, om deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; . . . enz.

Gezien de artikelen 13, 15, 98 aanhef onder 3e en laatste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht; 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN:

Verklaart het de beklagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot gevangenisstraf voor de tijd van EEN MAAND;

Beveelt, dat deze straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij later anders mocht worden gelast op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van één jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of — zijnde de veroordeelde immers militair — aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nr 1 van de Wet op de krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nrs 2—6 van die wet, of gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen.

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 1 april 1952.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Vos, Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal Dijkhoorn, Lt.-Generaal van der Kroon.
Raadsmans: Luit. t. Zee 2e kl. E. Thung.

(zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen omdat naar 's Hof's oordeel het militair belang zich verzet tegen toepassing van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt;

Overwegende, dat beklaagde bij monde van zijn raadsman nog heeft aangevoerd dat in het onderhavige geval niet van achterzeilen van een schip sprake zou zijn en veroordeling wegens desertie achterwege had moeten blijven omdat de ongeoorloofde afwezigheid, die op 14 september 1951 een aanvang nam toen beklaagde om 23.00 uur niet aan boord van Hr. Ms. „Dubois” was teruggekeerd, vóór 6.00 uur op 15 september 1951 — het tijdstip waarop Hr. Ms. „Dubois” de door beklaagde niet medegemaakte reis aanving — beëindigd had kunnen zijn, indien hij slechts door de zorg van de Koninklijke Marine te Amsterdam tijdig per ambulance-auto naar Den Helder zou zijn teruggebracht of door de militaire politie gedetacheerd bij de Marinekazerne te Amsterdam, tijdig aan boord zou zijn afgeleverd;

Overwegende ten aanzien van dit verweer, dat de Koninklijke Marine niet als een taxibedrijf ongeoorloofd afwezige schepelingen, die zich bij een harer inrichtingen ergens in Nederland aanmelden, terug brengt naar hun schip, teneinde hen voor desertie te behoeden;

Overwegende dat dit verweer voorts faalt aangezien beklaagde, toen hij op 14 september 1951 om 22.00 uur van Den Helder per trein naar Amsterdam vertrok, moest weten dat hij daar op 15 september d.a.v. omstreeks 00.30 uur bij zijn ouders zou aankomen en dat hij alleen door zelf voor een vervoermiddel te zorgen, waarmee hij ongeveer 5 uur later wederom in Den Helder terug zou zijn, zou kunnen voorkomen dat zijn ongeoorloofde afwezigheid in desertie zou overgaan;

Overwegende, dat hij weliswaar op laatstgenoemde datum om 00.50

uur telefonisch is ziek gemeld bij de ziekenboeg van de Marinekazerne te Amsterdam, waar men hem, aangezien geen levensgevaar aanwezig was, op geheel normale wijze die ochtend om 10.00 uur van huis haalde, waarna vingerbreuk en koorts werd geconstateerd, doch dat, naar beklagde's verdediger eveneens opmerkt, hetzelfde kon zijn geconstateerd door de dokter van Hr. Ms. „Dubois”, op welk schip beklagde zich om 00.50 uur behoorde te bevinden;

Overwegende, dat dan ook beklagde zelf aansprakelijk is voor de gevolgen van zijn ongeoorloofde afwezigheid waartoe o.m. behoort het zich ziek moeten melden te Amsterdam, terwijl hij dit reeds in Den Helder had kunnen doen — en hij ten onrechte zijn niet tijdig terugkeren wijt aan het feit dat hij niet door de zorg van de Koninklijke Marine tijdig per auto vanuit Amsterdam naar Hr. Ms. „Dubois” in Den Helder is teruggebracht;

Gezien de artikelen in het vonnis als toegepast vermeld — met uitzondering van de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 14a en 14b van het Wetboek van Strafrecht — alsmede de artikelen 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft:

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklagde tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 20 januari 1956.

(uitgesproken 20 jan. 1956 — Fiat executie 30 jan. 1956).

President: Kapt-Lt. t. Zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk;

Leden: Kapt-Lt. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapt-Lt. t. Zee (T) C. F. C.

Thoms, Kapt-Lt. t. Zee (AR) G. J. B. Swelm en Maj. d. Mars.

C. C. Schoenzetter.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. OC. G. Jungslager.

Als militair, behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als onderofficier van de wacht zich in de longroom te slapen gelegd.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen A. J. H. K., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als seiner der 2e klasse;

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 29 december 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als seiner der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „L 9607” op of omstreeks 11 augustus 1955, te Biak, althans in „Nederlands Nieuw Guinea als onderofficier van de wacht, althans „als militair behorende tot enige wacht, zich naar de longroom heeft „heeft begeven en aldaar op de bank is gaan zitten en in slaap is ge- „vallen, althans zich in een zodanige toestand heeft gebracht, dat hij „zijn dienst als onderofficier van de wacht, althans als militair be- „horende tot enige wacht, niet naar behoren kon verrichten”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot [*post alia*: qualificatie als: „Als onderofficier van de wacht zich in „een toestand gebracht waarin hij zijn dienst niet naar behoren kon „verrichten” en veroordeling tot: militaire detentie voor de tijd van: zes weken, waarvan drie weken voorwaardelijk met een proeftijd van één jaar — *Red.*];

Gelet: . . . enz.;

Overwegende „dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1. K., Adrianus Johannes Hendrikus, oud 23 jaar, dienende als seiner der 2e klasse, als beklagde:

dat hij sedert 29 april 1955 dient aan boord van Hr. Ms. „L 9607”; dat hij op 11 augustus de dagwacht had als onderofficier van de wacht, terwijl het schip te Biak lag; dat hij om vijf uur de machinist Wevers heeft gepord voor het gebruikelijke rondje, waarna hij naar de longroom is gegaan om de barometer af te lezen; dat hij toen op een bank is gaan zitten; dat hij toen in slaap is gevallen en na de tijd van overal gepord werd door de sergeant Jellema;

2. Maljers, Jacob, oud 29 jaar, dienende als kwartiermeester, als getuige:

dat hij sedert begin maart dient aan boord van Hr. Ms. „L 9607” als chef d’equipage; dat hij op de dagwacht van 11 augustus 1955 te Biak werd gepord door de sergeant-machinist Jellema, die hem vroeg wat voor dienst het was, omdat er om zes uur geen overal was gehouden; dat hij toen opstond en zag dat het al half zeven was; dat hij vervolgens met de sergeant naar boven is gegaan, alwaar hij geen onderofficier van de wacht aantrof; dat hij vervolgens langs de longroom is gelopen waar hij toevallig de seiner der 2e klasse K., die onderofficier van de wacht was, op de bank zag liggen; dat hij vervolgens K. heeft gepord en hem heeft gewezen op het feit dat hij lag te slapen als onderofficier van de wacht.

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde is ten laste gelegd, met zijn schuld aan dien;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Als militair behorende tot enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen”

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 129 van het wetboek van militair strafrecht;

Overwegende, dat de krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot 4 weken militaire detentie, waarvan 2 weken voorwaardelijk met een proeftijd van één jaar — *Red.*].

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 13 april 1956.

(uitspr. 14 april 1956 — fiat executie 18 april 1956).

President: Kapt-Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt-Lt. t. Zee I. Bink, Kapt-Lt. t. Zee (A.R.) G. J. B. van Swelm, Kapt-Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander en Maj. d. Mars. C. C. Schoenzetter.
Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. OC. J. H. van Rongen.

Bevel, vreemd aan de belangen van de dienst (opdracht voor een particuliere rit per dienstauto). Opzettelijk nalaten een ambtsmededeling te doen (geen melding gemaakt van een door hem ontdekte ontvreemding van benzine door een ondergeschikte).

Niet strafbaar verklaard de „joy-riding”, omdat het lichten van een bepaald artikel van algemene redactie, voorkomende in een territoriaal werkende wet en het toepassen van dat artikel buiten dat territorium, slechts verwarring kan stichten en niet kan bijdragen tot de rechtszekerheid.

(W.M.Sr. artt. 4, 132, 140; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen A. J. S., oud 27 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-chauffeur bij de Marinekazerne Hollandia;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 28 maart 1956 no. P 6193/CZMNG. aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„I. dat hij dienende als korporaal-chauffeur bij de marinekazerne „Hollandia, op of omstreeks 25 september 1955 te Hollandia, althans „in Nederlands Nieuw Guinea, opzettelijk aan de matroos SDATD „KMRKV L. M. van Rhijn opdracht heeft gegeven om met een aan „het Koninkrijk der Nederlanden toebehorende militair motorrijtuig „een rit te maken van Hollandia naar Hollandia-Binnen en terug, ten- „einde hem, verdachte, op te halen van een particulier bezoek aan het „ziekenhuis te Hollandia-Binnen, terwijl hij wist of begreep, dat hij

„tot het geven van deze opdracht niet bevoegd was en dat deze opdracht uitsluitend een particulier belang voor hem, verdachte, betrof;

„II. dat hij op of omstreeks 25 september 1955 te Hollandia, althans in Nederlands Nieuw Guinea, opzettelijk wederrechtelijk gebruik gemaakt heeft van een militair motorrijtuig, toebehorend aan het Koninkrijk der Nederlanden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg van Hollandia naar Hollandia-Binnen;

„III. dat hij op of omstreeks 11 september 1955 en 16 september 1955 te Hollandia, althans in Nederlands Nieuw Guinea, opzettelijk wederrechtelijk gebruik gemaakt van een militair motorrijtuig, toebehorend aan het Koninkrijk der Nederlanden, op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg van Hollandia naar Hollandia-Binnen;

„IV. dat hij dienende als korporaal-chauffeur bij de marinekazerne Hollandia, op of omstreeks eind september 1955, begin oktober 1955, althans in het jaar 1955 te Hollandia, althans in Nederlands Nieuw Guinea, terwijl hij belast was met de functie van chef van de garage, opzettelijk heeft nagelaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest, hebbende hij alstoen aldaar als chef van de garage opzettelijk nagelaten de transport-officier te rapporteren dat hij gemerkt had, dat de chauffeur der 1e klasse G. op onregelmatige wijze zich een hoeveelheid benzine had toegeëigend”;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: *post alia*: qualificatie als:

1. „Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest”.

2. „Als militair opzettelijk in ene aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst een mindere bevelen iets te doen”.

3. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken, meermalen gepleegd” — *Red.*]

Overwegende dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. S., Adrianus Joseph, dienende als korporaal-chauffeur, als beklagde: dat hij bij de marinekazerne Hollandia in de garage is aangesteld als chef garage en transportverdelers; dat hij op zaterdag, 24 september 1955 de chauffeur van Rhijn heeft gevraagd of hij zondag iets te doen had opdat hij van Rhijn hem zou kunnen ophalen uit Kota Baroe; dat hij zaterdag een rijopdracht heeft uitgeschreven op naam van Van Rhijn; dat hij zondagavond (ong. 23.00 uur) werd opgehaald door van Rhijn, die hem beklagde, vertelde dat hij onderweg was aangehouden door de M.P.; dat hij omstreeks 20 september 1955 door een koelie werd gewaarschuwd dat er drie blikken benzine in de „bush” lagen bij de wasbrug; dat hij met de koelie de blikken heeft opgehaald en de koelie heeft gevraagd van wie die blikken waren; dat toen bleek dat de chauffeur G. de blikken daar had neergelegd; dat hij G. toen de opdracht heeft gegeven naar de garage te komen, alwaar hij hem heeft gevraagd of hij iets van de drums benzine afwist;

dat G. hem toen heeft verteld dat hij een drum zelf had gekocht doch dat hij de anderen had afgetapt van de KM 21074; dat hij G. over het foute van zijn handeling scherp heeft onderhouden en hem heeft gezegd dat hij een dergelijk iets in den vervolge niet meer zou laten gaan; dat hij echter het harde werken van G. en het feit dat deze altijd voor iedereen klaar stond een voldoende reden achtte om G. nog een kans te geven; dat hij op zondag 11 september 1955 recreatie had gereden met een cabaretgezelschap uit Biak; dat hij toen hij op de kazerne terugkwam merkte dat hij zijn portefeuille kwijt was geraakt; dat hij G. toen heeft voorgesteld om even met hem naar Kota Baroe te rijden om onderweg te zoeken; dat hij tevens van de gelegenheid gebruik wilde maken om die avond in Kota Baroe te blijven; dat hij zich eerst in Kota Baroe realiseerde dat hij geen geld meer had, waarop G. zonder commentaar tegen hem zei dat hij hem wel zou komen ophalen; dat G. hem, beklagde, toen omstreeks half twaalf met een powerwagon van de Kon. marine heeft opgehaald; dat hij zich niet meer precies kan herinneren wat hij op 16 september 1955 heeft afgesproken; dat hij wel weet dat G. hem omstreeks 19.00 naar Kota Baroe heeft gebracht en hem wederom heeft opgehaald omstreeks half twaalf; dat hij zich herinnert dat G. na terugkomst in de kazerne iets uit het rittenboekje heeft weggestuft; dat hij het rittenboekje echter niet heeft ingekeken.

2. Bakker, David Cornelis Jan, dienende als luitenant ter zee der 2e klasse, als getuige: dat hij sedert eind juni 1955 als transportofficier was bij de marinekazerne Hollandia; dat hij de chauffeurs wel eens toestemming heeft gegeven om voor part. doeleinden een marine-auto te gebruiken doch alleen in bijzondere gevallen, zoals na overwerk; dat hij de korporaal S. had gemachtigd rijopdrachten uit te schrijven doch alleen voor dienstritten.

3. Vries, Bernard de, dienende als korporaal der mariniers, als getuige: dat hij op zondagavond 25 september 1955 op patrouille was; dat hij tijdens de patrouille een jeep aanhield, waarin de chauffeur van Rhijn was gezeten; dat hij de rijopdracht heeft gecontroleerd, waarbij hem, getuige, opviel dat geen volgnummer en kilometerstand was ingevuld; dat op de rijopdracht stond vermeld: Hollandia-Kota Baroe v.v.; dat hij vervolgens de chauffeur zijn weg heeft laten vervolgen maar dat het hem bevreemde dat de jeep zo laat naar Kota Baroe moest en dat er twee manschappen in zaten; dat hij de volgende ochtend de chauffeur van Rhijn bij zich heeft laten komen, die hem getuige bij navraag vertelde dat hij de korporaal S. had opgehaald;

Post alia:

Overwegende dat de krijgsraad wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde is ten laste gelegd sub 1 en 4;

Overwegende dat de krijgsraad t.a.v. het onder sub 2 en 3 ten laste gelegde gepleegde de volgende mening is toegedaan:

dat beklagde verklaart dat hij op tijd en plaats in de telastelegging vermeld, een hem niet toebehorend motorrijtuig opzettelijk wederrechtelijk op een weg heeft gebruikt; dat dit feit strafbaar is gesteld bij artikel 37 van de wegenverkeerswet, doch dat beklagde naar het oor-

deel van de krijgsraad niet valt onder de bepalingen van die wet; dat weliswaar op grond van art. 4 lid 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht in beginsel iedere nederlandse strafwet toepasselijk is op de militair die, in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa, zich aldaar schuldig maakt aan enig strafbaar feit; dat echter op grond van praktische bezwaren uitzonderingen mogelijk zijn; dat namelijk beoordeeld dient te worden of het aanvaardbaar is uit een strafwet, welke in het algemeen in haar gelding territoriaal is begrensd, een bepaald artikel van algemene redactie te lichten en buiten dat territoir toe te passen; dat deze vraag naar het oordeel van de krijgsraad ontkenend moet worden beantwoord; dat namelijk de krijgsraad, hoewel open oog hebbende voor de moeilijkheden welke door deze zienswijze kunnen ontstaan op het gebied van de praktische vervolging en bestraffing, van mening is dat een dergelijke handelwijze slechts verwarring kan stichten en niet kan bijdragen tot de nodige rechtszekerheid; dat beklagde opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruikt heeft, doch zich daardoor niet heeft schuldig gemaakt aan overtreding van artikel 37 van de wegenverkeerswet.

Overwegende dat het militair belang zich niet verzet tegen een voorwaardelijke veroordeling;

Overwegende derhalve, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

1. „*Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest*”;

2. „*Als militair opzettelijk in ene aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst een mindere bevelen iets te doen*”, voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 132 en artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat de krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten de omstandigheden waaronder deze werden begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot voorwaardelijke militaire detentie van een maand (proeftijd een jaar) en onvoorwaardelijke geldboete van f 100, subs. 20 dagen hechtenis — *Red.*].

NASCHRIFT.

Van belang is 's Krijgsraads overweging „dat beklagde opzettelijk „wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een „weg gebruikt heeft, doch zich daardoor niet heeft schuldig gemaakt „aan overtreding van artikel 37 van de Wegenverkeerswet” ¹⁾.

¹⁾ Minder gelukkig schijnt de overweging dat dit (het bewezenverklaarde) feit strafbaar is gesteld bij artikel 37 W.V.W. doch dat beklagde naar het oordeel van de Krijgsraad niet valt onder de bepaling van die Wet. Het was niet beklagde, die onttrokken was aan de bepalingen van die wet, maar het door hem gepleegde feit. Dát feit was dus niet strafbaar gesteld bij artikel 37 van die Wet.

De Krijgsraad heeft vermoedelijk willen zeggen dat, als een feit als het bewezenverklaarde in Nederland gepleegd zou zijn, het strafbaar gesteld zou zijn bij meergenoemd artikel 37.

Het oordeel, waartoe de Krijgsraad komt, stemt overeen met dat van na te noemen vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost; de motivering van dat oordeel niet. De Krijgsraad overweegt immers dat er wetten bestaan met een bepaalde territoriale gelding en dat het onaanvaardbaar is, daar bepaalde artikelen (welker redactie op zichzelf die beperking niet uitdrukken) uit te lichten, om die aldus buiten 's lands grenzen toe te passen.

In een analoog geval, berecht door de Krijgsraad te Velde Oost (vonnis van 6 oktober 1952, M.R.T. XLVI, blz. 313 v) vond die Krijgsraad de oorzaak van de niet-toepasselijkheid van artikel 37 juist in de territoriaal-gebonden redactie van dat artikel. In dat geval werd geredeneerd dat artikel 37 zich beperkt tot „joy-riding” op een „weg”, waaronder ingevolge artikel 1, 1° van de Wegenverkeerswet verstaan worden „alle voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande „wegen”, terwijl naar 's Krijgsraads oordeel de Nederlandse wet niet bij machte is om aan een weg in het buitenland een bepaald karakter te verlenen.

Het complement van dit vonnis wordt geleverd door het vonnis van diezelfde krijgsraad van 9 januari 1953 (M.R.T. XLVII, blz. 88 v.)¹⁾ waarin artikel 36 W.V.W. wel toepasselijk wordt verklaard op een buitenslands gepleegd verkeersdelict. In dit vonnis overweegt de Krijgsraad dat, hoezeer sommige bepalingen van de W.V.W. een zodanige binding met het Nederlandse territoir hebben, dat toepassing ervan op in het buitenland gepleegde feiten niet mogelijk is of tot onaanvaardbare consequenties zou leiden, zulks met artikel 36 niet het geval is.

Rest nog de beoordeling van het axioma, hetwelk de Krijgsraad te Velde Oost in eerstgenoemd vonnis heeft geponeerd, namelijk dat de Nederlandse Wetgever niet bij machte is aan een in het buitenland gelegen weg het karakter van „voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg” te verlenen. Stellig zal de Nederlandse wetgever dat karakter niet aan het buitenland kunnen opdringen, maar is het eveneens onmogelijk dat de Nederlandse Wetgever buitenlandse wegen tot openbare wegen kwalificeert, uitsluitend voor zover het de Nederlandse justiciabelen betreft? De arm van de Nederlandse Wetgever reikt in vele andere gevallen ten aanzien van Nederlandse justiciabelen zeer ver buiten de landsgrenzen!

Ik meen dan ook dat de motivering van het in de tweede plaats genoemde vonnis bevredigender is dan die van het eerste. De bepalingen, welke betrekking hebben op het rechtshoudende verkeer, leiden op diverse plaatsen buiten 's lands grenzen tot onaanvaardbare consequenties. Maar is dat ook het geval met bijvoorbeeld artikel 36, artikel 36 (3), artikel 37 W.V.W.? Ik meen van niet. W. H. V.

---

¹⁾ Zie ook vonnis van dezelfde Krijgsraad van 23 juni 1954, M.R.T. XLVIII, blz. 234.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 1 december 1955.

President: Majoor Mr J. J. Woltman; *Leden:* Lt.-Kolonel W. Vermeer en Majoor O. A. v. d. Bergh.
Raadsman: G. C. J. A. de Meulder, advocaat te Nijmegen.

Bevel, vreemd aan de belangen van de dienst en belemmering van een ambtenaar.

Beklaagde, res.-wachtmeester, had een machinist 3e klasse der Kon. Marine, die aan twee politieagenten assistentie verleende bij het in bedwang houden van een beschonken persoon, ter gelegenheid van welk een en ander het publiek kwam opdringen, gelast los te laten en had voorts nagelaten te voldoen aan de vordering van de politie om zich te verwijderen.

KRIJGSRAAD: *Vrijspraak, omdat aangenomen wordt dat beklagde slechts bedoeld zou hebben te bevelen dat de pols van de beschonkene niet zou worden omgedraaid, terwijl het al of niet verlenen van medewerking aan de politie door artikel 24 R.K. duidelijk tot een dienst-aangelegenheid wordt verklaard.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (*zie achter het vonnis*): *Niet kan worden aangenomen dat met de door beklagde gebezigde woorden „Laat los” iets anders bedoeld zou zijn dan een bevel om los te laten, terwijl uit artikel 24 R.K. niet voortvloeit dat het „al of niet” verlenen van hulp een dienstaangelegenheid is, doch het verlenen van hulp door die bepaling tot een dienstaangelegenheid wordt verklaard, zodat het geven van een bevel tot „niet-verlenen” van medewerking vreemd is aan de belangen van de dienst. Veroordeling (tot gevangenisstraf v. d. t. v. 14 dagen).*

(W.M.Sr. art. 140, R.K. art. 24, W.Sr. art. 184, W.Sv. art. 141).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. V., geb. 25 juli 1932, res.-wachtmeester, beklagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „3 september 1955 te Den Helder, althans in Nederland, toen de „agenten van gemeentepolitie tevens onbezoldigd rijksveldwachters „Reijnen en Schlüter, een beschonken persoon wilden overbrengen „naar een plaats van verhoor dan wel naar het Hoofdbureau van „politie dier gemeente, opzettelijk deze overbrenging heeft belemmerd „door alstoen aldaar een machinist 3de klasse bij de Koninklijke Ma- „rine die ter assistentie van vorgemelde politieagenten die beschon- „kene mede vasthield, te gelasten deze beschonkene los te laten, daarbij „vermeldend dat hij de meerdere van die machinist 3de klasse was en „door alstoen aldaar die beide agenten in hun vrijheid van beweging „te belemmeren door in de weg te lopen;

„2e. dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „3 september 1955 opzettelijk hetzij met overschrijding van zijn bevoegdheid, hetzij in een aangelegenheid die vreemd is aan de belangen „van de dienst zijn mindere de machinist 3de klasse der Koninklijke „Marine T. Renkema heeft bevolen een door hem Renkema, ter „assistentie van de politie vastgehouden of mede vastgehouden beschonken persoon, los te laten”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële verklaring, op 29 september 1955 opgemaakt en getekend door de Commandant van de C. Batterij van de 41ste afdeling artillerie te Ede, ondermeer blijkt, dat beklaagde op genoemde datum sedert 9 april 1953 als dienstplichtige in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en wel vanaf 30 januari 1955 in de rang van wachtmeester;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad met name niet bewezen acht — wat het onder 1e ten laste gelegde betreft —, dat beklaagde, al moge diens gedrag voor de arresterende politieambtenaren hinderlijk zijn geweest en hen hebben geïrriteerd, daarbij de opzet zou hebben gehad de arrestatie van de beschonkene of diens overbrenging naar het politiebureau te verhinderen of ook slechts te bemoeilijken, noch ook, dat beklaagdes gedragingen op zichzelf van die aard zouden zijn geweest, dat die opzet daaruit zou zijn af te leiden, zijnde slechts gebleken dat beklaagde met de door hem geuite woorden alleen heeft willen bereiken, dat aan de wijze waarop de machinist de beschonken persoon vast hield een einde kwam, terwijl een in de weg lopen van de beide agenten door beklaagde, niet is komen vast te staan;

en wat het onder ten 2de ten laste gelegde betreft — in het bijzonder niet, dat beklaagde, onderofficier zijnde, door het geven van het bevel aan de machinist der 3de klasse van de Koninklijke Marine de beschonkene los te laten, zijn bevoegdheid zou hebben overschreden of dit bevel zou hebben gegeven in een aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst, daar toch de verplichting om medewerking te verlenen, al of niet na vordering, aan burgerlijke dienaren van de openbare macht, zelfs buiten dienst, aan elke militair is opgelegd bij artikel 24 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, zijnde een militair dienstvoorschrift, waardoor het al of niet medewerking verlenen zeer duidelijk tot een dienstaangelegenheid is verklaard.

Overwegende, dat derhalve beklaagde van de hem ten laste gelegde feiten dient te worden vrijgesproken. . . . enz. (*Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 1 mei 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj. Vl. W. Zegers.

Raadsman: Mr van Es, advocaat te 's-Gravènhage.

(zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appél;

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat het vonnis, waarvan beroep, moet worden vernietigd, aangezien het Hof zich niet verenigt met de niet bewezenverklaring van het tenlastegelegde;

Overwegende ten aanzien van de vrijspraak van het sub 1 tenlastegelegde, dat beklaagde weliswaar heeft beweerd dat hij Renkema geen bevel heeft willen geven om de beschonkene los te laten doch slechts om diens pols niet om te draaien doch dat het Hof dit verweer verworpt omdat niet kan worden aangenomen dat een onderofficier, die aan een mindere, terwijl deze een beschonken persoon vasthoudt, gelast: „laat los”, daarbij die mindere te kennen gevend als meerdere op te treden, met deze duidelijke woorden iets anders zou hebben bedoeld dan een bevel aan die mindere om de beschonkene los te laten;

Overwegende ten aanzien van de vrijspraak van het sub 2 tenlastegelegde, dat de Krijgsraad, na eerst te hebben verklaard dat artikel 24 van het Reglement betreffende de Krijgstucht de militair de verplichting oplegt om aan burgerlijke dienaren van de openbare macht medewerking te verlenen, daaraan ten onrechte toevoegt: „waardoor het „al of niet medewerking verlenen zeer duidelijk tot een dienstaaengelegenheid is verklaard” inplaats van te concluderen dat daardoor het verlenen van medewerking of een bevel daartoe tot een dienstaaengelegenheid is verklaard doch niet het „niet-verlenen” van medewerking en het geven van een bevel om geen medewerking te verlenen of het verlenen van medewerking te staken vreemd aan de belangen van de dienst is;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . [enz., zie vonnis — *Red.*].

Overwegende, dat beklaagde zakelijk ten processe onder meer heeft verklaard:

A. dat hij op 3 september 1955 te omstreeks 17.00 uur, toen hij zich, gekleed in uniform van wachtmeester van de Koninklijke Landmacht, bevond in de Spoorstraat te Den Helder, heeft gezien dat twee agenten een beschonken persoon, die op de grond lag, bij zijn polsen

vasthielden; dat er nogal wat publiek om hen heen stond; dat op een gegeven ogenblik een matroos, een machinist der 3de klasse, uit het publiek naar voren kwam en een van de polsen van de dronken persoon, die door een van de agenten was losgelaten, omdat deze agent het publiek op een afstand moest gaan houden, vastpakte; dat hij tegen deze matroos die ter assistentie van de politieagenten de beschonkene vasthield heeft gezegd: „Laat los”, hoewel hij heel goed wist dat hij als militair aan de zijde van de politie behoorde te staan; dat hij dit bevel aan die matroos als meerdere tegenover een ondergeschikte gaf; dat hij verder heeft gehoord dat een der agenten van politie hem heeft gelast zich te verwijderen doch dat hij daaraan niet terstond heeft voldaan; dat hij daarna door de politie is weggeduwd;

B. dat hij niet heeft gewild dat de matroos de beschonkene geheel zou loslaten doch slechts dat hij diens pols niet zou omdraaien;

Overwegende, dat als getuigen zakelijk hebben verklaard:

1. *Fokke Renkema*, machinist der derde klasse bij de Koninklijke Marine:

dat hij zich op 3 september 1955 omstreeks 17.00 uur, terwijl hij als machinist der derde klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Marine en als zodanig in de militaire uniform was gekleed, bevond in de Spoorstraat te Den Helder; dat hij daar toen zag dat twee agenten van gemeentepolitie een beschonken persoon, die zich hevig verzette, wilden opbrengen; dat hij ter assistentie van die agenten de linkerpols van de dronken man van agent Schlüter overnam en vastgreep; dat agent Schlüter intussen trachtte het opdringende publiek verwijderd te houden; dat beklaagde, die zich vooraan onder het publiek bevond, hem toeriep: „Waar bemoei je je mee” en nog meerdere woorden, die hij echter door het tumult om hem heen niet kon verstaan; dat hij zag, dat beklaagde zich geheel tegen hem, getuige, richtte; dat hij begreep dat beklaagde niet wilde dat hij de politie bijstand zou verlenen; dat hij toen tegen beklaagde riep: „Waar bemoei jij je mee”, waarop beklaagde zei: „denk erom, dat je tegen een meerdere spreekt”; dat hij agent Reijnen, nadat politieversterking was verschenen, tegen beklaagde hoorde zeggen dat hij moest verdwijnen; dat beklaagde hieraan niet voldeed en daarna door een van de agenten is verwijderd;

2. *Pieter Henricus Martinus Reijnen*, agent van gemeentepolitie te Den Helder, tevens onbezoldigd veldwachter dier gemeente:

dat hij op 3 september 1955 te omstreeks 17.00 uur in dienst, in het belang van de openbare orde samen met agent Schlüter bezig was een beschonken man over te brengen naar het Hoofdbureau van Politie te Den Helder; dat een matroos daarbij bijstand verleende; dat dit beslist noodzakelijk was daar de man zich hevig verzette; dat agent Schlüter bezig was het samengestroomde publiek op enige afstand te houden en hij, getuige, onmogelijk de beschonkene alleen kon vasthouden; dat uit het publiek een in uniform der Koninklijke Landmacht geklede wachtmeester tevoorschijn kwam, vlak voor de matroos is gaan staan en woorden van de volgende strekking uitte: „Matroos, waar bemoei je je mee, laat los die vent”; dat hij, getuige, hierop tegen de

matroos zeide: „Vasthouden” en dat hij beklaagde verder nog heeft horen zeggen: „Je spreekt met een meerdere”; dat hij, getuige, beklaagde toen gelastte zich te verwijderen; dat beklaagde bleef staan en zich niet heeft verwijderd; dat hij zijn bevel enige malen herhaalde; dat daarna een andere agent beklaagde vastgreep en uit hun omgeving verwijderde;

3. Ido Schlüter, agent van gemeentepolitie te Den Helder tevens onbezoldigd veldwachter dier gemeente:

dat hij op 3 september 1955 te omstreeks 17.00 uur dienst deed; dat hij toen in Den Helder samen met agent Reijnen een beschonken man wilde overbrengen naar het Hoofdbureau van Politie; dat deze man zich hevig verzette door op de grond te gaan liggen en te trappen naar de politie; dat hij en Reijnen de hun door een matroos aangeboden bijstand dus gaarne aanvaardden, temeer, daar het publiek sterk was samengestroomd; dat de matroos daarop de linkerpols van de dronken man heeft vastgegrepen; dat hij, getuige, terwijl hij het opdringende publiek probeerde op een afstand te houden, heeft gezien, dat een in uniform van de Koninklijke Landmacht geklede wachtmeester zich vlak bij de dronken man en genoemde matroos ophield; dat hij even later een agent tegen beklaagde hoorde zeggen: „Verdwij” of „Bemoei je er niet mee”; dat hij zag dat beklaagde desondanks bleef staan totdat hij door een politieagent werd vastgegrepen en van die plaats verwijderd;

Overwegende, dat het ambtsedig proces-verbaal nr. 2451 van de politie in Den Helder, opgemaakt door voornoemde Reijnen en Schlüter en door hen afgesloten op de 3e september 1955, zakelijk inhoudt als relaas van verbalisanten, dat beklaagde op tijd en plaats als hiervoor vermeld, hen, verbalisanten, kennelijk opzettelijk in de weg liep en hen hinderde bij de eerder omschreven aanhouding en overbrenging van de dronken man;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, de verklaring van beklaagde slechts als zodanig gebezigd voorzover onder A vermeld, wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd t.w.:

1. dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 3 september 1955 te Den Helder, toen de agenten van gemeentepolitie tevens onbezoldigd veldwachters *) Reijnen en Schlüter een beschonken persoon wilden overbrengen naar het Hoofdbureau van politie dier gemeente, opzettelijk deze overbrenging heeft belemmerd, door alstoen aldaar een machinist der derde klasse bij de Koninklijke Marine, die ter assistentie van vorengemelde politieagenten, die beschonkene mede vasthield, te gelasten deze beschonkene los te laten

*) In de telastelegging is vermeld dat de beide agenten van gemeentepolitie tevens waren (onbezoldigde) *rijksveldwachters*. Zijzelf verklaren ten processe, dat zij waren (onbezoldigde) *gemeente veldwachters*. Terecht verklaart de sententie dan ook niet méér bewezen dan dat zij waren (onbezoldigde) *veldwachters*. Artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering verklaart met de opsporing van strafbare feiten belast de *rijksveldwachters* en de *gemeenteveldwachters*, maar niet de *veldwachters* zonder meer. De vraag kan dan ook worden gesteld of het sub 1 gequalificeerde feit wel bewezen is. (Red.).

daarbij vermeldend, dat hij de meerdere van die machinist derde klasse was en door alstoen aldaar die beide agenten in hun vrijheid van beweging te belemmeren door in de weg te lopen;

2. dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht te Den Helder op 3 september 1955 opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst zijn mindere de machinist derde klasse der Koninklijke Marine, F. Renkema, heeft bevolen een door hem, Renkema, ter assistentie mede vastgehouden beschonken persoon los te laten;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijk enige handeling door een ambtenaar, belast met of „bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare „feiten ondernomen ter uitvoering van enig wettelijk voorschrift, belemmeren”;

2. „Als militair opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan „de belangen van de dienst, een mindere bevelen iets te doen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij: 1. artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht; 2. artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen is verklaard, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 57 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisonele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen werd verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 15 februari 1954.

President: Lt-Kol. Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt-Kol. W. Kloppenburg en Lt-Kol. F. G. van Ditzhuijzen.
Raadsman: Mr P. J. H. Nagel.

Na een aanrijding van de door beklagde bestuurde auto met een rijwiel doorgereden voordat de identiteit kon worden vastgesteld. Echter binnen 24 uur na het ongeval opgave gedaan bij de politie, terwijl niet gebleken is dat beklagde vóór of tijdens het doen van deze opgave als verdachte was aangehouden of gehoord.

Vrijspraak.

(W.V.W. art. 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A. M. S., geb. 2 juli 1932, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig sergeant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 22 augustus 1953 te Sliedrecht, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gekentekend „N 39310, daarmee rijdende over de voor het openbaar rij- of ander „verkeer openstaande weg, de Rivierdijk, ter hoogte van de Kerkstraat, „nadat hij een rijwiel had aangereden, waarbij van dit rijwiel het achter- „wiel ernstig werd beschadigd, derhalve na een ongeval ontstaan als „gevolg van aanrijding met genoemd rijwiel, is doorgereden voordat de „identiteit van het door hem bestuurde motorrijtuig en van hem, be- „klaagde, behoorlijk is kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 22 augustus 1953 te omstreeks 19.30 uur te Sliedrecht als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gekentekend N 39310, over de openbare verkeersweg, de Rivierdijk reed; dat hij op het kruispunt van die weg met de Kerkstraat, met genoemde auto in aanrijding is gekomen met een rijwiel, waardoor het rijwiel aan het achterwiel ernstig werd beschadigd; dat hij na de aanrijding is doorgereden zonder de identiteit van het motorrijtuig bekend te maken en zonder zijn naam op te geven;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 27 augustus 1953 opgemaakt en gesloten door Jacobus Cornelis de Witt, hoofdagent van gemeentepolitie te Sliedrecht, tevens onbezoldigd veldwachter aldaar, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jan Herman van Eijk, oud 14 jaar:

dat hij op 22 augustus 1953 te omstreeks 19.30 uur op zijn rijwiel

op de Rivierdijk te Sliedrecht reed; dat toen aldaar een bestelauto, gekentekend N 39310 naderde uit de richting Giessendam; dat die auto ter hoogte van het perceel Kerkstraat 1 met het achterwiel van het door hem bereden rijwiel in aanraking is gekomen, waardoor dit ernstig werd beschadigd; dat de bestuurder van de auto zonder te stoppen is weggereden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„handelen in strijd met art. 30, eerste lid van de Wegenverkeerswet”; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 juncto artikel 30 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde ten processe voorts heeft opgegeven: dat hij zich in de avond van 22 augustus 1953 naar het politiebureau te Vught heeft begeven, nadat terwijl hij afwezig was een agent van gemeentepolitie aan zijn ouderlijke woning aldaar was geweest, aldaar geïnformeerd had naar de houder en eigenaar van het motorrijtuig N 39310 in verband met een verkeersongeval in Sliedrecht en het verzoek had gedaan of hij — beklagde — na terugkeer in de ouderlijke woning zich wilde vervoegen op het bureau van Politie tot het geven van inlichtingen; dat hij op het bureau zijn identiteit heeft bekend gemaakt en medegedeeld, dat hij te Sliedrecht met eerderevermelde auto een aanrijding had gehad;

Overwegende dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 9 februari 1954, opgemaakt en gesloten door Adriaan Wilhelmus Wensink, hoofdagent van gemeentepolitie te Vught, tevens onbezoldigd rijksveldwachter onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat op 22 augustus 1953 de politie te Sliedrecht hem in de avonden telefonisch mededeelde, dat er onder die gemeente een verkeersongeval had plaatsgevonden tussen een wielrijder en een motorrijtuig, waarvan het kenteken zou zijn afgegeven aan F. P. C. S. te Vught;

dat deze S. hem verklaarde, dat diens zoon met bedoeld motorrijtuig die avond naar Rotterdam was; dat deze zoon Augustinus Martinus S., desverzocht, die avond op het politiebureau is verschenen en omtrent het gebeurde in het kort is gehoord, waarbij bleek, dat hij bij het voormelde ongeval de auto had bestuurd; dat een verklaring niet werd opgenomen, in verband met het ontbreken van de politiebescheiden op het ongeval betrekking hebbend;

Overwegende, dat uit het hiervoor overwogene blijkt, dat beklagde binnen vierentwintig uur na het ongeval, vrijwillig verschenen is ten burele van politie te Vught en aldaar aan een opsporingsambtenaar mededeling heeft gedaan van het ongeval en de opgaven heeft gedaan vereist voor de vaststelling van de identiteit van zijn persoon, het motorrijtuig en deszelfs bestuurder, terwijl niet gebleken is, dat beklagde vóór of tijdens het doen van deze opgaven als verdachte was aangehouden of verhoord;

Overwegende, dat mitsdien strafvervolgning tegen beklaagde op grond van het hiervoor bewezen en gequalificeerde feit, ingevolge het bepaalde in het 2e lid van artikel 30 van de Wegenverkeerswet, uitgesloten is en beklaagde van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

[Dictum: Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit, doch hem deswege niet strafbaar; Spreekt hem daarvan vrij — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 15 februari 1954.

President: Lt-Kol. Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt-Kol. W. Kloppenburg en Lt-Kol. F. G. van Ditzhuijzen.

Raadsman: 2e-Luitenant J. Kniep.

Tenlastegelegd: hoogst roekeloos en onvoorzichtig en in strijd met de bestaande verkeersvoorschriften gehandeld: tijdens mist en terwijl de duisternis reeds was ingevallen gaan rijden met stadslichten en bovendien onvoldoende rechts gehouden, waardoor een botsing is ontstaan met een motorrijwiel.

Vrijspraak, vermits de ten deze van belang zijnde verlichtingsvoorschriften niet van toepassing zijn op militair verkeer, niet bewezen is dat beklaagde onvoldoende rechts heeft gehouden en geen andere feiten gesteld en bewezen zijn, waaruit roekeloos en onvoorzichtig rijden van beklaagde kan worden aangenomen.

(W.V.R. art. 13, 84, 85; K.B. 1 april 1953 (S.167)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. v. d. B., geb. 6 mei 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 1e Depot Lucht-
„doelartillerie te Ossendrecht, op 17 november 1953 te Ossendrecht,
„terwijl hij als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig,
„Ford 3-tonner, registratienummer 58974, reed over de voor het open-
„baar rij- of ander verkeer openstaande weg, het Puts Molentje, komende
„uit de richting Ossendrecht en gaande in die van de Provinciale weg,
„te omstreeks 18.00 uur, terwijl de duisternis reeds was ingevallen en
„ter plaatse zware mist hing en het zicht zeer slecht was, hoogst roeke-
„loos en onvoorzichtig en in strijd met de bestaande verkeersvoor-
„schriften zijn grote lichten heeft uitgedraaid en in plaats daarvan op
„stadslichten is gaan rijden en bovendien onvoldoende rechts heeft
„gehouden waardoor hij een hem tegemoetrijdend motorrijwiel, be-
„stuurd door C. J. van Zunderd, die niet tijdig kon zien dat een vier-
„wielig motorrijtuig naderde, heeft aangereden, tengevolge van welke

„aanrijding, welke aan zijn, beklagde's, schuld was te wijten, deze „van Zunderd op de grond werd geslingerd en onder meer een lichte „hersenschudding opliep, waardoor hij tenminste 14 dagen ziek, al- „thans verhinderd in de uitoefening zijner bezigheden als betontimmer- „man is geweest”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, met name niet, dat hij onvoldoende rechts heeft gehouden en in strijd met de bestaande voorschriften ten aanzien van de verlichting bij nacht van motorrijtuigen op meer dan twee wielen gehandeld heeft;

Overwegende, dat deze voorschriften voorzover hier van belang, te weten de artikelen 13, 84 en 85 van het Wegenverkeersreglement, blijkens artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 April 1953, S. 167, niet van toepassing zijn op motorrijtuigen, gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten en buitendien niet verbieden het voeren van stadslichten bij dichte mist bij nacht;

Overwegende, dat overigens geen andere feiten gesteld of bewezen zijn, waaruit roekeloos en onvoorzichtig rijden van de zijde van beklagde zou kunnen worden aangenomen;

[Dictum: Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 15 februari 1954.

President: Lt-Kol. Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt-Kol. W. Kloppenburg en Lt-Kol. F. G. van Ditzhuijzen.

Raadsman: Kapitein W. M. v. d. Leeuw.

Mishandeling, door een dpl. soldaat gepleegd jegens een andere dpl. soldaat: vuistslag, waardoor de ander een neusbeenbreuk opliep.

De Krijgsraad bevindt dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan en verwijst de zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. B., geb. 25 mei 1933, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 8 december 1953 te Utrecht, „de dienstplichtig soldaat J. M. A. van Dam heeft mishandeld door hem „opzettelijk met zijn tot vuist gebalde hand een slag in het gelaat toe

„te dienen, waardoor genoemde van Dam een neusbeenbreuk heeft „gekregen en pijn heeft ondervonden”;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 29 december 1953 opgemaakt door de commandant I - IB - 5e Compagnie school Technische Dienst te Utrecht blijkt dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 1 oktober 1953 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te Utrecht in de avond van 8 december 1953 op de kamer van het eerste peloton 5e Compagnie Instructie Bataljon van de School Technische Dienst in de van Seijpesteinkazerne de dienstplichtig soldaat J. M. A. van Dam opzettelijk een vuistslag in het gelaat heeft toegediend waardoor genoemde van Dam een neusbeenbreuk heeft opgelopen en uiteraard pijn ondervonden moet hebben; dat hij die slag gaf omdat hij kwaad was geworden, dat van Dam aan de soldaat-peloton-oudste mededeelde, dat hij, B., niet had meegeholpen aan het reinigen van een lichte mitrailleur;

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 14 december 1953 opgemaakt en gesloten te Utrecht door Stephanus Peter Bruno, reserve tweede luitenant en François Jacques Mijnsen, vaandrig, beiden behorend bij de 5e Compagnie Instructie Bataljon School Technische Dienst te Utrecht, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Johannes Melchior A. van Dam, dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij de 5e Compagnie School Technische Dienst te Utrecht:

dat op 8 december 1953 te omstreeks 21.30 uur een korte woordenwisseling ontstond tussen hem en B., die reeds in bed lag; dat hij plotseling zag, dat B. uit zijn bed sprong, waarna hij een geweldige vuistslag op zij tegen zijn neus kreeg; dat hij tegen de grond ging en niet in staat was zich verder te verdedigen; dat hij voelde dat zijn neus behoorlijk in elkaar zat; dat hij daarna naar de M.G.D. is gebracht;

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring dd. 15 december 1953 afgegeven door L. J. M. Umans, reserve Officier van Gezondheid 1e klasse, Chef M.G.D. te Utrecht onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van relatable:

dat hij op 9 december 1953 te 09.00 uur te Utrecht bij onderzoek van de dienstplichtig soldaat J. M. A. van Dam, behorende tot de 5e Compagnie School Technische Dienst in de van Sijpesteinkazerne te Utrecht, een neusbeenbreuk heeft geconstateerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerder genoemde geneeskundige verklaring en proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*mishandeling*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak één der in artikel 2 lid 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht; 2, 58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit doch hem deswege niet strafbaar ¹⁾;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 24 maart 1954.

President: Lt-Kol. Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kapitein J. C. Engelman en Kapitein J. A. Gimbrère.

Raadsman: Kapitein L. Schmelzer.

Desertie (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid v. d. t. v. meer dan vier dagen) naar het buitenland; vervalsing van zijn paspoort in het buitenland (zijnde het feit ter plaatse strafbaar gesteld).

(W.M.Sr. art. 98, 99; W.Sr. art. 5, 231).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. J. P., geb. 27 maart 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij het 112e Pontonnierbataljon, gelegerd in de Pontonniers- „kazerne te Keizersveer, althans als militair in de zin van het Wetboek „van Militair Strafrecht, op of omstreeks 8 december 1953, derhalve „in tijd van oorlog, tijdens een hem verleend verlof teneinde zich voor- „goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, zich naar het buiten- „land, België, heeft begeven zonder toestemming van zijn commandant

¹⁾ Ten rechte behoort o.i. hier niet te staan dat de beklaagde niet strafbaar is (in welk geval voor een terugverwijzing naar de commanderende officier geen plaats zou zijn) doch dat de Krijgsraad verstaat dat het feit, een der in artikel 2, nos 2-6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke afdoening had behoren te zijn afgedaan. (*Red.*).

„en sindsdien van zijn onderdeel, in ieder geval vanaf 11 december 1953 en langer dan vier dagen opzettelijk, dan wel hoogst nalatig, ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 17 december 1953 bij zijn onderdeel is teruggebracht;

„2e. dat hij op of omstreeks 10 december 1953 in België, Nederland zijnde, opzettelijk op bladzijde 5 van een aan hem op 4 december 1951 afgegeven Nederlands paspoort No. D 123819, zijnde een geschrift waaruit enig recht kan ontstaan of dat bestemd is om tot bewijs van enig feit te dienen, de datum van afgifte (4 december 1951) heeft vervalst in 14 december 1951 en de datum van geldigheidsduur van 3 december 1953 in 13 december 1953, met het oogmerk om het aldus vervalste paspoort als echt en onvervalst te gebruiken, terwijl uit dat gebruik enig nadeel kon ontstaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in december 1953 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 112e Pontonnierbataljon, gelegerd in de Pontonnierskazerne te Keizersveer; dat hij huwelijksverlof kreeg op 8, 9 en 10 december 1953 en op 8 december 1953 met bedoeld verlof in 's-Gravenhage vertoefde; dat hij echter twijfelde of hij wel zou trouwen en op 8 december 1953 de knoop doorhakte en met de uitvlucht, dat hij een getuige voor het huwelijk moest halen is weggegaan; dat hij alstoen reisde naar Lage-Zwaluwe, aldaar op de fiets stapte en in de richting Keizersveer is gereden; dat hij onderweg plotseling tot andere gedachte kwam en onder de druk van de moeilijkheden, waarin hij verkeerde, besloot niet naar de kazerne terug te keren, doch naar het buitenland te gaan in de hoop, dat hij daar wel op een schip zou monsternen, dat hij zich aldus op 8 december 1953 tijdens bovenbedoeld verlof naar België heeft begeven met de bedoeling om dan verder maar te zien wat er gebeuren zou, zonder dat hij hiervoor toestemming had van zijn commandant; dat hij sindsdien willens en wetens van bovengenoemd onderdeel afwezig is geweest en gebleven van 11 december 1953 totdat hij zich op 13 december 1953 in België nabij Mons bij de politie aldaar aanmeldde en op 17 december 1953 bij zijn onderdeel werd teruggebracht;

dat hij, terwijl hij als bovenbedoeld in België vertoefde, zag, dat zijn paspoort juist enige dagen tevoren was verlopen; dat hij aldaar op een dag tussen 8 en 17 december 1953 in België willens en wetens op bladzijde 5 van zijn paspoort de datum van afgifte 4 december 1951 heeft vervalst in 14 december 1951 en datum van de geldigheidsduur van 3 december 1953 in 13 december 1953 met de bedoeling om het aldus vervalste paspoort desgevraagd aan de politie te kunnen tonen, zonder dat daarbij gemerkt zou worden, dat het paspoort reeds verlopen was;

Post alia:

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 153-'53, opgemaakt en gesloten te Moerdijk op 17 de-

cember 1953 door Jacob van de Nieuwegiessen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussée, behorende tot de brigade Moerdijk, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

dat hem op 17 december 1953 op het brigadebureau te Moerdijk bleek, dat P. J. P. — beklaagde — in het bezit was van een Nederlands paspoort ten name van hem, welk paspoort genummerd was D. 123819; dat hij waarnam, dat op bladzijde 5 van het paspoort onder „de geldigheidsduur van dit paspoort eindigt op”, vermeld stond: 13 december 1953 en onder vermelding „Datum” op dezelfde bladzijde: 14 december 1951; dat in het licht te zien was, dat voor het cijfer „3” een cijfer „1” was geplaatst en verder dat voor het cijfer „4” nog een cijfer „1” was geplaatst; dat deze bijgeschreven cijfers met zwart potlood geschreven waren; dat de geldigheidsduur van het paspoort in werkelijkheid dus zou eindigen op 3 december 1953;

Overwegende dat de ten processe overgelegde staat van inlichtingen onder meer zakelijk inhoudt:

dat Philippus Johannes P. — beklaagde — Nederlander is;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft en wordende de staat van inlichtingen slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande:

1. dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 112e Pontonnierbataljon, gelegerd in de Pontonnierskazerne te Keizersveer, omstreeks 8 december 1953, derhalve in tijd van oorlog, tijdens een hem verleend verlof zich naar het buitenland, België, heeft begeven zonder toestemming van zijn commandant en sindsdien van zijn onderdeel vanaf 11 december 1953 opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 17 december 1953 bij zijn onderdeel is teruggebracht;

2. dat hij omstreeks 10 december 1953 in België, Nederlander zijnde, opzettelijk op bladzijde 5 van een aan hem op 4 december 1951 afgegeven Nederlands Paspoort No. D. 123819, de datum van afgifte (4 december 1951) heeft vervalst in 14 december 1951 en de datum van geldigheidsduur (3 december 1953) in 13 december 1953 met het oogmerk om het aldus vervalste paspoort als echt en onvervalst te gebruiken;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„Desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich „naar het buitenland verwijdert”*,

2. *„Een reispas vervalsen met het oogmerk om dit stuk te gebruiken „als ware het echt en onvervalst”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen: 98 j° 99 Wetboek van Militair Strafrecht en 231 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat het hierboven onder sub 2 gequalificeerde feit door de Nederlandse strafwet als misdrijf wordt beschouwd en dat op dit feit in België bij artikel 198 Code Pénal straf is gesteld;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t. van 6 maanden, met aftrek van preventief arrest vanaf 17 december 1953 — *Red.*].

NASCHRIFT.

Hoewel beklaagde op gaf dat hij naar het buitenland ging in de hoop dat hij daar wel op een schip zou monstereen, heeft de Krijgsraad niet bewezen geacht, dat beklaagde het oogmerk had om zich voorgeoed aan zijn dienstverplichtingen te ontrtekken. Eenmaal tot dit oordeel gekomen zijnde, heeft de Krijgsraad terecht het afwezigheidsdelict doen aanvangen op 11 december 1953: de datum waarop beklaagde bij zijn onderdeel terug had moeten zijn. Indien de Krijgsraad het primair ten laste gelegde oogmerk zou hebben aangenomen, zou als tijdstip van het plegen 8 december 1953 hebben moeten gelden. Artikel 98 W.M.Sr. spreekt immers onder 1° (welk onderdeel handelt over het hier bedoelde oogmerk) van „verwijderen” zonder meer; in de onderdelen 2° en 3° (desertie door tijdsduur en door achterzeilen) van „ongeoorloofde afwezigheid” resp. „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid”.

Het valt voorts op, dat de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid niet geacht wordt te zijn geëindigd ten tijde van beklaagdes vrijwillige aanmelding bij de politie (in het buitenland), zoals het gebruikelijke standpunt der jurisprudentie is, maar op het tijdstip van zijn terugkeer bij zijn onderdeel.

W.H.V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 14 december 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt-Kol. J. A. C. Schotte en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Kapitein W. L. M. Kruse.

Tenlastegelegd: het door een dpl. soldaat mishandelen van een andere dpl. soldaat, zijn door of namens de commandant aangewezen pelotonsoudste, aldus zijn meerdere.

KRIJGSRAAD: Geweld tegen een pelotonsoudste levert slechts feitelijke insubordinatie op, indien het geweld wordt gebezigd terwijl laatstgenoemde als zodanig optreedt of indien het plaats vindt naar aanleiding van diens optreden als meerdere door commando. Aan die voorwaarde was i.c. voldaan, doch zulks was in de tenlastelegging niet feitelijk tot uitdrukking gebracht. Kwalificatie: „mishandeling”.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie achter het vonnis): De in de tenlastelegging vermelde woorden „zijn pelotonsoudste en aldus meerere” houden een feitelijke omstandigheid in, welke onderzocht en op grond van het resultaat van dat onderzoek al dan niet bewezen verklaard moet worden, ook indien de tenlastelegging niet bovendien in-

houdt op welke grond de verhouding meerdere — mindere bestaat.
Kwalificatie: „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”.

(W.M.Sr. art. 67, 3°, 117, 120; W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
 G. P. K., geb. 10 maart 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 november 1955 te 's-Hertogenbosch,
 „terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de
 „Kaderschool Infanterie, opzettelijk mishandelend zijn door of namens
 „de commandant Kaderschool Infanterie, althans door de commandant
 „4e Kadercompagnie, in ieder geval bij beschikking van het bevoegd
 „gezag, aangewezen pelotonsoudste, de dienstplichtig soldaat J. B. Sut-
 „hoff, aldus zijn meerdere, gewelddadig met een zijner tot een vuist ge-
 „balde handen in diens aangezicht, in ieder geval tegen diens hoofd,
 „heeft geslagen, gestoten of gestompt, tengevolge waarvan Suthoff
 „voornoemd pijn ondervond”;

Overwegende, . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
 verklaard:

dat hij op 7 november 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in
 werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie, te 's-Hertogenbosch
 zich vreselijk kwaad maakte, zijn zelfbeheersing verloor en toen willens
 en wens de dienstplichtig soldaat Suthoff, zijnde zijn namens de com-
 mandant van de 4e Kadercompagnie aangewezen pelotonsoudste, met
 een zijner tot vuist gebalde handen verschillende malen tegen diens
 hoofd heeft geslagen en gestompt;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van
 huishoudelijk onderzoek, [. . .] onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Jan Bertil Suthoff:

dat op 7 november 1955 de dienstplichtig soldaat S. hem enige slagen
 op het hoofd gaf, waarna hij, Suthoff, duizelig werd en niet meer wist
 wat er gebeurde;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde geneeskundige ver-
 klaring dd. 7 november 1955, opgemaakt door de reserve-1e-luitenant-
 arts C. M. Ververs, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij bij de soldaat J. B. Suthoff constateerde: Haematoom boven-
 achter rechter oog, zwelling linker gelaatshelft, commotio symptomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
 staande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huishou-
 delijk onderzoek en de geneeskundige verklaring slechts gebezigd in
 verband met de verklaring van beklaagde en wordende uit de verkla-
 ringen van Suthoff en Ververs afgeleid, dat het gepleegde geweld van
 dien aard is geweest, dat dit pijn heeft moeten veroorzaken, terwijl
 uit de omstandigheden waaronder het feit werd gepleegd voortvloeit,
 dat de opzet op mishandeling was gericht — wettig en overtuigend

bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat hij op 7 november 1955 te 's-Hertogenbosch, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie, opzettelijk mishandelend zijn door ¹⁾ de commandant 4e Kadercompagnie aangewezen pelotonsoudste, de dienstplichtig soldaat J. B. Suthoff, gewelddadig met een zijner tot een vuist gebalde handen tegen diens hoofd heeft geslagen, tengevolge waarvan Suthoff voornoemd pijn ondervond;

Overwegende, dat krachtens artikel 67 Wetboek van Militair Strafrecht tussen gelijken in rang buiten het geval van meerdere ouderdom in rang, slechts een verhouding meerdere — mindere bestaat wanneer en voor zover de een de ander onder zijn bevelen heeft;

dat zulks met zich brengt dat het niet gehoorzamen aan een bevel van een soldaat-pelotonsoudste slechts dan een misdrijf oplevert, wanneer dat bevel is gegeven binnen de kring van diens bevoegdheden als zodanig en geweld tegen die pelotonsoudste slechts feitelijke insubordinatie oplevert, indien dat geweld wordt gebruikt, terwijl deze als zodanig optreedt of wanneer die geweldpleging plaats vindt ter zake van of naar aanleiding van diens optreden als meerdere door commando;

dat aan deze laatste voorwaarde in het onderhavige geval zeer zeker wel was voldaan, doch zulks in de telastelegging niet feitelijk tot uitdrukking is gebracht, stellende deze slechts dat beklagde zijn pelotonsoudste, aldus zijn meerdere sloeg;

dat derhalve veroordeling terzake van feitelijke insubordinatie op grondslag van deze telastelegging niet mogelijk is;

dat derhalve de qualificatie dient te luiden: „*Mishandeling*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 Wetboek van Strafrecht; [Volgt: veroordeling tot geldboete van *f* 20.— subs. 20 dagen hechtenis — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 15 mei 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt-Generaals van der Kroon en Mr Schepers en Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers. *Raadsman:* Kapitein W. L. M. Kruse.

(zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advokaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw

¹⁾ De bewijsmiddelen laten slechts toe bewezen te verklaren dat Suthoff tot pelotonoudste was aangewezen „namens” de commandant van de 4e kadercompagnie, hetgeen echter niet in de telastelegging is vermeld. (*Red.*)

rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen, daar de Krijgsraad niet bewezen heeft verklaard dat beklagde zijn meerdere sloeg, omdat de mishandelde militair „meerdere door commando” was en zulks in de telastelegging, door slechts te stellen dat beklagde zijn pelotonsoudste, „aldus zijn meer-„dere” sloeg, niet feitelijk tot uitdrukking was gebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op deze grond niet tot het niet-bewezen verklaren van de verhouding meerdere-mindere had mogen besluiten, omdat het zijn van „pelotonsoudste en aldus meerdere” een feitelijke omstandigheid is, die onderzocht en op grond van het resultaat van het onderzoek al of niet bewezen verklaard behoort te worden, ook indien de telastelegging niet bovendien inhoudt op welke grond de verhouding meerdere-mindere bestaat;

Overwegende, dat beklagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*].

Overwegende, . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert begin oktober 1955 als dienstplichtig soldaat in opleiding tot onderofficier is bij de Kaderschool Infanterie te 's-Hertogenbosch; dat hij verschillende malen theorie heeft gehad over de verhouding van de pelotonoudste tot de rest van het peloton en de hierover bestaande consignes hem bekend waren; dat hij wist dat de pelotonoudste zijn meerdere door commando was; dat op 7 november 1955 de soldaat Suthoff aangewezen was als pelotonoudste van het peloton waartoe hij, beklagde, behoorde; dat dit peloton die dag onder leiding van deze pelotonoudste in de houding stond aangetreden voor de eetzaal; dat hij, beklagde, toen zijn hand even naar zijn mond bracht waarop de pelotonoudste zeide: „S. blijf met je handen van je „bakkes”, waarover hij, beklagde, zich ergerde; dat hij zich hierover vreselijk kwaad maakte toen hij Suthoff later op de kamer zag binnen komen; dat hij toen willens en wetens de dienstplichtig soldaat Suthoff, zijnde zijn namens de commandant van de 4e Kadercompagnie aangewezen pelotonoudste, met een zijner tot vuist gebalde handen verschillende malen tegen diens hoofd heeft geslagen en gestompt;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, [. . .] onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Jan Bertil Suthoff:

dat hij op 7 november 1955 als pelotonoudste met zijn peloton naar de eetzaal was gemarcheerd en daar bezig was het peloton te richten; dat toen de soldaat S. met zijn hand aan zijn gezicht krabde, waarop hij, Suthoff, hem zeide dat hij met zijn hand van zijn hoofd moest blijven; dat toen hij, Suthoff, op de kamer was teruggekomen, beklagde tegen hem zeide: „dat moet je niet nog eens flikken”, waarop hij, Suthoff, antwoordde: „als je nog eens iets doet zul je er meer van „horen”; dat na deze waarschuwing beklagde hem enige slagen op het hoofd gaf, waarna hij, Suthoff, duizelig werd en niet meer wist wat er gebeurde;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd een afschrift van de „Instruktie Pelotonoudste” van de Kaderschool Infanterie te 's-Hertogenbosch, voor eensluidend afschrift door de Kolonel H. J. F. Naarding, commandant van die school, getekend, o.m. inhoudende:

„1. *Algemeen*

„De pelotonoudste is verantwoordelijk voor een vlotte gang van zaken in het peloton. Als zodanig is hij de militaire meerdere van ieder lid van het peloton, (meerdere door commando) en een ieder is stipte gehoorzaamheid aan hem verschuldigd „v.w.b. zijn dienstaangelegenheden. . . . .

„2. *Taak*

„De P.O. is in het algemeen verantwoordelijk voor:

„I. a. discipline en gedrag in het peloton;

„enz. . . . .

Overwegende, dat de ten processe overgelegde geneeskundige verklaring dd. 7 november 1955, opgemaakt door de reserve-eerste-luitenant-arts C. M. Ververs, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij bij de soldaat J. B. Suthoff constateerde:

Haematoom boven-achter rechter oog, zwelling linker gelaatshelft, commotio symptomen;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, het afschrift „Instruktie Pelotonoudste” en de geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen en wordende uit de verklaringen van Suthoff en Ververs afgeleid, dat het gepleegde geweld van dien aard is geweest dat dit pijn heeft moeten veroorzaken, terwijl uit de omstandigheden waaronder het feit werd gepleegd voortvloeit, dat de opzet op mishandeling was gericht — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat hij op 7 november 1955 te 's-Hertogenbosch, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Kaderschool Infanterie, opzettelijk mishandelend zijn door ¹⁾ de Commandant 4e Kadercompagnie aangewezen pelotonoudste, de dienstplichtig soldaat J. B. Suthoff, aldus zijn meerdere, gewelddadig met een zijner tot een vuist gebalde handen tegen diens hoofd heeft geslagen, tengevolge waarvan Suthoff vernoemd pijn ondervond;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „*feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 117 juncto artikel 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot 14 dagen militaire detentie — *Red.*].

NASCHRIFT.

Artikel 67 aanhef en 3° van het Wetboek van Militair Strafrecht scheidt in twee schakeringen een verhouding van meerdere tot mindere

¹⁾ Zie de overeenkomstige noot bij het vonnis. (*Red.*)

„onafhankelijk van rang of stand” ¹⁾, welke schakeringen het artikel scheidt door de term „hetzij . . . hetzij”. Naar de betekenis van deze term zal men dus in concretis moeten kiezen; vermengen of cumuleren zal niet geoorloofd zijn.

De twee schakeringen, welke artikel 67, 3° kent, zijn dat de een de ander „hetzij krachtens betrekking als bevelvoerend militair”, „hetzij „krachtens beschikking van het bevoegd gezag” onder zijn bevelen heeft. De tenlastelegging tot bovenstaand vonnis baseert zich duidelijk op de tweede schakering: aanwijzing door het bevoegde gezag. Het sticht dan ook verwarring wanneer de Krijgsraad, in de tweede alinea van de overweging na de bewezenverklaring, spreekt over „. . . diens „optreden als meerdere door commando”, waardoor n.m.m. juist op de eerste schakering (die van bevelvoerend militair) wordt gedoeld.

Wat een „bevelvoerend militair” is, zegt de Wet niet. De term komt ook elders in het Wetboek voor, bijv. in artikel 86 (2), 87, 94 (2), 95 (2), 99 (3). Artikel 129 spreekt van „bevelhebber” van enige wacht; artikel 8 van „bevelvoerend officier”; artikel 85 van „de ter plaatse „aanwezige met het hoogste gezag beklede militair”. Bij artikel 87 heeft de Regering, in antwoord op een vraag in het Verslag van de Tweede Kamer, de betekenis van deze termen aangegeven, „Bevel-„hebber”, aldus de Regering, is iemand die heeft te bevelen, de zelfstandige zowel als de niet-zelfstandige commandant, de hoogste in rang ²⁾ aanwezige militair.

„Bevelvoerend militair” daarentegen is elke zelfstandige commanderende militair. Is die militair bovendien officier, dan is er sprake van „bevelvoerend officier” ³⁾. „Bevelhebber” is dus een ruimer begrip dan „bevelvoerend militair”; dit laatste ruimer dan „bevelvoerend officier”.

De Kamer heeft deze uiteenzetting zonder meer aanvaard.

Hoewel er zich in de praktijk wel twijfelgevallen zullen voordoen of men een meerdere ingevolge artikel 67, (3) moet beschouwen als „meerdere door commando”, dan wel als meerdere krachtens beschikking van het bevoegde gezag ⁴⁾, liet in casu noch de tenlastelegging, noch de feitelijke situatie toe, de aangewezen pelotonoudeste als „meer-

¹⁾ Niet, zoals het vonnis zegt: „tussen gelijken in rang”, aangezien de Wet deze superioriteit óók scheidt tussen ongelijken in rang, tussen hem die een rang en hem die een stand bekleedt en tussen hen, die geen rang bekleden. In casu bekleedde zowel beklagde als de aangewezen pelotonoudeste de stand van dpl. soldaat.

²⁾ In verband met het thans behandelde artikel 67, 3 is deze beperking „in „rang” alleen juist voor wat de onzelfstandige bevelhebber betreft.

³⁾ Zie Van der Hoeven II, blz. 93.

⁴⁾ Bijvoorbeeld de marinier die, daartoe aangewezen door een sergeant, met een troep schepelingen afmarcheerde van de schietbaan naar de kazerne: sententie H.M.G. 25 juni 1937, M.R.T. XXXIII, blz. 367. Uit de memorie van appèl van de Fiscaal blijkt diens (afwijkende) standpunt, dat het hier een meerdere door commando, een bevelvoerend militair, betrof. Een ander geval is dat van twee schepelingen, die met een jol uitgestuurd waren om een drijvende schijf te repareren en waarvan de ene door de chef d'équipage als onderofficier van de jol was aangewezen. De Krijgsraad (Zee-krijgsraad Willemsoord, vonnis van 22 november 1939, M.R.T. XXXV, blz. 655) beschouwde hem als bevelvoerend militair.

„dere door commando” te beschouwen. Hij was wel „bevelhebber”, doch niet „bevelvoerend militair”.

Tenslotte de vraag, of in casu de meerderheidsverhouding deugdelijk, althans voldoende feitelijk, was ten laste gelegd.

De Wet verbindt de onderwerpelijke averechtse superioriteit aan de beperkingen „wanneer en voor zover”. Het is speciaal in de tweede beperking, het „voor zover”, dat de tenlastelegging naar 's Krijgsraads oordeel, te licht woog.

Voor het standpunt van de Krijgsraad is veel te zeggen, inzonderheid wanneer men leest met hoeveel schroom de Tweede Kamer destijds de door artikel 67 (3) geschapen verhouding van meerdere tot mindere (los van en zo nodig zelfs in strijd met de normale rangsverhouding) heeft aanvaard. Men leze de beraadslaging in VAN DER HOEVEN I, blz. 547. Eerst toen de Regeringscommissaris verklaard had:

„Ik kan uit naam van de Regering verklaren, dat het haar voornemen „is ten aanzien van dit artikel niet verder te gaan dan strikt nodig is. „Zij begrijpt zeer goed, dat de verhouding, die het hier geldt, zeer „buitengewoon is, en daarom moet zij ook worden beperkt tot de zeer „buitengewone aangelegenheden, die er aanleiding toe hebben ge„geven”, werd de bepaling aangenomen. Met de woorden „beperkt „tot de buitengewone omstandigheden, die er aanleiding toe hebben „gegeven” werd bedoeld op de beperking „voor zover”, hierboven vermeld, welke door de Krijgsraad werd geparafraseerd als het optreden van de aangewezen meerdere „binnen de kring van zijn bevoegdheden „als zodanig” en het optreden tégen hem „terzake of naar aanleiding „van diens optreden als meerdere”.

Men zal, in de opvatting van het H.M.G., de woorden van de tenlastelegging dat de man was „zijn (beklaagdes) aangewezen pelotons„oudste, aldus zijn (beklaagdes) meerdere” moeten opvatten als een feitelijke omschrijving van het begrip „voor zover”. Meer dan een reddingsmanoeuvre van een zwakke dagvaardiging zal men deze overweging nauwelijks kunnen noemen; m.i. stellig niet het onderstrepen van een fraaie feitelijke omschrijving. W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 21 december 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. L. H. A. Antoni en Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes.
Raadsman: Mr J. J. M. Witlox.

Feitelijke insubordinatie: in verband met incorrect optreden en met vrees voor gewelddadigheid door zijn meerdere vastgegrepen zijnde, zich losgerukt en vervolgens die meerdere met de vingers tegen de ogen gedrukt, teneinde die meerdere te nopen hem los te laten.

Gedeeltelijk voorwaardelijke straf.

(W.M.Sr. art. 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. Th. G., geb. 13 februari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 September 1955 te 's-Hertogenbosch, „terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de „Bewakingscompagnie 's-Hertogenbosch:

„I. nadat de 2e luitenant H. J. M. van den Berg en de cadet- „sergeant D. Schoenmaker, zijnde respectievelijk Commandant en lid „van een garnizoenspatrouille, hem, in verband met zijn, beklaagde's, „onkrijgstuchtelijk gedrag op de openbare weg, hadden vastgegrepen „teneinde gewelddadig optreden van hem, beklaagde, te voorkomen en „ten einde hem naar een gereedstaande jeep over te brengen, opzette- „lijk met geweld heeft gerukt en getrokken in een andere richting als „waarin genoemde meerderen hem wilden brengen en zich tenslotte „opzettelijk met geweld heeft losgerukt;

„II. opzettelijk de cadet-sergeant D. Schoenmaker met kracht bij „diens lichaam en bij zijn stropdas heeft vastgegrepen en opzettelijk „met kracht met twee vingers van zijn rechterhand op de ogen van ge- „noemde cadet-sergeant heeft gedrukt, althans over diens ogen heeft „gekrabd, tengevolge waarvan deze pijn ondervond”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 10 September 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Bewakingscompagnie 's-Hertogenbosch, des avonds in 's-Hertogenbosch is uitgeweest; dat hij tegen 23.00 uur in gezelschap van twee meisjes in een goede stemming over straat liep; dat hij een twaalfstal glaasjes bier op had; dat er op een gegeven moment een 2e luitenant naar hem toe kwam, die zei, dat hij met hem mee moest gaan; dat hij eerst afscheid is gaan nemen van de twee eerder bedoelde meisjes; dat hij plotseling voelde en zag, dat iemand hem bij zijn linkerarm vastgreep en zag, dat dit een sergeant was; dat hij begon te rukken en te trekken en dat het hem tenslotte gelukte, zich los te trekken; dat hij ook willens en wetens op genoemde datum te 's-Hertogenbosch, om de sergeant te nopen, hem los te laten, met twee vingers in de ogen van genoemde sergeant heeft gedrukt;

Overwegende, dat Dirk Schoenmaker, oud 21 jaar, wonende te Vreeland, cadet-sergeant, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 10 September 1955 deel uitmaakte van een garnizoenspatrouille te Den Bosch, belast met het toezicht op gedrag en tenue van militairen in het garnizoen; dat de 2e luitenant van den Berg commandant van deze patrouille was; dat zij omstreeks 23.15 uur beklaagde zagen lopen op straat te 's-Hertogenbosch; dat beklaagde zijn armen om twee meisjes hield geslagen; dat de Luitenant met hem naar beklaagde is toegegaan, en iets tegen deze gezegd heeft van een strek-

king, dat beklaagde mee moest gaan; dat beklaagde eerst afscheid van de meisjes is gaan nemen en hij (getuige) zag dat beklaagde zijn koppel losmaakte; dat hij zich daardoor bedreigd voelde en om te voorkomen dat beklaagde gewelddadig kon optreden, alsook met de bedoeling om hem naar de gereedstaande jeep te brengen in verband met zijn onkrijgstuchtelijk gedrag, beklaagde bij een zijner armen heeft vastgegrepen; dat beklaagde zich met geweld losrukte; dat beklaagde even later, op genoemde datum te 's-Hertogenbosch hem bij zijn stropdas vastgreep, waarna beklaagde met kracht met enkele vingers van een zijner handen in zijn — getuige's — gezicht drukte; dat hij beklaagde toen weer vastgreep en dat deze toen met kracht met enkele vingers van een zijner handen over zijn ogen krabde, tengevolge waarvan hij pijn ondervond; dat hij ten tijde van het bovenstaande als cadet-sergeant in werkelijke militaire dienst was, gekleed in militair uniform en voorzien van de bij zijn rang passende onderscheidingstekenen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: met uitzondering van de woorden „of omstreeks” en „bij diens lichaam en”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, meermalen gepleegd”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120, j° 117 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twaalf weken, (met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht; te weten vanaf 10 september 1955 tot 27 oktober 1955) waarvan zes weken voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 18 januari 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. J. Wulffhorst en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr M. H. M. Adelmeijer.

Zaakbeschadiging: door gooien met een steen twee ruiten en een sponning vernield.

De dader aangewezen met behulp van een speurhond, waarna de dader bekend.

(W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. v. B., geb. 4 december 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 augustus 1955 te Vlijmen opzettelijk „wederrechtelijk met kracht een stuk kalkzandsteen heeft geworpen of „gegooid tegen twee glasruiten en een raamsponning welke toebehoorden aan J. Smits, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, tengevolge waarvan genoemde glasruiten en raamsponning „werden vernield althans beschadigd, althans onbruikbaar gemaakt”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkt een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring dd. 12 oktober 1955, opgemaakt door de Kapitein der Artillerie D. Lely, batterijcommandant 43e afd. artillerie A. batterij te Oirschot, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de avond van 22 augustus 1955 te Haarsteeg, gemeente Vlijmen, verschillende café's bezocht, daar bier dronk en op 23 augustus om 00.20 uur het laatste café verliet; dat hij met twee anderen te weten Willem Lamers evenals hijzelf dienend bij de 43e afdeling artillerie en een burger van der Sterren naar huis is gegaan en daarbij het huis van Smits passeerde; dat toen de familie Smits uit het huis naar buiten kwam, Smits naar hem toe kwam, zich tot hem wendde en zei, dat hij de ruiten bij hen had ingegoooid; dat hij vervolgens naar huis is gegaan; dat de verhouding tussen zijn familie en de familie Smits niet best is;

Overwegende, dat Marinus Johannes Bechtold, oud 17 jaar, wonende te Haarsteeg, gem. Heusden, kantoorbediende, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 23 augustus 1955 kort na middernacht zich bevond in zijn woonhuis aan de openbare weg „de Hoeve” en toen buiten lawaai hoorde; dat hij de straat opliep en toen hij zich bevond ter hoogte van het woonhuis van Van Engelen plotseling het geluid van een brekende ruit hoorde; dat hij even daarna van het erf van genoemde van Engelen een drietal personen de weg zag oplopen, terwijl hij duidelijk zag, dat een van hen de hem bekende van B. was, een ander de hem bekende van der Sterren, terwijl de derde evenals van B. in militair uniform gekleed was;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. 776 opgemaakt en gesloten te Vlijmen op 28 september 1955 door Bertus Johannes Kronenberg, wachtmeester der rijkspolitie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter en Haitze de Boer, wachtmeester der rijkspolitie, beide behorende tot groep en post Vlijmen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Johannes Smits aan verbalisanten:

dat hij op 22 augustus 1955 omstreeks 24.00 uur in zijn woning, Hoeve no. 15 te Vlijmen naar bed ging, en ongeveer 20 minuten te bed liggend een bons hoorde gevolgd door glaserinkel; dat hij opstond,

naar beneden ging en zag dat van de deur in de Westzijde van zijn woning twee ruiten waren vernield, terwijl de sponning waarin deze ruiten gevat waren geweest op een plaats gebroken en naar binnen gebogen was; dat de glasscherven aan binnen- en buitenzijde van de deur op de grond lagen; dat hij buiten ook een halve kalkzandsteen zag liggen, welke voorheen nimmer voor de deur gelegen had; dat hij niemand toestemming had gegeven genoemde ruit en sponning te vernielen; als relaas van verbalisanten:

dat zij op 23 augustus 1955 bij perceel Hoeve no. 15 te Vlijmen zagen dat van een toegangsdeur in de Westzijde van de woning van Johannes Smits twee glasruiten en een raamsponning waren vernield; dat buiten voor deze deur een witte halve kalkzandsteen op de grond lag; dat bij onderzoek bleek dat aan de vernielde raamsponning wit steengruis kleefde kennelijk afkomstig van een kalkzandsteen; dat zij bedoelde kalkzandsteen direct veilig hebben gesteld voor het nemen van sorteerproeven met een speurhond; dat op een afstand van enkele meters west van genoemde deur in een slootkant op het erf van Smits buurman, van Engelen, diverse voetindrukken stonden, welke eveneens werden veilig gesteld voor het opnemen van een spoor door een speurhond.

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. 65 opgemaakt en gesloten te Rosmalen op 28 augustus 1955 door Joseph de Letter, wachtmeester der rijkspolitie 1e klasse, tevens onbezoldigd rijksveldwachter te Rosmalen, onder meer zakelijk inhoudt: als relaas van verbalisant:

dat hij in de nacht van 23 augustus 1955 te Haarsteeg in de gemeente Vlijmen diverse voetindrukken zag in de slootkant tussen het erf van Smits en diens buurman; dat hij zijn speurhond Max ter plaatse lucht deed nemen aan die voetindrukken; dat Max het spoor direct opnam en dat volgde over het erf van bedoelde buurman, over de openbare weg „Hoeve”; dat de hond na ongeveer 500 à 600 Meter dat spoor te hebben gevolgd een boerenerf opzocht en bij een toegangsdeur tot de woning duidelijk op luchtversterking tekende; dat hij van de wachtmeester der rijkspolitie Kronenberg en de Boer vernam dat aldaar woonachtig was een zekere van B., wiens zoon verdacht werd van het plegen van vernieling; dat hij vervolgens met Max sorteerproeven heeft genomen met als uitgangspunt bedoeld stuk kalkzandsteen, dat hij een vijftal personen waaronder Adrianus van B. ieder een tevoren luchtvrij gemaakte sleutelbos liet in bezitnemen en na 10 à 15 minuten liet neerleggen op een onderlinge afstand van ca 50 cm; dat hij Max lucht liet nemen aan genoemde steen en deze na de sleutelbossen beroken te hebben spontaan de sleutelbos van A. van B. opnam en rapporteerde; dat hij de proef driemaal herhaalde waarbij Max telkens overtuigend en onberispelijk het voorwerp van van B. rapporteerde; dat Max vervolgens niets rapporteerde toen hij deze vervolgens zogenaamd blind liet sorteren; dat beklagde A. van B na deze sorteerproeven verklaarde: „Ja, er is geen twijfel, ik zal wel gegooid hebben met die steen, dat „is wel te zien aan het werk van die hond: Ik weet niet precies meer

„wat ik deze nacht allemaal gedaan heb, maar ik heb zeker die ver-
„nielingen gepleegd”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als:

„Opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele aan
„een ander toebehoort vernielen;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 Wetboek van Strafrecht;
[Volgt: veroordeling tot 7 dagen gevangenisstraf, voorwaardelijk,
proeftijd één jaar, en geldboete van f 15.—, onvoorwaardelijk, subs.
15 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 1 februari 1956.

President plv.: Lt-Kol. Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden*: Majoor F. G. J. de
Waal en Majoor C. L. W. M. baron van Voorst tot Voorst.

Raadsman: Mr H. Berge.

*Feitelijke insubordinatie en wederspanning tegen meerderen-
marechaussées tevens opsporingsambtenaren, die beklagde terzake
van dronkenschap aanhielden en in het belang van eigen of eens anders
veiligheid wilden overbrengen naar de marechausséekazerne.*

(W.M.Sr. art. 117-120; W.Sr. art. 57, 180, 453).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
D. P., geb. 21 november 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 1 november 1955 te 's-Hertogenbosch,
„terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de
„Bewakingscompagnie 's-Hertogenbosch, toen de marechaussée 1e
„klasse P. Gorissen, de marechaussée 1e klasse W. H. Mulder en de
„marechaussée 1e klasse G. C. Ploeg, althans een of meer hunner, die
„hem op de openbare weg, de Gastelstraat en de Kerkstraat, in kenne-
„lijke staat van dronkenschap hadden aangetroffen, in ieder geval een
„gegrond vermoeden hadden, dat hij zich aan overtreding van artikel
„426 en 453 Wetboek van Strafrecht had schuldig gemaakt en hem
„hadden vastgegrepen, teneinde hem met een ter plaatse aanwezige
„militaire auto in het belang van zijn eigen of eens anders veiligheid
„naar de marechausséekazerne te 's-Hertogenbosch over te brengen,
„zich opzettelijk met geweld, althans bedreiging met geweld, tegen ge-
„noemde meerderen, althans een of meer hunner heeft verzet, opzette-
„lijk heeft gerukt en getrokken in een andere richting als waarin die
„meerderen hem wilden brengen, opzettelijk met kracht met zijn armen
„om zich heen heeft geslagen en opzettelijk met kracht met zijn voeten

„om zich heen heeft getrapt en daarbij de marechaussée 1e klasse „G. C. Ploeg in diens gelaat heeft geraakt;

„2. dat hij op of omstreeks 1 november 1955 te 's-Hertogenbosch „zich in kennelijke staat van dronkenschap heeft bevonden op de openbare wegen, de Gastelstraat en de Kerkstraat”;

Overwegende dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 18 november 1955, opgemaakt door de 1e-luitenant J. A. Nederhof, plaatsvervangend-commandant Bewakingscompagnie 's-Hertogenbosch, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 1 november 1955 te 's-Hertogenbosch in verschillende café's is uitgeweest, 25 glazen bier heeft gedronken en dronken is geworden; dat hij toen met de soldaat Stolk in staat van dronkenschap over straat heeft gelopen; dat hij door de marechaussée werd ontdekt; dat hij niet op de rang van deze marechaussée's heeft gelet, maar toch wel in de gaten had, dat deze in ieder geval zijn militaire meerderen waren; dat enige van deze marechaussée's hem vastgrepen, kennelijk met de bedoeling om hem naar een ter plaatse staande militaire auto te brengen; dat hij begon te rukken en te trekken om los te komen; dat hij tenslotte in de auto is terechtgekomen, waarop hij met kracht met zijn armen en voeten om zich heen begon te slaan en te trappen; dat het best mogelijk is dat hij bij dit trappen een der marechaussée's geraakt heeft;

Overwegende, dat Gerardus Cornelis Ploeg, oud 22 jaar, marechaussée 1e klasse, wonende te 's-Hertogenbosch, als getuige door de officier-commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 1 november 1955 tesamen met de marechaussée's 1e klasse Mulder en Gorissen, beiden evenals hij zelve voorzien van de onderscheidingsteken van korporaal 1e klasse, gekleed in witte patrouille-uitrusting, naar de Hinthamerstraat te 's-Hertogenbosch is gegaan; dat zij daar twee militairen aantreffen in de Gastelstraat; dat deze militairen toen naar de Kerkstraat liepen en dat hij aldaar beklagde onder een auto vandaan trok; dat hij constateerde dat beklagde in kennelijke staat van dronkenschap was; dat de marechaussée 1e klasse Gorissen toen op genoemde datum te 's-Hertogenbosch aan beklagde in verband met het feit, dat zij deze op de openbare wegen de Gastelstraat en de Kerkstraat in kennelijke staat van dronkenschap hadden aangetroffen en zij van plan waren beklagde in het belang van zijn eigen of eens anders veiligheid naar de marechausséekazerne over te brengen, opdracht gaf in de door de marechaussée Mulder inmiddels ter plaatse gereden militaire auto te stappen; dat beklagde zich hiervan niets aantrok; dat hij, getuige, vervolgens met Gorissen beklagde vastgreep om beklagde met bovenomschreven bedoeling naar bedoelde auto en naar de marechausséekazerne te 's-Hertogenbosch te voeren; dat beklagde zich met geweld hiertegen verzette en

begon te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting als waarin zij hem wilden brengen; dat hij daarbij met kracht met zijn armen om zich heen sloeg en met zijn voeten om zich heen trapte; dat beklaagde hem bij dit slaan in het gelaat raakte; dat het slechts met de grootste moeite gelukte om beklaagde in de auto te krijgen;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — waarbij de Krijgsraad het opzet afleidt uit de omstandigheden, waaronder het feit sub 1 is gepleegd en wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, met dien verstande:

1. dat hij op 1 november 1955 te 's-Hertogenbosch, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was, toen de marechaussee 1e klasse Gorissen en de marechaussée 1e klasse G. C. Ploeg, die hem op de openbare weg, de Gastelstraat en de Kerkstraat, in kennelijke staat van dronkenschap hadden aangetroffen en hem hadden vastgegrepen, teneinde hem met een ter plaatse aanwezige militaire auto in het belang van zijn eigen of eens anders veiligheid naar de marechausseekazerne te 's-Hertogenbosch over te brengen, zich opzettelijk met geweld tegen genoemde meerderen heeft verzet, opzettelijk heeft gerukt en getrokken in een andere richting als waarin die meerderen hem wilden brengen, opzettelijk met kracht met zijn armen om zich heen heeft geslagen en opzettelijk met kracht met zijn voeten om zich heen heeft getrapt en daarbij de marechaussée 1e klasse G. C. Ploeg in diens gelaat heeft geraakt;

2. dat hij op 1 november 1955 te 's-Hertogenbosch zich in kennelijke staat van dronkenschap heeft bevonden op de openbare wegen, de Gastelstraat en de Kerkstraat;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

1. „*Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd; wederspanningheid tweemaal gepleegd,*

2. „*Het zich in kennelijke staat van dronkenschap op de openbare weg bevinden*” ¹⁾,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 117 j° 120 Wetboek van Militair Strafrecht en 180 Wetboek van Strafrecht, en 453 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagde weliswaar ten processe heeft aangevoerd, dat hij zich verzette omdat hij het te benauwd kreeg aangezien de soldaat Stolk zijn stropdas aantrok;

¹⁾ De Krijgsraad laat zich over de vorm van samenloop niet uit; uit de aangehaalde wetsartikelen zou men kunnen afleiden, dat de Krijgsraad de feitelijke insubordinatie en de wederspanningheid in meerdaadse samenloop gepleegd acht.
(Red.).

dat de Krijgsraad echter dit verweer onaannemelijk acht en zich met toepassing van artikel 74 aanhef en sub 1 Invoeringswet Militair Strafen Tucht recht houdt aan de verklaring van getuige Ploeg, die ten processe onder ede uitdrukkelijk heeft verklaard, dat Stolk beklagde ten tijde, dat deze het ten laste gelegde sub 1 pleegde, niet aan zijn stropdas vasthield;

Overwegende: . . . enz.;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen: 1, 6, 10, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 23, 57, 62, 63 ¹⁾ en 87 van het Wetboek van Strafrecht; 193, 197, 205, 243 en 249 Regtspleging bij de Landmagt;

[Volgt: veroordeling (t.a.v. sub 1.) tot gevangenisstraf v. d.t.v. twee maanden en (t.a.v. sub 2.) tot f 25.— geldboete, subs. 25 dagen hechtenis — Red.].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 25 juli 1955.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mrs H. F. A. Donders en T. A. van Dijken; *Militaire leden:* D. A. van Hilten en P. P. W. van Leeuwen.

Aanzegging van ontslag op grond van art. 22, lid 1 aanhef en onder a van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht aan een korporaal der 1e klasse van het Bewakingskorps der K.L., terzake van wijze van dienen waardoor hij ongeschikt geacht wordt om in de verkregen rang bij enig onderdeel van de landmacht te dienen.

Beroep wordt ingesteld tegen deze aanzegging. Na instelling van het beroep volgt het ontslagbesluit.

A.g. verklaart het beroep ongegrond, met name gelet op klagers straflijst.

(Reglement M.A.K.L. art. 22).

A. C. N., wonende te B., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzittingen van 21 maart 1955 en 4 juli 1955, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzittingen van 21 maart 1955 en 4 juli 1955 als gemachtigde is verschenen Mr J. M. J. A. Dieteren, commies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat aan klager op 13 september 1954 is aangezegd,

¹⁾ Niet is gebleken dat beklagde, na veroordeling tot straf, terzake van een voordien gepleegd feit werd veroordeeld. (Red.).

dat hem terzake van wijze van dienen en met toepassing van artikel 22, eerste lid, a van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, ontslag uit de dienst als beroepsmilitair wordt verleend;

Overwegende dat klager bij op 1 oktober 1954 bij het Gerecht ingekomen klaagschrift tegen deze ontslagverlening beroep heeft ingesteld en op de in zijn daartoe strekkend klaagschrift aangevoerde gronden nietigverklaring van het aangevallen besluit heeft gevorderd;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de gronden daarin uiteengezet heeft verzocht de vordering, bedoeld in het desbetreffend klaagschrift van klager ongegrond te verklaren;

Overwegende dat klager ter openbare terechtzitting van 21 maart 1955 onder meer naar voren heeft gebracht dat op de zich onder de gedingstukken bevindende straflijst een straf wordt vermeld die daarop niet behoort voor te komen en ten bewijze daarvan een op 18 mei 1954 uitgesproken beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof heeft getoond, waarbij een aan klager op 23 oktober 1953 opgelegde straf van 8 dagen streng arrest alsmede de strafreden werd vernietigd en werd bevolen dat de opgelegde straf en de strafreden op zijn straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Overwegende dat ter zitting van 21 maart 1955 het onderzoek is geschorst teneinde verweerder in de gelegenheid te stellen de in de vorige overweging bedoelde wijziging in de straflijst aan te brengen en zich daaromtrent bij aanvullende contra-memorie uit te laten;

Overwegende dat verweerder daarop een gewijzigde straflijst heeft overgelegd en bij aanvullende contra-memorie op de daarin weergegeven gronden heeft gepersisteerd bij het verzoek de vordering van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat verweerder in zijn aanvullende contra-memorie als zijn mening naar voren heeft gebracht dat, ondanks het vervallen van de straf van 23 oktober 1953, klager, gezien de omtrent hem uitgebrachte rapporten naar aanleiding van zijn verzoek tot het treden in vreemde krijgsmacht en de hoeveelheid van de aan hem opgelegde straffen — waarbij drie vonnissen van de Krijgsraad — niet kon worden gehandhaafd in de vrijwillige militaire dienst;

Overwegende dat één der bedoelde rapporten naar aanleiding van klagers verzoek om in vreemde krijgsmacht te mogen treden, onder andere het navolgende inhield: „Ten slotte moge ik verzoeken, aangezien de inhoud van het request niet voldoet aan de daaraan uit krijgsmacht tuchtelijk oogpunt te stellen eisen, en verzoeker één exemplaar daarvan rechtstreeks aan H.M. de Koningin heeft verzonden, het request te zijner tijd wederom in mijn handen te stellen ter krijgsmacht tuchtelijke „behandeling”, terwijl de Inspecteur der Infanterie op 27 juni 1954, in verband met dit verzoek van klager, aan verweerder berichtte: „Thans blijkt mij echter uit de straflijst, de uitgebrachte adviezen, het „bijgevoegd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek en uit de „wijze waarop door hem onderhavig verzoek werd gesteld en ver-

„zonden, dat betrokkene niet beschikt over een instelling die van een „beroepsmilitair moet worden verwacht. Mijnerzijds wordt dan ook op „zijn behoud bij mijn Wapen geen prijs gesteld.”;

Overwegende dat het Gerecht, gezien het hiervoor overwogene en gelet op de straffen, vermeld op de straflijst van klager, van oordeel is dat verweerder met juistheid heeft vastgesteld dat klager ter zake van wijze van dienen ongeschikt moet worden geacht om in de verkregen rang bij enig onderdeel van de landmacht te dienen en op die grond aan klager ontslag heeft verleend;

Overwegende dat hieruit volgt dat het tegen het aangevallen besluit ingestelde beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 5 juni 1956.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mrs H. Fortuin en P. A. G. Ubink.

Aanzegging van het ontslag en het verlenen van het ontslag hangen onverbrekkelijk samen en moeten als één geheel worden beschouwd. Het beroep moet worden aangemerkt als gericht tegen het aan eiser aangezegde en verleende ontslag.

In tegenstelling tot het a.g. is de c.r. van oordeel dat er i.c. redenen aanwezig zijn — hoewel de straflijst van eiser zijn geschiktheid om bij de landmacht te dienen in ernstige twijfel doet trekken — om niet gebleken te achten, dat zodanige ongeschiktheid aanwezig is. Deze redenen zijn: dienstdoen onder niet aan eiser te wijten ongunstige dienstverhoudingen; vóórdien met „vrij goed” beoordeeld; ongunstige rapporten ten dele uitgebracht door meerdere, tegen wie eiser, later niet geheel ongegrond gebleken, grieven had, ten dele berustend op straflijst, waarin ten onrechte een straf niet was doorgehaald, ten dele gegrond op rekesten van eiser, waarvan de inhoud te verklaren is door vorenbedoelde dienstverhoudingen; erkenning van een der rapporteurs, dat zijn rapporten over eiser anders geluid zouden hebben, als hij van alle omstandigheden op de hoogte was geweest; gunstige verklaringen van vroegere meerderen en van de tegenwoordige chef, commandant der A. B. en C. School te Breda, waar eiser na zijn ontslag als schrijver werkzaam is.

Het aan eiser verleende ontslag is daarom nietig verklaard.

A. C. N., wonende te B., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr H. G. Ubbink, advocaat te B., tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr J. M. J. A. Dieteren, commies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen alsook als getuige, vanwege eiser voorgebracht, M. W. A. D., luitenant-kolonel der Koninklijke Landmacht, wonende te W.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat in opdracht van gedaagde op 13 september 1954 aan eiser, toenmaals korporaal der 1e klasse van het Bewakingskorps der Koninklijke Landmacht, is aangezegd, dat hij, gezien de over hem uitgebrachte rapporten en zijn straflijst, niet langer in de vrijwillige militaire dienst kan worden gehandhaafd en dat hem dus terzake van wijze van dienen en met toepassing van artikel 22 lid 1 onder a van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht ontslag uit de militaire dienst als beroepsmilitair wordt verleend; dat gedaagde hem vervolgens bij besluit van 19 oktober 1954 — de „ontslagbrief” — met ingang van 13 december 1954 ontslag uit de dienst als beroepsmilitair heeft verleend;

Overwegende dat eiser bij een op 1 oktober 1954 bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage ingekomen klaagschrift tegen de aangezegde ontslagverlening beroep heeft ingesteld en dit Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 25 juli 1955 ¹⁾ — waarnaar hierbij wordt verwezen — dit beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad tijdig in hoger beroep is gekomen en op de bij beroepschrift en aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht, die uitspraak geheel of gedeeltelijk te vernietigen en te doen hetgeen het Ambtenarengerecht had behoren te doen;

Overwegende dat ingevolge een vanwege de Raad gedaan verzoek door gedaagde bij brief van 9 april 1956 nog enige bescheiden zijn overgelegd, waaronder met name een drietal vonnissen van de Krijgsraad te Velde Zuid, een beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof en een viertal beoordelingen, alle eiser betreffende;

IN RECHTE:

Overwegende dat eiser bij het Ambtenarengerecht beroep heeft ingesteld, nadat hem ontslag uit de beroepsdienst was aangezegd, maar vóórdat hem de ontslagbrief was uitgereikt, doch dat de aanzegging van het ontslag en het verlenen van het ontslag onverbrekkelijk samenhangen en als één geheel moeten worden beschouwd, zodat het beroep moet worden aangemerkt als gericht tegen het ontslag, aan eiser op 13 september 1954 aangezegd en op 19 oktober 1954 met ingang van 13 december 1954 verleend;

Overwegende dat het ontslag is gegeven met toepassing van artikel 22, lid 1, aanhef en onder a, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en wel, blijkens de omschrijving in de ontslagbrief, d.d. 19 oktober 1954 „ter zake van wijze van dienen „waardoor hij ongeschikt wordt geacht om in de verkregen rang bij „enig onderdeel van de landmacht te dienen.”;

¹⁾ Zie de uitspraak hiervoor afgedrukt. (Red.).

Overwegende dat nu in het onderhavige geding moet worden beslist, of dit ontslag kan worden aangetast op één der gronden, in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 omschreven; waartoe met name dient te worden beslist, of eiser ter zake van zijn wijze van dienen inderdaad ongeschikt was om in de verkregen rang van korporaal der 1e klasse bij enig onderdeel van de landmacht te dienen;

Overwegende dat het oordeel van gedaagde, dat dit het geval was, berust op de omtrent eiser uitgebrachte rapporten en op diens daarbij overgelegde straflijst;

Overwegende dat de straflijst van eiser — die met ingang van 15 oktober 1945 als oorlogsvrijwilliger in werkelijke dienst was getreden, van mei 1946 tot mei 1949 in Indonesië dienst had gedaan, zich met ingang van 19 september 1949 bij het wapen der Koninklijke marechaussée verbonden had voor de tijd van 6 jaren als vrijwilliger bij de Koninklijke Landmacht en met ingang van 1 juni 1953 was overgeplaatst bij het Bewakingskorps der Koninklijke Landmacht, twee disciplinaire straffen van licht en één van streng arrest vermeldt, opgelegd in 1946, twee disciplinaire straffen van licht en één van streng arrest, opgelegd in 1952, benevens drie vonnissen van de Krijgsraad te Velde Zuid, onderscheidenlijk d.d. 11 maart 1953, 11 maart 1953 en 8 april 1953, waarbij eiser is veroordeeld onderscheidenlijk tot een militaire detentie voor de tijd van een maand voorwaardelijk met een proeftijd van een jaar, een geldboete van *f* 15.— en een geldboete van *f* 10.—;

Overwegende dat deze straflijst, inzonderheid gelet op de in 1952 en 1953 opgelegde straffen, op zich zelf zeker reden kan geven de geschiktheid van eiser om als korporaal der 1e klasse bij de landmacht te dienen, ernstig in twijfel te trekken;

Overwegende dat de Raad evenwel van oordeel is, dat er in het onderhavige geval redenen aanwezig zijn om zodanige ongeschiktheid toch niet gebleken te achten, en wel met name de volgende — aan gedaagde destijds niet alle bekende redenen:

a. dat eiser in de periode, waarin de gedragingen hebben plaats gehad, waarvoor bedoelde straffen zijn opgelegd, dienst heeft moeten doen onder, niet aan hem te wijten, ongunstige dienstverhoudingen;

b. dat hij vóór die periode „vrij goed” is beoordeeld;

c. dat de omtrent hem uitgebrachte rapporten, welke mede tot het ontslag hebben geleid, ten dele zijn uitgebracht door een meerdere, tegen wie eiser grieven had, welke later, althans tot op zekere hoogte, gegrond zijn gebleken, ten dele berustten op een straflijst waarop een op 23 oktober 1953 opgelegde disciplinaire straf van 8 dagen streng arrest voorkwam, welke echter krachtens beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 18 mei 1954 is moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt, ten dele voorts hun grond vonden in een op 31 oktober 1953 door eiser ingediend en later door hem ingetrokken verzoek om ontheffing van zijn vrijwillige verbintenis als beroepsmilitair, aan welk verzoek — naar achteraf is gebleken en door gedaagde ook niet is ontkend — een redelijk motief ten grondslag lag, ten dele tevens zijn gegrond op andere rekestten, die eiser in meer-

bedoelde periode heeft ingediend en eveneens althans tot op zekere hoogte, zijn te verklaren door vorenbedoelde dienstverhoudingen;

d. dat de luitenant-kolonel der Koninklijke Landmacht M. W. A. D., van wie één der in de aangevallen uitspraak vermelde rapporten afkomstig is, ter 's Raads terechtzitting heeft doen blijken, dat zijn rapporten over eiser anders zouden hebben geluid, indien hij destijds met alle hem later gebleken omstandigheden op de hoogte was geweest;

e. dat op 3 december 1954 en 17 januari 1955 door twee van eisers vroegere meerderen zeer gunstige schriftelijke verklaringen over hem zijn afgegeven en voorts de commandant der „Atomische Biologische „en Chemische School” te Breda, op 9 mei 1956 een verklaring heeft afgegeven, inhoudende:

„Ondergetekende, J. C. F. Reep, Majoor der Infanterie, commandant A.B.C.-school verklaart dat de heer A. C. N. sedert 29 april 1955 bij hem werkzaam is als schrijver.

„Gedurende deze periode heeft de heer A. C. N. vnd. zich doen kennen als een zeer harde, betrouwbare en accurate werker. Hij is bescheiden en uiterst correct in zijn optreden; op zijn werk wordt dan ook zeer veel prijs gesteld.

„Samenvattend wordt dzz. gesteld dat de prestaties van de heer „A. C. N. beoordeeld kunnen worden met *zeer goed*”

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenstaande *niet* aanvaardt, dat er voldoende gronden waren om als vaststaande aan te nemen, dat eiser door zijn wijze van dienen ongeschikt was om in de verkregen rang bij enig onderdeel van de landmacht te dienen, zodat het hem — zonder het predicaat „eervol” of „niet-eervol” — verleende ontslag moet worden gezegd in strijd te zijn met het bepaalde in het 1e lid van artikel 22 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht;

Overwegende dat dit ontslag mitsdien nietig moet worden verklaard, met vernietiging van de aangevallen uitspraak;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het aan eiser verleende ontslag nietig.

NASCHRIFT.

Hoewel de onderhavige uitspraak in hoofdzaak van feitelijke aard is, verdient zij toch opmerking, omdat het nu eenmaal niet zo vaak voorkomt, dat de ambtenarenrechter een door het administratief orgaan aangenomen ongeschiktheid verwerpt.

Van processueel belang is intussen de eerste rechtsoverweging der uitspraak van de c.r. Het beroep was immers reeds ingesteld tegen de aanzegging van het ontslag en niet tegen het, na het instellen van het beroep, afgekomen ontslagbesluit zelf.

Deze wijze van beroep instellen is zowel door het a.g. (stilzwijgend) als door de c.r. (uitdrukkelijk) gesanctionneerd. De c.r. heeft zich er niet over uitgelaten, of een beroep, ingesteld tegen het ontslagbesluit zelve en niet ook tegen de aanzegging, als een juiste wijze van proce-

deren zou worden aangemerkt. Aangenomen mag evenwel worden, dat een dergelijk beroep niet als tardief zou worden aangemerkt.

De c.r. merkt het onderwerpelijke beroep aan als te zijn gericht tegen het ontslag, aan eiser op 13-9-1954 aangezegd en op 19-10-1954 m.i.v. 13 december 1954 verleend. Conform deze redenering kon in het dictum ook niet volstaan worden met nietigverklaring der aanzegging, doch is het „verleende” ontslag nietig verklaard.

Een analoge situatie vinden wij in een vroegere uitspraak van de c.r., van 21-3-1950, AW 1949/K 12, a.r.b. 1950, 572, waarin ter sprake kwam de methode van ontslagverlening bij de gemeente Amsterdam. Bij schrijven van 27-12-1948 werd aan een ambtenaar het voornemen medegedeeld hem wegens ongeschiktheid anders dan tengevolge van ziels- of lichaamsgebreken te ontslaan. Tegen dit besluit werd beroep ingesteld doch niet tegen het ontslagbesluit zelf, dat op 16-2-1949 was gedagtekend. De c.r. aanvaardt ook hier deze, ietwat bevreemdende, wijze van ontslagverlening, doch slechts met dien verstande, dat een beroep, slechts tegen één dier besluiten ingesteld, geacht moet worden tegen beide besluiten gericht te zijn ook al is het beroep ingesteld vóór de datum, waarop het latere besluit was genomen.

In deze uitspraak merkte de c.r. nog op, dat het onderwerpelijke voornemen niet was het voornemen, bedoeld in artikel 103 der Ambtenarenwet 1929, zodat hier dus niet de bijzondere procedure van die bepaling (de c.r. in eerste en enige aanleg bevoegd) aan de orde was. De wettelijk voorgeschreven opzegtermijn achtte de c.r. in dit geval bepaald door de datum van de aanzegging van het ontslag (27-12-'48).

De redenering, welke de c.r. hier volgt, gaat uiteraard alleen op, als de twee besluiten zodanig samenhangen, dat zij als een onverbreekelijk geheel kunnen worden gekenschetst. Is dat niet het geval, dan zal tegen het latere besluit zelfstandig beroep moeten worden ingesteld. Zo overwoog de c.r. in zijn uitspraak van 26-7-1949, AW 1949/B 42, a.r.b. 1949, 631, dat in het systeem der Ambtenarenwet 1929 niet kan worden aangenomen, dat een reeds aanhangig beroep tevens zal zijn gericht tegen een, hangende de beroepszaak, nader genomen besluit, verrichte handeling of uitgesproken weigering. (Zie terzake ook c.r. 24-10-1935, AW 1935/K 30, a.r.b. 1935, 1035).

Indien evenwel in een bestreden besluit een wijziging wordt aangebracht, zal het vóór de wijziging aanhangig gemaakte beroep geacht kunnen worden gericht te zijn tegen het besluit, zoals dit nader is gewijzigd. Zie terzake b.v. c.r. 30-9-1937, AW 1937/K 37, a.r.b. 1938, 23.

Ik stelde in de aanvang, dat het niet zo vaak voorkomt, dat de ambtenarenrechter afwijkt van het ongeschiktheidsoordeel der administratie. De uitgebreide jurisprudentie terzake geeft daarvan slechts enkele voorbeelden, waarvan ik hier noëm: c.r.: 10-10-1935, AW 1935/K 48, Caljé II, 227; 16-9-1943, AW 1943/K 12, a.r.b. 1944, 84 (ambtenaresse van maatschappelijk hulpbetoon, die weigerde aan éénpansmaaltijd deel te nemen); 7-12-1948, AW 1948/B 105, a.b. 1949, 253 (directeur gasfabriek Beverwijk).

Het blijft uiteraard een waardering van feitelijk als vaststaande aan te nemen gegevens, waardoor altijd verschil van inzicht mogelijk is. Opgemerkt kan worden, dat de c.r. hier over meer gegevens beschikte, dan waarop het a.g. zijn oordeel heeft geveld en waarop de beslissing van de minister van oorlog berustte.

Van belang is voorts, dat de onderwerpelijke reglements bepaling het bevoegde administratief orgaan niet een discretionnaire bevoegdheid geeft, zoals dat wel het geval is met de bepaling van artikel 22, lid 1 sub e van het reglement M.A.K.L., door welke bepaling de rechtspositie van de militaire ambtenaar als „tamelijk wankel” is geoordeeld (c.r. 11-11-1952, MAW 1952/B 10, a.r.b. 1953, 362). E.H.N.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,
rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

5 maart 1956.

Voorzitter: M. S. Wierda; *Leden:* M. J. Jansen en Mr F. A. Helmstrijd;
Militaire leden: Ir M. Tans en V. E. Nierstrasz.

Uitspraak inzake:

Dr C. B., wonende te X. klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr W. H. Nijs, advocaat en procureur te Leeuwarden, tegen de Chef van het Militair Hospitaal te X., verweerder, niet verschenen ter openbare terechtzitting.

Klager, leider van een afdeling van een militair hospitaal, wordt door zijn chef met ziekteverlof gezonden. Hij was niet wegens ziekte buiten dienst.

Uit het samenstel der bepalingen van het VIIIe hoofdstuk van het R.M.A.K.L. blijkt, dat er geen gelegenheid is een militair, die zijn arbeid verricht, ziekteverlof te verlenen alvorens de uitslag van een commissoriaal geneeskundig onderzoek bekend is. Daartoe kan al zeer moeilijk grond aanwezig zijn, indien, gelijk i.c., zodanig onderzoek in het geheel niet heeft plaats gevonden.

Het aangevallen besluit moet daarom nietig worden verklaard.

(R.M.A.K.L. art. 72).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager, luitenant-kolonel-arts ingedeeld bij het militair hospitaal te X. als leider van de neurologische afdeling, een brief, gedagtekend 15 augustus 1955 heeft ontvangen van de chef van voormeld militair hospitaal, luidende:

„Ter bevestiging van hetgeen 13 augustus jl. is besproken, deel ik „U mede, dat ik U — in afwachting van een nadere beslissing — „m.i.v. diezelfde datum ziekteverlof verleen.”;

Overwegende dat klager onder overlegging van een afschrift van deze brief bij voorlopig klaagschrift en nader klaagschrift beroep heeft

ingesteld en op de gronden door hem aangevoerd heeft gevorderd de maatregel(en), welke door de chef van het militair hospitaal X. tegen klager zijn genomen, — te weten het stellen op non-activiteit en/of het ongevraagd zenden met ziekteverlof, gelijk hierboven omschreven — nietig te verklaren, althans te vernietigen en te bepalen dat klager in de gelegenheid dient te worden gesteld zijn werkzaamheden als leider van de Neurologische Afdeling van het militair hospitaal X. te hervatten en op een normale wijze voort te zetten;

IN RECHTE:

Overwegende dat de maatregel, welke de chef van het militair hospitaal te X. jegens klager op 13 augustus 1955 heeft genomen, is het verlenen aan klager ingaande 13 augustus 1955 van ziekteverlof, hetgeen blijkt uit diens brieven van 13 augustus 1955 en 26 september 1955, alsmede uit de brief van de sous-chef van het militair hospitaal van 16 augustus 1955, gericht aan de Inspecteur van de geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht als ook uit de brief van de Inspecteur van de geneeskundige dienst der Koninklijke landmacht van 17 oktober 1955, gericht aan klager;

Overwegende dat mitsdien moet worden onderzocht of dit besluit of deze handeling strijdt met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dienaangaande dat klager niet uit zich zelf de arbeid heeft neergelegd en ook niet van oordeel was door ziekte ongeschikt te zijn om zijn werk te verrichten;

Overwegende dat blijkens artikel 72, 1e lid, 3e volzin van het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht ten aanzien van een militair als klager, die niet wegens ziekte buiten dienst is, maar van wie nochtans op goede gronden wordt verondersteld, dat zijn „lichamelijke of geestelijke toestand een beletsel vormt om zijn „dienst naar behoren te verrichten”, een commissoriaal geneeskundig onderzoek kan worden ingesteld;

Overwegende dat uit deze bepalingen blijkt, dat het hierbedoelde commissoriaal geneeskundig onderzoek strekt ter beantwoording van de vraag, of dienstverrichting al dan niet door ziekte is uitgesloten, aangezien van *hervatting* van de dienst — welke immers niet is neergelegd — geen sprake kan zijn;

Overwegende dat de bepalingen omtrent aanspraken in geval van ziekte, neergelegd in Hoofdstuk VIII van het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke landmacht, niets voorschrijven omtrent een handelwijze in een geval als dat van klager, nadat uit een commissoriaal geneeskundig onderzoek zou zijn gebleken, dat dienstverrichting is uitgesloten, zodat dan wellicht de bevoegdheid bestaat de militair ziekteverlof te verlenen;

Overwegende dat hieruit en tevens uit het samenstel van de bepalingen van hoofdstuk VIII voormeld, echter volgt, dat er geen gelegenheid is, de militair, die zijn arbeid verricht, alvorens de uitslag van een commissoriaal geneeskundig onderzoek bekend is, ziekteverlof te verlenen;

Overwegende dat voor het verlenen van ziekteverlof al zeer moeilijk

grond aanwezig kan zijn, indien nog in het geheel geen geneeskundig onderzoek, welk ook, is ingesteld, gelijk in klagers geval;

Overwegende dat weliswaar verweerder, zijnde klagers chef en zelf arts in zijn brief van 27 oktober 1955 spreekt van een symptomen-complex bij klager, doch dat zulks niet inhoudt, dat deze chef geacht zou moeten worden klager geneeskundig te hebben onderzocht, hetgeen ook niet is beweerde;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de verlening van ziekteverlof aan klager op 3 augustus 1955 in strijd geacht moet worden met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, zodat het aangevallen besluit dient te worden nietig verklaard;

Overwegende met betrekking tot klagers vordering, om te bepalen dat hij in de gelegenheid dient te worden gesteld zijn werkzaamheden als leider van de Neurologische Afdeling van het militair hospitaal te X. te hervatten en op de normale wijze voort te zetten, dat, wanneer deze uitspraak in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, het aangevallen besluit geenszins aan zijn dienstherhvatting in de weg kan staan, waaruit volgt, dat klagers hierbedoelde toevoeging aan zijn vordering geen zin heeft, of, zo hij bedoelt een garantie met betrekking tot de hervatting c.q. voortzetting van zijn dienst — ondanks eventuele andere, inmiddels genomen maatregelen — die vordering buiten het aangevallen besluit omgaat;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het aangevallen besluit nietig;

Verklaart het beroep in zoverre gegrond;

Verklaart het beroep niet-ontvankelijk inzoverre klager anders of meer vordert;

[Geen hoger beroep ingesteld (*Red.*)].

NASCHRIFT.

Blijkens de 2e overweging dezer uitspraak laat het a.g. in het midden of te dezen een besluit dan wel een handeling van verweerder wordt aangevochten. Het is wel eens moeilijk de grens te trekken tussen een besluit en een handeling doch i.c. is daarvoor m.i. geen reden. Men kan toch zeer wel spreken van een besluit om klager met ziekteverlof te sturen.

In de voorlaatste overweging — en in het dictum — is trouwens alleen maar sprake van nietigverklaring van het aangevallen besluit, zodat het a.g. hier blijkbaar zijn aanvankelijke aarzeling heeft overwonnen.

De nietigverklaring betekent, dat het aangevallen besluit geacht moet worden nimmer te hebben bestaan, zodat het ziekteverlof van de baan is en de klager automatisch met het in kracht van gewijsde gaander uitspraak zijn functie zal kunnen hervatten. Minder juist is daarom in de laatste rechtsoverweging gesteld, dat het aangevallen besluit aan zijn dienstherhvatting niet in de weg kan staan, nu immers met de nietigverklaring dat besluit geacht moet worden niet te hebben bestaan.

Het valt in deze uitspraak op, dat het a.g. tot nietigverklaring komt,

doordat het het aangevallen besluit in strijd acht met het samenstel van bepalingen, voorkomend in hoofdstuk VIII R.M.A.K.L. Dienovereenkomstig is in de voorlaatste rechtsoverweging ook overwogen, dat het bestreden besluit g e a c h t moet worden in strijd te zijn met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften.

Wat de zaak zelve betreft nog het volgende. Het a.g. constateert, dat de regeling van hoofdstuk VIII eigenlijk geen bepalingen inhoudt, welke voorzien in het geval, dat een militaire ambtenaar met ziekteverlof wordt gestuurd. Onder artikel 61, lid 2, R.M.A.K.L. zou dit geval desnoods gebracht kunnen worden, doch fraai zou een dergelijke constructie stellig niet zijn.

Toch gaat de uitspraak van het a.g. wel ver, doordat uit het ontbreken van een bepaling, als hierbedoeld, jo. de 3e zin van lid 1 van artikel 72 wordt afgeleid, dat verlening van ziekteverlof niet kan geschieden dan nadat commissoriaal geneeskundig onderzoek heeft plaatsgevonden. Zou men niet mogen aannemen, dat de bevoegdheid met ziekteverlof te zenden bestaat, nu zij nergens verboden is? In de 3e zin kan men dan een waarborgbepaling zien om, zo de betrokkene het met het verlenen van ziekteverlof niet eens is, door een geneeskundige commissie te doen uitmaken, of de betrokkene in staat is zijn dienst te verrichten. De 3e zin legt de ambtenaar uiteraard de verplichting op zich aan zodanig onderzoek te onderwerpen.

Van belang is in deze nog, dat de 3e zin het woord „kan” vermeldt, d.w.z. dat hier voorhanden is een facultatieve bepaling. Juist daarom gaat het zo ver om, zoals het a.g. doet, langs de weg zijner redenering te komen tot een verplichting commissoriaal geneeskundig onderzoek te doen voorafgaan aan het verlenen van ziekteverlof.

De 3e zin is analoog aan het bepaalde in art. 36a A.R.A.R. Jurisprudentie op deze bepaling is, voorzoverre is na te gaan, niet verschenen.

E. H. N.

BURGERLIJKE RECHTSpraak.

Hoge Raad (Strafkamer).

Arrest van 7 februari 1956.

President: Mr Fick; *Leden:* Mrs Feber, Van Berckel, Westerouen van Meeteren en Hülsmann (rapp.).

Binnentreden van een woning.

Politiebeambten pakten verdachte, terwijl deze zich in de deuropening van zijn woning bevond, vast. Binnentreden van een woning? Rechtmatige uitoefening der bediening?

De nadruk behoort te vallen op de bescherming van den huisvrede tegen inbreuken van buitenaf, ongeacht het lichaamsdeel dat hij, die inbreuk maakt binnen de woning, welke toegang hem geweigerd is, zoude willen brengen, waaraan niet afdoet dat de wetgever bij zijn gebruik van de termen „betreden” en „binnentreden” blijkbaar voornamelijk heeft gedacht aan den vorm waarin in de practijk de met de

wettelijke waarborgen omgeven inbreuk zich het veelvuldigst zal voordoen

Anders: A.G. s' Jacob. *)

(W.Sr. art. 180; W.Sv. art. 120 en Grondwet art. 172).

Op het beroep van den P.-G. bij het Hof te 's-Gravenhage, req. van cassatie tegen een arrest van dit Hof van 5 oct. 1955, waarbij in hoger beroep van een vonnis van de Rb. te Dordrecht van 15 april 1955, onder gedeeltelijke bevestiging — voor zover gereq., zijnde: C. M. B., van beroep monteur, wonende te Z., van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde was vrijgesproken — en gedeeltelijke vernietiging van dit vonnis — voorzover hij wegens het hem in de tweede plaats ten laste gelegde ter zake van „wederspanningheid” tot straf was veroordeeld — gereq. van laatstbedoeld deel der telastelegging eveneens is vrijgesproken; (namens gereq. gepleit door Mr D. Huurman, Gorinchem).

De Hoge Raad, enz.;

Gehoord enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den req. voorgesteld bij schriftuur en luidende:

„S. van de artt. 180 Sr., artt. 54, 55, 120 123 Sv., 172 Grondwet, „door te beslissen dat de ambtenaren, handelende als door het Hof „feitelijk vastgesteld, niet waren in de rechtmatige uitoefening hunner „bediening;”

Gehoord den A.-G. s'Jacob namens den P.-G. in zijn conclusie, daartoe strekkende dat enz. (zie achter het arrest — *Red.*);

O. dat, nu het beroep is gericht tegen een vrijspraak, allereerst moet worden onderzocht, of het ontvankelijk is;

O. dienaangaande:

dat aan den gereq. bij inleidende dagvaarding is ten laste gelegd „dat hij in of omstreeks den nacht van 27 op 28 mei 1954 te G.:

„1. opzettelijk gewelddadig zijn echtgenote W. van der W. een slag „op het hoofd heeft gegeven, ten gevolge waarvan zij pijnlijk werd „aangedaan;

„2. toen de agent van Gemeentepolitie te G., tevens onbezoldigd „Rijksveldwachter, A. van V. en de adspirant-agent van Gemeente- „politie te G., tevens onbezoldigd Gemeenteveldwachter J. A. van D., „hem, verd., in verband met een hun door den Inspecteur van Politie „G. H. M., waarnemend Korpschef te G., tevens hulp-Officier van „Justitie, gegeven opdracht om hem, verd., aan te houden en bij hem, „Inspecteur, voor te geleiden — een en ander in verband met het „sub 1. genoemd, op heterdaad ontdekt, misdrijf en met een tegen „hem, verd., gerezen verdenking van het plegen van het misdrijf, „genoemd in art. 285 Sr. (te weten: bedreiging met enig tegen het „leven gericht misdrijf), terwijl ten aanzien van dit feit het optreden „van den O. van J. niet kon worden afgewacht, — hem, verd., hadden „aangehouden en vastgegrepen, ten einde aan bovengenoemde last te

*) Zie noot onder het arrest. (*Red.*).

„voldoen, zich met geweld tegen die politiebeambten heeft verzet door „gewelddadig te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting als „die, waarheen genoemde politieambtenaren hem, verd., wilden „brengen.”

O. dat req. in zijn tegen het arrest in zijn geheel ingestelde beroep, voorzover betreffende de daarin vervatte vrijspraak van het eerste ten laste gelegde feit, tegen welke vrijspraak req. ook geen middel heeft aangevoerd, niet ontvankelijk is;

O. dat het Hof zijn van het tweede ten laste gelegde feit gegeven vrijspraak doet steunen op de navolgende overwegingen:

„dat het Hof de dagvaarding aldus leest, dat de door de Inspecteur „van Politie, tevens Hulpofficier van Justitie, G. H. M. gegeven opdracht tot aanhouding, impliceert, dat deze aanhouding volgens de „wettelijke regelen zou plaats vinden, daar toch slechts bij deze lezing „de politiebeambten A. van V. en J. A. van D. zouden zijn in de rechtmatige uitoefening hunner bediening als bedoeld in art. 180 Sr.;

„dat het Hof niet bewezen acht, hetgeen aan de verd. bij de — aldus „gelezen — dagvaarding is ten laste gelegd, in het bijzonder niet, dat „verd. wederspanning heeft gepleegd tegen ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

„dat het Hof met name van oordeel is, dat het deze beiden politiebeambten in casu niet geoorloofd was, verd., terwijl deze zich in de „deuropening van zijn woning bevond, vast te pakken, waarbij zij „kennelijk, zoal niet met hun voeten, dan toch met één arm of beide „armen binnen de woning zijn geweest;

„dat ook dit laatste feit valt onder „binnentreden van een woning” „als bedoeld in art. 120 Sv.;

„dat toch dit art. een uitvoeringsregeling is van art. 172 van de „Grondwet, hetwelk een waarborg geeft tegen willekeurige inbreuk op „de huisvrede door een ambtenaar, zodat ook art. 120 Sv. overeenkomstig de strekking dezer grondwettelijke bepaling moet worden geïnterpreteerd;

„dat hieruit volgt, dat de politiebeambten i.c. tegen verd.'s wil niet „slechts geen voet binnen de woning van verd. mochten zetten, doch „evenmin een arm door de deuropening mochten steken, teneinde verd. „vast te grijpen”;

O. dat het Hof, de telastelegging aldus lezende, dat van de daarin vervatte feitelijke omschrijving de omstandigheid, dat de politiebeambten van V. en van D. waren „werkzaam in de rechtmatige uitoefening „hunner bediening”, een element van het strafbare feit uitmaakte, daarbij bedoelde uitdrukking heeft opgevat in denzelfden zin als waarin zij, naar 's Hofs oordeel, in art. 180 Sr. wordt gebezigd;

O. dat mitsdien dient te worden nagegaan, of het Hof, zijn vrijspraak motiverende met de weergegeven overwegingen, daarbij is uitgegaan van een onjuiste opvatting van het begrip „werkzaam in de rechtmatige „uitoefening zijner bediening” als voormeld;

O. dat req. zijn mening dat zulks niet het geval is als volgt heeft toegelicht:

„Van de beide gronden voor het arrestatiebevel blijft er in het arrest „één over: verdenking van het misdrijf van art. 285 Sr., waarop art. „54 Sv. van toepassing is. Hiervoor is al wat nodig is in de telaste- „legging gesteld en bij het onderzoek gebleken. De door de politie- „beambten gemaakte fout zou alleen zijn, dat zij bij de aanhouding de „woning van de verd. op onregelmatige wijze zijn „binnengetreden”.

„Ik moet hierbij uitgaan van de feiten, zoals zij door het Hof vast- „gesteld zijn, daarbij in het midden latende of deze vaststelling geheel „juist is. Het komt er dan in het kort op neer, dat de verd., na in een „vroeger stadium aan de agenten het verblijf in zijn woning te hebben „ontzegd, en nadat deze de woning verlaten hadden, nog vanuit de deur „van zijn woning tegen de zich op straat bevindende agenten stond te „schelden. Zij hebben hem daarop, terwijl hij in de deur van zijn „woning stond, vastgegrepen.

„Volgens het Hof was het daarbij naar binnen steken van een arm „„binnentreden” van de woning in de zin van art. 120 Sv., waarbij dus „de daarvoor vereiste formaliteiten in acht hadden moeten worden „genomen. (De vaststelling dat men in een dergelijke situatie „kenne- „„lijk” met een arm of beide armen binnen de woning komt, laat ik „gaarne voor rekening van het Hof).

„Ik mag hiertegenover wel voorop stellen, dat aldus onder „binnen- „„treden” iets wordt gebracht, wat in het normale taalgebruik daar „bepaald buiten valt, hetgeen in het algemeen niet geoorloofd is.

„Men zou hier misschien overheen kunnen stappen, indien art. „120 Sv. inhield een te enge, en daardoor gebrekkige, regeling voor „een in art. 172 van de Grondwet in ruimer vorm gegarandeerd recht, „die men dan ging „interpreteren” „overeenkomstig de strekking dezer „„grondwettelijke bepaling”, maar dit is niet het geval. De woorden „van art. 120 Sv. stemmen overeen met die van art. 172 der Grond- „wet. Het gaat dus uitsluitend om vaststelling van de omvang der „garantie, die art. 172 van de Grondwet aan de bewoners geeft.

„Art. 172 van de Grondwet waarborgt niet een vaag, en voor uitleg „vatbaar, begrip als „huisrecht” of „vrijheid van woning”, maar bevat „de concrete formulering: „het binnentreden in een woning tegen de „„wil van de bewoner”. Natuurlijk is dit art. de vorm, waarin „het „„huisrecht” of „de vrijheid van woning” in Nederland wordt ver- „zekerd. Maar evenzeer is het de maat, waarin deze wordt verzekerd. „Er zijn allerlei gedragingen denkbaar, waarvan men kan beweren, dat „zij zijn in strijd met wat men onder „huisrecht” wil verstaan, maar die „onmiskkenbaar niet vallen onder de garantie van art. 172 der Grond- „wet. Ik herinner mij b.v. een recente geschiedenis van een gemeente, „die boven het hoofd van de bewoner een onbewoonbaar verklaarde „woning begon af te breken. Naar aanleiding van dergelijke voorvallen „kan men desgewenst betogen, dat „het huisrecht” beter moet worden „gewaarborgd, dan art. 172 der Grondwet doet, maar men kan niet „alles, wat men als een inbreuk op „het huisrecht” beschouwt, gaan „betiteln als „binnentreden van een woning”.

„Het wil mij dan ook voorkomen, dat „het huisrecht” alleen is ge-

„waarborgd in de mate, waarin art. 172 der Grondwet dit bepaalt. „Misschien had de wetgever een ruimer garantie kunnen geven, maar „hij heeft dit nu eenmaal niet gedaan, en de rechter zal zich bij die „bepaalde betekenis van art. 172 van de Grondwet hebben neer te „leggen. Er is hier geen plaats voor een „interpretatie” die onder het „volkomen duidelijke woord „binnentreden” mede wil begrijpen ge- „dragingen, die klaarblijkelijk iets anders zijn.

„Van een zo ernstige lacune, dat deze desnoods op een dergelijke „gewrongen wijze zou moeten worden aangevuld, kan men in feite ook „bezwaarlijk spreken. De arm der politie moge figuurlijk ver reiken — „een inbreuk op „het huisrecht” met een arm, gestoken door een open- „staande deur of raam, reikt letterlijk noch figuurlijk ver. En bescher- „ming van lieden, die in hun open voordeur politieagenten staan uit te „schelden, lijkt ook meer op bescherming van publieke ordeverstoring, „dan van de vrijheid van woning.”

O. nu, dat het Hof, door te oordelen, dat de politiebeambten, terwijl kennelijk niet was voldaan aan de in de artt. 120 vlg. Sv. gestelde vereisten, niet bevoegd waren ter aanhouding van gereq. tegen diens wil een arm of beide armen door de deuropening binnen diens woning te brengen en zij daarbij mitsdien niet handelden „in de rechtmatige uit- „oefening hunner bediening”, niet van een onjuiste opvatting van dit begrip heeft blijk gegeven;

dat immers de artt. in Sv., die het „betreden van” of „binnentreden „in” een woning tegen den wil van den bewoner, zij het ter aanhouding van een verd., zij het ter inbeslagneming, zij het voor het doen van een schouw, aan beperkende voorschriften onderwerpen, alle strekken ter waarborging van het recht van den huisvrede, dat wil zeggen van het recht op eerbiediging van de onschendbaarheid der woning en bescherming van derzelver vrede tegen verontrusting zonder noodzaak van buiten af, hetwelk ook in art. 172 der grondwet zijn principiële erkenning heeft gevonden;

dat op zich zelf reeds de onderhavige handeling, het beetpakken ter arrestatie binnen de feitelijke begrenzing van het huis, is een handeling, die geëigend is den binnen die grenzen te eerbiedigen vrede te schenden;

dat, gelijk de artt. 99 en 111 waarborgen stellen bij „inbeslagneming „in een woning” geheel in het algemeen, derhalve eveneens bestrijkende de gevallen waarin het in beslag te nemen voorwerp bereikbaar zoude blijken te zijn voor iemand die daartoe geen stap in de woning zoude behoeven te zetten, evenzo bij de vaststelling van den inhoud der wettelijke voorschriften nopens het betreden of binnentreden van een woning voor een van voormelde doeleinden de nadruk behoort te vallen op de bescherming van den huisvrede tegen inbreuken van buitenaf, ongeacht het lichaamsdeel, dat hij, die inbreuk maakt binnen de woning, welker toegang hem geweigerd is, zoude willen brengen, waaraan niet afdoet dat de wetgever bij zijn gebruik van de termen „betreden” en „binnentreden” blijkbaar voornamelijk heeft gedacht aan den vorm waarin in de practijk de met de wettelijke waarborgen omgeven inbreuk zich het veelvuldigst zal voordoen;

dat wat in het bijzonder nog de gevallen van „aanhouding” betreft voor een onderscheiding naar gelang de zich in de woning bevindende aan te houden persoon al dan niet tevens zich schuldig maakt aan enige versterking der publieke orde, als waarop req. aan het slot zijner toelichting doelt, geen plaats is;

dat dit immers blijkt uit de geschiedenis van de totstandkoming van art. 3 der wet van 21 Juli 1890 Stb. 127 — waaraan de ontwerper van het huidige Wetboek van Sv. het begrip „binnentreden in een woning „tegen den wil van den bewoner” heeft ontleend, daarbij niet latende blijken van enige bedoeling om in den inhoud van dit begrip wijziging te brengen — wijl, getuige het antwoord des ministers op een desbetreffende vraag in het voorlopig verslag, zowel de commissie van rapporteurs uit de Tweede Kamer als de minister blijken te zijn uitgegaan van de opvatting, dat zelfs in tijden van onrust, wanneer krachtig optreden vereist is, b.v. wanneer uit huizen met projectielen wordt geworpen, aan de wettelijke waarborgen gelegen in een algemene of bijzondere last tot het binnentreden in een woning tegen den wil van den bewoner in beginsel de hand behoort te worden gehouden;

O. dat, nu het Hof aan den term „in de rechtmatige uitoefening „hunner bediening”, welken het in de telastelegging leest, niet een andere betekenis heeft toegekend dan deze uitdrukking in art. 180 Sr. bezit en ook overigens uit niets blijkt, dat de vrijspraak van het in de tweede plaats telastegelegde feit niet zou zijn een vrijspraak als bedoeld in art. 430 eerste lid Sv. waartegen cassatie-beroep niet zou zijn toegelaten, het ingestelde beroep ook wat dit deel der telastelegging betreft niet kan worden ontvangen;

Verklaart het beroep niet-ontvankelijk.

Conclusie Adv.Gen. Mr s' Jacob.

Post alia:

De overweging, dat het Hof in het bijzonder niet bewezen acht, dat verd. de wederspanningheid heeft gepleegd tegen ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, welke laatste slechts een qualificatie bevattende, woorden in de, zuiver feitelijk gestelde, telastelegging niet voorkomen, doet de vraag rijzen of niet reeds hieruit blijkt dat van een werkelijke vrijspraak niet kan worden gesproken. Echter zou deze conclusie alleen gewettigd zijn wanneer bleek dat het Hof de feitelijke inhoud van de telastelegging geheel bewezen achtte en derhalve slechts bedoelde te zeggen dat op die feiten de qualificatie van art. 180 Sr. naar 's Hof's oordeel niet van toepassing was (Zie H. R. 15 Juni 1931, N. J. 1933 p. 49, H. R. 16 Oct. 1933 N. J. 1933 p. 1626, H. R. 1 Dec. 1930 N. J. 1931 p. 1102 en H. R. 26 Mei 1930 N. J. 1930 p. 1235). Dit is echter duidelijk in de onderhavige zaak niet het geval, zoals blijkt uit de overweging welke het Hof aan de hier besprokene vooraf doet gaan en waarin het Hof zijn lezing van het feitelijk telastegelegde vastlegt. Deze vastlegging doet zien dat het Hof slechts heeft willen beslissen dat een element van het strafbare feit, waarop de telastelegging doelt en voor het aanwezig zijn van welk

element in de telastelegging feiten zijn genoemd, hier niet bewezen is. (H. R. 28 Jan. 1935 N. J. 1935 p. 564).

Echter komt dan uit die overwegingen, in verband met het daarop volgende, wel vast te staan dat de gegeven vrijspraak enkel wordt gedragen door 's Hof's opvatting omtrent een wettelijk begrip, dat, zij het in andere bewoordingen, ook in de telastelegging voorkomt. De door het Hof aan de dagvaarding gegeven uitleg zal immers, nader gepreciseerd, aldus zijn op te vatten dat het Hof deze aldus leest, dat de door de Inspecteur van Politie, tevens hulp-officier van Justitie G. H. M. gegeven opdracht tot aanhouding, impliceert, dat deze aanhouding zal plaats vinden volgens de wettelijke regelen omtrent het aanhouden van verdachten, neergelegd in de eerste afd. van titel 4 van het I boek van het Wetb. van Sv. en wel in het bijzonder zonder daarbij in strijd met de voorschriften van art. 55 j° art. 120 e.v. een woning binnen te treden tegen de wil van de bewoner. Dit laatste nu acht het Hof in het bijzonder niet bewezen op grond van zijn, in het arrest ontwikkelde, opvatting omtrent de begrippen „binnentreden” en „betreden” onderscheidenlijk voorkomende in de artt. 120 en 55 Sv. De vraag is derhalve of die opvatting de juiste is, waarbij er van mag worden uitgegaan, gelijk het Hof kennelijk ook doet, dat de wetgever met het „betreden” van een woning hetzelfde heeft bedoeld als met het „binnentreden” daarvan.

Uit de overwegingen van het arrest volgt nu dat het Hof onder binnentreden mede begrijpt elk brengen van een lichaamsdeel geheel of ten dele, binnen de omgrenzing van het tot woning gebezigde gebouw.

Req. doet hiertegenover een beroep op de taalkundige betekenis van „binnentreden”, welke op zich zelve reeds een zo ruime interpretatie als die van het Hof onmogelijk zou maken. Dat hiermede zou zijn bedoeld — gelijk de geachte pleiter voor gereq. in zijn mondelinge bestrijding van het middel wil doen voorkomen — dat alleen een zich te voet begeven in de woning als binnentreden zou mogen worden aangemerkt en dus een binnengaan op andere wijze, b.v. te paard of per voer- of vliegtuig, ook zonder last van het bevoegd gezag geoorloofd zou zijn, lijkt mij niet aannemelijk. Mij dunkt dat het middel slechts binnentreden wil gelijk stellen met binnengaan, zich begeven in. Zuiver taalkundig lijkt mij dit zeer zeker te verdedigen, maar tot een juiste interpretatie van de artt. 55 en 120 Sv. geraakt men langs die weg toch niet. Daartoe zal mede rekening zijn te houden met de achtergrond van die voorschriften met het rechtsgoed dat de wetgever met die voorschriften heeft willen beschermen, te weten de huisvrede, zoals deze in art. 172 der Grondwet wordt erkend. De omvang van dit recht op huisvrede, de betekenis daarvan in rechte wordt door verschillende wettelijke voorschriften o.a. door de artt. 138 en 370 Sr. en 55, 96, 97, 99, 110, 111, 112, 120 e.v., 150, 151, 155, 192 en 318 Sv., nader bepaald. Het moge derhalve niet geheel juist zijn om, zoals het Hof doet, art. 120 Sv. aan te merken als een uitvoeringsregeling van art. 172 Gw. — immers ook zonder het bestaan van laatstgenoemd voorschrift zou door de eerdergenoemde wettelijke voorschriften een recht

op huisvrede zijn erkend en bepaald —, toch zal bij de beoordeling van de betekenis dier voorschriften en met name van de daarin ge- bezigde termen „betreden”, „binnentreden” en „binnendringen” reke- ning zijn te houden met de betekenis van het begrip „huisvrede” zoals dit historisch is gegroeid en zoals dit ook de wetgever, zowel in de grondwet als in de verschillende bijzondere wetten, voor ogen heeft gestaan. Bij dit begrip huisvrede nu gaat het, naar het mij wil voor- komen, niet zo zeer om de persoon van de bewoner als wel om de woning, en dan niet om de woning als gebouw maar om de woning als het territoir waar de bewoner met zijn gezin zijn gebied heeft, waar hij eigen baas is, derhalve om de besloten sfeer, de intimiteit van de woning. Buys (Grondwet II p. 396) noemt de woning in dit verband: „de plaats, waar de mens feitelijk zijn privaat huiselijk leven lijdt en „die hij daarom aan zijn persoon verbindt door ze van de buitenwereld „af te sluiten”. Hetzelfde bedoelt dunkt mij Verkouteren (Art. 153 Grondwet. Diss. A'dam 1880 p. 77) wanneer hij het eigenlijke object van het huisrecht noemt: „de instandhouding van het meer abstracte „begrip: „huisvrede”, „de eerbiediging van de persoonlijke vrijheid van „de bewoner in zijn huis” en iets verder (p. 93): „het behoud van de „vrede des huizes”. (Zie ook Lenting-Romeijn Schets van het Neder- lands Staatsbestuur p. 31: „De bedoeling van ons artikel (158, thans „172 Gw.) komt dus tenslotte hierop neer dat de woning niet zonder „noodzaak mag verontrust worden” en Harinxma thoe Slooten Het binnentreden van woningen Diss. Leiden 1891, p. 13: „Maar men ver- „gete niet, dat het artikel 158 zelf niet de persoonlijke vrijheid met „zoveel woorden beschouwt, maar de woning”). Voorts mag worden gewezen op het zowel in de Franse wetgeving (zie Buys II p. 394) als- ook in het ontwerp van wet ter verzekering van de toepassing van bij het Wetb. van Sv. toegelaten vrijheidsbeneming, ingediend bij Konink- lijke Boodschap van 8 Dec. 1887 (W. 5586), voorkomende onder- scheiding, al naar gelang een eventuele schending van de huisvrede plaats vindt bij nacht, dan wel overdag, een onderscheid, dat slechts denkbaar is, wanneer men de huisvrede beschouwt als de sfeer van de woning, de intimiteit daarvan. Bij nacht immers is die beslotenheid, die intimiteit groter dan bij dag, wanneer het contact met de buiten- wereld gemakkelijker is en meer voor de hand ligt.

Dat een inbreuk op de huisvrede ook aanwezig kan zijn in een woning, welke tijdelijk onbewoond is of waarvan de bewoner tijdelijk afwezig is, is niet aan twijfel onderhevig. De sfeer, de beslotenheid van de woning heeft niet alleen betrekking op de persoon van de bewoner, maar strekt zich ook uit over de in de woning aanwezige goederen. Ook daar waar het betreden van de woning alleen ten doel zou hebben zich in het bezit te stellen van zich daar bevindende goederen heeft de wetgever daarom regels gesteld ter bescherming van de huisvrede. In de eerste plaats vinden wij deze beperkingen daar waar het gaat om inbeslagneming of huiszoeking in een woning (artt. 96, 97, 99, 110, 111, 112, 150, 151, 155 en 192 Sv.), maar ook daar waar de wetgever de schending van de huisvrede als strafverzwarende omstandigheid

heeft doen gelden bij vermogensmisdrijven, zoals in art. 311 onder 3° en 5° (inklimming) en 312, lid 2 onder 1° en 3° Sr. (Zie Verslag IIe Kamer bij Smidt II p. 476). Of deze verzwarende omstandigheden in een bepaald geval aanwezig zullen zijn zal derhalve, als het om een woning gaat, mede afhangen van de vraag of de huisvrede werd geschonden. Bij het enkel brengen van de arm door een geopend venster of een geopende deur zal dit zeker niet steeds het geval zijn. (Aldus ook Noyon-Langemeijer I p. 488, Hof A'dam 12 Febr. 1889 W. 5711 Rb. Rotterdam 29 Nov. 1888 W. 5663).

Ten aanzien van misdrijven tegen lijf of leven gericht kent ons W. v. Sr. — anders dan het Germaanse Recht (van de Pot 5e dr. p. 443) — zodanige verzwarende omstandigheden niet. Men zou zich echter zeer wel kunnen voorstellen dat, wanneer de in art. 311 onder 3° en 5° Sr. genoemde verzwarende omstandigheden ook zouden gelden bij het misdrijf van mishandeling, niet elke vuistslag, door een open venster aan een zich in een woning bevindend persoon toegebracht, als een mishandeling onder 1 der genoemde verzwarende omstandigheden zou kunnen worden aangemerkt. Ook daar zou moeten worden nagegaan in hoeverre door de delictshandeling mede de huisvrede zou zijn verstoord. En waar het hier gaat om een aanslag van buiten af op de persoon van hem die zich in de woning bevindt, zullen daarbij niet alleen objectieve factoren bij de beoordeling een rol spelen, doch ook subjectieve. Of de huiselijke sfeer is doorbroken zal immers mede er van afhangen of het slachtoffer in die sfeer verkeerde. Het enkele feit, van het aanwezig zijn binnen de feitelijke begrenzing van de woning is daarvoor naar het mij voorkomt niet beslissend. Men kan zeer wel binnen de muren van een woning zijn, zonder in de beslotenheid van die woning te verkeren, aan de huisvrede deel te hebben. De leverancier die aan de woning van een klant een bestelling aflevert en op de drempel of op de deurmat van diens woning op zijn geld staat te wachten, bevindt zich feitelijk in de woning, doch heeft geen deel aan de huisvrede. En ook de bewoner zelf kan, hoewel binnen de feitelijke begrenzing van het huis blijvende, de beslotenheid van zijn woning verlaten, zich als het ware in de openbaarheid begeven. Dit wordt niet zozeer bepaald door de plaats, waar hij zich binnen de muren bevindt — al is die plaats vanzelfsprekend van betekenis — als wel door de wil, de gezindheid van de betrokkene. Wie in het geopende venster van zijn woning zijn courant zit te lezen of zijn huishoudelijke bezigheden verricht, bevindt zich — ook al zou een deel van zijn lichaam buiten de feitelijke begrenzing van het huis uitsteken — binnen de sfeer van de huisvrede, maar wie in de open deur van zijn woning staande in contact treedt met de buitenwereld heeft de beslotenheid van die woning verlaten en kan derhalve op de bescherming van de huisvrede niet langer een beroep doen.

Mij dunkt, dat een gelijke maatstaf zal zijn aan te leggen waar het gaat om het betreden van een woning door een ambtenaar ter aanhouding van een verdachte. Wie zich in de sfeer van de huisvrede bevindt zal, ook al kan de met de aanhouding belaste ambtenaar hem,

zonder het huis binnen te gaan, met een enkele greep bereiken, niet mogen worden aangegrepen, zonder dat aan de voorwaarden van art. 120 Sv. is voldaan, doch hij die op de drempel van zijn woning staande met de buitenwereld in contact treedt en derhalve handelt „in het „openbaar”, in de zin waarin dit begrip b.v. voorkomt in de artt. 131, 133, 137a, 137c, 147, 239, 266, 426, 435a en 451 Sr., zal bij zijn aanhouding op diezelfde plaats niet een beroep kunnen doen op schending van de huisvrede, van de beslotenheid van zijn woning. Wanneer in dat geval de hem aanhoudende ambtenaren de arm geheel of ten dele over de drempel van de woning brengen is van binnentreden in die woning, d.w.z. in de intimiteit van die woning geen sprake, zodat de artt. 55 en 120 Sv. niet van toepassing zijn.

Of nu in het onderhavige geval bij de aanhouding van de verd. de huisvrede in bovengenoemde zin is geschonden laat zich uit de stukken, welke voor kennisgeving door Uw Raad in aanmerking komen, niet met zekerheid vaststellen. Of, zoals req. in de toelichting op het middel stelt, gereq. op de drempel van zijn woning op de, zich op de openbare weg bevindende, politieambtenaren stond te schelden — in welk geval hij naar het mij voorkomt de beslotenheid van zijn woning zou hebben verlaten — blijkt uit die stukken niet, zodat zonder nader onderzoek van de feiten geen oordeel kan worden uitgesproken. Wat hier echter van zij, de opvatting van het Hof, dat reeds het enkel brengen van de arm geheel of ten dele over de drempel van de woning als een betreden van die woning in de zin van een verstoring van de huisvrede zou zijn aan te merken, kan niet als juist worden aanvaard. Het Hof heeft derhalve de gegeven vrijspraak enkel doen steunen op een onjuiste opvatting omtrent het begrip „binnentreden van een woning”, voorkomende in de artt. 55 en 120 Sv., zoals dit begrip naar 's Hof's uitlegging van de telastelegging daarin is weergegeven, en derhalve van iets anders vrijgesproken dan was telastegelegd en dus doende niet beraadslaagd en beslist op de grondslag van de telastelegging, zodat de gegeven vrijspraak er niet een is als bedoeld in art. 430 Sv. waartegen beroep in cassatie niet openstaat.

Ambtshalve moge ik nog op het volgende de aandacht van Uw Raad vestigen. De vraag mag dunkt mij worden gesteld of, ook indien bij een nader onderzoek van de feiten na verwijzing door Uw Raad zou komen vast te staan, dat hier bij de aanhouding van gereq. inderdaad de huisvrede werd geschonden, daaruit zonder meer zou moeten worden geconcludeerd, dat de met de aanhouding belaste ambtenaren niet waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, d.w.z. dat zij onrechtmatig handelden. Kan hun optreden niet toch, door welke omstandigheid dan ook, gerechtvaardigd zijn geweest? De vraag is daarom van belang, omdat de getuige M. blijkens het proces-verbaal der terechtzitting in eerste aanleg aldaar heeft verklaard, dat het door hem gegeven bevel tot aanhouding van gereq. mede zijn grond vond in de bij hem gerezen vrees, dat gereq. bij zijn thuiskomst de eerder door hem tegen zijn echtgenote geuite bedreiging ten uitvoer zou brengen, derhalve haar zou pogen te doden of althans haar ernstig zou mis-

handelen, weshalve hij het niet geraden achtte de echtgenoten die nacht samen in huis te laten. Het lijkt mij niet te gewaagd te veronderstellen, dat de verbalisanten van V. en van D., te meer nu een hunner bij het onderhoud van de Inspecteur M. met de vrouw van gereq., waarbij zij aangifte deed van de bedreiging, tegenwoordig was geweest en daarbij wellicht dezelfde indruk omtrent de ernst der bedreiging zal hebben opgedaan, bij hun aanhouding van gereq. mede hebben gehandeld in de uitoefening van hun algemene politietaak, waartoe toch ook in bepaalde omstandigheden het voorkomen van misdrijf mag worden gerekend. Zou dan niet hun binnentreden binnen de sfeer van de huisvrede, hoewel in strijd met de voorschriften van art. 55 j° 120 Sv., en wellicht zelfs opleverend het misdrijf van art. 370 Sr., toch gerechtvaardigd kunnen zijn geweest, gezien het conflict van plichten, waarin zij zich bevonden, hetzij zelfs omdat zij handelden ter noodzakelijke verdediging van het leven van de vrouw tegen een ogenblikkelijke aanranding daarvan door de man? Wanneer immers een politieambtenaar van de openbare weg af waarneemt, dat in een woning iemand een ander naar het leven staat of aanstalten maakt hem ernstig te mishandelen of om brand te stichten, zal hij dan niet gerechtigd, ja verplicht zijn om, zo nodig met geweld binnen te dringen en te trachten het misdrijf te voorkomen, ook al zou daardoor de huisvrede worden geschonden?

Hoe het zij, het Hof heeft zich in deze, overigens, gehoord de verklaring van de getuige M., vrij voor de hand liggende vraag niet bevestigend en de thans voor kennisneming door Uw Raad beschikbare stukken bevatten ook niet voldoende gegevens om omtrent deze vraag een oordeel te geven. Echter zal, naar het mij voorkomt, bij een eventuele hernieuwde feitelijke behandeling van de zaak ook dit punt nader onder ogen zijn te zien.

Gezien het hierboven met betrekking tot het middel betoogde, acht ik het beroep voorzover het betrekking heeft op 's Hof's beslissing omtrent het onder 2 telastegelegde feit, ontvankelijk en daarmee tevens gegrond.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen, dat Uw Raad het cassatieberoep, voorzover betrekking hebbende op de uitspraak van het Hof omtrent het onder 1 telastegelegde feit, niet ontvankelijk zal verklaren als gericht tegen een vrijspraak, en voor het overige het beroep ontvankelijk en gegrond zal verklaren en het arrest waarvan beroep in cassatie zal vernietigen met verwijzing van de zaak naar een aangrenzend Hof ter verdere berechting en afdoening.

Noot. Noch de A.G. noch de H. R. beroepen zich voor de oplossing der in deze zaak gestelde rechtsvraag op de letterlijke tekst der wet. Beide geven aan het betrokken wetsartikel, art. 120 Sv., de teleologische uitlegging, dat „het binnentreden in eene woning tegen den wil „van den bewoner” aanwezig is bij het verstoren der huisvrede. De A.G., in zijn breed opgezette en diepgaande conclusie, verstaat onder deze verstoring het doorbreken der huiselijke sfeer, en stelt mitsdien

als vereiste dat „het slachtoffer in die sfeer verkeerde”. Deze uitlegging lijkt moeilijk te rijmen met zijn stellige verklaring, „dat een in-„breuk op de huisvrede ook aanwezig kan zijn in een woning, welke „tijdelijk onbewoond is of waarvan de bewoner tijdelijk afwezig is”. Bezwaarlijk acht ik de vaagheid, de onzekerheid in de toepassing, welke deze uitlegging meebrengt. De krant lezend in het geopende venster bevindt men zich volgens den A.G. nog binnen de sfeer van de huisvrede, ook al steekt een deel van het lichaam buiten het huis uit. Door in de open deur van zijn woning in contact te treden met de buitenwereld zou men echter de beslotenheid van de woning verlaten hebben. En dan ook, wanneer men in het geopende venster gezeten de krant neerlegt en een gesprek aanknoopt met een voorbijganger? Het grootste bezwaar tegen de opvatting van den A.G. acht ik gelegen in het daardoor opgeroepen gevaar, dat de bescherming der huisvrede tegen onrechtmatig optreden er veelal illusoir door zou worden. Indien b.v. opsporingsambtenaren aanbellen aan de woning van dengene dien zij willen aanhouden en deze doet hun zelf open en begint — uiteraard — een — zij het kort en kwaad — gesprek met hen, zouden dan deze ambtenaren hem rechtens mogen aanhouden, omdat hij „in de open „deur van zijn woning staande” in contact getreden is met de buitenwereld? Naar het schijnt, beantwoordt de A.G. deze vraag bevestigend, immers „wanneer in dat geval de hem aanhoudende ambtenaren de „arm geheel of ten dele over de drempel van de woning brengen is van „binnentreden in die woning, d.w.z. in de intimiteit van die woning geen „sprake, zodat de artt. 55 en 120 Sv. niet van toepassing zijn”. In de gedachtengang van den A.G. zou m.i. in zulk een geval evenmin van dit binnentreden sprake zijn, indien de ambtenaren ook een of beide voeten over de drempel van de woning brengen.

De eveneens op de strekking der betrokken wetsbepalingen gerichte uitlegging van den H. R. is m.i. vrij van deze bezwaren. De H. R. beschouwt het recht van de huisvrede als „het recht op eerbiediging van „de onschendbaarheid der woning en bescherming van derzelve vrede „tegen verontrusting zonder noodzaak van buiten af”. Daarom acht de H. R. het onderhavige beetpakken ter arrestatie binnen de feitelijke begrenzing van het huis reeds „een handeling, die geëigend is den „binnen die grenzen te eerbiedigeen vrede te schenden”.

Het argument aan het slot van req.'s toelichting wordt door den H.R. eveneens verworpen, met een beroep op het antwoord des ministers op een desbetreffende vraag in het voorlopig verslag der Tweede Kamer. Minister en Commissie van Rapporteurs blijken van oordeel, „dat zelfs in tijden van onrust, wanneer krachtig optreden vereist is, „b.v. wanneer uit huizen met projectielen wordt geworpen, aan de wette-„lijke waarborgen gelegen in een algemene of bijzondere last tot het „binnentreden in een woning tegen den wil van den bewoner in beginsel „de hand behoort te worden gehouden”. Deze opvatting zou nog kunnen versterkt worden door een beroep op de Wet op de Staat van Oorlog en Beleg, immers in artt. 11 en 39 dezer wet wordt eveneens zulk een algemene of bijzondere last voor het binnentreden van een woning tegen

den wil van den rechthebbende geëist. De H. R. stelt echter uitdrukkelijk, dat in de veronderstelde tijden van onrust, waarin b.v. projectielen uit huizen worden geworpen, aan de bedoelde waarborgen *in beginsel* de hand behoort te worden gehouden. Zou er dus in onrustige tijden uit huizen op mensen geschoten worden, dan zijn stellig deze waarborgen niet vereist om aan politie-ambtenaren, evenals aan anderen, het recht te geven tot het binnendringen in de betrokken woningen. Hier zou noodweer aanwezig zijn, in den zin van art. 41 Sr. Ook voor het door den A.G. gestelde geval, dat een politie-ambtenaar waarneemt, dat iemand een ander naar het leven staat of aanstalten maakt hem ernstig te mishandelen of om brand te stichten zal dit m.i. kunnen gelden.

Een andere vraag is, of de onderhavige opsporingsambtenaren zich aan het misdrijf van huisvredebreuk hebben schuldig gemaakt (artt. 138 en 370 Sr.). Bij de thans berechte zaak had het ontbreken der bevoegdheid bij de ambtenaren de betekenis, dat het verzet van 'hun slachtoffer *niet* strafbaar was (volgens art. 180 Sr.). De hier gestelde vraag betreft de wel-strafbaarheid van de ambtenaren (wegens het misdrijf van art. 370 Sr.). Deze ambtenaren zouden zich misschien kunnen beroepen op art. 43, tweede lid, Sr. Dan blijft de vraag of hun chef, die hun het bevel gaf, voor dit misdrijf strafbaar zou zijn. Ik acht een bevestigend antwoord op deze vraag niet noodzakelijk in het arrest van den H. R. gelegen. Immers bij de uitlegging van bepalingen, waarin feiten strafbaar worden gesteld, geldt niet noodzakelijk dezelfde uitlegging, welke aan andere bepalingen kan worden gegeven. W. P.

(Overgenomen uit de *Nederlandse Jurisprudentie 1956 No. 147*).

WETGEVING.

BESLUIT van 13 april 1956, houdende aanwijzing van de *Algemeen Inspecteur tevens Commandant Mobile Colonne als Commandierend Generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en in de zin van het Organisatiebesluit Regtspleging te Velde 1944*. (Stb. 216). ¹⁾

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Oorlog van 23 februari 1956, Directoraat Juridische Zaken, Afdeling Wetgeving en Publiek Recht, nr 210.482/2 K en van Justitie van 9 april 1956, 2e Afdeling A, nr 524/256;

Gelet op artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en op het Organisatiebesluit Regtspleging te Velde 1944, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 23 augustus 1944 (Stb. E 67);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

Als Commandierend Generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en in de zin van het Organisatiebesluit Rechts-

¹⁾ Landmachtorder 52/6 Nr. 56126.

pleging te Velde 1944 wordt aangewezen de Algemeen Inspecteur tevens Commandant Mobiele Colonne.

Onze Ministers van Oorlog en van Justitie zijn belast met de uitvoering van dit besluit dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 13 april 1956.

JULIANA.

De Staatssecretaris van Oorlog,

F. J. KRANENBURG.

Uitgegeven de achtste mei 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

BOEKAANKONDIGING.

DE INKWARTIERINGSWET MET UITVOERINGSVOORSCHRIFTEN, toegelicht door Mr W. DE BRUIJN, Referendaris bij het Ministerie van Oorlog, uitgegeven bij N. SAMSON N.V., Alphen aan den Rijn; 270 bladzijden; prijs gebonden f 14.75.

Dit boekwerk, ingeleid met een historisch overzicht van de inkwartiering en het onderhoud van het krijgsvolk, de transporten en leverantiën, alsmede een overzicht van de totstandkoming van de nieuwe wet, bevat de volledige tekst van en een uitvoerig artikelsgewijs gerangschikt commentaar op de Inkwartieringswet, het Inkwartieringsbesluit en de Inkwartieringsbeschikking 1953. Opgenomen zijn voorts alle tot dusverre verschenen uitvoeringsvoorschriften, circulaire en de vastgestelde modellen van formulieren, eveneens voorzien van een toelichting met inbegrip van die welke betrekking hebben op de algemene vordering van motorvoertuigen.

Nog niet verschenen uitvoeringsvoorschriften, wijzigingen e.d. zullen, blijkens het prospectus, na verschijning verkrijgbaar worden gesteld; ter opberging daarvan is een praktisch mapje achter in de band van het boekje aangebracht.

Een uitvoerig alfabetisch register vergemakkelijkt de raadpleging.

Bijzondere aandacht werd geschonken aan de uitgebreide taak van de burgemeester op het gebied van militaire vorderingen, de toepassing van de wet in verband met bondgenootschappelijke kwesties en de schadeloosstellingsregeling.

Behalve voor het gebruik op de gemeentelijke secretarieën en de provinciale griffies is dit boek van belang voor gebruik op de verschillende staffbureaux, op de bureaux van de territoriale bevelhebbers en garnizoenscommandanten, genie-autoriteiten, officieren van de militaire administratie en die van de militair-juridische dienst en van anderen.

Het boekwerk, dat overzichtelijk is gezet en in een stevige band is vervat, maakt een uitstekend verzorgde indruk.

S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.**Oplegging van de verplichting tot immunisatie tegen gele koorts en vlektyfus ¹⁾***13 april 1956 / No. 205.844 I**13 april 1956 / No. 426.312 281.269*

De Minister van Oorlog en van Marine,

Gelet op artikel 3 van de Wet immunisatie militairen (*Stb.* 1953, 432);

Gezien het advies van de commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 3 der wet, voornoemd, van 2 maart 1955, no. 30/55, betreffende immunisatie tegen gele koorts en vlektyfus,

Besluit:

overeenkomstig het voormelde advies aan de militairen van de zee-macht de verplichting op te leggen zich te onderwerpen aan inenting en herinenting tegen vlektyfus en aan de militairen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht de verplichting op te leggen zich te onderwerpen aan inenting en herinenting tegen gele koorts en vlektyfus.

’s-Gravenhage, 13 april 1956.

De Minister van Oorlog en van Marine,
C. STAF.

Oplegging van de verplichting tot immunisatie tegen tuberculose aan bepaalde groepen van militairen der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht ²⁾*9 mei 1956 / No. P. 108.347 A / Afdeling Pensioenen, Bezoldigingen en Geneeskundige Voorzieningen / Sectie Geneeskundige Voorzieningen / Directie Militair Personeel*

De Minister van Oorlog,

Gelet op artikel 3 van de Wet immunisatie militairen;

Gezien het advies van 29 december 1955 van de commissie van deskundigen, bedoeld in het hiervóór aangehaald artikel, betreffende de inenting en herinenting van bepaalde groepen van militairen der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht tegen tuberculose,

Besluit:

overeenkomstig vorenbedoeld advies aan militairen der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, die behoren tot of hun opleiding krijgen bij:

- a.* het dienstvak van de geneeskundige dienst;
- b.* de onderafdeling geneeskundige dienst van de militaire vrouwenafdeling,

¹⁾ Ned. Staatsc. dd. 16 april 1956, No. 74, Landmachtorder 55.5/13 d Nr 56125. (*Red.*).

²⁾ Ned. Staatsc. dd. 14 mei 1956 No. 92, Landmachtorder 55.5/24 Nr 56141.

de verplichting op te leggen zich te onderwerpen aan inenting en herinenting tegen tuberculose ¹⁾.

De Friese taal in het rechtsverkeer.

In het Staatsblad nr. 242 van 25 mei 1956 is opgenomen de wet van 11 mei 1956, houdende enige regelen betreffende het gebruik van de Friese taal, in het bijzonder in het rechtsverkeer. Deze wet regelt het gebruik van de Friese taal bij de eedsaflegging, bij rechtsgedingen ten overstaan van rechters wier rechtsgebied zich uitstrekt binnen de provincie Friesland, notariële en andere authentieke akten en de voorwaarde voor toelating op de voet van de wet van 6 mei 1878 Staatsblad 30, van beëdigde vertalers in de Friese taal.

Artikel 1 van deze wet luidt als volgt:

1. Hij die ter uitvoering van een wettelijk voorschrift mondeling een eed, belofte of bevestiging moet afleggen, is bevoegd in plaats van de wettelijk voorgeschreven woorden de daarmee in de Friese taal overeenkomende woorden uit te spreken, tenzij de woorden van de eed, belofte of bevestiging bij de Grondwet of mede bij de Grondwet zijn vastgesteld.

2. In het geval, bedoeld in het voorgaande lid, treden:

a. indien een eed wordt afgelegd, voor de woorden: „Zo waarlijk „helpe mij God Almachtig” in de plaats de woorden: „Sa wier helpe „my God Almachtich”;

b. indien een belofte wordt afgelegd, voor de woorden: „Dat be- „loof ik” in de plaats de woorden: „Dat ûnthjit ik”, en indien een bevestiging wordt afgelegd, voor de woorden: „Dat verklaar ik” in de plaats de woorden: „Dat forklearje ik”.

Het nieuwe Luchtverkeersreglement.

Bij Koninklijk Besluit van 9 april 1956 Stb. 213 is een nieuw luchtverkeersreglement vastgesteld ter vervanging van de regeling van 28 februari 1929 Stb. 67; het is op 28 mei 1956 in werking getreden.

Het nieuwe Reglement, gebaseerd op art. 52 der Luchtvaartwet, sluit geheel aan bij Bijlage 2 van het verdrag van Chicago van 7 December 1944 inzake de internationale burgerlijke luchtvaart, hetgeen in verband met het internationaal karakter der luchtvaart van groot belang is.

De sterk verouderde regeling van 1929 heeft hiermede haar betekenis thans ook formeel verloren. Materieel was zulks in verband met de eisen van de practijk reeds lang het geval.

Intussen strekt de toepasselijkheid der nieuwe regeling zich op grond van het K.B. van 10 april 1939 nr. 181 ²⁾ j^o het gestelde in

¹⁾ Datum en ondertekening ontbreken in de staatscourant. (Red.).

²⁾ Bij Besluit van 10 april 1939, Stbl. Nr 181 is bepaald, dat de tegenwoordige buitengewone omstandigheden inhouden oorlogsgevaar in de zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt. Dit besluit is tot dusver niet ingetrokken. Zie blz. 78. (Red.).

artikel 54 der Luchtvaartwet vooralsnog niet uit tot de Koninklijke Luchtmacht.

Mr O. VAN DER BIJ.

Artikel 150 Wetboek Militair Strafrecht.

In het Militair Rechdelijk Tijdschrift, Deel XLIX, aflevering 5, pag. 321 e.v. werd een vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost der Koninklijke Landmacht gepubliceerd betreffende een niet voor herhalingsoefening opgekomen militair. Terecht wijst W. H. V. er in zijn naschrift op dat de telastelegging niet aan de wettelijke eisen voldoet en daarin ten onrechte wordt gesteld dat betrokkene in werkelijke dienst zou zijn geweest ten tijde van het plegen van het feit.

Artikel 150 WMS. kan zich voordoen zowel bij eerste opkomst voor het volbrengen der eerste oefening als later bij herhalingsoefeningen. Het verschil met de overteding van artikel 47 Dienstplichtwet ligt hierin, dat men voor 150 WMS. „militair” moet zijn en voor artikel 47 Dienstplichtwet alleen burgers in aanmerking komen, van wie men militairen wil gaan maken door ze in te lijven.

Artikel 60, 2e lid WMS. zorgt ervoor dat de dienstplichtige, die zich aan 150 WMS. schuldig maakt, als militair wordt beschouwd en dus justiciabel is voor de Krijgsraad. Dit was ook noodzakelijk, daar artikel 150 WMS. alleen straf bedreigt tegen de „militair”, die . . . . enz.

Wil men als militair kunnen worden aangemerkt, dan dient men tevoren als zodanig te zijn ingelijfd, hetzij in persoon, hetzij buiten tegenwoordigheid. Dit laatste geschiedt met dezulken, die na hun keuring om een of andere reden uitstel van eerste oefening hebben gekregen, b.v. wegens opleiding tot een geestelijk ambt, studie, persoonlijke onmisbaarheid, beroep op de Dienstweigeringswet etc. Wanneer dit uitstel nu is ingetrokken en de dienstplichtige alsnog voor eerste oefening wordt opgeroepen, ontstaat de mogelijkheid van het plegen van artikel 150 WMS.

Het is dan ook wenselijk dat, indien het tot strafvervolging komt, de telastelegging duidelijk doet uitkomen hoe het met de militaire status van de betrokkene gesteld is.

Ik acht het daarom nuttig hier een tweetal telasteleggingen, gelijk deze bij de Krijgsraad te Velde „West” plegen te worden gebezigd, te doen volgen.

Allereerst de buiten tegenwoordigheid ingelijfde, die niet opkomt voor eerste oefening:

„dat hij, na op 4 februari 1954 buiten tegenwoordigheid als gewoon „dienstplichtige van de lichte 1954 bij het Regiment Lichte Lucht-„doelartillerie Kornwerderzand te zijn ingelijfd, op 31 augustus 1954, „in tijd van oorlog, te Ossendrecht opzettelijk niet heeft voldaan aan „de hem door of namens de Burgemeester van Amsterdam op ± 13 „mei 1954 toegezonden oproeping voor de werkelijke dienst, waarbij „hem krachtens de bepalingen der Dienstplichtwet werd bevolen om „op Maandag 31 mei 1954 bij het Regiment Lichte Luchtartillerie „Kornwerderzand te Ossendrecht in de legerplaats Ossendrecht in

„werkelijke dienst te komen tot het volbrengen van de eerste oefening, „dan wel, indien hij door verblijf op zee in de volstreckte onmogelijkheid mocht verkeren op de bepaalde dag in werkelijke dienst te „komen, zich zo spoedig mogelijk na terugkeer in een Nederlandse „haven naar zijn plaats van bestemming (Ossendrecht) te begeven, van „welke oproeping hij bij terugkeer in Nederland op 27 augustus 1954 „had kennis genomen, terwijl bovendien ten zelfden dage hem door de „Marechaussee der 1e klasse B. J. Versluis te Amsterdam was aan- „gezegd zich ten spoedigste bij zijn voormeld onderdeel in Ossendrecht „te melden, waartoe hem namens de Burgemeester van Amsterdam een „vervoerbewijs was verstrekt, geldig op 31 augustus 1954, zijnde hij „op laatstbedoeld tijdstip opzettelijk weggebleven en op 10 september „1954 opnieuw aangemonsterd en uitgevaren.”

Thans de nalatige voor herhalingsoefeningen:

„dat hij, als militair, dienstplichtige van de lichte 1949, leger- „nummer 29.04.13.029, uit de gemeente Venlo, behorende tot het 44e „Verbindingsdetachement, op of omstreeks 2 augustus 1954, zijnde tijd „van oorlog, te Ede, althans elders in Nederland, opzettelijk althans „door grote nalatigheid en onachtzaamheid niet heeft voldaan aan een „hem betreffende oproeping ingevolge artikel 27 der Dienstplichtwet „van de Commandant van het 1e Regiment Verbindingstroepen om „voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen op Maandag „2 augustus 1954 te Ede, Mobilisatiecomplex, welke oproep was ge- „dateerd 15 maart 1954 en welke oproep op 19 maart 1954 aange- „tekend door of vanwege de Burgemeester van Venlo aan hem, be- „klaagde, is toegezonden en niet als onbestelbaar is terugontvangen, „hebbende hij, beklaagde, zich niet gemeld op plaats en tijd als in die „oproeping aangegeven.”

Mr W. J. SMITS.

De aanduiding „krijgsmacht” in de grondwet. „Mobiële Colonne”.

Uit „Nederlands Juristenblad 1956 blz. 524 nemen wij over:

Op blz. 321 e.v. stelde ik in het licht dat de voorgestelde wijziging van de woorden „zee- en landmacht” in de grondwet in „krijgsmacht”, welke wijziging slechts ten doel heeft om de luchtmacht een grondwettelijk dak boven het hoofd te verschaffen, zijn bijzondere nadelen heeft. Immers, bij simpel Koninklijk Besluit zullen, wanneer de voorgestelde wijziging (grond)wet wordt, krijgsmachtonderdelen toegevoegd en weggenomen kunnen worden. Reeds voordat de voorgestelde wijziging constitutionele kracht heeft, is er, naast de luchtmacht (waarvoor men de grondwet heeft willen openbreken) alweer een nieuw krijgsmachtonderdeel geproclameerd: de mobiele colonnes.

In mijn aangehaald artikel gaf ik een overzicht van de ontwikkeling van de zelfstandigwording van de luchtmacht op het terrein van de militaire rechtspraak: het begon met het instellen van een luchtmachtkamer bij een van de krijgsraden te velde. Daarna werd de Chef Lucht-

machtstaf aangewezen tot „commanderend generaal” in de zin van de Regtspleging Landmagt. Van de hem aldus verschafte bevoegdheid maakte genoemde autoriteit gebruik tot het instellen van krijgswaarden te velde bij de luchtmacht.

Inmiddels is op 13 april 1956 (de dag voordat mijn vorig artikel in het N.J.B. verscheen) bij Koninklijk Besluit No. 216 de Algemeen Inspecteur, tevens commandant, van de mobiele colonnes aangewezen als „commanderend generaal” in de zin van artikel 243 Regtspleging Landmagt. Mogen wij binnenkort, onder dekking van het voorstel tot grondwetswijziging, de instelling van „krijgswaarden te velde bij de mobiele colonnes” tegemoet zien?

Mr W. H. VERMEER.

Luchtverdediging van West-Europa.

In een van onze nieuwsbladen van 16 December 1955 staat een relaas van het door de N.A.T.O.-Raad genomen besluit om de luchtverdediging van West-Europa te coördineren teneinde aan de moderne oorlogvoering aangepast te kunnen worden.

De opperbevelhebber, Generaal Gruenther lichtte dit besluit toe met de mededeling dat de luchtmachten in het Westelijk bondgenootschap tot nu toe de verdediging van het eigen luchtruim ten doel hadden en diensgevolge een verantwoordelijkheid van ieder land apart medebrachten. Doeltreffende samenwerking was aldus uitermate bemoeilijkt, elk land bezit een eigen wijze van verdediging.

Ten einde hierin verbetering te brengen was deze „grote verandering” nodig: de gehele luchtmacht behoort onder één militair commando te staan.

Onze Minister van Oorlog wilde nog verder gaan. Z.Exc. gaf in de vergadering te kennen, „dat de Nederlandse Regering het volkomen „eens is met de plannen van Gruenther” en liet duidelijk uitkomen dat ons land zelfs nog verder zou willen gaan en zo spoedig mogelijk zou willen komen tot een eenhoofdig opperbevel voor de gehele luchtverdediging van West-Europa; de luchtverdediging zou dan tevens gezamenlijk gefinancierd moeten worden, inplaats van zoals thans nog, de financiering ervan over te laten aan elk land apart.

Hoewel er niet blijkt of en zo ja hoe de vergadering hierop gereageerd heeft, zo verheugt het mij toch, dat onze Regering de financiering van geïntegreerde krijgsmachtsonderdelen te berde heeft gebracht. Daarentegen betreuf ik het, dat de Regering nog niet de andere moeilijkheid heeft aangeroerd, welke zal ontstaan door het naast elkaar dienst doen van anationaal blijvende contingenten: het ontbreken van de supra-nationale eenheid, gesanctionneerd door een supra-nationale straf- en tuchtwetgeving.

Vaak heb ik op deze noodzaak gewezen: ik heb zelfs ongeveer drie jaren geleden voorgesteld om hier een avant-projet te maken, doch men achtte het praematuur. Alsof men een zodanig ontwerp, zonder uitvoerige vóórstudie te voorschijn zou kunnen toveren? En zonder

zodanig, op ter zake kundige wijze samengesteld ontwerp blijft elk zogenaamd overleg gepraat in de ruimte, waardoor veel kostbare tijd verloren gaat.

Maandenlang overleg in Parijs, om ten behoeve van de E.D.G.-krijgsmacht een supra-nationaal wetboek van militair strafrecht samen te stellen bracht het niet veel verder dan dat in een dergelijke code een „algemeen gedeelte” zou dienen te worden opgenomen.

R. C.

Rechtsstudie beroepsofficieren.

Bij Landmachtorder 78/87 Nr 56120 wordt ter aanvulling van het dienstvak van de militair juridische dienst voor het jaar 1956 aan twee officieren de gelegenheid geboden op rijkskosten aan de Rijksuniversiteit te Leiden te studeren in de rechtsgeleerdheid.

Voor aanwijzing van deze studie kunnen in aanmerking komen beroepsofficieren van alle wapens en dienstvakken in de rang van eerste-luitenant of kapitein, die zes, zeven of acht dienstjaren als officier kunnen aanwijzen en in het bezit zijn van een diploma dat bevoegdheid geeft tot het afleggen van examina aan de juridische faculteit (*Red.*).

Verdrag nopens het wegverkeer en Wegenverkeersvoorschriften.

Naar aanleiding van het vonnis van de krijgsraad te velde Oost van 18 dec. 1953, opgenomen op blz. 388, wijzen wij erop, dat de Hoge Raad, blijkens het arrest van 15 dec. 1953, met noot van B.V.A.R. (Ned. Jur. 1954, No 69), het standpunt van de krijgsraad niet deelt. De H.R. overweegt o.m., dat uit de bepalingen van art. 1, lid 1, en 6 van het Verdrag nopens het wegverkeer, gesloten te Genève op 19 sept. 1949 en in Nederland goedgekeurd bij de Wet van 2 mei 1952 (Stb. 233), blijkt, dat de Staten die het Verdrag sloten, het recht hebben de in Hfdst. II vervatte regels, die voor een groot deel slechts vaststellingen van beginselen zijn, door nadere regelen uit te werken en aan te vullen en de verplichting hebben de naleving van de in Hfdst. II vervatte regels zo nodig door maatregelen, waaronder mede te verstaan zijn maatregelen van wetgeven-aard, te verzekeren.

In art. 12 lid 1 van het Verdrag, opgenomen in Hfdst. II, is vastgelegd, dat een bestuurder, die een splitsing, een kruising of een samenkomst van wegen of een overweg nadert, bijzondere voorzorgen moet treffen ter vermindering van ongelukken en art. 23 lid 4 onder a W.V.R. op hetzelfde beginsel steunend, werkt dit uit door te bepalen, dat het aan de in lid 1 bedoelde inhalende weggebruikers verboden is tijdens het inhalen op het voor het verkeer uit de tegengestelde richting bestemde gedeelte van een weg te komen voor of op een kruising of splitsing van wegen.

Het verbod van art. 23 lid 4 W.V.R. is niet in strijd met dit Verdrag noch doorkruist het de werking daarvan.

Men zie ook het vonnis van de arrond. rechtb. Breda van 19 jan. 1956, Ned. Jur. 1956, No 393, en de sent. van het H.M.G. van 31 jan. 1956, blz. 406.

(*Red.*).

INGEKOMEN BIJDRAGE.**Een administratiefrechtelijke blik op artikel 33 van het
Wetboek van Militair Strafrecht**

door

Mr E. DÖBKEN,
Kapitein Mil.-jur. Dienst.

In navolging van het wetboek van strafrecht wijdt het wetboek van militair strafrecht de tweede titel van het eerste boek aan de straffen die krachtens dit wetboek kunnen worden opgelegd, en aan de wijze waarop die straffen moeten worden tenuitvoergelegd. Die titel bevat bovendien een aantal bepalingen die gevolgen regelen, welke aan een strafoplegging verbonden kunnen zijn. Eén daarvan is artikel 33, in zijn eerste lid bepalende dat de tijd gedurende welke een veroordeeld militair van de vrijheid beroofd is geweest tot het ondergaan van de hem opgelegde straf, het verblijf in de strafklasse daaronder begrepen, niet als diensttijd wordt medegerekend ¹⁾.

De militaire rechter zal zich aan deze bepaling weinig gelegen laten liggen. Voor hem is het tweede lid, dat deze regeling uitbreidt tot de tijd die de gestrafte voorlopig in verzekerde bewaring heeft doorgebracht, voorzover althans die tijd bij de uitspraak in mindering is gebracht, van meer belang. De Auditeur-militair heeft qualitate qua voor het eerste lid van artikel 33 al even geringe belangstelling: de executie die hem aangaat ligt in een ander vlak.

De administratie echter, zal eerder en vaker dan wie ook, de veroordeelde zelf uitgezonderd, de regeling van artikel 33 W.v.M.S. ²⁾ moeten verwerken. Zij zal evenwel deze bepaling uitsluitend bezien met het administratiefrechtelijk oog, dat zij gewend is te richten op het systeem en de terminologie van onze organieke personeelswetten. Daarbij kan zij zichzelf confronteren met enkele vraagpunten, die in dit bestek aan een nader onderzoek zullen worden onderworpen, te weten:

1. Wat is in artikel 33 W.v.M.S. de betekenis van het woord „diensttijd“?
2. Is in verband met het antwoord op deze eerste vraag art. 33 misschien bepalend voor de militaire status van veroordeelde gedurende zijn verblijf in een strafgesticht?
3. Hoort een bepaling als in dat artikel opgenomen, wel thuis in een militair strafwetboek?

De eerste vraag komt neer op de vraag of in artikel 33 W.v.M.S. „diensttijd“ de betekenis heeft van „de tijd gedurende welke men „krachtens wet of dienstverband in militaire dienstverhouding staat tot „het Rijk“, ofwel die van „de tijd gedurende welke men in werkelijke

¹⁾ Krachtens artikel 23 W.K. is deze bepaling ook van toepassing op de tijd die de krijgstuuchtelijk gestrafte in de tuchtklasse heeft doorgebracht.

²⁾ In dit bestek zal verder slechts sprake zijn v.h. 1e lid.

„dienst verblijft”. Of dit woord nog in andere betekenissen voorkomt doet thans niet terzake.

Dit vraagpunt zal overigens niet veel praktische consequenties hebben voor de categorie militairen van artikel 60, sub 1° W.v.M.S., de doorlopend dienende vrijwilligers. Behalve in geval van nonactiviteit, coïncideren voor hen immers beide „diensttijden”. De kwestie zal zich dan ook hoofdzakelijk toespitsen op de intermitterend dienenden.

De tekst van artikel 33 W.v.M.S. biedt niet voldoende klaarheid omtrent de zin, waarin het woord „diensttijd” is gebruikt. Afgezien van het oordeel dat men kan hebben over de billijkheid van de consequenties bij uitleg in éne of in andere zin, legt de letter der wet niet een bepaalde keuze op.

Brengt de geschiedenis van artikel 33 ons meer licht? Zij is vrij kort. In het eerste deel van VAN DER HOEVEN beslaat zij slechts drie bladzijden ³⁾, waarvan bovendien maar enkele alinea's reppen over de vraag, wat onder „diensttijd” verstaan moet worden. De parlementaire stukken hebben overigens betrekking op de redactie van artikel 23 van het ontwerp van 1897, luidende: „De tijd gedurende welken een veroordeeld militair van de vrijheid beroofd is geweest, hetzij in voorloopige verzekerde bewaring terzake van het feit dat tot zijne veroordeeling leidde, hetzij tot het ondergaan van de hem opgelegde straf, en de tijd, door een veroordeelden militair in eene strafklasse doorgebracht, worden niet als diensttijd medegerekend”.

De Memorie van Toelichting is op dit punt vrij laconiek. Zij vermeldt, voorzover hier van belang, dat het voorgestelde artikel behoudens de nodige wijzigingen overeenstemt met artikel 15 der wet van 14 november 1879 (Stb. no. 191) en artikel 16 der wet van dezelfde datum (Stb. no. 193) ⁴⁾, gewijzigd bij artikel 9 der Invoeringswet van het wetboek van strafrecht. Voor de Regering bestond er hieromtrent destijds klaarblijkelijk geen probleem.

De Tweede Kamerleden maakten zich over bovengestelde vraag echter wel zorgen. Daarbij waren er die het te hard zouden vinden, indien de tijd van het dienstverband verlengd zou worden met de tijd gedurende welke de militair in preventieve hechtenis, in de gevangenis of in de strafklasse heeft doorgebracht. Zij zouden zich met deze bepaling kunnen verenigen, indien „diensttijd” de betekenis zou hebben van „tijd van het onder de wapenen zijn”, een interpretatie die zij aan het toen geldende Duitse stelsel ontleenden.

Andere leden zouden er geen bezwaar in zien, indien bedoelde uitdrukking in eerstgemelde zin ware op te vatten.

De Regering was in haar Antwoord op dit verslag al even laconiek als in haar Memorie van Toelichting. Zij zeide: „Het artikel stemt „overeen met het thans geldende artikel 15 der wet van 14 November „1879 (Staatsblad no. 191). „Diensttijd” in dat artikel is terecht „altoos zóó opgevat, dat het woord beteekent alleen den tijd, krachtens

³⁾ pp. 402 e.v.

⁴⁾ Deze wetten bevatten bepalingen „Van de straffen”, ter vervanging van overeenkomstige artikelen uit beide Criminele Wetboeken.

„wet of verband in dienst te volbrengen of aanspraak gevende op „pensioen. Er valt dus bijv. niet onder de diensttijd, geëischt voor of „recht gevende op bevordering. En terecht”⁵⁾.

Op 18 april 1902 kwam de Regering vervolgens met een nota, waarin o.m. een andere redactie werd voorgesteld van artikel 23, en wel in verband met een wijziging in artikel 13 van het ontwerp-pensioenwet voor de landmacht. Artikel 23 werd daarbij tevens vernummerd tot artikel 25. Bovendien werd een andere bepaling voorgesteld in overeenstemming met artikel 27 van het wetboek van strafrecht.

Aangezien de mondelinge beraadslaging, zonder overigens het „probleem” van de „diensttijd” aan te roeren, niet tot enige wijziging aanleiding heeft gegeven, kwam de voorgestelde redactie aldus als artikel 33 in het wetboek, en zij is sindsdien onveranderd gebleven.

Tot zover de geschiedenis. Zij heeft dus geleerd dat de Regering, zeer terecht, onder „diensttijd” heeft verstaan de tijd, krachtens wet of verband in dienst te volbrengen of aanspraak gevende op pensioen.

Heeft de Regering daarmee echter niet de vraag verschoven? Het antwoord hierop kan men vinden door de drie criteria die de Regering stelt, aan een nader onderzoek te onderwerpen, en wel in de volgende orde:

1. de tijd krachtens wet in dienst te volbrengen;
2. de tijd krachtens verband in dienst te volbrengen;
3. de tijd aanspraak gevende op pensioen.

Het eerste criterium doet onmiddellijk de wedervraag opwerpen, wat hier dan verstaan wordt onder „in dienst”. Zoals het daar staat kan men hieraan immers evenzeer de twee betekenissen hechten, waaruit de keuze voor ons door dit criterium juist moest worden verlicht? Nu is het natuurlijk mogelijk dat het positieve recht aan de uitdrukkingen „diensttijd” of „in dienst” reeds voldoende inhoud heeft gegeven, om elke twijfel omtrent de beduiding daarvan reeds bij voorbaat uit te sluiten. De Dienstplichtwet bv. bepaalt dat de dienstplichtige, voorzover hij de rang van officier bekleedt, met ingang van 1 oktober van het jaar waarin hij 45 jaar oud wordt, „uit de dienst” wordt ontslagen (art. 41). Daarnaast legt de wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht hem de verplichting op, in tijd van vrede en voorzover zulks door de Minister van Oorlog nodig wordt geoordeeld, in elk tijdvak van drie jaren in het belang van zijn geoefendheid „in werkelijke „dienst” te komen en te blijven (art. 4, sub 2°). Ziehier twee bepalingen, weliswaar afkomstig uit twee afzonderlijke wettelijke regelingen, die voor dezelfde categorie militairen nauw met elkander verbonden regelingen treffen, waarin de twee omstreden begrippen voorkomen, ieder onder zijn eigen naam. Het is immers duidelijk dat artikel 41

⁵⁾ De M.v.T. op dit artikel 15 der wet van 14 november 1879 (Bijl. 1867-77, 203, no. 3) vermeldt over deze opvatting niets, maar trekt een parallel met het toen geldende artikel 146, tweede alinea van de Militiewet 1861, bepalende dat de ontslagbrief aan de miliciens zoveel later zal worden uitgereikt, als zijn gevangenhouding van tenminste zes maanden heeft geduurd.

Dpl.wet de term „dienst” hier niet gebruikt in de zin van „werkelijke „dienst”, maar in die van „de dienstverhouding waarin de officier „krachtens de wet tot het Rijk staat”. Dit blijkt bovendien uit het feit dat de Dpl.wet in haar tekst een dergelijk onderscheid tussen „dienst-„(tijd)” en „werkelijke dienst(tijd)” ook handhaaft. De Wet Res. Personeel legt dat onderscheid zelfs uitdrukkelijk vast in haar eerste artikel: daar wordt immers onder „werkelijke dienst” verstaan „dienst „gedurende de tijd, welke het personeel onder de wapenen doorbrengt”, en onder „diensttijd” „werkelijke dienst, nonactiviteit en groot verlof „tezamen” (helaas heeft de wetgever bij deze optelsom uit het oog verloren dat hij even tevoren werkelijke dienst en nonactiviteit als een functionele, en groot verlof als een temporele grootheid aanmerkt, zodat dus eigenlijk, en minder juist, die optelling er één is van twee appelen plus één peer).

Mag men nu aannemen dat de uitdrukking „in dienst”, en dus ook „diensttijd”, haar betekenis ontleent aan het positieve recht, zodat er voor de Regering destijds dan ook geen enkele aanleiding was daaraan nog een nadere uitleg te geven? Indien dit het geval is, sluit het stelsel inderdaad zodanig dat artikel 33 W.v.M.S. een bepaalde tijdsduur voor medetelling als „diensttijd” uitsluit, terwijl ten aanzien van hen die krachtens de wet dienen zowel de Dpl.wet als de Wet Res. Personeel duidelijk maken wat met die „diensttijd” bedoeld wordt.

Degene die, op zoek naar bevestiging van dit gelukkige stelsel, in de wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht verder bladert, zal daarvan evenwel teleurstelling ondervinden. Want, hoewel het derde hoofdstuk dezer wet („van de officieren der landmacht”) in art. 34 met nagenoeg dezelfde woorden de begripsbepaling van art. 1 herhaalt, geeft artikel 36 reeds onmiddellijk de nodige last. Deze bepaling houdt een berekening in van de „diensttijd” van een reserve-officier der landmacht in elke werkelijke beklede rang. Voorzover deze officier vóór zijn benoeming als zodanig ook nog in gelijke of hogere rang heeft gediend als reserve-officier van een ander krijgsmachtdeel of als beroepsofficier, telt volgens diezelfde bepaling als „diensttijd” ook mede de „diensttijd” in die vroegere gelijke of hogere rang, en wel naar een berekening krachtens de respectievelijke hoofdstukken van deze wet of van de Wet bevordering en ontstg beroepsofficieren. Het kan dus voorkomen, en dit wel zeer terecht, dat de „diensttijd” krachtens de wet voor de beroepsofficieren in rekening gebracht wordt als „diensttijd” krachtens de wet voor het reserve-personeel. En als dan die twee „diensttijden” van dezelfde orde zijn, is ons systeem der personeelswetten op dit punt een sluitend geheel. De Bevorderingwet, en met name artikel 40 voor wat betreft de landmacht, laat ons echter in de steek: in deze betekenissenbepaling komt zelfs geen enkele vermelding van de uitdrukking „dienst-„tijd” voor. Uiteraard bestaat omtrent de betekenis ervan niet de minste twijfel, al was het reeds omdat dat begrip in nagenoeg gelijk-luidende bepalingen der beide wetten vermeld, met uitzondering dan van het groot verlof, dezelfde zin moeten bevatten. Maar het doet niettemin vreemd aan, temeer waar die wetten die begrippen onderling

uitwisselen en bijtellen, dat de éne daaraan uitdrukkelijk een duidelijke inhoud verleent, terwijl de andere, haar even oude zuster, de betekenis ervan, door die in het midden te laten, ofwel aan haar tweelinghelpt, ofwel aan het ongeschreven recht ontleent.

Indien men in de wet voor het reserve-personeel nog wat verder bladert, vindt men in de artikelen 39, 40 en 46 wederom een vermelding van de uitdrukking „diensttijd”, en wel in de zin als bedoeld in artikel 36. Ondertussen is men dan enkele malen het woord „dienst” tegengekomen (bv. in art. 37, lid 11, sub c en lid 15), maar daar betekent het „werkelijke dienst” of „militaire dienst”, terwijl daarentegen in de aanhef van de artikelen 49, 52 en 53 („ontslag uit de „dienst”) dit woord voorkomt in de betekenis die hem eigenlijk toekomt, te weten: „de militaire dienstverhouding waarin men zich (krachtens de wet) tot het Rijk bevindt” Elders, in artikel 49, sub 2°, leest men weer: „de tijd, waarvoor hij (d.i. de reservist) als officier te Onzer „beschikking is”.

De Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht heeft dus op dit vraagpunt inderdaad teleurgesteld. De blijdschap die men mocht hebben gekeesterd bij het aantreffen van de omschrijving der begrippen „diensttijd” en „werkelijke dienst”, kan alleen ten volle heersen met betrekking tot de inleidende artikelen 1 en 34 dier wet; voor het overige moet zij worden gematigd.

Maar dient men dan niet voor de uitleg van de woorden „(in) dienst”, destijds door de Regering gebruikt, in plaats van een beroep te doen op de huidige wetteksten, zich te wenden tot de wetgeving van de tijd waarin de Regering haar bovenvermeld antwoord gaf? Neemt men daartoe de Wet op de reserve voor de landmacht (van 2 mei 1897, Stb. no. 119) ter hand, dan valt daarin bij artikel 2 te lezen dat waar van „dienst en diensttijd” wordt gesproken, in die wet daarmede bedoeld wordt „zoowel werkelijke en militaire dienst, als dienst en diensttijd bij het niet tot het personeel van den geneeskundigen dienst behorende reserve-personeel van de landmacht”. Bij het lezen van deze omschrijving doemt het beeld op van de slang, die zichzelf, beginnende met haar staart, opeet: immers wat wordt dan bedoeld met die „dienst en diensttijd bij het niet tot het personeel van den geneeskundigen dienst behorende reserve-personeel van de landmacht?” Bezint men zich daarover echter nader, dan blijkt dat deze bepaling de begrippen „dienst en diensttijd” niet heeft willen definiëren maar daaraan slechts uitbreiding wilde verlenen, door als zodanig mede in aanmerking te doen komen de tijd die de reserve-militair anders dan bij de reserve der landmacht in werkelijke of militaire dienst heeft doorgebracht⁶⁾. Een definitie zal trouwens toentertijd in het geheel niet nodig zijn geweest. Het was de fin de siècle-wetgever immers even duidelijk als de Regering bij de parlementaire behandeling van artikel 33 W.v.M.S., wat onder „diensttijd” moest worden verstaan? Te weten, zoals uit

⁶⁾ Tot dezelfde merkwaardige constructie heeft overigens de wetgever enkele jaren later met hetzelfde doel zijn toevlucht genomen in de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 (art. 4 lid 2).

artikel 3, sub 1° van de Wet op de reserve blijkt: „de tijd waarvoor de „officieren, onderofficieren en minderen van het reserve-personeel ver„bonden zijn”; of, zoals artikel 18, sub 1° het zegt: „de tijd, waarvoor „hij als reserve-officier te Onzer beschikking is”.

Het positieve recht, belichaamd in de wetten voor het reserve-personeel van weleer en thans, en van belang voor de toetsing van het eerste criterium der Regering, brengt dus louter teleurstelling, en aan de vraag, bovengesteld, of daaraan de betekenis van de uitdrukkingen „in „dienst” en „diensttijd” mag worden ontleend, kan dan ook beter met omzichtigheid worden voorbijgegaan. Die betekenis, aan deze indruk kan men zich moeilijk onttrekken, wordt buiten het wettenrecht om aan die uitdrukkingen verleend. In hoeverre het positieve recht vervat in ander wettelijke bepalingen hier van belang kan zijn, zal hieronder nog ter sprake komen.

Was de Regering met haar andere criteria voor de bepaling van het begrip „diensttijd” gelukkiger?

Het tweede, de tijd krachtens verband in dienst te volbrengen, kan onder dezelfde noemer gebracht worden als het eerste. Voor hen die krachtens verband intermitterend dienen, geldt het hiervóór betoogde omtrent de krachtens de wet dienenden onverminderd. Voor hen die krachtens verband doorlopend dienen is, behoudens in geval van non-activiteit, het onderscheid tussen „werkelijke diensttijd” en „diensttijd” van geen enkel belang.

Volgens het derde criterium verstaat de Regering onder „diensttijd” de tijd, aanspraak gevende op pensioen. Gaat men, geleerd door de ervaring van het positieve recht, schuchter maar niettemin nieuwsgierig te rade bij de pensioenwetgeving uit die tijd, dan zal men daarvan niets dan vreugde ondervinden. Zo geeft bv. de Pensioenwet voor de landmacht 1902 ⁷⁾ in artikel 11 aan dat als „diensttijd” in aanmerking komt de tijd doorgebracht in militaire betrekkingen bij de landmacht, een omschrijving die mede in verband met en in tegenstelling tot de eerdergebruikte, veelal cursief gedrukte „werkelijke dienst”, niet te wenssen overlaat.

Helaas reikt die vreugde niet verder dan die oude wet. De thans geldende Pensioenwet voor de landmacht 1922 verstaat in artikel 8, tweede lid onder „diensttijd” of „geldige diensttijd” de al of niet werkelijke tijdsduur, welke volgens de bepalingen dier wet de belanghebbende als diensttijd wordt toegekend. Het kost moeite en het vergt voorstelingsvermogen zich te onderwerpen aan een bepaling, volgens welke de Pensioenwet onder diensttijd verstaat de al of niet werkelijke tijdsduur in de zin van die Pensioenwet. Het kan dan ook niet anders, of de omschrijving van „diensttijd” bedoelt een grensaanduiding, en geen inhoudsbepaling te zijn. In dit betoog, en ter adstructie van de woorden der Regering van 1900 heeft zij als zodanig geen waarde. Daar komt nog bij dat die Pensioenwet de tijd, waarvan totnogtoe toch waarlijk op redelijke gronden kon worden vermoed dat die moest worden aan-

⁷⁾ Die van 1851 geeft geen omschrijving.

geduid als „diensttijd”, nl. de tijd gedurende welke een militair als zodanig bij de landmacht in dienstverhouding tot het Rijk heeft gestaan, in artikel 9 in aanmerking doet komen als „werkelijke dienst”! En artikel 10 voegt daar dan weer aan toe, dat van de werkelijke diensttijd, genoemd in artikel 9, onder 1° niet in aanmerking komt de tijd in het genot van groot verlof doorgebracht. Dura lex, sed lex.

De Regering heeft destijds nog een negatief criterium gesteld, door te verklaren, dat onder „diensttijd” in artikel 33 W.v.M.S. bijv. niet valt de diensttijd, geëist voor of recht gevende op bevordering. Men krijgt de indruk dat men haar woordvoerder deze loslippigheid niet euvel moet duiden. Voor bevordering kwam toen, en komt ook thans, in aanmerking de diensttijd in de voorafgaande werkelijk beklede rang; deze diensttijd is dus een afgebakend deel van de diensttijd bedoeld in artikel 33 en als zodanig niet identiek daaraan. Maar het is niet in te zien waarom een bepaalde tijdsduur, door de veroordeelde militair in de gevangenis doorgebracht, voor ontslag en pensioen niet, voor bevordering wel zou mogen meetellen. Noch de Bevorderingswet en de Wet voor het Reserve-Personeel, noch het Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953 verschaffen in deze kwestie overigens enig licht ⁸⁾.

Wat heeft deze wandeling door de geschiedenis en het geldende recht nu opgeleverd? Niets anders dan dat, indien men, geprikkeld door de laconieke zekerheid der Regering van weleer in haar Antwoord op het Verslag van de Tweede Kamer, zich laat verleiden om de moeizame en verwarde omweg der historische interpretatie van artikel 33 W.v.M.S. in te slaan, men zal bevinden dat, zo aan de uitdrukking „diensttijd” in dat artikel de betekenis gehecht moet worden van „de tijd, gedurende „welke de militair krachtens wet of dienstverband in dienstverhouding „tot het Rijk staat”, deze mening wel kan worden gegrond op het juridische spraakgebruik, maar niet, tenzij zeer gebrekkig, op de bepalingen van onze organieke personeelswetten. Tevens heeft men dan bevonden dat nog nooit zo weinig woorden in zovele wetten op zo weinig stelselmatige wijze zijn gebruikt.

Hierbij komt nog dat men zich deze moeite en deze teleurstelling had kunnen besparen (de vermoeide lezer vergeve het mij dat ik dat voor hem heb nagelaten), door in plaats van aan die verzoeking gevolg te geven, in het wetboek van militair strafrecht zelf enkele artikelen terug of verder op te slaan. In artikel 24 daarvan bv. wordt immers bepaald dat indien het ontslag uit de militaire dienst is uitgesproken zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, de ontslagene alleen in bijzondere gevallen „binnen zijn dienst- „tijd” zal worden opgeroepen om aan zijn verplichte krijgsdienst te voldoen. Het spreekt vanzelf dat in dit zinsverband van „diensttijd” slechts sprake kan zijn in de betekenis van „de tijd gedurende welke de militair (krachtens de wet) in dienstverhouding staat tot het Rijk”. Eenzelfde terminologie bezigen ook de artikelen 29, vijfde lid en 36 W.v.M.S. Had de Regering bij haar ongelukkig Antwoord maar ver-

⁸⁾ Zie omtrent de Marine-voorschriften en een Marine opvatting op dit punt MRT, deel XLIII, p. 13.

wezen naar bv. artikel 36 (toen genummerd 26)⁹⁾, in stede van een naar haar mening vanzelfsprekende uitleg te geven van de „diensttijd”, dan had zij de twijfelenden niet bovenbedoelde omweg doen inslaan.

Veel meer echter dan de wetshistorie of de wetssystematiek, kan voor de administratie de Dienstplichtbeschikking aanleiding geven tot een onjuiste interpretatie van die „diensttijd” in artikel 33 W.v.M.S. Deze beschikking bepaalt nl. in Par. 121, onder punt 4 dat bij de toepassing van artikel 32, eerste lid, sub b van de Dienstplichtwet¹⁰⁾ in het oog moet worden gehouden dat gedurende het ondergaan van een door de rechter opgelegde straf de dienstplichtige op grond van artikel 33 W.v.M.S. „niet geacht wordt in werkelijke dienst te zijn” en het langer in werkelijke dienst houden van die dienstplichtige als gevolg van die straf derhalve niet kan worden aangemerkt als een verlenging van de werkelijke dienst. Een ongelukkige redactie, die immers ten onrechte de indruk wekt dat „diensttijd” in artikel 33 W.v.M.S. geleen zou moeten worden als „werkelijke dienst”.

Deze bepaling kan bovendien aanleiding zijn voor het rijzen bij de administratie van de tweede vraag, in de aanvang van dit betoog opgeworpen. Want, indien betrokken dienstplichtige volgens de Dienstplichtbeschikking niet geacht wordt in werkelijke dienst te zijn, is dan niet artikel 33 W.v.M.S. daardoor bepalend geworden voor de militaire status van deze veroordeelde tijdens zijn verblijf in strafgesticht of strafklasse? Degeen die deze vraag stelt, is door onjuiste redactie in deze van de Dienstplichtbeschikking op een dwaalspoor terecht gekomen. Want wat er ook zij van het probleem of „diensttijd” in artikel 33 W.v.M.S. al of niet „werkelijke dienst” is in welke zin dan ook, het antwoord op de vraag of iemand militair is, ligt in de betekenis van het W.v.M.S. Voor de doorlopend dienende vrijwilligers bepaalt artikel 60, sub 1° dat zij tijdens de gehele duur van hun dienstverband militair zijn. Daaraan doet artikel 33 W.v.M.S. niets af, aangezien deze bepaling niet inhoudt dat de diensttijd gedurende het verblijf in het strafgesticht wordt onderbroken, maar slechts dat die verblijfsduur als zodanig niet wordt medegerekend. Voor de intermitterend dienende vrijwilligers en de dienstplichtigen bepaalt artikel 60, sub 2° dat zij militairen zijn zovaak en zolang zij in werkelijke dienst zijn, hetgeen volgens artikel 62, sub 1° wil zeggen: totdat zij met groot verlof vertrekken. Voorzover dienstplichtigen die een vrijheidsstraf ondergaan dus niet met groot verlof worden gezonden, zijn zij militair. Het feit, dat in artikel 33 W.v.M.S. sprake is van een veroordeeld „militair” is hier dan ook niet beslissend: het betekent slechts dat deze bepaling,

⁹⁾ Naar artikel 24 (toen 14) kon zij niet verwijzen, omdat de redactie, zoals die thans in de wet prijkt, pas bij artikel 5 der Invoeringswet militair straf- en tucht recht aan die van artikel 36 gelijkkluidend is gemaakt.

¹⁰⁾ Betreffende verlenging van werkelijke dienst gedurende evenveel dagen als een dienstplichtige o.m. door het ondergaan van straf niet aan de dagelijkse dienst heeft deelgenomen. Overigens, maar dit terzijde, bepaalt Par. 121, punt 4 van de Dienstplichtbeschikking dat hier onder straf wordt verstaan krijgstuhtelijke straf, daarbij nalatende i.v.m. art. 23 W.K. de straf van tucht klasse uit te zonderen.

uiteraard, uitsluitend van toepassing is op de militaire justiciabelen.

De administratie kan dus gerust zijn: die tweede vraag behoeft zij zich niet te stellen.

Tot slot nu, de vraag of een bepaling als opgenomen in artikel 33 W.v.M.S. wel thuis hoort in een militair strafwetboek. Het is duidelijk dat er alles voor te zeggen valt, haar in een administratiefrechtelijke wet op te nemen, indien zij uitsluitend in het kader van het bestuursrecht enige betekenis heeft.

Buiten onze grenzen treft men ook militaire strafwetten aan die een dergelijke bepaling wel hebben opgenomen. Zo bv. het Belgische wetboek van militair strafrecht: „La durée de l'emprisonnement et celle „de l'emprisonnement militaire subis par le condamné ne compteront „pas comme temps de service” (artikel 13), en de Franse Code de justice militaire „En cas de condamnation, le temps pendant lequel le „condamné a été détenu, soit à titre préventif, soit pour subir sa peine, „ne compte pas dans la durée du service militaire” (artikel 250, laatste alinea). De redactie van artikel 24 van het wetboek van militair strafrecht voor het voormalige Nederlands-Indië is nagenoeg gelijklopend aan die van ons artikel 33. Daar staat tegenover bv. het Zwitserse wetboek, dat zulk een bepaling niet kent. De Army Act, section 79 wijkt als goede Engelse bepaling af van het systematische vastelandspatroon, en wint daardoor aan curiositeit en doelmatigheid: „A soldier will not „forfeit service towards discharge for any absence or for any period of „imprisonment or detention, but if he is convicted of desertion or „fraudulent enlistment, he will forfeit all his prior service rendered „during the term of his original enlistment or during the period of „re-engagement”.

Ons eigen militaire strafrechtstelsel heeft haar reeds vorige eeuw opgenomen. Ofschoon het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande in zijn oorspronkelijke vorm daarover zweeg, werd zij daarin verwerkt bij artikel 15 van de Wet van 14 november 1879, Stb. no. 191, en kwam, na een bij de Invoeringswet van het wetboek van strafrecht aangebrachte wijziging, als volgt te luiden:

„Wanneer een militair tot militaire gevangenisstraf zonder de in „artikel 12 vermelde ontzegging, tot hechtenis of tot militaire detentie „is veroordeeld geweest, wordt de tijd zijner opsluiting ook der preven- „tieve, niet als diensttijd medegerekend”. Het tweede lid maakt deze bepaling ook van toepassing op de tijd, „in de klasse van militairen, „aan een gestrengen krijgstucht onderworpen, doorgebracht”.

Ons geldende wetboek kent bovendien verscheidene andere bepalingen, die aan een strafoplegging gevolgen van vaak administratiefrechtelijke aard verbinden. Zo schrijft artikel 23, tweede lid, W.v.M.S. voor dat het ontslag uit de militaire dienst van rechtswege ten gevolge heeft het verlies van alle rechten van de gewezen militair, die deze aan vorige dienst bij de gewapende macht ontleent, met dien verstande echter dat het recht op pensioen alleen bij in de wet bepaalde gevallen verloren gaat. Volgens artikel 26 tweede lid gaat de plaatsing in een strafklasse van een tot een hogere klasse behorende matroos of soldaat,

van rechtswege gepaard met verlaging tot de laagste klasse, tot welke ingevolge artikel 25 de verlaging kan worden toegepast. En artikel 28 bepaalt dat indien een in een strafklasse geplaatste militair uit de militaire dienst wordt ontslagen, zijn ontslag uit de strafklasse daarmede van rechtswege gepaard gaat.

Uiteraard hebben de veroordelingen van militairen veel meer administratiefrechtelijke gevolgen dan in deze enkele artikelen zijn vermeld, gevolgen die dan ook door de administratieve wetgever zijn opgetekend ¹¹⁾.

Op zoek naar een systeem dat zou kunnen verklaren, waarom sommige gevolgen in de militaire strafwet, en andere, het merendeel, in de administratieve wetten zijn opgenomen, dient men zich te bezinnen over de bijzondere aard die bovengenoemde bepalingen van het W.v.M.S. kunnen hebben. De artikelen 26, tweede lid, en 28 hebben een louter utilitaire strekking, inhaerent aan het doel dat de wetgever zich heeft voorgesteld met het instituut van de strafklasse te kunnen bereiken. Als zodanig horen zij dan ook thuis in de wet, die de beginselen van deze strafoplegging vastlegt.

De bepaling van artikel 23, tweede lid, houdt een verlies van rechten in dat aan de straf van ontslag uit de militaire dienst, n'en déplaie de Regering in haar op een desbetreffende vraag destijds gegeven Antwoord, eerder een ontorend karakter verleent, dan dat zij ervan de administratiefrechtelijke gevolgen regelt. De regeling van het verlies van al die rechten laat het wetboek van militair strafrecht dan ook over aan andere wetten, hetgeen met betrekking tot het verlies van recht op pensioen uitdrukkelijk is vermeld.

Eenzelfde ontorend karakter treft men aan in het derde lid van artikel 23 en in het daaraan verwante artikel 34 W.v.M.S. Deze laatste bepaling houdt in dat de veroordeelde militair tijdens het ondergaan van een vrijheidsstraf en tijdens zijn verblijf in de strafklasse, niet bevoegd is ridderorden, eretekenen, medailles of onderscheidings-tekenen te dragen. Terecht, want de eervolle positie die een gedecoreerde militair als zodanig bekleedt kan, zo betrokkene al niet voor goed het recht heeft verloren de versierselen van zijn onderscheiding te dragen, niet worden gehandhaafd tijdens diens verblijf in een penitentiaire inrichting. Het, zij het misschien niet bedoelde, ontorende karakter welke al deze bepalingen aan een veroordeling kunnen verlenen, vormt nu tevens een grond, om die bepalingen juist in het wetboek te handhaven.

En artikel 33 W.v.M.S.? Zoals het daar ligt, wordt het thans bijna uitsluitend door het administratiefrechtelijke oog gezien, dat het daarbij vanzelfsprekend van elke andere dan administratieve strekking ontdoet. In dit licht gezien, zou het dan ook begrijpelijk zijn dat het de administratie zou behagen zulk een bloot-administratiefrechtelijke bepaling in haar eigen wetten te incorporeren. Een daad, die terwille van de systematiek wellicht te wensen ware, maar waartoe niettemin niet mag worden overgegaan, voordat vaststaat of verzet daartegen misschien

¹¹⁾ Zie H. A. Keyser, Administratiefrechtelijke gevolgen van veroordelingen van militairen der zeemacht, MRT, deel XLIII, p. 10 e.v.

gerechtvaardigd is. Want wat er ook zij van de enkel administratieve zin waarin die bepaling thans nog wordt gelezen, men late niet na haar eerst nog te bezien in het verband van andere, bovengenoemde, bepalingen waarbij gevolgen van een over een militair uitgesproken veroordeling in het militair strafwetboek worden geregeld.

Draagt zij een onterend karakter? Misschien kan men zulks volhouden, afgaande op de redactionele gelijkenis met en de naburigheid van artikel 34 W.v.M.S. En misschien kan men dan nog steun vinden in de tweede helft van bovenvermelde section uit de Army Act, waarin immers zeer duidelijk aan een eerloos gedrag een onterend gevolg wordt verbonden. Maar waarom de bestaansreden van onze bepaling zo ver zoeken? Veeleer is zij gevolg van een niet op de voorgrond tredend onderscheid tussen het commune en het militaire strafrecht: het eerste trekt zich niets aan van de gevolgen ener veroordeling, doch laat de vaststelling daarvan over aan de maatschappelijke groep waartoe de veroordeelde behoort; het tweede, bevattende het strafrecht der militaire samenleving, regelt die gevolgen zelf, zodanig zelfs dat in de tijd waarin van administratieve wetgeving nauwelijks sprake was, die gevolgen uitsluitend in dit militaire strafrecht waren geregeld. Men dient dan ook artikel 33 W.v.M.S., en diens voorganger, artikel 15 der wet van 14 november 1879 (Stb. no. 191) te bezien in hetzelfde licht, waarin bij onze voorouders het oude artikel 46 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande tot stand kwam, bepalende dat het gevolg der straf van het afnemen der kokarde was, „dat de gecondemneerde gedurende het verbod van het dragen der kokarde, „niet buiten het Garnizoen zal mogen komen en verplicht zal zijn tot „de reiniging en het doen der buitengewone werktoeren van de „Chambrée waartoe hij behoort, en eindelijk dat hij daardoor verliest „de toerekening van zijnen vorigen tijd van dienst tot het verkrijgen van „paspoort of gagement, mitsgaders alle militaire voorregten, hem uit „hoofde van zijnen vorigen dienst reeds toegekend, mitsgaders op de „toestemming tot het aangaan van een huwelijk”. Ver deed deze veelzijdige bepaling de gevolgen van het afnemen der kokarde in het geldende recht van weleer doordringen. Een bepaling overigens die ons bovendien, het zij terloops vermeld, dezelfde criteria voortovert, als die waartoe de Regering bij de schriftelijke beraadslaging over het begrip „diensttijd” in artikel 33 W.v.M.S. haar toevlucht nam: „paspoort” en „gagement”.

Dat in dit systeem ook een bepaling als artikel 33 thuis hoorde, was dan ook de opvatting van de Regering in haar Memorie van Toelichting op artikel 15 der wet van 14 november 1879 (Stb. no. 191): „Het „is echter wenschelijk de zaak bij de strafwet zelve te regelen, als een „gevolg der straf, en niet als een voorwaarde der verbintenis, terwijl „geene reden bestaat om ten opzichte der miliciens bij overeenstemming „van gronden eene afwijkende bepaling aan te nemen” ¹²⁾.

¹²⁾ Voordien werden dergelijke regelingen opgenomen in de engagementsacten der vrijwilligers, terwijl voor de miliciens art. 46, tweede alinea der Militiewet 1861 een soortgelijke bepaling bevatte. Zie ook noot ⁵⁾ hiervóór.

Het verleden pleit derhalve voor handhaving van artikel 33 in het wetboek van militair strafrecht, maar de argumenten, die destijds wellicht weerklank vonden, toen het militair strafrecht aan vele vreemde bepalingen asyl verleende, missen thans hun overredingskracht. Want sedertdien is de administratieve wetgeving een steeds meer omvattende en zelfstandige rol gaan spelen in ons rechtsstelsel. En tegenover het verleden is de catalogiserende tegenwoordige tijd komen te staan, de rechtsgebieden afpalende aan de hand van uitsluitend wetssystematische maatstaven. In dit nieuwe licht bezien, geloof ik dan ook dat de administratie terecht aanspraak kan maken op inlijving bij haar ressort van die kleine enclave, waarvan de verwantschap met aangrenzende bepalingen te geringe en de historische band met onze oude militaire strafwetten te veel gesleten, en daardoor te zwak blijkt te zijn, om daartegen thans nog enig effectief protest te kunnen voeren.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 18 augustus 1955.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt-Lt. t. Zee Mr S. A. l'Honoré Naber, Kapt-Lt. t. Zee (A) F. O. van Kregten, Luit. t. Zee (V) 1e kl. R. L. van Es, Luit. t. Zee 1e kl. A. van der Moer.
Raadsman: Kapt-Lt. t. Zee (A) Mr M. Krauss.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord ten laste gelegd. Het blijkt echter dat beklaagde wel in commandementsrol en administratieve rol van Hr. Ms. „Wachtschip” geplaatst was doch dat hij zijn dienst verrichtte bij de „Kleine Vaar-„tuigen Dienst” en met name op de sleepboot A 847 (welke dienst en welke sleepboot onder het Wachtschip ressorteerden).

Nu de tenlastelegging (en de bewezenverklaring) niet de plaats vermeldt, waar beklaagde zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden, is het bewezen verklaarde niet strafbaar. Terugverwijzing (wegens eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp) naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 97, 106; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 's-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen D. J., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk gediend hebbend als matroos der 3e klasse,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 20 juli 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder, in tijd van oorlog, op 9 juni 1955 te 23.00 uur opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren is teruggekeerd aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” aldaar, aan boord van welke bodem hij als matroos 3e klasse diende en sedertdien opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 12 juni 1955 omstreeks 09.00 uur door de Koninklijke Marechaussee te Sneek is aangehouden”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis [o.m. inhoudende als qualificatie: „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, welke in tijd van oorlog „niet langer dan vier dagen duurt” en veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 5 weken — *Red.*].

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastelegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de telastelegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat *D. J.*, oud 20 jaar, ten processe als *beklaagde*, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 9 juni 1955 te 23.00 uur, dienende als matroos 3e klasse, aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” te Den Helder, doch geplaatst aan boord van de sleepboot A 847 te Den Helder, aan boord van welk laatste schip hij al zijn dienstverplichtingen moest vervullen, opzettelijk ongeoorloofd aldaar niet aan boord van de A 847 is teruggekeerd en sindsdien opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij op 12 juni 1955 omstreeks 09.00 uur door de Koninklijke Marechaussee te Sneek is aangehouden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

1e. een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” te Den Helder, houdende o.m.:

11 juni 1955: Mankeert sedert 9 juni 1955 te 23.00 uur matroos 3e klasse *D. J.*;

12 juni 1955: 16.45. Door M.P. aan boord teruggebracht matroos 3e klasse *D. J.*, mankerend sedert 9 juni 1955 te 23.00 uur;

2e. een door H. Braaksma, Wachtmeester der Koninklijke Marechaussee d.d. 12 juni 1955 op ambtseed opgemaakt en getekend procesverbaal, houdende dat relatant op 12 juni 1955 te omstreeks 09.00 uur te Sneek heeft aangehouden *D. J.*;

3e. een brief van de Commandant van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” te Den Helder, houdende zakelijk gerelateerd:

De matroos 3e klasse *J.* was op 9 juni 1955 geplaatst aan boord Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord”/Kleine Vaartuigen Dienst. De K.V.D. is een onderdeel van dat schip. De bemanning van de tot de K.V.D. behorende A 847 woont geheel aan boord van dat vaartuig. Zij zijn geplaatst in de commandementsrol en de administratieve rol van het Wachtschip. De commandant van het wachtschip hanteert de strafbevoegdheid. Zij die aan boord van verschillende vaartuigen, behorende tot de K.V.D. te Den Helder, mankeren, worden vermeld in

het journaal van Hr. Ms. „Neptunus”. De sleepboot A 847 is als een onderdeel van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” te beschouwen. Het verblijf van de bemanning aan boord van de A 847 is ingevolge een interne plaatsing door de personeelsofficier van Hr. Ms. Wachtschip gelast. Op 13 juni 1955 is J. weder op order van de personeelsofficier van de A 847 overgebracht aan boord van Hr. Ms. Wachtschip en is aan boord van de A 847 een vervanger geplaatst. Het passagieren geschiedt van af de A 847. Het verblijf, het schaften, slapen, baksgewijs en werkzaamheden geschieden aan boord van de A 847. Bij permissies en verloven worden de verlofpassen door Hr. Ms. Wachtschip uitgeschreven en door de personeelsofficier namens de Commandant van Hr. Ms. Wachtschip getekend. Zij worden door tussenkomst van de gezagvoerder van de A 847 op de dag van vertrek uitgereikt.

Resumerende:

a. De bemanning van de A 847 is volledig opgenomen in de commandements- en administratieve rol van Hr. Ms. Wachtschip. Zij zijn ingevolge interne beschikking aan boord van de A 847 ondergebracht. De tijden van passagieren, met verlof of permissie gaan en werkzaamheden zijn door de commandant van Hr. Ms. Wachtschip overeenkomstig bepaald. Bijzonderheden worden aan de Commandant van Hr. Ms. Wachtschip c.q. 1e officier of officier van de wacht gemeld. De A 847 houdt wel een z.g. brugjournaal bij doch dat is ter controle van de verrichtingen van het schip door de Chef K.V.D. en geen officieel scheepsjournaal. In dat brugjournaal worden de mankeerders dan ook niet vermeld.

b. De matroos 3e klasse J. was op 9 juni 1955 geplaatst aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” en ingedeeld bij de K.V.D. en door de Commandant van Hr. Ms. Wachtschip als zodanig te werk gesteld aan boord van de A 847, alwaar hij ook zijn accommodatie had. Hij mocht vanaf de A 847 passagieren en zich aldaar bij terugkeer wederom melden.

Overwegende, dat vermits uit de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, wordende de brief onder 3e als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, blijkt dat beklagde wel diende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” in de zin, dat hij in de commandements- en de administratieve rol van dat schip liep, doch dat — hetgeen in verband met artikel 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de ongeoorloofde afwezigheidsdelicten belangrijk is — hij niet diende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord” in de zin dat *deze bodem* de plaats was, alwaar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden, omdat die plaats was de A 847, ook al is de A 847 een onderdeel van Hr. Ms. Wachtschip „Willemsoord”, door de inhoud van bovengenoemde bewijsmiddelen van het de beklagde te laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld eraan:

„dat hij te Den Helder, in tijd van oorlog, op 9 juni 1955 te 23.00 uur opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren is teruggekeerd als „matroos 3e klasse en sedertdien opzettelijk voortdurend zonder ver-

„gunning afwezig is gebleven, totdat hij op 12 juni 1955 omstreeks „09.00 uur door de Koninklijke Marechaussee te Sneek is aangehouden”;

behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen vermits terzake kan worden volstaan met de overweging: dat het immers van algemene bekendheid is, dat het, ten tijde in de telastelegging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat vermits *in het bewezene* niet staat vermeld de plaats waar beklaagde zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden, het bewezene niet onder artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan worden gesubsumeerd en al evenmin in enige andere wet of verordening is strafbaar gesteld;

Overwegende, dat het bewezene niet in enige strafwet omschreven feit onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde en mitsdien een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 nr 1° van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert, zodat de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier behoort te worden verwezen;

Gezien de artikelen: 2 no. 1° en 58 van de Wet op de Krijgstucht; 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN :

Verklaart het de beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Verklaart het bewezene niet strafbaar;

Bevindt dat het bewezen feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1° van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Spreekt beklaagde vrij van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 12 april 1956.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. t. Zee J. N. J. van der Mey, Lt-Kol. der Mars. L. J. Pronk, Luit. t. Zee (A) 1e kl. J. A. Posthuma en Luit. t. Zee (A) 1e kl. C. M. N. Kuiters.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (OC) C. A. F. van Well Groeneveld.

Diefstal van braadvet. Kleptomanie?

De Krijgsraad acht slechts verminderde toerekeningsvatbaarheid aanwezig en doet recht krachtens artikel 37a W.Sr.

(W.Sr. art. 37a, 310).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen F. X. W., oud 37 jaren, gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende als majoor-geschutkonstabel,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 27 maart 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij telkens te Rotterdam op verschillende tijdstippen in of om „streeks het tweede halfjaar 1955 telkens met het oogmerk van weder „rechtelijke toeëigening heeft weggenomen:

„a. circa 6,5 kilogram bak- en braadvet, toebehorende aan het Rijk „der Nederlanden, althans aan de Koninklijke Marine, althans aan „een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde;

„b. een of meer pakjes sigaretten (tot een totaal van circa acht „pakjes sigaretten) toebehorend aan M. Raats, althans aan de Marine „cantinedienst, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, „beklaagde”;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat F. X. W., oud 37 jaar, ten processe als *beklaagde*, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op een dag omstreeks het tweede halfjaar 1955 bij de kom-buis op het terrein van de onderzeedienst te Rotterdam een doos, inhoudende aan het Rijk der Nederlanden toebehorende stukken bak-en braadvet heeft weggenomen met de bedoeling om zich deze toe te eigenen, waartoe hij van niemand toestemming had gekregen;

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld eraan hetgeen hem onder aanhef en onder a is te laste gelegd met uitzondering van de woorden: „telkens”, „op verschillende tijdstippen”, „telkens” en „circa „6,5 kilogram”;

Overwegende, dat de Krijgsraad uit wettige bewijsmiddelen niet de overtuiging heeft geput dat beklagde het hem onder aanhef en onder b te laste gelegde heeft begaan;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*diefstal*”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door T. Stelma, zenuwarts, na als deskundige te zijn beëdigd, betreffende de beklagde uitgebracht psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt:

„dat beklagde tijdens het begaan der te laste gelegde feiten lijdende „was aan een ziekelijke storing der geestvermogens n.l. kleptomanie;

„dat deze ziekelijke storing weinig of niet op zijn geschiktheid werkte
 „om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde der begane feiten te
 „beseffen, maar zeer sterk op zijn geschiktheid om zijn wil ten aanzien
 „daarvan te bepalen”;

Overwegende, dat nu de geconstateerde geestesstoring beklaagde's vermogens om de feitelijke strekking van het door hem gepleegde feit te beseffen en het maatschappelijk ongeoorloofde daarvan in te zien bijna volkomen intact liet doch alleen zij het dan zeer sterk remmend werkte op zijn geschiktheid om te dien aanzien zijn wil te bepalen, de kleptomanie in casu niet zo dwangmatig op beklaagde's voorstellingsvermogen en oordeel werkte, — zijnde immers van dwang- of waanvoorstellingen niet gebleken — dat hij niet vrij zou zijn geweest om in de strijd der motieven te kiezen tusschen het rechtens geoorloofde en het rechtens ongeoorloofde, ook al moge het vreemd schijnen, dat het voor deze figuur, wiens gehele leven en streven er op is gericht om het „behoren te” der conventie- en fatsoensnormen uit achting voor zich zelve en uit angst voor de buitenwereld tot in het overdrevene te betrachten, de hang naar het vet, dat hij zich zeer zeker zonder voor hem te grote financiële offers op rechtmatige wijze kon verschaffen, in de strijd der motieven doorslaggevend was;

dat in dat verband van belang is de conclusie van het sociaal rapport betreffende de financieel-economische omstandigheden van het gezin van beklaagde, luidende:

„Deze mensen geven de indruk, dat zij dermate de waarde van het „sparen en zich kleine genoegens ontzeggen beseft hebben, dat zij „a.h.w. hierdoor „fanaat” geworden zijn en bepaalde grenzen overschreden hebben. Zij hebben nimmer geld verbrast of her en der „artikelen op krediet gekocht, zoals helaas bij velen al te zeer te doen „gebruikelijk is. Zij hebben een gemeenschappelijk doel en dat was „hun huishouding zo perfect mogelijk te doen zijn”;

dat op grond van het vorenstaande naar 's Krijgsraads oordeel er in casu niet een zodanig verband tusschen de geconstateerde kleptomanie en het gepleegde feit bestaat, dat dit feit hem wegens die geestesstoring niet kan worden toegerekend, zodat de Krijgsraad krachtens artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht, recht behoort te doen met inachtneming van de bepalingen van de Tweede Titel van het Eerste boek van voornoemd wetboek;

Overwegende, dat gelet op het vorenstaande, de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht een geldboete ad. f 225.— subsidiair 3 maanden hechtenis passend is; . . . . enz. (*Red.*).

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 13 april 1956.

(Uitspr. 14 april 1956; fiat executie 19 april 1956).

President: Kapt.-Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt.t. Zee I. Bink; Kapt.-Lt. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm; Kapt.-Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander; Maj. Mars. G. C. Schoenzetter.
Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. A. Wagenaar.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding (in Nederland gepleegd en in Nw. Guinea terecht) door te weigeren gevolg te geven aan de opdracht van een wachtmeester der Kon. marechaussee (zijn meerdere) om mee te gaan naar de marechausseekazerne en door daarin te volharden, ook nadat die meerdere hem op zijn strafbaarheid had gewezen.

(W.M.Sr. art. 114, 1°; W.Sr. art. 87).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. P. M. R., oud 26 jaren, gerequiereerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Krijgsraad gediend hebbende als chauffeur der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 7 april 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Vlissingen op of omstreeks 28 oktober 1955, terwijl hij „diende als chauffeur der 1e klasse bij de Koninklijke marine, heeft „geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het „hem door de wachtmeester der Koninklijke marechaussee gegeven „dienstbevel, om mee te gaan naar de marechausseekazerne, door op „zettelijk deze order niet uit te voeren door te zeggen: „Ik weiger aan „„dit bevel te voldoen en als U mij wilt hebben, dan kunt U mij hier „„wel wegsleuren”, althans woorden van gelijke strekking en toen de „wachtmeester de order herhaalde en hem op zijn strafbaarheid wees „en opdracht gaf zich ten 17.30 uur te melden op de kazerne, opnieuw „opzettelijk heeft nagelaten het gegeven dienstbevel op te volgen door „zich eerst ten 18.20 uur te melden”;

Gezien . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: [. . . *post alia*: qualificatie als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, „waarbij de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, „nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen” — *Red.*];

Overwegende dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

1. R., J. P. M., dienende als chauffeur der 1e klasse, als beklagde: dat hij in oktober zijn inschepingsverlof in Vlissingen doorbracht; dat hij op 28 oktober 1955 van 17.00 tot 18.00 het beheer over een benzinepomp had overgenomen van de eigenaresse omdat deze weg

moest; dat omstreeks 17.15 wachtmeester Grootjans het servicestation binnenkwam en hem opdracht gaf zich meteen te melden op het marechausseegebouw; dat hij tegen de wachtmeester gezegd heeft dat hij niet weg kon van de pomp, waarop de wachtmeester zei: „Ik heb daar niets „mee te maken, ga toch maar, want je kunt als militair geen zaak overnemen”; dat hij toen de zaak nogmaals heeft uitgelegd, waarop de wachtmeester boos werd; dat hij toen gezegd heeft dat hij zich onmiddellijk zou melden als de eigenaresse van de pomp terug zou zijn, hetgeen hij ook gedaan heeft;

Overwegende dat uit het proces-verbaal van de Koninklijke marechaussee, opgemaakt door de wachtmeester der Koninklijke marechaussee Huibrecht Grootjans blijkt:

dat door genoemde wachtmeester op 28 oktober 1955 een onderzoek werd ingesteld naar een benzinefraude, waarbij hij de chauffeur R. wilde horen; dat hij R. om 17.15 aantrof bij een benzinepomp; dat hij R. eerst heeft verzocht met hem mede te gaan naar de marechausseekazerne, waarop R. antwoordde dat hij de benzinepomp niet in de steek kon laten voor de eigenaresse terug was; dat hij R. toen het bevel heeft gegeven: „R. ik geef je bevel om onmiddellijk met mij mee te „gaan naar de marechausseekazerne”; dat R. hierop antwoordde: „Ik „weiger aan dit bevel te voldoen en als U mij wilt hebben kunt U mij „hier wel wegsleuren”; dat de wachtmeester hierop een tweede bevel heeft gegeven dat R. ervoor diende te zorgen dat hij om 17.30 bij de kazerne diende te zijn; dat hij hem toen op zijn strafbaarheid heeft gewezen met de woorden: „R. denk eraan, dat U zich door mijn bevel „niet dadelijk op te volgen aan het misdrijf, opzettelijke ongehoorzaamheid schuldig maakt en U daarvoor voor de krijgsraad kunt komen en „tot gevangenisstraf kunt worden veroordeeld”; dat hij, wachtmeester, toen naar de kazerne is teruggegaan, waar R. zich eerst ten 18.20 meldde;

Post alia:

Overwegende dat het militair belang zich niet verzet tegen een voorwaardelijke veroordeling;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard, nadat een meerdere „hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat de krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot één week gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd een jaar — Red.]

NASCHRIFT.

De woorden „... en hem op zijn strafbaarheid wees...” worden, als feitelijke omschrijving van de daarmee bedoelde strafverzwarende omstandigheid, ongenoegzaam geacht. Wel was het vroeger, inzonderheid bij de Krijgsraden voor de Landmacht, gewoonte om met een

dergelijke aanduiding in de tenlastelegging te volstaan en werden dergelijke tenlasteleggingen ook door het H.M.G. gesanctionneerd, maar aangenomen mag worden, dat daarin wijziging is gekomen. Men zie het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 26 juni 1952 (M.R.T. XLV, blz. 695) en mijn daarbij gestelde naschrift; men zie voorts, in verband daarmee, de opmerkingen van Mr BUISMAN in M.R.T. XLVI, blz. 112.

De Krijgsraad acht implicite (mèt zijn Fiscaal) ook in Nederland geen „tijd van oorlog” meer aanwezig. Wel zou men uit de overweging, dat de rechtszekerheid er niet onder zal lijden indien in het rijksteel Nieuw Guinea het bestaan van tijd van oorlog ontkend wordt, terwijl dit in andere rijksteelen gehandhaafd blijft (welke overweging voorkomt in het vonnis van de Zeekrijgsraad Nieuw Guinea van 25 januari 1955, M.R.T. XLVIII, blz. 311) tot de gevolgtrekking kunnen geraken, dat de Krijgsraad een lokaal bepaalde interpretatie aanhangt, doch de andere overwegingen van dat vonnis doen blijken, dat de Zeekrijgsraad „tijd van oorlog” principiëel verwerpt. Aldus is bovenstaand vonnis in overeenstemming met de voorafgaande jurisprudentie van de Zeekrijgsraad op dit stuk.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 14 december 1955.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; Leden: Luit.-Kol. N. J. Rommes en Luit.-Kol. W. L. Nolke.
Raadsman: Mr J. Waller.

Wederrechtelijk gebruiken van een motorrijtuig door een reserve-eerste-luitenant-arts, die zich door een dienstauto van Deelen naar het station Arnhem liet vervoeren (beklaagde had aanspraak op vervoer voor Rijksrekening voor voormeld traject).

Verweer, dat „gebruiken” hier alleen betrekking zou hebben op de bestuurder, verworpen, omdat de W.V.W. op andere plaatsen spreekt van „besturen”, zodat ook een ander gebruiken dan als bestuurder onder „gebruiken” kan vallen.

Verworpen ook het verweer dat, waar de bestuurder (militaire chauffeur) een rechtmatige rit maakte, deze rit voor beklaagde niet onrechtmatig kan zijn geweest, vermits hoezeer de chauffeur formeel gedekt was, hierdoor de rit zelf nog niet een rechtmatige werd, aangezien de rechtmatigheid uitsluitend wordt bepaald door het doel van de rit en de bevoegdheid van de opdrachtgever.

Geldboete ad f 50 opgelegd.

(W.K. art. 58, W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. G. S., geb. Haarlem 11 december 1927, reserve-eerste-luitenant-arts, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als reserve-eerste-luitenant-arts in werkelijke dienst bij de „Koninklijke luchtmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op „verschillende data in of omstreeks augustus 1955 te Deelen en Arn- „hem, in elk geval in Nederland, telkens opzettelijk wederrechtelijk „een aan de Staat der Nederlanden, in elk geval aan anderen of een „ander dan hem, beklaagde, toebehorend militair motorrijtuig heeft ge- „bruikt — als passagier en/of als bestuurder daarin rijdende — op de „voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg of wegen van „Deelen naar Arnhem, en/of van Arnhem naar Deelen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maanden juli en augustus 1955 als reserve-eerste-luitenant-arts in werkelijke dienst was bij de Koninklijke luchtmacht en ingedeeld bij de Geneeskundige Dienst van de Vliegbasis Deelen; dat toen de eerste-luitenant-arts J. A. Leezenberg zijn chef was; dat hij in die periode doorgaans dagelijks op en neer reisde van station Arnhem naar Utrecht, waar hij woonde; dat het in die periode verschillende malen is voorgekomen dat hij zich door een militaire chauffeur met een militaire Volkswagen, toebehorende aan het Rijk der Nederlanden, waarin hij als passagier meereed, van Deelen langs de openbare weg naar het Station Arnhem heeft laten brengen om daar de trein te kunnen nemen; dat deze ritten soms gecombineerd werden met dienstwerkzaamheden, doch dat dit soms ook niet het geval was; dat uit de hem getoonde samenvatting van rij-opdrachten kan worden geconcludeerd dat de ritten op 15 en 23 augustus 1955 uitsluitend zijn geschied om hem naar het station te brengen;

Overwegende, dat als getuige voor de officier-commissaris heeft verklaard en met ede bevestigd:

Johan Anton Leezenberg, geboren 4 januari 1926, reserve-eerste-luitenant-arts:

dat hij in juli en augustus 1955 waarnemend Chef van de Geneeskundige Dienst op de Vliegbasis Deelen was, waarbij in begin juli 1955 ook beklaagde werd ingedeeld; dat hij toen beklaagde onder meer er op gewezen heeft, dat militaire motorrijtuigen niet meer voor particuliere doeleinden mochten worden gebruikt; dat hij, eind juli 1955 vernomen hebbende van de chauffeur die steeds voor de Geneeskundige Dienst reed, dat beklaagde zich geregeld na de dienst met een militaire auto naar het station te Arnhem liet rijden, beklaagde er op gewezen heeft, dat hij dit niet moest doen, want dat het verboden was en hij er moeilijkheden mee kon krijgen; dat hij beklaagde nimmer recht of toestemming heeft gegeven om van een dienstauto gebruik te maken om zich naar het station te Arnhem te begeven of andere particuliere ritten uit te voeren; dat hij eind augustus 1955 vernam dat er bij contrôle op de rittenstaten gebleken was dat beklaagde meerdere ritten voor particuliere doeleinden van Deelen naar het station der Nederlandse Spoorwegen te Arnhem had gemaakt;

Overwegende, dat als getuige voor de officier-commissaris heeft verklaard en met ede bevestigd:

Gerardus Veldhuizen, geboren 5 juni 1929, korporaal-chauffeur der Koninklijke luchtmacht:

dat hij in de maand juli 1955 verscheidene malen beklaagde aan het eind van de middag met een militaire Volkswagen in dienstopdracht van Deelen naar Arnhem heeft gebracht en in Arnhem bij het station der Nederlandse Spoorwegen heeft afgezet; dat hij het enigszins vreemd vond en daarom op een gegeven moment een en ander aan de chef van de Geneeskundige Dienst heeft gemeld;

Overwegende, dat een „samenvatting rij-opdrachten tevens ritten-„staten” voor conform de originele formulieren 658 A, op 7 oktober 1955 ondertekend door de reserve-eerste-luitenant J. H. Stevens en ten processe aanwezig als een bijlage tot het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, gehouden door en gesloten en getekend te Deelen op 11 oktober 1955 zakelijk inhoudt, dat op 15 augustus 1955 is gemaakt een rit Deelen-Arnhem te 16.45 voor transport van een officier-arts, naam gebruiker S., eerste-luitenant, en terug van Arnhem-Deelen te 17.00 uur ledig, en op 23 augustus 1955 een rit van Heidekamp-Arnhem tot het wegbrengen van een officier-arts te 16.30 uur, naam gebruiker S., eerste-luitenant, en terug van Arnhem naar Heidekamp te 16.45 uur idem doch niet getekend;

Overwegende. . . . [volgt bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad van algemene bekendheid acht dat de openbare weg van Deelen naar Arnhem voor het openbaar verkeer openstaat;

Overwegende met betrekking tot beklagdes opzet, dat weliswaar beklaagde heeft verklaard zich niet te kunnen herinneren, dat zijn chef hem meer dan eens heeft gezegd dat het verboden was om voor particuliere doeleinden van een militair motorrijtuig gebruik te maken, doch door deze chef onder ede is verklaard dat dit wel is geschied en dat, ook al geschiedde dit wellicht niet op zeer nadrukkelijke wijze, niet kan worden aangenomen dat dit tot een ontwikkeld persoon als klager niet zou zijn doorgedrongen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor-„rijtuig op een weg gebruiken, meermalen gepleegd*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden

waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, daarbij in het bijzonder in aanmerking nemende dat beklaagde nog slechts kort in militaire dienst was en dat van diens chef meer kracht tot handhaving van het verbod had dienen uit te gaan, in aanmerking nemende bovendien dat beklaagde, die in Utrecht woonde, recht had op vervoer voor rijksrekening van Deelen naar het station Arnhem;

Overwegende, dat door beklaagdes raadsman als verweer is aangevoerd:

a. dat artikel 37 van de „Wegenverkeerswet” op het onderhavige geval niet van toepassing zou zijn, omdat beklaagde niet was de bestuurder van het aan het Rijk toebehorende motorrijtuig, doch de passagier;

b. dat de rit voor de chauffeur een rechtmatige rit was en dus niet valt in te zien, dat dan de passagier de rit onrechtmatig zou kunnen mederijden;

c. dat in de tenlastelegging de qualificatieve term „wederrechtelijk” gebruikt is zonder dat deze de redegevende feiten of omstandigheden vermeldt, waarop de wederrechtelijkheid zou berusten;

d. dat beklaagde zich van de wederrechtelijkheid van zijn handelen niet bewust zou zijn geweest en dus niet bewezen is dat diens opzet op de wederrechtelijkheid gericht was;

e. dat beklaagdes daad eerder zou moeten worden gebracht onder enig militair delict, als overschrijding van een dienstvoorschrift;

Overwegende dienaangaande:

ad a. dat, anders dan in ettelijke artikelen van de „Wegenverkeerswet”, welke spreken over „besturen”, artikel 37 spreekt van „gebruiken”, hetgeen impliceert dat ook een anders dan als bestuurder gebruiken onder de werking van het artikel kan vallen; dat ook de bescherming van de gerechtigde tegen onrechtmatig gebruik van zijn motorrijtuig niet kan blijven stilstaan bij de onrechtmatige bestuurders, doch zich onder omstandigheden ook moet kunnen geldend maken tegen onrechtmatige gebruikers;

ad b. dat, hoezeer de chauffeur persoonlijk moreel en ook formeel gedekt was door de opdracht van beklaagde, hierdoor de rit op zichzelf nog niet een rechtmatige kon worden, aangezien de rechtmatigheid uitsluitend bepaald wordt door het doel van de rit en de bevoegdheid van de opdrachtgever;

ad c. dat ten deze de term „wederrechtelijk . . . gebruiken” een voldoende feitelijke omschrijving is, conformerende zich de Krijgsraad ten deze aan de arresten van de Hoge Raad der Nederlanden handelende over de term „wederrechtelijke toeëigening” van 7 December 1925 NJ. 1926: 51, W. 11526 en van 27 Juni 1938, NJ. 1939, nr. 137;

ad d. dat dit verweer reeds hoger door de Krijgsraad is weerlegd;

ad e. dat de Krijgsraad de raadsman ten deze inderdaad in zoverre kan volgen, dat ook naar 's-Krijgsraads oordeel het onderhavige feit meer in de krijgstuuchtelijke sfeer (overschrijding van bevoegdheid, misbruik van invloed als meerdere) ligt dan in de verkeersrechtelijke, doch

dat de Krijgsraad zich slechts heeft bezig te houden met het onderzoek van de zaak zoals deze is aangebracht en met het toetsen van het be-
wezen verklaarde aan de wet, terwijl een krijgstuchtelijke afdoening
van een feit, opleverende het misdrijf van artikel 37 van de „Wegen-
„verkeerswet” krachtens de bepalingen van de Wet op de Krijgstucht
niet mogelijk is, zodat ook artikel 58 van die Wet ten deze door de
Krijgsraad niet kan worden gehanteerd;

dat derhalve de Krijgsraad de gevoerde verweren verwerpt,

[Volgt: veroordeling tot geldboete van f 50 subs. 20 dagen hechtenis
— Red.].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 16 februari 1956.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lt.-Kolonel W.
Vermeer en Lt.-Kolonel K. Timmerman.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

*Als soldaat, gewapend met pistool op post gesteld, in het schilder-
huisje gaan zitten en in slaap gevallen.*

KRIJGSRAAD: „Als ander militair, behorende tot enige wacht . . .”.
Beklaagde kan niet worden aangemerkt als te zijn „met geweer of ge-
„trokken zijdgeweer gewapend . . .”.

HOOG MIL. GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): „Schild-
„wacht”. Aan de term „geweer” wordt in artikel 69 W.M.Sr. niet de
bepaalde betekenis gegeven van draagbaar vuurwapen met een lange
loop, doch daaronder worde ook begrepen wapens met een kortere
loop dan het destijds (bij de totstandkoming van dat artikel) in gebruik
zijnde geweer, zoals een karabijn, pistool of mitrailleur.

(W.M.Sr. art. 69, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
M. J. A., geb. 20 december 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Konink-
„ninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of
„omstreeks 16 november 1955 te Assen, althans in Nederland, terwijl
„hij behoorde tot de kazernewacht van de Infanteriekazerne te Assen
„en op post was geplaatst, gewapend met pistool, bij het voertuigen-
„park de als zodanig op hem rustende verplichting waakzaam te zijn,
„niet is nagekomen, doch in het schilderhuisje is gaan zitten en in slaap
„is gevallen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

dat hij sedert 5 augustus 1954 als dienstplichtig soldaat in werke-

lijke dienst is bij de Koninklijke landmacht; dat hij van 15 november 1955 te 19.00 tot 16 november 1955 te 19.00 uur behoorde tot de kazernewacht van de Infanteriekazerne te Assen; dat de sergeant Laurensen commandant van deze wacht was; dat hij van 23.00 uur op 15 november 1955 tot 01.00 uur op 16 november 1955 op post moest staan bij het voertuigenpark te Assen; dat hij gedurende die wachtdienst was bewapend met een pistool geladen met scherpe patronen; dat hij op 16 november 1955, toen hij nog ongeveer een half uur op post moest staan, in het schilderhuisje is gaan zitten en toen in slaap is gevallen en zijn op hem rustende verplichting om, zoals hij wist, op post staande voortdurend waakzaam te zijn niet is nagekomen; dat hij van niemand recht of toestemming heeft ontvangen om in zijn schilderhuisje te gaan zitten en daar te gaan slapen;

Overwegende, dat Gerardus Laurensen, geboren op 10 juli 1934, destijds dienstplichtig sergeant, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij deze Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij van 15 november 1955 te 19.00 uur tot 16 november 1955 te 19.00 uur commandant was van de kazernewacht van de Infanteriekazerne te Assen; dat beklagde toen deel uitmaakte van deze kazernewacht; dat beklagde, bewapend met een pistool, op post moest staan bij het voertuigenpark te Assen van 15 november 1955 te 23.00 uur tot 16 november 1955 te 01.00 uur; dat, toen hij op 16 november 1955 te 00.20 uur een ronde maakte, beklagde op zijn post aanwezig was; dat hij op 16 november 1955 te omstreeks 01.00 uur constateerde, dat beklagde in het bij zijn wachtpost staande schilderhuisje was gaan zitten en aldaar in slaap was gevallen; dat beklagde, doordat hij, Laurensen, zijn naam luid riep, is wakker geworden, dat hij beklagde geen recht of toestemming heeft gegeven om in zijn schilderhuisje te gaan zitten en te gaan slapen en dat hem uit niets is gebleken, dat beklagde daartoe door een of andere omstandigheid gedwongen was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beklagde het feit heeft gepleegd te Assen op 16 november 1955;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als ander militair dan als bedoeld in artikel 129 lid 1 en lid 4 van „het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige wacht een „als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 lid 1, 2 en 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, met betrekking tot deze qualificatie:

dat naar 's-Krijgsraads oordeel de beslissing, dat beklagde als „schildwacht” in de zin van het eerste lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht moet worden aangemerkt, slechts zou kunnen worden genomen indien deze beslissing kan steunen op in de

tenlastelegging vermelde en bewezen verklaarde feiten en (of) omstandigheden; dat in het onderhavige geval de tenlastelegging ten deze slechts stelt dat beklaagde behoorde tot de kazerne-wacht van de Infanterie te Assen; dat hij op post was geplaatst bij het voertuigenpark; dat hij gewapend was met pistool en dat als zodanig op hem de verplichting rustte waakzaam te zijn; dat naar 's-Krijgsraad oordeel (reeds eerder uitgesproken in het vonnis van deze Krijgsraad d.d. 23 juni 1954, welk vonnis weliswaar bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 5 oktober 1954 *) werd vernietigd, zonder dat het Hof echter op *dit* punt blijk gaf, een ander standpunt dan de Krijgsraad in te nemen) een met pistool gewapende militair niet kan worden aangemerkt als te zijn „met geweer of getrokken zijdgeweer gewapend of „van een door Ons vast te stellen kenteken voorzien”, als in artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht bedoeld;

dat derhalve de ten deze in de tenlastelegging vermelde feiten en omstandigheden, welke bewezen zijn verklaard, niet voldoende zijn om daarop de beslissing, dat beklaagde „schildwacht” was, te doen steunen; dat in een aan het onderhavige, wat de feiten betreft, geheel gelijksoortig geval door het Hoog Militair Gerechtshof bij genoemde sententie d.d. 5 oktober 1954 is beslist „dat het er in casu niet om „gaat of derden beklaagde als schildwacht konden herkennen, doch of „hijzelf wist dat hij als zodanig op post was geplaatst”, en dat dus „een militair aan wie bekend is dat hij krachtens bevel van het daartoe „bevoegd gezag als schildwacht op post is gesteld, ook als zodanig „dienst doet”; dat derhalve met inachtneming van genoemde sententie van het Hoog Militair Gerechtshof de beslissing dat beklaagde schildwacht was ook inplaats van op de in artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht vermelde feiten of omstandigheden, welke de strekking hebben de schildwacht als zodanig voor derden kenbaar te maken, zou kunnen berusten op de omstandigheid dat beklaagde zelf wist dat hij als schildwacht op post was geplaatst; dat echter deze omstandigheid niet is ten laste gelegd, zodat het onderzoek zich ook niet over deze omstandigheid kan uitstrekken en bij gebreke daarvan ook niet kan worden geconcludeerd dat beklaagde het bewezen verklaarde feit als „schildwacht” pleegde;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde terzake van het tenlastegelegde en door de Krijgsraad bewezen geachte feit, voorlopig arrest in de vorm van streng arrest heeft ondergaan van 16 tot en met 18 november 1955, welk arrest naar 's-Krijgsraads oordeel bij de uitvoering van de bij dit

---

*) Zie M.R.T. XLVIII, blz. 168 (vonnis) en 170 (sententie) alsmede het naschrift onder de sententie. (*Red.*)

vonnis op te leggen straf daarop in mindering dient te worden gebracht;
 [Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand, met aftrek van voorlopig arrest van 16 tot en met 18 november 1955 — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 1 mei 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal Mr Schepers, Gen.-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers, gep. Schout-bij-Nacht Beugelink (plv.).

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van zes weken;

Overwegende, dat het Hof het vonnis waarvan beroep, vernietigt, omdat de Krijgsraad beklaagde niet als schildwacht in de zin van artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht heeft beschouwd, aangezien hij gewapend was met een pistool;

Overwegende, dat de Auditeur-Militair, door te stellen dat beklaagde als soldaat, behorende tot een kazernewacht, gewapend met een pistool op post was geplaatst, heeft ten laste gelegd dat beklaagde schildwacht was in de zin van artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht een definitie van het begrip „schildwacht” inhoudt, gegrond op de omstandigheid, bekend bij de totstandkoming van dit artikel, dat een militair met een vuurwapen met een lange loop of getrokken sabel op post werd gesteld, doch dat niet blijkt, van de bedoeling om — onverschillig aan welke tactische eisen de bewapening van een schildwacht in de toekomst zou moeten voldoen — uitsluitend deze wapens als kenmerkend voor de schildwacht toe te laten;

Overwegende, dat integendeel blijkens de memorie van toelichting artikel 69 is voorgesteld om van het begrip schildwacht een ruime definitie te geven en het daarmee in overeenstemming is om aan de term „geweer” in dit artikel niet de beperkte betekenis van draagbaar vuurwapen met een lange loop toe te kennen, doch daaronder ook te begrijpen wapens met een kortere loop dan het destijds in gebruik zijnde geweer, zoals een karabijn, pistool of mitrailleur;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd: [enz., zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 50, met bepaling, dat die geldboete, bij gebreke van betaling of verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het vonnis verwijst naar een vorig — soortgelijk — geval, hetwelk gepubliceerd is in M.R.T. XLVIII, blz. 168 v. Enkele verschillen, welke tusschen dat vorige en het thans voorliggende geval opvallen zijn:

(a) *In het vorige geval bezigde de tenlastelegging de kwalificatie „schildwacht”¹⁾ zonder nadere omschrijving, terwijl in de tenlastelegging tot bovenstaand vonnis een feitelijke beschrijving van de hoedanigheid van beklaagde wordt gegeven.*

(b) *In het vorige geval bleek uit de bewijsmiddelen dat beklaagde gewapend was met een ongeladen pistool, in de tas gedragen; in het thans berechte geval werd bekend dat de man gewapend was met een geladen pistool, waarbij echter niet vermeld is hoe het pistool gedragen werd (moest worden).*

(c) *In het vorige geval oordeelde de Krijgsraad dat een in de tas gedragen pistool niet was een „geweer of getrokken zijdgeweer”; thans zegt de Krijgsraad dat een met een pistool gewapende militair niet kan worden aangemerkt als met een geweer of getrokken zijdgeweer gewapend te zijn. De Krijgsraad voegt daaraan toe dat hij dit oordeel ook reeds in dat vorige vonnis had uitgesproken, hetgeen echter minder zuiver is, omdat daar tot uitdrukking werd gebracht dat het pistool in de tas gedragen werd (waarvan in het thans berechte geval geen melding is gemaakt) en omdat het toen ging om een ongeladen pistool (terwijl het thans een geladen pistool betrof).*

(d) *In het vorige geval werd door het H.M.G. overwogen „dat het „er in casu niet om gaat of derden beklaagde als schildwacht konden „herkennen, doch of hijzelf wist dat hij als zodanig op post was „geplaatst” (waarmede het interne, subjectieve aspect van het schildwacht-zijn wordt weergegeven, hetwelk men nochtans niet los mag en kan zien van het externe, objectieve aspect, omdat tegenover de plichten — intern — de rechten — extern — van de schildwachter staan); in het thans berechte geval heeft het H.M.G. de beide aspecten niet meer los van elkaar (tegenover elkaar) gesteld, doch is enkel uit-*

¹⁾ Zie mijn opmerking terzake in het naschrift op blz. 172 van M.R.T. XLVIII; voorts noot ¹⁾ op blz. 464 van M.R.T. XLVII, mijn naschrift op blz. 37 van M.R.T. XLVI.

gegaan van het uiterlijk van de man, hetwelk voor hemzelf en voor derden waarneembaar is.

De hierboven afgedrukte sententie sluit aan bij de oudste sententie op dit stuk, t.w. die van het H.M.G. van Ned. Indië van 3 september 1937 (M.R.T. XXXIII, blz. 480), waarin reeds werd overwogen dat onder „geweer” niet alleen valt een geweer met een lange loop, doch daaronder ieder schietwapen: een pistool, revolver of mitrailleur begrepen dient te worden. De thans gewezen sententie brengt hier — terecht — nog een verfijning aan door te zeggen dat „geweer” niet alleen betekent een *d r a g b a r* vuurwapen met lange loop, enz. Immers: niet ieder vuurwapen en niet iedere mitrailleur zal als „ge-
weer” beschouwd kunnen worden. Men zie het vonnis van de Zee-
krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 22 maart 1946 (M.R.T. XL, blz. 635), betreffende twee mariniers die bij één mitrailleur lagen. In mijn naschrift onder dat vonnis wees ik erop dat een eis van artikel 69 is, dat de man met het vuurwapen gewapend was en dat het niet mocht betreffen een vuurwapen, hetwelk bemand was.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 24 februari 1954.

President: Lt-Kol. Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Misdrijven tegen de ondergeschiktheid gepleegd jegens een meerdere (kornet) in burger ¹⁾, bestaande uit:

(1) opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren en nalaten zijn naam op te geven en zijn legitimatiebewijs te tonen),

(2) mondelinge bedreiging („als je er werk van maakt zal ik je „gezicht onthouden en dan zullen ze je in Schiedam een kopje kleiner „maken” en „dan zal ik je in elkaar timmeren”),

(3) mondelinge belediging („lafaard”),

(4) belediging door een feitelijkheid (de slip van de das van de meerdere uit diens jas wippen),

(5) feitelijke insubordinatie (de meerdere een slag in het gezicht toedienen).

Twee maanden gevangenisstraf; acht maanden strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 76, 108, 110, 114, 117, 120)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. G. J. K., geb. 18 augustus 1933, dpl. soldaat, beklagde,

¹⁾ Het valt op dat deze meerdere — o.i. terecht — niet heeft voldaan aan de vordering van de mindere om zijn legitimatiebewijs te tonen, zeggende dat de mindere geen recht heeft om zijn meerdere om diens legitimatiebewijs te vragen. Zie M.R.T. XLIX blz. 392 en 394. (Red.).

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Garnizoensdetachment te Rotterdam, in tijd van oorlog, op 2 januari 1954:

„1e. op het Centraalstation der Nederlandse Spoorwegen te Rotterdam, toen de kornet der artillerie W. van Heusden, die hem, beklagde, had aangetroffen in uniform gekleed met beide handen in de zakken, hem had bevolen zijn handen uit zijn zakken te halen en zijn legitimatiebewijs te tonen, welk bevel genoemde, in burger geklede, kornet had herhaald na zich als kornet der artillerie bekend te hebben gemaakt, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende dat hij eerst het legitimatiebewijs van de kornet wenste te zien en dit bevel ook niet uit te voeren;

„2e. in een treinstel der Nederlandse Spoorwegen op het traject Rotterdam-Schiedam, na aan de sub 1e genoemde kornet te hebben gevraagd het voorgevallene niet te rapporteren, waartoe de kornet niet bereid bleek, opzettelijk genoemde kornet in diens tegenwoordigheid met enig kwaad heeft bedreigd en hem door woorden en feitelikheden heeft beledigd door opzettelijk met een zijner handen dan wel vingers een slip van de das van de kornet uit diens jas te wippen en hem op dreigende toon toe te voegen: „Als je er werk van maakt, zal ik je gezicht onthouden en dan zullen ze je in Schiedam een kopje kleiner maken”, alsmede na opzettelijk de voormelde handeling met de das van de kornet te hebben verricht: „Dat mag toch ook niet en doe nu eens iets terug lafaard die je bent, dan zal ik je in elkaar timmeren”;

„3e. nadat genoemde kornet hem terzake van de sub 1e en 2e vermeldde feiten te Delft aan een agent van politie had overgeleverd teneinde hem naar het politiebureau op te brengen en in arrest te doen stellen, op weg naar het politiebureau te Delft in de Smitssteeg opzettelijk de kornet een klap in het gezicht heeft toegediend;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat diende bij het garnizoensdetachment Rotterdam, zich op 2 januari 1954 in uniform met zijn beide handen in de zakken bevond op het Centraalstation van de Nederlandse Spoorwegen te Rotterdam; dat hij daar werd aangesproken door een burger, die zich tegenover hem bekend maakte als een kornet der artillerie en hem opdroeg zijn handen uit zijn zakken te halen en zijn legitimatiebewijs te tonen; dat hij aanvankelijk deze opdracht niet heeft uitgevoerd, zeggende, dat hij eerst het legitimatiebewijs van de kornet wilde zien; dat hij na enige woordenwisseling uiteindelijk toch zijn legitimatiebewijs heeft getoond, waarop de kornet zijn gegevens in zijn zakboekje heeft overgeschreven; dat hij toen wel begreep, dat de kornet werk zou maken van zijn ongehoorzaamheid; dat na dit gebeurde de kornet en hij in een treinstel der Nederlandse Spoorwegen

stapten dat in de richting Schiedam-Delft vertrok; dat hij tussen Rotterdam en Schiedam de kornet heeft opgezocht en hem verzocht er geen werk van te maken; dat de kornet hem echter ten antwoord gaf, dat hij de zaak zou doorzetten; dat hij toen kwaad is geworden en om de kornet er van terug te houden hem te rapporteren deze heeft toegevoegd de bedreiging: „Als je er werk van maakt, dan zal ik je gezicht „onthouden en dan zullen ze je in Schiedam een kopje kleiner maken”; dat hij dit zeide om de kornet bang temaken; dat hij vervolgens met zijn vinger een slip van de das van de kornet uit diens jas heeft gewipt, met de bedoeling deze kwaad te maken en er aan toevoegde. „ dit mag „toch ook niet en doe nu eens iets terug, lafaard die je bent, dan zal „ik je in elkaar timmeren”; dat na aankomst van de trein in Delft, waar de kornet en hij uitstapten, de kornet hem heeft overgeleverd aan een agent van politie om hem naar het politiebureau over te brengen en aldaar in arrest te stellen; dat hij op weg naar dit politiebureau in de Smitssteeg te Delft met opzet met zijn linkervuist de kornet een klap in het gezicht heeft toegediend;

Overwegende, dat als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Willem van Heusden, 21 jaar, kornet der artillerie:

dat hij zich op 2 januari 1954 in burger gekleed op het Centraalstation van de Nederlandse Spoorwegen te Rotterdam bevond; dat hij daar een hem onbekende soldaat zag lopen met zijn handen in zijn zakken, terwijl hij er onverschillig bij liep; dat hij naar deze toe is gegaan en hem heeft opgedragen zijn handen uit zijn zakken te halen; dat, toen hij zich bekend maakte als kornet der artillerie, de soldaat hem direct vroeg: „Mag ik Uw legitimatiebewijs zien”; dat hij toen de soldaat heeft gelast hem zijn legitimatiebewijs te tonen en hem heeft gezegd, dat deze geen recht had om een meerdere om zijn legitimatiebewijs te vragen; dat de soldaat hieraan niet gehoorzaamde en ook zijn handen in zijn zakken hield; dat hij hem nogmaals heeft gelast zijn handen uit zijn zakken te halen en zijn legitimatiebewijs te tonen; dat de soldaat ook toen hieraan niet voldeed en met zijn hoofd van „neen” schudde; dat hij de soldaat toen nadrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen, waarop de soldaat zijn handen uit zijn zakken haalde en zijn legitimatiebewijs toonde; dat hij de gegevens uit het legitimatiebewijs heeft overgenomen en hem rapport heeft aangezegd; dat kort daarna de soldaat in het treinstel der Nederlandse Spoorwegen, dat in de richting Schiedam-Delft vertrok, stapte, dat hij zelf ook in die trein is gestapt; dat, toen de trein onderweg was in de richting Schiedam, de soldaat zich wederom naar hem toe heeft begeven en min of meer heeft gevraagd om de zaak niet door te zetten; dat hij hem toen heeft geantwoord, dat hij de zaak zou doorzetten; dat de soldaat toen tegen hem een dreigende opmerking maakte en wel: „Als je er werk van „maakt, zal ik je gezicht onthouden en dan zullen ze je in Schiedam „een kopje kleiner maken”; dat hij zich hierdoor bedreigd voelde; dat hij de soldaat erop heeft gewezen zich kalm te houden; dat hierop de soldaat een der uiteinden van zijn das uit zijn, getuige's, jas heeft ge-

trokken en gezegd: „Dit mag toch ook niet en doe nu een iets terug, „lafaard die je bent, dan zal ik je in elkaar timmeren”; dat hij zich door het woord lafaard beledigd voelde; dat de soldaat daarbij een agressieve houding aannam; dat de soldaat daarna is weggegaan; dat hij de soldaat in Delft zag uitstappen en zelf ook is uitgestapt; dat hij buiten het station een politieagent, na zich te hebben gelegitimeerd, heeft verzocht de soldaat over te brengen naar het politiebureau aldaar en hem in arrest te stellen; dat hij op weg naar het politiebureau in een steegje te Delft van de soldaat een klap in zijn gezicht kreeg; dat de soldaat A. G. J. K. genaamd was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „en zijn legitimatiebewijs te tonen” en „zeggende dat hij eerst het „legitimatiebewijs van de kornet wenste te zien en dit bevel ook niet „uit te voeren”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog;*
  2. *als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd, meermalen gepleegd;*
  3. *als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling beledigen, in dienst gepleegd;*
  4. *als militair opzettelijk een meerdere door enige feitelijkheid beledigen, in dienst gepleegd;*
  5. *feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog;*
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  2. artikel 108 juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;
  3. artikel 108 juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  4. artikel 108 *) juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  5. artikel 117 juncto artikel 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging der uitspraak in arrest doorgebracht zijnde vanaf 2 januari 1954; bekrachtiging van het bestaande arrest en plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 8 maanden — *Red.*].

---

*) Ten rechte: 110. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 november 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Kapitein A. J. J. van Dongen.

Raadsman: Mr J. A. Hannivoort.

Verzaking van een wachtverplichting door, toen hij belast was met het wegbrengen en bewaken van een in streng arrest gestelde soldaat, deze arrestant te laten ontvluichten zonder enige maatregel te nemen, toen deze arrestant hem te kennen gegeven had dat hij wilde weglopen.

Twee maanden militaire detentie. In hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) bevestigd, onder toevoeging van de last dat het vonnis openlijk zal worden uitgelezen.

(W.M.Sr. art. 129; R.L. art. 205).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. W., geb. 18 juni 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 4e Divisie Intendance Compagnie te Ermelo, aldaar op 9 Juli 1955 in tijd van oorlog, „terwijl hij als lid van het wachtpersoneel van de legerplaats Ermelo „door de wachtcommandant was belast met het toezicht over de in „voorlopig arrest in de vorm van streng arrest gestelde soldaat Groot- „huis C. W. en opdracht had deze te begeleiden naar diens kamer, de „als zodanig op hem rustende verplichting om deze arrestant te be- „waken niet is nagekomen, doch, toen Groothuis te kennen had ge- „geven te willen ontvluichten, heeft medegedeeld dat deze zulks dan „beter direct kon doen, daar hij, beklaagde, toch geen munitie bij zich „had en vervolgens toen genoemde Groothuis inderdaad wegliep geen „enkele poging heeft ondernomen om zulks te beletten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 4e Divisie Intendance Compagnie te Ermelo, op 9 Juli 1955 in de namiddag deel uitmaakte van de wacht over de legerplaats Ermelo en door de wachtcommandant belast werd met het toezicht over de soldaat Groothuis, die zich in voorlopig arrest in de vorm van streng arrest bevond bij voornoemde wacht; dat Groothuis gevraagd had of hij even zijn meisje mocht opbellen; dat hij tijdens dit opbellen Groothuis moest bewaken; dat hij met Groothuis op weg was naar diens kamer om het telefoonnummer van diens meisje op te zoeken; dat Groothuis toen tegen hem zei, dat hij wilde ontvluichten; dat hij toen tegen Groothuis gezegd heeft: „Dan „kun je nu beter gaan, want ik heb toch geen munitie bij mij”; dat Groothuis eerst nog onder zijn bewaking naar de kamer is gelopen;

dat, nadat Groothuis zich verkleed had, Groothuis toen van deze kamer weggelopen is onder zijn hoede vandaan, waarbij hij geen enkele poging heeft ondernomen om zulks te beletten; dat hij wist, dat hij verplicht was als lid van de wacht om aan zijn bewaking toevertrouwde arrestanten goed te bewaken in plaats van geen enkele maatregel te nemen als ze wegliepen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van „artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht behoorende tot „eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet na- „komen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 31 januari 1956.

President: Mr van der Meulen (plv.); *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadman: Mr Hannivoort, advocaat te Leiden.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

Overwegende, dat het Hof het noodzakelijk oordeelt dat deze sententie zomedé het ten deze gewezen vonnis door de griffier openlijk zullen worden uitgelezen op een in overleg met de Commandant van de 4e Divisie Intendance Compagnie te Ermelo te houden appèl;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden;

Bepaalt, dat deze sententie zomede het ten deze gewezen vonnis openlijk zullen worden uitgelezen op een in nader overleg met de Commandant van de 4e Divisie Intendance Compagnie te Ermelo te houden appèl.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 november 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Kapitein A. J. J. van Dongen.
Raadman: Mr J. A. Hannivoort.

Clandestiene radio-uitzendingen van muziek en gesproken tekst.

KRIJGSRAAD: drie maanden gevangenisstraf.

HOOG MIL. GERECHTSHOF: twee maanden gevangenisstraf; verbeurdverklaring van versterker, gramfoon en pick-up; teruggaaf van microfoon en gramfoonplaten.

(Telegr. & Telef.wet artt. 3 en 20).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. L. L., geb. 16 april 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Luchtdeel-, artillerie te Ossendrecht, op 18 September 1955 in de gemeente „Losser, in het perceel Snippertweg 12 een radio-electrische zend-, inrichting, niet zijnde een radiotelegraaf of radiotelefoon, heeft gebruikt, althans aanwezig heeft gehad, terwijl zulks krachtens artikel 3 „der Telegraaf- en Telefoonwet was verboden, immers terwijl hij niet „in het bezit was van een machtiging als bedoeld in de artikelen 2, 12 „of 50 van het Radioreglement 1930, alstoen aldaar als militair middels „een op het electrisch net aangesloten inrichting, bestaande uit een „onderling verbonden pick-up, microfoon, versterker, oscillator (zen- „der) en antenne ten gehore heeft gebracht onder de naam „Zand- „voort” gramfoonmuziek en gesproken tekst, bestemd voor allen, „die deze wensten te ontvangen, althans middels genoemde inrichting „vorenbedoelde muziek en tekst ten gehore gebracht met het doel deze „inrichting of onderdelen daarvan te beproeven dan wel proeven met „deze inrichting te nemen”

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 10 September 1955, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Luchtdeelartillerie te Ossendrecht, te omstreeks 11.00 uur in zijn ouderlijke woning Snippertweg 12 te Losser met een radio-electrische zendinginrichting, door hem zelf vervaardigd en aangelegd een uitzending heeft doen plaatsvinden op een

golfengte van ongeveer 220 meter, waarbij hij gramfoonmuziek en gesproken tekst, beide van ontspannende aard, ten gehore heeft gebracht, waarbij hij als naam van de zender „Zandvoort” gebruikte en waarbij hij wist dat de zender sterk genoeg was om ver in de omgeving te worden gehoord door iedereen die deze uitzending wenste te ontvangen; dat genoemde zendinrichting bestond uit een zogenaamde oscillator, waarop een pick-up en een microfoon en een versterkerinstallatie aangesloten waren, terwijl de oscillator op zijn beurt was verbonden met een antenne; dat het geheel tijdens voornoemde uitzending was aangesloten op het elektrisch lichtnet; dat genoemde zendinrichting niet een voor publiek gebruik bestemde radiotelegraaf of radio-telefoon was; dat hij geen enkele Ministeriële machtiging tot het doen van uitzendingen van welke aard dan ook met voornoemde inrichting had;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„radio-electrische zendinrichtingen, niet zijnde radio-telegrafien, al „dan niet voor het openbaar verkeer bestemd gebruiken in gevallen „waarin dit krachtens artikel 3 van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904 „ is verboden”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 20 junctis artikel 3 ter van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904, 2 van het Radioreglement 1930;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden — *Red.*]

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 januari 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-VI.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Mr Hannivoort, advocaat te Leiden.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden met verbeurdverklaring van de zendinrichting, te weten: versterker, microfoon, electrische gramfoon met pick-up;

Overwegende, dat in de in 's-Krijgsraads vonnis onder de bewijsmiddelen opgenomen verklaring van beklaagde kennelijk ten gevolge van een schrijffout staat vermeld „dat hij op 10 september 1955, ter- „wjl. . . .”, welke schrijffout het Hof hierbij verbetert zodat deze zin-

sne de komt te luiden: „dat hij op 18 september 1955, terwijl . . .”;

Overwegende, dat het vonnis geen beslissing bevat ten aanzien van de in beslag genomen goederen en in zoverre aanvulling behoeft;

Overwegende, dat de in het vonnis vermelde benaming „Telegraaf- en Telefoonwet 1904” krachtens artikel 22 van bedoelde wet behoort te luiden: „Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Staatsblad no. 7)”, welke verbetering het Hof hierbij in het vonnis aanbrengt;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf, die aan het Hof te zwaar is voorgekomen, terwijl het Hof voorts — met toepassing van het vierde lid van artikel 20 der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Staatsblad no. 7) — termen aanwezig acht te bepalen dat de hierna te noemen in beslag genomen voorwerpen, welke aan beklagde toebehoren en waarmede het bewezen-verklaarde is gepleegd, zullen worden verbeurd verklaard;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklagde tot gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden;

Verklaart verbeurd de in beslaggenomen versterker, elektrische gramfoon en pick-up;

Beveelt de teruggave aan beklagde van de eveneens in beslag genomen microfoon en gramfoonplaten, na verloop van acht dagen na het tijdstip van uitspraak van deze sententie;

Bevestigt het vonnis voor het overige met verbetering der gronden.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 1 februari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor K. P. Bloema en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Kapt. J. A. van Grondelle.

Als bestuurder van een rijwiel gereden terwijl hij verkeerde onder drankinvloed, gepleegd door een reserve-tweede-luitenant. Voorts: nadat hem door een politiepatrouille een rijverbod was opgelegd, wederom als bestuurder van het rijwiel opgetreden en een half uur later door dezelfde patrouille betrapt.

Voorwaardelijke gevangenisstraf v. d. t. v. 14 dagen en onvoorwaardelijke geldboete van f 40.—.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.V.W. art. 26, 28).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. E. C., geb. 25 januari 1931, res.-tweede-luitenant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als reserve-2e-luitenant bij de 168e afdeling „Zware Luchtdoelartillerie te 's-Gravenhage, aldaar op 2 december „1955:

„1e. te circa 21.00 uur als bestuurder van een tweewielig rijwiel, „daarop gezeten, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar „verkeer openstaande weg, de Waalsdorperweg, terwijl hij verkeerde „onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank „dat hij niet in staat moest worden geacht het rijwiel naar behoren te „besturen;

„2e. nadat hij terzake van het sub 1e. vermelde misdrijf was aan- „gehouden door de hoofdagenten van gemeentepolitie te 's-Gravenhage, „tevens onbezoldigd gemeente-veldwachters aldaar A. Oldenkamp en „J. M. van Uiter, die per politie-jeep surveilleerden over de Waals- „dorperweg en hem aldaar op heterdaad hadden betrappt en nadat „genoemde opsporingsambtenaren hem voor de verdere duur van zijn „tocht naar de Aronskelkweg een rijverbod hadden opgelegd op grond „van het feit dat hij, beklaagde, naar hun oordeel onder zodanige in- „vloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat zij „hem niet in staat achtten voor het verdere deel van de tocht het „rijwiel naar behoren te besturen, niettemin circa 21.30 uur op de „voor het openbaar verkeer openstaande weg, het Stadhoudersplant- „soen, weder als bestuurder van het sub 1e vermeld tweewielig rijwiel, „daarop gezeten, heeft gereden, zulks terwijl hij ook toen verkeerde „onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, „dat hij niet in staat moest worden geacht dat rijwiel naar behoren te „besturen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als reserve-tweede-luitenant in werkelijke dienst was bij de 168e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te 's-Gravenhage, op 2 december 1955 omstreeks 21.00 uur te 's-Gravenhage als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Waalsdorperweg; dat hij die avond ongeveer zes glaasjes jenever had gedronken en voelde, dat hij niet in staat was een rijwiel naar behoren te besturen; dat hij op de Waalsdorperweg door een jeppatrouille van de gemeentepolitie werd aangehouden; dat deze agenten hem voor de verdere duur van zijn tocht naar zijn woning aan de Aronskelkweg te 's-Gravenhage een rijverbod oplegden; dat hij echter even later toch weer op zijn fiets is gaan rijden, terwijl hij nog steeds verkeerde onder de invloed van het gebruik van voornoemde jenever; dat hij te circa 21,30 uur wederom werd aangehouden, nu rijdende over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, het Stadhoudersplantsoen, door dezelfde

jeppatrouille van de gemeentepolitie als die hem een half uur tevoren op de Waalsdorperweg had aangehouden en hem een rijverbod had opgelegd;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 2 december 1955 opgemaakt en gesloten door Andries Oldenkamp en Jan Martinus van Uitert, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te 's-Gravenhage, tevens onbezoldigd veldwachter dier gemeente, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 2 december 1955 te 21.00 uur zich bevonden gezeten in een politiejeep, surveillerende op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Waalsdorperweg te 's-Gravenhage; dat zij aldaar een man als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel zagen rijden in de richting van de Raamweg; dat zij zagen, dat deze bestuurder met dit voertuig slingerend reed, reden waarom zij deze man hebben staande gehouden; dat deze man verklaarde, dat hij even tevoren vijf á zes borrels had gedronken; dat deze man alcoholhoudende drank had gebruikt, bleek hen uit diens naar alcohol riekende adem; dat zij deze man daarop een rijverbod hebben opgelegd; dat de man verklaarde, de reis naar zijn woning te voet te zullen vervolgen; dat zij op dezelfde dag te omstreeks 21.30 uur reden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, het Stadhoudersplantsoen te 's-Gravenhage in de richting Conradkade; dat zij voor zich uit een man zagen rijden als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel op het rijwielpad gelegen langs het Stadhoudersplantsoen; dat bedoelde bestuurder met bedoeld rijwiel slingerend reed en enige malen van rechts naar links zwenkte en omgekeerd; dat zij zagen, dat deze man met diens rijwiel het rechts naast het rijwielpad gelegen trottoir opreed; dat zij deze man hebben staande gehouden; dat het toen bleek dat deze man dezelfde was, als degene aan wie door hen een half uur tevoren een rijverbod was opgelegd; . . . enz. [*Red.*];

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 1 en 2 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet, „meermalen gepleegd”;
2. „overtreding van artikel 28 van de Wegenverkeerswet”;
voorzien en strafbaar gesteld bij
  1. artikel 35 juncto artikel 26 van de Wegenverkeerswet;
  2. artikel 35 juncto artikel 28 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden

waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot een gevangenisstraf v. d. t. v. 14 dagen, voorwaardelijk; proeftijd één jaar, en voorts onvoorwaardelijk tot betaling van een geldboete van f 40.—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de duur van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 15 februari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Majoor A. Klapwijk.

Raadsman: Mr A. M. de Bruijn.

Zaakbeschadiging: een brandende sigaret herhaaldelijk tegen de mantel van een vóór hem staand meisje gedrukt.

Geldboete f 25.—.

(W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. O., geb. 3 november 1925, beroepskorporaal der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd;

„dat hij, militair zijnde en als korporaal der 1e klasse in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op 9 november 1955 te Utrecht „opzettelijk en wederrechtelijk een mantel geheel toebehorende aan „Louise de Graaff heeft vernield, althans beschadigd door opzettelijk „de vuurkop van zijn sigaret enige malen ter hoogte van het split tegen „de rugzijde van de mantel van genoemde vrouw te drukken, die vóór „hem stond, na zijn brandende sigaret te hebben aangetrokken zodat „deze goed brandde, waardoor op de plaatsen van de mantel, waar- „tegen hij, beklaagde, zijn brandende sigaret had gedrukt, schroei- „plekken ontstonden, zonder dat hij, beklaagde, voor zijn handeling „toestemming van genoemde de Graaff bekomen had”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 9 november 1955, terwijl hij als korporaal der eerste klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te 14,30 uur te Utrecht, terwijl hij stond te wachten voor de opgehaalde Smakelaarsbrug aldaar, bij een hem onbekend meisje, die vlak voor hem voor de brug stond te wachten en die later bleek Louise de Graaff te heten, de vuurkop van zijn sigaret enige malen tegen haar mantel gehouden heeft, n.l. op de rugzijde ter hoogte van het split, waardoor op de plaatsen van de mantel, waartegen hij zijn brandende sigaret had gedrukt, schroei-plekken ontstonden; dat hij, voordat hij de bran-

dende sigaret tegen de mantel drukte, telkens enige malen flink aan die sigaret heeft getrokken, zodat deze goed brandde; dat hij wist, dat hij op deze wijze de mantel van het meisje moedwillig beschadigde en dat hij daartoe van niemand recht of toestemming had gekregen;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 24 november 1955 opgemaakt en gesloten door Johannes Bonefaas, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Gerrit Gerrits Haringsma, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, Gerrit van 't Wout, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar en Cornelis de Jong, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Louise de Graaff:

dat zij op 9 november 1955 te omstreeks 14.25 uur te Utrecht voor de opgehaalde Smakkelaarsbrug heeft staan wachten; dat zij even later door een man, die opgaf genaamd te zijn: Jan Ariaans wonende te Vianen, er op attent gemaakt werd, dat er op de rugzijde van haar mantel een aantal schroeiplekken zaten; dat zij toen gezien heeft, dat in de achterzijde van haar mantel ter hoogte van het split, zes schroeiplekken zaten; dat deze schroeiplekken er tevoren nog niet in zaten; dat deze mantel haar geheel in eigendom toebehoort en dat zij niemand toestemming gegeven heeft haar mantel te beschadigen;

2. Jan Ariaans:

dat hij op 9 november 1955 te omstreeks 14.25 uur, terwijl hij te Utrecht stond te wachten voor de opgehaalde Smakkelaarsbrug, gezien heeft, dat een hem onbekende militair enige halen aan zijn sigaret deed, zodat deze goed brandde; dat deze toen de sigaret tegen de rugzijde drukte van de mantel van een voor hem staand meisje; dat hij de militair, die de Marechaussee Haringsma op 14 november 1955 tegenover hem gesteld heeft, heeft herkend als de militair, die op 9 november 1955 te omstreeks 14.25 uur, terwijl hij stond te wachten voor de Smakkelaarsbrug te Utrecht, een brandende sigaret hield tegen de mantel van een voor hem staand meisje;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed, dat geheel of ten deele „aan een ander toebehoort, beschadigen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegend, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25.—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 8 februari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. H. H. Lentz en Majoor Mr R. B. Lewis.
Raadsman: Majoor K. Bakker.

Aan schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid: aan beklagde werd een verlofpas uitgereikt voor 4 dagen verlof, terwijl hij één dag verlof had verzocht. Beklaagde had over de te volgen gedragslijn informaties ingewonnen: de eerste meerdere had geantwoord dat hij slechts recht had op één dag verlof; de tweede zou gezegd hebben ¹⁾ dat hij van de verlofpas gebruik kon maken.

Terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 96; W.K. art. 2, 58).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LUCHTMACHT TE VELDE WEST,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. J. L., geb 17 januari 1935, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, op 31 oktober 1955 te 12.00 „uur, in tijd van oorlog, te Austerlitz, na expiratie van de hem ver- „leende bewegingsvrijheid, niet naar het Neurose Hospitaal Austerlitz, „waar hij verpleegd werd, is teruggekeerd en sindsdien niet langer dan „vier dagen opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van genoemd „Hospitaal afwezig is geweest, althans het aan zijn schuld te wijten is „geweest, dat hij ongeoorloofd en onafgebroken van genoemd Hospi- „taal afwezig is geweest, totdat hij op 1 november 1955 omstreeks „23,30 uur zich in het Neurose Hospitaal heeft teruggemeld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde met betrekking tot het hem subsidiair ten laste gelegde ten processe zakelijk heeft verklaard:

¹⁾ Deze is niet ten processe als getuige gehoord. (*Red.*).

dat hij in oktober en november 1955 in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Luchtmacht en verpleegd werd in het Militair Neurose Hospitaal te Austerlitz; dat hem op 29 oktober 1955 in de eetzaal van genoemd hospitaal, op het moment dat hij met verlof zou gaan, de hiervoor bestemde verlofpas met vrij vervoer uitgereikt werd; dat bij controle van de verlofpas hem bleek, dat hem vier dagen verlof waren verleend, in plaats van een dag verlof, zoals hij dat tevoren via de zaalzuster had aangevraagd; dat de zaalzuster, Hoofdmilva GD 2e klasse van E. hem desgevraagd mededeelde, dat hij recht had op één dag verlof waarop hij, beklaagde, zei, dat een door de bevoegde autoriteit getekende verlofpas kon worden beschouwd als een dienstbevel; dat zuster van E. toen antwoordde, dat hij dan maar zelf moest weten, wat hij doen moest; dat hij van plan was op de administratie van het Hospitaal inlichtingen in te winnen, doch de administratie toen gesloten bleek; dat hij toen met verlof is vertrokken en op weg naar de bushalte de kwestie heeft voorgelegd aan de Luitenant ter Zee II oudste categorie van der Horst, die zei, dat hij — beklaagde — gebruik kon maken van de op de verlofpas vermelde verlofperiode; dat hij dit heeft gedaan en op 1 november 1955 te 23.30 uur van verlof is teruggekeerd;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Trijntje van Ensbergen, Hoofdmilva GD 2e klasse:

dat op zaterdag 29 oktober 1955 de soldaat L. omstreeks 12.05 uur in de eetzaal van het Militair Neurose Hospitaal bij haar kwam en haar een verlofpas toonde, waarop hem abusievelijk vier dagen verlof waren gegeven; dat L. haar vroeg wat hij moest doen; dat zij hem antwoordde: „Je weet best, dat de verlofpas fout is en wanneer je terug moet „keren“; dat L., doelend op de verlofpas, zei: „Ik beschouw dit als een „dienstopdracht“; dat zij hem niet uitdrukkelijk heeft opgedragen alsnog op 31 oktober 1955 terug te keren;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklaagde getoond een te zijnen name gestelde verlofpas dd. 26 oktober 1955, vermeldende, dat de Commandant van het Militair Neurose Hospitaal aan beklaagde vier dagen verlof, ingaande 29 oktober 1955 verleent, met terugkeer op 1 november 1955;

Overwegende, dat voornoemde justitiële verklaring inhoudt, dat beklaagde van 31 oktober 1955 te 12.00 uur tot 1 november 1955 te plusminus 23.30 uur onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, het Militair Neurose Hospitaal te Austerlitz; dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde verlofpas slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair aan diens schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid „in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende” *);

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 96 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak, één der in artikel 2, lid 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

[Dictum: Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 25 januari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr Dr K. Klaassen.

Als commandant van een patrouille de door hem gelopen ronde onderbroken om in het gras tegen een dijk te gaan zitten praten met een meisje, dat aldaar gezwommen had. De krijgsraad acht bewezen de schending van zijn plicht als bevelhebber van enige ronde; niet de mede ten laste gelegde aanranding van de eerbaarheid door het meisje, tegen haar wil en met geweld, bij haar borst te grijpen.

Terugverwijzing naar de commanderende officier.

HOOG MIL. GERECHTSHOF (zie *sententie hierna*): ook de aanranding der eerbaarheid bewezen verklaard. *Veroordeling tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van één maand en een onvoorwaardelijke geldboete van f 50.*

(W.M.Sr. art. 129; W.K. art. 58, W.Sr. art. 246).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. v. D., geb. 29 april 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

*) Men zie voor een soortgelijk geval van een fout in de verlofpas het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 22 juli 1954 en de daarop betrekking hebbende *sententie* van het H.M.G. van 14 september 1954 in M.R.T. XLVIII, blz. 99 e.v. (*Red.*).

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 29 augustus 1955, in tijd „van oorlog, in de gemeente Wieringen:

„I. deel uitmakende van de wacht van het bewakingsobject „Rob- „„benplaat” te Den Oever en op dat tijdstip dienstdoende als pa- „trouille-commandant van een patrouille, zijn ronde over dit object, „welke hij met de soldaat W. V. maakte, heeft onderbroken en toen „zich geruime tijd met een vrouwspersoon heeft onderhouden en naast „haar op het gras is gaan zitten;

„II. de sub I bedoelde vrouw Trijntje Anna B. door geweld heeft „gedwongen tot het dulden van ontuchtige handelingen, door opzettelijk „ontuchtiglijk haar borst te betasten of vast te grijpen, nadat hij haar „op haar rug tegen de glooiing van de dijk waarop hij, beklaagde, en „genoemde vrouw gezeten waren had gedrukt en nadat hij haar stijf „tegen zich aan had gedrukt zulks ondanks genoemde vrouw zich „heftig tegen bovenvermelde handelingen verzette, totdat tenslotte ge- „noemde vrouw hem, beklaagde, in zijn hand heeft gebeten waarna hij, „beklaagde, haar pas heeft losgelaten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder II telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het aan hem onder I telastegelegde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 29 augustus 1955, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, en als patrouille-commandant dienst deed bij de wacht van het Bewakingsobject „Rob- „„benplaat” nabij Den Oever, gemeente Wieringen, met de soldaat V. op ronde was; dat zij tijdens deze ronde nabij de schutsluis van het sluizencomplex „Stevinsluis” een meisje zagen zwemmen; dat hij toen de ronde heeft onderbroken en V. en hij, nadat het meisje uit het water was gekomen, aan de kant van de dijk met dat meisje zijn gaan zitten praten; dat hij wist dat hij daardoor zijn verplichting om ronde te lopen niet is nagekomen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal. . . [enz. — Red.];

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde onder I is telastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van enige ronde eene als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Strafrecht;

[Dictum:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verwijst de zaak voor wat betreft het onder I telastegelegde onder

mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde onder II is telastegelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 17 april 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Dr K. Klaassen, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis waarvan beroep niet kan verenigen voor zover de Krijgsraad beklaagde heeft vrijgesproken van het hem onder II ten laste gelegde;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd: . . . [enz., zie vonnis — *Red.*];

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen, voor zover deze betrekking hebben op het hem sub I tenlastegelegde;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het hem onder II tenlastegelegde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 29 augustus 1955 nabij het Bewakingsobject „Robben-, „plaat” te Den Oever, gemeente Wieringen, een meisje tegen haar zin aan haar borst heeft betast, nadat hij dat meisje, terwijl hij naast haar was gezeten tegen de glooiing van een dijk, achterover had gedrukt, terwijl hij haar stijf tegen zich aangedrukt had, zulks ondanks het feit, dat dat meisje zich tegen deze handelingen verzette; dat hij dat meisje, toen zij hem in de hand trachtte te bijten, losliet, dat hij dit deed in een plotselinge opwelling om te stoeien;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 6 december 1955, opgemaakt door Roelf Hut, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee te Den Helder, zakelijk inhoudt als verklaringen van:

1. . . . enz.;

2. Trijntje Anna B.:

dat op 29 augustus 1955 een in uniform gekleed militair haar nabij Den Oever, nadat hij naast haar was gaan zitten, bij haar bovenlichaam greep en haar achterover op de grond drukte, waarna hij haar

in de omgeving van haar linkerborst vastpakte met een zijner handen; dat zij trachtte zich uit de greep van die militair te bevrijden door zich met kracht los te rukken, hetgeen haar echter niet gelukte; dat zij op een gegeven ogenblik die militair met kracht in de hand beet, waarna hij haar onmiddellijk losliet; dat zij zich door hetgeen is gebeurd, in haar kuisheidsgevoelens aangetast gevoelde;

3. . . . enz.;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklagde onder I en II is tenlastegelegd, met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Als bevelhebber van enige ronde een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,
- II. „Feitelijke aanranding der eerbaarheid”,
voorzien en strafbaar gesteld bij:
  - I. artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  - II. artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straffen in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 2, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a, 14b, 23, 57 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

[Volgt: veroordeling tot:

(I). gevangenisstraf voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren;

(II) een geldboete, onvoorwaardelijk, van f 50, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — Red.].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 4 april 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als wachtcommandant tijdens een oefening in het buitenland de wacht verlaten en een cabaretvoorstelling bijgewoond.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. R. S., geb. 17 oktober 1931, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 24 oktober 1955 te Wevelsburg, in ieder „geval in Duitsland, alwaar hij als dienstplichtig korporaal, in werke- „lijke dienst zijnde bij 431 Bataljon Menno van Coehoorn en — voor „de duur van de oefening „Dzjengis Khan” — tijdelijk ingedeeld bij „het wachtpeloton van de vaste kampstaf, in dienstbetrekking verbleef, „terwijl hij belast was met de functie van commandant van de wacht „bij het station Wevelsburg, zijn post eigendunkelijk heeft verlaten, „althans de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend „wakker en waakzaam te zijn en zijn wachtgebied niet langer als voor „deze dienst noodzakelijk was te verlaten, niet is nagekomen, althans „zich in een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn dienst als wacht- „commandant niet naar behoren kon verrichten, hebbende hij alstoen „aldaar opzettelijk in strijd met zijn bovengenoemde verplichting zijn „wachtgebied omstreeks 19.45 verlaten, althans zijnde hij alstoen al- „daar, na zijn wachtgebied omstreeks 19.45 verlaten te hebben ten- „einde voor de wacht benodigde munitie te gaan halen, omstreeks „21.15 uur niet naar zijn wachtgebied teruggekeerd en hebbende „hij zich vervolgens opzettelijk in strijd met meergenoemde verplich- „ting naar een buiten zijn wachtgebied plaatsvindende cabaretvoorstel- „ling begeven, waarna hij eerst omstreeks 22.30 uur naar zijn wacht- „gebied terugkeerde”;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 23 December 1955, opgemaakt door de kapitein A. J. Macville, Commandant K. Cie 433 Bataljon Stoottroepen te Grave, ten tijde, dat beklaagde het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 24 October 1955 als korporaal in werkelijke militaire dienst was en ingedeeld bij het 431e bataljon Menno van Coehoorn en

— voor de duur van de oefening „Dzjengis Khan” — tijdelijk was ingedeeld bij het wachtpeloton van de vaste kampstaf; dat hij met genoemd onderdeel te Wevelsburg in Duitsland verbleef teneinde aan bovengenoemde oefening deel te nemen; dat hij op bovengenoemde dag te Wevelsburg in Duitsland, terwijl hij belast was met de functie van commandant van de wacht van een opslagplaats nabij het station Wevelsburg de als wachtcommandant op hem rustende verplichting zijn wachtgebied niet langer dan voor deze dienst noodzakelijk is te verlaten, niet is nagekomen door, na zijn wachtgebied te omstreeks 20.00 uur te hebben verlaten teneinde de voor de wacht benodigde munitie en lamp te gaan halen, te omstreeks 21.00 uur, na genoemde munitie en lamp te hebben opgehaald, niet naar zijn wachtgebied terug te keren, doch zich vervolgens willens en wetens in strijd met bovengenoemde verplichting naar een buiten zijn wachtgebied plaatshebbende cabaretvoorstelling te begeven en eerst te omstreeks 22.30 uur naar zijn wachtgebied terug te keren;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal No. P. 45/55 opgemaakt en gesloten te velde op 29 oktober 1955 door Wilhelmus Franciscus Telgenkamp, dienstplichtig wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het Detachement Oefening „Brilon Area”, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van G. A. W. G. A. Plomp aan verbalisant:

dat toen hij te omstreeks 19.45 uur telephonisch de wacht controleerde, de korporaal S. niet aanwezig bleek te zijn; dat hij diezelfde avond te omstreeks 22.00 uur zich per jeep naar de wachttent bij het station te Wevelsburg begeven heeft; dat, toen hij te omstreeks 22.05 uur bij de wacht aankwam, het aanwezige wachtpersoneel hem mededeelde, dat eerder genoemde korporaal reeds geruime tijd afwezig was; dat hij onmiddellijk naar de Dorfhalle in Wevelsburg is gegaan, alwaar een cabaretvoorstelling werd gegeven; dat hij, toen het cabaret was afgelopen zag dat de korporaal S. naar buiten kwam; dat hij de korporaal S. geen toestemming had gegeven, zijn post te verlaten en naar het cabaret te Wevelsburg te gaan;

als verklaring van beklagde aan verbalisant:

dat hij op 24 October 1955 als commandant van de wacht bij het station te Wevelsburg aangewezen was door de commandant van het wachtpeloton, de reserve 2e Luitenant Plomp;

Overwegende [bewezenverklaring — Red.];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van één maand — Red.].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 18 april 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel H. J. F. Naarding en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr F. A. C. G. Janssen.

Zwaar lichamelijk letsel door schuld: als schildwacht uit een geladen karabijn (spelenderwijs) een schot doen afgaan, hetwelk een kameraad in de rug trof.
(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. W. A., geb. 18 december 1934, dpl. soldaat 433 bat. stoottroepen, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 14 October 1955 te Bommel, in ieder geval „in Nederland, hoogst roekeloos, onachtzaam, onvoorzichtig, onna„denkend en ondeskundig, uit een karabijn, in het magazijn waarvan „zich scherpe, althans losse patronen bevonden en welke karabijn hij „kort te voren gegrendeld en aldus geladen had, terwijl hij de tromp „in de rug van H. G. L. Daverveld geduwd had, althans terwijl hij met „die karabijn op Daverveld voornoemd richtte, een schot heeft doen „afgaan, door welk schot genoemde Daverveld werd getroffen en letsel „aan een long, borstkas en ruggemerg, in ieder geval zodanig lichame- „lijk letsel bekwam, dat hij voortdurend ongeschikt voor de uitoeffe- „ning van zijn ambtsbezigheden als dienstplichtig soldaat en zijn be- „roepsbezigheden als landbouwer zal blijven, althans dat hij zijn ambts- „bezigheden als dienstplichtig soldaat en zijn beroepsbezigheden als „landbouwer gedurende meerdere maanden, in ieder geval geruime tijd „niet kan verrichten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 14 October 1955 tegen 17.00 uur op het object Bommel op post 5 als schildwacht op post stond en bewapend was met een karabijn dat volgens de consignes zich geen patroon in de kamer mocht bevinden, terwijl de veiligheidspal op veilig diende te staan; dat hij toen te Bommel bovengenoemde karabijn in het magazijn waarvan zich, naar hij wist, een aantal scherpe patronen bevonden, met de tromp in de rug van de soldaat Daverveld geduwd heeft, waarna er uit deze karabijn een schot afging; dat hij hierna zag, dat Daverveld naar zijn borst greep en dat hij begreep, dat hij hem geraakt had; dat hij zag, dat Daverveld aan zijn borst bloedde; dat zijn bovenomschreven handelwijze hoogst onnadenkend en onvoorzichtig is geweest;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 196/55 opgemaakt en gesloten te Nijmegen op 14 december 1955, door Matheus Antonius de Wit, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Nijmegen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklagde aan verbalisant:

dat hij de karabijn in Daverveld's rug heeft geduwd om hem te plagen; dat hij niet gelooft, dat hij het wapen, nadat hij dit overgenomen en gecontroleerd had, met de veiligheidspal op veilig heeft gesteld;

als verklaring van F. P. W. Boonen aan verbalisant:

dat hij zag, dat de soldaat A. zijn karabijn aan de heup grendelde, en dat vrij onmiddellijk hierna het schot viel, dat de soldaat Daverveld trof;

als verklaring van H. A. Kok aan verbalisant:

dat hij zag, dat de soldaat A. zijn wapen op de soldaat Daverveld gericht hield; dat hij toen gehoord heeft, dat A. de karabijn spande; dat hij na een paar seconden toen een schot hoorde afgaan; dat hij toen zag, dat de soldaat Daverveld voor het schilderhuisje ineenzakte;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde geneeskundige verklaring d.d. 8 november 1955 opgemaakt door de Arts-Chirurg W. M. Fokke te Nijmegen onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij bij H. G. L. Daverveld op 14 oktober 1955 heeft waargenomen een schot door ruggemerg, long en borstkas; dat dit letsel geen uitzicht laat op volkomen genezing en dat voortdurende ongeschiktheid tot de uitoefening van zijn ambts- of beroepsbezigheden waarschijnlijk is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met die verstande: dat hij op 14 oktober 1955 te Bemmelen, hoogst roekeloos, onachtzaam, onvoorzichtig, onnadenkend en ondeskundig, uit een karabijn, in het magazijn waarvan zich scherpe patronen bevonden en welke karabijn hij kort te voren gegrendeld en aldus geladen had, een schot heeft doen afgaan, door welk schot genoemde Daverveld werd getroffen en letsel aan een long, borstkas en ruggemerg bekwam;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijke letsel bekomt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot één maand hechtenis, voorwaardelijk, proeftijd twee jaar — Red.].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.**Militair Ambtenarengerecht.**Uitspraak van 4 juni 1956 ¹⁾.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. J. Boasson en Mr E. G. van Bisselick; *Militaire leden:* Kapitein-Luitenant ter Zee van Administratie F. O. van Kregten en Schout-bij-Nacht van Administratie b.d. J. M. Tinga.

Verloren gaan, in de kajuit van een oorlogsschip, van een kijker.

De minister verwijt de commandant achteloosheid, omdat hij door het niet in acht nemen van de meest eenvoudige voorzorg, namelijk het afsluiten van de kast, waarin de kijker was geborgen, het verloren gaan van de kijker heeft veroorzaakt. De minister heeft de schade, tot een bedrag van f 100 op de commandant verhaald.

Het militaire ambtenarengerecht is van oordeel, dat het nalaten door klager van in zijn functie als commandant ongebruikelijke voorzorgsmaatregelen niet als achteloosheid mag worden bestempeld, waaruit voortvloeit dat de vermissing van de kijker niet aan klager kan worden toegerekend.

**HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,**

in de zaak van de Kapitein ter Zee M. A. J. D., klager, in persoon verschenen tegen de Minister van Marine, verweerder, voor wie als gemachtigde is verschenen Mr J. Veldstra, referendaris bij het ministerie van marine;

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerder op 8 februari 1954 de navolgende brief heeft gericht tot de Commandant der Zeemacht in Nederland:

„Naar aanleiding van Uw brief dd. 16 oktober 1954 no. CZM/032476/032026, waarbij U doorzond het proces-verbaal no. 8593/53 „WSWD van Hr. Ms. „Wachtschip Willemsoord”, heb ik de eer „UHoogedelgestrenge mede te delen, dat ik instem met Uw advies om „de schade, ontstaan door het verloren gaan van een kijker, ten laste „van betrokkene te brengen, aangezien degene die iets van het Rijk in „bruikleen ontvangt daarvoor verantwoordelijk blijft.

„Ik bepaal derhalve, dat de rekening van de kapitein ter zee M. A. J. „D. moet worden belast met een bedrag van f 100.

„Ik verzoek U de commandant opdracht te geven hiertoe het nodige „te verrichten. De officier van administratie moet dit bedrag in zijn „VVK als ontvangst boeken onder verwijzing naar deze beschikking.”;

Overwegende dat verweerder vervolgens op 1 april 1954 aan de in de eerste overweging genoemde Commandant het navolgende heeft geschreven:

„Met verwijzing naar Uw brief van 16 februari 1954 nr. CZM/

¹⁾ Zie ook de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 22 februari 1955, (M.R.T. XLVIII, (1955) blz. 255). (Red.).

„042346/032026 heb ik de eer UHoogedelgestrengte het volgende mede „te delen.

„In mijn brief van 25 januari 1954 nr. 345600 deelde ik U mede, „dat ik bij het verloren gaan van inventaris (detail) goederen het ver- „goeden van schade wens beperkt te zien tot diegenen, waarvoor een „rechtstreeks verband met de schade kan worden geconstrueerd, waar- „bij ik o.a. het oog had op degenen, die deze goederen daadwerkelijk „hebben zoekgemaakt. Abusievelijk komt dit in mijn brief niet duide- „lijk tot uiting.

„Hoewel uiteraard niet kan worden gezegd, dat kapitein ter zee „D. de kijker daadwerkelijk heeft zoekgemaakt, bestaat ten aan- „zien van hem wel een rechtstreeks verband met het verloren gaan „van de kijker, daar hij, door het niet in acht nemen van de meest „eenvoudige voorzorg, namelijk het afsluiten van de kast, waarin de „kijker was geborgen, het verloren gaan van de kijker heeft veroor- „zaakt. Door het niet treffen van deze voorzorg was hij m.i. grof in „verzuim, zodat hem grove schuld moet worden verweten.

„Op grond van het vorenstaande acht ik dan ook geen termen aan- „wezig om de in mijn beschikking van 8 februari 1954 nr. 34846/ „337390 genomen beslissing te herzien.”;

Overwegende: . . . enz.;

IN RECHTE:

Overwegende dat verweerder in de contra-memorie heeft betoogd dat de aangevallen besluiten niet strijden met de ten deze toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, in casu artikel 8 van de Voor- schriften Inventarisgoederen (2 V.K.M. IV C);

Overwegende dat het gerecht met verweerder van oordeel is, dat het vermelde artikel het ten deze toepasselijke algemeen verbindende voor- schrift is, van welke bepaling de strekking mede is verhaal van schade mogelijk te maken op de militair, door wiens „achteloosheid of ruwe „behandeling” o.a. het verloren gaan van goederen is veroorzaakt;

Overwegende dat derhalve moet worden nagegaan of klager zich heeft schuldig gemaakt aan „achteloosheid” — zijnde van „ruwe be- „handeling” hier geen sprake — aan welke het verloren gaan van de kijker moet worden toegeschreven;

Overwegende dat verweerder ter toelichting van zijn zienswijze dat aan klager onachtzaamheid en achteloosheid kan worden verweten het navolgende in de contra-memorie heeft naar voren gebracht:

„Klager heeft immers een veldkijker, welke is een inventarisgoed als „bedoeld in genoemde voorschriften en die hij blijkens zijn eigen ver- „klaring slechts zelden gebruikte, in een niet afgesloten boekenkast „laten liggen, terwijl de glazen deuren van deze kast de aanwezigheid „van deze kijker althans van de kijkertas voor ieder die in de kajuit „kwam zichtbaar deed zijn.

„Voorts heeft klager het binnentreden van personen, die oneerlijke „bedoelingen koesterden dan wel gemakkelijk tot oneerlijkheid werden „verleid, mogelijk gemaakt door zijn kajuit niet te sluiten als hij „’s avonds van boord ging.

„Tenslotte heeft klager niet al het mogelijke gedaan om de schade te beperken door aan de commissie van onderzoek mede te delen, dat hij zijn hofmeester volkomen betrouwbaar achtte. De leden van deze commissie, beide klagers ondergeschikten, mochten daaruit de gevolgtrekking maken, dat het tegen de wens van hun commandant inging indien zij hun onderzoek zouden uitstrekken tot een verhoor van klagers hofmeester.”;

Overwegende dat het gerecht een verklaring van klager tegenover de commissie omtrent zijn oordeel over de betrouwbaarheid van zijn hofmeester vanzelfsprekend acht en nu deze verklaring in voor de hofmeester gunstige zin luidde, niet beschouwd mag worden als een suggestie om af te zien van een verhoor van de betrokken hofmeester, een hoedanig verhoor, naar het gerecht meent te mogen aannemen, toch al reeds zal zijn afgenomen tijdens het door de marine-recherche ingestelde onderzoek, waarvan in het proces-verbaal der commissie melding wordt gemaakt;

Overwegende dat het gerecht dan ook uit de bedoelde verklaring van klager niet de conclusie vermag te trekken, dat klager niet al het mogelijke heeft gedaan om de schade te beperken;

Overwegende dat thans dient te worden nagegaan of het niet afsluiten door klager van zijn kajuit en de daarin aanwezige boekenkast als „achteloosheid” moet worden gekwalificeerd;

Overwegende dat uit de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting van 14 mei 1956 is gebleken, dat het tijdstip van de vermissing van de kijker — medio juni 1953 — vrijwel samenviel met het begin van een aantal diefstallen, die aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” hebben plaats gevonden, zodat aan klager niet verweten kan worden dat hij reeds op dat tijdstip extra voorzorgsmaatregelen tegen diefstal heeft achterwege gelaten;

Overwegende dat het gerecht uit eigen wetenschap bekend is met de marine-traditie, volgens welke de kajuit van de commandant een bijzonder gerespecteerde plaats aan boord uitmaakt, zodat in normale omstandigheden geen onbevoegde zich zal verstouten, daar ongenood binnen te treden;

Overwegende dat dit meebrengt dat, alwaar onder normale omstandigheden, wanneer geen bijzondere vrees voor diefstallen gewettigd is, het afsluiten van de kajuit en een boekenkast als in klagers kajuit door de commandanten niet pleegt te geschieden;

Overwegende dat dan ook het nalaten door klager van in zijn positie ongebruikelijke voorzorgsmaatregelen niet als achteloosheid mag worden bestempeld, waaruit voortvloeit dat de vermissing van de kijker niet aan klager kan worden toegerekend;

Overwegende dat al het voorgaande leidt tot de navolgende uitspraak:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart de aangevallen besluiten nietig;

Bepaalt dat verweerder zal restitueren de op klagers bezoldiging ingehouden f 100.

JUSTITIËLE STATISTIEK.

Overzicht over de eerste halve jaren 1955 en 1956 van:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen (staat 1);

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; eerste halve jaren 1955 en 1956.

a: Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1e halfjaar					
	1955	1956	1955	1956	1955	1956
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	38	83	9	24	46	27
waarvan a	6	40	3	7	14	12
b	1	—	—	—	—	1
c	31	43	6	17	32	14
B. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal.	803	589	666	627	505	364
waarvan a	94	67	42	41	62	60
b	67	77	—	4	36	36
c	642	445	624	582	407	268
C. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal.	791	619	643	621	496	363
waarvan a	84	88	27	36	61	61
b	67	77	—	4	36	37
c	640	454	616	581	399	265
2. op andere wijze, totaal	4	4	4	9	8	2
waarvan a	4	4	4	9	5	2
b	—	—	—	—	—	—
c	—	—	—	—	3	—
D. Zaken, op 30 Juni nog onafgedaan, totaal.	46	49	28	21	47	26
waarvan a	12	15	14	3	10	9
b	1	—	—	—	—	—
c	33	34	14	18	37	17

2. de personen wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);

3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan naar de aard der delicten en de bevoegdheid van de instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);

4. de personen wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);

5. de ter zake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5). 1)

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; eerste halve jaren 1955 en 1956.

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar			
	1955		1956	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	2	82	5	83
{ Overtredingen	2	25	4	32
Militaire delicten	1	60	—	61
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven	1	66	1	76
{ Overtredingen	—	—	—	4
Militaire delicten	—	36	—	37
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven . .	31	609	10	444
{ Overtredingen	31	585	37	544
Militaire delicten	4	395	6	259

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74, W.Sr.); eerste halve jaren 1955 en 1956.

Aard der delicten	1e halfjaar	
	1955	1956
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	8	18
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	597	804
c. de Krijgsraden te Velde (te zamen)	4.681	5.409

1) Dit overzicht is ontleend aan de Justitiële Statistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; eerste halve jaren 1955 en 1956.

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ten aanzien van wie		terugverwezen naar de commanderende officier	vrijgesproken	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastelegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten	—	—	—	3	69 ²⁾	1	10
a	—	—	—	7	56 ³⁾	1	24
b	—	—	—	2	25	—	—
Overtradingen	—	—	—	6	26	—	4
a	—	—	—	2	54	1	3
b	—	—	—	4	52	4	1
2. Militaire delicten.	—	—	1	2	—	—	—
a	—	—	—	4	—	—	—
b	—	—	—	—	—	—	—
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten	—	—	1	—	47	6	13
a	—	—	—	—	43	11	23
b	—	—	—	—	—	—	—
Overtradingen	—	—	—	—	4	—	—
a	—	—	—	—	31	5	—
b	—	—	—	—	32	5	—
2. Militaire delicten.	—	—	—	—	—	—	—
a	—	—	—	—	—	—	—
b	—	—	—	—	—	—	—
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
1. Commune delicten	2	—	8	54	329 ²⁾	62	185
a	—	—	11	34	185 ⁴⁾	48	176
b	—	—	2	46	539	15	11
Overtradingen	2	1	1	57	490	12	20
a	1	—	17	14	242	63	63
b	—	—	12	8	159	39	47
2. Militaire delicten.	—	—	—	—	—	—	—
a	—	—	—	—	—	—	—
b	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ a = 1e halfjaar 1955, b = idem 1956.

²⁾ Bovendien 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a W. Sr.).

³⁾ Hieronder 2 personen alsvoren.

⁴⁾ Hieronder 1 persoon alsvoren.

Algemeenrechtelijke wet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Opiumwet	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wapenwet	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Bijzondere wetten. Totaal	280	188	24	68	205	138	11	56					
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)													
Titel													
III. Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	185	130	29	26	135	91	21	23					
IV. Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	168	123	24	21	155	107	23	25					
V. Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	134	90	26	18	83	66	14	3					
VI. Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	9	4	1	4	8	3	1	4					
VII. Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	2	2	—	—	1	1	—	—					
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	498	349	80	69	382	268	59	55					
Totaal rubrieken A, B en C	1.264	813	162	289	1.025	597	120	308					
Aantal dubbelstellingen ¹⁾	80	41	24	15	119	70	12	37					
Aantal veroordeelden.	1.184	772	138	274	906	527	108	271					

¹⁾ Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

WETGEVING.

Besluit van 20 juni 1956, bepalende de gelijkstelling van rangen en standen bij de landmacht en de luchtmacht. (Stb. 350).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 15 juni 1956, Directie Militair Personeel, Jura, Nr. P. 105.270 N;

Overwegende, dat met de officiersrangen vermeld in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de Wet reservepersoneel der krijgsmacht bij de landmacht en de luchtmacht door Ons ingevolge die wetten behoren te worden gelijkgesteld de bij de landmacht en de luchtmacht voorkomende officiersrangen welke niet in die wetten zijn vermeld en dat ter zake van de overige rangen alsook standen bij de landmacht en de luchtmacht een overeenkomstige regeling wenselijk is;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. De gelijkstelling van rangen en standen bij de landmacht en de luchtmacht is aangegeven in de bij dit besluit behorende tabel, waarin gelijke rangen of standen zijn aangeduid met gelijke letters.

Artikel 2. Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 juli 1956.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 20 juni 1956.

JULIANA.

De Minister van Oorlog,

C. STAF.

Uitgegeven de *negenentwintigste* juni 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

TABEL

behorende bij het Koninklijk besluit van 20 juni 1956, no. 37

Landmacht

A. hoofdofficier-milva geneeskundige dienst der 3e klasse	A. majoor
B. ritmeester officier-milva geneeskundige dienst der 1e klasse	B. kapitein
C. officier-milva geneeskundige dienst der 2e klasse	C. eerst-luitenant
D. officier-milva geneeskundige dienst der 3e klasse	D. tweede-luitenant
E. technisch opzichter	E. opzichter van fortificatiën
F. vaandrig kornet adspirant-officier-milva geneeskundige dienst	F. adjudant-onderofficier

G. opperwachtmeester hoofd-milva geneeskundige dienst der 1e klasse	G. sergeant-majoor
H. wachtmeester der 1e klasse	H. sergeant der 1e klasse
I. wachtmeester hoofd-milva geneeskundige dienst der 2e klasse	I. sergeant
J. marechaussee der 1e klasse	J. korporaal der 1e klasse
K. marechaussee der 2e klasse hoofd-milva geneeskundige dienst der 3e klasse	K. korporaal
L. marechaussee der 3e klasse	L. soldaat der 1e klasse
M. marechaussee der 4e klasse milva geneeskundige dienst	M. soldaat
<i>Luchtmacht</i>	
N. vaandrig	N. adjudant-onderofficier

Mij bekend,
De Minister van Oorlog,
C. STAF.

Besluit van 20 juni 1956, bepalende de volgorde van en de verhouding tussen de rangen en standen bij de zee-, de land- en de luchtmacht. (Stb. 361).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog en van Marine van 26 maart 1956, Nr P. 105.270 H;

De Raad van State gehoord (advies van 1 mei 1956, nr 47);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 15 juni 1956, Nr P. 105.270/O/MinMar 434890/381914;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. De volgorde van en de verhouding tussen de rangen en standen bij de zee-, de land- en de luchtmacht — waarbij worden geacht te zijn inbegrepen de door Ons of door Onze Minister van Oorlog en (of) door Onze Minister van Marine daarmede gelijkgestelde rangen en standen — zijn aangegeven in de bij dit besluit behorende tabel, waarin een hogere rang is aangegeven door een lager nummer en onderlinge gelijkheid van rang of stand door een gelijk nummer.

Artikel 2. Een gewezen officier, die na zijn ontslag bij het voormalig Koninklijk Nederlands Indonesische Leger zijn rang heeft behouden, wordt voor wat het bepalen van rangsverhouding betreft, gelijkgesteld met de officier van de Koninklijke Landmacht, die een gelijknamige rang bekleedt.

Artikel 3. Het Koninklijk besluit van 6 augustus 1910 (*Stb.* 247) wordt ingetrokken.

Onze Ministers van Oorlog en van Marine zijn, ieder voor zoveel

TABEL

behorende bij het Koninklijk besluit van 20 juni 1956, *Stb.* 361

	<i>Zee-macht</i>	<i>Land-macht</i>	<i>Lucht-macht</i>
1	luitenant-admiraal	1 generaal	1 generaal
2	vice-admiraal	2 luitenant-generaal	2 luitenant-generaal
3	schout-bij-nacht	3 generaal-majoor	3 generaal-majoor
4	commandeur	4 brigade-generaal	4 commodore
5	kapitein ter zee	5 kolonel	5 kolonel
6	kapitein-luitenant ter zee	6 luitenant-kolonel	6 luitenant-kolonel
7	luitenant ter zee der 1ste klasse	7 majoor	7 majoor
8	luitenant ter zee der 2e klasse	8 kapitein	8 kapitein
9	oudste categorie	9 eerste-luitenant	9 eerste-luitenant
10	luitenant ter zee der 2e klasse	10 tweede-luitenant	10 tweede-luitenant
11	jongste categorie	11 onderluitenant	11 onderluitenant
12	luitenant ter zee der 3e klasse	12 kapelmeester	12 kapelmeester
13		13 opzichter van fortificatiën	13 technisch opzichter
14		14 adjudant-onderofficier	14 adjudant-onderofficier
15		15 sergeant-majoor	15 sergeant-majoor
16	adjudant-onderofficier	16 sergeant der 1e klasse	16 sergeant der 1e klasse
17	sergeant-majoor	17 sergeant	17 sergeant
18	sergeant	18 korporaal der 1e klasse	18 korporaal der 1e klasse
19	korporaal	19 korporaal	19 korporaal
20	matroos	20 soldaat der 1e klasse	20 soldaat der 1e klasse
			20 soldaat { soldaat
			20 soldaat { soldaat

matroos der 1e klasse
 matroos der 2e klasse
 matroos der 3e klasse

Mij bekend,
 De Minister van Oorlog en van Marine,
 C. STAF.

hem betreft belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Soestdijk, 20 juni 1956.

JULIANA.

De Minister van Oorlog en van Marine,

C. STAF.

Uitgegeven de zesde juli 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

De beroepstermijn in ambtenarengerechtszaken (art. 60 A.W. 1929).

Ingevolge het eerste lid van bovengenoemd artikel, dat krachtens artikel 2 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 ook op militaire ambtenaren van toepassing is, dient een beroep bij de ambtenarenrechter te worden ingesteld binnen 30 dagen na de dag, waarop het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering genomen, verricht of uitgesproken is, terwijl in het derde lid van genoemd artikel is bepaald, dat, indien een beroep is ingesteld na afloop van genoemde termijn, het niet op grond daarvan niet-ontvankelijk wordt verklaard, indien de klager ten genoegen des rechters aantoonde het beroep te hebben ingesteld binnen 30 dagen na de dag, waarop hij van het aangevallen besluit, of de aangevallen handeling of weigering redelijkerwijs heeft kunnen kennis dragen.

Onlangs heeft het ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in de militaire ambtenarenzaken, een beroep niet-ontvankelijk verklaard, omdat klager, die de termijn van 30 dagen had overschreden, niet ten genoegen van dat ambtenarengerecht kon aantonen het beroep te hebben ingesteld binnen 30 dagen na de dag, waarop hij van het aangevallen besluit redelijkerwijs heeft kunnen kennis dragen.

Klager, die het met deze uitspraak niet eens was, tekende hoger beroep aan, in de hoop, dat de Centrale Raad van Beroep, de niet-ontvankelijkverklaring door het ambtenarengerecht rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken zou vernietigen en de zaak ten principale zou beoordelen.

De Centrale Raad van Beroep bevestigde echter de uitspraak van dat ambtenarengerecht, omdat immers — naar de Raad reeds bij herhaling heeft beslist — de woorden „ten genoegen des rechters” in artikel 60, derde lid, betekenen: ten genoegen van de rechter, die in eerste aanleg van het beroep kennis neemt. Terugverwijzing van de zaak naar meergenoemd ambtenarengerecht bleef achterwege, waarbij ik opmerk, dat, indien de Centrale Raad van Beroep de niet-ontvankelijkverklaring door het ambtenarengerecht rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken zou hebben vernietigd, hij krachtens artikel 110, eerste lid,

van de Ambtenarenwet 1929 de zaak niet zelf ten principale in behandeling zou hebben genomen, zoals door klager werd verondersteld.

Hoewel van deze jurisprudentie in het M.R.T. deel XXXI op bldz. 194 naar aanleiding van een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 9 mei 1935 reeds melding is gemaakt, vermoed ik, dat velen, althans in marinekringen, niet van deze jurisprudentie op de hoogte zijn. Ik heb gemeend goed te doen nog eens de aandacht te vestigen op het feit, dat het instellen van hoger beroep van een beslissing in zake toepassing van artikel 60, derde lid, van de Ambtenarenwet 1929 niet de minste zin heeft.

J. M. TINGA.

De Nationale Reclaseringsdag 1956.

Ter gelegenheid van de Nationale Reclaseringsdag, 6 oktober 1956, zal wederom een beroep worden gedaan op het Nederlandse volk om door een geldelijke bijdrage het reclaseringswerk te steunen. Naar Nederlandse traditie is de bemoeienis met de misdadige mens niet uitsluitend staatszaak, maar mede het terrein van talrijke particuliere instellingen: verenigingen zowel als inrichtingen.

Een groot leger van vrijwilligers — gevangenisbezoekers en toezichhouders — tracht de gevallen evenmens hulp en steun te bieden. Men kan daar enigszins sceptisch tegenoverstaan. De categorie onverbeterlijken en beroepsmisdadigers vormt echter slechts een klein percentage van de duizenden die de gevangenissen bevolken. De meerderheid van hen wekt bij nadere kennismaking meer medelijden dan verontwaardiging op. Het zijn dikwijls de minstbedeelden onder ons. Zij zijn veelal gebrekkig toegerust voor de strijd om het bestaan, óf door een lage intelligentie óf door een gevoelsarmoede, waardoor zij het vermogen missen in volwaardige menselijke relatie met hun omgeving te staan. Door hun aanleg reeds gehandicapt, groeiden zij meestal op in milieu's, waar aan hun meest essentiële liefdesbehoeften niet werd voldaan of waar elke normerende opvoeding ontbrak.

Wie zal hun subjectieve schuld voor de misstappen, die zij begingen, durven uitmeten? De marge, aan hun vrije wil gelaten, was soms uiterst smal. Men moet dan ook het geheel van de criminaliteit zien als een pathologisch verschijnsel — infecties op het lichaam der maatschappij — waaraan talrijke generaties het hunne bijdroegen. Maar deze erkenning sluit in, dat men aan de criminele mens niet louter afkeurend of hem negerend kan voorbijgaan. Zelfs in de psychopaath zal men dan de medemens moeten herkennen, die door het feit van zijn mens-zijn ons uitdaagt zijn wederaanpassing te beproeven.

Dit reclaseringswerk kan van onschatbare betekenis zijn voor de geestelijke gezondheid van ons volk. Niet iedereen is daartoe geroepen, maar wel wordt op allen een beroep gedaan dit werk te steunen.

J. A.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Het Statuut in verband met onze militaire wetgeving

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Plus ça change, plus c'est la même chose.

Karr. Les guêpes.

In de laatste tijd werd in de nieuwsbladen nog al vaak geschreven over Suriname en de Nederlandse Antillen.

In internationaal verband kwam het belang van ons Koninkrijk aan de orde en werd goedgekeurd het besluit van onze Regering om de geregelde toezending aan de U.N.O. van jaarverslagen over deze rijkdelen te staken, omdat die delen hadden opgehouden Nederlandse Koloniën te zijn. Zij hadden als delen van het Koninkrijk der Nederlanden een eigen, autonome status verkregen, welke in het Statuut omschreven was geworden en als zodanig een novum bleek te zijn.

Voor vele Nederlanders was dit niets nieuws. Maar de inhoud van het zoëven bedoeld Statuut was buiten de sfeer van de officiële belangstellenden grotendeels onbekend gebleven.

Om twee redenen had ik mij voorgenomen te trachten op de hoogte te komen van de resultaten, tot welke de verjongingskuur van de vroeger tot stand gebrachte regeringsreglementen (later landsregelingen en nu staatsregelingen genoemd) hebben ondergaan, heeft geleid.

In de eerste plaats om een persoonlijke reden. Ik heb vele jaren, eerst als gouvernements-secretaris van Suriname en later als Hoofd van de West-Indische Afdeling van het Ministerie van Koloniën, de regeringsreglementen als grondslag voor mijn West-Indische staatsrechtelijke werkzaamheden gekend en gevolgd. Deze reglementen, opgesteld in navolging van de in onze grondwet belichaamde gedachten-gang, waren over het algemeen goed doordacht, stelselmatig geordend van inhoud en met behulp van het bekende commentaar van Mr Dr H. W. C. BORDEWIJK, goed te verstaan; zij waren samengesteld door het latere kamerlid Mr J. KAPPEYNE VAN DE COPPELLO.

In de tweede plaats was ik benieuwd naar hetgeen er geworden zou zijn van de enkele bepalingen op militair-juridisch gebied, welke er in voorkwamen. Deze beweegreden bracht mij er toe mijn opmerking over dit gedeelte van de nieuwe regeling onder de aandacht van de lezers van dit Tijdschrift te brengen.

Vooraf een algemene opmerking over het Statuut, dat bij de wet van 28 oktober 1954 (Stb. no. 503) als „Het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden” werd aanvaard en afgekondigd.

Bij dit Statuut sluiten aan en hiermede ondergaan de beide landsregelingen een soort vivisectie: de Koninklijke besluiten van 29 maart 1955 (Stb. no. 133 en 136) waarbij werden vastgesteld de geldende teksten van de Staatsregelingen van Suriname en van de Nederlandse

Antillen. Deze staatsregelingen verkrijgen ingevolge art. 59 lid 4 van het Statuut de staat van landsverordening.

Voorts worden enkele artikelen uit de vroegere staatsregelingen der beide landen gelicht en omgevormd tot „Reglement voor de Gouverneur” van welke de tekst bekend is gemaakt bij K.B. van dezelfde datum (Stb. no. 134 en 137). Deze reglementen verkrijgen de staat van Rijkswet krachtens art. 59 lid 3 van het Statuut.

Tenslotte worden enige andere bepalingen eveneens uit die staatsregelingen gelicht en voor elk gewest samengevoegd tot een „Defensiewet”, waarvan de teksten bekend zijn gemaakt in Stb. no. 135 en 138. Ook deze defensiewetten verkrijgen krachtens art. 59 lid 2 van het Statuut de staat van Rijkswet.

Deze maatregelen krijgen door hun staat een plaats in de gewestelijke huishouding en oefenen in het bijzonder invloed uit op de taakverdeling van wetgevende organen hier te lande en overzee.

Bij de grondwetten van 1814 en 1815 was het „Bestuur” van deze „Koloniën en bezittingen” ¹⁾ van Nederland „bij uitsluiting” aan de Koning opgedragen ²⁾. Dat dit bestuur ook de wetgeving heeft omvat blijkt wel uit het feit dat — ik citeer hier verder eenvoudigheidshalve het curacaosche exemplaar — het eerste regeringsreglement in 1815 bij K.B. van 14 september 1815 niet *vastgesteld* maar *geapprobeerd* werd. Dit sluit in dat vaststelling geschiedde door de Gouverneur-Generaal. Het droeg de titel van „Reglement op het beleid van de Regering, „het Justitiewezen, den Handel en Scheepvaart”. De wetgevende bevoegdheid, uitgeoefend door de Gouverneur-Generaal met de Raad van Politie, was dus van zeer grote omvang.

Zij werd bevestigd in het op dezelfde dag bij K.B. geapprobeerde „Instructie voor den Gouverneur Generaal” van ongeveer even grote omvang.

In het begin der 19e eeuw waren deze gewesten in het bezit van hetgeen men nu autonomie pleegt te noemen.

Aan deze autonomie is echter bij de grondwetsherziening van 1848 in beginsel een einde gemaakt

In het eerste deel van het werk van Prof. Buys, *De Grondwet*, vindt men op boeiende wijze het verloop van deze omzwaai in ons staatsrecht beschreven. Nagenoeg alles wat tot de huishouding van deze gewesten te regelen viel, ging over op de wet of werd door opdracht van de bij de wet vastgestelde regeringsreglementen onder contrôle gebracht van algemene maatregelen van bestuur.

¹⁾ Het grondgebied was vroeger in bezit genomen in naam van de Staten-Generaal der Republiek, toen aan onze vlootvoogd gebleken was, dat de oorspronkelijke bewoners gevlucht waren. Dit was dus inbezitneming als thans omschreven is in art. 594 van ons B.W. Deze gewesten waren dus ook bezittingen. Zie het standaardwerk van *G. J. van Grol*, *De grondpolitiek in het West-Indische domein der Generaliteit*, 1934, 1942.

²⁾ Ik heb dit beginsel uitvoerig toegelicht in mijn in 1913 geschreven opstel „Onze Koloniale Autonomie vóór honderd jaren”, opgenomen op de blz. 89-113 van de bundel *Rechtsgeleerde opstellen aangeboden aan Prof. Mr S. J. Fockema Andreae*, Haarlem 1914.

Thans heeft het Statuut in samenwerking met de gewestelijke wetgevers een scheiding gemaakt en het heeft in beginsel een groot deel van de gewestelijke huishouding ter regeling teruggegeven aan de regionale wetgevende machten. Deze machten zijn dus in zoverre weder autonoom geworden.

Ik ga op deze op en neer gaande staatsrechtelijke beweging niet verder in. Mijn bedoeling is thans alleen maar om te constateren, dat de defensie van de aanvang af niet tot de gewestelijke huishouding gerekend is geworden en steeds beschouwd is als een zaak van het Rijk in Europa.

Zo leest men in art. 7 van de op 14 september 1815 goedgekeurde (regerings-)reglementen, dat de Gouverneur-Generaal in zijn gewest alleen het opperbevel uitoefent over de zich aldaar bevindende landen en zeemacht, dat alle zee- en landofficieren, die zich aldaar bevinden, van niemand anders enige bevelen ontvangen dan van of vanwege de Gouverneur-Generaal. Zij moeten zonder tegenspraak aan diens orders gehoorzamen. Zij allen moeten zich gedragen naar het Militaire Reglement dat door Zijne Majesteit is gearresteerd, met hetwelk waarschijnlijk bedoeld wordt op de ons bekende militaire strafwetgeving van 1814/1815. Merkwaardig is voorts, dat in dit art. 7 nog even wordt voorgeschreven, dat aan de Gouverneur-Generaal mitsdien zal worden afgegeven „eene acte als generaal- en admiraal-en-chef” over de zich aldaar bevindende land- en zeemacht. Aldus werd hij militaire meerdere van alle tot zijn beschikking zijnde officieren (die in art. 16 genoemd worden als te zijn in dienst van het Rijk) en hun minderen.

Wanneer het Rijk in oorlog was, dan was de Gouverneur-Generaal er voor verantwoordelijk dat alles gedaan werd door zee- en landmacht wat aan de vijand nadeel kon toebrengen. Aldus art. 8, dat hem tevens vergunde om in 's Konings naam „lettres de marque” te verlenen aan schepen van particulieren. Ook mocht hij officieren, die het publiek gezag ondermijnden, of die de rust en publieke vrijheid zouden verstoren, schorsen. Dit behoorde hij onverwijld aan het Departement van Koophandel en Koloniën mede te delen ter doorgeving aan Zijne Majesteit.

Deze bepalingen vinden hun weerslag in het Reglement van den Gouverneur-Generaal.

Zo schreef art. 3 hem voor dat hij zou „observeren en doen observeren het Militaire Reglement zoals zulks door Zijne Majesteit ten „behoefte der troepen in de West-Indiën dienst doende, is bepaald; „zorgen dat alles overeenkomstig de daarbij omschreven bepalingen „stiptelijk worde nagekomen, en in hetzelfde geen veranderingen maken, dan op approbatie van Zijne Majesteit, te vragen door middel „van het Departement van Koophandel en Koloniën.”

Bij de artikelen 6—12 werd hem opgedragen de zorg voor en het houden van toezicht op alle behoeften van de militairen en de militaire werken, alsmede van de geneeskundige dienst.

Van het gevoerde beheer behoorde de Gouverneur-Generaal inge-

volge het bepaalde bij art. 16 van zijn Instructie elk kwartaal rekening en verantwoording te doen aan het Departement van Koophandel en Koloniën. De tractementen en soldijen der militairen moesten op 's Konings last betaald worden uit de koloniale kas. Was er niet voldoende kasgeld aanwezig, dan mocht door het trekken van wissels op genoemd Departement in het geldgebrek worden voorzien. Op deze wijze mochten ook andere militaire uitgaven worden betaald. (Artt. 19 en 20).

Ik heb dit alles medegedeeld opdat men zich een voorstelling kunne maken hoe men zich redde tot instandhouding van het overzeese deel van de nationale krijgsmacht in een overigens autonoom gebiedsdeel. Want de Gouverneur-Generaal moest in staat zijn om ingevolge art. 15 van zijn Instructie „eene goede en betamelijke discipline” te onderhouden onder de troepen, waarvan hem ook uit een driemaandelijke „generale revue” moest blijken.

De troepen en de marine namen de Nederlandse militaire straf- en tuchtwetgeving — zoals wij dat nu zouden uitdrukken — mede naar het buitenland en dus ook naar hun overzeese bestemming. De weg tot deze regeling was reeds gebaad door de ongenummerde slotbepaling van het bij de wet van 15 maart 1815 (Stb. no. 26) vastgestelde C.W.L., welke bepaling was opgenomen op advies van de Raad van State ³⁾. Zijn geldigheid was in zijn vroegere lezing beperkt tot het buitenland in Europa.

Heeft de Raad van State in 1815 reeds aangevoeld, dat strijdkrachten die in samenwerking hun taak in een oorlog moeten vervullen, onder een en dezelfde militaire strafwetgeving moeten dienen? Heeft onze toenmalige Regering door dit advies te volgen, de fout niet willen maken, welke art. 63 sub 1° van het Wetboek van militair strafrecht met opzet in het leven heeft geroepen door overzee verblijvende leden van onze krijgsmacht aan de Nederlandse militaire rechtsmacht te onttrekken door hen niet meer als Nederlandse militairen te beschouwen? Een positief antwoord op de eerste vraag is bij gebrek aan bewijzen niet te geven.

De tweede vraag laat ik verder rusten nu onze Koninklijke Landmacht na de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië weer één geheel geworden is en aldus alle Nederlandse militairen weder in deugdelijke militaire verhouding tegenover, boven en naast elkaar dienst doen, onafhankelijk van de plaats waar zij zich bevinden. Op dezelfde wijze dient in de toekomst in een supra-nationale krijgsmacht behoorlijke samenwerking van uit verschillende landen afkomstige contingenten te worden verzekerd.

Een ander gevolg van de nieuwe Nederlandse opvatting is, dat bij het Statuut in afzonderlijke wetten zijn overgebracht de beginselen welke respectievelijk moeten dienen als

³⁾ Zie Mr H. van der Hoeven, Onze militaire strafwetgeving, 1884, blz. 166 en 236.

1e. Reglement van de Gouverneur, en

2e. Defensiewet

beide voor Suriname en voor de Nederlandse Antillen afzonderlijk. Deze regelingen, welke slechts bij Rijkswet gewijzigd mogen worden, doen sterk denken aan de hiervóór besproken Regeringsreglementen van 1815.

Voor wat de militaire verhoudingen betreft is de Gouverneur opperbevelhebber gebleven van de hem ter beschikking gestelde krijgsmacht (Art. 28 van het reglement).

Wij weten ook dat de gegolden hebbende regerings- en landreglementen hem deze functie hebben opgedragen maar niet algemeen bekend is, dat in het ontwerp van het reglement van 1865, zoals dat aan de Raad van State ter beoordeling werd toegezonden, aan de Gouverneur het oppergezag over de militaire macht in het gewest werd toegedacht doch dat dit college gewezen heeft op de ongelijkheid welke aldus zou ontstaan tussen deze term en die van opperbevelhebber, welke aan de Gouverneur-Generaal van Nederlands Indië was gewaarborgd. De toenmalige Regering gaf aan deze wenk gevolg en wijzigde de uitdrukking. Ondanks verzet van de Tweede Kamer tegen deze aanduiding hield de Regering vol ⁴⁾ en zo bleef een term behouden, welke voor een niet-militaire dignitaris niet past.

Immers de gehoorzaamheidsplicht aan bevelen geldt alleen wanneer die bevelen gegeven worden door een militaire meerdere in de zin van art. 67 W.v.M.Sr. Tot deze behoort de Gouverneur niet.

Welk gevolg dit hebben kan levert de krachtens de artt. 63 v. P.I. gevelde sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 Oct. 1930 ⁵⁾ bij welke een op zichzelf ernstig plichtsverzuim van de Commandant van dat garnizoen op Curaçao gestraft werd met één dag gevangenisstraf.

De vervulling van een zeer zware, buiten de militaire sfeer gelegen opdracht van de Gouverneur (tevens diens „opperbevelhebber”) werd als verzachtende omstandigheid aangemerkt.

De Gouverneur — *opperbevelhebber* — werd — ofschoon hij zich niet verzet had tegen het voorstel van de commandant — in de strafzaak niet anders dan als getuige betrokken. Had het Hof hierbij wellicht laten gelden de overweging dat deze opperbevelhebber als niet-militair niet kon „deelnemen” aan een militair (ambts-)delict? Zo ja, wat blijft er dan over van diens opperbevelheberschap?

Voorts rijst nog de vraag of de op artikel 92 R.O. berustende rechtsmacht van de Hoge Raad over een gouverneur niet verder reikt dan diens niet-militaire ambtsdelicten en — in het algemeen — of in dergelijke strafzaken recht moet worden gedaan met toepassing van de Nederlandse of wel van de Surinaamse respectievelijk Antilliaanse niet-militaire strafwetgeving? Welke zou dan diens verhouding moeten zijn tegenover zijn *nominale* ambtgenoot van de N.A.V.O.-krijgsmacht?

⁴⁾ Zie Mr Dr H. W. C. Bordewijk, o.c. blz. 126 v.

⁵⁾ M.R.T. XXVI blz. 329 v.

Kortom: dit opperbevelhebberschap behoort te vervallen, althans door een andere term te worden vervangen.

Zou hiertoe de Defensiewet niet zijn aan te vullen met een bepaling, volgens welke de militaire commandant verplicht zou zijn te voldoen aan een vordering van de Gouverneur om militaire bijstand te verlenen aan de gewestelijke politie?

Die commandant heeft dan te bepalen, welk gedeelte van zijn detachement hij hiervoor nodig acht en op welke wijze moet worden opgetreden.

Doch er ontstond nog een andere moeilijkheid.

Op grond van het voor de rechtspraak aanvaarde beginsel dat straf slechts mocht worden opgelegd op grond van een tevoren tot stand gekomen wettelijk voorschrift, moest worden vastgelegd hoe de militaire rechter moest handelen wanneer berecht moest worden een of ander feit, welks strafbepaling niet voorkwam in het militaire strafwetboek en daardoor behoorde tot de commune delicten.

De oplossing van deze vraag was voor hier te lande gepleegde strafbare feiten niet moeilijk; recht gesproken moest worden „naar de voorschriften van het niet-militaire crimineel wetboek dezer landen” en aangezien men sedert 1813 nog niet zover gevorderd was, voegden de criminele wetboeken van 1814 en 1815 er aan toe de woorden „bereids gearresteerd of nog te arresteren en andere in gebruik zijnde wetten”.

Maar ook dit reikte voor destijds in de koloniën gepleegde commune delicten voor de militaire jurisdictie niet ver genoeg. Elke koloniale wetgever was ook toen eigener autoriteit bevoegd het commune strafrecht te regelen en ingrijpen van de Nederlandse wetgever hieromtrent was nog niet geoorloofd. Als oplossing van dit vraagstuk heeft de wetgever van 1815 in het C.W.L. art. 17 opgenomen: rechtspraak naar analogie van Nederlandse strafbepalingen. Het interregionale strafrecht was uitgevonden en in — wel is waar onvolkomen — wettelijke toepassing gebracht.

Jammer genoeg heeft onze wetgever, die in 1903 het Wetboek van Militair Strafrecht heeft vastgesteld, zich van deze oplossing geen behoorlijke rekenschap gegeven. Art. 63 sub 1° heeft de van oudsher bestaande militair-strafrechtelijke eenheid van al onze strijdkrachten verbroken.

Zo werd bij de wet ruimte gemaakt om aan het in strijd met het C.W.L. 6) opgerichte Nederlands-Indische leger zijn vitium originis te doen vergeten. Zolang de leden ervan zich buiten Nederland bevonden, hielden die leden op Nederlands militair te zijn, met allerlei funeste, maar niet regelmatig herstelde gevolgen van dien.

Voorts verdween uit dit wetboek de mogelijkheid om naar analogie te straffen en hebben de artikelen 4 en 5 van dit wetboek de vrijheid geopend om buiten Nederland gepleegde strafbare feiten voor de militaire rechter hier te lande te doen brengen. Toch kan de mogelijkheid

6) Dit bleef daar n.l. gelden; zie art. 32 sub 2° Inv. M.S. en T.

om strafbepalingen naar analogie toe te passen, nodig zijn wanneer buiten Nederland gepleegde strafbare feiten, welke niet onder een Nederlandse strafbepaling vallen, door de Nederlandse militaire rechter berecht moeten worden. Dit geldt ook voor onze overzeese rijksdelen.

Ook verdient afzonderlijke vermelding hetgeen bepaald is omtrent de staat van oorlog en beleg. De afkondiging van elk van deze staten in de overzeese rijksdelen is voorbehouden zowel aan de Koning als aan de Gouverneur naarmate die moet dienen tot garantie van rijks- of van landsbelangen en dan in diezelfde verhouding of hij gelden moet voor het gehele of voor een gedeelte van het gewestelijk grondgebied.

Bij oorlog of bij oorlogsgevaar is de Gouverneur alleen dan tot uitvaardiging bevoegd wanneer de verbinding met Nederland verbroken is.

De gevolgen van deze maatregelen behoren naar Nederlands voorbeeld bij rijkswet te worden geregeld. Bij deze wet worden tevens de gevolgen vastgesteld. Die gevolgen liggen voor een groot deel op het gebied der verhouding tussen militair- en burgerlijk gezag, welker omschrijving in het algemeen niet aan dezelfde soort wettelijke voorschriften zijn toebedeeld.

Over de desbetreffende bepaling in het Statuut heeft enige tijd geleden Prof. Mr G. VAN DEN BERGH in het Juristenblad ⁷⁾ de overeenkomstige bepalingen uit de grondwet en uit het Statuut naast elkander doen drukken en hun formuleringen naar waarde geschat.

Deze taxatie schijnt practisch van niet veel nut. De Nederlandse wet en de overzeese rijkswetten beögen elk voor zich ingrijpen in de normale bevoegdheden van burgerlijke autoriteiten. Zij behoeven niet gelijkkluidend en gelijkwaardig te zijn.

Tenslotte nog enige opmerkingen op het gebied van het militair straf- en tuchtrecht.

De artikelen 6 van de beide Defensiewetten vermelden, dat deze materie bij Rijkswet moet worden geregeld. De bedoeling van deze vermelding is niet duidelijk. Heeft men hier willen vastleggen de verplichting voor de Rijkswetgever om een geheel nieuwe wetgeving vast te stellen of heeft men bedoeld de bestaande (lands)-wetgeving tot Rijkswet te bevorderen? Ook al omdat de bestaande (lands)-wetgeving niet uitsluitend bij (lands) wetten is vastgelegd had men hier wel wat meer precies mogen doen uitkomen of en zo ja, hoe eventueel gehandeld moet worden.

Mocht de opvatting juist zijn, dat de geldende militaire straf- en tuchtwetten tot Rijkswetten zijn bevorderd, dan zullen wijzigingen in die wetten eveneens bij Rijkswet moeten worden vastgesteld.

Voorlopig mogen de volgende gegevens ter overweging worden aanbevolen:

1°. art. 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht verklaart voor be-

⁷⁾ Overgenomen in M.R.T. XLIX blz. 74 v.

rechting van commune delicten toepasselijk „het gemene strafrecht”, waarmede bedoeld zijn de in Nederland geldende straffen en omschreven delicten. Daar deze bepaling reeds vroeger voor toepassing in overzeese rijkssdelen tot moeilijkheden aanleiding had gegeven, had een kleine, kort vóór het uitbreken van de laatste oorlog ingestelde, ambtelijke commissie een aanvulling ontworpen van dit artikel 2 en van enige andere wetsartikelen ⁸⁾. Dit ontwerp heeft geen gevolg gehad en de hierbij voorgestelde aanvulling zou thans, zoveel nog nodig, ten uitvoer moeten worden gelegd.

- 2°. In het eerste boek van datzelfde wetboek ware een bepaling op te nemen, welke toepassing van strafbepalingen bij analogie ook voor commune delicten mogelijk maakt. Wellicht opent dit een weg om „overlevering” van Nederlandse militairen aan vreemde niet-militaire rechters (art. VII van het verdrag van Londen van 19 juni 1951) te voorkomen.
- 3°. Bij K.B. van 3 maart 1925 (Stb. no. 59 en 60) zijn ten behoeve van de Militaire rechtspleging onderscheidenlijk in Suriname en in Curaçao vastgesteld diverse afwijkingen van de R.L. Het verdient overweging om deze afwijkingen in dit wetboek op te nemen. Vaststelling bij K.B. is thans zeker niet de aangewezen weg. Ook rijst de vraag of navolging voor de R.Z. haar nut zou kunnen hebben.
- 4°. Wat behoort te geschieden met het K.B. van 9 april 1915 (Stb. 178) en het K.B. van 8 december 1915 (Stb. 74). Moet de inhoud voor zoveel die betreft Suriname en de Nederlandse Antillen ook overgaan in de R.Z. en R.L.?
- 5°. Ook rijst de vraag, of de wet van 18 april 1874 (Stb. no. 67) in de herziening moet worden betrokken. Kosten van de militaire justitie moeten ook in Suriname en in de Nederlandse Antillen worden gemaakt en deze kosten zullen geheel of ten dele met de Nederlandse schatkist moeten worden verrekend. Is het nodig een bepaling op te nemen omtrent verschillen in koopkracht van de overzeese en Nederlandse guldens? En, is een dergelijke wetsaanvulling nodig, moet deze wet dan ook tot een Rijkswet worden gemaakt en, zo ja, behoren dan de daarin thans van toepassing verklaarde bepalingen uit de wet van diezelfde datum, Stb. no. 66, niet te worden ingelast? ⁹⁾
- 6°. Artikel 63 van het W.M.Sr. worde gelezen als volgt:
 „Onder militairen worden mede begrepen de tot enige militaire dienst gebruikt wordende gewezen militairen, in welk geval zij „worden geacht de laatstelijk door hen beklede rang of de hogere, „die hun bij of na het verlaten van de dienst is toegekend, te be- „kleden.
 „Artikel 60 tweede lid is van toepassing.”

⁸⁾ Zie M.R.T. XXXVI blz. 261 v.

⁹⁾ Zie artikel 11, 4°, 35, 37c van het Statuut.

- 7°. Van het eerste lid van artikel 65 van het W.M.Sr. worden de slotwoorden gelezen als volgt:
„waartegen is voorzien bij het militaire- of bij het gemene strafrecht”.
- 8°. In het bepaalde bij artikel 32 sub 2° der Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht vervallen de woorden:
„met dien verstande dat deze afschaffing niet geldt voor zover be-
„treft de Koloniën en bezittingen van het Rijk in andere wereld-
„delen.”

Ik eindig met de vraag of het, na de totstandkoming van het Statuut, wenselijk zou zijn om, in navolging van het Franse voorbeeld, Suriname en de Nederlandse Antillen te doen vermelden in art. 6 van het N.A.V.O. verdrag? Het aldaar gedetacheerde gedeelte van onze krijgsmacht is voor verdediging van dit deel van ons territorium beslist onvoldoende, zodat, zolang de Atlantische krijgsmacht nog niet gevormd is, bijstand van een of meer der bondgenoten onvermijdelijk zal zijn.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad Nederlands Nieuw Guinea.

Vonnis van 20 januari 1956.

(Uitspraak 20 januari 1956. — Fiat executie 30 januari 1956).

President: Kapt.-Luit. t. Zee Mr A. N. Baron de Vos van Steenwijk;
Leden: Kapt.-Luit. t. Zee (V) B. Sjerp, Kapt.-Luit. t. Zee (T) C. F. C. Thoms, Kapt.-Luit. t. Zee (AR) G. J. B. van Swelm en Maj. Mars. C. C. Schoenzetter.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) 1e kl. A. L. Vriens.

Als militair, behorende tot enige wacht, zich te slapen gelegd, aanvoerende dat hij duizelig geworden was.

Hoewel beklaagde met geweer gewapend op post was gesteld, liet de tenlastelegging de keuze tussen „... als patrouille, althans als „militair, behorende tot enige wacht”.

Gedeeltelijk voorwaardelijke veroordeling en uitlezing van het vonnis op alle schepen en inrichtingen der zeemacht in Ned. Nw. Guinea.

(W.M.Sr. art. 129; R.Z. art. 204).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen P. Z., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als timmerman der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 24 december 1955 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als timmerman der 2e klasse bij de marine-

„kazerne Biak, op of omstreeks 5 september 1955 te Biak, althans in „Nederlands Nieuw Guinea, terwijl hij als patrouille, althans als militair behorende tot enige wacht dienst deed bij de waterbasis, op een veldbed, welke zich op dit terrein bevond, is gaan liggen en in slaap is gevallen, althans zich in een zodanige toestand heeft gebracht, dat hij zijn dienst als patrouille, althans als militair behorende tot enige wacht, niet naar behoren kon verrichten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1. Z., Peter, oud 20 jaar, dienende als timmerman der 2e klasse, als beklaagde:

dat hij op zondag 4 september 1955 de wacht had op de waterbasis te Biak, waar hij als gewapende patrouille heeft gelopen van 22.00 tot 24.00 uur; dat hij gedurende de zondagavond en ook tijdens zijn wachturen erge hoofdpijn had, dat hij hiervan echter geen melding heeft gemaakt bij zijn wachtcommandant; dat hij was ingedeeld om op maandag patrouille te lopen van 04.00 tot 06.00 uur; dat hij, toen hij om 04.00 uur toen hij door zijn voorganger gepord was, geen last van die hoofdpijn had; dat hij toen hij zich tijdens zijn ronde voorover bukte plotseling duizelig werd; dat hij toen op een veldbed is gaan zitten en zich niet meer kan herinneren dat hij het geweer naast het veldbed tegen een drum heeft aangezet, noch dat hij is gaan liggen of de spreij over zich heen heeft getrokken; dat hij goed heeft gehoord dat er een auto het terrein van de waterbasis op kwam rijden doch dat hij niet het besef had om op te staan om een onderzoek in te stellen; dat toen er een persoon naast hem kwam staan en vroeg of hij de patrouille was hij deze vraag onmiddellijk begreep en wist dat het de majoor was die op zijn ronde was; dat hij direct heeft geantwoord en zei dat hij ziek was; dat hij toen met de majoor naar de wachthut is gegaan en zich heeft gelegitimeerd; dat hij op maandagmorgen terug is gegaan naar de kazerne doch zich niet heeft gemeld op ziekenrapport, omdat hij alweer beter was;

2. Kooijman, Gerrit, oud 34 jaar, dienende als kwartiermeester, als getuige:

dat hij in het begin van de maand september 1955 wachtcommandant was van de waterbasis; dat een van zijn schildwachten de timmerman der 2e klasse Z. was; dat hij 's ochtends om vijf uur werd gepord door de hoofddienst, de majoor-schrijver Goedbloed, die hem meldde: „Ik heb de schildwacht van je slapende op post aangetroffen. Ik zal hem maar niet in arrest stellen, maar zijn wacht laten doorlopen” of woorden van gelijke strekking; dat hij niet van mening is dat de timmerman der 2e klasse die dag een zieke indruk maakte en hem, getuige, niet heeft gemeld dat hij ziek was;

3. Goedbloed, Pieter, oud 46 jaar, dienende als majoor-schrijver, als getuige:

dat hij op zondag 4 september 1955 de wacht had als hoofddienst van de marinekazerne te Biak en als zodanig zijn dienst verrichtte in

een dienstwagen, bestuurd door de chauffeur Dijkstra; dat hij in de morgen van 5 september omstreeks 05.00 uur in genoemde wagen het terrein van de waterbasis opreed en stopte bij de wachthut; dat hij geen patrouille zag en toen de wachthut is binnengegaan, waar twee man lagen te slapen, waaruit hij opmaakte dat er een patrouille liep; dat er toen hij buiten kwam nog geen patrouille was te bekennen, waarop hij de chauffeur over het terrein liet rijden, om met de koplampen van zijn auto het terrein af te zoeken, maar dat ook hij de wachtsman niet zag; dat hij zelf lopende naar de wachtsman ging zoeken en dat hij die na ongeveer vijf minuten aantrof in het overdekte gedeelte van de gebouwen, liggende op een veldbed met een spreij over zich heen, het geweer tegen een drum naast zijn bed; dat hij de wachtsman flink door elkaar moest schudden om hem wakker te krijgen; dat hij daarop op luide toon vroeg of hij de patrouille was, waarop hij een bevestigend antwoord kreeg; dat hij toen vroeg: „Waarom ben je gaan slapen?” en dat het antwoord luidde: „Ik had hoofdpijn en voelde mij „duizelig””; dat hij hem toen mee heeft genomen naar de wacht, waar de patrouille zich legitimeerde als te zijn de timmerman der 2e klasse P. Z.;

4. Kooper, Robert, oud 29 jaar, dienende als arts, als getuige:

dat Z. zich niet bij hem op ziekenrapport heeft gemeld op 4 of 5 september, doch wel op 8 of 9 september; dat hij Z. toen heeft onderzocht met negatieve bevindingen;

Overwegende, dat door de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde is ten laste gelegd, met zijn schuld aan dien;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als militair behorende tot enige wacht zich in een toestand gebracht, waarin hij zijn dienst niet naar behoren kon verrichten”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 129 van het wetboek van militair strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

Voorts overwegende, dat ter generale preventie publicatie van het vonnis wenselijk is;

[Volgt: veroordeling tot 6 weken militaire detentie waarvan 3 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 1 jaar; voorts uitlezing van het vonnis op alle schepen en inrichtingen der zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea — *Red.*].

Zeekrijgsraad Nederlands Nieuw Guinea.

Vonnis van 28 juni 1956.

(Uitgespr. 28 juni 1956. — Fiat executie 2 juli 1956).

President: Kapt.-Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee I. Bink, Kapt.-Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander, Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes en Maj. Mars. C. C. Schoenzetter.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. A. Wagenaar.

Wederrechtelijk gebruik van een aan een ander (het Rijk) toebehorend motorrijtuig in Nederlands Nieuw Guinea: verduistering van benzine.

Mede ten laste gelegde dronkenschap niet bewezen.

Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete.

(W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen E. O., oud 31 jaar, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 18 juni 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 december 1955 te Biak, althans te Nederlands Nieuw Guinea:

„1. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklagde;

„2. terwijl hij in staat van dronkenschap verkeerde, als bestuurder van een motorrijtuig daarmee heeft gereden over de voor het publiek en rijverkeer openstaande weg van de nieuwbouw Sorido naar de haven;

„zo het onder sub 1 ten laste gelegde niet mocht leiden tot veroordeling:

„dat hij opzettelijk een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, en welke benzine zich bevond in de door hem bestuurde auto KM 20908, waarmee hij volgens verkregen opdracht voeding had gereden van de marinekazerne Biak naar de dieselcentrale op de nieuwbouw Sorido aldaar, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. E. O., oud 31 jaar, dienende als korporaal, als beklagde:

dat hij op 2 december 1955 van de schipper Bouwer de opdracht kreeg om met de powerwagon KM 20908 voeding te rijden van de kombuis van de marinekazerne Biak naar de dieselcentrale op de nieuwbouw Sorido aldaar, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

bouw Sorido; dat hij, na vergeten te zijn zijn rittenboekje in te vullen, rechtstreeks naar genoemde dieselcentrale is gereden; dat hij daarna naar een burger, wonende op de Prins Bernhardweg, is gereden, om enige tafels en stoelen op te halen voor de eigenaar van de „Boskat”;

dat hij van niemand toestemming had gekregen om dat karweitje te verrichten; dat hij vervolgens via de havenweg in de richting van de kazerne is gereden, maar onderweg is gestopt bij een chinees eethuis, waar hij met een zekere Kalf drie grote flessen bier heeft gedronken en daarna een bierglas gedeeltelijk gevuld met port, om vervolgens met Kalf naar de „Boskat” te rijden; dat hij bij de „Boskat” de meubels heeft afgegeven, heeft gegeten en een biertje heeft gedronken en vervolgens weer is teruggereden naar het chinese eethuis om de burgers van de rijkswerf af te halen en een lift te geven; dat hij zich kan herinneren onderweg met de power linksaf van de weg te zijn geraakt, maar dat hij zich verder niets meer kan herinneren;

2. Leonardus Bouwer, oud 42 jaar, dienende als schipper, als getuige:

dat hij op vrijdag 2 december 1955 in zijn functie van schipper bij de nieuwbouw Sorido aan O. de opdracht heeft gegeven om voeding te halen bij de bottelarij MK Biak en om deze te brengen naar de dieselcentrale Sorido; dat hij O. heeft medegedeeld dat hij, beklaagde, daarna onmiddellijk moest terugkeren naar de garage van de marinekazerne omdat er geen voeding naar de haven behoefde te worden gereden; dat hij geen andere rijopdrachten aan O. heeft gegeven;

3. Pieter de Koster, oud 35 jaar, dienende als matroos 1, als getuige: dat hij op vrijdag 2 december 1955 in het chinese eethuis aan de havenweg te Biak zat; dat er omstreeks 20.30 uur een powerwagon voor het huis stopte, waaruit korporaal O. kwam die bier en port dronk; dat toen korporaal O. wegging hij geen beschonken indruk maakte; dat hij toen naar de kazerne is teruggegaan waar hij korporaal O. zag, die er erg bebloed uitzag en zodanig beschonken was dat hij niet meer wist wat hij zei en deed; dat hij toen informeerde waar de power was en hoorde dat O. een ongeluk had gehad;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem als laatste is te laste gelegd;

Overwegende, dat de beklaagde door de rijopdracht welke hem was verstrekt het goed anders dan door misdrijf onder zich had en dat slechts uit de verklaring van één getuige zou kunnen blijken dat beklaagde onder de invloed van het gebruik van alcohol was;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Verduistering” *);

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de toepassing van artikel 14a van het wetboek van strafrecht;

*) Zie het vonnis van dezelfde krijgsraad van 13 april 1956, M.R.T. XLIX, blz. 450, waaruit 's Raads opvatting blijkt dat artikel 37 Wegenverkeerswet geen toepassing kan vinden buiten 's landsgrenzen. (Red.)

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot één maand gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd één jaar, alsmede (onvoorwaardelijk) tot een geldboete van f 150 (subs. 6 weken hechtenis) — *Red.*].

Zeekrijgsraad Nederlands Nieuw Guinea.

Vonnis van 25 juli 1956.

(Uitspr. 25 juli 1956. — Fiat executie 28 juli 1956).

President: Kapt.-Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee I. Bink, Kapt.-Lt. t. Zee (T) C. A. Brinkhuis, Luit. t. Zee 1e kl. E. Roest en Maj. Mars. C. C. Schoenzetter.
Raadsman: 1e Lt. Mars. Nicolaas.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (niet voldoen aan het bevel om de les, wegens onoplettendheid, verder staande bij te wonen)

Terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen C. G., oud 21 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 18 juli 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als marinier 3e klasse zeemiliciën bij het amphibisch oefenkamp Woendi, aldaar op of omstreeks 17 april 1956, toen „de sergeant der mariniers A. J. Frankhuizen hem in verband met zijn „onoplettendheid tijdens het lesuur had opgedragen achter in het leslokaal te gaan staan, opzettelijk in strijd met die order niet achter in „het lokaal is gaan staan, doch naar buiten is gelopen, waarna hem „door die sergeant voorlopig arrest in de vorm van streng arrest werd „aangezegd”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe — zakelijk gerelateerd — hebben verklaard:

1. C. G., oud 21 jaar, dienende als marinier der 3e klasse zeemiliciën, als beklagde:

dat hij zich op 17 april 1956 bevond in de les in de cantine van het A.O.K. Woendi; dat hij op een gegeven moment moet zijn ingedommeld, omdat hij wakker schrok toen de sergeant Frankhuizen op de tafel sloeg; dat de sergeant hem toen opdracht gaf om achter in het lokaal te gaan staan; dat hij, beklagde, toen naar buiten is gelopen;

dat de sergeant hem toen het bevel gaf om terug te komen; dat hij toen is teruggelopen en tegen de sergeant heeft gezegd: „Ik kan er niets aan „doen, maar ik doet het niet”; dat de sergeant hem hierop voorlopig streng arrest heeft aangezegd;

2. Theo, Maria, Mathilde, Jacob Smeets, dienende als marinier der 3e klasse zeemiliciën, als getuige:

dat hij zich op 17 april in de les „versperringen” bevond bij het A.O.K. Woendi; dat G. tijdens de les kennelijk was ingedommeld, dat de sergeant hem wakker maakte door met een liniaal op de tafel te slaan; dat de sergeant G. toen de order gaf om achter in het lokaal te gaan staan om wakker te blijven; dat G. toen naar buiten is gelopen; dat de sergeant G. toen heeft teruggeroepen en hem heeft gevraagd: „Weet je wel wat je daarvoor kunt trekken?”, waarop G. antwoordde: „Ja sergeant, 21 dagen streng”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het wetboek van militair strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak, een der in artikel 2 nrs 2—6 van de wet op de krijgstuicht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan, zodat met toepassing van artikel 58 W.K., onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van de beklagde; . . . enz. [*Red.*].

Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.

Vonnis van 13 april 1956.

(Uitgespr. 20 april 1956. — Fiat executie 20 april 1956).

President: Th. J. Rijkers; *Leden:* A. Ehbel, C. E. Wolderling, A. W. van der Star en P. M. H. van Hulsten.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (OC C. J. de Valk.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel van een meerdere, die beklagde (in strijd met de terzake geldende bepalingen) rokende in de barak had aangetroffen, om zijn naam op te geven. Vervolgens geweigerd te voldoen aan de order om zich in arrest te begeven.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen H. S., oud 20 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als telegrafist der 1e klasse, gerequireerde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 29 Maart 1956 NAP/32496/02501; aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als telegrafist der 1e klasse bij de Marinebasis „Parera” op Curaçao, aldaar op of omstreeks 18 Februari 1956, in „tijd van oorlog, toen hij omstreeks 13.00 uur in een slaapbarak van „voornoemde inrichting, naar aanleiding van het feit dat hij zich aan „een krijgstuuchtelijk vergrijp had schuldig gemaakt, van de eveneens „bij voornoemde inrichting dienende korporaal schrijver G. Tuit, de „order gekregen had om zijn naam op te geven, opzettelijk die korpo- „raal heeft geantwoord met de woorden: „Dat doe ik toch niet”, al- „thans met woorden van dergelijke weigerende strekking en direct „daarop ter plaatse voornoemd, nadat voornoemde korporaal hem „naar aanleiding van zijn ongehoorzaamheid voorlopig arrest had aan- „gezegd en hem de order had gegeven om mede te gaan naar de wacht, „heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten, ook aan dit dienst- „bevel van die korporaal te gehoorzamen”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten aanzien van het hem te laste gelegde ten processe heeft verklaard:

dat hij, dienende bij de Marinebasis Parera op Curaçao, aldaar op 18 Februari 1956 te omstreeks 13.00 uur met de telegrafist van de Berg en de codeur telexist van Buel, in slaapbarak C een sigaret zat te roken; dat toen de eveneens bij voornoemde inrichting dienende korpo- raal schrijver Tuit binnentrad, die hun order gaf hun sigaretten uit te maken, erbij zeggende, dat het anders een rommeltje zou worden daar er pas schoonschip was gemaakt; dat de korporaal hierna doorliep en na ongeveer 10 minuten terugkwam, waarop hij hun naar hun namen vroeg; dat de korporaal de namen eerst aan van den Berg en daarna aan Buel vroeg, die direct hun namen opgaven; dat toen korporaal Tuit hem naar zijn naam vroeg hij dit meteen weigerde, terwijl hij hier- bij de woorden gebruikte van de strekking: „Dat doe ik toch niet, man „ga toch naar huis, doe niet zo moeilijk”; dat hij zich boos maakte omdat hij de persoon van de korporaal niet erg mag en omdat hij vond, dat de korporaal nog gauw even drie man op parade wilde zetten al- vorens naar huis te gaan; dat aangezien hij bleef weigeren zijn naam op te geven, korporaal Tuit aan telegrafist van den Berg vroeg hoe hij, beklagde, heette, waarop hij aan de korporaal zijn naam opgaf, nog vóór van den Berg iets gezegd had; dat de korporaal Tuit hem toen voorlopig arrest aanzegde en deze hem de order gaf om mee te gaan naar de wacht; dat hij ook dit weigerde en bleef zitten op de kooi waar- op hij zat, waarop de korporaal is weggegaan; dat hij na enige ogen- blikken de slaapbarak is uitgelopen en na enige minuten in de buurt van de ziekenboeg een schildwacht tegenkwam, die hem zei dat hij mee moest gaan naar de wacht, waaraan hij heeft voldaan; dat hij bij nader inzien grote spijt heeft om aan de ontvangen orders geen gevolg te geven, doch een en ander in zijn drift is gebeurd; dat het hem bekend

is, dat in het orderboek Commandant is vermeld dat in de slaapbarakken van de Marinebasis Parera niet mag worden gerookt en dit ook is vermeld op een bordje op de toegangsdeur van elke slaapbarak;

Overwegende, dat t.a.v. het beklagde te laste gelegde de volgende getuigen ten processe hebben verklaard en met ede bevestigd:

1. Tuit, Gerrit, oud 27 jaar, van beroep korporaal schrijver:

dat hij, dienende bij de Marinebasis Parera op Curaçao, op 18 Februari 1956 om enige minuten over 13.00 uur aldaar naar slaapbarak C ging; dat, toen hij de barak binnentrad zag, dat een 3-tal militairen aan het roken waren; dat, aangezien het volgens het orderboek van de Commandant verboden is in de slaapbarakken te roken, hij tegen de 3 militairen zei de sigaretten uit te maken; dat hij hierop doorliep en toen hij de barak weer wilde verlaten de 3 genoemde militairen passeerde en naar hun namen vroeg; dat de telegrafist van den Berg en de codeur telexist Buel hun namen opgaven, doch de derde militair, die achteraf bleek beklagde te zijn, dit weigerde; dat hij zijn order aan beklagde herhaalde, doch deze wederom weigerde zijn naam te noemen, waarbij beklagde zei: „Dat doe ik toch niet, man ga toch „met weekend“; dat hij hierop van den Berg gelastte de naam van beklagde op te geven, doch nog voor van den Berg iets had kunnen zeggen, beklagde zijn naam opgaf; dat hij hierop beklagde voorlopig arrest heeft aangezegd terwijl hij deze daarbij de order gaf om mee te gaan naar de wacht; dat beklagde slippers aan had en zei dat hij geen schoenen had, waarop hij deze gezegd heeft zijn schoenen aan te trekken; dat toen hij beklagde zonder schoenen wilde meenemen, deze weigerde mee te gaan en op de benedenkooi bleef zitten; dat hij hierop naar de wacht is gegaan en het voorval gemeld heeft aan de officier van de wacht;

Overwegende mitsdien, dat door de bekentenis van beklagde en de verklaringen van de getuigen Tuit, van den Berg en Buel, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is te laste gelegd, alsmede zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat als bewezen wordt aangenomen dat de feiten zijn gepleegd op 18 Februari 1956, beklagde de weigerende woorden heeft gebruikt als in de telastelegging omschreven en geweigerd heeft aan het dienstbevel om mede te gaan naar de wacht gevolg te geven;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd, beide feiten als één voortgezette handeling beschouwd“;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat beklagde opgeeft tot zijn daad te zijn gekomen omdat hij de korporaal Tuit niet graag mag en hij daardoor driftig is geworden; dat echter beklagde oud en wijs genoeg wordt geacht om te kunnen be-

grijpen, dat hij zijn drift onder dergelijke omstandigheden dient te beheersen; dat beklaagde dit thans ook wel inziet en spijt over het gebeurde betoont; dat ten processe gebleken is, dat beklaagde zich op 18 Februari 1956 eveneens aan een krijgstuchtelijk vergrijp, t.w. het roken op een plaats waar zulks verboden is, heeft schuldig gemaakt, waarvoor hij door zijn Commandant nog niet krijgstuchtelijk werd gestraft; dat aangezien er tussen dit feit en de door beklaagde gepleegde misdrijven samenhang en verband bestaat, ingevolge artikel 60 van de wet op de krijgstucht en bij de bepaling van de aan beklaagde op te leggen straf, met dit krijgstuchtelijk vergrijp rekening dient te worden gehouden; dat derhalve de na te noemen gevangenisstraf geacht moet worden in goede verhouding te staan tot de ernst van de gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden waaronder deze werden gepleegd en de persoonlijkheid van de beklaagde;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van drie weken — *Red.*].

Zeekrijgsraad Nederlandse Antillen.

Vonnis van 11 mei 1956.

(Uitgesproken 19 mei 1956. — Fiat executie 19 mei 1956).

President: Th. J. Rijkers; *Leden:* A. Ehel, C. E. Wolderling, A. W. van der Star en P. M. H. van Hulst.

Raadsman: Luitenant ter Zee 2e kl. (OC) W. J. Dolman.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel van een meerdere om een accu, welke beklaagde in de handen had, naar de accuwerkplaats te brengen, door die meerdere toe te voegen: „Mankeert er wat aan je „kluuwen?“

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN DE NEDERLANDSE ANTILLEN, in de zaak van de Fiscaal tegen C. J. K., oud 21 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als machinist der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 27 April 1956, no. NAP/32763/02236, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als machinist der eerste klasse bij de Marinebasis „„Parera” op Curaçao, aldaar op of omstreeks 20 maart 1956, in tijd „van oorlog, toen omstreeks 11.30 uur de eveneens bij voornoemde „inrichting dienende korporaal electromonteur H. W. W. Beskers, hem „de opdracht gegeven had om een accu van de garage in voornoemde „inrichting naar de accuwerkplaats aldaar te brengen, onder het uitspreken van de woorden: „Mankeert er wat aan je kluuwen” opzettelijk aan dat dienstbevel van die korporaal geen gevolg heeft gegeven”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde t.a.v. het hem te laste gelegde ten processe heeft verklaard:

dat hij in de ochtend van 20 maart 1956 in de garage van de Marinebasis Parera op Curaçao bezig was met werkzaamheden aan de zgn. „case tractor” dat hij omstreeks 11.30 uur de motor wilde starten en daartoe een accu pakte van de in de nabijheid staande tractor; dat terwijl hij met het starten van de „case tractor” bezig was, de korporaalelectromonteur Beskers de garage kwam binnenlopen, die enkele malen tevergeefs geprobeerd heeft de motor te starten en zich hierna begaf naar de in de garage aanwezige accuwerkplaats alwaar hij in de deur naar hem bleef staan kijken; dat hij ondertussen de accu op de grond gezet had toen de korporaalelectromonteur Beskers hem toeriep: „Kom hier met die accu en breng „hem naar de accuwerkplaats”; dat hij van zijn werk opkeek en tegen de korporaalelectromonteur Beskers riep: „Mankeert er wat aan je klauwen”, terwijl hij aan de order van korporaalelectromonteur Beskers geen gevolg gaf; dat hij nijdig was omdat hij vond dat de korporaalelectromonteur zelf best de accu had kunnen meenemen en hij nooit goed met korporaalelectromonteur Beskers heeft kunnen opschieten;

Overwegende dat t.av. het aan beklagde ten laste gelegde de volgende getuigen hebben verklaard en met ede bevestigd:

1°. Beskers, Hendrik, Willem, Wichert, oud 25 jaar, van beroep korporaalelectromonteur:

dat hij op 20 maart 1956 voor de garage van de Marinebasis Parera op Curaçao bezig was en omstreeks 11.30 uur de garage binnenliep alwaar beklagde bezig was met het starten van de „case tractor”; dat hij paai van de accuwerkplaats was en hij ook nog geprobeerd heeft de tractor te starten, doch hij zijn pogingen staakte en zich naar de accuwerkplaats begaf; dat hij zag dat beklagde de accu die deze gebruikt had, oppakte en hij tegen beklagde zei: „Breng hem gelijk door naar de accuwerk- „plaats”, hierbij wijzende op de accu die beklagde vasthield; dat beklagde de accu op de grond zette en zei: „Mankeert er wat aan je „klauwen”, terwijl beklagde geen gevolg gaf aan zijn order, doch terugliep in de richting van de „case tractor”; dat beklagde al eens meermalen een dergelijke houding had aangenomen;

2°. Pantalona, Isaac Quiterio, oud 41 jaar, van beroep monteur: . . . enz.;

Overwegende dat mitsdien door de bekentenis van beklagde en de verklaringen van de getuigen Beskers en Pantalona, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde is ten laste gelegd alsmede zijn schuld daaraan, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen dat beklagde het feit heeft gepleegd op 20 Maart 1956;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van de beklagde zouden uitsluiten of opheffen;

Overwegende omtrent de aan beklagde op te leggen straf:

dat beklagde voor zijn daad geen enkel excuus kan opgeven en hij in koelen bloede dienstweigering heeft gepleegd; dat bij het jeugdige

scheepsvolk nog steeds de mening blijkt te bestaan, dat men aan de order van een korporaal geen gevolg behoeft te geven en kan worden volstaan een dergelijke meerdere af te snauwen; dat een dergelijk gebrek aan tucht bij een krijgsmacht een bedenkelijk teken is en hier-tegen ernstig moet worden opgetreden en in verband met de generale preventie een gevoelige straf moet worden opgelegd; dat derhalve de na te noemen gevangenisstraf staat in goede verhouding tot de ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van de beklaagde;

[Volgt: veroordeling tot 3 weken gevangenisstraf — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 december 1955 ¹⁾.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor P. Ridder en Majoor A. van Houte.

Raadsman: 2e Luit. H. C. de Haas.

Verstoren van de orde tijdens een kerkdienst. Terzake door een meerdere naar zijn naam gevraagd, geweigerd deze op te geven. Artikel 22 Regl. Krijgstucht verbiedt de militair o.m. de rust of orde te verstoren. Het optreden van de meerdere terzake geschiedde derhalve krachtens zijn plicht daartoe ingevolge artikel 27 Regl. Krijgstucht.

Voorts: bedreiging van die meerdere te dier zake en belediging.

Twee maanden militaire detentie met aftrek voorarrest.

Bevestigd in hoger beroep, met onmiddellijke in-arrest-stelling en bevel tot gevangenneming.

(W.M.Sr. art. 76, 108, 114 R.K. art. 1a, 22).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. K. v. W., geb. 3 december 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 25 September 1955, derhalve in tijd van oorlog, te Vught „althans in Nederland,

„heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen „aan de hem door zijn meerdere, de in uniform geklede korporaal der „eerste klasse J. M. van den Braak, gegeven bevelen zijn naam te „noemen en zijn identiteitsbewijs ter inzage te geven — welke bevelen „hem toen aldaar achtereenvolgens gegeven werden aangezien hij zich „onkrijgstuchtelijk jegens voornoemde meerdere gedroeg voor of in „een kerkgebouw en vervolgens naar zijn naam gevraagd, deze niet

¹⁾ Bevestigd, met overneming van de gronden, bij sententie van het H.M.G. van 22 mei 1956, m.d.v. dat het Hof de beklaagde in arrest stelde en zijn onmiddellijke gevangenneming beval. (*Red.*).

„wilde noemen, hebbende hij toen aldaar opzettelijk naar aanleiding „van eerstvermeld bevel gezegd: „die geef ik je niet” en naar aanleiding „van het tweede vermeld bevel: „mijn identiteitsbewijs krijg je niet „„te zien”, althans in beide gevallen woorden van soortgelijke strekking, en voorts opzettelijk voormelde bevelen niet terstond opgevolgd; „opzettelijk zijn meerdere, de in uniform geklede korporaal der „eerste klasse J. M. van den Braak, in zijn tegenwoordigheid mondeling „heeft beledigd, althans uitgescholden en met enig kwaad bedreigd, „hebbende hij toen aldaar opzettelijk voornoemde meerdere in diens „tegenwoordigheid mondeling de volgende of soortgelijke woorden toegevoegd: „Klootzak” en „Als ik met je mee naar buiten ga dan sla „„ik je op je smoel”, welke woorden hij zeide naar aanleiding van het „feit dat voornoemde meerdere hem beklaagde terzake van diens on„krijgstuchtelijk gedrag in of nabij een kerkgebouw verzocht mee naar „buiten te gaan”

Overwegende: . . . enz.

Post alia:

Overwegende, dat op 17 November 1955 Johannes Marinus van den Braak, oud 30 jaren, korporaal der eerste klasse, als getuige zakelijk voor de Officier Commissaris heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 25 September 1955, gekleed in uniform van de Koninklijke Landmacht in een Rooms-Katholiek kerkgebouw te Vught heeft bevonden; dat daar toen een dienst werd gehouden; dat beklaagde daar toen vlak bij hem tijdens de dienst stond te praten en te lachen; dat dit storend was; dat hij beklaagde daarom heeft verzocht zich rustig te houden, waarop deze antwoordde, dat hij, getuige, daar niets mee te maken had; dat hij beklaagde daarop heeft opgedragen zijn naam op te geven teneinde een en ander te kunnen rapporteren; dat beklaagde daarop zeide: „Die geef ik je niet”; dat hij vervolgens beklaagde heeft bevolen hem zijn identiteitsbewijs ter inzage af te geven; dat beklaagde ook dit bevel heeft geweigerd op te volgen, zeggende: „Mijn identiteitsbewijs krijg je niet te zien”; dat hij daarna teneinde verder rumoer in de kerk te voorkomen en naar aanleiding van beklaagdes onhebbelijk gedrag hem heeft verzocht met hem, getuige, het kerkgebouw uit te gaan; dat beklaagde hem toen daar op dreigende toon heeft toegevoegd: „Als ik met je mee naar buiten ga, dan sla ik je op je smoel”; dat beklaagde na afloop van de kerkdienst buiten de kerk nadat hij, getuige, hem wederom had bevolen zijn naam en verdere gegevens te verstreken, wederom had geweigerd aan deze opdracht gevolg te geven en toen hij, getuige, hem had meegedeeld van een en ander melding te zullen maken bij de Koninklijke Marechaussee, hem, getuige, op beledigende toon onder meer heeft toegevoegd: „Klootzak”;

Overwegende, dat op 25 November 1955 Antonius Gijsbertus Petrus van den Wittenboer, oud 20 jaren, als getuige zakelijk voor de Officier-Commissaris heeft verklaard en met ede heeft bevestigd:

dat hij op 25 September 1955 op het plein voor een Rooms-Katholieke kerk te Vught beklaagde na afloop van een godsdienstoefening tegen een korporaal der eerste klasse, met wie beklaagde een woorden

wisseling had gehad, onder meer heeft horen zeggen: „Klootzak”;

Overwegende [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog gepleegd, „meermalen gepleegd”;
2. „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen” *);
3. „als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling beledigen” *);

voorzien en strabaar gesteld bij de artikelen 114 en 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat artikel 22 van het Reglement betreffende de Krijgstucht de militair onder meer verbiedt zich schuldig te maken aan gedragingen waardoor de rust of orde wordt verstoord;

dat het praten en lachen, gelijk beklaagde deed, in een kerkgebouw tijdens een godsdienstoefening rustversturend is, en de korporaal der eerste klasse van den Braak dus handelde overeenkomstig de krachtens artikel 27 van genoemd Reglement op hem rustende verplichting toen hij ter zake tegen beklaagde optrad;

dat er, ter bescherming van aldus optredende meerderen, alle aanleiding is om beklaagde een gevoelige straf op te leggen;

Overwegende, dat beklaagde blijkens de ter terechtzitting aanwezige Justitiële verklaring, voorlopig arrest, te ondergaan als streng arrest, van 25 September 1955 tot 5 October 1955 heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met aftrek van de tijd vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten van 25 September 1955 tot 5 October 1955 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 15 februari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Majoor A. Klapwijk.

Zich met een fret en vangnetten in een jachtveld bevonden, teneinde te trachten daarmede konijnen te vangen, zulks terwijl hij daartoe niet bevoegd was.

(Jachtwet art. 23).

---

*) Het wil ons voorkomen dat de tenlastelegging (en de bewezenverklaring) toeliet — en dus vorderde — dat de feiten 2 en 3 als „in dienst gepleegd” werden gequalificeerd. Deze feiten werden immers begaan naar aanleiding van een dienstaan gelegenheid (artikelen 1a, 22 en 27 R.K.). (*Red.*).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. K., geb. 25 mei 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht:

„a. op een niet met juistheid aan te geven datum in de maand September 1955,

„b. op een tweede niet met juistheid aan te geven datum in de „maand September 1955,

„c. op of omstreeks 26 November 1955,

„iedere maal te Harderwijk in het terrein achter de Willem George „Frederikkazerne, en wel in het jachtveld gelegen tussen de uitkijktoren en de Boekhorstlaan, zonder gegronde reden met een fret en „meerdere buidels zich heeft bevonden, zulks om te trachten hiermede „konijnen te vangen, terwijl hij niet bevoegd was om op die grond van „bovengenoemde middelen gebruik te maken om konijnen te vangen”;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 28 November 1955, opgemaakt en gesloten door Gerard van den Brink, hoofdagent van politie te Harderwijk, tevens onbezoldigd rijksveldwachter en Hendrik Kruijsdijk, boswachter voor de gemeente Harderwijk, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij op 26 November 1955 in het jachtveld, gelegen tussen de uitkijktoren en de Boekhorstlaan in de gemeente Harderwijk, welk jachtveld in gebruik is als militair oefenterrein en eigendom is van het Rijk, een als militair gekleed persoon uit een kuil te voorschijn zagen komen en de vlucht nemen; dat zij deze persoon gesommeerd hebben te blijven staan; dat deze persoon opgaf te zijn genaamd: Gerardus Johannes K., geboren te Albergen 25 Mei 1934; dat deze persoon een militaire rugzak bij zich droeg, waarin zich zoals zij zagen 3 dode konijnen bevonden, alsmede een aantal vangnetten; dat zij zich vervolgens met deze persoon naar die kuil, waaruit deze persoon gevlucht was begaven en in de onmiddellijke omgeving verschillende konijnenholen zagen, dat zij voor vier holen vangnetten zagen opgesteld; dat na enige ogenblikken uit een van de holen een wild konijn te voorschijn kwam waarop terstond een fret uit dat hol te voorschijn kwam; dat K. verklaarde dat de fret en de vangnetten hem toebehoorden; dat K. eveneens verklaarde dat hij niet in het bezit was van een jachtakte en ook op generlei wijze gerechtigd was om zich met de fret en de netten aldaar op te houden;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 23 van de Jachtwet, driemaal gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 70 juncto artikel 23 van de Jachtwet;

[Volgt: veroordeling tot drie hechtenisstraffen, elk voor de tijd van 3 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 mei 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Majoor R. P. Pieters.
Raadsman: Mr H. F. Oosterhuis.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding: niet willen voldoen aan een hem gegeven opdracht om zich een pokken-vaccinatie te doen toedienen.

Drie weken militaire detentie (met aftrek 3 weken voorarrest).

(W.M.Sr. art. 114, 1°; Wet Immunisatie Militairen art. 2).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. H. E., geb. 15 februari 1932, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat der 1e klasse bij de 924e „Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te Weesp, op 10 April „1956, in tijd van oorlog, te Weesp, althans in Nederland, toen de „reserve-1e-luitenant-arts D. P. Vink, hem had bevolen zich een „pokken-vaccinatie te doen toedienen, heeft geweigerd aan dit bevel „te gehoorzamen, zeggende dat hij zich niet liet vaccineren, althans „woorden van gelijke weigerende strekking bezigende, zulks alhoewel „een door hem krachtens de Wet Immunisatie Militairen op 17 Juni „1955 ingediend verzoekschrift om vrijstelling van immunisatie c.q. „vaccinatie naar hem bekend was bij beschikking van 10 Januari 1956 „door de Minister van Oorlog was afgewezen, hebbende hij vervolgens „opzettelijk in zijn weigering volhard nadat genoemde 1e-luitenant-arts „hem er uitdrukkelijk op had gewezen dat hij zich door weigering aan „niet-opvolging van een dienstbevel schuldig maakte en deswege met de „Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 924e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie te Weesp, op 10 April 1956 te Weesp van de reserve-eerste-luitenant-arts D. P. Vink opdracht heeft gehad om zich een pokkenvaccinatie te doen toedienen; dat hij toen aldaar geweigerd heeft om aan dat bevel gevolg te geven, zeggende dat hij zich niet liet vaccineren; dat hij zich toen ook niet heeft laten vaccineren; dat hij, ook nadat genoemde arts hem er vervolgens uitdrukke-

lijk op had gewezen, dat hij zich allerlei moeilijkheden op de hals haalde, toen aldaar in zijn weigering heeft volhard en zich niet heeft laten vaccineren; dat hij wist, dat hij verplicht was om de bevelen van de dokter op te volgen en dat een door hem destijds op 17 Juni 1955 krachtens de Wet Immunisatie Militairen ingediend verzoek om vrijstelling van immunisatie c.q. vaccinatie bij beschikking van 10 Januari 1956 door de Minister van Oorlog was afgewezen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Dammes Pieter Vink:

dat hij op 10 April 1956, terwijl hij als garnizoensarts was in het garnizoen Naarden-Bussum, waartoe het kamp Roskam te Weesp behoort, in zijn vorenbedoelde functie in het kamp Roskam te Weesp omstreeks 16.00 uur aan de soldaat G. H. E. opdracht heeft gegeven om zich pokkenvaccin te laten toedienen; dat E toen aldaar heeft geweigerd aan dit bevel gevolg te geven, zeggende: „Daar begin ik niet „aan””; dat E zich niet liet vaccineren; dat E., ook nadat hij E. uitdrukkelijk er op had gewezen dat deze zich door weigering schuldig maakte aan opzettelijke ongehoorzaamheid en deswege in aanraking zou kunnen komen met de Krijgsraad, volhard heeft in diens weigering voornoemd en zich niet heeft laten vaccineren;

Overwegende, dat een afschrift van de beslissing van de Minister van Oorlog dd. 10 Januari 1956 inhoudt dat beschikkende op het request dd. 17 Juni 1955 van de dienstplichtig soldaat G. H. E., houdende het verzoek om vrijstelling van immunisatie c.q. vaccinatie tegen pokken, de Minister van Oorlog besluit het verzoek van betrokkene in overeenstemming met het advies van de commissie als bedoeld in artikel 6 van de Wet Immunisatie Militairen af te wijzen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd afschrift beslissing Minister van Oorlog slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „de schuldige in zijne ongehoorzaamheid volhardt nadat een meerdere „hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen,”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van drie weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde drie weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 20 juni 1956.

President: Majoor Mr Ch. J. Enschedé; *Leden:* Majoor K. Bloema en Kapitein Mr W. van IJzeren.

Raadsman: Mr A. A. Eigenraam.

Wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig (bromfiets) op de openbare weg. Niet bewezen dat het wederrechtelijk gebruik opzettelijk geschiedde. Terugverwijzing naar de Commanderende Officier.

(W.V.W. art. 37; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. H. Th. A., geb. 29 juli 1936, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig korporaal bij de School Reserve „Officieren Infanterie te Ermelo, aldaar op 11 April 1956, opzettelijk „wederrechtelijk een aan J. Raaijen toebehorend rijwiel met hulpmotor „Kapitein Mobylette, zijnde een motorrijtuig in de zin der Wegenverkeerswet heeft gebruikt op de voor het openbaar verkeer openstaande „weg, de Leuvenumseweg”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht ingedeeld bij de School Reserve Officieren Infanterie Verzorgingscompagnie te Ermelo in werkelijke dienst was, op 11 April 1956 te omstreeks 7.00 uur van de Jan van Schaffelaarkazerne te Ermelo naar het station Ermelo moest; dat de korporaal I van Dijkhuizen in de Jan van Schaffelaarkazerne te Ermelo hem zei, dat hij, beklaagde, diens fiets mocht gebruiken; dat van Dijkhuizen zei, dat dit rijwiel in de rijwielstalling stond op nr. 45; dat van Dijkhuizen dit rijwiel nader aanduidde door te zeggen, dat er rijwieltassen op aangebracht waren en de dynamo waarschijnlijk ingeschakeld stond; dat hij op nr. 45 een fiets zag staan, waarvan de dynamo ingeschakeld stond; dat er geen rijwieltassen op deze fiets aanwezig waren en deze fiets bovendien op slot stond; dat hij naar een andere stalling is gegaan waar de bromfietsen en scooters gestald waren; dat hij daar een rijwiel met hulpmotor, Kapitein Mobylette, die niet op nr. 45 stond zag staan; dat hij met deze bromfiets, die later bleek aan J. Raaijen toe te behoren, aan wie hij uiteraard geen toestemming had gevraagd dit rijwiel met hulpmotor te gebruiken, en nadat hij zich om 7.05 uur die dag bij de wachtcommandant van de Jan van Schaffelaarkazerne had afgemeld, over de Leuvenumseweg te Ermelo naar het station Ermelo is gereden;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Johannes van Dijkhuizen:

dat hij op 11 April 1956 omstreeks 6.50 uur in de Jan van Schaffelaarkazerne te Ermelo tegen de dienstplichtig korporaal A. zei: „Neem

„mijn fiets maar; hij staat in de 2e rijwielstalling op nr. 45. Denk erom „dat je niet de verkeerde stalling ingaat, want daar staan allemaal „bromfietsen en scooters”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van het woord „opzettelijk”;

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een feit strafbaar gesteld bij enige wettige strafbepaling;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde echter wel oplevert een krijgstuuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt dat de zaak, één der in artikel 2 nrs 2—6 [ten rechte: artikel 2, nr 1° — *Red.*] van de Wet op de Krijgstucht vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde.

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 7 december 1955.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel M. v. d.

Voo en Majoor A. J. Marinus.

Raadsman: Kapitein J. Eden.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door te laag vliegen en te stunts boven de bebouwde kom terwijl zulks (in het eerste geval) verboden was bij de algemene vliegorders, toepasselijk op de vlucht waartoe hij het bevel had gekregen door opdracht in het „authorisatie-boek” en (in het tweede geval) hem zulks bovendien mondeling was verboden voordat hij de vlucht aanving.

Geldboete (met toepassing van artikel 24 W.Sr.) mede omdat rekening wordt gehouden met de reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest.

In hoger beroep (zie de sententie achter het vonnis) het eerste geval niet bewezen verklaard; terzake van het tweede geval eveneens geldboete opgelegd.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 57; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT WEST, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. W. H., geb. 8 april 1932, res. 2e luitenant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van 2e luitenant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Luchtmacht:

„I. op 12 juli 1955, in tijd van oorlog, in het luchtruim boven de „bebouwde kom van de gemeente Nijmegen, nadat zijn meerdere, de „1e luitenant F. W. Vonk, in zijn functie van vluchtcommandant, hem „door middel van het zogenaamd autorisatieboek schriftelijk opdracht „had gegeven om als bestuurder van de Meteor S 8-17 een trip „Pilots „„Navigation” van Soesterberg-Willemstad-Nijmegen-Meppel-Medem- „blik en terug naar Soesterberg te maken, van welke vliegopdracht hij, „beklaagde, kennis had genomen en ten bewijze daarvan in het autho- „risatieboek in de daarvoor bestemde kolom had gearafaerd en welke „opdracht naar hij, blijkens de algemene vliegorders, wist, onder meer „inhiel, dat het uitdrukkelijk verboden was om onnodig boven de „bebouwde kom van een gemeente te vliegen en daar kunstvluchten uit „te voeren, opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoor- „zamen, althans genoemd bevel eigendunkelijk heeft overschreden, „door alstoen aldaar na ontvangst van meergenoemd bevel als bestuur- „der van voornoemd vliegtuig opzettelijk boven de bebouwde kom van „de gemeente Nijmegen te vliegen, terwijl dit niet nodig was, door „opzettelijk enige malen vanaf grote hoogte een duikvlucht uit te voeren „boven de bebouwde kom en door opzettelijk op een hoogte van om- „streeks 200 meter, althans van minder dan 400 meter boven de be- „bouwde kom te vliegen, althans door opzettelijk een van bovenvermelde „handelingen te plegen;

„II. op 4 oktober 1955, in tijd van oorlog, in het luchtruim boven „de bebouwde kom van de gemeente Nijmegen, althans boven de ge- „meente Nijmegen, nadat zijn meerdere, de kapitein J. F. Giebel, hem „door middel van het zogenaamd autorisatieboek schriftelijk opdracht „had gegeven om als bestuurder van de Meteor 3 W-20 verschillende „oefeningen uit te voeren als Q.G.H., éénmotorig vliegen en stunts, „van welke vliegopdracht hij, beklaagde, kennis had genomen en ten „bewijze daarvan in het autorisatieboek in de daarvoor bestemde „kolom had gearafaerd en welke opdracht, naar hij, blijkens de alge- „mene vliegorders wist, onder meer inhiel, dat het uitdrukkelijk ver- „boden was om onnodig boven de bebouwde kom van een gemeente „te vliegen en daar kunstvluchten uit te voeren, hebbende daarbij ook „genoemde kapitein Giebel hem mondeling uitdrukkelijk gezegd, dat „hij niet boven steden en plaatsen waar verloofden of ouders zich „konden bevinden, mocht vliegen, opzettelijk heeft nagelaten aan dit „dienstbevel te gehoorzamen, althans genoemd bevel eigendunkelijk „heeft overschreden, door alstoen aldaar na ontvangst van meerge- „noemd bevel als bestuurder van voornoemd vliegtuig opzettelijk naar „Nijmegen, waar zijn ouders woonachtig waren te vliegen en daar enige

„malen over de bebouwde kom te vliegen, terwijl dit niet nodig was
 „en door opzettelijk vervolgens boven de bebouwde kom van deze ge-
 „meente enige roll's te maken, althans door opzettelijk een van boven-
 „vermelde handelingen te plegen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

I. A. dat hij, terwijl hij als tijdelijk-reserve-tweede luitenant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld bij het 328 Squadron van het Commando Luchtverdediging, Vliegbasis Soesterberg, van zijn vluchtcommandant door middel van het zogenaamde autorisatieboek, schriftelijk opdracht heeft gekregen om op 12 juli 1955 als bestuurder van de Meteor S 8-17 een trip Pilots Navigation van Soesterberg-Willemstad-Nijmegen-Meppel-Medemblik en terug naar Soesterberg te maken; dat hij ten bewijze van het feit dat hij van deze opdracht kennis had genomen, zijn paraaf heeft geplaatst in de daarvoor bestemde kolom van het autorisatieboek; dat hij op grond van de algemene vliegorders wist, dat deze opdracht onder meer inhield dat het uitdrukkelijk verboden was om onnodig boven de bebouwde kom van een gemeente te vliegen en daar kunstvluchten uit te voeren; dat hij bij de uitvoering van voormelde opdracht op 12 juli 1955 boven de bebouwde kom van Nijmegen enige malen vanaf een hoogte van ongeveer 3000 voet een duikvlucht heeft uitgevoerd, met het oog op het feit dat zijn ouders daar woonachtig zijn;

B. dat het niet wel uitvoerbaar is om pilots navigation van stad tot stad te beoefenen zonder bij aankomst bij die steden zich van de juistheid van de koers en dergelijke te vergewissen, hetgeen niet te doen is zonder boven die stad te komen;

II. dat hij dienende als bovenvermeld en ingedeeld bij het 322 Squadron van het Commando Luchtverdediging van de Vliegbasis Soesterberg van zijn meerdere de kapitein Giebel, door middel van het autorisatieboek op 4 oktober 1955, schriftelijk opdracht kreeg om als bestuurder van de Meteor 3 W-20 die dag een vlucht uit te voeren, die bestond uit de volgende onderdelen: eenmotorig vliegen, stunten en Q.G.H.; dat hij ten bewijze van het feit dat hij van die opdracht kennis had genomen zijn paraaf in de daarvoor bestemde kolom van het autorisatieboek had geplaatst; dat hij op grond van de algemene vliegorders wist, dat die opdracht onder meer inhield, dat het uitdrukkelijk verboden was onnodig boven de bebouwde kom ener gemeente te vliegen en daar kunstvluchten uit te voeren; dat bij het geven van bovengenoemde opdracht kapitein Giebel hem uitdrukkelijk mondeling heeft medegedeeld, dat hij niet mocht vliegen boven plaatsen waar zich verloofde of ouders konden bevinden; dat hij desondanks op 4 oktober 1955 bij uitvoering van eerder vermelde opdracht met bedoelde Meteor willens en wetens te omstreeks 13.15 uur boven de bebouwde kom van Nijmegen, waar zijn ouders woonden, heeft gevlogen; dat het in het geheel niet nodig was de opgedragen oefening boven Nijmegen en omgeving te houden;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Ferdinand Wiecher Vonk:

A. dat hij als 1e luitenant in de functie van vluchtcommandant bij het 328 Squadron van het Commando Luchtverdediging, Vliegbasis Soesterberg, op 12 juli 1955 de tweede-luitenant H. door middel van het autorisatieboek schriftelijk opdracht heeft gegeven om als bestuurder van de Meteor S8-17 op 12 juli 1955 een trip (pilots navigation) op een hoogte van 2000 ft Soesterberg-Willemstad-Nijmegen-Meppel-Meemblik-Soesterberg te maken; dat H. ten bewijze van het feit dat hij kennis had genomen van deze opdracht zijn paraaf in de daartoe bestemde kolom in het autorisatieboek heeft geplaatst; dat het verboden was om onnodig boven bebouwde kommen te vliegen en daar kunstvluchten uit te voeren; dat het luitenant H. niet was toegestaan, blijkens de hem verstrekte opdracht, tijdens voormelde vlucht, duikvluchten uit te voeren;

B. dat het bij het maken van een pilots navigation-trip van stad tot stad helemaal niet nodig is boven die steden te vliegen teneinde een voldoende nauwkeurige koers voor te kunnen leggen om bij de volgende stad te komen;

Justus Frederik Giebel:

dat hij als kapitein van de Koninklijke Luchtmacht in zijn functie van vluchtcommandant bij het 322 Squadron van het Commando Luchtverdediging op 4 oktober 1955, door middel van het zogenaamde autorisatieboek de tweede-luitenant H. opdracht heeft gegeven, om als bestuurder van de Meteor 3 W-20 op 4 oktober 1955 verschillende oefeningen uit te voeren nl. QGH, eenmotorig vliegen en eenmotorig landing met doorstart; dat luitenant H. ten bewijze van het feit, dat hij kennis had genomen van die opdracht, zijn paraaf in de daartoe bestemde kolom in het autorisatieboek heeft geplaatst; dat het verboden was om onnodig boven bebouwde kommen te vliegen en daar kunstvluchten uit te voeren; dat hij luitenant H. bij het verstrekken van de opdracht nog mondeling uitdrukkelijk heeft medegedeeld dat niet boven plaatsen, waar zich verloofden of ouders konden bevinden gevlogen mocht worden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 14 juli 1955, opgemaakt en gesloten door Gerrit Jan Molenaar, agent van gemeentepolitie te Nijmegen, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter aldaar, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat zich op 14 juli 1955 tussen 9.35 uur en 9.45 uur verschillende malen een straaljager van het type Gloster Meteor boven de bebouwde kom der gemeente Nijmegen bevond, waarbij dit vliegtuig vanaf grote hoogte een duikvlucht uitvoerde boven de bebouwde kom, waarna de jager zeer steil optrok, hetgeen zich enkele malen herhaalde; dat hij zag dat op de linkerzijde van die jager de registratie-kentekens SB-17 waren aangebracht, terwijl op de staart de kleuren rood, wit en blauw waren aangebracht;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal van Huishoudelijk Onderzoek dd. 12 oktober 1955, opgemaakt en getekend door Gerrit Jan Drost, kapitein der Koninklijke Luchtmacht en Martinus Cornelis

Visser, eerste-luitenant der Koninklijke Luchtmacht, behorende tot de Vliegbasis Soesterberg, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Willem Lotharius Malinkrodt, eerste-luitenant:

dat op 4 oktober 1955 tussen 13.13 uur en 13.18 uur boven Nijmegen een Gloster Meteor verscheen, die van zuidzuidwest naar noordnoordoost over de stad kruiste en daarbij een beweging om zijn lengte-as maakte; dat hij het kenteken met een kijker heeft waargenomen; dat hij dit kenteken 3W-20 heeft doorgegeven aan de majoor Woudenberg te Zeist;

Overwegende met betrekking tot de verklaring van verbalisant Molenaar dat daarin wordt vermeld, dat het waargenomen kenteken SB-17 was, doch dat het aannemelijk is dat dit gezien de grote gelijkenis van de hoofdletter „B” met het cijfer 8 en de omstandigheid, naar algemeen bekend, dat de militaire vliegtuigen van het type Meteor geen kenteken voeren waarin een combinatie van twee letters voorkomt, in werkelijkheid S8-17;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht; Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het opleggen van na te melden straf rekening houdt:

1e met de omstandigheid dat het op 12 juli 1955 door beklagde gepleegde feit eerst drie maanden later ter kennis van de Commandant Vliegbasis Soesterberg is gebracht, nadat beklagde zich inmiddels aan het 2e feit had schuldig gemaakt,

2e. met de omstandigheid dat beklagde door zijn commandant voor het 2e feit gestraft is met veertien dagen streng arrest;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 200, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 31 januari 1956.

President: Mr van der Meulen (plv.); *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaal van der Kroon, Luit.-Generaal Mr Schepers en Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Kapitein J. Eden.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met con-

clusie dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien van de opgelegde straf en de motivering daarvan en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van twee weken;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen;

Overwegende dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . . [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder I tenlastegelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen, voorzover deze betrekking hebben op het onder II aan beklaagde tenlastegelegde;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde onder II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beklaagde, dienende ten tijde en ter plaatse, als in de telastlegging aangegeven, nadat zijn meerdere, de Kapitein Giebel hem door middel van het zogenaamd autorisatieboek schriftelijk opdracht had gegeven om als bestuurder van de Meteor 3W-20 verschillende oefeningen uit te voeren en hij ten bewijze daarvan in het autorisatieboek in de daarvoor bestemde kolom had gearafeerd, en welke opdracht naar hij wist onder meer inhield dat het uitdrukkelijk verboden was om onnodig boven de bebouwde kom van een gemeente te vliegen en daar kunstvluchten uit te voeren, hebbende daarbij ook genoemde Kapitein Giebel hem mondeling uitdrukkelijk gezegd, dat hij niet boven plaatsen waar verloofden of ouders zich konden bevinden, mocht vliegen, opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, door alstoen aldaar na ontvangst van meergenoemd bevel als bestuurder van genoemd vliegtuig opzettelijk naar Nijmegen, waar zijn ouders woonachtig waren, te vliegen en daar enige malen over de bebouwde kom te vliegen, terwijl dit niet nodig was;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet is bewezen hetgeen aan beklaagde onder II meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen werd verklaard, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van feiten en omstandigheden, die beklaagdes strafbaarheid zouden uitsluiten of opheffen;

Overwegende, dat de hieronder te vermelden straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder dit werd begaan en de persoon van beklaagde, waarbij het Hof rekening houdt met de omstandigheid, dat beklaagde terzake van het

bewezenverklaarde feit door zijn Commandant krijgstuuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 en 24 van het Wetboek van Strafrecht, 57 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van tweehonderd gulden, met bepaling, dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van dertig dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard en spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 21 maart 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. C. van Nes en Majoor J. H. H. Lentz.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Diefstal, gepleegd door een beroepssergeant, die, pratende met een meisje, zijn hand in haar jaszak stak, daar haar beurs opende en het daarin aanwezige papiergeld eruit haalde.

Drie maanden gevangenisstraf; verlaging; ontslag zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. 23, 25; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT WEST, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. K., geb. 22 juli 1927, beroepssergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van sergeant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, op 19 Januari 1956 in of in de „omgeving van Amersfoort, met het oogmerk van wederrechtelijke toe- „eigening heeft weggenomen twee muntbiljetten van f 2,50 en vier „muntbiljetten van f 1,—, toebehorende aan Hendrika van den Brink, „althans aan een ander dan aan hem, beklagde”;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 20 Februari 1956, opgemaakt door de Commandant Technisch Squadron Depôt Vliegtuigmaterieel 1 te Soestduinen blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 30 October 1951 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als beroepssergeant van de Koninklijke Luchtmacht in werkelijke dienst was, op 19 Januari 1956 in de gemeente

Amersfoort twee muntbiljetten van *f* 2,50 en vier muntbiljetten van *f* 1,— heeft weggenomen, toebehorende aan Hendrika van den Brink, met de bedoeling zich deze toe te eigenen, zulks ofschoon hij wist, dat deze aan haar toebehoorden en dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen dit te doen; dat hij hiertoe in de gelegenheid was gekomen door van te voren met dit meisje een afspraak te maken, waarbij hij zich uitgaf voor Dick van Manen; dat hij, toen hij het meisje op 19 Januari 1956 ontmoette, met haar heeft staan scharrelen aan de kant van de Laan 1914 nabij de Lichtenberg te Amersfoort en vervolgens zijn rechterhand in de linkerzak van haar jas heeft gestoken; dat hij in haar zak een portemonnaie met knipsluiting voelde, welke hij, al scharrelende met haar, opende en daar papieren geld uitnam en in zijn eigen zak stak;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 10 Februari 1956, opgemaakt en gesloten door Petrus Roelof de Keyzer, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Amersfoort, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrika van den Brink:

dat zij op 16 Januari 1956 omstreeks 19.45 uur stond te wachten bij de bushalte der Nederlandse Buurtvervoer Maatschappij nabij het gesticht „Zon en Schild” aan de Utrechtseweg te Amersfoort; dat over het rijwielpad een haar onbekende man per rijwiel kwam aanrijden in de richting Amersfoort; dat deze gekleed was in de uniform der Koninklijke Luchtmacht; dat deze man haar aansprak en afstapte, waarop zij in gesprek raakten, dat deze zich voorstelde als Dick van Manen, sergeant der Luchtmacht; dat zij later afgesproken hebben, dat zij elkaar op 19 Januari 1956 om 20.00 uur weer bij dezelfde bushalte zouden ontmoeten; dat zij op 19 Januari 1956 om 20.00 uur weer bij dezelfde bushalte was; dat Dick van Manen daar ook was; dat zij toen zijn gaan wandelen in de omgeving van de Amersfoortseberg tot omstreeks 22.30 uur; dat zij op dat tijdstip bij het ziekenhuis de Lichtenberg aan de Utrechtseweg waren; dat zij daar een tijdje hebben staan praten; dat Dick van Manen zijn arm om haar heen sloeg; dat zij op zeker ogenblik meende te voelen, dat hij met zijn hand in de linkerzak van haar mantel zat, waarin zij haar portemonnaie bewaarde; dat zij in haar portemonnaie voelde en bemerkte, dat het papieren geld er uit was; dat zij nl. twee muntbiljetten van *f* 2,50 en vier muntbiljetten van *f* 1,— in haar portemonnaie had; dat dit geld haar geheel in eigendom toebehoorde en zij hem hiervoor geen recht of toestemming gegeven had;

Verbalisant:

dat hij op 25 Januari 1956 Hendrika van den Brink gesteld heeft tegenover D. K., waarbij zij verklaarde: „De persoon die U thans „tegenover mij stelt, herken ik als de door mij bedoelde Dick van „Manen”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden, met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 28 Februari 1956; verlagings tot de stand van soldaat in de laagste klasse; ontslag uit de militaire dienst *zonder* ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 2 mei 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel Drs P. V. H. J. Hamburg en Majoor J. C. van Nes.

Toegelaten dat zijn in 1942 geboren dochter, die nog geen 8 jaren een lagere- of huishoudschool had bezocht, van school wegbleef.

(Leerplichtwet art. 1).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT WEST, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. A. C., geb. 19 april 1913, beroepskorporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als korporaal bij de Koninklijke Luchtmacht, op „diverse tijdstippen in het schooljaar 1955—1956 te 's-Gravenhage de „krachtens artikel 1 der Leerplichtwet op hem, als vader van de op „20 Januari 1942 geboren, bij hem inwonende, een lagere of een huishoudschool nog geen acht jaren bezocht hebbende Jannetje C. rustende „de verplichting om zorg te dragen dat genoemde Jannetje voldoende „onderwijs werd verstrekt en deze daartoe de school regelmatig bezocht „niet is nagekomen, immers heeft toegelaten dat deze Jannetje zonder „geldige reden op 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22 en 23 December 1955, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 30 en 31 „Januari 1956, 1, 2, 3, 4, 6, 7 en 8 Februari 1956, althans op enige „van deze data 's ochtends of 's middags of de gehele dag van de Huishoud- en Industrieschool „Licht, Liefde, Leven” aan de Vinkesteynstraat „141 te 's-Gravenhage, waar zij als leerlinge van de 1e klasse I D stond „ingeschreven, weg bleef”;

Overwegende, dat in de telastelegging kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld: „Huis- en Industrieschool”, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in plaats daarvan worde gelezen: „Huishoud- en Industrieschool”, door welke verbetering beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als korporaal in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, heeft toegelaten dat zijn bij hem inwonende dochter Jannetje, geboren op 20 Januari 1942, op 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22 en 23 December 1955, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 30 en 31 Januari 1956, 1, 2, 3, 4, 6, 7 en 8 Februari 1956 van de Huishoud- en Industrieschool „Licht, Liefde „Leven” aan de Vinkensteynstraat 141 te 's-Gravenhage, waar zij als leerlinge van de 1e klasse I D stond ingeschreven, wegbleef, teneinde thuis op zijn zoontje te passen, aangezien zijn vrouw uit werken ging; dat op die tijdstippen Jannetje een lagere of een huishoudschool nog geen acht jaren had bezocht;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ingevolge artikel 1 van de Leerplichtwet aansprakelijk persoon „een in artikel 1 en artikel 6 onder 2° dier wet omschreven overtreding „plegen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 22 junctis artikelen 1, 6, 12 van de Leerplichtwet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, te vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftien dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 2 mei 1956.

President Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel Drs

P. V. H. J. Hamburg, Majoor J. C. van Nes.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Ongeval Veenestraat 's-Gravenhage.

Als passagier wederrechtelijk gebruik maken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig (bij welk gebruik door de bestuurder een aantal personen noodlottig werd aangereden).

Een maand gevangenisstraf (onvoorwaardelijk).

(W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT WEST, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. A., geb. 7 september 1933, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig korporaal in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, op of omstreeks 24 September „1955 te Rotterdam en 's-Gravenhage, opzettelijk wederrechtelijk op „niet alle met juistheid aan te geven voor het openbaar rij- of ander „verkeer openstaande wegen en op die welke genoemde steden ver-

„binden, het motorrijtuig merk Opel Rekord 1955, gekentekend R 266-419 (USA), toebehorende aan B. W. Anger, althans aan een ander „dan aan hem, beklagde, of aan na te noemen bestuurder, heeft gebruikt door opzettelijk als inzittende in opgemeld motorrijtuig van de „Josephlaan te Rotterdam, over de Rijksstraatweg Rotterdam-'s-Gravenhage mee te rijden naar 's-Gravenhage, waar in de Veenestraat het „motorrijtuig na enige aanrijdingen tot stilstand is gekomen, zulks terwijl hij, beklagde, voor deze rit geen toestemming van of namens genoemde Anger had ontvangen en terwijl hij wist, dat de bestuurder „A. M. L. evenmin deze toestemming had”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht op 24 September 1955 als inzittende heeft gereden in het motorrijtuig merk Opel Rekord 1955, gekentekend R 266-419 (USA) op voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen te Rotterdam en 's-Gravenhage en op die welke genoemde steden verbinden, o.a. de Josephlaan te Rotterdam en de Veenestraat te 's-Gravenhage; dat in laatstgenoemde straat het motorrijtuig na enige aanrijdingen tot stilstand is gekomen; dat hij wist, dat genoemde auto noch aan hem noch aan de bestuurder tijdens deze rit A. M. L. toebehoorde en dat zij geen toestemming van de eigenaar hadden met die auto te rijden;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Adriaan Martinus L.:

dat hij op 24 September 1955 te omstreeks 22.30 uur een personenauto, merk Opel Rekord 1955, gekentekend R 266-419 (USA), welke geparkeerd stond bij de dancing „l'Ambassadeur” aan de Rochussenstraat te Rotterdam, heeft weggenomen en daarmee is gereden naar de Kourimsky-bar aan de Josephlaan te Rotterdam, waar hij o.a. de korporaal D. A. aantrof; dat hij vervolgens A. als passagier een blokje rond heeft gereden in voornoemde auto via de Josephlaan, van Speijkdwarsstraat, van Speijkstraat, Kruiskade en de Josephlaan, waar zij weer stopten voor genoemde bar; dat hij A. tijdens deze rit heeft verteld, dat hij die auto had weggenomen als bovenvermeld; dat zij vervolgens naar 's-Gravenhage zijn gereden, waarbij hij de auto bestuurde, terwijl A. passagier was; dat te omstreeks 24.00 uur die auto te 's-Gravenhage in de Veenestraat na verschillende aanrijdingen tot stilstand is gekomen; dat zij van niemand recht of toestemming hadden gekregen die auto weg te nemen en daarmee te gaan rijden;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet; Overwegende, dat beklaagde strafbaar is zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 21 december 1955.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. L. H. A.

Antoni en Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes.

Raadsman: Mr J. J. M. Witlox.

Opzettelijk wederrechtelijk gebruik van een Rijksauto door een beroepskorporaal.

De Krijgsraad gaat nog niet over tot oplegging van de bijkomende straf van verlaging, zoals door de Auditeur-Militair gevorderd, aangezien deze straf wel een der sterkst ingrijpende straffen is en te ver zou gaan bij beklaagdes eerste aanraking met de strafrechter, gezien ook zijn staat van dienst in Korea en Nieuw Guinea.

In appèl (zie achter het vonnis) de straf van verlaging opgelegd met brede motivering (zie sententie). Voorts: in-arrest-stelling en onmiddellijke gevangenneming.

(W.M.Sr. art. 25; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. M. G. C., geb. 13 februari 1929, korporaal verzorgingscompagnie, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 12 September 1955 in Nederland, terwijl „hij als beroepskorporaal in werkelijke dienst was bij het 4e Depôt „Infanterie, opzettelijk wederrechtelijk een vierwielig militair motor- „rijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder geval aan „een ander dan aan hem, beklaagde, op de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande wegen, leidende van Sittard via Leyen- „broek en Munster-Geleen naar Geleen, althans op een of meer van „genoemde wegen, heeft gebruikt, door alstoen aldaar opzettelijk zon- „der recht of toestemming van enige daartoe bevoegde meerdere als „bestuurder van genoemd voertuig over genoemde wegen te rijden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 12 September 1955, terwijl hij als beroepskorporaal in

werkelijke dienst was bij het 4e Depôt Infanterie te Maastricht, in opdracht van zijn M.T.O., luitenant Koenders, als bestuurder van een militaire driekwarttonner van Maastricht via Roermond, Venlo, Nijmegen en Arnhem naar Ede moest rijden en terug via dezelfde route; dat hij op de terugweg in Sittard van de voorgeschreven route is afgeweken en via Leyenbroek naar Munster-Geleen is gereden; dat hij op deze wijze op 12 September 1955 willens en wetens met een vierwielig militair motorrijtuig, dat naar hij wist toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, op de voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen van Sittard via Leyenbroek naar Munster-Geleen en vandaar naar Geleen heeft gereden, wetende dat hij daarvoor van geen bevoegd persoon recht of toestemming had bekomen; dat hij in Geleen weer op de voorgeschreven route kwam;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad het misdrijf wel van zeer ernstige aard acht, doch van mening is, dat de straf van verlaging als geëist door de Auditeur-Militair hier niet op zijn plaats is;

dat immers verlaging van een beroepsmilitair wel een der sterkst ingrijpende straffen is en bij beklagde's eerste aanraking met de militaire strafrechter na zijn aanzienlijke staat van dienst als vrijwilliger in Korea en Nieuw Guinea te ver zou gaan;

dat de Krijgsraad daarbij oog heeft voor de grote moeilijkheden die veteranen uit Korea en Nieuw Guinea er veelal mede hebben zich weer om te schakelen en aan te passen aan de toestanden bij een leger in meer geregelde toestanden als hier te lande;

dat de Krijgsraad daarom oordeelt onder deze omstandigheden te kunnen volstaan met een betrekkelijk korte doch onvoorwaardelijke vrijheidsstraf;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie weken — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 28 februari 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaal van der Kroon, Luit.-Generaal Mr Schepers, Gen.-Maj.-VI.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Jhr Mr de Savornin Lohman, advocaat te 's-Gravenhage.

(*Zie vonnis hiervóór*).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand, met verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse en met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behalve ten aanzien der opgelegde straf aangezien het Hof van oordeel is dat beklaagde op grond van het door hem begane feit ongeschikt is om in de door hem beklede rang te blijven dienen;

Overwegende, dat beklaagde het bewezenverklaarde heeft begaan onder omstandigheden die — mede gelet op hem voor onder soortgelijke omstandigheden gepleegde vergrijpen reeds opgelegde krijgstuchtelijke straffen — van ernstige aard zijn;

Overwegende immers, dat uit de verklaringen door beklaagde ten overstaan van de Officier-Commissaris en de in het vonnis genoemde verbalisant afgelegd, alsmede uit de ten overstaan van laatstgenoemde door Mathea Keulers afgelegde verklaring blijkt, dat beklaagde, na van de hem voorgeschreven route te zijn afgeweken, zich geruime tijd in een café heeft opgehouden om bier te drinken, vervolgens met een meisje in het onder zijn beheer staande militaire motorvoertuig is gaan rijden en daarna weer in dat café is gaan zitten, waardoor hij in plaats van om 15.30 uur om 24.00 uur bij zijn onderdeel terugkeerde;

Overwegende, dat de Krijgsraad niettemin heeft gemeend verlaging achterwege te moeten laten op grond van beklagdes staat van dienst in Korea en Nieuw Guinea, daarbij rekening houdende met de grote moeilijkheden, die veteranen uit Korea en Nieuw Guinea veelal zouden ondervinden om zich aan te passen aan de meer geregelde toestanden bij het leger hier te lande;

Overwegende dienaangaande, dat beklaagde het onderhavige feit pleegde drie jaar nadat hij uit Korea was teruggekeerd zodat beklaagde ruimschoots de tijd heeft gehad om zich aan te passen en hij, nu zulks hem na een zó lange periode niet mogelijk is gebleken, reeds daardoor heeft getoond ongeschikt te zijn om een militaire rang te bekleden, weshalve de door de Krijgsraad veronderstelde moeilijkheden thans geen reden meer kunnen opleveren om beklaagde terzake van het bewezenverklaarde niet te verlagen;

Overwegende voorts, dat iedere grond ontbreekt voor de veronderstelling van de Krijgsraad dat bij de Koninklijke Landmacht op Nieuw Guinea ongeregelde toestanden zouden hebben geheerst;

Overwegende, dat blijkens de straf van veertien dagen streng arrest, die aan beklaagde als korporaal te Hollandia werd opgelegd wegens:

„Ernstig misbruik gemaakt van gesteld vertrouwen: van een meerderere drie kwartier tijd gekregen om zijn wagen schoon te maken, „zonder geldige reden deze tijd niet benut voor het schoonmaken van „zijn wagen doch in een café gaan zitten en bier gedronken, bovendien „door betrokken meerdere hierover onderhouden, door hinderlijk ge„lach in 't bijzijn van andere militairen zijn meerdere min of meer be„spot”, plichtsverzuim onder bovengenoemde omstandigheden bij de Koninklijke Landmacht op Nieuw Guinea als een ernstig vergrijp tegen de krijgstuicht werd beschouwd, doch dat beklaagde door zijn latere gedragingen heeft bewezen hieruit niets te hebben geleerd;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde werd gepleegd één jaar na beklaagdes terugkeer uit Nieuw Guinea en drie maanden nadat hij door zijn tegenwoordige compagniescommandant werd gestraft met veertien dagen verzaard arrest omdat hij, opdracht hebbende militairen van een station te halen, daar zijn truck onbeheerd liet staan en $\pm$ 200 meter verder in een café werd aangetroffen;

Overwegende tenslotte, dat de beoordeling van beklaagde door zijn compagniescommandant o.m. inhoudt: „onbetrouwbaar, geen goede „plichtsbetrachting”;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat de zaak van dien aard is, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van drie weken;

Verlaagt beklaagde tot de stand van soldaat in de laagste klasse;

Stelt beklaagde in arrest; beveelt zijn onmiddellijke vangenneming;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 1 februari 1956.

President plv.: Luit.-Kolonel Mr Dr J. F. M. Eras; *Leden:* Majoor F. G. J. de Waal en Majoor C. L. W. M. baron van Voorst tot Voorst.

Plichtsverzaking van twee, als patrouille uitgezonden, militairen: een café binnengegaan, aldaar helm, overkleding en wapen afgelegd en bier gebruikt.

Gelet op reeds ondergane krijgstuuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest met inhouding van soldij een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd.

Vonnis in hoger beroep vernietigd voor wat de straf betreft: militaire detentie, in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming¹).

(W.M.Sr. art. 11, 129; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen:

(1) H. H., geb. 13 juni 1935, dpl. soldaat,

(2) P. P., geb. 21 november 1934, dpl. soldaat,

beklaagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden na voeging is ten laste gelegd:
aan beklaagde H. H.:

„dat hij op of omstreeks 14 November 1955 te Eerde, in ieder geval „in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Bewakingscompagnie Den Bosch en, ingedeeld zijnde bij „de wacht van het object Eerde, door de wachtcommandant de sergeant „O. W. J. van Haaren belast was met de dienstplichtig soldaat P. P.

¹ Bij twee sententies van 24 april 1956 (in zoverre gelijklopend) overwoog het Hof ten aanzien van H.H. en ten aanzien van P.P.:

„dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan „beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof onjuist is voorgekomen;

„dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst „van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede „gelet op de persoon van beklaagde;

„dat beklaagde, blijkens het ten processe overgelegde afschrift van de straflijst, „door zijn commandant ter zake van het door hem gepleegde feit krijgstuuchtelijk is „gestraft met veertien dagen streng arrest met inhouding van de soldij gedurende „de gehele straftijd;

„dat de zaak is van dien aard, dat de beklaagde, die op vrije voeten is, onder ver- „zekerde bewaring dient te worden gesteld;

„dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, „waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, . . .” enz.,

terwijl het dictum van beide sententies luidde:

„Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van een maand;

„Stelt beklaagde in arrest;

„Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

„Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.” (Red.)

„een patrouille te rijden of te lopen langs de objecten I en III, de als „zodanig op hem rustende verplichting voortdurend paraat en waakzaam te zijn niet is nagekomen, althans zich in een toestand heeft „gebracht, waarin hij zijn dienst als patrouillelid niet naar behoren kon „verrichten, hebbende hij zich alstoen aldaar als lid van genoemde „patrouille in strijd met zijn bovengenoemde verplichting naar een café „begeven, aldaar zijn helm, overjas en wapen afgelegd en aldaar enige „flessen bier gedronken”;

aan beklaagde P. P.:

„dat hij op of omstreeks 14 November 1955 te Eerde, in ieder geval „in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „was bij de Bewakingscompagnie Den Bosch en, ingedeeld zijnde bij „de wacht van het object Eerde, door de wachtcommandant de sergeant „O. W. J. van Haaren belast was met de dienstplichtig soldaat H. H. „een patrouille te rijden of te lopen langs de objecten I en III, de als „zodanig op hem rustende verplichting voortdurend paraat en waakzaam te zijn niet is nagekomen, althans zich in een toestand heeft „gebracht, waarin hij zijn dienst als patrouillelid niet naar behoren kon „verrichten, hebbende hij zich alstoen aldaar als lid van genoemde „patrouille in strijd met zijn bovengenoemde verplichting naar een café „begeven, aldaar zijn helm, overjas en wapen afgelegd en aldaar enige „flessen bier gedronken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagden — ieder voor zich — ten processe onder meer zakelijk hebben verklaard:

beklaagde H. H.:

dat hij op 14 November 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Bewakingscompagnie te 's-Hertogenbosch, ingedeeld was bij de wacht van het object Eerde; dat hem toen door de wachtcommandant, de sergeant van Haaren, opgedragen werd om tesamen met de soldaat P. P. een patrouille te rijden, c.q. te lopen langs de objecten I en III; dat als zodanig op hem de verplichting rustte om voortdurend paraat en waakzaam te zijn en te blijven; dat hij toen op genoemde datum te Eerde in strijd met bovengenoemde verplichting een café is binnengegaan, daar zijn helm, overjas en wapen heeft afgelegd en bovendien aldaar een viertal flessen bier heeft gedronken; dat hij dit deed tijdens bovenbedoelde patrouilledienst;

beklaagde P. P.:

dat hij op 14 November 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Bewakingscompagnie te 's-Hertogenbosch, was ingedeeld bij de wacht van het object Eerde; dat hij toen opdracht kreeg van de sergeant van Haaren, de wachtcommandant, om tesamen met de soldaat H. H. tussen 21.30 uur en 23.30 uur een patrouille te lopen (fietsen) langs de objecten I en III; dat als zodanig op hem de verplichting rustte om steeds paraat en waakzaam te zijn en dat hij zeer goed begreep, dat het verblijf in een café vanzelfsprekend in strijd met deze verplichting zou zijn; dat hij toen te Eerde tijdens bedoelde patrouille in strijd met bovengenoemde verplichting

naar een café is gegaan, daar zijn helm en wapen heeft afgelegd en drie à vier flessen bier heeft gedronken;

Overwegende dat het ten processe overgelegde schriftelijke rapport, opgemaakt te 's-Hertogenbosch op 15 November 1955 door de sergeant Otto Wilhelmus J. van Haaren, onder meer zakelijk inhoudt: dat hij op 14 November 1955 als commandant van de wacht van het complex te Eerde een patrouille uitzond, bestaande uit beide beklaagden; dat deze patrouille opdracht had om van 21.30 tot 23.30 uur te patrouilleren naar object I en III van genoemd complex; dat te 23.45 uur de korporaal 1e klasse Van der Kammen hem meldde dat twee militairen van het Regiment van Heutsz, vermoedelijk behorende tot de wacht van het complex Eerde, in een café bier zaten te drinken en hun wapen, helm en overjas hadden afgelegd; dat beklaagden te 00.10 uur het wachtklokaal binnenkwamen; dat hij de indruk kreeg dat beide aangeschoten waren;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene voor ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

„Als ander militair dan die genoemd in het 1e en 4e lid van artikel „129 Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige patrouille „een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, in tijd „van oorlog gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 lid 5 Wetboek van Militair Strafrecht;

Post cetera alia:

Overwegende dat beklaagden, blijkens de ten processe overgelegde afschriften van de straflijsten, door hun commandant ter zake van de door hen gepleegde feiten ieder krijgstuchtelijk zijn gestraft met veertien dagen streng arrest met inhouding van de soldij gedurende de gehele straftijd;

[Volgt: veroordeling van ieder tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 15 februari 1956.

President plv.: Majoor Mr B. S. Sieperda; *Leden*: Majoor J. C. Engelman en Kapitein J. E. v. d. Slikke.

Raadsman: Kapitein A. J. v. d. Ven.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding na op zijn strafbaarheid gewezen te zijn ('s nachts zingende en onder drankinvloed aange troffen zijnde, geweigerd te voldoen aan het hem gegeven bevel om naar de kazerne terug te keren, ook nadat hem gezegd was dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege voor de Krijgsraad kon worden gedaagd).

Straf van verlaging niet toegepast wegens haar demoraliserende en

destruktieve karakter, nu beklaagde handelde onder drankinvloed en hij niet heeft getoond volstrekt onwaardig en ongeschikt te zijn voor de stand van (dpl.) soldaat der 1e klasse. Gecombineerde hoofdstraf.

In hoger beroep verlaging (tot de stand van soldaat in de laagste klasse) uitgesproken en de hoofdstraf onvoorwaardelijk opgelegd ¹⁾.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25, 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Chr. A. v. S., geb. 2 oktober 1934, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 November 1955 omstreeks 23.50 uur te „Grave, terwijl hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke „dienst was bij 433 Bataljon Infanterie, nadat de opperwachtmeester „der Koninklijke Marechaussee F. A. M. Timmermans, die hem luid- „keels zingende en met zijn veldblouse geheel geopend op de openbare „weg had aangetroffen, hem opdracht gegeven had onmiddellijk naar „de Generaal de Bonskazerne terug te keren, heeft geweigerd, althans „opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen en zich „niet naar genoemde kazerne heeft begeven, daarbij zeggende dat hij „eerst de naam van genoemde opperwachtmeester wenste te weten, „hebbende hij, beklaagde, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid vol- „hard, nadat de opperwachtmeester Timmermans hem uitdrukkelijk „had medegedeeld, dat hij door niet aan bovenstaande opdracht te vol- „doen zich schuldig maakte aan een ernstig strafbaar feit en hij deswege „voor de Krijgsraad kon worden gedaagd;

Post alia:

Overwegende dat Franciscus Antonius Marie Timmermans, oud 40 jaar, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, wonende te Grave, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 5 November 1955, terwijl hij als opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee in werkelijke militaire dienst was en gekleed was in militaire uniform, voorzien van de onderscheidingstekenen van opperwachtmeester, op de Rijksweg te Grave een drietal militairen, waaronder beklaagde, ontmoette; dat beklaagde luidkeels zong en zijn veldblouse geheel geopend had; dat hij beklaagde heeft staande gehou-

¹⁾ In zijn sententie van 1 mei 1956 overwoog het H.M.G. terzake van de straf: „dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschou- „wingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan „beklaagde opgelegde straffen, en de daarop betrekking hebbende overwegingen; „dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst „van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede „gelet op de persoon van de beklaagde; „dat het Hof beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht in de klasse „waarin hij is aangesteld te blijven dienen;” en beklaagde veroordeelde tot gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen (onvoor- „waardelijk) en verlaging tot de stand van soldaat in de laatste klasse. Voor het overige werd het vonnis, met overneming van de gronden, bevestigd. (Red.)

den en onderhouden over zijn onkrijgstuchtelijk optreden; dat hij tenslotte aan beklaagde op genoemde tijd en plaats in verband met het vorenstaande opdroeg om onmiddellijk naar de Generaal de Bonskazerne terug te keren; dat beklaagde weigerde aan dit bevel gehoor te geven, zeggende, dat hij eerst zijn, getuige's, naam moest weten; dat beklaagde bleef weigeren, nadat hij zijn bevel nog tweemaal had herhaald; dat hij beklaagde er tenslotte uitdrukkelijk op gewezen heeft, dat hij door niet aan bovengenoemde opdracht te voldoen, zich schuldig zou maken aan een ernstig strafbaar feit op grond waarvan hij voor de Krijgsraad gedaagd kon worden; dat beklaagde echter bleef volharden in zijn houding en zijn bevel niet opvolgde; dat hij beklaagde tenslotte heeft meegenomen naar de marechausseekazerne;

Overwegende [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, terwijl de schulddige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerderere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is te laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de Krijgsraad ernstig overwogen heeft beklaagde overeenkomstig de vordering van de Auditeur-Militair te verlagen, doch tenslotte gemeend heeft deze bijkomende straf, welke in het algemeen wegens zijn demoraliserende en destructieve karakter, slechts met de grootste reserve dient te worden gehanteerd, in dit geval niet te moeten opleggen;

dat het gepleegde feit weliswaar zeer ernstig is, doch beklaagde, nu deze handelde onder invloed van alcoholhoudende drank, daarmede niet zonder meer gedemonstreerd heeft volstrekt onwaardig en ongeschikt te zijn voor de stand van soldaat der 1e klasse;

dat de Krijgsraad dan ook na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren, en (onvoorwaardelijk) tot betaling van een geldboete van *f* 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 18 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 7 maart 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. J. Wulfhorst en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr P. P. Lap.

Dood door schuld: als wnd. pelotonscommandant belast met het houden van een oefening met twee centuriontanks, een dier tanks door een met water gevulde kuil laten rijden, welke kuil circa 7 meter diep bleek te zijn, waardoor de tank grotendeels onder water verdween en de bestuurder verdrong.

(W.Sr. art. 307).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. V., geb. 21 mei 1934, dpl. wachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 2 november 1955 te Oirschot, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst was bij 43e Eskadron Zwarte Tanks en als waarnemend pelotonscommandant belast was met het houden van een oefening met twee centuriontanks op de Oirschotse heide, nadat hij genoemde tanks had doen stoppen in de nabijheid van een met water gevulde kuil, welke kuil een diameter van ongeveer 15 meter en een diepte van ongeveer 7 meter had, en welke kuil gedeeltelijk met riet en biezen was begroeid, in strijd met de hem gegeven oefenopdracht zonder toestemming van enige daartoe bevoegde meerdere en zonder ook maar enige redelijke zekerheid omtrent de diepte van de kuil en de aard van de ondergrond te hebben, hoogst roekeloos, onvoorzichtig, onachtzaam, onnadenkend en ondeskundig de bestuurder van een der genoemde tanks, de dienstplichtig huzaar P. J. G. Bastiaans, opdracht, althans toestemming heeft gegeven met genoemde tank door genoemde de kuil te rijden en nadat hij bovengenoemde opdracht of toestemming had gegeven, hoogst roekeloos, onvoorzichtig, onnadenkend en ondeskundig eerst toen Bastiaans voornoemd de tank tot aan de rand van de kuil had gereden en de tank zich op, althans nagenoeg op zijn balanspunt bevond, mitsdien te laat aan Bastiaans een stopteken heeft gegeven en hem heeft toegeroepen te stoppen, tengevolge van, althans mede tengevolge van welke aan zijn grove schuld te wijten handelingen en gedragingen het te wijten is, dat meergenoemde centuriontank meergenoemde kuil inreed en gedeeltelijk onder water verdween, tengevolge waarvan Bastiaans voornoemd onmiddellijk, in ieder geval zeer kort daarna tengevolge van verdrinking overleed”;

Overwegende: . . . enz.;

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard.
(Red.)

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 2 november 1955 te Oirschot als waarnemend pelotonscommandant op de Oirschotse heide een oefening maakte met twee centuriontanks; dat hij toen als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst was bij het 43e Eskadron Zware Tanks en dat hij, omdat de pelotonscommandant afwezig was, als waarnemend pelotonscommandant automatisch de leiding had bij deze oefening; dat de te behandelen oefenstof duidelijk omschreven was in het oefentableau en bestond uit tankexercitie, uitvoeren appels volgens rijopdracht, gestabiliseerd rijden, formatierijden en het rijden met gesloten luiken; dat hij in de nabijheid van een kuil gekomen de tanks heeft doen stoppen; dat hij zag, dat deze kuil gedeeltelijk met water was gevuld en een diameter had van ongeveer 15 meter; dat de kuil gedeeltelijk was begroeid met riet en biezen; dat de bodem van de kuil onder water vagelijk zichtbaar was en dat hij daarom op het eerste gezicht de hoogte van het water op het diepste punt van de kuil 70 à 80 centimeter schatte; dat hij om enige meerdere zekerheid hieromtrent te verkrijgen, staande aan de rand van het water met een ter plaatse aanwezige boomtak van $1\frac{1}{2}$ à 2 meter lengte en 3 à 4 centimeter doorsnee, de diepte van het water heeft gepeild; dat hij de bodem daarbij voelde en dat deze weerstand bood; dat hij daardoor de indruk kreeg, dat deze voldoende stevig was; dat enige anderen stenen of kluiten in het water gooiden en dat daardoor zijn indruk versterkt werd; dat hij de bestuurders van de beide tanks opdracht heeft gegeven met hun tanks door de kuil te rijden; dat een van de beide bestuurders, de dienstplichtige huzaar Bastiaans, daarbij het eerste was en zijn tank op zijn, beklagde's aanwijzingen op zodanige wijze naar de kuil toereed, dat hij recht tegenover het meest gunstige punt stond om de kuil in te rijden; dat Bastiaans op een tweetal meters van de kuil af zijn tank tot stilstand bracht; dat hij, beklagde zich aan de overzijde van de kuil opstelde om Bastiaans eventueel nog aanwijzingen te geven; dat hij, daar aangekomen, Bastiaans het teken „Voorwaarts in „de eerste versnelling” gaf; dat deze zulks deed en met zeer geringe snelheid het aarden walletje naderde, dat de kuil omzoomde; dat de tank tegen de wal opreed en dat hij, beklagde, toen plotseling de ingeving kreeg dat het niet goed zou gaan, althans dat het niet verantwoord was dit te riskeren; dat hij daarom Bastiaans een stopteken gaf en hem toeriep „Stop, stop”; dat de tank met, naar hij kon horen, onverminderd toerental verder reed over het walletje met het gevolg, dat een ogenblik later de voorzijde van de tank omlaag sloeg, waarna de tank met constante geringe snelheid de helling afreed en zo diep wegzakte, dat Bastiaans geheel onder water verdween en het water kwam te staan tot aan enkele centimeters boven de onderrand van de koepel; dat verwoede pogingen om Bastiaans weer boven water te krijgen mislukten, zodat deze ter plaatse moet zijn verdronken; dat hij toegeeft, dat hij van geen bevoegde meerdere toestemming had om de kuil in te rijden en ook dat zijn opdracht om door de kuil heen te rijden viel buiten het kader van de hem gegeven oefenopdracht; dat hij wist, dat

de maximumdiepte van water, die een centurion kan hebben, 1,22 meter is; dat hij nooit vernomen heeft, dat de bewuste kuil eerder door tanks zou zijn doorschreden en dat er ter plaatse geen tracks waren, die in die richting zouden wijzen;

Overwegende dat Cornelis van Dongen, oud 36 jaar, ritmeester, wonende te 's-Gravenhage, als getuige-deskundige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 2 november 1955 commandant was van het 43e Eskadron Zwarte Tanks; dat naar zijn mening de kuil, gezien zijn grootte en de steilte der wanden, van dien aard was, dat deze voor een centuriontank niet doorschrijdbaar was; dat het feit, dat beklaagde getracht heeft deze hindernis toch met een der tanks te nemen, bepaaldelijk in strijd is geweest met de hem gegeven oefenopdracht en dat hij beklaagde's poging geenszins ziet als vallende binnen het kader van de opleiding;

Overwegende dat Antonio Luigi Monasso, oud 23 jaar, dienstplichtig wachtmeester, wonende te Doetinchem, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat de kuil aan de bovenzijde een doorsnee had van ongeveer 15 meter, terwijl het wateroppervlak een doorsnee van ongeveer 7 meter had; dat beklaagde de bestuurder een stopteken gaf toen de tank zich nagenoeg reeds op zijn balanspunt bevond;

Overwegende dat Dirk van Zuijdam, oud 20 jaar, dienstplichtig huzaar 1e klasse, wonende te Arnhem, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat Bastiaans zijn tank tegen het walletje opreed en op het moment, dat hij zich op het balanspunt bevond, zodat hij op dat moment zowel naar voren als naar achteren kon doorslaan, beklaagde riep: „Stop, „stop”, terwijl beklaagde tegelijkertijd het stopteken gaf;

Overwegende dat Jacobus Adrianus Marie Suijkerbuik, oud 20 jaar, van beroep landbouwer, wonende te Rucphen, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op de tank klom; dat Bastiaans de tank tot aan de rand van de kuil stuurde en hij voelde dat deze door zijn balans sloeg en voorover dook; dat hij ongeveer op dat moment, doch naar hij zeker meent te weten, in ieder geval nadat de tank door zijn balanspunt heen was, zag, dat beklaagde het stopteken gaf;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces verbaal nr. P. 520-55, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 18 november 1955 door Cornelis Johannes Leijten, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Vliegveld Welschap te Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

dat het ongeval had plaats gevonden op de Oirschotse heide in de

gemeente Oirschot; dat de kuil een diepte had van ongeveer 7 meter; dat de bodem uit modder en leem bestond;

als verklaring van Jurjen Verhoeve aan verbalisant:

dat hij de diepte van het water, voordat het uit de kuil werd gepompt, op ongeveer twee meter globaal schatte; dat hij de diepte van de modder niet kon schatten, daar de kuil voor een groot deel was gevuld met riet, biezen en rottende planten;

Overwegende dat Dr Jan Zeldenrust, oud 48 jaar, patholoog-anatoom en gerechtelijk geneeskundige, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, wonende te 's-Gravenhage, blijkens een ten processe overgelegd rapport dd. 12 november 1955 — na als deskundige beëdigd te zijn — de uit- en inwendige schouwing heeft verricht van het hem door de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee G. M. Roelofs overhandigde lijk van Paulus Jacobus G. Bastiaans, geboren te Maastricht 24 juli 1935, teneinde na te gaan de oorzaak van diens dood, in welk rapport genoemde patholoog-anatoom tot de volgende conclusie komt:

dat de dood van Paulus Jacobus G. Bastiaans het rechtstreeks gevolg is van verdrinking;

Post alia [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Het aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat het verweer, door beklagde's raadsman te berde gebracht, dat beklagde niet van zijn oefenopdracht is afgeweken, moet worden verworpen, gezien de uitdrukkelijke verklaring door beklagde's commandant, de ritmeester van Dongen, afgelegd en onder de bewijsmiddelen opgenomen, dat het feit, dat beklagde getracht heeft deze hindernis met een der tanks te nemen, bepaaldelijk in strijd is geweest met de hem gegeven oefenopdracht;

Overwegende dat het verweer van de raadsman, dat de tank, toen beklagde het stopteken gaf, nog zo ver met zijn balanspunt verwijderd was van het aarden walletje, dat Bastiaans nog ruimschoots de tijd had, met name nog 5 seconden, om de tank tijdig tot stilstand te brengen, door de verklaringen van beklagde zelf, alsmede van de getuigen Monasso, van Zuijdham en Suijkerbuik, als boven geciteerd, duidelijk is weerlegd; dat bovendien, zelfs indien beklagde bij prompt en snel reageren de tank nog tijdig had kunnen doen stoppen, dit beklagde nog niet zou disculperen, aangezien onder de gegeven omstandigheden beklagde onvoldoende redenen had om ten volle te kunnen vertrouwen op een onmiddellijk en zeer snel gehoorzamen aan het door hem gegeven teken;

Overwegende dat het verweer van beklaagde's raadsman, inhoudende de stelling, dat het slachtoffer Bastiaans door gebrek aan veiligheidsvoorzieningen in een centuriontank de dood heeft gevonden, waarvoor beklaagde niet verantwoordelijk zou mogen worden gesteld, door de Krijgsraad niet aanvaard wordt, aangezien beklaagde, gezien zijn opleiding, op de hoogte van de constructie van een centuriontank moet worden geacht te zijn en, zo hier al van een gebrek gesproken mag worden, daarmee uiteraard als verantwoordelijk commandant rekening heeft te houden;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad rekening houdt met verzachtende omstandigheden, met name de jeugdige leeftijd van beklaagde, zijn betrekkelijke onervarenheid met het nemen van proeven als welke beklaagde heeft willen uitvoeren en beklaagde's moedig en doortastend optreden bij de reddingspogingen;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar, en (onvoorwaardelijk) tot betaling van een geldboete van vijftig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 april 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit-Generaals van der Kroon en Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

Beklag over opgelegde straf van „mondeline berisping”.

Ambtshalve de beschikking, waarvan beklag (met de daarbij behorende straf en strafreden) vernietigd, omdat aan de strafoplegging een onregelmatige tuchtrechtelijke procedure is voorafgegaan: de als strafoplegger vermelde commandant heeft in feite de straf niet opgelegd; de meerdere, die de beschikking, waarvan beklag, heeft genomen, is in de zaak betrokken geweest doordien hij opdracht tot strafoplegging heeft gegeven.

De wet kent niet de straf van mondeline berisping, doch slechts die van berisping.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen, een verklaring, gedagtekend 16 januari 1956, van A., dienende bij. . . . ., waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij D., over de straf van „mondeline berisping”, hem opgelegd door enz.;
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof niet kan treden in een beoordeling van de grieven door A. aangevoerd, omdat het Hof is gebleken, dat aan de strafoplegging een tuchtrechtelijke procedure is voorafgegaan, die der-

mate onregelmatig is dat de daaruit voortgekomen straf — nu *A.* zich op deze omstandigheid niet beroept — ambtshalve vernietigd behoort te worden;

Overwegende dienaangaande, dat als getuige onder ede o.m. zakelijk hebben verklaard:

1. *C.*, dat hij, in plaats van *D.*, tijdelijk optredende als commandant van *A.*, ongeveer drie weken voordat de straf werd opgelegd, naar het in de omschrijving van de strafreden vermelde feit een onderzoek heeft ingesteld en daarop aan *A.*, een waarschuwing heeft gegeven onder mededeling, dat hiermede de zaak was afgedaan en geen krijgstuuchtelijke straf zou worden opgelegd; dat *B.*, twee maanden tevoren tot eenzelfde conclusie was gekomen, blijkens door deze aan hem, getuige, overhandigde bescheiden betreffende deze zaak waarop geschreven stond: „niet krijgstuuchtelijk straffen”, dat getuige vervolgens zijn korpscommandant, *D.*, van een en ander op de hoogte bracht, waarop deze verklaarde met de wijze van afdoening geen genoegen te kunnen nemen omdat *E.* had opgedragen *A.* te straffen; dat *B.*, hem, getuige, opdroeg *A.* te straffen met een berisping, daarbij tevens de omschrijving van de strafreden gevende; dat hij, getuige, verklaarde tegen die opdracht ernstig bezwaar te hebben; dat *D.* antwoordde dat *A.* beslist moest worden gestraft en wilde dat hij, getuige, dit zou doen; dat getuige toen de terugkomst van zijn en *A.*'s commandant, *B.*, heeft afgewacht en deze heeft verzocht de zaak te willen afdoen; dat *D.* hem, getuige, een week later zeide *A.* met een berisping te hebben gestraft; dat getuige enkele dagen later wederom het commando van *B.* moest overnemen en toen ontboden werd bij *D.*, die zeide dat *B.* *A.* had gestraft doch verzuimd had de straflijst te tekenen; dat hij, getuige, toen op verzoek van *D.*, na hiertegen bezwaar te hebben gemaakt, als strafoplegger heeft getekend, hoewel hij *A.* niet had gestraft;

2. *D.*, dat hem de door *C.*, als getuige in de onderhavige zaak afgelegde verklaring is voorgelezen; dat hij met deze verklaring accoord gaat;

Overwegende, dat uit vorenstaande getuigenverklaringen blijkt dat de als strafoplegger in klagers straflijst vermelde meerdere de straf niet heeft opgelegd en dat de beschikking op het beklag is genomen door een meerdere, die reeds eerder in de aan zijn oordeel onderworpen zaak een opdracht tot straffen had gegeven;

Overwegende ten overvloede, dat, ook indien bovenvermelde onregelmatigheden niet zouden hebben plaatsgevonden, de straf van „mondellinge berisping” niet gehandhaafd zou zijn, omdat de wet niet de mondelinge en de schriftelijke berisping als twee afzonderlijke straffen kent, doch slechts één straf van „berisping”, die krachtens artikel 6 van de Wet op de Krijgstucht mondeling of schriftelijk ten uitvoer kan worden gelegd;

BESCHIKKENDE:

Vernietigt ambtshalve de beschikking waarvan beklag, alsmede de straf aan *A.*, op 14 december 1955 opgelegd, met de daarbij behorende omschrijving van de strafreden;

Beveelt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in A.'s straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan A., de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Wij hebben ons afgevraagd, waarom D niet zelf de zaak van A heeft onderzocht en daarin een beslissing heeft genomen, toen hij met de afdoening van deze zaak door C geen genoegen kon nemen. C had immers na onderzoek der zaak aan A een waarschuwing gegeven onder mededeling, dat daarmede (voor zoverre hem, C, betrof) deze zaak was afgedaan. C was daardoor aan deze beslissing gebonden, tenzij daarna nieuwe feiten aan het licht zouden zijn gekomen.

Zo deed het H.M.G. bij beschikking van 1 april 1919 dan ook een strafoplegging teniet, toen de strafoplegger, die aanvankelijk had beslist, dat klager terzake van de door hem gepleegde krijgstuuchtelijke overtreding niet zou worden gestraft, hem de volgende dag wegens die overtreding alsnog strafte, zonder dat zich in de feitelijke omstandigheden enig nieuw gezichtspunt had voorgedaan. De billijkheid en het belang der krijgstuuch brachten mede die oorspronkelijke beslissing te handhaven (M.R.T. XV blz. 182). Evenzo besliste het Hof bij zijn beschikking van 7 juni 1916, dat iemand die bij een onderzoek over een door hem gepleegd feit, zelf soortgelijke door hem gepleegde feiten aan het licht brengt, en die dan alleen voor het eerste feit wordt gestraft, later niet meer behoort te worden gestraft voor laatst bedoelde feiten (M.R.T. XII, blz. 159). Thans bepaalt art. 38 W.K., dat bij krijgstuuchtelijke bestraffing van een militair die zich aan één of meer krijgstuuchtelijke vergrijpen schuldig maakte, slechts één hoofdstraf wordt opgelegd, behoudens de bepaling van het voorlaatste lid van art. 8 W.K.

C was niet tot straffen verplicht, ook al ging A niet geheel vrij uit, daar in het tuchtrecht het opportunitieitsbeginsel wordt gehuldigd (Disp. H.M.G. van 28 maart 1904, Mil. Jur. II blz. 47; Disp. H.M.G. van 24 Juni 1921, M.R.T. XVII blz. 249; Besch. H.M.G. van 10 jan. 1939, M.R.T. XXV blz. 44; Besch. H.M.G. van 7 sept. 1926, M.R.T. XXII blz. 491; Mededelingen van de Redactie, M.R.T. IV blz. 6; v.g.l. art. 398, 9° W.v.Sv.). D had zulks behoren te bedenken. Pijnlijk doet het dan ook aan, dat D een onderhebbende heeft opgedragen A te straffen, omdat E zulks wenste. D's houding was in strijd met de bepalingen van art. 9, 27, 28, 29 e.a. Regl. betr. de Krijgst. en art. 37 W.K.

Indien D de mening van zijn onderhebbende meerdere had gedeeld, dan had hij daarvan aan E behoren melding te maken, opdat deze zelf dan een beslissing zou kunnen nemen. D had behoren te overwegen, dat een chef niet bevoegd is opdracht te geven om te straffen, hetgeen trouwens E ook had moeten bedenken. Een dergelijke houding van meerderen kwamen wij ook tegen in de beschikking H.M.G. van 17 mei 1955 (M.R.T. XLVIII (1955) blz. 571).

Opgemerkt zij nog, dat A zich heeft beklaagd over de hem opgelegde straf van „mondeline berisping”. Naar aanleiding daarvan overweegt het Hof o.m. ten overvloede, dat ook indien de bovenvermelde onregelmatigheden niet zouden hebben plaats gevonden, de straf van „mondeline berisping” niet gehandhaafd zou zijn, omdat de wet niet de mondelinge en de schriftelijke berisping als twee afzonderlijke straffen kent, doch slechts één straf van „berisping”, die krachtens art. 6 W.K. mondeling of schriftelijk kan worden tenuitvoergelegd.

Uit de inhoud van de beschikking, met name uit de verklaringen van C en D, blijkt echter, dat aan A een „berisping” is opgelegd. Het Hof had o.i. behoren te onderscheiden: de oplegging van de straf van berisping en de aantekening van deze straf op de straflijst, daar dit twee verschillende feiten zijn. In plaats van te overwegen, dat de mondelinge berisping niet gehandhaafd zou zijn, had o.i. behoren te worden overwogen, dat, ingeval van handhaving van de strafoplegging, de aantekening van de opgelegde straf van berisping op de straflijst als „mondeline” berisping verbetering zou behoeven en dat het woord „mondeline” daarin zou behoren te worden doorgehaald.

De artikelen 3, 4 en 5 W.K. kennen slechts één straf van berisping. Ter bevordering van de opvoedkundige strekking kan deze straf blijkens art. 6 W.K. op verschillende wijzen worden tenuitvoergelegd. In verband daarmee bepaalde het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der K.L., deel A, Bijlage G., Straflijsen, het volgende:

„9. De straf van „berisping” wordt ingeschreven als „mondeline „berisping”, „schriftelijke berisping” of „mondeline berisping ten „aanhore van . . .”. Deze Bijlage G is vervallen bij de „Beschikking „straflijsten” (Landmachtorder Nr 55200, 56/17). Daarin lezen wij hetzelfde, alleen de woorden „op de straflijst” zijn toegevoegd:

„4. 6. De straf van „berisping” wordt op de straflijst ingeschreven „als „mondeline berisping”, „schriftelijke berisping” of „mondeline „berisping ten aanhore van . . .”. Deze bepaling is overgenomen in het Aanhangsel Ontwerp--Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke Landmacht Nr 2—1584, Straflijsen, 1354f, blz. 42.

Met deze wijze van aantekening houden van de straf van berisping kon het H.M.G. zich in verschillende tijden wel verenigen: In zijn beschikking van 9 april 1926 vernietigde het Hof een strafoplegging van één dag licht arrest en legde in plaats daarvan op een „(mondeline) „berisping” (M.R.T. XXII blz. 171); evenzo oordeelde het Hof in zijn beschikking van 18 oktober 1935, waarbij dat college een straf van twee dagen licht arrest teniet deed en een „(mondeline) berisping” oplegde (M.R.T. XXXI (1935/1936) blz. 492); idem in zijn beschikking van 5 april 1934 (M.R.T. XXXI (1935/1936) blz. 139); idem in die van 26 oktober 1934, M.R.T. 1934/1935 blz. 602; terwijl het Hof bij zijn beschikking van 5 oktober 1937 een opgelegde „schriftelijke „berisping” bevestigde (M.R.T. XXXIII (1937/1938) blz. 611).

Men leze ook onder „Mededelingen van de Redactie” in M.R.T. XXIV (1928/1929) blz. 366/367 „Omschrijving van de disciplinaire

„straf van berisping in de straflijsten”, alsmede haar onderschrift onder de Besch. H.M.G. van N.I. van 20 maart 1936 (M.R.T. XXXII (1936/1937) blz. 272).

Anders daarentegen oordeelde het H.M.G. in zijn beschikking van 15 juni 1923, waarbij het Hof een straf van 4 dagen licht arrest veranderde in de straf van „berisping” (M.R.T. XIX blz. 92) en bij zijn beschikking van 19 juni 1928, toen dat college een strafoplegging van één dag licht arrest teniet deed en wijzigde in de straf van „berisping” (M.R.T. XXIV (1928/1929) blz. 257). Het H.M.G. van N.I. oordeelde in dezelfde geest. In zijn beschikking van 20 maart 1936 overwoog dat Hof o.m., dat de straf van „mondelinge berisping” niet bestaat, immers niet wordt vermeld in de artikelen 3, 4 en 5 van de Wet op de Krijgstucht; dat weliswaar art. 6 van genoemd wetboek bepaalt, dat een berisping mondeling of schriftelijk kan worden toegediend en te dien aanzien enkele regelen stelt, doch deze wetsbepaling niet de strekking heeft, strafsoorten te scheppen, doch slechts, evenals de daarop volgende in afdeling I van § III opgenomen wetsartikelen, regelen te stellen ten aanzien van de tenuitvoerlegging der in de voorgaande artikelen limitatief opgesomde straffen (M.R.T. XXXII (1936/1937) blz. 270). Het huidige H.M.G. deelt de zienswijze van het voormalige Indische Hof in zijn beschikking van 29 juni 1954, waarbij dat college een straf van 8 dagen verzwaard arrest teniet deed en wijzigde in die van „berisping” (M.R.T. XLVII (1954) blz. 531), alsook in bovenstaande beschikking.

Hoewel uit de zinsnede: „De straf van „berisping” wordt op de „straflijst ingeschreven als . . .” enz. o.i. wel blijkt, dat het Voorl. Regl. op de Inwend. Dienst, de Beschikking straflijsten en het Ontwerp-Regl. niet bedoelen te stellen, dat de W.K. de mondelinge en de schriftelijke berisping als twee afzonderlijke straffen zou kennen, doch, dat bedoeld wordt om beknopt de wijze van de tenuitvoerlegging van deze straf op de straflijst te doen aantekenen, geeft deze aantekening o.i. niettemin aanleiding tot de onjuiste opvatting, dat de W.K. twee (drie) straffen van berisping zou kennen.

Nu dan ook het H.M.G. bovenbedoelde wijze van aantekenen van de straf van berisping op de straflijst op die grond blijkbaar niet juist acht, ware te overwegen de hiervoren aangehaalde zinsnede in de Beschikking straflijsten en in het Ontwerp-Reglement op de Inwendige Dienst als volgt te wijzigen:

„De straf van „berisping” wordt op de straflijst ingeschreven als:
 „berisping (mondeling tenuitvoergelegd);
 „berisping (schriftelijk tenuitvoergelegd) of
 „berisping (mondeling tenuitvoergelegd ten aanhore van . . .)”.
 A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.**Militair Ambtenarengerecht.**

Uitspraak van 16 april 1956.

Voorzitter: S. Wierda; *Leden:* Mr E. G. van Bisselick en Prof. Mr B. H. Kazemier; *Militaire leden:* Schout-bij-nacht F. H. M. van Straelen en Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga.

Bevordering van eiser, luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie, tot luitenant ter zee der 1e klasse. Beroep ingesteld tegen dit besluit en tegen een ander K.b., waarbij een drietal luitenants ter zee der 2e klasse oudste categorie bij de K.M.R.O.V. m.i.v. een eerdere datum is benoemd tot luitenant ter zee der 1e klasse.

Beroep tegen het 2e K.b. is niet-ontvankelijk, want het K.b. is niet t.a.v. eiser genomen. Beroep tegen het andere K.b. is ongegrond.

Het behoort niet tot de bevoegdheid van de c.r. de keuze der Kroon uit een oogpunt van billijkheid nietig te verklaren indien de Kroon voor haar beslissing, gelijk i.c., een redelijke motivering geeft.

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren art. 5).

(A.W. artt. 3, lid 1, en 58, lid 1).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake J. B. G., wonende te Heemstede, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting van 19 december 1955 en 26 maart 1956, bijgestaan door zijn raadsman Mr W. H. Vermeer, advocaat en procureur te Amsterdam, wonende te Haarlem, tegen:

1. H.M. de Koningin, verweerster, vertegenwoordigd door de Minister van Marine,

2. De Staatssecretaris van Marine, verweerder,
voor wie ter openbare terechtzitting van 19 december 1955 en 26 maart 1956 als gemachtigde is verschenen C. P. van den Berg, kapitein-luitenant ter zee van administratie, wonende te 's-Gravenhage;

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager beroep heeft ingesteld tegen het Koninklijk besluit van 18 maart 1955 nr. 42, voor zover inhoudende zijn bevordering met ingang van 1 april 1955 tot luitenant ter zee der 1e klasse, juncto het Koninklijk besluit van 17 maart 1955, nr. 50, alsmede tegen het besluit van de Staatssecretaris van Marine van 23 mei 1955 en op de door hem aangevoerde gronden heeft gevorderd bij zijn aanvullend klaagschrift nietig-verklaring van het Koninklijk besluit van 18 maart 1955, no. 42 waarbij klager en zijn jaargenoten met ingang van 1 april 1955 werden bevorderd tot luitenant ter zee der 1e klasse, of nietig te verklaren het besluit, waarbij de ten requeste genoemde voormalige luitenants ter zee der 2e klasse KMR. OV werden benoemd tot luitenant ter zee der 1e klasse, dan wel beide besluiten, en in ieder geval

verweerder op te dragen aan Hare Majesteit een ontwerp-besluit ter ondertekening aan te bieden, houdende de bevordering van klager en zijn jaargenoten op een vroeger tijdstip, althans op een hogere plaats in de ranglijst, dan de ten requeste genoemde gewezen reserve-officieren;

Overwegende dat verweerder contra-memoriën heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot ongegrond verklaring van de beroepen;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager bij aanvullend klaagschrift, gedagtekend 4 juli 1955 heeft overgelegd het voormelde besluit van de Staatssecretaris van Marine van 23 mei 1955, bij dit klaagschrift aanvoert daartegen beroep in te stellen, doch geen bepaalde vordering met betrekking tot dit besluit heeft gedaan, zodat het beroep tegen dit besluit niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard;

Overwegende dat klager behalve tegen voormeld Koninklijk besluit van 18 maart 1955 ook beroep heeft ingesteld tegen het Koninklijk besluit van 17 maart 1955, no. 50, waarbij drie officieren der Koninklijke Marine Reserve onbepaald verband in de rang van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie t.w. van Bochove e.a. met ingang van 16 maart 1955 als zodanig op hun verzoek eervol zijn ontslagen en ingaande dezelfde datum zijn benoemd tot luitenant ter zee der 1e klasse;

Overwegende dat klager ook in zoverre in het beroep kan worden ontvangen, omdat door dit besluit de drie officieren een plaats hebben gekregen in klagers ranglijst boven klager, waardoor klager rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

Overwegende dat klager van mening is dat de beide genoemde Koninklijke besluiten in onderling verband strijden met artikel 5, 3e en 7e lid van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (Stbl. 1954, no. 575) juncto artikel 13, 2e lid van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (Stbl. 1954 no. 576) en met een aantal met algemeen verbindende voorschriften gelijk te stellen beginselen met betrekking tot de benoeming en bevordering van beroepsofficieren en reserve-officieren als *a.* dat een beroepsofficier nimmer in bevordering ten achter wordt gesteld bij een reserve-officier; *b.* dat onder gelijke omstandigheden gelijke beslissingen dienen te worden genomen;

Post alia:

Overwegende dat het gerecht met klager van oordeel is, dat de benoeming van van Bochove e.a. is een benoeming als bedoeld in artikel 5, 7e lid van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, zodat de bepaling van de datum, als bedoeld in het 2e lid van artikel 7 zoveel mogelijk geschiedt naar de beginselen, neergelegd in het 3e lid van artikel 7;

Overwegende dat de onderwerpelijke datum is gesteld op 16 maart 1955;

Overwegende dat mitsdien klagers bezwaar hierop neerkomt, dat de benoeming van van Bochove e.a. ingaande 16 maart 1955 nog niet mocht plaats hebben, doch wat klager betreft uitgesteld had dienen te worden tot minstens 1 april 1955, de dag met ingang waarvan hij werd bevorderd;

Overwegende dat het gerecht derhalve zal nagaan of klagers bezwaar is gefundeerd in artikel 5, 7e lid, juncto het 3e lid der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, doch uitsluitend met betrekking tot klagers plaats in de ranglijst, aangezien het gerecht slechts tot taak heeft te onderzoeken, of de rechten van klager zijn geschonden;

Overwegende dat indien het voornemen bestaat een reserve-officier der krijgsmacht te benoemen tot beroepsofficier, derhalve de toepassing van artikel 5, 7e lid van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren plaats vindt, naar het oordeel van het gerecht noodzakelijk is, de ouderdom van rang van die reserve-officier in zijn ranglijst te leren kennen, om te voorkomen, dat wanneer deze reserve-officier zal zijn benoemd tot beroepsofficier, hij een plaats inneemt in de ranglijst van de beroepsofficieren boven een beroepsofficier, die ten dage vóór zijn benoeming een grotere ouderdom in rang had, dan hij had in de rang van reserve-officier;

Overwegende dat uit de gedingstukken is gebleken en ook niet is betwist, dat de in anciënniteit jongste van de drie vorenbedoelde officieren, gerekend op 1 mei 1946 is bevorderd tot luitenant ter zee der 2e klasse der Koninklijke Marine Reserve en dat klager gerekend met ingang van 1 augustus 1946 is bevorderd tot luitenant ter zee der 2e klasse;

Overwegende dat derhalve de drie bedoelde officieren vóór dat deze werden benoemd tot beroepsofficier blijkens de ranglijst meer ouderdom in rang voor bevordering hadden dan klager, zodat tengevolge van de aangevallen Koninklijke besluiten geen passering van klager door deze drie officieren heeft plaats gehad;

Overwegende dat klager de bovenbedoelde toepassing van artikel 5, 7e lid van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren niet toe-reikend acht en van oordeel is, dat deze artikelen niet simpelweg naar de letter zijn te interpreteren zonder aandacht te schenken aan hetgeen zij willen uitdrukken en heeft aangevoerd,

„dat zich ten departemente de practijk heeft gevormd, dat, wanneer „K.M.R.O.V.-officieren moeten worden ingepast in de ranglijst der „beroepsofficieren, men niet gaat vergelijken de onvergelykbare groot-„heden van de ouderdom in rang als reserve-officier met de ouderdom „in rang als beroepsofficier, maar dat men de ouderdom van de reserve-„officier vermindert met het verschil in opleidingstijd tussen de be-„roepsopleiding en de reserve-opleiding”

Overwegende dat de gemachtigde van de Minister van Marine het bestaan van deze practijk heeft ontkend en dat aan het gerecht daarvan ook niet is gebleken, zodat klagers bezwaar, dat in zijn geval anders is gehandeld dan in overeenkomstige gevallen, niet feitelijk gegrond is gebleken;

Overwegende dat aan het gerecht wel bekend is het geval van twee reserve-officieren (niet reserve-officieren met onbepaald verband) der mariniers, die zijn benoemd tot beroepsofficieren en geklaagd hebben, dat die benoeming, met als sequeel de inpassing in de ranglijst der beroepsofficieren-mariniers, niet naar billijkheid is geschied, omdat, vergeleken bij de duur van de opleiding van een groep beroepsofficieren, aan hen een grotere ouderdom in rang had moeten zijn toegekend, waaromtrent dit gerecht uitspraak heeft gedaan op 7 november 1955 *);

Overwegende dat het gerecht de vergelijkbaarheid van dit geval met de door klager bedoelde gevallen (van Bochove e.a) niet ten volle kan beoordelen, doch wijst op het belangrijke verschil, dat de laatstbedoelde officieren waren reserve-officieren met onbepaald verband, derhalve geplaatst in de ranglijst van deze categorie en dat aan de twee eerstbedoelde reserve-officieren (niet met onbepaald verband) vooraf is medegegedeeld, welke plaats zij zouden verkrijgen in de ranglijst der beroepsofficieren;

Overwegende dat het gerecht wel met klager aanneemt en dat tijdens de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 19 december 1955 en 26 maart 1956 wel is gebleken, dat bij de toepassing van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (Stbl. no 575 van 1956) dient te gelden en in acht wordt genomen, dat de reserve-officier niet de beroepsofficier in rang c.q. in ouderdom in rang voorbijgaat;

Overwegende dat echter naar het oordeel van het gerecht de betekenis van de uitdrukking „inhaalverbod” niet zover kan worden uitgestrekt, dat bij voorgenomen benoeming van een reserve-officier tot beroepsofficier, diens ouderdom in rang moet worden verminderd met het verschil in opleidingstijd tussen de opleiding tot beroepsofficier en die tot reserve-officier, aangezien zulks zou leiden tot strijd met de beide genoemde wetten van 8 december 1954;

Overwegende dat dan ook, nu deze ver strekkende opvatting van klager niet is gevolgd en van Bochove e.a. onafgebroken, vanaf het tijdstip van hun benoeming tot officier een hogere ouderdom in rang hadden dan klager, ten aanzien van de bestreden Koninklijke besluiten noch sprake is van strijd met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften noch van détournement de pouvoir;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het beroep tegen het besluit van 23 mei 1955 niet-ontvankelijk;

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 24 juli 1956.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); *Leden:* Mr H. Fortuin en Mr P. A. G. Ubink.

(Zie uitspraak militair ambtenarengerecht hiervóór).

*) Deze uitspraak is opgenomen op blz. 644. (Red.)

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake J. B. G., wonende [enz., zie uitspraak in eerste aanleg];

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 17 maart 1955, genomen op de voordracht van de staatssecretaris van marine van 11 maart 1955, is goedgevonden en verstaan met ingang van 16 maart 1955 aan de luitenants ter zee der 2e klasse oudste categorie bij de Koninklijke Marine-reserve met onbepaald verband P. D. van Bochove, J. D. de Boer en A. W. Crince le Roy, op hun daartoe gedaan verzoek, eervol ontslag uit de zeedienst te verlenen en hen te benoemen tot luitenant ter zee der 1e klasse;

dat bij Koninklijk Besluit van 18 maart 1955, genomen op de voordracht van de staatssecretaris van marine van 16 maart 1955, is goedgevonden en verstaan met ingang van 1 april 1955 eiser en 11 andere luitenants ter zee der 2e klasse oudste categorie te bevorderen tot luitenant ter zee der 1e klasse;

Overwegende dat de staatssecretaris van marine bij brief van 23 mei 1955, gericht aan de commandant der zeemacht in Nederland, naar aanleiding van een hem bij zendbrief van 26 maart 1955 aangeboden verzoekschrift d.d. 11 maart 1955 van eiser, het volgende heeft medegedeeld:

„De door requestrant in zijn verzoekschrift naar voren gebrachte „feiten en omstandigheden ten aanzien van een aantal officieren, die „via het instituut der KMROV inmiddels tot beroepsofficier zijn benoemd, te weten de huidige luitenants ter zee der 1e klasse P. D. van „Bochove, J. D. de Boer en A. W. Crince le Roy, waren mij volledig „bekend.

„Deze officieren behoorden destijds inderdaad tot een groep adspirant-reserve-officieren, van wie enkelen, zoals luitenant ter zee der „2e klasse oudste categorie Besnard en zijn tijdgenoten, werden toegelaten tot de adelborstenopleiding. Deze laatsten staan thans in de ranglijst der beroepsofficieren onder het jaar, waartoe requestrant behoort. Ik onderken dan ook ten volle dat de hogergenoemde luitenants „ter zee van Bochove e.a., indien zij indertijd tot de adelborstenopleiding zouden zijn toegelaten, thans nog de rang van luitenant ter zee der „2e klasse oudste categorie zouden bekleden. Betrokkenen hebben, om „welke reden dan ook, die opleiding echter niet gevolgd en zijn reserve-officier geworden, als hoedanig zij destijds een hogere ouderdom in „rang bezaten dan requestrant. Bij het verkrijgen van de status van „reserve-officier met onbepaald verband hebben zij uiteraard die „hogere ouderdom in rang, waaraan immers niets te veranderen viel, „behouden. Zulks is nu eenmaal een consequentie, die op het moment „van hun overgang naar de categorie officieren KMROV, door de „toenmalige Minister van Marine is aanvaard.

„Ik ben dan ook — hoewel zulks generlei consequenties inhoudt ten „aanzien van vroegere inpassingen van reserve-officieren met onbe-

„paald verband in de ranglijsten der beroepsofficieren — thans van „mening, dat de verkregen ouderdom in rang voor de officieren „KMROV doorslaggevend moet zijn voor de plaats, welke zij te ge- „legener tijd in de ranglijst der beroepsofficieren zullen innemen.

„Hoewel de door de requestant naar voren gebrachte motieven „volledig door mij worden aangevoeld en begrepen, vermogen zij mijn „in deze ingenomen standpunt echter niet te wijzigen.

„Aangezien het mij bekend is, dat de gevoelens, welke requestant „in zijn verzoekschrift heeft vertolkt, evenzeer leven onder zijn jaar- „genoten als onder de daarop volgende groep officieren, waartoe meer- „genoemde luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie Besnard „behoort, verzoek ik U alle betrokkenen, voor zover zij in Nederland „dienen — hun namen laat ik te Uwer gerieve hier volgen — van het „vorenstaande in kennis te stellen.”;

waarna 17 namen volgen;

Overwegende dat eiser tegen de beide voren genoemde Koninklijke Besluiten en tegen het in de voormelde brief van 23 mei 1955 vervatte besluit bij klaagschrift d.d. 25 april 1955 en aanvullend klaagschrift d.d. 4 juli 1955 beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en in laatstgenoemd klaagschrift heeft verzocht

„nietig te verklaren het Besluit van 18 Maart 1955 no. 42 waarbij „klager en zijn jaargenoten met ingang van 1 April 1955 werden be- „vorderd tot luitenant ter zee der 1e klasse of nietig te verklaren het „Besluit, waarbij de ten requeste genoemde voormalige luitenants ter „zee der 2e klasse KMR. OV. werden benoemd tot luitenant ter zee „der 1e klasse, dan wel beide besluiten, en in ieder geval verweerder „op te dragen aan Hare Majesteit een ontwerp-besluit ter onderteke- „ning aan te bieden, houdende de bevordering van klager en zijn jaar- „genoten op een vroeger tijdstip, althans op een hogere plaats in de „ranglijst, dan de ten requeste genoemde gewezen reserve-officieren.”;

Overwegende dat genoemd Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 16 april 1956 — waar- naar hierbij wordt verwezen — het beroep tegen het besluit van 23 mei 1955 niet-ontvankelijk en het beroep voor het overige ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer, voornoemd, als gemachtigde van eiser, tegen deze uitspraak bij de Raad tijdig in hoger beroep is gekomen en op de bij het beroepschrift aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot vernietiging van die uitspraak en tot volharding bij zijn in eerste aanleg gedane vorderingen;

IN RECHTE:

Overwegende dat de grief van eiser tegen de twee vorenvermelde Koninklijke Besluiten hierin bestaat, dat, doordat de benoeming der drie in het eerstvermelde besluit genoemde officieren is geschied met ingang van een eerdere datum dan die, met ingang waarvan de be- vordering van eiser c.s. bij het tweede besluit heeft plaats gehad, die officieren op de ranglijst der luitenants ter zee der 1e klasse geplaatst zijn boven eiser;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht het beroep tegen het eerste besluit ontvankelijk heeft geacht, omdat door dit besluit de genoemde drie officieren een plaats in de ranglijst hebben verkregen boven eiser en eiser daardoor rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

dat de Raad deze opvatting echter niet juist acht, daar het eerste besluit niet is genomen ten aanzien van eiser en om deze reden, gegeven het bepaalde in artikel 3 lid 1 en in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, daartegen voor hem geen beroep openstond, nu ook niet kan worden aangenomen, dat in dat besluit was vervat een stilzwijgende weigering om eiser te bevorderen eveneens met ingang van 16 maart 1955;

dat van de weigering om eiser te bevorderen met ingang van deze datum eerst bleek uit het tweede besluit, hetwelk wel, mede ten aanzien van eiser is genomen en waardoor hij rechtstreeks in zijn belang is getroffen, met name ook voorzover hierbij de datum van ingang der bevordering is bepaald op 1 april 1955 en dus niet op 16 maart 1955 of een nog vroegere datum;

dat eisers beroep, voor zover ingesteld tegen het eerste besluit, door het Ambtenarengerecht mitsdien niet-ontvankelijk had moeten zijn verklaard en thans de Raad dit alsnog dient te doen, met vernietiging van de aangevallen uitspraak, voorzover daarbij het beroep tegen dat besluit ontvankelijk is geacht;

Overwegende dat het beroep, gericht tegen het tweede besluit wel ontvankelijk is en nu in het onderhavige geding ter zake allereerst moet worden beslist, of de Kroon, door eiser te benoemen *) met ingang van een datum, gelegen na die, waarop de bevordering **) van de drie eerder genoemde officieren inging, heeft gehandeld in strijd met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende hieromtrent, dat de Raad geen uitdrukkelijk gegeven algemeen verbindend voorschrift bekend is, waarmede die handelwijze in strijd zou zijn;

dat ten aanzien van een benoeming als bij het eerstvermelde Koninklijk Besluit is geschied, waarbij een drietal reserve-officieren met onbepaald verband is benoemd tot beroepsofficier, van toepassing is het 7e lid van artikel 5 der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, luidende:

„Indien een reserve-officier der krijgsmacht dan wel een officier, „als bedoeld in hoofdstuk II of III, tot officier wordt benoemd, zullen „Wij bij zijn benoeming een datum, als bedoeld in het tweede lid, bepalen zoveel mogelijk naar de beginselen, neergelegd in het derde lid.”; dat evengoemd 2e en 3e lid luiden als volgt:

„2. Een ranglijst houdt de namen in van de officieren, die dezelfde „rang bij hetzelfde korps bezitten, onder vermelding van de data, met „ingang waarvan die officieren in hun rang bij hun korps zijn benoemd, „of zoals deze data nader door Ons zijn aangegeven, dan wel eventueel

*) Bedoeld zal zijn „bevorderen”. (Red.).

**) Bedoeld zal zijn „benoeming”. (Red.).

„zijn gewijzigd ten gevolge van het bepaalde in dit artikel. Evenbedoelde data bepalen hun ouderdom in rang.

„3. De officieren nemen in een ranglijst plaatsen in naar volgorde van de data, bedoeld in het tweede lid, aanvangende met de oudste datum. Zijn meer personen met ingang van dezelfde datum tot dezelfde rang bij hetzelfde korps benoemd, dan zullen Wij bij het besluit hunner benoeming hun onderlinge volgorde in de ranglijst bepalen, evenwel met dien verstande, dat een tot een rang door bevordering benoemd officier in de ranglijst plaats neemt boven een op dezelfde dag in die rang zonder bevordering benoemd persoon en met dien verstande, dat bij gelijktijdige bevordering van officieren, de onderlinge volgorde in de ranglijst van die officieren blijft, zoals deze was in de rang, waaruit zij werden bevorderd.”;

dat dit 3e lid geen andere beginselen bevat dan de volgende:

a. dat de plaats op de ranglijst afhangt van de data, met ingang waarvan de officieren — hetzij werkelijk hetzij fictief — in hun rang bij het korps (te dezen dat der zee-officieren) zijn benoemd;

b. dat, indien meer personen met ingang van dezelfde datum tot dezelfde rang bij hetzelfde korps zijn benoemd, de Kroon bij het besluit hunner benoeming hun onderlinge volgorde in de ranglijst bepaalt;

c. dat een tot een rang door bevordering benoemd persoon in de ranglijst plaats neemt boven een op dezelfde dag in die rang zonder bevordering benoemd persoon; en

d. dat bij gelijktijdige bevordering de onderlinge volgorde der officieren dezelfde blijft als vóór de bevordering;

dat niet is gesteld of gebleken, dat in het onderhavige geval zou zijn gehandeld in strijd met een dier beginselen, zijnde met name geen strijd aanwezig met het onder c. genoemde beginsel, nu de bevordering van eiser niet is geschied op dezelfde dag als de benoeming van de drie in het hiervoren eerstvermelde Koninklijk Besluit genoemde personen, maar op een latere dag;

Overwegende dat de Kroon, door eiser pas te bevorderen nadat die drie personen reeds waren benoemd, ook niet heeft gehandeld in strijd met het z.g. inhaalverbod, ten grondslag liggend aan artikel 13, lid 2, der „Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht”, volgens welke bepaling de reserve-officier eerst dan voor bevordering in aanmerking komt, wanneer bij het korps, waartoe hij behoort, geen beroepsofficier aanwezig is met gelijke of meerdere ouderdom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan;

dat dit voorschrift slechts is geschreven voor de bevordering der reserve-officieren en niet voor de overgang van een reserve-officier naar de beroepsdienst;

dat bovendien, indien zou moeten worden aangenomen, dat het aan dat voorschrift ten grondslag liggend beginsel met betrekking tot deze overgang geldt als een ongeschreven rechtsregel, te rekenen tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, dan nog daarmede niet in strijd zou zijn gehandeld, daar eiser in ouderdom in rang niet

gelijk stond met of boven, maar onder de drie meerbedeelde, van reserve-officier tot beroepsofficier benoemde, personen;

Overwegende dat vanwege eiser is betoogd, dat te dezen is gehandeld in strijd met de op het Ministerie van Marine bestaande praktijk, dat bij de inpassing van reserve-officieren in de lijst van beroepsofficieren aan eerstgenoemden een vertraging wordt verleend gelijk aan het verschil tussen de opleidingstijden van de beroepsofficier en van de reserve-officier;

dat de Raad echter op grond van de mededelingen, door de gemachtigde van gedaagden gedaan, wel aanneemt, dat bij benoemingen van reserve-officieren tot beroepsofficier met het verschil in opleidingstijden, in meerdere of mindere mate, rekening pleegt te worden gehouden, doch tevens, dat dit niet pleegt te geschieden bij het benoemen tot beroepsofficier van de reserve-officieren met onbepaald verband, althans niet ten aanzien van die reserve-officieren *met onbepaald verband*, die dit verband zijn aangegaan in de jaren 1946—1948, in welke jaren de drie meerbedeelde personen het onbepaald verband aangingen;

dat daarom eisers stelling, dat in het onderhavige geval zou zijn gehandeld in strijd met het beginsel, dat onder gelijke omstandigheden gelijke beslissingen dienen te worden genomen, moet worden verworpen;

Overwegende dat door de onderhavige Koninklijke Besluiten een drietal personen op de ranglijst der luitnants ter zee der 1e klasse is geplaatst boven eiser, hoewel zij destijds hun opleiding tot officier zijn begonnen of tegelijk met of na eiser en hoewel zij eerst veel later dan hij beroepsofficier zijn geworden, en hoewel bovendien één van die drie personen, die de opleiding tot adelborst was begonnen na eiser, van deze opleiding werd ontheven — naar vanwege eiser is gesteld: wegens ongenoegzame capaciteiten;

dat dit een en ander de vraag doet rijzen, of de Kroon in het onderhavige geval van Haar bevoegdheden een gebruik heeft gemaakt, waartoe Zij bij het afwegen der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet kon geraken, en aldus heeft gehandeld in strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen ongeschreven rechtsregel;

dat de Raad — al kan hij eisers bezwaren zeer wel begrijpen en ook billijken — geen vrijheid heeft kunnen vinden deze vraag bevestigend te beantwoorden, in aanmerking nemende, dat — naar vanwege gedaagden is medegedeeld — aan de reserve-officieren met onbepaald verband, waartoe bedoeld drietal behoort, voor het aangaan van dit verband, waartoe destijds de mogelijkheid was geopend wegens een bestaand tekort aan beroepsofficieren, de uitdrukkelijke toezegging is gedaan, dat zij bij de eerstvolgende bevordering zouden kunnen overgaan in de beroepsdienst;

dat de Raad hiermede niet uitspreekt, dat de beslissing van de Kroon uit een oogpunt van billijkheid de voorkeur verdient boven die, welke eiser zou wensen, maar de Raad zich van een uitspraak daarover ont-

houdt, aangezien het niet tot zijn bevoegdheid behoort de keuze der Kroon uit een oogpunt van billijkheid nietig te verklaren, indien de Kroon voor haar beslissing een redelijke motivering heeft, hetgeen te dezen het geval is;

Overwegende dat ook overigens niet is gebleken, dat in het onderhavige geval is gehandeld in strijd met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat evenmin is gebleken, dat de Kroon bij het nemen van het eiser betreffende besluit van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waartoe de bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat eisers met betrekking tot dit Koninklijk Besluit ingesteld beroep bij de aangevallen uitspraak derhalve terecht ongegrond is verklaard;

Overwegende voorts, dat bij die uitspraak wel is aangenomen — dit terecht — dat eiser ook in beroep was gekomen tegen het besluit van de staatssecretaris van marine, vervat in diens hiervoren vermelde brief van 23 mei 1955, maar dit beroep bij die uitspraak niet-ontvankelijk is verklaard op deze grond, dat eiser met betrekking tot dit besluit geen bepaalde vordering had gedaan;

dat deze grond echter niet houdbaar is, daar, indien in het klaagschrift met betrekking tot het beroep tegen dit besluit geen bepaalde vordering was gedaan, de voorzitter van het Ambtenarengerecht krachtens artikel 66, 1e lid, der Ambtenarenwet 1929 de inzender van het klaagschrift op dit verzuim had behoren te wijzen en hem had behoren uit te nodigen dat verzuim binnen een bepaalde termijn te herstellen, en, bij nalatigheid in deze van zijn voorzitter, het Ambtenarengerecht krachtens artikel 70 dier wet daartoe alsnog de gelegenheid had behoren te geven;

dat bij het beroepschrift is aangevoerd, dat destijds een bepaalde vordering wel was gedaan, maar de Raad het niet nodig acht hierover te beslissen, aangezien het beroep ingesteld tegen het in de brief van 23 mei 1955 vervatte besluit, toch niet-ontvankelijk is;

Overwegende immers, dat die brief is geschreven in antwoord op een rekest, door eiser op 11 maart 1955 aan de Minister van Marine gericht, alvorens de vorenvermelde Koninklijke Besluiten van 17 en 18 maart 1955 genomen waren, en met de strekking om te voorkomen, dat eiser bij zijn bevordering zou worden geplaatst onder de meerbedeelde officieren afkomstig van de Koninklijke Marine-reserve met onbepaald verband;

dat ten tijde dat dit rekest op het Ministerie van Marine inkwam, de besluiten, welke eiser met dat rekest wilde voorkomen, reeds genomen waren en eisers verzoek dus in zoverre niet meer voor inwilliging vatbaar was;

dat het daarop bij de brief van 23 mei 1955 gegeven antwoord in hoofdzaak een motivering dier genomen besluiten bevatte en daaruit overigens kon blijken, dat de staatssecretaris van marine weigerde een intrekking of wijziging dier besluiten te bevorderen;

dat die brief, voorzover inhoudend een motivering der genomen besluiten, niet vatbaar was voor een op zichzelf staand beroep naast dat, hetwelk reeds tegen die besluiten was ingesteld, en voorzover inhoudend, dat de staatssecretaris van marine weigerde een intrekking of wijziging dier besluiten te bevorderen, geen besluit of weigering (om te besluiten of te handelen) inhield, waardoor eiser rechtstreeks in zijn belang was getroffen;

dat toch — nog daargelaten of het daartegen gerichte beroep enige betekenis kon hebben naast het reeds tegen de Koninklijke Besluiten ingesteld beroep — de brief van de staatssecretaris van marine niet bevatte een besluit of weigering van de ter zake van de onderhavige aangelegenheid bevoegde autoriteit, zijnde de Kroon;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat bij de aangevallen uitspraak het beroep tegen het in de brief van 23 mei 1955 vervatte besluit — zij het op een onjuiste grond — terecht niet-ontvankelijk is verklaard;

Overwegende dat de aangevallen uitspraak mitsdien geheel moet worden bevestigd, behalve voorzover daarbij het beroep tegen het Koninklijk Besluit van 17 maart 1955 ontvankelijk is geacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep, behalve voor zover daarbij het beroep, in eerste aanleg ingesteld tegen het Koninklijk Besluit van 17 maart 1955 ontvankelijk is geacht;

Vernietigt die uitspraak in zoverre;

Verklaart het beroep tegen het Koninklijk Besluit van 17 maart 1955 alsnog niet-ontvankelijk.

NASCHRIFT.

Ingevolge art. 3, lid 1, en art. 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 staat beroep open o.m. tegen besluiten, welke ten aanzien van de ambtenaar als zodanig zijn genomen. Bovendien moet de ambtenaar, blijkens art. 24, lid 1, dier wet door zodanig besluit nog rechtstreeks in zijn belang zijn getroffen.

Door nu beroep in te stellen tegen het benoemingsbesluit der drie andere officieren, voldeed eiser niet aan het in de artt. 3, lid 1, en 58, lid 1, der wet gestelde bovenvermelde vereiste. Immers, dat benoemingsbesluit was niet t.a.v. eiser genomen maar t.a.v. de 3 andere officieren. Anders zou het nog kunnen liggen, naar in de uitspraak wordt aangegeven, indien dat K.b. geacht kon worden t.a.v. eiser een stilzwijgende weigering te bevatten om eiser te bevorderen m.i.v. dezelfde datum als de andere drie officieren. Daarvan was echter geen sprake, want van een weigering om eiser m.i.v. die datum te bevorderen bleek eerst uit het tweede K.b., dat mede t.a.v. hem was genomen. Het tegen dat K.b. gerichte beroep was dus wel ontvankelijk. Onnodig is dus geweest het tegen het eerste K.b. ingestelde beroep. Het ware anders, indien de beide K.b.'s in tijd verder uit elkaar hadden gelegen. Dan zou het nodig geweest kunnen zijn te procederen tegen de

uit het eerste K.b. blijkende stilzwijgende weigering, dit ter voorkoming van verlies van de beroepstermijn. Immers volgt er later geen K.b. t.a.v. de betrokkene zelf, dan zal, als ten slotte beroep tegen de fictieve of stilzwijgende weigering wordt ingesteld, door de rechter moeten worden uitgemaakt, wanneer de fictieve weigering geacht moet worden te zijn uitgesproken. En als regel zal daarvoor dan de datum van het benoemings K.b. der anderen worden aangenomen, zodat indien niet binnen 30 dagen daarna of binnen 30 dagen na de dag, waarop de belanghebbende van dat K.b. redelijkerwijze heeft kunnen kennis dragen, beroep tegen de uit het K.b. blijkende fictieve weigering is ingesteld, het daarna ingestelde beroep als tardief zal moeten worden beschouwd. Voor een uitvoerig gemotiveerde uitspraak, waarin het onderscheid tussen een fictieve weigering en een werkelijke weigering c.q. een werkelijk besluit moge ik verwijzen naar de uitspraak van de c.r. van 14 februari 1950, MAW. 1949/B8, a.b. 1950, 581. Zie voor de niet-ontvankelijkverklaring van het beroep, gericht tegen een besluit, dat niet ten aanzien van de ambtenaar is genomen o.m. c.r. 25 maart 1947, AW 1947/B3, a.b. 1947, 184.

Wat de hoofdzaak betreft spreekt de uitspraak voor zich zelf. Men vergelijkte haar voorts met de hierachter afgedrukte uitspraak van dezelfde datum, MAW 1955/B21 en B22.

Opmerkenswaard is, dat in deze beide uitspraken de c.r. als toetsingsgrond hanteert de vraag, of de Kroon van Haar bevoegdheden een gebruik heeft gemaakt, waartoe Zij, bij het afwegen der in aanmerking komende belangen, in redelijkheid niet kon geraken en aldus heeft gehandeld in strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen ongeschreven rechtsregel.

Ook hier zien wij derhalve de steeds voortschrijdende rechtsverfijning, welke in de jurisprudentie van de c.r. valt waar te nemen. Ik verwijs hier, zeer in het kort, naar c.r. 28 juli 1954, PW 1954/9, a.b. 1955, 598 (de pensioenraad heeft niet gehandeld in strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur); het algemene rechtsbeginsel der rechtszekerheid, reeds sinds 1935 in de jurisprudentie aan te treffen, zie bv. c.r. 24 november 1953, AW 1953/B23, a.b. 1954, 149; het algemene rechtsbeginsel, dat gelijke gevallen gelijk behandeld moeten worden, althans in gevallen als het daar berechte c.r. 10 mei 1955, MRT 1956, blz. 57; het handelen in strijd met de zorgvuldigheid, welke bij het nemen van zulk een besluit in acht behoort te worden genomen, zelfde uitspraak; en i.c. dus het gebruik maken van een bevoegdheid, waartoe bij het afwegen der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet gekomen kan worden, een grond derhalve, welke sterk doet denken aan die, door de civiele rechter o.m. gebruikt t.a.v. de woonruimtevoorderingen.

Ik merk nog op, dat deze grond niet dezelfde is als de z.g. détournement de pouvoir, het kennelijk van de bevoegdheid gebruik maken voor een ander doel dan waarvoor de bevoegdheid is gegeven. Immers, uitdrukkelijk wordt later in de uitspraak nog overwogen, dat evenmin gebleken is, dat de Kroon van Haar bevoegdheid kennelijk een ander

gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor de bevoegdheid is gegeven.

Het valt nog op, dat de c.r. in de onderhavige uitspraak t.a.v. de afweging der belangen spreekt van het handelen in strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen „ongeschreven „rechtsregel”.

Tot dusverre was steeds gesproken van de algemene rechtsbeginselen, welke tot de algemeen verbindende voorschriften zijn te rekenen. Gebruikt de c.r. deze term als een nieuw begrip, of als een andere omschrijving voor hetzelfde begrip? De uitspraak laat ons daaromtrent in het onzekere.

Ten slotte vestig ik er nog de aandacht op, dat de c.r. uitdrukkelijk uitsprekt, dat hij zijn eigen billijkheidsoordeel niet mag stellen in de plaats van dat van de Kroon, althans niet indien de Kroon voor haar beslissing een redelijke motivering heeft. Voor eventuele onbillijke beslissingen moet de rechter dus buigen tenzij daaraan geen redelijke motivering ten grondslag ligt. De redelijkheid der motivering toetst de c.r. dus wel!

E. H. N.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 7 november 1955.

Voorzitter: Mr S. Wierda; Leden: Mr J. H. Scholten en Mr A. C. W. J. Gispen; Militaire leden: Schout-bij-nacht F. H. M. van Straelen en Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga.

Benoeeming van twee kapiteins der mariniers bij de K.M.R. tot kapitein der mariniers. Bezwaar tegen de plaatsing op de ranglijst. Beroepen zijn ongegrond. Het z.g. inhaalverbod speelt geen rol, althans geen beslissende rol, want het is slechts van betekenis voor de bevordering van reserve-officieren, maar niet in enige bepaling vastgelegd voor de overgang van een reserve-officier naar de beroepsdienst.

In het midden is gelaten, of het aan het inhaalverbod ten grondslag liggende beginsel met betrekking tot deze overgang geldt als een ongeschreven rechtsregel, te rekenen tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften.

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren art. 5)

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake 1. A. N., wonende te Zeist, en 2. S. J. H., wonende te Doorn, klagers, verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door hun raadsman Mr J. H. Verstegen, advocaat en procureur te Rotterdam, tegen H.M. de Koningin, verweerster, vertegenwoordigd door de Minister van Marine, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen C. P. van den Berg, kapitein-luitenant ter zee van administratie, wonende te 's-Gravenhage,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat de klagers, na op 19 maart 1955 van de volledige inhoud van het Koninklijk besluit van 20 januari 1955 no. 10 voor zover hen betreft, te hebben kennis gekregen, op 18 april 1955 daartegen ieder voor zich beroep hebben ingesteld in zoverre daarbij is bepaald, dat zij een ouderdom in rang voor bevordering bezitten te rekenen van 1 december 1951 en hebben gevorderd, de klager sub 1 herziening van het Koninklijk besluit van 20 januari 1955 no. 10 ten aanzien van de datum 1 december 1951, de klager sub 2, dat zijn bewezen diensten op een billijker wijze worden uitgedrukt in de ranglijst dan thans het geval is;

Overwegende dat verweerder contra-memoriën heeft ingediend en daarbij heeft geconcludeerd tot ongegrond verklaring van de beroepen;

Overwegende dat de zaken van klagers zijn gevoegd;

IN RECHTE:

Overwegende dat het bezwaar van de klagers echter is, dat bij deze de Koninklijke Marine reserve, niet is betwist, dat het hun wens was te worden benoemd tot kapitein der mariniers, terwijl voorts vaststaat, dat zij door de totstandkoming van voormeld Koninklijk besluit van 20 januari 1955 de positie van beroepsofficier hebben verkregen, welke zij niet wensden prijs te geven;

Overwegende dat het bezwaar van de klagers echter is, dat bij deze benoeming hun de ouderdom in rang is toegekend te rekenen van 1 december 1951, aangezien zij van oordeel zijn, dat naar billijkheid en vergeleken bij de duur van de opleiding van een groep beroepsofficieren, aan hen een grotere ouderdom in rang toekomt dan is toegekend;

Overwegende dat de bepaling van de ouderdom in rang van de klagers is geschied ingevolge artikel 5, 7e lid van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (wet van 8 december 1954, Stbl. no. 575), luidende:

„Indien een reserve-officier der krijgsmacht dan wel een officier, als bedoeld in hoofdstuk II of III, tot officier wordt benoemd, zullen Wij „bij zijn benoeming een datum, als bedoeld in het tweede lid, bepalen „zoveel mogelijk naar de beginselen, neergelegd in het derde lid.”;

Overwegende dat de klagers niet hebben aangetoond, dat deze bepaling niet van toepassing zou zijn of verkeerd zou zijn toegepast;

Overwegende dat blijkens artikel 58, 1e lid der Ambtenarenwet 1929 beroep kan worden ingesteld terzake dat besluiten strijden met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift of dat het bevoegde orgaan van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat het gerecht tot de overtuiging is gekomen, dat de klagers niet op de gronden als in dat artikel aangegeven beroep hebben ingesteld, doch op grond van vermeende onbillijke behandeling;

Overwegende dat het gerecht in het midden laat, of het aangevallen Koninklijk besluit voor wat de klagers betreft een onbillijkheid zou

inhouden, wijl het ambtenarengerecht niet heeft te beoordelen, of een besluit strijdt met de billijkheid;

Overwegende ten aanzien van het verzoek van klager sub 1 om zijn request van 13 december 1954 te voegen bij dit beroep voor zover dit bij de uitspraak noodzakelijk en mogelijk zal zijn, dat voor inwilliging van dit verzoek geen termen zijn en dat de Minister van Marine dit request op 20 april 1955 heeft beantwoord;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Verklaart de beroepen ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 24 juli 1956.

Voorzitter: Mr A Blom (fgd); *Leden:* Mr H. Fortuin en Mr P. A. G. Ubink.

(Zie uitspraak militair ambtenarengerecht hiervóór).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake [zie uitspraak Ambt. Gerecht — *Red.*],

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Post alia:

Overwegende dat Mr J. H. Verstegen, voornoemd, als gemachtigde van eisers, tegen deze uitspraak tijdig hoger beroep heeft ingesteld en op de bij beroepschrift aangevoerde gronden de Raad heeft verzocht „te vernietigen het Koninklijk Besluit waarvan beroep, met last dat „Zijne Excellentie de Minister van Marine aan Hare Majesteit de „Koningin alsnog een ontwerp voor een Koninklijk Besluit zal voor- „dragen tot inpassing van appellanten (eisers) in de ranglijst der be- „roepskapiteins der mariniers, met richtige toepassing van de voor- „schriften en beginselen van de wet bevordering en ontslag beroeps- „officieren en voor zoveel nodig van de wet reservepersoneel krijgs- „macht”;

Overwegende dat de Raad heeft besloten de zaken der beide eisers te voegen;

IN RECHTE:

Overwegende dat vorenvermeld Koninklijk Besluit van 20 januari 1955 slechts is aangevochten voorzover daarbij is bepaald, dat eisers als kapiteins der mariniers een ouderdom in rang voor bevordering zullen bezitten te rekenen van 1 december 1951, en de Raad mitsdien dient te onderzoeken of dat besluit in zoverre kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat als toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, waaraan het bestreden deel van dat besluit daartoe moet worden ge-

toetst, niet in aanmerking komt enige bepaling uit de in het beroepschrift mede genoemde „Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht”, maar uitsluitend de „Wet bevordering en ontslag beroeps-officieren”, en wel met name het 7e lid van artikel 5 dezer wet, luidende: „Indien een reserve-officier der krijgsmacht dan wel een officier, als bedoeld in hoofdstuk II of III, tot officier wordt benoemd, zullen Wij bij zijn benoeming een datum, als bedoeld in het tweede lid, bepalen zoveel mogelijk naar de beginselen, neergelegd in het derde lid.”;

dat evenbedoeld 2e en 3e lid luiden als volgt:

„Een ranglijst houdt de namen in van de officieren, die dezelfde rang bij hetzelfde korps bezitten, onder vermelding van de data, met ingang waarvan die officieren in hun rang bij hun korps zijn benoemd, of zoals deze data nader door Ons zijn aangegeven, dan wel eventueel zijn gewijzigd ten gevolge van het bepaalde in dit artikel. Evenbedoelde data bepalen hun ouderdom in rang.

„De officieren nemen in een ranglijst plaatsen in naar volgorde van de data, bedoeld in het tweede lid, aanvangende met de oudste datum. Zijn meer personen met ingang van dezelfde datum tot dezelfde rang bij hetzelfde korps benoemd, dan zullen Wij bij het besluit hunner benoeming hun onderlinge volgorde in de ranglijst bepalen, evenwel met dien verstande, dat een tot een rang door bevordering benoemd officier in de ranglijst plaats neemt boven een op dezelfde dag in die rang zonder bevordering benoemd persoon en met dien verstande, dat bij gelijktijdige bevordering van officieren, de onderlinge volgorde in de ranglijst van die officieren blijft, zoals deze was in de rang, waaruit zij werden bevorderd.”;

Overwegende dat voormeld 7e lid voor een geval als het onderhavige, waarin reserve-officieren zijn benoemd tot beroepsofficieren, geen duidelijk voorschrift bevat omtrent de bepaling van de ouderdom in rang, althans niet wat betreft hun plaatsing op de ranglijst in verhouding tot de beroepsofficieren, die reeds op de ranglijst stonden, en met name de in dat lid aangeduide „beginselen, neergelegd in het derde lid” ten aanzien hiervan geen enkel richtsnoer geven;

Overwegende dat dit 3e lid immers niet doet blijken van andere beginselen dan deze:

a. dat de plaats op de ranglijst afhangt van de data, met ingang waarvan de officieren — hetzij werkelijk hetzij fictief — in hun rang bij het korps (te dezen dat van de officieren der mariniers) zijn benoemd;

b. dat, indien meer personen met ingang van dezelfde datum tot dezelfde rang bij hetzelfde korps zijn benoemd, de Kroon bij het besluit hunner benoeming hun onderlinge volgorde in de ranglijst bepaalt;

c. dat een tot een rang door bevordering benoemd persoon in de ranglijst plaats neemt boven een op dezelfde dag in die rang zonder bevordering benoemd persoon en

d. dat bij gelijktijdige bevordering de onderlinge volgorde der officieren dezelfde blijft als vóór de bevordering;

dat geen dezer beginselen enige aanwijzing geeft van de plaats, welke eisers op de ranglijst dienen in te nemen in verhouding tot de officieren, die reeds op de ranglijst stonden, immers:

het onder *a.* genoemde beginsel niet, omdat het er in meergenoemd 7e lid juist over gaat, welke fictieve benoemingsdatum moet worden vastgesteld;

het beginsel onder *b.* niet, omdat er met ingang van 1 december 1951 tot de rang van kapitein der mariniers geen andere personen zijn benoemd dan de vijf in voormeld Koninklijk Besluit van 20 januari 1955 genoemde personen, die allen tevoren reserve-officier waren geweest;

het beginsel onder *c.* niet, omdat er in het onderhavige geval geen officieren waren, die tegelijk met eisers tot kapitein der mariniers zijn benoemd door bevordering,

en het beginsel onder *d.* niet, omdat er te dezen van een gelijktijdige bevordering geen sprake is en niet in geschil is de onderlinge volgorde tussen eisers en drie andere personen, die bij het onderhavige Koninklijk Besluit tegelijkertijd van reserve-officier zijn benoemd tot beroeps-officier;

Overwegende dat bij de toepassing van vorenweergegeven 7e lid ook het zogenaamde inhaalverbod geen rol, althans geen beslissende rol, speelt, daar dit verbod, ten grondslag liggend aan artikel 13, lid 2, der „Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht” slechts van betekenis is voor de bevordering der reserve-officieren, maar voor de overgang van een reserve-officier naar de beroepsdienst niet in enige bepaling is vastgelegd;

dat in het midden gelaten kan worden, of het aan laatstgenoemd voorschrift ten grondslag liggend beginsel met betrekking tot deze overgang geldt als een ongeschreven rechtsregel, te rekenen tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, aangezien immers in het onderhavige geval geen sprake is van een benoeming in strijd met enig inhaalverbod, maar eisers integendeel stellen, dat hun plaats op de ranglijst te laag is;

Overwegende dat vanwege eisers is betoogd, dat kan worden toegegeven, dat het in overeenstemming met de strekking van de wet en de bedoeling van de wetgever kan zijn om bij de overgang van een reserve-officier in beroepsdienst bij de ancienniteit rekening te houden met het veelal bestaande verschil in opleidingstijd tussen de reserve-officier en de met inhalen bedreigde beroeps-officier, maar het verschil in opleidingstijd tussen eisers en vóór hen op de ranglijst geplaatste officieren niet wettigt hun fictieve benoemingsdatum te bepalen op 1 december 1951, doch integendeel zou wettigen die datum te bepalen nog vóór 1 januari 1951, waardoor zij zouden worden geplaatst niet alleen voor een per 1 augustus 1951 en een per 1 juli 1951 benoemde kapitein, maar eveneens voor 24 per 1 januari 1951 benoemde kapiteins der mariniers;

dat de Raad op grond van de mededelingen, door de gemachtigde van gedaagde gedaan en tevens op grond van de verklaring, door de

vorengenoemde getuige *) afgelegd, aanneemt, dat bij benoemingen van reserve-officieren tot beroepsofficier met het verschil in opleidings-tijden, inderdaad rekening pleegt te worden gehouden, doch niet in dier voege, dat met nauwkeurigheid wordt nagegaan, hoe groot dat verschil is;

dat ook bij de benoeming van eisers met het verschil in opleidings-tijd rekening is gehouden, zij het niet in die mate, welke eisers billijk achten;

dat in dit verband nog van betekenis is hetgeen is vermeld in de Memorie van Toelichting op het Wetsontwerp, dat heeft geleid tot de „Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren”, met name voorzover daarin met betrekking tot de artikelen 5, 44 en 86 is geschreven:

„Als nieuw beginsel is daarin gebracht de vaststelling van een datum „van benoeming, welke werkelijk of fictief kan zijn en bepalend is voor „de plaats in de ranglijst. De artikelen moeten voorts in de eerste plaats „worden gezien als gevende een waarborg aan de officier, die normaal „doordient, dat in het algemeen officieren, die later dan hij tot een „rang worden benoemd, niet boven hem in de ranglijst plaats nemen; „daarnaast zijn voorschriften gegeven voor gevallen, waarbij de billijk- „heid gebiedt, dat van dat algemene beginsel wordt afgeweken.”;

dat, toen de benoeming van eisers tot kapitein der mariniers geschiedde, reeds vele personen op de ranglijst van de kapiteins der mariniers geplaatst waren en toepassing van evenbedoeld beginsel zou hebben meegebracht, dat eisers en de drie tegelijk met hen benoemde personen onder aan de ranglijst waren geplaatst, hetgeen evenwel uit een oogpunt van billijkheid niet is gebeurd, maar die vijf nieuw-benoemden, door hun een ouderdom in rang voor bevordering te geven te rekenen van 1 december 1951, zijn geplaatst boven een zestal na deze datum reeds benoemde kapiteins der mariniers;

dat eisers nu kennelijk van mening zijn, dat althans de billijkheid gebiedt, dat zij nog hoger op de ranglijst worden geplaatst;

dat evenwel naar 's Raads oordeel het onderhavige 7e lid, ook al geeft dit aan de Kroon geen, althans geen volstrekte, discretionnaire bevoegdheid, aan de Kroon toch wel — mede blijkens de woorden „zoveel mogelijk” — een ruime bevoegdheid geeft om in de aldaar genoemde gevallen te bepalen, welke plaats op de ranglijst uit een oogpunt van billijkheid moet worden gekozen;

dat het daarom niet tot de competentie van de Raad behoort een plaatsbepaling, welke hij eventueel billijk zou achten, te stellen boven die, welke de Kroon heeft gemeend te moeten kiezen, tenzij zou moeten worden geoordeeld, dat de Kroon van Haar bevoegdheid een gebruik heeft gemaakt, waartoe Zij bij afwegen der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet kon geraken;

dat voor een zodanig oordeel in het onderhavige geval geen reden bestaat — ook al kan de Raad de door eisers tegen hun plaats op de ranglijst ingebrachte bezwaren zeer wel begrijpen en ook billijken —

*) A. E. J. Blom, gewezen Hoofd Afd. Pers. Zaken van het Korps Mariniers. (Red.).

te minder nu hun van de zijde van de Minister van Marine, reeds vóórdat zij besloten van de mogelijkheid om in de beroepsdienst over te gaan gebruik te maken, duidelijk te kennen is gegeven, hoe hun ouderdom in rang als beroepsofficier zou worden bepaald en ieder der eisers op 16 december 1953 zelfs een verklaring heeft ondertekend, onder meer inhoudende dat hij verklaarde er mede in te stemmen, dat hij — na de applicatiecursus met gunstig gevolg te hebben doorlopen — bij zijn benoeming tot beroepsofficier der mariniers met behoud van de laatstelijk door hem beklede rang bij de Koninklijke marine-reserve zal worden ingepast in de beroepsranglijst, waarbij ter bepaling van de plaats in die ranglijst zal worden uitgegaan van een datum, liggende 2 jaar en 3 maanden na de datum van zijn benoeming tot reserve-officier der mariniers; zijnde bij het bestreden besluit gehandeld in overeenstemming hiermede;

dat aan het vorenstaande niet vermag af te doen, dat van de zijde van eisers zowel vóór als na 16 december 1953 tegen die inpassing in de ranglijst bezwaren zijn kenbaar gemaakt en deze op het Ministerie van Marine ook in overweging zijn genomen, daar dit geen reden is aan de door eisers ondertekende verklaring elke betekenis te ontzeggen;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat de Raad van oordeel is, dat het bestreden besluit omtrent de ouderdom in rang van eisers niet gezegd kan worden in strijd te zijn met voormeld 7e lid van artikel 5 der „Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren”;

Overwegende dat ook niet is gebleken, dat bedoeld besluit in strijd zou zijn met enig ander toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en evenmin, dat gedaagde bij het nemen van dat besluit van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waartoe de bevoegdheid is gegeven;

dat ook hieraan niet afdoet, of een hogere plaats van eisers op de ranglijst, en wel door hun fictieve benoemingsdatum althans niet later te stellen dan op 1 januari 1951, uit een oogpunt van billijkheid de voorkeur zou hebben verdiend;

Overwegende dat de door eisers in eerste aanleg ingestelde beroepen bij de aangevallen uitspraak mitsdien terecht ongegrond zijn verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

NASCHRIFT.

Veel van wat in het naschrift op de vorige uitspraak werd geschreven geldt ook hier. Ik mag echter nog op één punt de aandacht vestigen, en wel, dat de c.r. in deze uitspraak betekenis heeft gehecht aan de door de eisers ondertekende verklaring nopens hun inpassing in de beroepsranglijst. Bij het bestreden besluit was in overeenstemming hiermede gehandeld.

De c.r. hecht aan die verklaring althans deze betekenis, dat zij er „te minder” aanleiding toe kan geven aan te nemen, dat de Kroon bij het afwegen der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet tot Haar beslissing kon geraken.

De c.r. zegt dus niet, dat ware die verklaring niet getekend, hij tot een ander oordeel zou zijn gekomen.

Dat de eisers na de verklaring getekend te hebben bezwaren tegen hun inpassing naar voren hebben gebracht, mag er naar 's raads oordeel niet toe leiden aan die verklaring elke betekenis te ontzeggen.

Zowel in deze als in de vorige uitspraak laat de c.r. uitkomen, dat hij de bezwaren der eisers tegen hun plaatsing op de ranglijst wel kan begrijpen en billijken. Deze overweging draagt er toe bij te verduidelijken, dat het enkele billijkheidsoordeel van de rechter niet voldoende is om een besluit, in strijd met zijn billijkheidsoordeel nietig te verklaren. Daartoe is, gelijk reeds aangegeven, meer nodig. Het maakt dus duidelijk, dat de rechter zich er voor wenst te hoeden op de stoel der administratie plaats te nemen, al treedt hij wel in het oordeel — als ik in dit beeld mag doorgaan — of de stoel niet te wankel is. E. H. N.

WETGEVING.

RIJKSWET van 23 augustus 1956 tot verandering in de Grondwet bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199. (Stb. 435).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de Rijkswet van 26 april 1956 (Stb. 188) heeft verklaard, dat er grond bestaat om het daarbij vastgestelde voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in schrapping van de artikelen 198 en 199, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. De Grondwet ondergaat de onder II omschreven veranderingen.

II. De artikelen 198 en 199 van de Grondwet vervallen.

Lasten en bevelen, dat deze Rijkswet in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad* van Suriname, het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen en het *Gouvernementsblad* van Nederlands Nieuw-Guinea zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 23 augustus 1956. JULIANA.

De Minister-President,

Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,

De Minister van Oorlog en van Marine,

De Minister van Overzeese Rijksdelen a.i.,

W. DREES.

J. C. VAN OVEN.

C. STAF.

C. STAF.

Uitgegeven de zeventwintigste augustus 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

RIJKSWET van 23 augustus 1956 tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (artikelen 68, 180 en 195). (Stb. 436).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de Rijkswet van 26 april 1956 (Stb. 189) heeft verklaard, dat er grond bestaat om het daarbij vastgestelde voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, de bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. De Grondwet ondergaat de onder II—IV omschreven veranderingen.

II. In het eerste lid van artikel 68 van de Grondwet worden de woorden „zee- en landmacht” vervangen door: de krijgsmacht.

III. In het achtste lid van artikel 180 van de Grondwet worden de woorden „behorende tot de zee- of landmacht of tot enige andere gewapende macht” vervangen door: behorende tot de krijgsmacht.

IV. In artikel 195, eerste lid, van de Grondwet worden de woorden „zee- en landmacht” vervangen door: krijgsmacht.

Lasten en bevelen, dat deze Rijkswet in het *Staatsblad*, het *Gouvernementsblad* van Suriname, het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen en het *Gouvernementsblad* van Nederlands Nieuw-Guinea zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 23 augustus 1956.

JULIANA.

De Minister-President,

Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,

De Minister van Oorlog en van Marine,

De Minister van Overzeese Rijksdelen a.i.,

W. DREES.

J. C. VAN OVEN.

C. STAF.

C. STAF.

Uitgegeven de zeventwintigste augustus 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

WET van 23 augustus 1956 tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in de artikelen 90 en 195, tweede lid. (Stb. 445).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de wet van 26 april 1956 (*Stb.* 190) heeft verklaard, dat er grond bestaat om het daarbij vastgestelde voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. De Grondwet ondergaat de onder II en III omschreven veranderingen.

II. In het tweede lid van artikel 90 van de Grondwet vervallen de woorden „bij de zee- en de landmacht”.

III. In het tweede lid van artikel 195 van de Grondwet worden de woorden „zee of landmacht” vervangen door: krijgsmacht.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 23 augustus 1956.

JULIANA.

De Minister-President,

Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,

De Minister van Oorlog en van Marine,

W. DREES.

J. C. VAN OVEN.

C. STAF.

Uitgegeven de zevenentwintigste augustus 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

PUBLIKATIE van 29 augustus 1956 van de regeling der plechtige afkondiging van de op 23 augustus 1956 vastgestelde veranderingen in de Grondwet. (*Stb.* 446).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Aan allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut!

Overwegende, dat blijkens de Rijkswetten van 23 augustus 1956 (*Staatsblad* van het Koninkrijk der Nederlanden Nrs. 435—438, *Gouvernementsblad* van Suriname Nrs. 75—78, *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen Nrs. 90—93 en *Gouvernementsblad* van Nederlands Nieuw-Guinea Nrs. 54—57) en de wetten van 23 augustus 1956 (*Staatsblad* van het Koninkrijk der Nederlanden Nrs. 439—445) veranderingen in de Grondwet zijn vastgesteld;

dat volgens artikel 212 der Grondwet die veranderingen plechtig moeten worden afgekondigd en bij de Grondwet gevoegd;

Hebben goedgevonden en verstaan:

I. De plechtige afkondiging van de vastgestelde veranderingen in de Grondwet zal geschieden als volgt:

A. De Rijkswetten en de wetten van 23 augustus 1956, houdende

veranderingen in de Grondwet, worden in Nederland voorgelezen op 10 september 1956, des voormiddags half elf uur, in een plechtige openbare zitting van de Hoge Raad der Nederlanden, van elk der gerechtshoven en der arrondissementsrechtbanken, alsmede in iedere gemeente in of voor het huis der gemeente.

B. De Rijkswetten worden op 10 september 1956, des voormiddags half elf uur geldende plaatselijke tijd, tevens voorgelezen:

a. in Suriname;

in een plechtige openbare zitting van het Hof van Justitie en in of voor het paleis van de Gouverneur;

b. in de Nederlandse Antillen:

in een plechtige openbare zitting van het Hof van Justitie en in of voor het paleis van de Gouverneur;

c. in Nederlands Nieuw-Guinea:

in een plechtige zitting van het Hof van Justitie en in of voor het paleis van de Gouverneur.

De voorlezingen in of voor het huis der gemeente en in of voor de genoemde paleizen geschieden op voor het publiek toegankelijke plaatsen.

Van de voorlezingen in de zittingen van de Hoge Raad der Nederlanden, de Hoven van Justitie, de gerechtshoven en de arrondissementsrechtbanken worden processen-verbaal opgemaakt.

II. De blijkens voormelde Rijkswetten en wetten veranderde en toegevoegde bepalingen van de Grondwet vormen van het ogenblik der plechtige afkondiging af, met de onveranderd gebleven bepalingen, de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden.

Onze Ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van Overzeese Rijksdelen zijn belast met de uitvoering van deze publikatie, welke zal worden geplaatst in het *Staatsblad* van het Koninkrijk der Nederlanden, het *Gouvernementsblad* van Suriname, het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen en het *Gouvernementsblad* van Nederlands Nieuw-Guinea.

Soestdijk, 29 augustus 1956.

JULIANA.

De Minister-President,

Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Justitie,

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,

De Minister van Overzeese Rijksdelen a.i.,

W. DREES.

J. C. VAN OVEN.

J. C. VAN OVEN.

C. STAF.

Uitgegeven de dertigste augustus 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Onprettige consequenties van een voor verschillende interpretaties vatbaar advies van de militaire arts.

Een kort geleden door de Krijgsraad te Velde Zuid behandelde strafzaak (art. 117, subs. art. 116 WMSr.) tegen een recruit, in opleiding

bij een der Infanterie-depôts, was voor mij aanleiding het daarbij aan de dag getreden risico van een minder duidelijk advies van de militaire arts ter plaatse te bespreken; in verband hiermede lijkt het mij gewenst over deze zaak een en ander te vermelden.

De recruit A., in de eerste periode van de elementaire opleiding, vervoegde zich — niet voor het eerst — op het ziekenrapport, waar de arts na onderzoek „4 dagen lichte dienst” adviseerde.

Betrokkene volgt die morgen de op het oefenprogramma voorkomende uren Geestelijke Verzorging en Inwendige Dienst doch meldt zich vóór de aanvang van het volgende uur: Beoefening (o.a.) van de „tjiger-, sluiptgang”, bij de sergeant-instructeur met de mededeling, dat hij van de dokter „lichte dienst” heeft gekregen en „dus niet aan de tjiger-, sluiptgang meedoet”.

De sergeant-instructeur, misschien ook in verband met de wijze waarop A. dit mededeelt, bepaalt: „Meedoen; er is hier in het Depôt „alleen maar lichte dienst, en ook tigersluiptgang valt daaronder!” Vooraf had de pelotonscommandant, volgens A., hem al naar de sergeant gestuurd, met de opmerking dat hij met dat advies van de dokter geen . . . te maken had.

A. deed dus met het peloton mee, doch bleef halverwege op de heenweg achter; hierna volgde de opdracht om het peloton, dat inmiddels al weer terug kwam kruipen, op de terugweg bij te houden. A. deed dit aanvankelijk, doch bleef weer achter. Toen nu de instructeur hem weer aanspoorde, sprong A. plotseling, in woede ontstoken, op en ging met zijn intussen getrokken bajonet onder het uiten van bedreigingen tegenover zijn instructeur staan. Deze trok zich hiervan niets aan en nam A. mee naar de pelotonscommandant; A. herhaalde daar zijn dreigementen toen deze opdracht gaf hem in voorlopig arrest te zetten; de sergeant ontnam hem de bajonet en bracht hem, nog steeds van woede huilende, naar de wacht. Daarop volgde verwijzing van A. naar de Krijgsraad.

Tijdens het huishoudelijk onderzoek bleek, dat A. reeds voordat hij in dienst kwam voor zijn rug onder medische behandeling was en dat hij daarvoor bestraald was.

Bij navraag bij de arts blijkt thans, dat deze, toen hij voor A. „lichte „dienst” adviseerde, stellig meende, dat men A. niet aan voor hem absoluut ongeschikte oefeningen zoals de beoefening van tigersluiptgang zou laten meedoen; hij moest echter toegeven, dat A.'s militaire chefs, niet op de hoogte met de redenen voor dit advies, moeilijk konden weten welke oefeningen wèl en welke nièt geschikt waren voor A. Echter meende de arts, dat de tigersluiptgang zeker nimmer als „lichte „dienst” kon worden aangemerkt, zij het dan dat een groot verschil gemaakt moest worden tussen de beoefening hiervan tijdens de veld-dienst en die in de kazerne, op het exercitieterrein, waarbij de recruten in deze voortbewegingsmethode op rustige wijze geïnstrueerd worden.

De arts gaf voorts toe, dat het door hem in dit geval gegeven advies bij nader inzien onduidelijk en onvolledig was geweest. Hij stemde in met de zienswijze dat nadere precisering in gevallen als het onder-

havige altijd nodig is; hij zegde toe zich in den vervolge in voorkomende gevallen, zo het door hem te geven advies daartoe aanleiding zou kunnen geven, met de betrokken commandanten te zullen verstaan.

Voor wat het verdere verloop van de zaak tegen A. betreft, zij vermeld, dat de Krijgsraad bij zijn uitspraak rekening heeft gehouden met de omstandigheid dat A. tengevolge van een onduidelijk medisch advies en verkeerde interpretatie daarvan in een situatie was geraakt, waaruit hij geen uitweg meer zag, zodat hij, in machteloze woede ontstoken, zijn instructeur en pelotonscommandant — zonder evenwel gevaarlijk te zijn — „bedreigd” heeft. A. werd tot een vrijheidsstraf veroordeeld, welke tegen de in voorlopig arrest doorgebrachte tijd wegviel.

Uit het bovenstaande blijkt mijns inziens wel duidelijk, hoe noodzakelijk het is, dat de militaire arts bij het vaststellen van zijn oordeel over de „dienstgeschiktheid” van de militair die het ziekenrapport bezoekt, ten aanzien van de militair die *beperkt* dienst kan doen, in zijn advies de aard van die beperking duidelijk aangeeft, zodat geen gevaar voor verkeerde interpretatie bestaat. Is de mogelijkheid tot misverstaan niet geheel uitgesloten, dan moet de medicus de commandant van zijn patiënt mondeling inlichten. De gezondheid van deze laatste kan er tenslotte mee gemoeid zijn.

Ik wil hieraan nog toevoegen, dat de militaire arts, die wegens onbekendheid met diverse onderdelen van het oefenprogramma in twijfel verkeert of hij zijn patiënt al of niet aan bepaalde oefeningen kan laten deelnemen, zich van de aard van die oefeningen op de hoogte dient te stellen, hetzij door navraag of bijwoning, doch bij voorkeur door er ook eens zelf aan mee te doen!

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat de A.D.A. (Algemene Dienstaanwijzingen) van de Inspectie Geneeskundige Dienst Koninklijke Landmacht het in dit geval gegeven advies („lichte dienst”) in het geheel niet kent; dit behoeft echter voor de militaire arts geen beletsel te zijn om dit advies toch te geven: in punt 9 (ad a en b) worden slechts voorbeelden genoemd; het in het bovenstaande gesignaleerde risico van onjuiste interpretatie houdt echter naar mijn gevoelen een aansporing in om met het geven van een dergelijk advies in den vervolge voorzichtig te zijn.

Mr L. F. DE GROOT, Lt.-Kolonel M.J.D.

Artikel 150 Wetboek van Militair Strafrecht.

Naar aanleiding van de opmerkingen van Mr W. J. SMITS *onder* bovenstaand opschrift in M.R.T. XLIX (1956) blz. 509/510 maakt Mr A. TH. MAAGDENBURG ons erop opmerkzaam dat in de tweede alinea een verkeerd artikel van de Dienstplichtwet is aangehaald. Mr SMITS stelt aldaar het strafbare feit van artikel 150 W.M.Sr. tegenover overtreding van artikel 47 Dienstplichtwet; dit artikel regelt echter een uitbreiding van artikel 141 W.Sv. De door de auteur bedoelde overtreding vindt men in artikel 45 van de Dienstplichtwet.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Plaatsing in de tuchtclassse als therapie voor ingebeeldde kwalen?

door

Mr L. F. DE GROOT,
Luitenant-Kolonel M.J.D.

Wie dit opschrift leest zal zich vermoedelijk afvragen of deze titel niet op een vergissing berust. Heeft niet de Chef van de Generale Staf reeds lang geleden bepaald, dat commandanten, die oplegging van de krijgstuchtelijke straf van plaatsing in de tuchtclassse overwegen, vooraf de militaire arts en zelfs zo nodig de psychiater moeten raadplegen, zulks om te voorkomen, dat deze straf wordt opgelegd aan militairen, die zich wegens psychische defecten niet aan de krijgstucht kunnen aanpassen? Een voorschrift, dat het resultaat was van klachten van de Commandant van het Depôt voor Discipline, dat onder de in de tuchtclassse geplaatsten herhaaldelijk psychisch gestoorde bleken te zijn, die in feite reeds lang afgekeurd hadden moeten zijn en dan ook meestal reeds dadelijk na hun komst in het Depôt door de psychiater voor afkeuring met S5 moesten worden voorgedragen.

Het streven was dus om, mede met het oog op de doeltreffendheid van de straf — welke immers ten opzichte van psychisch minder normalen op zijn minst twijfelachtig was — te voorkómen dat het Depôt voor Discipline als het ware deels zou ontaarden in een soort sanatorium, waar geestelijk onvolwaardigen aan een strengere krijgstucht zouden moeten worden onderworpen, welke hen tóch niet tot normale militairen zou kunnen omvormen. Het Depôt toch mocht niet worden een verlengstuk van een neurose-hospitaal, doch moest een instelling blijven waar onwilligen weer in het gareel gebracht worden; onwilligen, niét psychisch onmáchtigen.

De grens is echter moeilijker te trekken dan men bij oppervlakkige beschouwing zou menen. En er viel, naar het scheen, vermoedelijk wel iets te zeggen voor de poging, door een Korpscommandant op advies van de psychiater én van de Verwijzingsofficier ondernomen, om door plaatsing in de tuchtclassse een militair, die waarschijnlijk alleen een „malade imaginaire” is, van deze „kwaal” te genezen, waarbij dus het initiatief tot oplegging van de straf niet van de strafoplegger kwam, doch van medische zijde. Dit experiment, dat ik hieronder nader zal beschrijven, was aanleiding tot het stellen van bovenstaande titel; een experiment, dat overigens op een fiasco uitliep.

De recruit M. had reeds op de dag van zijn opkomst voor eerste oefening bij de geneeskundige inspectie over zijn buik geklaagd; bij onderzoek werden geen afwijkingen ontdekt. Enige dagen later voegde hij zich, huilende, weer bij de arts, die hem liet opnemen, hem onderzocht, niets vond, doch hem naar het Militair Hospitaal in Den Haag zond; resultaat: „buik overdreven drukpijnlijk, geen afwijkingen”, voorts advies van de chirurg: „niets van aantrekken”. Korte tijd later wederom klachten en onderzoek, waarbij niets werd geconstateerd.

Doch M. liep een week later nog krom van de pijn, waarop de onderdeelarts revisie van het eerste oordeel in Den Haag aanvraag. Antwoord na onderzoek: „geen afwijkingen, streng aanpakken”. Enige weken later kwam M. weer met dezelfde klachten, waarop hij naar de internist van het Centraal Militair Hospitaal werd verwezen, die na onderzoek verwijzing naar de psychiater aanried. De districtpsychiater adviseerde na onderzoek herclassificatie met S5, doch te 's-Gravenhage werd geadviseerd niet aan de klachten toe te geven en M. dienst te laten doen. In de hierop volgende periode is M. vrijwel voortdurend in observatie en behandeling geweest, deels als lopend, deels als liggend patiënt. Op 1 juni liep hij rechtop en ging hij met verlof. Korte tijd na terugkomst volgde een herhaling: M. liep weer krom en werd weer in behandeling genomen.

Na ontslag uit de Ziekenzaal 4 dagen kwartierziek te bed, doch reeds na twee dagen wederom op het ziekenrapport. De onderdeelarts heeft hem toen rapport aangezegd, doch tevens zich telefonisch met het Hoofd der Sectie Geestelijke Gezondheidszorg in verbinding gesteld: deze adviseerde M. voor streng arrest voor te dragen en, zo dit niet hielp, voor plaatsing in de tuchtclassse. De onderdeelarts rapporteerde aan M.'s Commandant, dat hij, na uitvoerig onderzoek door verschillende artsen van chirurgische en interne poliklinieken (drie maal), door de districtpsychiater en door het plv. Hoofd Geestelijke Gezondheidszorg IGDKL, alsmede door eigen langdurige observatie, tot de conclusie was gekomen, dat „de aard der klachten en de reacties op het „onderzoek en de behandeling van M. reeds sinds zijn opkomst in het „geheel niet in overeenstemming zijn met zijn zeer geringe afwijkingen „waarvoor hij de laatste acht jaar zelfs geen arts geraadpleegd heeft”. „Na overleg met het Hoofd Geestelijke Gezondheidszorg IGDKL”, aldus het rapport, „is derhalve op hem de formulering van toepassing: „„„wekt de indruk zich door overdrijving van zijn klachten aan de „„„dienst te hebben onttrokken”.”

De Korpscommandant vond nu termen aanwezig om op grond van artikel 101, 1e lid subsidiair artikel 131 van het Wetboek van Militair Strafrecht, een huishoudelijk onderzoek te doen houden en deze zaak ter verdere behandeling aan Auditeur-Militair en Verwijzingsofficier toe te zenden; hij was dus aanvankelijk van oordeel dat deze zaak niet voor krijgstuuchtelijke behandeling in aanmerking kwam.

Na de verzending van het dossier aan de Auditeur-Militair werd nog het resultaat van het laatste onderzoek door de psychiater te 's-Gravenhage ontvangen; hieromtrent deelde de onderdeelarts mede, dat bij M. geen verandering in de toestand was gekomen, dus gehandeld diende te worden zoals afgesproken: „bij onwilligheid of tegenwerking plaatsing „in Nieuwersluis”; hij meldde verder dat het oordeel in Den Haag luidde, dat dit wenselijk was, daar „aller ogen in de omgeving van M. „op deze zaak gevestigd zijn en een eventuele afkeuring vanuit het „onderdeel derhalve uit moreeloverwegingen onjuist zou zijn”; dat plaatsing in de tuchtclassse een positieve invloed op betrokkene zal uitoefenen, werd in Den Haag geenszins uitgesloten geacht.

Dit schrijven werd alsnog aan de Auditeur-Militair toegezonden ter bijvoeging in het dossier.

De Verwijzingsofficier besliste vervolgens, conform advies van de Auditeur-Militair, dat de zaak krijgstuuchtelijk kon worden afgedaan, waarbij hij zich uitdrukkelijk achter het advies van de Psychiater in Den Haag schaarde.

De Korpscommandant, die dus, zoals gezegd, zelf niet het initiatief tot plaatsing in de tuchtklasse had genomen, volgde thans deze deskundige adviezen op en legde drie maanden tuchtklasse op, met de strafreden: „Ondanks dat hij meerdere malen hiervoor is gewaar- „schuwd, volhard bij zijn klachten over zijn gezondheidstoestand, welke „blijkens een zeer nauwkeurig onderzoek — door verschillende artsen „— niet in overeenstemming zijn met zeer geringe afwijkingen, waar- „voor hij de laatste 8 jaar zelfs geen arts heeft geraadpleegd. Derhalve „de indruk gewekt, door overdrijving zijner klachten van de dag van „opkomst in werkelijke dienst op 4 April 1956 tot heden (17/7) zich „aan de dienst te hebben onttrokken.” Ingevolge bij beschikking van de Verwijzingsofficier gegeven machtiging-vooraf werd onder deze strafoplegging de aantekening gesteld dat de Commandierend Generaal met deze afdoening had ingestemd, na de Auditeur-Militair te hebben gehoord.

Ik zal thans geheel buiten beschouwing laten de bezwaren welke wellicht tegen de omschrijving van de strafreden kunnen worden aangevoerd; ook zal ik het niet hebben over het bezwaar tegen de vooraf gegeven instemming met een strafoplegging, die nog plaats moet vinden en wel eens geheel anders kan uitvallen dan de Verwijzingsofficier bedoeld heeft. Ik beperk mij dus tot het relaas over de ten aanzien van M. gevolgde procedure.

M. werd dus naar Nieuwersluis gezonden, waar hij, *nog steeds krom lopende*, werd afgeleverd; men deed hier letterlijk alles om M. te genezen: de Commandant van het Depôt en de psychiater onderhielden zich herhaaldelijk langdurig met hem en trachtten hem tot het inzicht te brengen dat hem niets mankeerde, echter volkomen tevergeefs. Ook een gesprek van de Commandant met zijn vader had geen succes. Na ongeveer een maand moest men hem naar het Neurose-Hospitaal zenden, daar nu het gevaar bleek te bestaan, dat M. door het halsstarrig volharden in zijn ingebeelde kwaal inderdaad zou kromgroeien!

Men staat daar nu voor de moeilijke taak te trachten M., die zich in de diensttijd het kromlopen eigen maakte, weer recht te krijgen. . . .

Voor een goede beoordeling van het geval is het nodig iets omtrent M.'s achtergrond mede te delen.

M. komt uit een gezin waar hij sedert een buikoperatie op 12-jarige leeftijd in alle opzichten gespaard en ontzien is, waar vader en moeder hem steeds met allerlei zorgen en aanmaningen om zich toch vooral niet te vermoeien en op te passen met zijn gezondheid, omringden. Steeds werd en wordt hem gezegd toch om zijn buik te denken en omgekeerd zocht hij, omdat hij daarmee kennelijk succes had, zijn

toevlucht in buikklachten, wanneer hij ergens geen zin in had. Hij is thuis het verwende jongetje. Hij zegt tegen de dienst geen bezwaar te hebben, als hij maar iedere week naar huis mag (!).

Volgens alle medici, die hem onderzocht en behandeld hebben, staat het wel vast, dat M. fysiek gezond was, toen hij in dienst trad en onmogelijk nog last kon hebben van de gevolgen van een operatie van acht jaar geleden; niettemin bestaat nu door de voortdurende suggestie van zijn omgeving thuis en door zelfsuggestie het gevaar, dat hij wél fysieke afwijkingen krijgt en houdt en dat hij niet meer rechtop zal kunnen lopen!

Hij kwam recht van lijf en leden in dienst, hij vluchtte toen, als verwend en altijd ontzien zoontje, voor de „hardheid” van de militaire dienst in zijn, duidelijk ingebeelde, klachten, en in de uiterlijke demonstratie van het kromlopen. Het is dus nu, nadat alles wat men met hem geprobeerd heeft geen ander resultaat heeft gehad dan dat hij permanent krom loopt, ter voorkoming van de consequentie dat hij „in en „door de dienst” krom gegroeid zal zijn, noodzakelijk dat men hem tracht te genezen. Echter daar, waar dit behoort te geschieden: in een psychiatrische inrichting.

Zoals ik boven reeds opmerkte, is het dikwijls zeer moeilijk in gevallen als deze de grens te bepalen. Het schijnt daarom dienstig een ander geval te beschrijven, dat met het bovenstaande zeer veel overeenkomst vertoont, doch waarbij de oplegging van de straf op steviger basis berustte.

Een recruit bij een ander Infanteriedepôt kwam, evenals M., normaal in dienst, doch vervoegde zich reeds kort hierna met reumatische klachten op het ziekenrapport. Ook hier werd bij onderzoek niets gevonden en luidde het advies van de arts: dienstdoen. Ook hier bleven de klachten aanhouden, volgden herhaalde onderzoeken, zowel bij het onderdeel als in Den Haag. De man werd 12 à 13 maal onderzocht, steeds zonder resultaat en steeds met het advies hem behoorlijk aan te pakken.

Na zijn laatste bezoek aan de neuroloog in Den Haag bleef hij voor de zoveelste maal „ziek thuis”; toen hij daarna weer op het appèl verscheen, droeg hij lage schoenen en vertoonde een briefje van de neuroloog, waarin hem het dragen van lage schoenen werd toegestaan. Bij nader onderzoek bleek hij dit briefje te hebben vervalst: „hoge” had hij door „lage” vervangen. Nu ook bleek dat hij de hem door de neuroloog meegegeven brief aan de Chef MGD van het Depôt had geopend en achtergehouden: hierin was immers wederom vastgesteld dat hij simuleerde en dat hij stevig aangepakt moest worden. Toen nu ook nog, terwijl hij tijdens het ingestelde huishoudelijk onderzoek in voorlopig arrest zat, een brief van zijn verloofde werd onderschept, waarin deze hem aanspoorde in zijn houding te volharden, omdat vele jongens op deze manier aan de militaire dienst hadden weten te ontkomen, besloot de Regimentscommandant hem in de tuchtklasse te plaatsen.

In dit geval, evenals in dat van M, zeer conscientieus medisch onder-

zoek, vele malen herhaald en steeds met hetzelfde resultaat; de vader had brieven geschreven, waarin hij op een beweerde erfelijke belasting van zoonlief wees: de moeder was zwaar reumatisch; getuigenverklaringen van bureu werden toegezonden en een medische verklaring van de huisdokter beloofd. Toen deze eindelijk kwam, was de inhoud echter volkomen nietszeggend.

Over de ervaringen met deze militair in de tuchtklasse zijn geen bijzonderheden bekend; aangenomen kan worden dat het daar normaal met hem verloopt.

Hoewel deze zaak eensdeels veel gelijkenis vertoont met het geval M., was hier bovendien duidelijk bedrog in het spel; de strafoplegger had het hierdoor gemakkelijker, want alleen al op grond van dit bedrog was, in verband met de medische adviezen om betrokkene stevig aan te pakken, plaatsing in de tuchtklasse volkomen gerechtvaardigd.

Hier kwam het initiatief echter van de commandant en niet, zoals bij M., van de zijde van de adviserende instanties. Wel bevalen de militaire artsen in dit geval stevig aanpakken aan, doch zij lieten de wijze waarop dit moest geschieden, terecht, aan de commandant over; de doorslag gaf hier het gebleken bedrog.

In het geval M. was de commandant, ondanks de schijn en ondanks de medische adviezen, aanvankelijk — en ook later — niet van bedrog overtuigd; hij meende geen krijgstuhtelijke correctie te moeten toepassen, doch de beslissing aan de Krijgsraad te moeten overlaten.

Formeel, theoretisch, had hij daarna zelfs het pertinente advies van den Haag (psychiater én Verwijzingsofficier!) nog niet behoeven op te volgen, doch het is volkomen logisch, dat hij conform handelde.

Uit het verloop van deze gevallen blijkt duidelijk hoe uiterst voorzichtig men moet zijn bij de toepassing van de krijgstuhtelijke straf van plaatsing in de tuchtklasse; naast het bestaande voorschrift voor commandanten, die oplegging van deze straf overwegen, om vooraf medisch advies in te winnen, lijkt een ernstige waarschuwing op haar plaats aan medici én commandanten, om in twijfelgevallen de uiterste voorzichtigheid in acht te nemen, enerzijds bij het geven van advies, anderzijds met betrekking tot de opvolging van een advies tot plaatsing in de tuchtklasse. Men dient te bedenken, dat dit instituut, zoals in de aanvang reeds werd gezegd, geen „verlengstuk” is van een neurosehospitaal en niet is een inrichting waar psychiatrische twijfelgevallen bij wijze van experiment ter genezing behoren te worden opgenomen.

Plaatsing in de tuchtklasse als therapie voor ingebeeelde kwalen?

Antwoord aan Mr L. F. de Groot, Luitenant-Kolonel M.J.D.
van de

Luitenant-Kolonel-Arts PH. P. BIEGER,
Hoofd Sectie Geestelijke Gezondheidszorg/IGDKL.

De Lt.-Kol. DE GROOT was zo vriendelijk mij zijn artikel ter lezing te geven en ik maak gaarne gebruik van de geboden gelegenheid om op het in dit artikel beschreven probleem in te gaan, aangezien niet

altijd en overal wordt begrepen, dat de militaire psychiatrie (en misschien ook de militaire rechtspraak?), vooral in oorlogstijd, bij al zijn beslissingen ernstig rekening moet houden met de mogelijke invloed van deze beslissingen op de groep, het moreel, de gevechtsbereidheid.

Indien de Overste DE GROOT schrijft over „militairen, die zich „wegens psychische defecten niet aan de krijgstucht kunnen aanpassen”, raakt hij al direct een militair-psychiatrisch kernprobleem.

Zijn de I2-, S2- of S3- geclassificeerden psychisch defect en kunnen zij zich aan de krijgstucht aanpassen? Indien men onder psychisch defect verstaat: afwijkend van de norm, dan zijn zij zeker psychisch defect, doch in de praktijk, óók in oorlogstijd, bruikbaar. Kunnen zij zich aanpassen? Zonder twijfel, doch uitsluitend in een voor hen geschikte functie en dan nog afhankelijk van de kwaliteit van het moreel c.q. van het leiderschap van de commandant. Bij een slecht moreel zijn het juist deze psychisch defecten, die het eerst aanpassingsstoornissen gaan vertonen. Als indicator van de kwaliteit van het moreel zijn zij dus van grote waarde.

Preventie is de hoofdzaak van de Militair Geneeskundige Dienst. Voor de militaire psychiater houdt dit in, dat hij als adviseur van zijn commandant zijn volle aandacht besteedt aan de moreelszorg. Immers slecht moreel (d.w.z. slecht leiderschap) uit zich direct in toename, zowel van het aantal disciplinaire vergrijpen als van het aantal verwijzingen naar de districtpsichiater. De wekelijkse statistiek voor zenuwziekten geeft onmiddellijk aan in welke onderdelen een slecht moreel heerst en de militaire psychiater zal de commandant daarop wijzen. Voor de militaire psychiater zijn, evenals voor de commandant, de begrippen: moreel, discipline, leiderschap, gevechtsbereidheid, van het grootste belang.

Een ander principe van de militair-geneeskundige dienst is, dat in wezen het groepsbelang boven dat van de individuele soldaat gaat. Vanzelfsprekend zal de militaire arts alles doen om de zieke of gewonde militair zo goed mogelijk te helpen, niet alleen op grond van zijn arts-zijn, doch ook omdat verlies van vertrouwen in de militaire arts tot groepsdesintegratie (moreelsverval) zal leiden. Voor de militaire psychiater houdt het bovenstaande in, dat hij, evenals zijn commandant, in hart en nieren militair moet zijn, doch daarnaast is hij arts. Dit laatste opent soms een gemakkelijke weg om moeilijke soldaten langs een medisch kanaal uit het leger te doen verwijderen. Althans vele commandanten trachten de arts hiertoe te bewegen. In wezen is dit natuurlijk onjuist. Aan de andere kant wordt de militaire psychiater verfoeid indien hij een soldaat, die bv. voor de troep een majoor afranselt, medisch afkeurt op grond van een geestelijke stoornis.

Het nare met de psychisch defecte mens is, dat deze onbewust streeft naar winst door middel van zijn ziekte en dat simulatie of onwilligheid bij lang volhouden overgaan in ernstige ziektebeelden. De onbewuste vlucht in de ziekte is een geliefd middel om winst te bereiken. Zo zal aan boord van een oorlogsschip geen oorlogsneurose ontstaan (dit heeft geen enkele zin en is zelfs gevaarlijk); de oorlogs-

neurose ontstaat als het schip gemeerd is. Een snel terugtrekkend leger heeft geen oorlogsneurosen; ziek melden betekent hier immers bij de medische dienst blijven dwz. in de achterhoede!

Militair-psychiatrisch geredeneerd is het wenselijk de militair, die „neurotisch” is, — doch daarom nog niet indisciplinair behoeft te handelen en zeker toerekeningsvatbaar is — bij onbruikbaarheid wegens indisciplinaire handelingen niet langs medische kanalen af te keuren, doch administratief te verwijderen. Theoretisch is dit in ons leger mogelijk, doch in de praktijk gebeurt dit nauwelijks in tegenstelling tot het Amerikaanse leger waar de commandant deze mensen voor (oneerval) ontslag kan voordragen, waardoor zij hun „Veteran's” rechten verliezen.

In die gevallen, waarbij een neurotische militair een ernstige overtreding begaat en het hele onderdeel gespannen afwacht wat er gaat gebeuren, heb ik altijd geadviseerd de betrokken militair zo spoedig mogelijk naar Nieuwersluis te sturen om hem na een observatieperiode aldaar eventueel af te keuren. Ik heb daarbij bewust de mogelijkheid van fixatie of verergering der klachten aanvaard, evenals de chirurg bewust de risico's van een operatie aanvaardt.

Door deze handelwijze blijft het moreel van de troep goed en de praktijk heeft uitgewezen, dat de meeste „onmachtigen” zich in het Depôt voor Discipline prachtig herstellen. (Het is mij nog steeds niet duidelijk of dit succes aan de in het Depôt gevolgde methode, òf aan de persoon van de bezielende commandant is te danken).

Men zou kunnen opmerken dat deze handelwijze voor het moreel in het Depôt ongunstig zou kunnen zijn, omdat dáár de S5 dan óók langs medische kanalen wordt afgevoerd. De observatie-periode wordt echter in een apart paviljoen doorgevoerd en van moreelsdaling is geen sprake.

Thans wil ik nog gaarne een beschouwing wijden aan de beide door Overste DE GROOT in zijn artikel besproken gevallen.

Voor de oppervlakkige lezer wordt hier de suggestie gewekt van twee gevallen, waarvan één met foute en één met goede indicatiestelling voor plaatsing in Nieuwersluis. Bestudeert men de beide gevallen echter nauwkeurig dan kan deze formulering geen stand houden. In werkelijkheid is hier sprake van één militair waarbij Nieuwersluis geen succes had en één waarbij dit waarschijnlijk wel het geval zal zijn.

Naar mijn mening moeten de gevallen, door Overste DE GROOT besproken, niet in de eerste plaats gezien worden in contrast met elkaar, doch parallel aan elkaar: de overwegingen tot plaatsing in Nieuwersluis zijn in ieder geval bij beide militairen gelijk geweest. Bij de bespreking van de adviezen tot plaatsing in Nieuwersluis moeten enerzijds de factoren ten aanzien van de militairen als individu, anderzijds groepspsychologische factoren in aanmerking worden genomen.

a. *De individuele factoren.*

Zoals ik reeds opmerkte zijn de twee gevallen door Overste DE GROOT ten onrechte als antipoden gezien. Hoe echter kan dan een scherp-

zinnige observator tot een dergelijke onjuiste probleemstelling komen? Vermoedelijk door de grote moeilijkheden die verbonden zijn aan de fijnere differentiëring tussen hysterie enerzijds en simulatie anderzijds. Waar het bij de militair M. zelfs de medicus-specialist moeite heeft gekost het ingewikkelde kluwen van hysterie en simulatie, dat bij M. bestaat en bestond, te ontwarren, mag men het de niet in deze materie ingewijde niet kwalijk nemen, dat hij daarin het spoor is kwijt geraakt. Om deze differentiëring namelijk draait de hele zaak, juist bij de militair M.

Hoewel hij dit woord niet noemt, beschrijft Overste DE GROOT in het geval M. een hystericus (i.c. een zieke, lijdende aan een psychiatrische afwijking) en in het geval van de andere recruit een simulant en bedrieger.

Zelfs indien de psychiaters deze zienswijze hadden gedeeld, zou voor M. echter *toch* Nieuwersluis zijn geadviseerd. De militair M. is vanzelfsprekend *niet* naar Nieuwersluis gegaan om te trachten hem aldaar als „malade imaginaire” van zijn kwaal te genezen. M. vertoont weliswaar enerzijds duidelijk verschijnselen van het ziektebeeld der hysterie, doch anderzijds zijn even duidelijk simulatie en bedrog aanwezig.

Leest men de beschrijving van M. door de Overste DE GROOT aandachtig na, dan komen zowel de hysterische facetten als de simulatie toch wel duidelijk naar voren, alleen is de simulatie als zodanig miskend. Als Overste DE GROOT vaststelt dat M. steeds — ook thuis — „zijn toevlucht in buikklachten zocht wanneer hij ergens geen zin in „had” dan hebben wij te maken met het begrip „simulatie” (*bewust* voorwenden van klachten of verschijnselen). Ik kan hieraan toevoegen dat zowel uit de mededelingen van de onderdeel-arts als door observatie van artsen van mijn sectie vaststaat dat M. simuleert. (Toen M. na zijn eerste onderzoek ter Sectie Geestelijke Gezondheidszorg werd nagekeken, bleek dat hij tot de hoek van de straat krom liep en daarna rechtop; bij het tweede onderzoek kwam hij min of meer rechtop binnen, doch was bij het weggaan weer krom, etc.). Het spreekt vanzelf dat ook de hysterische facetten in M.'s persoonlijkheidsstructuur van het begin af aan onderkend zijn.

Voor wat de individuele overwegingen in deze aangelegenheid betreft, is het dan ook een punt van rijp beraad geweest of Nieuwersluis op M. een gunstige invloed zou hebben of niet. De verhouding hysterie-simulatie lag zodanig, dat tenslotte de voorzichtige formulering werd gekozen, dat een positieve invloed van plaatsing in de tuchtklasse „geenszins uitgesloten werd geacht bij M.” De districtpsychiater — die adviseerde betrokkene af te keuren met S5 — was geneigd méér de nadruk te leggen op de hysterische verschijnselen en deze overwoog te weinig de factoren van groepspsychologische aard die hierna nog besproken zullen worden.

Resumerend kan dus gezegd worden dat — voor zover het overwegingen t.a.v. de *individu* M. betreft — het advies tot plaatsing in Nieuwersluis berustte op de duidelijk aanwezige *simulatie* en op de *onwil* van M. om althans te *proberen* dienst te doen.

De plaatsing is geen succes geworden. Er is in Nieuwersluis niet, zoals Overste DE GROOT schrijft, getracht hem tot het inzicht te brengen, dat hem niets mankeerde. Integendeel, de psychiater aldaar heeft betrokkene voorgehouden, dat hij lichte en ongevaarlijke afwijkingen had, waarvoor hij behandeld zou worden en waarvan hij zeer goed zou kunnen genezen, maar die hem in ieder geval niet konden verhinderen de militaire dienst naar behoren te vervullen.

Betrokkene is in Nieuwersluis intensief physico-therapeutisch behandeld. Toen bleek, dat de paedagogische vooruitzichten bij M. niet gunstig waren, en hij dus niet in Nieuwersluis te handhaven was, is hij dan ook consequent aan de boven beschreven gedragslijn overgeplaatst en wel naar het Militair Oefenings- en Herstellingsoord „Aerdenburg” te Doorn (hetwelk geen psychiatrische inrichting is), voor de verdere behandeling van zijn klachten, en *niet* naar het Neurose Hospitaal in Austerlitz, waar men ook weinig met M. zou hebben kunnen beginnen.

b. *De groepspsychologische factoren:*

Het heeft mij verwonderd dat de Overste DE GROOT, als militair, bij de beschrijving van zijn beide gevallen in een militair tijdschrift, in zijn beschouwingen heeft verzuimd het punt van de groepspsychologische factoren aan te roeren (behalve dan als aanhaling van het onderdeel van mijn dienst).

Waar nu de individuele factoren een plaatsing van M. in Nieuwersluis rechtvaardigen, is zulks nog veel meer het geval uit groepspsychologische overwegingen. Immers, herhaaldelijk en met nadruk is steeds door de onderdeelarts naar voren gebracht en door mij als volkomen juist erkend, dat met het geval M. een moreelsprobleem van grote betekenis gemoeid was.

De hele troep in het depôt in quaestie wist dat M. van simulatie werd beschuldigd en zijn kameraden beschouwden hem ook inderdaad als zodanig. De ogen van alle militairen waren gevestigd op M. en op de afloop van dit conflict tussen het militaire gezagsapparaat en de simulerende, onwillige militair M. Zelfs in het geval, dat de opinie van de districtpsychiater (S5) door mij was gedeeld, zou ik in *dit* stadium geadviseerd hebben de medische afkeuring van M. te laten plaats vinden in het Depôt voor Discipline. Het is goed er op te wijzen dat deze gedragslijn meermalen wordt gevolgd, met instemming en medewerking van de Commandant en de psychiater van het Depôt voor Discipline.

Ook op deze grond was derhalve het advies tot plaatsing van M. in Nieuwersluis dringend geïndiceerd. Wat betreft de consequenties van de gehele gang van zaken voor de toekomst, behoeft geen ongerustheid te bestaan. Het is zeker niet juist om te stellen dat wij thans in de noodzaak verkeren om M. (coûte que coûte) te genezen van zijn krom lopen ter voorkoming van de uitspraak „in en door de dienst ver-„kregen”. Het is namelijk uitgesloten dat aan M. — wiens verschijnselen berusten op simulatie enerzijds en op endogene dispositie ander-

zijds — door enige Geneeskundige Commissie dienstverband zal worden toegekend.

Het is bovendien aannemelijk, dat M. ook onder andere soorten „stress” dan die van de militaire dienst — die voor een jongeman van zijn leeftijd in het algemeen niet als „een bijzondere, nadelige invloed” wordt beschouwd en dit ook nimmer is —, tot zijn abnormale reacties zou zijn gekomen of zal komen. De Overste DE GROOT schrijft terecht dat M. steeds, als hij ergens geen zin in had, zijn toevlucht nam tot buikklachten. Inderdaad, M. zal in andere situaties waarin flinkheid, doortastendheid of zelfstandigheid van hem verlangd worden, volkomen falen. En zijn reactiepatroon ligt daarbij vooral in het vlak van de lichamelijke verschijnselen. Zolang hij leeft in de bescherming van het ouderlijk milieu zal hij zich misschien nog juist — in een labiel evenwicht overigens — kunnen handhaven. Tenslotte, ik kan niet aannemen — en men doet n.m.m. met deze veronderstelling de strafoplegger tekort — dat de commandant aan M. de straf van tuchtklasse zou hebben opgelegd, terwijl hij op dat moment *niet* van het bedrog overtuigd was (m.a.w. niet overtuigd was van de rechtvaardigheid en de zin van het opleggen van die straf), maar alleen omdat hem dit door psychiater en verwijzingsofficier was geadviseerd. Van een experiment was totaal geen sprake

Tot slot nog een enkel woord over de indicatiestelling tot plaatsing in Nieuwersluis.

Zonder enig bezwaar mag men stellen dat degenen, die in Nieuwersluis worden geplaatst, in wezen psychiatrische twijfelgevallen zijn. De aanwezigheid van een zenuwarts te Nieuwersluis duidt hier reeds op. In het algemeen zal men het meeste succes boeken bij de wat slappe, verweerde, wat kwajongensachtige militairen, waarbij op de achtergrond toch wel een zekere gezagsbehoefte aanwezig is. In verschillende gevallen zal men van tevoren het succes van het verblijf in Nieuwersluis niet kunnen voorspellen.

Het streven van de Commandant van het Depôt voor Discipline is er echter op gericht om *ook* die militairen te kunnen opnemen, waarbij de prognose slecht is en waarvan men weinig verbetering verwacht, doch die door hun onwil en afwijkend gedrag niet bij de troep zijn te handhaven. Deze categorie zal echter gescheiden van de rest in Nieuwersluis moeten verblijven, doch de accommodatie ervoor is helaas nog niet gereed.

Ik ben het met Overste DE GROOT eens, dat men voorzichtig moet zijn met het opleggen van „tuchtklasse” en ook met de adviezen tot het opleggen van deze straf.

Het geval M. demonstreert duidelijk hoe eerst na rijp beraad en het overwegen van alle pro's en contra's tot het opleggen van deze straf wordt overgegaan.

Dat succes is uitgebleven, is jammer, doch het doet niets af aan de juistheid van de poging.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea.**

Vonnis van 28 juni 1956.

(uitgespr. 28 juni 1956 — fiat executie 4 juli 1956).

President: Kapt. Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee I. Bink, Kapt. Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander, Kapt. Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes en Maj. Mars. C. C. Schoenzetter.

Beklaagde, korporaal, was na gebruik van bier als onderofficier van de wacht opgetreden en door de officier van de wacht daartoe onbekwaam geacht. Beklaagde had geweigerd, zijn koppel en de wachtdienst over te dragen aan de daartoe aangewezen onderofficier ¹⁾, had vervolgens met de revolver, waarmede hij gewapend was, en met woorden de officier van de wacht bedreigd en hem tenslotte, toen revolver en koppel hem afgenomen waren, een slag in het gezicht gegeven.

Gelet op beklagdes goede conduite en berouwvolle houding een gedeeltelijk voorwaardelijke straf opgelegd.

(W.M.Sr. art. 13-15, 108, 116, 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. B., oud 24 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-geschutskonstabel aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 18 juni 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”, liggende te Sorong, althans te Nederlands Nieuw-Guinea, in de nacht van 28 op 29 april 1956, toen hij aan boord van die bodem als korporaal-geschutskonstabel diende en alstoen aldaar als onderofficier van de wacht tot het wachtsvolk behoorde, opzettelijk de luitenant ter zee der 3e klasse M. P. Hoogendijk, nadat hij van deze opdracht had gekregen zijn wacht over te geven aan de korporaaltorpedomaker E. W. Woutering, in diens tegenwoordigheid op dreigende toon de woorden heeft toegevoegd: „Ik schiet je door je kop, kleine klere adelborst”, althans woorden van gelijke dreigende strekking bezigende (daarbij die luitenant ter zee met getrokken en geladen revolver dreigende) en vervolgens, toen hem die revolver door een schepeling afhandig was gemaakt, opzettelijk die luitenant ter zee een of meer slagen of stompen tegen diens gelaat of lichaam heeft gegeven.”

Gezien: . . . enz.;

¹⁾ De omschrijving van deze door beklagde gepleegde ongehoorzaamheid is in de tenlastelegging niet voltooid en kon aldus niet tot veroordeling leiden. (Red.)

Overwegende dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. J. B., oud 23 jaar, dienende als korporaal-geschutskonstabel, als beklaagde:

dat hij op 20 april 1956, toen Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau” te Sorong lag, behoorde tot het wachtvolk van die bodem als onderofficier van de HW; dat hij na het wachtopzetten ten 20.00 uur naar de bak is gegaan waar een feestje was voor de korporaals en dat hij daar tot 23,45 uur ongeveer zes biertjes heeft gedronken; dat hij ten volle overtuigd was dat hij nog de wacht kon lopen en vervolgens de wacht heeft overgenomen van de korporaal Lassing en dit heeft gemeld bij de officier van de wacht; dat even later de officier van de wacht hem de passagierskaarten liet aflezen en hem naar de kombuis liet lopen met de kennelijke bedoeling om te zien of hij, beklaagde, nog goed liep, waarna de officier van de wacht met enige korporaals sprak; dat de officier van de wacht toen tegen hem zei: „B. ik acht je niet in staat „om de wacht te lopen, geef je koppel over aan de korporaal Wou- „tering”; dat hij deze order niet heeft opgevolgd omdat hij zich opgesard voelde door de handelwijze van de officier van de wacht; dat hierop de korporaals in opdracht van de officier van de wacht op hem, beklaagde, afkwamen om hem zijn koppel af te nemen, waarop hij de valreep is afgelopen met getrokken revolver, zeggende: „Kom maar „eens aan mij”; dat hij zich niet kan herinneren op de steiger nog iets te hebben gedaan; dat op een gegeven moment korporaal Verwoerd naast hem stond aan wie hij zijn revolver heeft afgegeven; dat hij vervolgens met Verwoerd de valreep is opgelopen, waar de officier van de wacht weer voor hem stond en waar hij omringd werd door diverse personen; dat hij in zijn opwindning toen tegen de officier van de wacht heeft gezegd: „jouw smerige snotneus” of woorden van die strekking en de officier van de wacht een klap in zijn gezicht heeft gegeven.

2. Maarten Peter Hoogendijk, oud 24 jaar, dienende als luitenant ter zee der derde klasse, als getuige:

dat hij van 28 op 29 april 1956 officier van de wacht was aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”, welke bodem afgemeerd was te Sorong; dat korporaal B. onderofficier van de HW was; dat omstreeks 23,45 uur de korporaal Woutering naar de valreep kwam en hem vertelde dat B. zijn wacht niet kon lopen omdat hij dronken was; dat hij toen is gaan kijken wat er met B. gaande was; dat B. even later de wacht over heeft genomen van Lassing en dat hij, getuige, tot dat moment niet had kunnen constateren dat B. niet capabel was om de wacht te doen; dat hij tien minuten later aan de korporaal B. vroeg hem te melden hoeveel minderjarigen er nog op de wal waren; dat B. toen met moeite de kaarten las en daarbij wankel op de benen stond, waardoor hij, getuige, hem op dat moment niet meer in staat achtte om de wacht te lopen; dat hij toen B. de order heeft gegeven om zijn wacht over te geven aan Woutering, hetgeen B. weigerde; dat hij B. even heeft laten kalmeren en toen opnieuw dezelfde order heeft gegeven, hetgeen B. wederom weigerde; dat hij hierop Woutering heeft opgedragen de koppel van B. af te nemen, waarop B. de valreep afliep,

zijn revolver trok en zei: „Ik zal jullie laten zien dat ik in staat ben de „wacht te lopen, ieder die de valreep afkomt schiet ik voor zijn raap”; dat hij B. van boord af de opdracht heeft gegeven zijn revolver weg te steken, waarop hij ten antwoord kreeg: „Ik schiet je door je kop, „kleine klere adelborst”, terwijl hij B. de cylinder zag draaien, zodat er vermoedelijk een kogel voor de loop kwam; dat hij zag dat B. zich steeds meer opwond, waarop de korporaal Verwoerd tegen hem, getuige, zei: „Pas op meneer, hij schiet echt, hij moet U hebben, gaat U „achter de Oerlikon staan dan ziet hij U niet meer, dan kalmeert hij „en dan neem ik hem het pistool af, op mij schiet hij toch niet”; dat vervolgens Verwoerd B. het wapen heeft afgenomen; dat B. aan boord gekomen, zei: „Als ik de wacht niet kan doen, zal ik die kleine „rotjongen wel een klap geven”; dat B. zich naar hem toedrong waarbij hij, beklaagde, hem, getuige, een klap in het gezicht gaf.

3. Hendrik Verwoerd, oud 26 jaar, dienende als korporaal-telegrafist, als getuige: . . . enz.;

4. Egbertus Wilhelmus Woutering, oud 28 jaar, dienende als korporaal-torpedomaker, als getuige: . . . enz.;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „*Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”*;
2. „*Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld be„bedreigen, in dienst gepleegd”*;
3. „*Feitelijke insubordinatie*”.

Overwegende, dat beklaagde beschikt over een goede conduite en zijn houding na het begaan van de misdrijven getuigt van veel berouw;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de toepassing van artikel 14a van het wetboek van strafrecht;

Overwegende, dat de krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van de genoemde feiten, de omstandigheden waaronder ze werden begaan en de persoon van de beklaagde;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v. d. t. v. drie maanden, waarvan twee maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar. — Red.].

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 28 juni 1956.

(uitgespr. 28 juni 1956 — fiat executie 4 juli 1956).

President: Kapt. Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee I. Bink, Kapt. Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander, Kapt. Lt. t. Zee (A.R.) A. Bakkes en Maj. Mars. C. C. Schoenletter.
Raadsman: Lt. t. Zee 2e kl. (O.C.) J. Voetelink.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door te weigeren om rantsoenen voor de wacht te halen. Beroep op medisch voorschrift verworpen. Rekening houdende met reeds ondergane krijgstuchtelijke straf, gecombineerde straf opgelegd.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJCSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. R., oud 21 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2e klasse;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 22 juni 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Snellius” te Singapore, op of omstreeks 9 december 1955 aan boord van voormelde bodem, toen de luitenant ter zee der 2e klasse F. Bra- bander hem het bevel gaf om rantsoenen voor de wacht te gaan halen, heeft geweigerd aan deze opdracht te voldoen, zeggende: „Nee, ik doe het niet, want ik mag niet lopen van de dokter”, althans woorden van gelijke strekking en vervolgens het bevel opzettelijk niet heeft uitgevoerd”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. J. R., oud 21 jaar, dienende als matroos der 2e klasse, als beklaagde:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Snellius”, op 9 december 1955 leerling dagwacht was; dat hij zich tijdens werkzaamheden aan dek zodanig aan zijn voet bezeerde dat hij zich in de ziekenboeg moest laten behandelen, waarbij de dokter hem vertelde dat hij zo min mogelijk moest lopen, omdat zijn voet rust moest hebben; dat hij om 16.00 uur aan de valreep is gaan staan om zijn wacht te doen en dat hij ca. 17.00 uur toestemming kreeg van de officier van de wacht om in te leggen, daar hij, beklaagde, zijn wacht toch niet naar behoren kon verrichten; dat hij toen naar het benedenschip is gegaan; dat hij om 20.00 uur door de onderofficier van de wacht naar boven werd geroepen en de opdracht kreeg om de rantsoenen van de wacht op te halen; dat hij daarvoor een schaal koffie, suiker, boter en bestek moest halen; dat hij echter door zijn verwonding alleen maar kon hinken en dus moeilijk aan de opdracht kon voldoen, hetgeen hij de onderofficier van de wacht trachtte uit te leggen; dat de onderofficier van de wacht toen zijn opdracht heeft herhaald en naar de officier van de wacht is gegaan; dat de officier van de wacht hem, beklaagde, toen heeft gezegd dat hij de rantsoenen moest halen; dat hij ook de officier van de wacht heeft uitgelegd dat hij het niet kon; dat de officier van de wacht toen de order heeft herhaald, waarop hij, beklaagde, heeft gezegd: „Nou meneer U kunt doen of laten wat U wilt, maar ik doe

„het niet want ik kan het niet”; dat hem hierop voorlopig arrest werd aangezegd in de vorm van streng arrest;

2. Carel Hendrik Kerlen, oud 28 jaar, dienende als luitenant ter zee arts der 2e klasse o.c., als getuige:

dat de verwonding die de matroos der 2e klasse R. op 9 december 1955 had opgelopen aan zijn rechtervoet van zodanig lichte aard was dat hij wel lichte werkzaamheden kon verrichten; dat R. de opdracht dan ook zeker had kunnen uitvoeren;

3. Frits Brabander, oud 27 jaar, dienende als luitenant ter zee der 2e klasse o.c. als getuige:

dat hij op 9 december 1955 officier van de wacht was aan boord van Hr. Ms. „Snellius”, welke bodem op die dag was afgemeerd in Singapore; dat matroos 2 R. behoorde tot het wachtsvolk; dat hij in de loop van de dag had gezien dat R. een blessure aan de voet had en dat hij van de arts vernam dat R. niet constant mocht staan maar dat hij wel lichte werkzaamheden mocht verrichten; dat hij 's avonds hoorde dat matroos R. weigerde de opdracht van de onderofficier van de wacht om rantsoenen te gaan halen, op te volgen; dat hij toen naar de valreep is gegaan waar hij R. aantrof die hem vertelde dat hij opdracht had ontvangen om rantsoenen te halen, maar dat hij deze opdracht niet kon uitvoeren in verband met een blessure aan zijn voet; dat hij, aangezien hem bekend was dat R. lichte werkzaamheden mocht verrichten, toen R. de opdracht heeft gegeven de order van de onderofficier van de wacht uit te voeren; dat R. echter weigerde met de woorden: „Nee ik doe het niet want ik mag niet lopen van de dokter”; dat hij R. hierop streng arrest heeft aangezegd;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met diens schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Overwegende, dat beklagde blijkens een afschrift-conduiteboekje terzake reeds krijgstuuchtelijk werd gestraft met de straf van zes dagen streng arrest *);

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de toepassing van artikel 14a van het wetboek van strafrecht;

Overwegende, dat de krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het werd begaan en de persoon van de beklagde;

[Volgt: veroordeling tot een maand militaire detentie, voorwaardelijk, proeftijd één jaar, alsmede een onvoorwaardelijke geldboete van f 100,—, subs. één maand hechtenis — Red.].

*) Artikel 57 W.K. is — ten onrechte — onder de artikelen, welke de Krijgsraad bij het wijzen van het vonnis „gezien” heeft, niet opgenomen. Wel haalde de Krijgsraad — ook ten onrechte — artikel 24 W. Sr. aan. Nu de geldboete werd opgelegd nevens een voorwaardelijke vrijheidsstraf, spruit de bevoegdheid daartoe voort uit artikel 14a W.Sr. (Red.).

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 28 juni 1956.

(uitgespr. 28 juni 1956 — fiat executie 2 juli 1956).

President: Kapt. Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee I. Bink, Kapt. Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander, Kapt. Lt. t. Zee (A.R.) A. Bakkes en Maj. Mars. C. C. Schoenzetter.
Raadsman: Lt. t. Zee (C.D.) 3e kl. J. W. C. van Gasteren.

Zaakbeschadiging, door het vernielen van twee deuren van een woning en huisvredebreuk, door vervolgens in die woning te vertoeven.

(W.Sr. art. 138, 350).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen A. A. v. D., oud 26 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos speciale diensten wasbaas der 1e klasse;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 20 juni 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Manokwari, althans te Nederlands Nieuw Guinea, in de „nacht van 18 op 19 maart 1956, althans in de maand maart 1956, opzettelijk en wederrechtelijk van de woning van Mohamad Alie Paiman „een gesloten deur door middel van een duw of stoot van zijn rechter- „schouder, althans van enig deel van zijn lichaam, heeft ingeduwd of „ingestoten, zodat planken daarvan over de grond verspreid lagen en „met een zijner handen een gat gestoten heeft in het hardboard van „een andere gesloten deur van die woning, beide deuren toebehorende „aan Mohamad Alie Paiman, althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde, en vervolgens wederrechtelijk, immers zonder toestemming „van of vanwege voornoemde bewoner, door de aldus in eerstge- „noemde deur gemaakte opening die woning is binnengestapt en „aldaar enige tijd heeft vertoefd”.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard: Adrianus Anthonius v. D., oud 26 jaar, dienende als matroos SDW 1, als beklagde:

dat hij in de avond van 18 maart 1956 aan boord van Hr. Ms. „Luymes”, die toen in Manokwari lag, enige biertjes heeft gedronken alvorens de wal op te gaan; dat hij toen met een vriend de wal op is gegaan en in twee café's genever en whisky heeft gedronken; dat hij bij de afrekening ruzie kreeg en toen in zijn eentje de straat op is gelopen; dat hij zich verder niets meer kan herinneren in verband met de verregaande staat van dronkenschap waarin hij verkeerde; dat hij de volgende morgen in een cel wakker werd en merkte dat er iets gebeurd moest zijn, omdat hij zijn legitimatiebewijs en zijn muts miste.

Overwegende, dat ingevolge artikel 74 3° van de Invoeringswet

militair straf- en tuchtrecht als schriftelijke bescheiden kunnen worden aangemerkt de processen-verbaal van voorlopig onderzoek van de inspecteur van politie te Manokwari waarin door de volgende getuigen wordt verklaard:

1. Jatmo Soetomo, oud 26 jaar, van beroep waroenghouder:

dat hij in de nacht van de 18e op 19e maart 1956 omstreeks 00.00 uur herrie hoorde, welke veroorzaakt werd door het intrappen van een deur of het slaan tegen hout; dat hij toen is opgestaan en zich naar zijn voordeur heeft begeven waar mevrouw Paiman vergezeld van haar dochter hem in overspannen toestand mededeelde dat er kort tevoren een dronken marinier haar woning zou zijn binnengedrongen middels het kapot trappen van de achterdeur; dat hij zich daarop naar de woning van Paiman heeft begeven, voor het huis binnenliep en doorliep naar achteren, doch niemand zag; dat hij toen de slaapkamer binnenliep waar hij een onbekende matroos zag die bezig was door de klamboe in het bed te kijken; dat hij de matroos vroeg wat hij wilde; dat de matroos hierop niet antwoordde, maar naar zijn, getuige's mening hem wilde aanvallen; dat hij zich hierop heeft verwijderd echter niet zonder medeneming van de muts van de matroos, die in de kamer lag; dat hij niet heeft gezien dat de matroos de woning binnendrong, maar wel dat een deur beschadigd was.

2. Kadir Moeni, oud ca. 27 jaar, van beroep metselaar:

dat hij zich van 18 op 19 maart 1956 in de woning van Paiman bevond; dat hij omstreeks middernacht even naar buiten ging en op de achtergalerij een matroos in een rotanstoel zag zitten; dat hij die matroos toen heeft gevraagd wat hij daar deed, waarop die matroos wilde vechten, maar hij, getuige, wist weg te vluchten; dat hij echter op een afstand bleef kijken en zag dat de matroos met zijn rechterschouder met zijn volle gewicht tegen de achterdeur van het huis duwde, zodat de planken los raakten en op de grond vielen; dat de matroos vervolgens naar de deur van zijn, getuige's, kamer ging en met zijn vuist een groot gat in het hardboard sloeg; dat de matroos door de opening die hij geforceerd had het huis binnenging; dat hij, getuige, ter bescherming van de in het huis aanwezige vrouwen door de voordeur naar binnen is gegaan, waarbij hem bleek dat de vrouwen reeds waren gevlucht; dat hij de matroos de kamer van de vrouw des huizes zag binnengaan; dat de matroos hem, getuige, toen zag en hem bedreigde, waarop hij, getuige, opnieuw de benen nam; dat hij de matroos later nog de kamer van de dochter heeft zien binnengaan;

Overwegende, dat ingevolge artikel 74 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht tot de schriftelijke bescheiden kunnen worden gerekend het proces-verbaal van voorlopig onderzoek van het korps algemene politie Nieuw-Guinea, afdeling West Nieuw-Guinea, detachement Manokwari;

Overwegende, dat ter terechtzitting is gebleken, dat de muts, die door de getuige Soetomo in de slaapkamer van de woning is gevonden, inderdaad toebehoorde aan de beklaagde;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen,

wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd *) als:

1. „Huisvredebreuk;
2. „Zaakbeschadiging.”

Overwegende, dat de krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder ze werden begaan en de persoon van beklaagde;

Beveelt, dat binnen acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, de matrozenmuts, die als stuk van overtuiging heeft gediend, zal worden teruggegeven aan de beklaagde **);

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de toepassing van artikel 14a van het wetboek van strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 200,—, waarvan f 150,— voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar en de bijzondere voorwaarde dat binnen 3 maanden na de aanvang van de proeftijd een schadevergoeding ad f 80,— zal worden betaald aan Mohamad Alie Paiman — Red.].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 22 februari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel S. N. Waringa en Kapitein W. P. M. Boin.

Raadsman: Mr G. D. Hey.

„Liquidatie-bevel”, gegeven door een lid van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten.

Primair ten laste gelegd het doen plegen van moord door twee voor de materiële daad strafrechtelijk niet-aansprakelijke illegale werkers; subsidiair ten laste gelegd uitlokking.

Het primair tenlaste gelegde bewezen verklaard. Beklaagde heeft zich echter beroepen op de omstandigheid dat hij van zijn militaire chef opdracht had gekregen, de liquidatie uit te voeren of te doen uitvoeren, terwijl die militaire chef bevoegd zou zijn geweest, zodanige opdracht te geven. De Krijgsraad acht het op grond van de getuigenverklaringen aannemelijk dat beklaagde heeft gehandeld ter uitvoering van een ambtelijk bevel, hem door het daartoe bevoegde gezag gegeven (getuigen verklaren dat het vaste order was dat een liquidatie-bevel gegeven werd met medeweten en/of met instemming van de gewestelijke commandant en dat de ondergeschikte geenszins bevoegd was te informeren naar het al dan niet juist zijn van de opdracht, doch deze zonder meer had uit te voeren).

Vrijspraak.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 40, 43, 289).

*) Deze informele kwalificaties vindt men in de artikelen 138 en 350 W. Sr. niet terug. Ten rechte hadden de kwalificaties in het vonnis dan ook de bewoordingen van genoemde artikelen 138 en 350 moeten volgen. (Red.)

**) Dit bevel behoort in het dictum thuis. (Red.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. N. v. d. R., geb. 1 mei 1907, destijds lid van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als lid der Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, deel „uitmakende van de Orde Dienst van het Gewest Haarlem, althans als „militair in de zin der wet, in of omstreeks het laatste kwartaal van „1944 en/of het eerste kwartaal van het jaar 1945 te Haarlem, althans „in Nederland, na in kalm overleg en rijp beraad het voornemen te „hebben opgevat en het besluit te hebben genomen om Gerdo Her- „manus Bakker opzettelijk van het leven te beroven of te doen beroven, „ter uitvoering van dat voornemen en/of besluit aan de onder hem „werkzame eveneens tot genoemde Orde Dienst behorende, in ieder „geval tot gehoorzaamheid aan hem, beklaagde, verplichte en voor na „te noemen feit strafrechtelijk niet aansprakelijke illegale werksters „Hannie X. en Truus Y., althans aan een van haar, opdracht heeft „gegeven om genoemde Bakker opzettelijk van het leven te beroven, „waarop genoemde vrouwen op of omstreeks 19 maart 1945, althans „in het eerste kwartaal van 1945, te Haarlem, na met elkaar, althans „ieder voor zich, overleg te hebben gepleegd en in koel beraad het „voornemen te hebben opgevat en het besluit te hebben genomen om „Bakker voornoemd, gevolg gevende aan de haar verstrekte opdracht, „opzettelijk van het leven te beroven, zich naar de door genoemde „Gerdo Bakker bewoonde woning te Haarlem hebben begeven en „daartoe in of nabij die woning, op hem, Bakker voornoemd, opzette- „lijk ieder uit een met scherpe patronen geladen pistool, althans een „vuurwapen, hebben gevuurd in de richting van Bakker voornoemd, „met het gevolg dat deze door enige of een der afgeschoten kogels zo- „danig werd geraakt dat hij onmiddellijk, althans korte tijd daarna, is „overleden aan verbloeding;

„althans voor zover het hier bovenstaande niet tot een veroordeling „van hem, beklaagde, mocht of kan leiden:

„dat hij als lid der Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, deel „uitmakende van de Orde Dienst van het Gewest Haarlem, derhalve als „militair in de zin der wet, op of omstreeks 19 maart 1945, althans in „het eerste kwartaal van 1945, te Haarlem, althans in Nederland, op- „zettelijk door misbruik van gezag, dat hij door zijn werkzaamheden bij „de voormelde Orde Dienst, in ieder geval als lid van de Binnenlandse „Strijdkrachten over de illegale werksters Hannie X. en Truus Y., „beiden ook bij genoemde Orde Dienst werkzaam, uitoefende, . . . „[*post alia*] . . . heeft uitgelokt dat genoemde vrouwen op of om- „streeks 19 Maart 1945, althans in het eerste kwartaal van 1945, te „Haarlem, na met elkaar, althans ieder voor zich, overleg te hebben „gepleegd en in koel beraad het voornemen te hebben opgevat en het „besluit te hebben genomen Bakker voornoemd, gevolg gevende aan

„de haar verstrekte opdracht opzettelijk van het leven te beroven, ...”
enz.;

Overwegende, dat beklagde blijkens een te zijnen name gesteld uit-treksel Registratiestaat van de Voormalige Binnenlandse Strijdkrachten, dd. 18 januari 1955 afgegeven door het Hoofd van de Afdeling Centrale Registratie van het Ministerie van Oorlog van 5 september 1944 tot 15 juni 1945 als Officier toegevoegd CC in dienst was bij het Gewest 12 Haarlem van de Binnenlandse Strijdkrachten;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert de oprichting lid is geweest van de O.D.; dat hij na de bundeling van het verzet in september 1944 als O.D.-man is overgegaan in de N.B.S., waarvan hij tot het einde van de oorlog lid is geweest; dat hij te Haarlem op een dag in september 1944 aan de meisjes Hanny X. en Truus Y. gelijktijdig de opdracht heeft gegeven om Gerdo B. te liquideren, dat wil zeggen hem op de een of andere wijze van het leven te beroven; dat deze meisjes toen tot de R.V.V. behoorden en na Dolle Dinsdag in september 1944 deel uitmaakten van de N.B.S.; dat zij als zodanig verplicht waren hem te gehoorzamen; dat hij omstreeks juni 1943 aangesloten was bij de R.V.V. en bij de bundeling van het verzet ook lid van de R.V.V. is gebleven; dat beide meisjes de door hem gegeven opdracht terstond aanvaardden; dat hij daarna in de periode van omstreeks half september 1944 tot half maart 1945 meerdere malen bij die meisjes heeft geïnformeerd, of bij één hunner, hoe het met zijn liquidatie-order van Gerdo Bakker stond, omdat Gerdo Bakker nog steeds in leven was; dat omstreeks half maart 1945 beide meisjes te Haarlem bij hem kwamen en hem opgetogen vertelden, dat zij Gerdo Bakker zojuist tesamen hadden doodgeschoten; dat zij hem mededeelden, dat zij bij Bakker's huis hadden aangebeld, dat Bakker op een gegeven ogenblik aan de voordeur kwam en dat zij vervolgens ieder uit een pistool een schot op hem hadden afgevuurd, welke schoten Bakker troffen, tengevolge waarvan deze vrijwel terstond overleed; dat hij toen een en ander heeft opgevat als het aan hem rapporteren van de uitvoering van het door hem gegeven bevel; dat het vaste regel was dat een dergelijke opdracht aan een vaste liquidatieploeg werd gegeven, waarin onder meer deze meisjes zaten;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Truus Y., echtgenote van P. Z.:

dat zij in 1944 en 1945 tot de bevrijding aangesloten was bij de R.V.V., Afdeling Haarlem, evenals Hanny X.; dat van genoemde Afdeling Frans van der P. commandant was; dat omstreeks begin September 1944 de fusie van de verschillende illegale groepen tot stand kwam, waardoor de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten ontstonden; dat ook haar groep in die fusie viel, zodat Hanny X. en zijzelf sindsdien lid waren van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten; dat bij de fusie van der P. voornoemd ook is overgegaan naar de Binnenlandse Strijdkrachten; dat er vóór genoemde fusie in Haarlem een illegale groep was waarin Q. en van der R. [beklaagde] zaten en

waarvan naar haar bekend was in elk geval Q. en van der R. [beklaagde] na de fusie zijn overgegaan naar de B.S.;

dat van der R. [beklaagde] in de door de fusie ontstane Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten te Haarlem een leidinggevende functie had en onder meer bevoegd was opdrachten tot liquidatie te geven, hetgeen dan ook geregeld geschiedde en wel meerdere malen aan Hanny X. en haar;

dat na de fusie en na „Dolle Dinsdag” in september 1944 Hanny X. en zij, samen van van der R. [beklaagde] persoonlijk te Haarlem opdracht kregen om een zekere Gerdo Bakker van het leven te beroven, dat wil zeggen te liquideren; dat zij zich niet kan herinneren, dat de redenen waarom Gerdo Bakker moest worden geliquideerd door van der R. [beklaagde] aan hen zijn medegedeeld; dat het doorgaans geen gebruik was dat bij dergelijke opdrachten de motivering werd aangegeven;

dat Hanny X. en zij in het laatste deel van 1944 en in het eerste deel van 1945 informaties zijn gaan inwinnen; dat zij, ondanks dat zij de uitdrukkelijke opdracht van van der R. [beklaagde], die zij zonder meer had kunnen uitvoeren, deze informaties heeft ingewonnen, omdat zij voor haar geweten verantwoord wilde zijn; dat zij op grond van die informaties er vrijwel van overtuigd was, dat deze liquidatie terecht zou zijn; dat Hanny X. en zij op 19 maart 1945 naar de woning van Gerdo Bakker te Haarlem zijn gegaan teneinde hem dood te schieten; dat zij tevoren precies het plan hadden gemaakt hoe zij dit zouden doen en alles hadden voorbereid; dat zij namelijk naar het huis van Bakker zouden gaan, ieder voorzien van een geladen pistool en daar Bakker zien te spreken te krijgen onder het voorwendsel van een rijbewijs of iets dergelijks, aangezien Bakker daar iets mee uitstaande had; dat zij daarna elk hun pistool op hem zouden afschieten;

dat zij aan de woning van Bakker aan de Schoterstraat te Haarlem hebben aangebeld, waarop een vrouw de deur opende; dat zij haar toen Bakker te spreken heeft gevraagd, waarop de vrouw naar binnen ging en even later een persoon aan de deur kwam, aan wie zij heeft gevraagd of hij Gerdo Bakker zelf was, dat die persoon dat beaamde, waarop Hanny X. en zij schoten op hem losten, waarop Bakker dadelijk op de grond viel;

dat Hanny X. en zij daarop onmiddellijk met de grootste spoed naar van der R. [beklaagde], die zich te Aerdenhout bevond, zijn gegaan en hem daar verslag hebben uitgebracht;

Post alia:

Overwegende, dat op grond van bovenstaande bewijsmiddelen is komen vast te staan, dat Hanny X. en Truus Y. behoorden tot een zogenaamde liquidatieploeg, opdracht tot liquidatie van Gerdo Bakker hebben gekregen van beklaagde, die haar militaire superieur was en — daargelaten de vraag of beklaagde al dan niet bevoegd was tot het geven van een dergelijk bevel — het door beklaagde gegeven bevel te goeder trouw als bevoegd gegeven hebben beschouwd;

Overwegende, dat Hanny X. en Truus Y. derhalve ten deze strafrechtelijk niet aansprakelijk zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd proces-verbaal van lijk-schouwing slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „enige of” en met dien verstande dat hij de in de telastelegging omschreven opdracht omstreeks het laatste kwartaal van 1944 heeft gegeven;

Overwegende, dat beklaagde zich heeft beroepen op de omstandigheid dat hij van zijn militaire chef Frans van der P. opdracht had gekregen de liquidatie van Gerdo Bakker uit te voeren of te doen uitvoeren en van der P. bevoegd was hem een dergelijke opdracht te geven;

Overwegende, dat beklaagde te dezen aanzien ten processe heeft verklaard:

dat Frans van der P. voor de R.V.V. deelnam aan de „Delta”-besprekingen, die door de kopstukken van de drie te Haarlem bestaande verzetsgroepen (O.D., LO/KP, en R.V.V.) werden gevoerd om tot bundeling van het verzet te komen; dat hij Frans van der P. dan ook tijdens en na de Delta-besprekingen steeds beschouwd heeft als een topfiguur van het officieel gebundelde verzet te Haarlem; dat hij een maand of twee voor de bundeling van het verzet van van der P. die toen Commandant van de R.V.V. was de opdracht kreeg Gerdo Bakker, die ook tot die organisatie behoorde, te liquideren; dat die opdracht ongeveer in de volgende bewoordingen werd gegeven: „Gerdo „Bakker moet worden geliquideerd, zorg daarvoor”; dat van der P. hem slechts vagelijk over de redenen voor de liquidatie heeft ingelicht en hem onder andere gezegd heeft dat Bakker zich in de illegaliteit had ingedrongen en voor de illegaliteit gevaarlijk werd; dat hij in november 1944 van der P. te Haarlem heeft gesproken, waarbij deze vroeg hoe het met die liquidatie stond, waarbij van der P. zich in bewoordingen uitte die de strekking hadden met die liquidatie spoed te betrachten;

dat hij na de Delta-besprekingen Frans van der P. steeds heeft beschouwd als iemand die bevoegd was liquidatiebevelen te geven; dat het uitvoeren van dergelijke bevelen binnen de kring van zijn — beklagdes — illegale werkzaamheden lag; dat hij uit de herhaling van de opdracht in november 1944 afleidde, dat die nu officieel van B.S. zijde kwam;

dat hij na de bundeling van het verzet nooit enig bevel of enige aanwijzing heeft gehad, waaruit hij begrijpen of afleiden kon dat het bevel tot liquidatie van Gerdo Bakker niet meer van kracht was;

Overwegende, dat als getuigen ten processe zakelijk hebben verklaard: Jacobus Pieter W.:

dat hij van omstreeks einde 1944 tot en met het einde van de Duitse bezetting van Nederland lid van de O.D. is geweest en na de bundeling

in september 1944 naar de B.S. is overgegaan; dat hij toen commandant werd van de Stad Haarlem van de B.S.; dat hij na September 1944 bij besprekingen aangaande de coördinatie van de verschillende verzetsgroepen van der P., die leider van de R.V.V. te Haarlem was, heeft ontmoet; dat van der P. na de toetreding van de R.V.V.-groep Haarlem tot Gewest 12 van de B.S. de exponent van die groep bleef en betrokken was bij elke belangrijke bespreking van de B.S.-staf in dat Gewest; dat van der P. ook de man was, die verschillende malen aan het liquidatiecommando, waarvan Hanny X. deel uitmaakte, opdrachten gaf tot liquidatie; dat het hem is gebleken dat liquidatieopdrachten aan Hanny X. c.s. meerdere malen geschieden door tussenkomst van van der R. [beklaagde];

Johannes Petrus E.:

dat het sedert de fusie van de Verzetsorganisaties en het daardoor tot stand komen van de N.B.S. in september 1944 vaste order was, dat een opdracht tot liquidatie moest worden gegeven met medeweten en/of instemming van de Gewestelijke Commandant; dat het nimmer voorkwam dat deze commandant persoonlijk de opdracht gaf aan degene die ze moest uitvoeren; dat een persoon dus via een tussenpersoon de opdracht kreeg een bepaalde liquidatie uit te voeren; dat die persoon geenszins bevoegd was te informeren naar het al dan niet juist zijn van de opdracht; dat degene die de opdracht had, deze zonder meer had uit te voeren;

Martinus Hubertus G.:

dat hij vanaf 1943 tot en met het einde van de Duitse bezetting lid is geweest van de R.V.V., Afdeling Haarlem rayon Kennemerland; dat in begin 1944 bij de bundeling van de verschillende verzetsorganisaties de R.V.V. opging in de B.S.; dat toen Frans van der P. lid was van de R.V.V.-afdeling Haarlem; dat van der R. [beklaagde] voor en na de bundeling eveneens lid was van de R.V.V., respectievelijk het gewest Haarlem van de B.S.; dat vóór Dolle Dinsdag de R.V.V., afdeling Haarlem van twee zijden de tip kreeg, dat Gerdo Bakker, eveneens lid van de R.V.V., zich afgaf met N.S.B.-ers en dat inderdaad de indruk bestond dat hij meer geld uitgaf dan hij normaal kon doen; dat de verzetsgroep aangeraden werd hem goed in de gaten te houden; dat hij dit onder andere heeft doorgegeven aan Frans van der P., die commandant was van het strijdend gedeelte van de R.V.V., rayon Kennemerland; dat het hem bekend is dat van der P. Bakker heeft laten schaduwen;

dat bij de R.V.V. de liquidatie-opdrachten van de centrale leiding kwamen en mondeling werden doorgegeven aan die instantie die de opdracht daadwerkelijk moest uitvoeren; dat van der P. de uitvoerder van de centrale leiding was in zijn functie van Commandant Strijdend gedeelte in het rayon Kennemerland;

Overwegende, dat Frans van der P., na, blijkens het ten processe overgelegde en aan beklaagde voorgehouden proces-verbaal van verhoor dd. 7 Juni 1952, ten overstaan van Helmich Even van Ravenstein, waarnemend Consul-Generaal te Sydney, New South Wales, Australië,

te hebben verklaard: dat hij bevoegd was tot het geven van opdrachten tot het onschadelijk maken van personen, schadelijk voor de Nederlandse Volksgemeenschap; en

dat hij op of omstreeks Augustus 1944 op een bijeenkomst waar onder meer van der R. [beklaagde] en/of de meisjes Hanny X. en Truus Y. aanwezig waren, aan de aanwezigen of een der aanwezigen in het bijzonder absoluut geen opdracht heeft verstrekt om Gerdo Bakker te doden of te doen doden; daarna, blijkens brief dd. 3 Juli 1952 van voornoemde Consul-Generaal aan de Tijdelijk Zaakgelastigde te Canberra, welke brief in afschrift ten processe is overgelegd en aan beklagde voorgehouden, ten aanzien van de laatste kwestie nader wenste te verklaren:

dat er omstreeks Augustus 1944 gesproken is over de noodzakelijkheid om een bepaald persoon met een slagwapen bewusteloos te slaan en op een bakfiets met zeil bedekt weg te voeren;

Overwegende, dat op grond van de hier weergegeven verklaringen van de getuigen W., E. en G. en voormelde Frans van der P. ten overstaan van de waarnemend Consul-Generaal van Ravenstein afgelegde verklaring en de nadien door genoemde van der P. daarop gegeven wijziging en aanvulling, het de Krijgsraad aannemelijk voorkomt, dat beklagde heeft gehandeld ter uitvoering van een ambtelijk bevel hem door het daartoe bevoegde gezag gegeven;

Overwegende, dat het *primair* telastegelegde en bewezene derhalve niet strafbaar is en beklagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagdes raadsman heeft aangevoerd dat indien beklagde op ambtelijk bevel heeft gehandeld, niet bewezen zou zijn dat beklagde in kalm overleg en na rijp beraad het voornemen heeft opgevat en het besluit heeft genomen Bakker opzettelijk van het leven te beroven of te doen beroven;

Overwegende, dat de Krijgsraad deze stelling verwerpt, aangezien een ambtelijk bevel slechts dan het handelen na rijp beraad en in kalm overleg uitsluit indien dat bevel een onmiddellijke uitvoering, althans een zodanige uitvoering vereist dat de tijd tussen het geven van het bevel en de uitvoering ervan, geen mogelijkheid tot een dergelijk overleg en beraad toelaat, hetgeen ten deze niet het geval was;

Overwegende, ten aanzien van het beklagde subsidiair telastegelegde, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem op dit punt telastegelegde heeft begaan, aangezien, zoals uit de hiervóór opgenomen bewijsmiddelen blijkt, dat de meisjes X. en Y., strafrechtelijk voor het door hen begane feit niet aansprakelijk waren, zodat, waar voor uitlokking wordt vereist dat de materiële dader strafrechtelijk aansprakelijk is, in casu geen uitlokking heeft plaats gevonden;

Overwegende, dat beklagde mitsdien ook van het hem subsidiair telastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

[Dictum: verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen onder *primair* telastegelegde feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit; spreekt beklagde mitsdien daarvan vrij; ver-

klaart niet bewezen hetgeen beklaagde onder *primair* meer of anders en onder *subsidiair* is tenlastegelegd en spreekt hem mitsdien ook daarvan vrij — *Red.*].

NASCHRIFT.

A la guerre comme à la guerre . . . Onder oorlogsomstandigheden dient de militair, in het algemeen, niet te onderzoeken en na te vragen, doch te gehoorzamen. Gehoorzaamheid zonder meer is dan beginsel en plicht, uitzonderingen (in zeer sprekende gevallen) daargelaten.

De militaire rechter is zich hiervan wèl bewust en hanteert dit beginsel consequent, zowel in het voordeel van de gehoorzame (zie, buiten het hier berechte geval, de Staphorster Likwidatiezaak, M.R.T. XLIV (1951) blz. 385 v.) als in het nadeel van de ongehoorzame, die zich begeeft in navraag en toetsing van het bevel in stede van het op te volgen (zie Brandstichtingssententie in M.R.T. XLI (1948) blz. 326 v.).

In bovenstaand vonnis heeft de Krijgsraad de straffeloosheid van de feitelijke likwidatrices wel heel gemakkelijk en zonder uitvoerige overwegingen aangenomen. Met enkele woorden stelt de Krijgsraad vast dat de beide meisjes behoorden tot een likwidatieploeg, dat zij het haar door beklaagde gegeven likwidatiebevel te goeder trouw als bevoegd gegeven hebben beschouwd en derhalve strafrechtelijk niet aansprakelijk zijn. Aangenomen moet worden dat de Krijgsraad tot dit oordeel is gekomen op grond van de verklaring van beklaagde, „dat zij als zodanig” (als lid van de N.B.S.) „verplicht waren hem te gehoorzamen”, en van één der likwidatrices „dat het doorgaans geen gebruik was dat bij dergelijke op-„drachten de motivering werd aangegeven”.

De vraag dringt zich op of de bijzondere rechtspraak, rechtsprekende over Duitse „likwidaties” onder daadwerkelijke oorlogsomstandigheden, in gelijke mate rekening heeft gehouden met de geldende beginselen van militaire gehoorzaamheid. Men zie mijn opmerking aan het slot van het naschrift onder de Staphorster Likwidatiezaak.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 29 februari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr W. Kasten en Kapitein Mr T. H. J. J. Tanamal.

Raadsman: Mr S. L. F. de Hartogh.

Voorhanden hebben van een clandestiene radio-zendinrichting.

(Tel. & Tel. Wet art. 3).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. K. S., geb. 20 januari 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is telastegelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 4e Divisie Genie

„Bataljon te Nunspeet, op 15 Januari 1956 te Dordrecht in het perceel . . . straat 11 een radio-electrische zend- en ontvangstinrichting, niet „zijnde een radiotelegraaf of radiotelefoon aanwezig heeft gehad, ter- „wjl zulks krachtens artikel 3 ter der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 „Staatsblad No. 7 was verboden, immers terwijl hij niet in het bezit „was van een machtiging als bedoeld in de artikelen 2, 12, of 50 van „het Radioreglement 1930, alstoen aldaar een zendingrichting bestaan- „de uit:

„1e een oscillator, gevolgd door een tussentrap en een eindtrap, op „metalen chassis gebouwd; 2e. een modulator; 3e. een voedingsappa- „raat, en 4e. een microfoon met microfoonversterker,

„een en ander verbonden met een antenne op het dak, aanwezig „heeft gehad, door welke zendingrichting hij in het jaar 1956 meermalen „gesproken tekst heeft uitgezonden onder de roepletters PANul-AAS”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht ingedeeld was bij het 4e Divisie Genie Bataljon te Nunspeet, op 15 Januari 1956 te Dordrecht in het perceel . . . straat 11 een radio-electrische zend- en ontvanginrichting, niet zijnde een radiotelegraaf of radiotelefoon, aanwezig had, zulks ofschoon hij wist, dat de aanwezigheid van genoemde apparatuur in zijn woning verboden was, daar hij niet in het bezit was van een machtiging daartoe; dat de zendapparatuur bestond uit:

1. een oscillator, gevolgd door een tussentrap en een eindtrap op een metalen chassis gebouwd, 2. een modulator, 3. een voedingsapparaat en 4. een microfoon met microfoonversterker, een en ander verbonden met de antenne op het dak;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 19 januari 1956, opgemaakt en gesloten door Johannes Jacobus de Munnik, ambtenaar van de Bijzondere Radiodienst van de Centrale Directie van de PTT te 's-Gravenhage, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, Gerardus Jacobus Adriaan Riksman, employé 2e klasse van genoemde dienst der PTT en Jan Hendrik van Bezouwen, brigadier van gemeentepolitie te Dordrecht, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter aldaar, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 15 januari 1956 te omstreeks 12.45 uur in het perceel . . . straat 11 te Dordrecht een onderzoek hebben ingesteld; dat op de bovenverdieping van dat pand door hen een complete radio-electrische zend- en ontvanginrichting werd aangetroffen, die echter op dat moment niet in werking was; dat de hoofdbewoner van dat pand verklaarde, dat deze inrichting in eigendom toebehoorde aan zijn zoon Johannes Karel S., die als militair in de legerplaats Nunspeet verbleef;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „door welke zendingrichting hij in het jaar 1956

„meermalen gesproken tekst heeft uitgezonden onder de roepletters „PANul-AAS”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„radio-electrische zendingen, niet zijnde radiotelegrafen of -telefoenen, al dan niet voor het openbaar verkeer bestemd, aanwezig hebben in de gevallen waarin dit krachtens artikel 3 ter van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Staatsblad No 7) is verboden”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 20 eerste lid junctis 3 ter van de Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Staatsblad No. 7), artikel 2 van het Radioreglement 1930;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad termen aanwezig acht met toepassing van het 4e lid van artikel 20 der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Staatsblad No. 7) te bepalen dat de hierna te noemen in beslag genomen voorwerpen welke aan beklaagde toebehoren en waarmede het bewezen verklaarde is gepleegd, zullen worden verbeurd verklaard;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 weken; verbeurdverklaring van de in beslag genomen oscillator, modulator, voedingsapparaat, microfoon, microfoonversterker en seinsleutel; teruggave aan beklaagde van de eveneens in beslaggenomen ontvanginrichting, batterij-ontvanger, cahier en notitieboekje — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 maart 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: K. Bakker.

Als schildwacht zijn post verlaten en zich van zijn onderdeel (te Ermelo) naar Amsterdam begeven.

Desertie (afwezigheid van meer dan 4 dagen).

Gevangenisstraf en strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 98, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. R. P., geb. 13 april 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging der afzonderlijk tegen hem uitgebrachte zaken is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 24 december 1955, in tijd van oorlog, te Ermelo, als schildwacht uitgezet bij het Benzine-, Olie- en Smeermiddelen Station, zijn post eigendunkelijk heeft verlaten en zich naar zijn woning te Amsterdam heeft begeven”;

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 9 februari 1956 te omstreeks 07.00 uur, in tijd van oorlog, te Ermelo opzettelijk zijn aldaar gelegen onderdeel heeft verlaten en sindsdien langer dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is geweest van genoemd onderdeel, totdat hij op 13 Februari 1956 te omstreeks 14.00 uur zich bij zijn onderdeel heeft teruggemeld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 24 December 1955, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht en terwijl hij deel uitmaakte van de wacht van de legerplaats Ermelo en terwijl hij dienst deed als schildwacht bij het Benzine-, Olie- en Smeermiddelenstation van genoemde legerplaats, vrijwel onmiddellijk nadat hij te 21.00 uur op genoemde post als schildwacht was uitgezet, te Ermelo deze post eigendunkelijk verlaten heeft; dat hij toen naar zijn woonplaats Amsterdam is gegaan; dat hij wist, dat hij van 21.00 tot 23.00 uur op die post als schildwacht dienst moest doen, bij welke dienst hij werd bewapend met een karabijn; dat hij op 9 februari 1956 te omstreeks 07.00 uur, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, te Ermelo zijn onderdeel de 110e Intendance Bad Compagnie te Ermelo, eigendunkelijk heeft verlaten en daarvan sindsdien willens en wetens zonder toestemming en onafgebroken afwezig is gebleven, totdat hij zich op 13 februari 1956 te omstreeks 14.00 uur aldaar heeft teruggemeld;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 27 december 1955, opgemaakt en gesloten door Johannes Wilhelmus Dominicus Bussing, marechaussee der 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar, behorende tot de brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 25 December 1955 te omstreeks 03.00 uur zich heeft begeven naar het adres Churchillaan no. 173 huis te Amsterdam; dat hij aldaar heeft staande gehouden een persoon, die hem opgaf te zijn: Eric Ralph P., geboren te Amsterdam, 13 April 1935;

Post cetera alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten, gepleegd in „tijd van oorlog”;
  2. „desertie in tijd van oorlog gepleegd”;
- voorzien en strafbaar gesteld bij
1. artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
  2. artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
- [Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één maand, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 25 December 1955—31 December 1955 en vanaf 2 Maart 1956; plaatsing in een strafklasse voor de tijd van zes maanden en bekrachtiging van het bestaande arrest — Red.]

NASCHRIFT.

Het valt op dat het eerste feit als een schending van een (schild-)wachtverplichting is ten laste gelegd en niet als een afwezigheidsdelict „terwijl de schuldige is dienstdoende” ex artikel 99, 4° W.M.Sr.

Verwezen moge worden naar het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 2 augustus 1951 (M.R.T. XLV, blz. 116) en mijn opstel „Samenloop of absorptie?” in M.R.T. XLV, blz. 90 v.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 25 april 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. C. Onderstal en Majoor A. Klapwijk.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Wederrechtelijk binnendringen in een woning bij een ander in gebruik: beklagde was 's nachts, via een opgeschoven raam, een woning binnengegaan, menende dat die woning in gebruik was bij een vrouw, bij wie men 's nachts terecht kon. Het beroep op „vergissing”, als bedoeld in het tweede lid van artikel 138 W.Sr., disculpeert de beklagde i.c. niet, nu hiermede slechts bedoeld wordt op de dader, die de stellige overtuiging heeft een huis binnen te gaan waar hij het recht heeft binnen te treden.

De mede ten laste gelegde afwezigheid levert geen strafbaar feit op, nu de duur der afwezigheid daaruit niet blijkt (de tenlastelegging vermeldt: „. . . . alwaar hij op 23 februari 1956 in het krijgshospitaal te „Antwerpen moest worden opgehaald. . . .”). Dit is echter wel een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, waarmede, wegens samenhang met het gepleegde strafbare feit, bij de straftoemeting rekening wordt gehouden.

(W.M.Sr. art. 97, 106; W.K. art. 2, 60; W.Sr. art. 138).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. W. D., geb. 23 september 1935, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Luchtdoel-, artillerie te Ossendrecht, aldaar:

„1e. op of omstreeks 22 februari 1956 te 24.00 uur eigendunkelijk „de legerplaats Ossendrecht heeft verlaten en zich van zijn onderdeel „hierboven genoemd heeft verwijderd naar het buitenland, te weten „naar België, alwaar hij op 23 Februari 1956 in het Krijgshospitaal te „Antwerpen moest worden teruggehaald, zulks terwijl het alstoen tijd „van oorlog in de zin der wet was;

„2e. op 23 februari 1956 te omstreeks 00.30 uur, zijnde gedurende „de voor de nachtrust bestemde tijd, te Ossendrecht wederrechtelijk in „het perceel Provincialeweg Nr 31, zijnde een woning in gebruik bij „Johanna Louisa de Bruin, weduwe van A. Maas, is binnengedrongen „door aan de voorzijde een raam op te schuiven en daardoor naar „binnen te klimmen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij het Depôt Luchtdoel-artillerie te Ossendrecht, te Ossendrecht op 22 Februari 1956 een paar minuten voor 24.00 uur de legerplaats Ossendrecht eigendunkelijk verlaten heeft en sindsdien willens en wetens daarvan en van zijn onderdeel zonder toestemming en onafgebroken afwezig is gebleven, totdat hij op 23 februari 1956 omstreeks 14.00 uur in Antwerpen uit het Krijgshospitaal door een Nederlandse ambulance is teruggehaald en overgebracht naar de legerplaats Ossendrecht; dat hij nl. nadat hij zich op 22 Februari 1956 om 23.45 uur bij de wachtcommandant had teruggemeld, vrijwel onmiddellijk daarop zich door over een hek te klimmen weer uit de legerplaats heeft verwijderd; dat hij zich toen heeft begeven naar het perceel Provincialeweg nr. 31 te Ossendrecht, waar naar hij gehoord had een meisje „Jopie” moest wonen bij wie men 's nachts terecht kon; dat later deze „Jopie” daar niet bleek te wonen, doch genoemd perceel in gebruik bleek te zijn als woning bij Johanna Louisa de Bruin, weduwe van A. Maas; dat hij op zoek naar „Jopie” toen eerst in genoemd perceel aan de achterdeur heeft geklopt en vervolgens op de blinden van de ramen aan de voorkant; dat hij geen gehoor kreeg en daarom toen op 23 februari 1956 omstreeks 00.30 uur te Ossendrecht bij genoemd perceel de blinden losgemaakt heeft, een raam opengeschoven heeft en vervolgens door dat raam in genoemd perceel naar binnen is geklommen; dat hij daarbij wist, dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om dit huis binnen te gaan en zeker niet op de vorenbedoelde wijze; dat, toen hij eenmaal binnen was er een man op hem af kwam; dat hij daarna naar de grens is gelopen en deze langs een smal paadje is overgegaan naar België, waar hij uiteindelijk met bevroren voeten in het Krijgshospitaal te Antwerpen is opgenomen;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 2 maart 1956, opgemaakt en gesloten door Arie Ros, wachtmeester der Koninklijke

Marechaussee, Brigade Ossendrecht, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Johanna Louisa de Bruin, weduwe van A. Maas:

dat zij eigenaresse en hoofdbewoonster is van perceel Provincialeweg nr. 31 te Ossendrecht; dat zij zich op 22 Februari 1956 om 21.00 uur in deze woning naar bed begaf; dat zij later in de nacht wakker werd en in de woonkamer wat gestommel en het blaffen van de hond hoorde; dat zij de stem herkende van haar zoon; dat zij van hem vernam, dat het op dat moment half één in de nacht was; dat hij haar voorts mededeelde dat hij in de woonkamer een soldaat had aangetroffen, die via het opschuifraam aan de wegzijde de woonkamer was binnengeklommen; dat haar zoon er verder voor zorg gedragen heeft dat deze soldaat de woning verliet; dat zij deze soldaat geen toestemming gegeven heeft haar woning binnen te komen;

2. . . . enz.;

3. Willem Frederik Koppeschaar, Officier van Gezondheid 1e kl.:

dat hij naar aanleiding van een binnengekomen bericht, inhoudende dat in het militair hospitaal Marialei 532 te Antwerpen een soldaat D., gelegerd in de legerplaats Ossendrecht, met bevroren ledematen zou zijn opgenomen, op 23 Februari 1956 omstreeks 12.30 uur per ambulancewagen vanuit de legerplaats naar Antwerpen is vertrokken; dat hij aldaar in vermeld hospitaal soldaat D. heeft opgehaald; dat hij met genoemde D. ongeveer 15.15 uur die dag aan de Nederlands-Belgische grens te Putte teruggekeerd is;

Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde justitiële verklaring blijkt, dat beklagde van 23 Februari 1956 te 00.01 uur tot 23 Februari 1956 te ± 14.00 uur onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, 1e Instructie Bataljon „Rhenen”, gelegerd te Legerplaats Ossendrecht en door de Chef MGD is teruggebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder 1e en 2e is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, voor wat betreft het onder 1e ten laste gelegde met uitzondering van de woorden: „alwaar hij op „23 Februari 1956 in het Krijgshospitaal te Antwerpen moest worden „teruggehaald”, zijnde uit deze zinsnede niet anders te lezen dan dat beklagde naar het Krijgshospitaal moest worden teruggevoerd, waarvan ten processe niet is gebleken;

Overwegende, dat het onder 1e ten laste gelegde en bewezene niet oplevert een strafbaar feit voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling en met name geen delict van ongeoorloofde afwezigheid, nu uit de tenlastelegging voorzover bewezen verklaard, niet blijkt hoelang beklagde ongeoorloofd afwezig is geweest, noch dat hij zich heeft verwijderd met het oogmerk, genoemd in artikel 98, 1e, of deze verwijdering is geschied onder de omstandigheden bedoeld in artikel 100 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat het onder 1e ten laste gelegde en bewezene wel een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, samenhangend met het onder 2e ten laste gelegde en bewezen en hierna te qualificeren strafbare feit, zodat de Krijgsraad van dit krijgstuchtelijk vergrijp kennismemende bij de bepaling van de hierna te melden straf, dit krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking neemt;

Overwegende, dat het onder 2e ten laste gelegde en bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„in de woning bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnen-
„dringen”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde zich heeft beroepen op de omstandigheid dat hij zich zou hebben vergist;

Overwegende, dat met de woorden „ten gevolge van vergissing” in het 2e lid van artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht slechts is bedoeld dat de dader, binnenkomende, in de stellige overtuiging verkeert een huis binnen te gaan, waar hij het recht heeft binnen te treden;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde onder 1e meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven onder 1e als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven onder 2e als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Bevindt dat het onder 1e als bewezen aangenomen feit echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, samenhangende met het onder 2e als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van een maand.

NASCHRIFT.

*Het is jammer dat de Krijgsraad uit de ietwat ongelukkig gekozen woorden: „. . . alwaar hij op 23 februari 1956 in het Krijgs-
„hospitaal te Antwerpen moest worden teruggehaald . . .” niet heeft kunnen lezen wat er kennelijk mede bedoeld werd, namelijk dat be-*

klaagde op 23 februari 1956 in het Krijgshospitaal te Antwerpen is aangehouden en van daar is teruggehaald. Dan zou duidelijker uitspraak zijn gedaan over de vraag of de Krijgsraad de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid geëindigd acht door aanhouding in het buitenland. Uit bovenstaand vonnis krijgt men wel de indruk dat de Krijgsraad deze vraag ontkennend beantwoordt, (evenals zulks het geval is in het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 24 maart 1954, M.R.T. XLIX (1956) blz. 466), doch door de disqualificatie van de geciteerde zinsnede uit de tenlastelegging is dit niet zeker.

Men zie in dit verband mijn opstel „Tijd en plaats van aanvang en „einde van ongeoorloofde afwezigheid” in M.R.T. XL (1947) blz. 587 e.v., en de in § 33 daarvan vermelde jurisprudentie, speciaal sententie H.M.G. van 24 april 1947, M.R.T. XL (1947) blz. 631.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 mei 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Voorhanden hebben van exercitie- en oefenhandgranaat. Overtreding Vuurwapenwet.

(Vuurw.wet art. 1, 3).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geboren 11 april 1932, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig sergeant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, gedurende het tijdsverloop van „omstreeks medio Februari 1956 tot 9 Maart 1956, althans op of om- „streeks 9 Maart 1956 te Breda in de door hem bewoonde woning „gelegen aan de van Duijvenvoordestraat No. 46, een exercitie hand- „granaat No. 69 (bakeliet), een instructie handgranaat No. 36 (door- „snede) en een oefenhandgranaat No. 36 voorhanden heeft gehad, ter- „wijl hij wist of redelijkerwijs moest vermoeden dat opgemelde voor- „werpen handgranaten waren of onderdelen van handgranaten, in de „zin der wet vuurwapens zijnde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig sergeant bij de Koninklijke Landmacht in het tijdsverloop van medio Februari 1956 tot 9 Maart 1956 in de door hem bewoonde ouderlijke woning, gelegen aan de van Duijvenvoordestraat nr 46 te Breda een exercitie handgranaat nr. 69 (bakeliet), een instructie handgranaat nr. 36 (doorsnede) en een oefenhandgranaat nr. 36 voorhanden heeft gehad; dat hij wist dat die voorwerpen handgranaten of onderdelen daarvan waren;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 13 Maart 1956 opgemaakt en gesloten door Pieter Cornelis Dalm, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Breda, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 9 Maart 1956 een onderzoek heeft ingesteld in het perceel van Duijvenvoordestraat 46 te Breda en aldaar in beslag heeft genomen een exercitiehandgranaat nr. 69 (bakeliet), een instructiehandgranaat nr. 36 (doorsnede), een oefenhandgranaat nr. 36;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„een verbod bij of krachtens de Vuurwapenwet 1919 gesteld, overtreden, terwijl naar de schuldige weet enig voorwerp met betrekking tot hetwelk het feit wordt begaan is eene handgranaat of een onderdeel van dat vuurwapen, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 12 junctis de artikelen 3 en 1 van de Vuurwapenwet 1919 en artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 juni 1956.

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Majoor J. G. de Bruin.
Raadsman: Mr. W. Heskes.

Als bestuurder met een auto gereden, terwijl hem bij rechterlijk vonnis de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen ontzegd was. Geldboete en verlenging der ontzegging met drie maanden.

(W.V.W. art. 32).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. V., geb. 21 juni 1935, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 5 Mei 1956 in de gemeente „Zwartsluis, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, type bestelauto, gekentekend NJ 90-91, daarmee heeft gereden over de voor „het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Hasselterdijk,

„zulks terwijl hij wist, dat hem bij onherroepelijk geworden vonnis „van de Krijgsraad te Velde Oost, van 24 Februari 1956 de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen was ontzegd voor tijd van één jaar „en welke tijdsduur, naar hij wist, ingegaan was op 12 Maart 1956 en „eindigde op 12 Maart 1957”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 5 Mei 1956 te omstreeks 9.55 uur in de gemeente Zwartsluis als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, type bestelauto, gekentekend NJ 90-01, heeft gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Hasselterdijk; dat hij wist, dat hem bij onherroepelijk geworden vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 24 Februari 1956 de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen was ontzegd voor de tijd van één jaar; dat hij wist dat deze termijn op 12 Maart 1956 was ingegaan en op 12 Maart 1957 zou eindigen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Handelen in strijd met artikel 32 van de Wegenverkeerswet*”; voorzien en strafbaar gesteld bij: Artikel 35 juncto artikel 32 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 80,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen; voorts ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 3 maanden met ingang van 12 Maart 1957 — *Red.*].

Krijgsraad te velde West.

Vonnis van 11 juli 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Majoor J. G. de Bruin.

Raadsvrouw: Mevr. Mr N. J. Nanning.

Verboden uitvoer van boter naar België — achtervolging van beklagdes auto door ambtenaren van de invoerrechten en accijnzen,

waarbij beklaagde de auto tegen een versperring liet vastlopen en te voet vluchtte.

Tien maanden gevangenisstraf, bekrachtiging van het arrest, ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting), verbeurdverklaring van de auto en de daarin vervoerde boter.

(Wet op de Economische Delicten art. 1, 1° sub j).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. C. J., geb. 14 oktober 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment „Geneeskundige Troepen te Amersfoort, op 13 Mei 1956 onder de „gemeente Roosendaal en Nispen:

„a. opzettelijk 500 kilogram boter anders dan onder overlegging „van door de Minister van Financiën aangegeven documenten aan de „ambtenaren der Invoerrechten en Accijnzen, naar België heeft uitge- „voerd, immers zonder enig document in een auto met zich heeft „meegevoerd in de richting van de Belgische grens, terwijl in redelijk- „heid moest worden aangenomen, dat deze boter bestemd was voor „uitvoer in strijd met de bestaande voorschriften;

„b. toen de assistenten van 's-Rijksbelastingen, tevens ambtenaren „der Invoerrechten en Accijnzen P. H. J. Theulings en C. A. den „Ridder, althans genoemde den Ridder teneinde de naleving der be- „palingen van de Wet op de Economische Delicten te controleren „krachtens artikel 23 dier Wet door middel van een stopteken als „omschreven in artikel 1 sub 1 van de Beschikking van de Ministers „van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en van Justitie dd. „8 Mei 1950 van hem had(den) gevorderd het door hem bestuurde „sub 1e vermelde motorrijtuig te doen stilhouden ter contrôle, op- „zettelijk niet aan deze vordering heeft voldaan, doch is door- of weg- „gereden en de vlucht heeft genomen na zijn auto tegen een versperring „te hebben laten lopen, zijnde hij tenslotte na een achtervolging te voet „in het open veld gevat;

„II. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment „Geneeskundige Troepen te Amersfoort, op of omstreeks 10 Mei 1956 „in de omgeving van Zundert, althans in Noord-Brabant, opzettelijk „400 kilogram boter anders dan onder overlegging van door de „Minister van Financiën aangegeven documenten aan de ambtenaren „der Invoerrechten en Accijnzen, heeft uitgevoerd, te weten naar Kon- „tich, zuidelijk van Antwerpen;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 28 Mei 1956 op- gemaakt door de Commandant 3e Compagnie 1e Instructiebataljon Regiment Geneeskundige Troepen te Amersfoort blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 4 April 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem sub *I b* ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken, met name niet dat het in de tenlastelegging genoemde stopteken is gegeven, zijnde dit immers een stopteken vastgesteld ten behoeve van de ambtenaren van de (inmiddels opgeheven) Centrale Contrôle Dienst;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Geneeskundige Troepen te Amersfoort, op 13 Mei 1956 omstreeks 05.00 uur als bestuurder van een zwarte personenauto, merk Plymouth, gekentekend NG 43-60, daarmede reed over de verkeersweg Breda-Bergen op Zoom; dat hij, toen hij gekomen was bij het punt, waar de zogenaamde Nispenseweg naar het Zuiden afbuigt, de linker richtingaanwijzer van die auto in werking heeft gesteld omdat hij voornemens was die weg in te rijden in de richting van de Nederlands-Belgische grens, die 5 à 6 kilometer verder ligt; dat hij op het laatste moment van dat voornemen heeft afgezien omdat hij bij het begin van de Nispenseweg kommiezen van de Nederlandse Douanediensdienst zag staan; dat hij toen de grote weg is blijven volgen in de richting Bergen op Zoom; dat even later genoemde kommiezen hem achterop kwamen met een auto; dat hij iets verderop van de weg is afgedraaid en is gaan rijden op een weg rechts naast en evenwijdig met bedoelde verkeersweg; dat hij de auto heeft laten vast lopen tegen betonnen palen en zelf de vlucht heeft genomen; dat de kommiezen hem hebben achtervolgd en gevat; dat daarna die kommiezen 500 kg. boter, verpakt in papieren zakken hebben aangetroffen; dat hij met betrekking tot deze boter over geen enkel document beschikte, waarmee die boter kon worden uitgevoerd; dat hij op 9 en 10 Mei 1956 met verlof te Zundert is geweest; dat hij die dagen niet in het bezit is geweest van documenten, door de Minister van Financiën aangegeven als benodigd voor de legale uitvoer uit Nederland van boter;

B. dat hij niet wist dat die boter zich in die auto bevond; dat hij op 9 en 10 Mei 1956 niet naar België is geweest;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, dd. 19 Mei 1956 opgemaakt en gesloten door Marinus, Jacob Jeroense, Hoofdassistent van 's Rijks belastingen, Petrus, Hendrikus Josephus Theulings en Cornelis Adrianus den Ridder, assistenten van 's Rijks belastingen, allen ambtenaren der invoerrechten en accijnzen, gestationneerd te Roosendaal zakelijk inhoudt als verklaring van *2e en 3e verbalisant*:

dat zij zich op 13 Mei 1956 te omstreeks 5.00 uur, gekleed in uniform, in dienst met een dienstauto op het kruispunt Ceintuurbaan-West - Nispenseweg in de gemeente Roosendaal en Nispen bevonden, op een afstand van ongeveer 5000 meter van de Nederlands-Belgische grens; dat op dat tijdstip uit de richting Breda een personenauto naderde, waarvan de bestuurder op ongeveer 150 meter voor bedoeld kruispunt door middel van de richtingaanwijzer aangaf om links af te gaan in de richting Nispen; dat 2e relatant, toen die auto bijna het kruispunt was genaderd, de dienstauto dwars op de rijrichting van die

auto zette; dat zodra de bestuurder van de naderende auto dit bemerkte, hij rechtdoor reed in plaats van links af te slaan; dat zij daarop onmiddellijk met de dienstauto de achtervolging hebben ingezet; dat zij na ongeveer 400 meter bedoelde auto hebben ingehaald en beide auto's naast elkaar op de rijbaan reden, waarna 3e verbalisant met een voorgeschreven claue de bestuurder van de andere auto, welke bestuurder in uniform van de Koninklijke Landmacht was gekleed, een teken tot stoppen gaf, waaraan niet werd voldaan;

2e verbalisant:

dat die bestuurder door hem werd herkend als H. C. J.;

2e en 3e verbalisant:

dat die bestuurder de grote verkeersweg verliet en de naast die weg gelegen straat, genoemd de Rondweg inreed; dat deze weg na plm. 550 meter is afgesloten door ijzeren palen; dat de bestuurder nadat hij de palen tot op ongeveer 15 meter genaderd was, de auto verliet en vluchtte; dat de auto tegen de bedoelde palen tot stilstand kwam;

3e relatant:

dat hij de achtervolging te voet heeft voortgezet en de bestuurder na ongeveer 200 meter heeft ingehaald en aangehouden waarna hij hem naar de auto heeft teruggebracht;

2e en 3e relatant:

dat de tegen de palen gereden auto geladen was met papieren zakken, inhoudende een hoeveelheid roomboter, totaal 500 kilogram; dat zij die auto, merk Plymouth, 4 deurs, gekentekend NG-43-60, motornr. P 20-I 85334 en de zich daarin bevindende boter in beslag hebben genomen en overgebracht naar de als bewaarnemer van de Nederlandse Bank N.V. optredende Ontvanger der Invoerrechten en Accijnzen te Roosendaal;

René Michielsens:

dat hij in de Molenstraat te Zundert woont; dat hij in Februari 1956 werd aangesproken door Riek J., wonende te Zundert, die hem vroeg of hij — getuige — hem aan een hoeveelheid boter kon helpen; dat zijn moeder toen aan J. gezegd heeft dat deze boter van haar kon krijgen tegen winkelprijs; dat J. een keer of tien boter bij hen heeft gehaald; dat het meerdere malen hoeveelheden van 300 en 400 kilogram waren; dat J. in de avond van 9 Mei 1956 ook 400 kilogram boter bij hen heeft gehaald; dat in de morgen van 13 Mei 1956 omstreeks 4.15 uur op het raam aan de achterzijde van zijn woning geklopt werd; dat hij J. met diens auto bij de woning zag; dat hij toen samen met zijn vader en J. 10 zakken met 45 kilogram en 1 zak met 50 kilogram boter uit de schuur in de auto van J. heeft gedragen; dat J. daarna met de auto is vertrokken;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, de verklaring van beklaagde slechts gebezigd als bewijsmiddel voorzover onder A vermeld, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan

beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Een economisch delict als misdrijf begaan, terwijl het betreft een „economisch delict bedoeld in artikel 1 onder 1e sub j van de Wet op „de Economische Delicten, meermalen gepleegd”*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij:

Artikel 6 I 1e lid onder 1° junctis artikel 1 aanhef en 1° onder j van de Wet op de Economische Delicten,
artikelen 5 en 21 van het Deviezenbesluit 1945,
artikel 2 Documentenbeschikking 1945,
artikel 2 In- en Uitvoerverbodenbeschikking 1945,
artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 13 Mei 1956 in arrest werd gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht in de militaire dienst te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[*Dictum:*

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van tien maanden, met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde vanaf 13 Mei 1956;

Bekrachtigt het bestaande arrest;

Verklaart verbeurd de auto, merk Plymouth, gekentekend NG 43-60, motornummer P 20-I 85334, en de 500 Kilogram boter, waarmede, respectievelijk met betrekking tot welke het economisch delict, ten laste gelegd en bewezen verklaard onder Ia, werd begaan;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. — *Red.*].

Krijgsraad te velde Luchtmacht West.

Vonnis van 8 februari 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. H. H. Lentz en Majoor Mr R. B. Lewis.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Behorende tot de wacht en belast met patrouilledienst, dan wel verplicht om gekleed en waakzaam in het wachtlokaal aanwezig te zijn, zich gedeeltelijk ontkleed te slapen gelegd.

Krijgsraad: als oneigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp terugverwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Hof: rekening houdende met de opgelegde krijgstuuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest, veroordeeld tot 14 dagen militaire detentie, met in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke arrestatie.

(W.M.Sr. art. 129; W.K. art. 2, 57, 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT WEST, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. Th. H., geb. 1 december 1935, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, op 18 november 1955, in tijd „van oorlog, in de gemeente Werkendam, behorende tot de wacht van „het wachtobject Fort Steurgat, de als zodanig op hem rustende ver- „plichting om van 23.00 uur tot 19 november 1955 te 03.00 uur „wakker en paraat in het wachtlokaal aanwezig te zijn of een pa- „trouille te lopen, niet is nagekomen, door omstreeks 23.15 uur zich „uit te kleden en te gaan slapen, althans in slaap te geraken, in ieder „geval gedeeltelijk ontkleed in bed te gaan liggen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op 18 november 1955, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en terwijl hij deel uitmaakte van de wacht op het object fort Steurgat in de gemeente Werkendam, van 23.00 uur tot 19 November 1955 te 03.00 uur patrouilledienst had; dat deze patrouilledienst, naar hij wist, inhield dat hij op voorgeschreven tijden rondes over het object moest lopen en dat hij de tijd tussen de rondes waakzaam en paraat in het wachtlokaal moest verblijven; dat hij deze verplichting willens en wetens niet is nagekomen door zich omstreeks 23.15 uur gedeeltelijk te ontkleden en zich te bed te begeven om te gaan slapen;

Overwegende, dat een procesverbaal van huishoudelijk onderzoek opgemaakt dd. 25 november 1955 door Hendrik Reinier Snapper, kapitein en Johannes Pierre Vijgen, reserve-2e-luitenant, zakelijk inhoudt als verklaring van: (1) . . . enz. (Red.) (2) Johannes Petrus Zuiderwijk:

dat hij zich op 18 november 1955 heeft begeven naar het fort Steurgat; dat hij toen omstreeks 23.30 uur geconstateerd heeft, dat de dienstplichtig soldaat P. Th. H. zich gedeeltelijk ontkleed te bed bevond; dat hem bij controle van het wachtregister is gebleken, dat de soldaat H. van 23.00 uur tot 03.00 uur de daaropvolgende dag was belast het patrouilledienst; dat de consignes van de met patrouilledienst belaste militair inhouden, dat hij op voor hem voorgeschreven

tijden rondes dient te lopen over het fortterrein en dat hij tussen deze tijden waakzaam dient te blijven in volledig tenue in het wachtverblijf;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd procesverbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ander militair dan die bedoeld in het eerste en vierde lid van „artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht behorende tot „eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak één der in artikel 2, lid 2-6 van de Wet op Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier; . . . enz. (*Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 22 mei 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers en Gen.-Maj.-Vl. Waarn. Zegers.

(*Zie het vonnis, hiervóór.*)

Gezien: . . . enz.;

Gezien de oproeping, vanwege de Advocaat-Fiscaal aan de beklagde betekend;

Gezien het vonnis in eerste aanleg gewezen;

Gehoord de beklagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door de raadsman aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der verwijzing, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van één maand met in-arreststelling;

Overwegende, dat het vonnis, waarvan beroep, moet worden vernietigd, omdat het Hof zich niet kan verenigen met de verwijzing van de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier, aangezien het Hof van oordeel is, dat de zaak

niet buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan *);

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd: [*zie vonnis — Red.*];

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de overweging betreffende de bewijsmiddelen, de bewezenverklaring, de qualificatie en de strafbaarheid van beklaagde;

Overwegende, dat de hierna te vermelden straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde terzake van het hem ten laste gelegde reeds een straf van veertien dagen streng arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Gezien de artikelen 11 en 129 Wetboek van Militair Strafrecht, 57 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit, en deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van veertien dagen;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 24 juli 1956.

(MAW 1955/B 20).

Voorzitter: mr A. Blom (fgd.); *Leden:* mr H. Fortuin en mr P. A. G. Ubink.

Niet-uitbetaling kindertoelage voor op 5 april 1933 geboren dochter, die op laboratorium werkt tegen beloning en nog in opleiding is voor chemisch analyste. Waar praktijkervaring voor het afleggen van het 2e gedeelte van het examen vereist is, voldoet het kind aan de in de regeling gestelde voorwaarde, dat de tijd van het kind, die voor werkzaamheden beschikbaar zou zijn, grotendeels in beslag genomen wordt door of in verband met het volgen van onderwijs of een opleiding voor een beroep.

De c.r. is tevens van oordeel, dat het kind in belangrijke mate voor rekening van de militair wordt onderhouden. De c.r. is van oordeel, dat indien in onderscheidene wettelijke regelingen eenzelfde term wordt

*) Ten rechte zal het Hof overwogen hebben dat „het Hof niet van oordeel is, „dat de zaak buiten strafrechterlijke behandeling had behoren te zijn afgedaan”.

gebruikt, het over het algemeen niet juist is aan die term voor de toepassing van elk dier regelingen een verschillende uitleg te geven, tenzij de aard van de materie, in die regelingen vervat, daartoe bijzonderlijk zou nopen.

De c.r. interpreteert daarom het begrip „in belangrijke mate” gelijk aan het overeenkomstige begrip uit de Kinderbijslagwet, n.l. als de bijdrage, welke voor het kind geleverd wordt, tenminste gelijk is aan het bedrag van de kinderbijslag voor het eerste kind.

(K.b. van 12-8-1954, S.387).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake X., wonende te S., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzittingen van 17 april 1956 en 3 juli 1956 verschenen, tegen:

de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter voormelde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden A. Lugtenburg, aanvankelijk kapitein en ter tweede terechtzitting majoor der militaire administratie, wonende te Rijswijk (ZH).

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser bij klaagschrift dd. 22 november 1954, hetwelk op 27 November daaraanvolgend bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage is ingekomen, beroep heeft ingesteld tegen de omstandigheid, dat de administrateur van het Hoofdkwartier van de Generale Staf, bij welk Hoofdkwartier eiser als reserve-luitenant-kolonel voor algemene dienst was tewerkgesteld, aan hem over het tijdvak van 1 april 1954 tot en met eind oktober 1954, zulks naar zijn mening in strijd met het Koninklijk Besluit van 12 augustus 1954 (Staatsblad no. 387), houdende „Regeling Kindertoelagen militairen land- en „luchtmacht 1954” — hierna te noemen: de regeling — en de bij beschikking van gedaagde van 23 oktober 1954, Directoraat-Generaal, afdeling Comptabiliteit, Bureau 3, nr. P. 102.966 F, ter uitvoering van de in de regeling gegeven uitvoeringsbepalingen — hierna aldus te noemen — gepubliceerd in de Land- en Luchtmachtorder 55,14/8, eind oktober 1954 geen kindertoelage heeft uitbetaald voor zijn op 5 april 1933 geboren dochter;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 24 oktober 1955, naar welke uitspraak hierbij wordt verwezen, het beroep van eiser — toenmaals klager — ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig hoger beroep heeft ingesteld en op de in het beroepschrift ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht te bepalen, dat hem met ingang van april 1954 tot een nader door de Raad te bepalen datum kindertoelage volgens de geldende regelen zal worden uitbetaald;

Overwegende dat de Raad na de openbare terechtzitting van 17 april 1956 een nader voorbereidend onderzoek heeft gelast, welk bevel is

uitgesproken ter openbare terechtzitting van 8 mei 1956 en ter vol-
doening waaraan 's Raads voorzitter nadere inlichtingen heeft inge-
wonnen bij eiser, bij de secretaris van de Koninklijke Nederlandse
Chemische Vereniging te 's-Gravenhage en bij Prof. Ir C. L. van Nes,
hoogleraar aan de Technische Hogeschool te Delft, wonende te Voor-
burg, welke inlichtingen respectievelijk op 30 mei 1956, 29 mei 1956
en 7 juni 1956 zijn ingezonden;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad allereerst dient te onderzoeken, of eiser
bevoegd was beroep in te stellen tegen het niet-uitbetalen aan hem door
de bovenvermelde administrateur van kindertoelage voor eisers voren-
bedoelde dochter over de periode van 1 april 1954 tot eind oktober
1954;

Overwegende dienaangaande, dat de eerste rechter blijkens zijn
tweede rechtsoverweging het standpunt heeft ingenomen, dat deze
niet-uitbetaling inhoudt een voorlopige weigering van de administrateur
om die uitbetaling te verrichten, waarnaast een principiële en defini-
tieve weigering van de gedaagde aanwezig is, waartegen eiser — toen-
maals klager — aangemerkt moet worden tijdig beroep te hebben
ingesteld;

Overwegende dat de Raad de eerste rechter in deze zienswijze in
zoverre niet kan volgen, dat de weigering van de administrateur niet
is een voorlopige, zijnde de Raad geen enkel algemeen verbindend
voorschrift bekend, op grond waarvan deze weigering — in tegen-
stelling tot een uitbetaling — als een voorlopige zou moeten worden
beschouwd;

Overwegende ten overvloede, dat, indien zulks wel het geval ware,
reeds uit gedaagdes in eerste aanleg geproduceerde contra-memorie
blijkt, dat gedaagde zich volkomen verenigde met de door de admini-
strateur, bevoegdelyk namens hem, uitgesproken weigering;

dat in een dergelijke situatie wel de vraag zou kunnen rijzen, of
eiser in beroep is gekomen tegen een weigering, die wegens haar voor-
lopig karakter hem niet rechtstreeks in zijn belang treft, zodat hij
deswege wellicht niet-ontvankelijk had moeten zijn verklaard in zijn
beroep;

dat gedaagde echter noch in eerste aanleg, noch in hoger beroep
op die grond heeft verzocht eiser niet-ontvankelijk te verklaren, maar
de gedane weigering heeft verdedigd, en de Raad, gesteld al, dat hij
de weigering van de administrateur als een voorlopige zou beschou-
wen — quod non — evenmin tot een niet-ontvankelijk-verklaring zou
willen besluiten, omdat er in het onderhavige twistgeding dan inder-
daad, naast een voorlopige weigering, een definitieve en principiële
zou bestaan, waardoor eiser wel degelijk rechtstreeks in zijn belang
was getroffen;

Overwegende dat thans behoort te worden nagegaan, of de bestreden
weigering kan worden aangetast op een der gronden, genoemd in arti-
kel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, juncto artikel 58, lid 1,
der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dienaangaande dat op grond van de gedingstukken waaronder vooral de vorenvermelde brieven van de secretaris van de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging en van Prof. Ir C. L. van Nes — en van het verhandelde ter terechtzitting voor de Raad vaststaat:

dat eisers op 5 april 1933 geboren dochter, voor wie hij de aanspraak op kindertoelage maakt, in september 1953 de cursus is gaan volgen aan het te Scheveningen gevestigde Chemische Instituut onder leiding van Dr Ir M. Kanner, ten einde de opleiding te volgen voor het verkrijgen van het diploma van chemisch analyste, uit te reiken door de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging;

dat zij ter verkrijging van dit diploma een examen zou moeten doen, bestaande uit een 1e gedeelte, waarvoor zij aan genoemd instituut een cursus volgde, welke 6 maanden duurde, en een 2e gedeelte, waarvoor vereist was een practische werkzaamheid van 2 jaar in een voor het doel geschikt laboratorium;

dat zij voor het eerste gedeelte van het examen, door haar afgelegd in februari 1954, niet is geslaagd en, daar een nieuwe cursus aan genoemd instituut voor dat gedeelte pas weer in september zou beginnen, in maart 1954 is begonnen met practisch te gaan werken, en wel in het laboratorium voor Docimasie en Metallurgie van Prof. Ir C. L. van Nes, voornoemd, naar welk laboratorium zij vanwege genoemd instituut was verwezen;

dat zij tevens sedert 1 april 1954 deelnam aan een schriftelijke repetitie-cursus vanwege het Instituut voor Medische Voorlichting, gevestigd te Amsterdam, dit ter verdere voorbereiding voor het 1e gedeelte van voormeld examen;

dat, indien zij te zijner tijd het 2e gedeelte van het examen zou afleggen, de periode, waarin zij in genoemd laboratorium werkzaam was geweest, in aanmerking zou kunnen komen voor de berekening van het tijdvak van 2 jaren, gedurende hetwelk zij in een voor het doel geschikt laboratorium werkzaam moest zijn geweest;

dat zij in dit laboratorium dagelijks, behalve des zaterdag en des zondags, gedurende de normale werkuren werkzaam was, sinds 1 september 1954 als tijdelijk ambtenaar in rijksdienst, tegen een verderop nader te vermelden vergoeding, bij de bepaling waarvan in aanmerking was genomen, dat zij leerlinge was van de analystenschool en practisch kwam werken om ervaring op te doen;

Overwegende nu, dat overeenkomstig artikel 2, lid 1, juncto lid 2, onder a, der regeling, welke blijkens artikel 7 terugwerkende kracht heeft tot en met 1 januari 1954, een militair onder meer aanspraak heeft op kindertoelage voor een kind van 16 jaar of oudere leeftijd, doch jonger dan 27 jaar, mits de tijd van dit kind, die voor werkzaamheden beschikbaar zou zijn, grotendeels in beslag wordt genomen door of in verband met het volgen van onderwijs of een opleiding voor een beroep en het kind uitsluitend of in belangrijke mate voor rekening van de militair wordt onderhouden;

dat met betrekking tot deze bepaling in de uitvoeringsbepalingen onder punt 8 het volgende is vermeld:

„Met betrekking tot lid 2, onder a wordt opgemerkt, dat er ook „sprake is van in beslag nemen van tijd door of in verband met het „volgen van onderwijs of een opleiding voor een beroep, indien in „verband met studie of opleiding voor een beroep werkzaamheden „worden verricht. Het verrichten van deze werkzaamheden dient dan „echter voor het volgen van de studie of de opleiding als voorwaarde „te zijn gesteld (b.v. praktijkjaar M.T.S.). Voor de toepassing van „lid 2 onder a wordt het kind, dat de opleiding tot beroepsofficier aan „de Koninklijke Militaire Academie of het Koninklijk Instituut voor „de Marine volgt, geacht uitsluitend of in belangrijke mate voor reke- „ning van de militair te worden onderhouden.”;

Overwegende dat de Raad op grond van het hiervoren vermelde van oordeel is, dat eisers dochter gedurende het onderhavige tijdvak van 1 april tot eind oktober 1954 werkzaamheden heeft verricht in verband met studie of opleiding voor een beroep, terwijl die werkzaamheden voor het volgen van de studie of de opleiding als voorwaarde was gesteld, zodat is voldaan aan de voorwaarden van punt 8 der uitvoeringsbepalingen en dientengevolge mede aan de in artikel 2, lid 2, onder a, van de regeling gestelde voorwaarde, dat de tijd van het kind, die voor werkzaamheden beschikbaar zou zijn, grotendeels in beslag wordt genomen door of in verband met het volgen van onderwijs of een opleiding voor een beroep;

Overwegende dat gedaagde weliswaar van oordeel is, dat het in de vorige overweging gestelde niet juist zou zijn, omdat eisers dochter de praktische vaardigheid, vereist voor het afleggen van het tweede gedeelte van het analyst-examen eerst mocht opdoen, na geslaagd te zijn voor het eerste gedeelte, en voorts de voorgeschreven praktijktijd van 2 jaren niet heeft afgemaakt, terwijl onderbreking daarvan niet geoorloofd zou zijn, maar dit een en ander naar 's Raads oordeel niet op goede grond berust;

dat toch de Raad geen bepaling bekend is, op grond waarvan de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging zou eisen, dat iemand, alvorens de praktische vaardigheid te verwerven, welke voor het afleggen van het tweede gedeelte van het examen vereist is, verplicht is vooraf met goed gevolg het eerste gedeelte van het examen af te leggen, en de Raad evenmin aanneemt, dat de voorgeschreven praktijktijd ononderbroken moet worden doorgebracht;

dat uit het vorenvermeld schrijven van de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging veeleer het tegendeel blijkt;

Overwegende dat derhalve aan de eerste, in de regeling gestelde, voorwaarde voor het bestaan van eisers aanspraak op kindertoelage is voldaan;

Overwegende dat nu nog de vraag dient te worden beantwoord, of eiser ook aan de tweede, in de regeling gestelde, voorwaarde voor aanspraak op kindertoelage op en na 1 maart 1954 voldaan heeft;

Overwegende dienaangaande, dat voor het ontstaan en voortbestaan

dier aanspraak ingevolge artikel 2, lid 1, juncto lid 2 sub a, der regeling mede vereist is, dat het kind althans in belangrijke mate voor rekening van de militair wordt onderhouden;

dat gedaagde krachtens lid 10 van dat artikel bevoegd is van het in de vorige leden daarvan bepaalde o.m. af te wijken voor kinderen, welke de militair niet volledig tot zijn last heeft;

dat gedaagde op grond van deze bevoegdheid in de uitvoeringsbepalingen onder punt 14 heeft vastgesteld, dat de *volledige* kindertoelage slechts wordt toegekend, indien een militair een kind *volledig* tot zijn financiële last heeft, doch de kindertoelage voor een kind, dat de militair niet volledig tot zijn financiële last heeft, wordt gesteld op $\frac{1}{4}$ van de werkelijke last;

dat vervolgens in de punten 14.1 tot en met 14.5 enige voorschriften worden gegeven omtrent het vaststellen van de werkelijke last, en wel ten aanzien van een vijftal gevallen, doch daaronder niet voorkomt het geval als het onderhavige, waarin het kind eigen inkomsten heeft;

dat gedaagde deze leemte kennelijk ook heeft ingezien, blijkende zulks o.m. uit het pleidooi van diens gemachtigde, ter 's Raads terechtzitting van 3 juli 1956 gehouden, waarin volgens de overgelegde pleitnota het volgende wordt gesteld:

„In de Regeling kindertoelagen militairen land- en luchtmacht 1954 „wordt het begrip in „belangrijke mate” niet nader gedefinieerd.

„Bij de beantwoording van de vraag wat onder het begrip „in belangrijke mate” moet worden verstaan kan men van twee standpunten uitgaan.

„Het eerste standpunt, waarmede in de praktijk wordt gewerkt, is „dat voor de volledige financiële last een norm geldt. Deze norm moet „dan uiteraard uit de regeling en de daarbij behorende uitvoeringsbepalingen zijn af te leiden. Uit punt 14 van de Uitvoeringsbepalingen „volgt, dat de norm voor volledige financiële last moet worden gesteld „op 4 x het bedrag van de volle kindertoelage. In het geval van klager „derhalve op f 104,—.

„Aangezien de inkomsten van eisers dochter die norm te boven „gaan, wordt derhalve voor de toepassing van de regeling in het geheel „geen financiële last aangenomen.

„Het tweede standpunt is, dat voor het begrip „in belangrijke mate” „een benaderend percentage moet kunnen worden vastgesteld. Gelet „op de in de regeling gebruikte formulering „uitsluitend of in belangrijke mate” moet aan het begrip „in belangrijke mate” de betekenis „worden toegekend van „bijna uitsluitend”. Met zekerheid is dus vast „te stellen, dat een benaderend percentage als hiervoor bedoeld dichter „bij 100 dan bij 50 ligt. Door het percentage op 75 te stellen meen ik „een volkomen aanvaardbare benadering te hebben gegeven.

„Dit betekent echter, dat eisers financiële last moet worden gesteld „op 3 x de verdiensten van zijn dochter of wel een bedrag van ca. „f 350,— per maand en dat de volledige financiële last — dus indien „Mej. X. niet zou werken — zou uitkomen op 4 x de verdiensten of „wel ca. f 480,— per maand. Kan dit bedrag voor eiser als een aan-

„nemelijke norm voor volledige financiële last worden beschouwd?
 „Naar mijn mening niet. Ik moge er nog op wijzen, dat deze mening
 „gedeeld wordt door de Inspectie der Belastingen, die op een door eiser
 „ingediend verzoek om te worden geplaatst in de loonbelastinggroep
 „gehuwd met 1 kind afwijzend heeft beschikt op grond van het feit,
 „dat eisers dochter niet grotendeels op zijn kosten wordt onder-
 „houden.”;

Overwegende dienaangaande, dat naar 's Raads oordeel punt 14 der uitvoeringsbepalingen kennelijk uitgaat van het standpunt, dat „de „werkelijke last”, door een militair gedragen voor een kind, dat hij niet volledig tot zijn financiële last heeft, nimmer hoger zal zijn dan 4 x het bedrag der volledige kindertoelage;

dat dit bedrag voor eiser eventueel f 26,— per maand zou zijn en „de werkelijke last”, door eiser gedragen, dus naar de veronderstelling van genoemd punt 14 ten hoogste f 104,— per maand kan bedragen;

dat de Raad in dat punt 14 evenwel niet kan lezen, dat de volledige financiële kosten voor het onderhoud en de opvoeding van een kind niet meer dan 4 x het bedrag der eventuele kindertoelage bedragen kunnen;

dat dit trouwens niet in overeenstemming zou zijn met punt 6 der uitvoeringsbepalingen, waarin is bepaald, dat als kind, hetwelk een militair *volledig* tot zijn financiële last heeft, wordt aangemerkt o.a. het kind, waarvoor de militair, hetzij ingevolge een rechterlijke beslissing hetzij vrijwillig, een bijdrage in de kosten van onderhoud en opvoeding betaalt, mits die bijdrage o.m. gelijk is aan *of hoger* dan 4 x het bedrag aan kindertoelage, dat hij ingevolge de regeling voor dat kind zou kunnen ontvangen;

dat deze bepaling een verklaring oplevert voor het voormelde uitgangspunt van punt 14 — in dit punt wordt niet bepaald, *wanneer* recht op een toelage bestaat, doch alleen een regeling gegeven omtrent de *hoogte* der toelage — en die bepaling van punt 6 tevens het in voormelde pleitnota omschreven eerste standpunt onaannemelijk doet zijn;

Overwegende dat het tweede standpunt, in die pleitnota omschreven, uitgaat van een zelfstandige interpretatie van het begrip „in belangrijke „mate”, en daarbij geen rekening wordt gehouden met de uitlegging, welke op aanverwant terrein officieel aan dit begrip is gegeven;

dat immers artikel 19, lid 2, en lid 3, der Kinderbijslagwet, zoals deze wet luidt volgens de nummering van het Koninklijk Besluit van 22 september 1952, Stbl. 475, op welke wettelijke bepaling de regeling historisch en textueel is geënt, aan de arbeider in de zin dier wet recht op kinderbijslag verleent voor de daar bedoelde kinderen, eveneens onder de voorwaarde, dat die kinderen uitsluitend of in belangrijke mate voor zijn rekening worden onderhouden;

dat artikel 19, lid 5, dezer wet de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid machtigt om met betrekking tot het bepaalde o.a. in het 2e en 3e lid van dat artikel nadere voorschriften te geven;

dat voornoemde minister van deze bevoegdheid gebruik heeft ge-

maakt bij beschikking van 22 januari 1951, afdeling Arbeidsverhoudingen, no. 84, tot uitvoering van artikel 23 (thans 19), lid 5, der Kinderbijslagwet, opgenomen in de Nederlandse Staatscourant van 24 januari 1951, nr. 17;

dat artikel 1 dier beschikking, voorzover hier van belang, bepaalt, dat als arbeider, die een kind in belangrijke mate onderhoudt, wordt beschouwd de arbeider, die in het onderhoud van dit kind een bijdrage levert, welke ten minste gelijk is aan het bedrag van de kinderbijslag voor het eerste kind;

dat de Raad van oordeel is, dat, indien in onderscheidene wettelijke regelingen eenzelfde term wordt gebruikt, het over het algemeen niet juist is aan die term voor de toepassing van elk dier regelingen een verschillende uitleg te geven, tenzij de aard van de materie, in die regelingen vervat, daartoe bijzonderlijk zou nopen; hetgeen te dezen evenwel geenszins het geval is;

Overwegende dat derhalve, nu noch de regeling, noch de uitvoeringsbepalingen, in het onderhavige twistgeding bedoeld, een interpretatie inhouden van het begrip „in belangrijke mate”, de officiële interpretatie van de Kinderbijslagwet behoort te worden gevolgd, zodat eiser ook van 1 april 1954 af in beginsel aanspraak heeft op kindertoelage, zolang zijn bijdrage in het onderhoud en de opvoeding van zijn dochter meer heeft bedragen dan het bedrag van de eventueel hem toekomende kindertoelage, zijnde *f* 26,— per maand;

Overwegende dat eisers dochter voor haar werkzaamheden in voren genoemd laboratorium over de periode 1 maart 1954 tot 1 september 1954 *f* 112,90 per maand, over de periode van 1 september 1954 tot 1 januari 1955 *f* 135,— per maand, over de periode van 1 januari 1955 tot 1 april 1955 *f* 143,10 per maand en over de periode sedert 1 april 1955 *f* 201,40 per maand (dit alles bruto) heeft ontvangen, doch de Raad in het onderhavige geding in het midden kan laten, of en eventueel hoe lang, eiser per maand ten minste *f* 26,— in het onderhoud van zijn dochter heeft bijgedragen;

Overwegende dat nl. aan eiser, toen hij in november 1954 zijn klaagschrift bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage deed inkomen, toch nog geen kindertoelage over het tijdvak 1 april tot eind oktober 1954 mocht zijn uitbetaald, om deze reden, dat hij de daartoe vereiste kindertoelagestaat en de verklaring van het hoofd van de inrichting e.d., bedoeld in punt 14 der uitvoeringsbepalingen, nog niet bij het Ministerie van Oorlog had ingezonden, en volgens het nadrukkelijk voorschrift van dit punt een militair niet voor kindertoelage mag worden berekend zolang de inzending van de kindertoelagestaat en van die verklaring aan het Ministerie van Oorlog niet heeft plaats gehad;

Overwegende dat op deze grond de door eiser verlangde uitbetaling in november 1954 terecht niet is geschied, zodat eisers tegen de toen gedane betalingsweigering gericht beroep bij de aangevallen uitspraak, zij het op door de Raad niet onderschreven gronden, terecht ongegrond is verklaard en die uitspraak daarom moet worden bevestigd;

dat dit niet wegneemt, dat eiser alsnog aanspraak op kindertoelage

sedert 1 april 1954 zal kunnen maken, indien hij alsnog de vorenbedoelde kindertoelagestaat en verklaring overlegt (indien en voorzover dit inmiddels nog niet is geschied) en doet blijken, dat hij ten minste f 26,— per maand in het onderhoud en de opvoeding van zijn dochter bijdraagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

VRAGENBUS.

Wijze van ondergaan van het verzaamd arrest door mindere militairen.

Van de Kapitein C. KLOOS en de Eerste-Luitenant H. VAN DER WEERD ontvingen wij de volgende vraag:

„In artikel 9 van de Wet op de Krijgstucht is bepaald, dat de straf „van het verzaamd arrest wordt ondergaan door mindere militairen „... te land: ... in het daartoe bestemd vertrek, ..., gedurende „de nacht, zoveel doenlijk, in afzondering; ... Bij verschillende on- „derdelen der landmacht heeft de verantwoordelijke commanderende „officier daartoe een of meer cellen aangewezen.

„Vraag: Is het bestemmen van een cel als verblijf voor een met het „verzaamd arrest gestrafte mindere militair strijdig met het begrip „„vertrek” als bedoeld in artikel 9 W.K.?”

Wij hebben hierop als volgt geantwoord:

De Memorie van Toelichting op artikel 9 van de Wet op de Krijgstucht vermeldt o.m.:

„De politiekamer voor de onderofficieren der landmacht kan ver- „vallen. Werd zij behouden, dan zouden voor die onderofficieren vier, „voor de mindere militairen slechts drie soorten van arreststraf bestaan, „en voor dit verschil zou geen reden zijn aan te voeren. Bovendien is „het wenschelijk, het verzaamd arrest door hen te doen ondergaan in „hunne chambrée, en niet in een afzonderlijk straflokaal, omdat hun „hooger zedelijk gehalte en hun meer ontwikkeld plichtsbesef het niet „noodzakelijk maken, hen reeds bij het ondergaan van deze tweede „soort van vrijheidsstraf op te sluiten.

„Voor zoover de mindere militairen der landmacht betreft, gelden „deze beweegredenen niet. Kon te hunnen aanzien de richting van de „tegenwoordige tijd (omstreeks 1900, *Red.*) vrijelijk worden gevolgd, „dan zou het wellicht zelfs overweging verdienen, of niet reeds het ver- „zwaard arrest door hen in afzondering zou moeten worden ondergaan. „Hiertegen bestaan evenwel twee bezwaren. Vooreerst zouden dan, „voor den noodzakelijken aanbouw van een niet onaanzienlijk aantal „cellen, de kosten, die de nieuwe regeling der krijgstuhtelijke straffen „tengevolge zal hebben, beduidend vermeerderen. Ten andere zou het „hoofdverschil tussen het verzaamd arrest en het streng arrest weg- „vallen, hetgeen niet wenselijk is.

„Ten einde echter de met gemeenschappelijke opsluiting gepaard

„gaande bezwaren althans gedeeltelijk uit de weg te ruimen, wordt bij „het ontwerp de nachtelijke afzondering aangenomen. Deze zal kunnen „geschieden door algemeene invoering van het stelsel van „alcoves” ¹⁾, „zooals in artikel 5 van het Koninklijk besluit van 31 Augustus 1886 „Staatsblad n° 159) ²⁾ zijn bedoeld.” (VAN DER HOEVEN, Militair Strafen Tuchtrect, III, blz. 195 e.v.).

Uit het vorenstaande blijkt, dat het niet in de bedoeling van de wetgever heeft gelegen om mindere militairen het verzwaard arrest overdag in een cel te doen ondergaan. Anders zou in artikel 9 W.K. in plaats van het woord „vertrek” ook het woord „cel” zijn gebezigd gelijk in artikel 10 W.K. is geschied, terwijl het wel zijn bedoeling was, dat de mindere militairen het verzwaard arrest gedurende de nacht in afzondering in alkoven zouden ondergaan. Een cel behoort derhalve nimmer te worden aangewezen als vertrek, waarin met verzwaard arrest gestrafte mindere militairen overdag w.o. zon- en feestdagen, deze straf zullen ondergaan.

Niettegenstaande deze bedoeling van de wetgever is het Legerbestuur bij de latere bouw van kazernementen, zowel vóór 1940 als na de bevrijding, echter nergens tot de bouw van alkoven overgegaan.

Eén enkele met verzwaard arrest gestrafte mindere militair zal dus gedurende de nacht deze straf in het dagverblijf kunnen ondergaan, omdat hij dan reeds in afzondering verblijft, zij het niet in een alkoof.

Meerdere met verzwaard arrest gestrafte mindere militairen zouden echter, wil men aan de eis van nachtelijke afzondering vasthouden, gedurende de nacht, bij gebrek aan alkoven, in cellen moeten worden ondergebracht. Wij menen, dat daartegen geen ernstige bezwaren bestaan, omdat er geen wezenlijk verschil bestaat tussen het ondergaan van verzwaard arrest gedurende de nacht in een cel en in een alkoof en voorts dat de tekst van de wet: „gedurende de nacht voor zooveel „doenlijk in afzondering” door deze ruime redactie daartoe de mogelijkheid openlaat. (Er staat in art. 9 W.K. niet in afzondering in een „vertrek”, zoals in de vraag is gesteld, doch kortweg „in afzondering”).

Het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der K.L. deel A, dat eigenlijk op vraagpunten over de uitvoering der wet zoveel mogelijk voor een ieder op eenvoudige, klare wijze een antwoord behoort te geven, is o.i. hier in gebreke gebleven (vgl. art. 73 W.K.). Artikel 127, punt 2a bepaalt wèl duidelijk waar het verzwaard arrest door onder-

¹⁾ Alcoves zijn vertrekjes in een grotere kamer uitkomende en daarvan met een deur afgescheiden en tot slaappleaats ingericht. (Red.).

²⁾ K.B. van 31 augustus 1886, tot vaststelling van de algemene maatregel van inwendig bestuur, bedoeld in art. 22 W.Sr. (St 159):

„Artikel 5. Van de cellen in de huizen van bewaring aanwezig wordt steeds „zooveel mogelijk gebruik gemaakt.

„Ook wordt in die gestichten vermeden meer dan 5 personen bij elkaar te „plaatsen.

„Dit laatste geldt niet voor de gemeenschappelijke slaappleaatsen, van alcoves „voorzien.

„Artikel 6. Voor zooveel de inrichting der gebouwen het toelaat, worden de „gemeenschappelijk geplaatste gevangenen en verpleegden des nacht in ijzeren „alcoves onderling afgezonderd, enz. . . .” (Red.).

officieren gedurende de nacht moet worden ondergaan: „in een daar-, voor bestemde onderofficierskamer of korporaalskamer”, doch volstaat in punt 2b met betrekking tot het ondergaan van het verzwaard arrest door mindere militairen met het herhalen van de woorden der wet „gedurende de nacht (avondappèl tot reveille) zoveel doenlijk in afzondering”.

Teneinde deze onzekerheid weg te nemen en ter voorkoming dat bij verschillende onderdelen van de land- en luchtmacht het verzwaard arrest door mindere militairen op verschillende wijze wordt ondergaan ligt het in de bedoeling in de (nieuwe) Reglementen op de Inwendige Dienst daaromtrent nadere regelen te geven. Verwacht mag worden, dat zal worden bepaald, dat de mindere militairen het verzwaard arrest in geen geval overdag in een cel mogen ondergaan; in hoeverre dit gedurende de nacht anders zal zijn, valt nog niet te bezien. (Redactie).

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

De begrenzing van het optreden van een patrouillelid.

Met bijzondere belangstelling en instemming heb ik kennis genomen van het redactioneel artikel in het M.R.T. 1956, blz. 433, handelend over de artikelen 128 en 69 van het W.M.Sr. Bijzondere belangstelling voortspruitend ook hieruit, dat voor de Koninklijke Marechaussee reeds sedert het Souverein besluit van 20 januari 1815 (art. 11) is voorgeschreven dat de gewone en hoofdzakelijke werkzaamheden der marechaussee zijn: 1e. het doen van marschen, tourné's, toeren en *patrouilles* op de grote wegen, zij- en bijwegen in den omtrek der respectieve residentien van brigades; . . . . enz. Vandaar dat de gewone werkzaamheid van de marechaussee *moet* geschieden door o.a. „het doen van patrouilles”. Een patrouille bestaat uit meerdere militairen onder een commandant, belast met een bepaalde taak, welke meestal het zich bewegen langs een bepaalde route meebrengt, zodat art. 128 W.v.M.S. in de huidige en ook in de bepleite nieuwe tekst ook betrekking heeft op de marechaussee-patrouille. Het hier vermelde te dezer zake in 1815 omschreven beginsel der wijzen van dienstverrichting der Marechaussee is steeds van kracht gebleven.

De algemene taakomschrijving der Koninklijke Marechaussee is sedert het K.B. van 6 februari 1954, Stbl. 45 (het z.g. Marechaussee-taakbesluit, besproken in mijn inleiding „De taak van de Koninklijke „Marechaussee in het raam van de politie-organisatie”, M.R.T. 1955 blz. 265 v.) in een algemene maatregel van bestuur neergelegd. Daarin is herhaald dat de Marechaussee een politietaak heeft, welke met betrekking tot het onderwerp dat wij nu nader bezien, omschreven is als: „aan de KMar. is opgedragen: 1. . . . ., 2. het uitoefenen van de „politietaak ten behoeve van de strijdkrachten, alsmede op plaatsen „onder beheer van het Ministerie van Oorlog of dat van Marine en op „verboden plaatsen, welke ten behoeve van de landsverdediging krachten de Wet Bescherming Staatsgeheimen als zodanig zijn aangewezen”. Ten behoeve van die politietaakuitoefening is ook het uitoefenen van de bevoegdheid als opsporingsambtenaar (c.q. hulpofficier

van justitie) meermalen nodig, waarin het Marechausseeaakbesluit voorziet door onder punt 5 te bepalen, dat het Wapen belast is met de uitoefening van taken bij bijzondere wetten en besluiten aan de militairen van het Wapen opgedragen. Hier wordt, onder meer, bedoeld op de in art. 141 Wetboek van Strafvordering opgedragen opsporingsbevoegdheid voor de meeste militairen van het Wapen (en de in art. 154 van dat Wetboek aan de officieren en onderofficieren opgedragen taak van hulpofficier van justitie).

De reden dat ik dit alles vermeld, is deze. Op blz. 439 van het redactioneel artikel dat ik in de aanhef van deze aantekening aanhaalde, komt in de tweede zinsnede een noodzakelijk geachte beperkende regeling voor in die zin, dat in de eerste plaats het patrouille-lid nimmer zal mogen optreden tegen militairen van gelijke of hogere rang dan de autoriteit, die het formeren van de patrouille heeft gelast en in de tweede plaats een hier niet ter zake doende beperking. Nu ben ik het, in het algemeen, ook eens met dit redactioneel inzicht. Doch ik vraag mij af of de redactie bij het opstellen dier eerste beperking ook gedacht heeft aan de marechaussee. Het is toch niet zo, dat de politietoefening van de Marechaussee zich, in beginsel, voor wat die ten behoeve van de strijdkrachten betreft, beperkt tot een deel dier strijdkrachten, tot bepaalde rangen of standen van de leden dier strijdkrachten. Het is dan ook m.i. zo, dat bij het geven van een opdracht die de opperwachtmeester brigadecommandant geeft aan een uitrukende marechausseepatrouille, die opdracht zich uitstrekt tot de uitoefening van „de” marechausseeaak, dus voor wat die tot de strijdkrachten betreft, het uitoefenen van „de” politietaak, zoals de Kroon, tevens in de Grondwet belast met het oppergezag over die strijdkrachten, en als zodanig aan de top staande der krijgstuuchtelijke hiërarchie, heeft bepaald. Om een voorbeeld te geven, meen ik dat als de opperwachtmeester brigadecommandant zijn patrouille heeft uitgezonden met de speciale opdracht (politie)toezicht uit te oefenen op het militaire verkeer, dit niet betekent dat die taak — in het militair vlak althans — uitsluitend te beperken is tot opperwachtmeesters en sergeant-majours en lager in rang zijnde militaire verkeersdeelnemers — doch zich richt tot de militaire verkeersdeelnemers. De rang van de opdrachtgever is m.i. bij de Marechaussee, in casu, irrelevant.

Ik meen dan ook dat gelet op de algemene opdracht aan de Marechaussee, ook in het algemene militaire belang gegeven, en de wijze waarop die taak, nl. in patrouilleverbanden moet worden verricht, de eerste beperking die de redactie stelde ten aanzien van het patrouillelid (geen optreden tegen militairen van een gelijke of hogere rang dan de autoriteit, die het formeren der patrouille heeft gelast) niet ten aanzien van de Marechaussee van toepassing is te achten. Ik vermoed dan ook dat de redactie in haar opstel de bijzondere positie van de Marechaussee in verband met haar onderwerp, niet op het oog heeft gehad.

J. VAN WANING,

Kolonel der Koninklijke Maréchaussée.

De begrenzing van het optreden van een patrouillelid.

(Antwoord aan de Kolonel der Koninklijke Marechaussee
J. van Waning).

Over de bevoegdheid van de Koninklijke Marechaussee die belast is met de opsporing van strafbare feiten ten aanzien van een militaire meerdere die zich aan het plegen van een strafbaar feit schuldig maakt, schijnt verschil van mening te bestaan.

Voor zover ons bekend is, zijn in deze van hogerhand geen bijzondere aanwijzingen gegeven, teneinde deze onzekerheid weg te nemen. Misschien is dit niet nodig geacht, en worden in voorkomende gevallen door tactvol optreden en inzicht in de militaire positie moeilijkheden omzeild ¹⁾.

De verhouding van de militaire meerdere tot de Marechaussee die belast is met de opsporing van strafbare feiten, geeft ons inziens geen moeilijkheden. De regeling van art. 67 W.M.Sr. (art. 3—6a R.K.) is daarvoor bepalend. Met de al of niet handhaving van deze verhouding staat of valt de krijgsmacht. Vandaar dat het van het gróóste belang is, dat deze verhouding nauwgezet wordt in acht genomen, al wordt het gewicht daarvan helaas niet steeds begrepen en zelfs wel eens uit het oog verloren. Op grond van die verhouding geeft de meerdere de mindere bevelen en niet omgekeerd. Zie ook art. 27 R.K.

De bepalingen betreffende de misdrijven tegen de ondergeschiktheid beschermen daarbij de meerdere tegenover de mindere. Als positief voorschrift komt daarin tot uiting: „Gij, mindere, zult de meerdere als „zodanig te állen tijde eerbiedigen en gehoorzamen.” Slechts in strikt noodzakelijke gevallen lijdt dit beginsel uitzondering (zie art. 67, 3° en 128 W.M.Sr.). Ten aanzien van de misdrijven tegen de ondergeschiktheid wordt een troepenafdeling, belast met wacht- of patrouilledienst, of een schildwacht, gelijk gesteld met een meerdere, behalve in geval het feit is begaan door hem aan wie zij als zodanig ondergeschikt zijn (art. 128 W.M.Sr.), terwijl de verhouding van meerdere tot mindere, in bijzondere gevallen (bevelvoerend militair of rechtsgeldig aangewezen) losgemaakt kan worden van de rangsverhouding (art. 67, 3° W.M.Sr.).

In deze bepaald aangegeven gevallen en in geen andere kan de mindere (met meerdere gelijk gesteld) zich tot de meerdere richten, d.w.z. kan de mindere de meerdere bevelen en van deze gehoorzaamheid vorderen. Ten aanzien van de Koninklijke Marechaussee gelden dergelijke wettelijke uitzonderingsbepalingen echter niet en hij kan niet op eigen gelegenheid, met beroep op zijn algemene opsporingsbevoegdheid, een militaire meerdere terzake van een strafbaar feit aanhouden en voorgeleiden.

Het wapen der Marechaussee heeft een tweeledig karakter, die van militair korps en die van korps, met politiedienst belast. Maar het

¹⁾ Niettemin rijst de vraag of het uitvaardigen van enkele aanwijzingen nuttig zou zijn; men zie bijvoorbeeld: „De Koninklijke Marechaussee” van 15 april 1956 nr. 8, in het bijzonder blz. 176.

personeel der Marechaussee is op grond van artikel 60 e.v. W.M.Sr. militair. Deze militairen, de officieren en de onderofficieren en de door de Minister van Justitie aangewezen militairen beneden de rang van onderofficier, zijn ingevolge artikel 141 W.Sv. belast met de opsporing van strafbare feiten (algemene opsporingsbevoegdheid). De personen met de opsporing belast, staan onder de bevelen van de Officier van Justitie; deze autoriteit zal echter geen bevelen geven terzake van de opsporing van strafbare feiten waarvan de militair verdacht wordt, aangezien hij bepaaldelijk is belast met de opsporing van strafbare feiten waarvan de rechtbanken kennis nemen (art. 9, 10, 148 W.Sv.). Opsporingsbevelen betreffende militairen zullen daarom gegeven dienen te worden door de commanderende officieren onder welke de verdachten ressorteren, de garnizoenscommandanten of de commanderende generaals (art. 6 e.v., 243, 261 R.L., art. 4 e.v. R.Z.). Slechts bij onbekendheid van de status van een verdachte zal de Officier van Justitie diens opsporing bevelen.

In geval van ontdekking op heterdaad is ieder bevoegd de verdachte aan te houden (art. 53, 152 W.Sv.). „Ieder” kan zijn zowel burger als militair; ook de verdachte kan zowel burger als militair zijn, terwijl de militaire verdachte zowel mindere als meerdere kan zijn. Het W.Sv. onderscheidt niet; de R.L. en R.Z. houden in deze geen afwijkende regeling in, doch een aanvullende regeling voor wat betreft de arrest-aanzegging.

De burgerpolitie behoeft in zo'n geval niet in acht te nemen of de verdachte al of niet militair is, daarover beslissen andere instanties. Maar de (militaire) Marechaussee, die opsporingsbevoegdheid heeft of hulpofficier van justitie is, heeft daarmede o.i. wel rekening te houden, omdat de algemene regeling van art. 53 W.Sv. wordt doorkruist door de bijzondere wettelijke regeling der militair-hiërarchieke verhouding, welke onder alle omstandigheden blijft bestaan (art. 2, 67 W.M.Sr.).

Hetzelfde geldt in geval van art. 52 W.Sv. Sommige militairen die in een bepaalde functie zijn geplaatst en als zodanig werkzaam zijn, vergeten wel eens, dat zij militairen zijn. Zij zien dan alleen hun bijzondere taak doch zien over het hoofd, dat zij die taak alleen vervullen uit hoofde van hun militair zijn, met alle consequenties aan deze rechtspositie verbonden.

De Marechaussee (ieder militair) staat in geval van art. 53 W.Sv., evenzo in geval van art. 52 W.Sv., voor de volgende moeilijkheid: enerzijds is hij bevoegd tot staandehouding en voorgeleiding doch anderzijds is hij verplicht tot eerbiediging van de ondergeschiktheid ¹⁾).

Aannemende, dat de bevoegdheid van de Marechaussee een verplichting is — hetwelk wij niet aannemen met betrekking tot zijn militaire meerderen — op grond van zijn bevoegdheid ex artikel 52, 53 en 141 W.Sv. en artikel 27 R.K., staat deze in zo'n geval voor een conflict van rechtsplechten: conflict tussen plicht tot aanhouding enz. enerzijds

¹⁾ Zie ook: Opsporingsonderzoek ter berechting van strafbare feiten door Prof. D. Hazewinkel-Suringa in M.R.T. 1954 blz. 210 e.v.

en plicht tot eerbiediging van de ondergeschiktheid anderzijds. Beroep op eerstgenoemde plicht kan alleen dan slagen, wanneer het belang, hetwelk door de staandehoudingsplicht wordt gediend, in het concrete geval groter is dan de plicht tot eerbiediging van de ondergeschiktheid, welke laatste buitengewoon zwaar weegt. Waar de grens in verschillende gevallen ligt, zal in elk concreet geval afzonderlijk moeten worden beoordeeld (artikel 40 W.Sr.) ¹⁾.

Of de meerdere nog jeugdig is of dat de gedraging van de meerdere in verband met zijn positie onwaardig is, speelt daarbij slechts zijdelings een rol.

Bij een andere opvatting zou in het wapen der Marechaussee een jeugdig wachtmeester op grond van artikel 52, 53 W.Sv. zijn brigadecommandant en hogere chefs kunnen staande houden enz. die hij op een overtreding betrapt, daar het W.Sv. noch de R.L. of andere wet een uitzondering bevatten gelijk artikel 128 W.M.Sr. ten aanzien van de schildwacht of de troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst jegens de meerderen aan wie zij als zodanig ondergeschikt zijn.

In de door ons bestreden opvatting zou ook een soldaat die ziet, dat een meerdere een strafbaar feit pleegt, b.v. een meerdere die een straat met éénrichtingsverkeer aan de verboden zijde infietst (ontdekking op heterdaad) deze meerdere kunnen staandehouden en overleveren aan een opsporingsambtenaar.

Vorenstaande mening vindt steun in de artikelen 4 en 5 R.L. (art. 2 en 3 R.Z.).

Zonder uitdrukkelijke opdracht behoort o.i. de Marechaussee-mindere zich in beginsel van ingrijpen ten aanzien van een meerdere te onthouden, waarmede niet gezegd is, dat de Marechaussee daarmede de zonde dient of dat hij onder alle omstandigheden de meerdere moet gehoorzamen.

Het behoort o.i. niet tot de algemene of bijzondere taak van een mindere, meerderen te controleren, behoudens bijzondere opdracht van de garnizoenscommandant of diens chefs, commanderende generaals (art. 27 R.K.). Op grond daarvan behoort de mindere de meerdere ook niet te volgen teneinde hem aan de burgerpolitie aan te wijzen; zulks zou in strijd zijn met de ondergeschiktheid. Rijks- en Gemeentepolitie en hoger in rang zijnde Marechaussee zien op deze toe.

Wanneer echter twee militairen als patrouille in de zin van art. 128 W.M.Sr. met een bepaalde opdracht worden uitgezonden ter uitvoering van de bevelen van de garnizoenscommandant, enz. is aan deze eenheid meerderheidsgezag verleend en kan ter uitvoering van die bevelen in voorkomend geval ook tegenover meerderen in rang worden gehandeld ²⁾.

¹⁾ In gelijke zin oordeelde de redactie in: Bevoegdheid van opsporingsambtenaren in militaire strafzaken (M.R.T. 1947 blz. 263).

²⁾ Men leze ook: De taak van de Koninklijke Marechaussee in het raam van de politie-organisatie door de Kolonel der Marechaussee J. van Waning in M.R.T. 1955, in het bijzonder blz. 281—283, alsmede Politie en Opsporing door de Brigade-Generaal W. Kist in M.R.T. 1955, in het bijzonder blz. 416—422.

Zoals wij begrijpen uit het betoog van de Kolonel van Waning gaat deze ervan uit, dat de Kroon de marechaussee heeft belast met de politietaak en dat op grond daarvan de brigadecommandant, opperwachtmeester der marechaussee, bevoegd zou zijn patrouilles uit te zenden met de opdracht: uitoefenen van de politietaak, óók tegen militairen van hogere rang dan die welke hijzelf bekleedt. De grondslag daarvoor zou zijn gelegen in de machtiging, gegeven door de Kroon bij het Souverein besluit van 20 januari 1815 (het doen van *patrouilles*) en bij het Marechausseebesluit van 6 februari 1954 (het uitoefenen van de politietaak ten behoeve van de strijdkrachten, enz.), aangezien de Kroon ingevolge art. 68 der Grondwet het oppergezag heeft over de krijgsmacht, d.w.z. over alle militairen tot de hoogste rang. De marechausseeoppatrouille zou, omdat zij een *militaire* patrouille is, zijn gelijkgesteld met een meerdere in de zin van art. 128 W.M.Sr., óók met betrekking tot de opsporingstaak en bevoegdheden, haar krachtens het W.Sv. verleend, óók tegenover militairen van hogere rang dan de brigadecommandant, opperwachtmeester.

De Kroon is echter bij de uitvaardiging van haar voorschriften gebonden zowel aan de algemene als aan de bijzondere wetten. Of anders gezegd: De door de Kroon aan de marechaussee opgedragen politietaak omvat slechts de opsporingstaak c.a. krachtens het W.Sv. voor zover deze niet door bepalingen van de bijzondere wetten, i.c. de militaire wetgeving b.v. art. 4, 5, 38 R.L. (art. 2, 3, 35 R.Z.), art. 67 W.M.Sr., art. 27 R.K., e.a. wordt beperkt. Dit impliceert, dat een marechausseeoppatrouille, ook al zou haar consigne luiden: „uitoefenen van de „politietaak”, op grond daarvan niet mag optreden tegen militairen van hogere rang dan de autoriteit die de patrouille formeerde, met een beroep op art. 128 W.M.Sr., omdat de marechausseeoppatrouille krachtens deze bepaling o.i. geen andere bevoegdheden bezit dan die welke aan elke militaire patrouille toekomen, en dus niet die, voortvloeiende uit de bevoegdheid tot opsporing van strafbare feiten als opsporingsambtenaar. Op deze grond heeft de marechausseeoppatrouille tegenover een hoger in rang zijnde meerdere dan i.c. de brigadecommandant-opperwachtmeester dezelfde patrouillebevoegdheid als de gewone militaire patrouille, welke door de garnizoenscommandant wordt uitgezonden, m.a.w. de marechausseeoppatrouille kan haar opsporingsbevoegdheid tegenover de militair van hogere rang met een beroep op art. 128 W.M.Sr. niet uitoefenen. Zo heeft de marechausseeoppatrouille o.i. geen bemoeienis met de meerdere van de brigadecommandant opperwachtmeester, die in strijd met een gemeentelijke verordening zijn vuilnisbak te lang heeft laten buiten staan of die in strijd met die verordening zijn vrouw op een verboden tijd behulpzaam is met het kleedjes kloppen, maar wèl, zodra zij daartoe een speciale opdracht van de garnizoenscommandant heeft ontvangen om op deze euvelen toe te zien.

De marechausseeoppatrouille evenals de door de garnizoenscommandant uitgezonden patrouille, zal alleen dan tegen meerderen van hogere rang dan de opdrachtgever kunnen optreden, indien de plicht tot een dergelijk optreden zwaarder zou wegen dan de eerbiediging van de

normale hiërarchische verhouding. Bij verkeersongevallen, waarbij hoger in rang zijnde militairen als verdachten zijn betrokken, zal de marechausseepatrouille mogelijk wel eens een enkele keer op moeilijkheden kunnen stuiten; niets belet evenwel de patrouillecommandant, om dan zijn hogere chef in het onderzoek te betrekken, dan wel het onderzoek in zo'n geval over te laten aan de burgerpolitie. (Vgl. art. 82 R.L., art. 80 R.Z.).

Op de plaats van verhoor kan de militaire meerdere als verdachte worden gehoord door de burgerpolitie, doch in beginsel nimmer door een mindere, ook niet door een lager geplaatste Marechaussee, die opsporingsambtenaar is of hulpofficier van Justitie. Deze hoedanigheden en de daaraan verbonden bevoegdheden zijn omschreven in het (burgerlijke) Wetboek van Strafvordering en kunnen niet strijden met de bijzondere bepalingen van de wetten, welke de militaire verhoudingen regelen. Deze stelling vindt haar bevestiging in de wet. Artikel 38 R.L. (art. 35 R.Z.) bepaalt: „Wanneer de beklagde is Officier, zal geen „ander Officier, als Officier-Commissaris mogen fungeren, dan die van „hogere rang, althans van een gelijke rang doch van hogere anciënniteit is”.

Het komt ons voor, dat wanneer zelfs de Officier-Commissaris (de rechter-commissaris in het militaire strafproces) alleen als beklagde mag horen die van mindere rang of van mindere ouderdom in rang zijn, zulks zeker ook geldt voor de zoveel lager geplaatste Marechaussee die opsporingsambtenaar of hulpofficier van Justitie is. Aangezien de R.L. en de R.Z. ten opzichte van het W.Sv. de bijzondere wetten zijn, zijn o.i. deze toepasselijk. Wanneer derhalve een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee als wachtcommandant of piketcommandant op een grote brigade dienst doet, en een militaire meerdere van deze, verdacht van een strafbaar feit, wordt door een burger-politieman binnen gebracht, dan zal die wachtcommandant daarmede onmiddellijk zijn chef behoren in kennis te stellen en van deze bevelen behoren te vragen. Zijn militaire meerdere als verdachte aan een verhoor onderwerpen is hem op grond van het vorenstaande ontzegt: niet alleen niet tegen de wil van de meerdere die verdachte is, maar ook niet, indien de meerdere die verdachte is daartegen geen bezwaren zou maken. Wij stellen ons ook voor, dat een mindere, ook de Marechaussee die opsporingsambtenaar is of die hulpofficier van Justitie is, het niet zal waarden een meerdere als verdachte te horen en dat hij dat verhoor uit een welbegrepen gevoel voor ondergeschiktheid liever aan een bevoegde meerdere van de verdachte overlaat. De Marechaussee mag echter wèl een meerdere als getuige horen, omdat dit o.i. niet indruist tegen de militaire hiërarchische verhoudingen.

Wanneer een officier of onderofficier als verdachte van een strafbaar feit door de Marechaussee moet worden gehoord, behoort dat verhoor te geschieden door een hogere meerdere dan de verdachte of door een ranggenoot van meerdere ouderdom in rang. *Zo is o.i. het systeem der huidige militaire wetgeving; wij laten in het midden of dit systeem mogelijk wijziging behoeft.* De verhouding van meerdere tot mindere,

de grondpeiler voor het bestaan der krijgsmacht, behoort echter in het belang ener goede krijgstucht te worden geëerbiedigd en nauwgezet te worden gehandhaafd (de meerdere die verdachte is kan ook onschuldig zijn), terwijl wettelijke inbreuken op die grondpeiler zoveel mogelijk behoren te worden beperkt.

Mr A. F. STEFFEN.

Minister voor Defensie.

Onder intrekking van het K.B. van 6 september 1952, nr 50, (zie Stcrt. 1952, nr 176) is bij K.B. van 12 oktober 1956 nr 32, opgenomen in de *Staatscourant* 1956, nr 201, bepaald, dat de Minister van Oorlog, tevens Minister van Marine, de titel zal voeren van MINISTER VOOR DEFENSIE.

Vaststelling vergoeding Raden (plaatsvervangende leden) van het Hoog Militair Gerechtshof.

Bij K.B. van 13 oktober 1956 (Stb. 508) is de vergoeding van de Raden (plaatsvervangende leden) van het H.M.G., met ingang van 1 november 1956, per zitting, bedoeld in art. 1 vierde lid, van de wet van 16 november 1955 (Stb. 515), houdende regeling van de bezoldiging van de militair-rechtelijke ambtenaren, vastgesteld op veertig gulden, en is het K.B. van 10 februari 1956 (Stb. 60) ingetrokken (M.R.T. XLIX (1956) blz. 298).

Erewoord der beroepsofficieren.

In het verslag houdende de uitkomsten van het onderzoek door de Enquêtecommissie Regeringsbeleid 1940-1945 ingesteld ingevolge het Enquêtebesluit van de Tweede Kamer der Staten-Generaal d.d. 6 november 1947 heeft de commissie in deel 8 A en B „MILITAIR BELEID „1940-1945; TERUGKEER NAAR NEDERLANDSCH-INDIË” zeer veel aandacht besteed aan het probleem van de toelaatbaarheid van het in 1940 door de beroepsofficieren aan de Duitsers gegeven erewoord en aan de daarmee verband houdende vraag of dat erewoord gebroken mocht worden. De resultaten van dat onderzoek over deze vraagstukken kunnen, aldus de commissie, voor de toekomst van belang zijn.

Daar opnemng van het gehele hoofdstuk „Erewoord der beroeps-„officieren”¹⁾ te veel ruimte vereist, volstaan wij met overneming van § 9 CONCLUSIES:

¹⁾ Hoofdstuk VII *Erewoord der beroepsofficieren*: § 1. Feitelijke gang van zaken; § 2. Positie van de officieren van het K.N.I.L. hier te lande; § 3. Enige algemene juridische aspecten; § 4. Toelaatbaarheid van het gegeven erewoord in verband met de officierseed; § 5. Breken van het erewoord; § 6. Standpunt van de Regering te Londen; § 7. Standpunt van de Regering na de bevrijding; § 8. Nadere gegevens betreffende de feitelijke gang van zaken; § 9. Conclusies. (Red.).

Op 14 Mei 1940 te 19.00 uur liet de opperbevelhebber de Duitse gezant de mededeling overbrengen, dat de Nederlandse krijgsmacht — met uitzondering van de troepen in Zeeland — de wapens neerlegde.

Krachtens artikel 1 van de capitulatievoorwaarden, op 15 Mei te Rijsoord door generaal Winkelman en generaal von Kùchler ondertekend, werd de gehele Nederlandse krijgsmacht geacht krijgsgevangen te zijn. Blijkens een voor de bevelhebber van de Duitse troepen in Nederland bestemd schrijven van de Führer, gedateerd 30 Mei 1940, had laatstgenoemde besloten toestemming tot vrijlating der gevangen Nederlandse soldaten te verlenen, met dien verstande, dat hij met betrekking tot het beroepspersoneel nog een beslissing zou treffen.

Ter uitvoering daarvan stelde de Duitse commissaris voor de demobilisatie van de Nederlandse krijgsmacht zich blijkens een circulaire van 24 Juni 1940 op het standpunt, dat het in dienst zijnde reservepersoneel — zulks in tegenstelling tot het beroepspersoneel — beschouwd werd op 10 Juli 1940 uit de krijgsmacht te treden („scheiden aus der Wehrmacht aus”).

De tekst van de beslissing van de Führer ten aanzien van het beroepspersoneel heeft de commissie niet kunnen achterhalen; wel is de order van de bovengenoemde commissaris te dezen aanzien bekend. Krachtens deze order dienden leden van het beroepspersoneel, wilden zij krijgsgevangenschap ontgaan, een verklaring te tekenen, waarbij zij zich verbonden gedurende deze oorlog, zolang Nederland zich in oorlogstoestand met het Duitse Rijk zou bevinden, aan geen enkel front direct noch indirect deel te nemen aan de strijd tegen Duitsland en geen handeling of verzuim te plegen, waardoor het Duitse Rijk schade, van welke aard ook, zou kunnen lijden.

Reeds sedert de laatste dagen van Mei had deze kwestie de Nederlandse krijgsmacht — in het bijzonder de beroepsofficieren — beziggehouden. De opperbevelhebber — wiens taak sinds 3 Juni 1940 uitsluitend omvatte de geleidelijke demobilisatie van de Nederlandse krijgsmacht volgens instructies van de bevelhebber der Duitse weermacht in Nederland — was in onderhandeling met de Duitse autoriteiten over de tekst van het erewoord. Hij achtte het geven van een erewoord in het algemeen niet verboden, doch had bezwaar tegen de toen door de Duitsers aan hem voorgelegde inhoud. Bovendien wenste de opperbevelhebber, dat officieel werd vastgelegd, dat het erewoord te allen tijde zou kunnen worden teruggegeven.

Uit een brief van 26 Juni 1940, ondertekend door de chef van de staf van de afdeling landmacht van het algemeen hoofdkwartier, waarbij aan de militaire autoriteiten een brief van de Duitse commissaris voor de demobilisatie van de Nederlandse krijgsmacht betreffende de opbouwdienst werd toegezonden, blijkt o.m., dat die officieren voor een functie bij de opbouwdienst in aanmerking konden komen, die zich na ondertekening van de voorgeschreven verklaring (deze verklaring was echter op dat ogenblik nog niet definitief vastgesteld) vrijwillig zouden melden.

Op dezelfde datum heeft het hoofd van het afwikkelingsbureau van

het Departement van Defensie aan zijn afdelingshoofden medegedeeld, dat beroepsmilitairen moesten kiezen tussen het afgeven van een verklaring op erewoord, gevolgd door ontslag — behalve zolang zij nodig waren voor de afwikkeling — of het weigeren van een zodanige verklaring, gevolgd door krijgsgevangenschap. Genoemd hoofd raadde aan de verklaring op erewoord te tekenen. De commissie merkt hierbij eveneens op, dat de tekst der erewoordverklaring op dat ogenblik nog niet officieel vaststond.

Voorts moet in beschouwing worden genomen, dat de gehele aan gelegenheid toen nog in beraad was bij de opperbevelhebber. Deze had inmiddels het oordeel gevraagd van de vlag- en opperofficieren. Het bleek, dat een belangrijk aantal van dezen zich niet verzette tegen het geven van een erewoord.

Aan de onder hem staande autoriteiten zond de opperbevelhebber op 1 Juli 1940 een telexbericht, waarin de passage voorkomt:

„tenslotte wijs ik er nogmaals op, dat ik mijn mening omtrent het „al dan niet toelaatbare van het geven van het eerewoord, zal kenbaar „maken, zoodra mij de juiste tekst van de verklaring bekend zal zijn; „het personeel blijft dus vrij om verandering te brengen in zijn meening „ter zake tot dat het van mijn meening zal hebben kennis genomen”.

Voordat generaal Winkelman zijn mening kon kenbaar maken, werd hij in de nacht van 1 op 2 Juli als krijgsgevangene naar Duitsland weggevoerd, omdat Hitler het gedrag van de generaal op 29 Juni 1940, de verjaardag van Z.K.H. Prins Bernhard, en het optreden van leden van de Nederlandse Strijdkrachten, waarvoor de generaal verantwoordelijk werd gesteld, als Duits-vijandig beschouwde. Op 2 Juli werd in verband met dezelfde gebeurtenissen tevens de chef van de staf van de landmacht en de oud-commandant van het veldleger, de heren van Voorst tot Voorst, elke werkzaamheid verboden en op 3 Juli werden zij geïnterneerd.

Ofschoon dus de opperbevelhebber zijn mening omtrent het al of niet toelaatbare van het geven van het erewoord niet officieel aan de onder hem dienende militairen ter kennis heeft kunnen brengen, is toch een schriftelijk vastgelegde mening op het hoofdkwartier bekend geworden, welke aan de opperbevelhebber werd toegeschreven. Op 1 Juli heeft de heer Winkelman n.l. over het erewoord gesproken o.a. met de chef-staf van de landmacht, de heer H. van Voorst tot Voorst. Deze laatste heeft het voorlopige idee van de opperbevelhebber omtrent een erewoord op een papiertje weergegeven. Volgens de daarbij gebruikte formulering zou de opperbevelhebber niet meer tegen het afgeven van een erewoord zijn, aannemende, dat dit te allen tijde kon worden herroepen.

De heer Winkelman heeft verklaard, dat hem van het bestaan van dit papiertje niets bekend was. In ieder geval had men daaruit geen consequenties mogen trekken.

Gebleken is evenwel, dat het papiertje later bij de overwegingen een belangrijke rol heeft gespeeld; verschillende hoge militaire autoriteiten

hebben zich bij het nemen van hun beslissingen op de tekst hiervan beroepen.

Na de internering van generaal Winkelman schreef de Duitse commissaris voor de demobilisatie van de Nederlandse krijgsmacht op 2 Juli 1940 aan het opperbevel van de zich in demobilisatie bevindende Nederlandse land- en zeemacht o.m., dat hij de sous-chef van de staf, kolonel van Alphen, tot chef van de afdeling landmacht van het algemeen hoofdkwartier van de zich in demobilisatie bevindende Nederlandse land- en zeemacht benoemde. Schout bij nacht Heeris zou chef van de afdeling zeemacht blijven. De functie opperbevelhebber van land- en zeemacht werd met ingang van dezelfde datum door genoemde Duitse commissaris opgeheven. Beslissingen, welke zowel op de land- als op de zeemacht betrekking hadden en welke tot die datum door generaal Winkelman werden genomen, zou kolonel van Alphen moeten nemen. Laatstgenoemde werd in het bijzonder verantwoordelijk gesteld voor het doorgeven van de door de Duitse organen gegeven bevelen en voor het geven van uitvoeringsmaatregelen.

Per telexbericht dd. 5 Juli 1940 maakte kolonel van Alphen de tekst van het door de Duitsers vastgestelde erewoord bekend, welke, volgens dit telexbericht, aldus luidde:

„hierdoor verzeker ik op eerewoord, dat ik gedurende dezen
„oorlog, althans zoolang nederland zich met het duische rijk
„in oorlogstoestand bevindt, aan geen enkel front noch direct,
„noch indirect zal deelnemen aan den strijd tegen duitschland.
„ik zal geen handeling begaan of verzuim plegen, waardoor het
„duische rijk schade, van welken aard ook, zou kunnen lijden”.

Kolonel van Alphen maakte hierbij bekend, dat ieder, die bereid was deze verklaring af te leggen, bevoegd was het gegeven woord te allen tijde weer terug te nemen.

Schout bij nacht Heeris gaf de tekst van de verklaring aan de marine door, waarbij ook hij o.m. aantekende, dat het vaststond, dat ieder, die deze verklaring aflegde, bevoegd was het gegeven woord te allen tijde weer terug te nemen. Bovendien deelde hij mede, dat de bedoeling van de laatste zin der erewoordverklaring door de Duitse autoriteiten schriftelijk in dier voege was toegelicht, dat de handeling of het verzuim opzettelijk moest zijn gepleegd. Voorts achtte hij het zijn plicht bekend te maken, dat ieder persoonlijk te beslissen had, wat hij in deze meende te moeten doen, doch dat hij het tekenen der verklaring niet in strijd achtte met de officierseed en de officierseer en dat hij daarin niet een ontoelaatbare handeling zag.

Na de internering van de opperbevelhebber en de heer J. van Voorst tot Voorst heeft de toen hoogst in rang zijnde opperofficier, luitenant-generaal Best, op 6 Juli 1940 opnieuw een vergadering van 14 vlag- en opperofficieren belegd. De bedoeling was tot een standpunt met betrekking tot het erewoord te komen.

Aan deze officieren was het dringende verlangen van de hoofd- en subalterne officieren bekend gemaakt, die wensten te weten welke houding de opper- en vlagofficieren tegenover deze moeilijke materie

zouden innemen. Tijdens deze vergadering was de definitieve inhoud van de af te leggen verklaring bekend. Zij, die er vóór waren de erewoord-verklaring te tekenen beriepen zich op de aantekening van de heer H. van Voorst tot Voorst, hierboven vermeld.

De heer van Alphen werd ter vergadering ontboden en verklaarde dat deze aantekening de mening van de opperbevelhebber weergaf, nl. dat deze geen bedenking tegen de geformuleerde verklaring zou hebben. Voorts verklaarde de heer van Alphen, dat hetgeen schout bij nacht Heeris en generaal-majoor Carstens stelden, nl. dat het erewoord te allen tijde kon worden herroepen en dat bij het plegen van een handeling of verzuim, waardoor het Duitse Rijk schade zou kunnen lijden, opzettelijkheid werd vereist, juist was.

De heren van den Bent en Best spraken er hun verwondering over uit, dat de opperbevelhebber zijn mening zou hebben gegeven, zonder bekend te zijn met de definitieve tekst. Ook verklaarden deze generaals, dat de vereiste verklaring op erewoord niet in overeenstemming kon worden geacht met de eed van trouw aan de Koningin, omdat Nederland zich in volle oorlog met Duitsland bevond en de onderhavige verklaring feitelijk het nakomen van de officierseed belette.

De andere vlag- en opperofficieren waren van oordeel, dat, waar de opperbevelhebber zeker geen bedenkingen zou hebben gekoesterd tegen de oorspronkelijke tekst, hij zeker ook geen bezwaar zou maken tegen de tekst met de genoemde toevoegingen nl. de mogelijkheid tot teruggeven van het erewoord en het vereist zijn van opzet. Hiertegenover stelde generaal Best, dat het de vraag was, of de opperbevelhebber, na de ondervonden behandeling, de arrestatie, nog deze zienswijze zou huldigen. Ook stelde de heer Best de vraag, of deze behandeling niet mede van invloed diende te zijn bij het bepalen van het door de opper- en vlagofficieren in te nemen standpunt. Op deze vraagpunten werd door de vergadering niet verder ingegaan.

Gezien de niet te overbruggen tegenstellingen werd door de vlag- en opperofficieren besloten, geen besluit of conclusie van de vergadering naar buiten kenbaar te maken.

Op 12 Juli heeft kolonel van Alphen een bericht uitgegeven aan alle desbetreffende autoriteiten, dat naar zijn mening het afleggen van de verklaring, welke van de beroepsmilitairen werd gevraagd, in de gegeven omstandigheden in 's lands belang was, echter zonder dit laatste te motiveren.

Op 14 Juli 1940 hebben de beroepsofficieren van de Nederlandse krijgsmacht met uitzondering van een klein aantal de gevraagde verklaring op erewoord afgelegd. De verklaring is niet getekend door 8 officieren van de Koninklijke marine, 9 officieren van de Koninklijke landmacht, 41 officieren van het K.N.I.L.; 12 cadetten van het K.N.I.L. alsmede 1 stoker der Koninklijke marine hebben de verklaring, welke hun is voorgelegd zonder dat daar een erewoord aan te pas kwam, niet ondertekend.

Bij een beoordeling van hetgeen gebeurd is, dient vooraf vastgesteld te worden of het de krijgsgevangen Nederlandse militairen in het alge-

meen was toegestaan een erewoord te geven teneinde krijgsgevangenschap te ontgaan.

Volgens artikel 10 van het reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land van 1907 kunnen de krijgsgevangenen op erewoord in vrijheid worden gesteld, indien de wetten van hun land hun zulks veroorloven. De commissie wijst er op, dat de vraag hierbij niet is, of de wetten van het bezette land de vijand dit al dan niet veroorloven, zodat het niet nodig is, dat de vijand zich op een wettelijke bepaling moet kunnen beroepen, welke hem het recht zou geven krijgsgevangenen op hun erewoord vrij te laten. De vraag is echter, of de wetten van Nederland de krijgsgevangenen toestonden zich in vrijheid te laten stellen („si les lois de leur pays les y autorisent”). De vraag dient dus beantwoord te worden, of de Nederlandse wetten krijgsgevangenen Nederlandse militairen veroorloofden een erewoord te geven. Met de grote meerderheid der deskundigen beantwoordt de commissie deze vraag bevestigend. Immers, als algemene regel kan aangenomen worden, dat aan de onderdanen geoorloofd is, hetgeen de wetten niet verbieden. Indien in concreto op deze regel een uitzondering zou moeten worden aangenomen, dan dienen hiervoor in elk geval gewichtige argumenten, welke de commissie i.c. niet zijn gebleken, aangevoerd te worden. Nu genoemd reglement Nederland reeds jaren bond, had verwacht kunnen worden, dat de Regering, indien zij wenste, dat haar militairen als krijgsgevangenen geen erewoord zouden geven, dit uitdrukkelijk had vastgesteld. Het tegengestelde is echter het geval. In het velddienstvoorschrift voor het Nederlandse leger, op 18 November 1935 door de Minister van Defensie a.i. vastgesteld, wordt in punt 635 over het erewoord, bedoeld in de artikelen 10 en 11 van genoemd reglement, uitdrukkelijk gesproken en een gedragslijn met betrekking tot het erewoord voorgeschreven; indien de Regering het geven van het erewoord niet had willen toestaan, had zij deze regeling niet gegeven, doch zou zij het geven van het erewoord in genoemd velddienstvoorschrift uitdrukkelijk hebben moeten verbieden. Uit artikel 25 van de Bevorderingswet voor de Zeemacht kon eveneens de conclusie getrokken worden, dat het geven van een erewoord door een marine-officier toelaatbaar was.

Ook de opperbevelhebber — door de Regering bij haar vertrek bekleed met Regeringsgezag hier te lande — heeft zich op het standpunt gesteld, dat een officier in het algemeen tot het geven van een erewoord bevoegd is.

Een andere vraag is echter, of het erewoord, dat de beroepsofficieren op 14 Juli 1940 hebben afgelegd, een erewoord is als bedoeld in artikel 10 van het reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land. Deze vraag is van groot belang, omdat o.m. van het antwoord hierop de toepasselijkheid afhangt van het tweede lid van het zojuist genoemde artikel 10, waarin bepaald wordt, dat de eigen Regering gehouden is van een militair, die zijn erewoord heeft gebroken, generlei dienst te vorderen of aan te nemen, strijdig met het gegeven woord. De opvatting is voor de commissie verdedigd, dat

artikel 10 niet toepasselijk was, omdat de Duitsers dit erewoord niet hadden mogen vragen en het nog minder gegeven had mogen worden, omdat Nederland geen wet had, waarbij het vrijlaten op erewoord van krijgsgevangenen werd erkend en geregeld. Op deze grond meende de Nederlandse Regering te Londen niet gebonden te zijn aan het tweede lid van artikel 10 van het Landoorlogreglement. Uit het voorafgaande is gebleken, dat de commissie deze gedachtengang niet tot de hare kan maken.

Tot dezelfde conclusie als de Regering te Londen komt professor VERZIJL, zij het op geheel andere gronden. Volgens hem is het twijfelachtig, of de krijgsgevangenen in de zin van artikel 10 door de Duitsers in vrijheid werden gesteld, daar de bezetter aan de krijgsgevangenen na het geven van het erewoord slechts een zekere bewegingsvrijheid toeliet binnen de onvrijheid; immers zij konden de facto niet gaan waarheen zij wilden, doch moesten binnen de Nederlandse grenzen blijven. De heer VERZIJL wijst er echter op, dat dit zijn persoonlijke visie is en dat de literatuur op dit punt een ontzaglijke verscheidenheid van meningen geeft.

Hoezeer de commissie met professor VERZIJL van oordeel is, dat de Duitsers de Nederlandse krijgsgevangenen de facto slechts binnen het Nederlandse bezette gebied vrijheid van beweging lieten met alle beperkingen van dien, meent zij, dat hieruit niet volgt, dat het op 14 Juli 1940 gegeven erewoord niet valt onder artikel 10 van het Landoorlogreglement. De commissie ziet geen dwingende reden, waarom artikel 10 niet toepasselijk zou kunnen zijn op een beperkte vrijlating, ook al zou het artikel in de eerste plaats voor algehele vrijlating geschreven zijn. Zij is er met name niet van overtuigd, dat een krijgsgevangene, die gedurende een korte tijd bewegingsvrijheid geniet onder bepaalde voorwaarden, waartoe hij zich op erewoord heeft verbonden, niet met de meeste nauwgezetheid („scrupuleusement”) de verplichtingen moet vervullen, die hij op zich heeft genomen. In punt 635 van het velddienstvoorschrift 1935 staat dan ook in het algemeen, dat een gegeven erewoord onder alle omstandigheden „met de uiterste nauwgezetheid” (kennelijk een vertaling van „scrupuleusement” in artikel 10 van het Landoorlogreglement) moet worden nagekomen. De consequentie nu van het standpunt van professor VERZIJL is naar de mening van de commissie, dat, indien een krijgsgevangene b.v. een erewoord breekt, hetgeen deze heeft gegeven met het oog op een beperkte tijdelijke bewegingsvrijheid — b.v. in verband met een wandeling buiten het kamp — artikel 10 niet van toepassing zou zijn. Deze consequentie acht de commissie onjuist, daar dan slechts een erewoord volkenrechtelijk zou gelden, indien het gegeven was in verband met een algehele vrijlating, een opvatting waartoe de tekst niet dwingt, hoewel de commissie gaarne aanneemt, dat artikel 10 historisch beschouwd hiervoor kan geschreven zijn. Bovendien was de vrijlating van de krijgsgevangenen toch zodanig, zoals professor VAN HAMEL opmerkt, dat de bezetter de vrijheid gaf, die hij geven kon. De commissie meent inderdaad, dat in ieder geval tegen de genoemde opvatting gesteld moet

worden, dat de vrijheid der krijgsgevangenen in het maatschappelijk leven dezelfde was als die van elke burger, zij het uiteraard binnen de grenzen van de verplichtingen, welke zij krachtens het erewoord op zich hadden genomen.

Voorts kan tegen de redenering van professor VERZIJL gesteld worden, dat artikel 79 van het Wetboek van Militair Strafrecht bedreigt met de doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste 20 jaren niet alleen degene, die in tijd van oorlog een door hem gegeven belofte of aangenomen voorwaarde, waaronder hij uit Nederlandse krijgsgevangenschap tijdelijk of voorgoed is ontslagen, schendt of daartoe samenspant (op dit geval doelt kennelijk de vrijlating krachtens artikel 10 van het Landoorlogreglement in de zin, waartoe professor VERZIJL deze wil beperken), doch ook de vijandelijke krijgsgevangene, die in tijd van oorlog opzettelijk in strijd met een door hem in Nederlandse krijgsgevangenschap gegeven belofte zich verwijdert. Het laatste doet zich dus voor in gevallen, waarbij zeer beperkte vrijheid van beweging wordt toegestaan, zoals b.v. het in strijd met een erewoord ontvluchten tijdens een wandeling buiten het kamp. Hieruit kan de gevolgtrekking worden gemaakt, dat elke schending van het erewoord zwaar gestraft kan worden, ongeacht de mate waarin bewegingsvrijheid wordt toegestaan. Het Nederlandse militaire strafrecht maakt dus geen uitzondering. Dit is voor de commissie een beweegreden te meer om bij de uitlegging van het door Nederland onderkende verdrag geen onderscheid te maken tussen een meer of minder beperkte vrijlating, nu het Nederlandse recht deze noch in de wet (zij het in haar toepassing op vijandelijke krijgsgevangenen) noch in een instructie aan het leger kent en de tekst van het Landoorlogreglement hiertoe niet dwingt en evenmin in deze richting wijst.

De opvatting van de heer MATHON dat na de „Erlas” van de Führer van het Duitse Rijk, o.a. de beroepsofficieren uit krijgsgevangenschap waren „entlassen” en dus weder als vanouds in de positie van actief officier waren teruggekeerd, kan de commissie niet volgen, omdat de laatste regel van de „Erlas” juist voor de beroepsofficieren een uitzondering maakt en dezen voorlopig niet voor „Entlassung” in aanmerking deed komen. Later werd bepaald, dat hun vrijlating afhankelijk werd gesteld van de voorwaarde, dat zij op 14 Juli de door de bezetter vastgestelde erewoordverklaring moesten tekenen.

De opvatting van hen, die — zij het op verschillende gronden — tot de conclusie komen, dat het gegeven woord geen erewoord in de zin van artikel 10 geacht kan worden, kan de commissie dus niet volgen. De beroepsofficieren hebben hun erewoord vrijwillig gegeven, terwijl zij de status van krijgsgévangenen officier hadden. Zij waren hieraan dus krachtens het velddienstvoorschrift gebonden. Welke status zij daarna kregen kan aanleiding geven tot belangrijke juridische beschouwingen, doch met betrekking tot het erewoord waren zij — welke hun status later ook was — in beginsel gehouden dit gestand te doen, zowel krachtens het velddienstvoorschrift als krachtens het internationale recht.

Ook al zou men dus neigen tot het standpunt, dat de vrijlating van de beroepsofficieren in Juli 1940 een beperkte vrijlating was, dan nog is de commissie van oordeel, dat daaruit — ook al zou men aannemen, dat artikel 10 van het Landoorlogreglement daarvoor niet is geschreven — volgt, dat de beroepsofficier gebonden was. Het velddienstvoorschrift spreekt in deze een te duidelijke taal. Ook voor de Regering geldt in deze suppositie naar het oordeel der commissie artikel 10, daar de tekst daarvan ook een beperkte invrijheidstelling kan omvatten en zeker niet blijkt, dat zij deze uitsluit. Indien een verdragsluitende Mogendheid eenzijdig een dergelijke beperkende uitlegging zou toepassen ten opzichte van het erewoord, dat zozeer verweven is met de militaire beroepseer, zou dit een uitlegging zijn, welke de bedoeling van het verdrag illusoir zou maken.

Met betrekking tot de vraag, of de Indische officieren hier te lande gebonden waren aan het Indische voorschrift, inhoudende, dat het aan krijgsgevangenen, behorende tot het Nederlandsch-Indische leger, verboden was zich op erewoord in vrijheid te doen stellen, heeft de secretaris-generaal, wnd Hoofd van het Departement van Koloniën, in een brief aan de opperbevelhebber het standpunt ingenomen, dat bedoeld voorschrift niet gold voor de Indische officieren, gedetacheerd bij het Nederlandse leger. De opperbevelhebber heeft dit gesanctioneerd. Het voorschrift was speciaal geschreven voor de omstandigheden in Nederlandsch-Indië. Wanneer men van gevoelen is, dat in het algemeen het geven van een erewoord geoorloofd was voor de officieren van het Nederlandse leger, zouden de verhoudingen scheef getrokken zijn, wanneer voor een kleine categorie officieren, die gedetacheerd waren bij dit leger en onder dezelfde omstandigheden krijgsgevangen waren gemaakt, op dit punt een voorschrift zou gelden, dat bepaaldelijk niet voor de onderhavige omstandigheden was bedoeld.

Over de vraag, of de secretaris-generaal van Koloniën bevoegd was in deze kwestie op te treden, merkt de commissie op, dat de secretaris-generaal niet — zoals sommigen menen — het genoemde Indische voorschrift heeft ingetrokken, doch dat hij slechts aan de opperbevelhebber op diens verzoek heeft medegedeeld, dat het voorschrift niet gold voor hier te lande aanwezige militairen van het Nederlandsch-Indische leger. Het interpreteren van een Nederlandsch-Indisch voorschrift was onder normale omstandigheden in de eerste plaats de taak van het Indische gouvernement en in hoogste instantie behoorde dat tot de competentie van het opperbestuur. Echter dient in het oog te worden gehouden, dat van geen van beide instanties de facto een beslissing verkregen kon worden. Onder deze omstandigheden moest het wnd. Hoofd van het Departement van Koloniën optreden. Dit optreden is door de opperbevelhebber, die met het algemene Regeringsgezag, voor zover het het bezette gebied betrof, was bekleed, gesanctioneerd.

Uit het bovenstaande is de mening van de commissie gebleken, dat het geven van een erewoord, gezien de in 1940 in Nederland geldende bepalingen hieromtrent, in het algemeen gesproken, toelaatbaar was.

Wat de inhoud van de erewoordverklaring betreft, welke op 14 Juli

1940 is getekend, wil de commissie het volgende opmerken. Volgens de tekst waren de Nederlandse beroepsofficieren aan hun erewoord gebonden, „gedurende dezen oorlog, althans zoolang Nederland zich „met het Duitse Rijk in oorlogstoestand bevindt”. De uitbreiding welke door de verklarende bijzin aan het begrip „oorlog” werd gegeven, kon dus de tijdsduur, gedurende welke de officieren gebonden waren, veel langer maken dan vroeger gebruikelijk was. Een oorlogstoestand blijft immers bestaan, ook wanneer van feitelijke krijgsverrichtingen geen sprake meer is. Vooral echter de laatste zin van de tekst van het erewoord: „Ik zal geen handeling begaan of verzuim „plegen, waardoor het Duitse Rijk schade van welken aard ook zou „kunnen lijden”, bond de beroepsofficieren zodanig, dat de commissie het tekenen hiervan als ontoelaatbaar beschouwt. Van algemene bekendheid was immers, dat de wettige Nederlandse Regering de strijd tegen het Duitse Rijk voortzette. In zulk een situatie behoort de Nederlandse beroepsofficier zeker geen verklaring te tekenen, krachtens welke hij verplicht zou zijn ieder verzet van de bevolking tegen de bezetter, ook dat waarvan de rechtmatigheid buiten twijfel stond, feitelijk afbreuk te doen. Hij was immers krachtens de boven aangehaalde bewoordingen verplicht de Duitsers in kennis te stellen van zijn eventuele wetenschap aangaande dit verzet.

In de verklaring was niet opgenomen, dat de handeling of het verzuim opzettelijk moest zijn gepleegd. In zijn rondschrijven naar aanleiding van het tekenen der erewoordverklaring aan het marinepersoneel heeft de heer Heeris dit wel uitdrukkelijk gesteld. De commissie meent ook, dat de verklaring zodanig geïnterpreteerd diende te worden, dat de opzet een wezenlijk element was. Maar dit is eigenlijk vanzelfsprekend en doet niet af aan de hiervoren bedoelde ontoelaatbaarheid.

Wat de herroepelijkheid van het gegeven woord betreft, merkt de commissie op, dat hierdoor inderdaad een weg werd opengelaten, waarlangs degene, die zich later bezwaard gevoelde, aan eventuele consequenties van het tekenen kon ontkomen. Hij had zich dan te melden bij de Duitse militaire autoriteiten, die hem weer in krijgsgevangenschap terugplaatsten.

De opperbevelhebber heeft in 1940 vele malen met de Duitse autoriteiten over de tekst van een erewoord onderhandeld. Naar zijn gevoelen was er bij de officieren veel tegenstand tegen het niet-geven van een erewoord en dus tegen het gaan in krijgsgevangenschap. Hij heeft de vlag- en opperofficieren samengeroepen teneinde deze kwestie met hen te bespreken en zo mogelijk tot een gemeenschappelijk standpunt te komen. Uit deze vergadering bleek hem, dat zijn gevoelen, dat veel officieren voor het geven van een erewoord waren, juist was.

Het meest juiste standpunt achtte de opperbevelhebber, dat de beroepsofficieren en bloc in krijgsgevangenschap zouden gaan. Gezien de houding van de beroepsofficieren heeft hij getracht van de Duitsers een tekst voorgeschreven te krijgen die toelaatbaar was.

De opperbevelhebber heeft zijn definitieve mening over deze kwestie aan de officieren kenbaar willen maken, maar hij kon dit eerst doen wanneer hij de inhoud van het erewoord kende. Hij heeft evenwel geen officiële beslissing meer kunnen nemen, omdat hij, voordat de definitieve tekst bekend was, door de Duitsers in krijgsgevangenschap werd gevoerd.

Na de arrestatie van generaal WINKELMAN heeft, zoals reeds werd opgemerkt, luitenant-generaal BEST opnieuw de vlag- en opperofficieren bijeengeroepen, ten einde over deze kwestie te spreken.

In deze vergadering is de aantekening van de heer H. VAN VOORST TOT VOORST ter tafel gebracht. Omdat hieruit volgens een meerderheid uit de vergadering bleek, dat de opperbevelhebber geen bedenkingen tegen het tekenen van het erewoord meer zou hebben, heeft deze meerderheid zich hierop beroepen. Een minderheid heeft krachtig tegen het tekenen van het erewoord geageerd. Een eenstemmig advies aan de officieren is door deze vlag- en opperofficieren niet gegeven kunnen worden.

De commissie betreurt het, dat de vlag- en opperofficieren niet tot een eenstemmig advies zijn gekomen. Ook spreekt zij er haar teleurstelling over uit, dat de meerderheid van de vlag- en opperofficieren niet tot een eenstemmig advies zijn gekomen. Ook spreekt zij er haar teleurstelling over uit, dat de meerderheid van de vlag- en opperofficieren uit de arrestatie van de opperbevelhebber niet de conclusie heeft getrokken, dat zeer grote voorzichtigheid in het toegeven aan Duitse wensen geboden was. Bovendien wist ook de meerderheid, dat, aannemende, dat de aantekening van de chef-staf landmacht de mening van de opperbevelhebber juist weergaf, deze toch niet anders dan voorlopig moest geacht worden, omdat de aantekening gemaakt was vóór de bekendmaking van het erewoord. De commissie tekent hierbij aan dat het „papiertje” met de aantekening van de heer H. VAN VOORST TOT VOORST betrekking had op een oudere, veel minder vergaande tekst van het erewoord. Deze tekst echter was — voor zover de commissie heeft kunnen nagaan — niet ter vergadering bekend. Aangenomen moet worden, dat de toenmalige Duitse militaire autoriteiten van de arrestatie van generaal WINKELMAN en het interneren van de heren VAN VOORST TOT VOORST gebruik hebben gemaakt om de achtergebleven Nederlandse militaire autoriteiten met een veel verdergaande tekst te overvallen. Het wantrouwen tegen de Duitse bedoelingen van de minderheid der opperofficieren was dus wel gerechtvaardigd. De commissie is van mening, dat de vlag- en opperofficieren toen hun met nadruk gevraagd was door de onder hen dienende hoofd- en subalterne officieren om leiding te geven op een voor het officierskorps zeer belangrijk tijdstip, hierin hebben gefaald.

Het gevolg van de houding van deze hoge militaire autoriteiten was, dat de beroepsofficieren van de landmacht als enig richtsnoer kregen de mededeling van de sous-chef van de staf — na de arrestatie van de opperbevelhebber belast met de leiding op het Algemeen Hoofdkwartier —, welke inhield, dat naar zijn mening het afleggen van de ver-

klaring, welke van de beroepsofficieren werd gevraagd, in de gegeven omstandigheden in 's lands belang was.

Het is de commissie niet duidelijk welk landsbelang de heer VAN ALPHEN hierbij op het oog had. Tijdens haar onderzoek was deze reeds gestorven, zodat zij hem niet als getuige heeft kunnen horen.

De beroepsofficieren van de zeemacht ontvingen van schout bij nacht HEERIS een schrijven, waarin deze verklaarde het tekenen niet in strijd te achten met de officiers-eed en de officiers-eer en daarin geen ontoelaatbare handeling te zien. De nadruk legde de heer HEERIS in dit schrijven op de persoonlijke beslissing, welke hij niet belastte met de mededeling, dat het tekenen in 's lands belang was.

Het naar voren gebrachte argument, dat de beroepsofficieren na het geven van het erewoord hier te lande konden blijven en leiding konden geven aan de reserve-officieren en de bevolking, zou slechts zin hebben bij verzet tegen de Duitsers, hetgeen het gegeven woord juist uitsloot. Op welk ander dan militair of para-militair terrein reserve-officieren en anderen na Mei 1940 behoefte hadden aan leiding van de Nederlandse beroepsofficieren, is de commissie niet duidelijk geworden.

Veel waardering heeft de commissie voor die beroepsofficieren, die geweigerd hebben de — naar het oordeel van de commissie niet toelaatbare — erewoordverklaring te tekenen. Zij hebben de vrijheid onder de voorwaarden, die de erewoordverklaring inhield, niet willen aanvaarden en zich in krijgsgevangenschap laten voeren. De eigen verantwoordelijkheid voor deze uitgesproken persoonlijke daad is door hen op de juiste wijze begrepen. Hetzelfde geldt voor de 12 cadetten van het K.N.I.L. alsmede de stoker der Koninklijke marine, die een soortgelijke verklaring niet hebben willen tekenen.

Toch wil de commissie het gedrag van de overgrote meerderheid der beroepsofficieren niet veroordelen, omdat er een aantal gronden is, waarop deze gedisciplineerd geacht kunnen worden. In de eerste plaats noemt de commissie de brief van 26 Juni 1940 over de Opbouwdienst, welke van het Algemeen Hoofdkwartier is uitgegaan. Uit deze brief kon de conclusie getrokken worden, dat de opperbevelhebber het geven van een erewoord niet verbood. In het telex-bericht van 1 Juli 1940 wees de opperbevelhebber vervolgens uitdrukkelijk op de vrijheid van mening welke het personeel ten aanzien van het erewoord had.

Tenslotte — en dit acht de commissie doorslaggevend, gezien de hiërarchische verhoudingen — hebben de beroepsofficieren de erewoordverklaring getekend, daartoe gebracht door de houding van vele opper- en vlagofficieren en door de begeleidende brieven, welke zij tezamen met de erewoordverklaring ontvingen.

In dit verband wil de commissie nog herinneren aan het feit, dat het hoofd van het afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie op een ogenblik, waarop de tekst van het erewoord nog niet vaststond en waarop de opperbevelhebber zijn mening omtrent de toelaatbaarheid nog niet had gegeven, aan de onder hem dienende officieren de raad heeft gegeven om de verklaring te tekenen. De commissie acht dit voorbarige optreden onjuist.

Bij het vellen van haar oordeel over het breken van het erewoord gaat de commissie in de eerste plaats van het standpunt uit, dat een gegeven erewoord met de meeste nauwgezetheid moet worden nagekomen.

Toen de Nederlandse krijgsmacht, voor zover in bezet Nederland aanwezig, in 1940 capituleerde, werd zij krijgsgevangen verklaard.

De beroepsofficieren kregen daarna de keus in krijgsgevangenschap te worden weggevoerd, of, wanneer zij de erewoordverklaring tekenden, in vrijheid te worden gesteld.

De bezetter had het recht een erewoordverklaring aan de beroepsofficieren voor te leggen. Toen dezen in Juli 1940 de voorgelegde erewoordverklaring vrijwillig tekenden, waren zij daaraan gebonden.

De commissie heeft de indruk, dat de Duitse militaire autoriteiten zich ten opzichte van de beroepsofficieren over het algemeen aan de geldende internationale en nationale wetten en gebruiken hebben gehouden. Hadden zij dit niet gedaan, dan had het houden van het gegeven woord niet gevraagd kunnen worden, omdat de Duitsers dan zelf hun deel van de overeenkomst niet zouden zijn nagekomen.

Degene, die later meende, dat het gegeven erewoord hem zodanige verplichtingen oplegde, dat hij het niet kon houden, had zich in beginsel bij de Duitse militaire autoriteiten te melden; hij werd dan teruggebracht in de situatie, waarin hij vóór het afleggen van de erewoordverklaring verkeerde, nl. in krijgsgevangenschap.

Er zouden zich op dit punt in het algemeen, naar de commissie meent, geen moeilijkheden hebben voorgedaan, wanneer niet de Duitse civiele autoriteiten bij het voortschrijden van de oorlog keer op keer en op de meest ernstige wijze het Landoorlogreglement ten aanzien van de bevolking in haar geheel hadden geschonden.

In de jaren na 1940 werd het dan ook voor de beroepsofficieren, die krachtens hun erewoordverklaring op de plaats rust stonden, steeds moeilijker te berusten in een toestand, waarin een klein deel van de bevolking actief, maar een zeer groot deel van de bevolking passief tegen de Duitse bezetter verzet pleegde. Daarbij kon men in de situatie komen te verkeren de Duitsers in kennis te moeten stellen van eventuele wetenschap omtrent het verzet.

De oorlog veranderde na 1940 reeds spoedig in een strijd met een steeds meer totalitair karakter en de bezetter schond keer op keer de menselijke rechten. Een aantal beroepsofficieren heeft toen gemeend het erewoord te kunnen breken, hetzij door naar Engeland te gaan om zich bij de Nederlandse strijdkrachten aldaar te voegen, hetzij door zich bij het verzet aan te sluiten.

Andere officieren, die eveneens meenden niet langer werkeloos te kunnen toezien, hebben het erewoord teruggegeven en zich in krijgsgevangenschap laten voeren, met de bedoeling daaruit te ontsnappen om, hetzij naar Engeland te gaan, hetzij zich bij het verzet aan te sluiten. Een aantal van hen is dit ook gelukt.

De meerderheid van de commissie meent, dat de tweede weg, de

weg dus via de krijgsgevangenschap, de juiste is geweest. Slechts wanneer die weg niet mogelijk was — er konden zich inderdaad omstandigheden voordoen, waardoor een zo ernstig conflict van plichten kon ontstaan, dat hij, die zijn erewoord brak, gedisciplineerd kon zijn —, acht de meerderheid van de commissie het breken van het erewoord aanvaardbaar. Uiteraard speelden bij beslissingen of men al dan niet zijn erewoord kon breken, subjectieve elementen een rol. De meerderheid van de commissie kan zich dan ook voorstellen, dat, wanneer officieren wegens het breken van hun erewoord voor een krijgsraad zouden zijn gedaagd, deze de een wel, en de ander niet veroordeeld zou hebben. Gezien het subjectieve element kan zij uiteraard niet treden in de gevallen, waarin wel, en in de gevallen, waarin geen disculpatiegronden aanwezig waren. In elk geval meent de meerderheid der commissie, dat die officieren, die na Mei 1942 in krijgsgevangenschap zijn afgevoerd, en daaruit b.v. wegens ziekte op erewoord werden ontslagen, wel zeer ernstige redenen gehad moeten hebben om hun erewoord te breken.

Het standpunt van de Regering te Londen heeft de commissie hierboven reeds in haar beschouwingen betrokken. Daarbij bleek, dat zij zich niet met de door de heer Dijkhoorn ontwikkelde gedachtengang heeft kunnen verenigen.

De meerderheid van de commissie acht het op grond van het tweede lid van artikel 10 van het Landoorlogreglement onjuist, diensten aan te nemen van officieren in strijd met hun op 14 Juli 1940 gegeven erewoord. Deze meerderheid is van oordeel, dat het ten aanzien van het aannemen van deze diensten niet ter zake doet, of de betrokken officier zich voor zijn geweten niet gebonden achtte. Dit kon deze persoonlijk in bepaalde opzichten disculperen, doch had geen invloed op de volkenrechtelijke verplichtingen van de Regering. De meerderheid van de commissie keurt het beleid der Regering dan ook af, waar zij de hierbedoelde diensten heeft aanvaard. De Regering had van de diensten van de betrokken officieren wel gebruik kunnen maken in de oorlog tegen Japan of Italië. De bondgenoten van Duitsland waren in de erewoordverklaring niet genoemd.

Critiek is er geweest op de houding, die de Regering na de bevrijding ten opzichte van die beroepsofficieren, die hun erewoord hadden gebroken, heeft aangenomen.

Voorzover deze critiek ging tegen het accepteren van de diensten van beroepsofficieren, die, na onder moeilijke omstandigheden naar Engeland te zijn overgestoken, in strijd met het door hen gegeven erewoord door de Regering aldaar in dienst waren genomen, verwijst de meerderheid van de commissie naar haar hierboven ontwikkelde standpunt. Grotere bezwaren heeft deze meerderheid nog tegen het beleid van de Regering toen zij die beroepsofficieren, die na op 15 Mei 1942 in krijgsgevangenschap te zijn afgevoerd, wegens een bijzondere omstandigheid op erewoord werden ontslagen (b.v. vermeende of echte ziekte), na de bevrijding van het Zuiden des lands — dus voordat

Duitsland gecapituleerd had — in dienst heeft genomen voor de strijd tegen Duitsland.

Voor de Regering was na de bevrijding van het Zuiden, doch vóór de capitulatie van Duitsland, het tweede lid van artikel 10 van het Landoorlogreglement nog van toepassing. Er waren toen overigens genoeg functies waarvan de vervulling niet in strijd kwam met het gegeven erewoord, zoals het recruteren van troepen voor Indië.

Een minderheid van de commissie kan zich met deze conclusies t.a.v. het „breken” van het erewoord slechts ten dele verenigen.

In de eerste plaats is zij van mening, dat men een onderscheid moet maken tussen een tweetal vragen: in hoeverre bleef men aan de verplichtingen van het erewoord gebonden en, wanneer men meende daaraan niet meer te mogen voldoen, was men dan verplicht zijn geprivilegieerde positie prijs te geven door het erewoord terug te geven.

De bindende kracht van een erewoord kan niet onbepaald zijn; met name kan degene, die het aflegt er niet door gebonden worden om zelf de algemene rechtsbeginselen der eigen nationale wetgeving te schenden, nog minder om zelf inbreuk te plegen op de oorlogswetten of de rechten van de mens. Tot hetgeen in zichzelf ongeoorloofd is kan men op geen enkele wijze gebonden worden. Een uitwerking van dit algemene rechtsbeginsel vindt men in ons burgerlijk recht b.v. in de bepaling van artikel 1371 j.o. 1373 B.W.: een overeenkomst, die bepalingen bevat in strijd met de wetten, de openbare orde of de goede zeden, is nietig, dus van de aanvang af krachteloos. Anders dan voor een burgerrechtelijke verbintenis geldt voor een erewoord nog, dat het naar zijn aard niet half wél en half niet kan binden, het bindt wél of het bindt niet en wanneer het verplicht tot gedragingen in strijd met de rechten van de mens, de oorlogswetten en de algemene beginselen van het nationale recht, dan bindt het niet. Elke oorlogvoerende mogendheid die aan krijgsgevangenen een erewoord vraagt, kan zich dit zeer goed realiseren.

Welke bindende kracht moet nu in het licht van het voorafgaande toegekend worden aan de verplichtingen, vervat in het erewoord, zoals dat in 1940 door de Nederlandse beroepsofficieren werd gegeven? De vraag in het midden gelaten, of dit erewoord reeds van de aanvang af verplichtingen tot gedragingen in strijd met de rechten van de mens, de oorlogswetten of de algemene beginselen der Nederlandse wetgeving impliceerde, is de minderheid der commissie, hier aan het woord, van oordeel, dat het erewoord ongetwijfeld dergelijke verplichtingen met zich meebracht, toen de bezetter grovelijk en op grote schaal het oorlogsrecht en de rechten van de mens begon te schenden, in ieder geval dus in de loop van 1941. Strikte gebondenheid aan het erewoord zou van die tijd af degenen, die het erewoord hadden gegeven, tot medeplichtigen van de bezetter hebben moeten maken. Van die tijd af bond het erewoord hen dus niet meer. Was men in die omstandigheden verplicht het erewoord terug te geven?

Al moet de vraag of men verplicht is een niet meer bindend ere-

woord terug te geven in het algemeen bevestigend worden beantwoord, toch zijn er uitzonderingen op deze regel, die zich ook in de concrete situatie van de bezettingstijd konden voordoen b.v. wanneer men zich individueel voor een zodanige situatie zag geplaatst, dat het teruggeven van het erewoord onschuldige medeburgers (b.v. ondergedoken joden) in groot gevaar zou brengen. In het verloop van de bezettingstijd deed zich zelfs een uitzondering voor, die van algemene betekenis was. Toen de bezetter nl. de „totale oorlogvoering” geleidelijk aan zover dreef, dat hij de meest elementaire menselijke rechten met voeten trad, werd het plegen van verzet daartegen voor alle Nederlanders, de beroepsofficieren ingesloten, tot een plicht. Degenen, die de erewoordverklaring hadden ondertekend, kwamen toen te staan voor een conflict van plichten, die om in enigerlei vorm aan het verzet deel te nemen, en die om hun erewoord terug te geven. Waar het bij het verzet ging om een zo ernstige zaak als de verdediging van de rechten van de mens, mocht men bij zijn keuze niet aarzelen. Welke houding moest de Nederlandse Regering in deze zaak aannemen? Terecht heeft zij zich er van onthouden openlijk bekend te maken, dat de officieren, die het erewoord hadden afgelegd, daaraan niet meer gebonden waren en het niet meer behoeften terug te geven, mits zij zich slechts bij het verzet of bij de krijgsmacht aansloten. Een dergelijke bekendmaking zou er immers gemakkelijk toe hebben kunnen leiden, dat de vijand zich tegenover Nederland niet meer gebonden verklaarde aan die bepalingen van het Landoorlogreglement, waaraan hij zich tot dusver wel had gehouden.

Tenslotte rijst de vraag, of de Regering deze officieren in de strijd tegen Duitsland heeft mogen inzetten. Voor zover beroepsofficieren die hun erewoord niet hadden teruggegeven, dit hadden nagelaten op grond van de op hen rustende verplichting om zich in enigerlei vorm tegen de vijand te verzetten, stond het de Regering inderdaad in principe vrij om dit te doen. Deze officieren waren immers noch tegenover de Duitse, noch tegenover hun eigen Regering meer gebonden de verplichtingen te vervullen, die zij door het afgeven van het erewoord op zich hadden genomen, de verplichting tot het teruggeven van het erewoord daaronder begrepen. En wanneer de officieren zelf, die het erewoord hadden afgelegd, daaraan niet meer gebonden waren, dan was ook de Nederlandse Regering daardoor niet langer te hunnen aanzien gebonden. Artikel 10, tweede lid, van het Landoorlogreglement knoopt immers de verplichtingen van de Regering vast aan de verplichtingen, die op diegenen rusten, die hun erewoord hebben afgegeven. Het had echter op de weg van de Regering gelegen, voor elk afzonderlijk geval eerst door een krijgsraad te laten onderzoeken, of de betrokken beroepsofficier zich in redelijkheid niet meer aan deze verplichtingen gebonden kon achten. In bepaalde gevallen, b.v. t.a.v. de beroepsofficieren, die het erewoord gegeven hadden met de vooropgezette bedoeling om het te breken, zou het oordeel van de krijgsraad ontkennend hebben kunnen luiden.

Een opvatting, als zou in de omstandigheden, zoals die zich tijdens

de bezetting hebben voorgedaan, gebondenheid aan het erewoord in het algemeen zijn blijven bestaan totdat dit zou zijn teruggegeven, zou naar het oordeel van de minderheid der commissie er op neerkomen, dat men de gebondenheid aan een erewoord van hogere orde zou achten dan de gebondenheid aan de wetten en zelfs hoger dan de gebondenheid aan de algemene normen van recht en zedelijkheid.

De meerderheid van de commissie heeft hierboven reeds haar oordeel over het breken van het erewoord uitgesproken, maar wil naar aanleiding van de opmerkingen van de minderheid hierover nog het volgende naar voren brengen. Zij wil nogmaals vooropstellen, dat de situatie voor de beroepsofficieren deze was, dat zij uit krijgsgevangenschap waren vrijgelaten onder voorwaarden, welke zij op erewoord hadden verklaard te zullen naleven. Wanneer men meende zich daaraan niet te kunnen houden, had men de mogelijkheid om zijn woord terug te geven en werd men teruggeplaatst in de situatie, waarin men zich bevond toen men de verklaring tekende, nl. in krijgsgevangenschap. Iedere beroepsofficier kon zich van zijn gebondenheid aan het erewoord ontslaan door het terug te geven. Deze mogelijkheid, waarvan de pendant bij de burgerrechtelijke overeenkomst ontbreekt, verhindert, naar het oordeel van de meerderheid der commissie dan ook om te dezer zake een vergelijking te maken met een overeenkomst naar burgerlijk recht.

Voorts is het naar het oordeel van de meerderheid der commissie overdreven het zo voor te stellen, alsof het erewoord met zich bracht dat zij, die het hadden getekend, medeplichtigen werden van de bezetter bij het bedrijven van zijn misdaden. Zoals zij boven reeds heeft aangegeven, erkent zij in bepaalde omstandigheden van overmacht het recht om het erewoord te breken. Dit is echter de uitzondering op de regel.

Tegenover de stelling, dat het optreden van de bezetter de gehele Nederlandse bevolking en dus ook de beroepsofficieren tot verzet verplichtte, merkt de meerderheid van de commissie op, dat daarbij uit het oog wordt verloren, dat er een essentieel verschil in positie was tussen de beroepsofficieren en de rest van de Nederlandse bevolking. De beroepsofficieren waren, zoals boven reeds gezegd, krijgsgevangenen, en deze positie van krijgsgevangenen verhinderde hen aan het verzet deel te nemen.

Voorts meent de meerderheid van de commissie te moeten opmerken, dat h.i. het standpunt van de minderheid er toe leidt, dat de toepassing van het Landoorlogreglement in het algemeen in gevaar wordt gebracht. Wanneer men immers aanvaardt, dat een vrijwillig gegeven woord, dat steunt op een volkenrechtelijke overeenkomst, eenzijdig wordt gebroken, dan ontnemt men de basis aan iedere regeling voor krijgsgevangenen, waardoor dezen aan grove willekeur van de vijand kunnen worden overgeleverd. Het algemeen belang eist, dat speciaal ook in oorlogsomstandigheden de regelingen, welke gemaakt zijn teneinde toch nog zo goed mogelijk de onderdanen te be-

schermen, worden nageleefd; in deel 7A van haar verslag heeft de commissie dan ook gesteld niet geneigd te zijn te concluderen, dat dergelijke regelingen hun zin verloren hebben.

Zoals hierboven reeds is gezegd, is de meerderheid van de commissie van oordeel, dat het voor de Regering t.a.v. het aannemen van diensten van officieren in strijd met hun gegeven erewoord, niet terzake doet of de betrokken officier zich voor zijn geweten niet aan het erewoord gebonden achtte. Het tweede lid van artikel 10 wil naar het oordeel van de meerderheid der commissie verhinderen, dat een Regering diensten vordert of aanneemt van een officier, die door een erewoord gebonden is deze diensten niet te verrichten.

De commissie wijst er op, dat de Regering na de bevrijding, zich, evenals de Regering te Londen, op het standpunt heeft gesteld, dat artikel 10 van het Reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land van 1907 niet van toepassing was op de onderhavige erewoordverklaring. Op het ogenblik, dat de beroepsofficieren de verklaring tekenden, waren zij — aldus stelde Minister MEYNEN in zijn in § 7 geciteerde brief van 13 Juli 1945 —, na hun invrijheidstelling door HITLER, geen krijgsgevangenen meer. Hierboven heeft de commissie de onjuistheid van deze opvatting reeds aangetoond.

De grond, waarop naar het oordeel van de toenmalige Minister van Oorlog geen actie meer zou kunnen worden ondernomen tegen die officieren, die hun erewoord hadden gebroken, was, dat door de onvoorwaardelijke capitulatie van Duitsland en de daaruit voortvloeiende beëindiging van de oorlog de ambtshandelingen van deze officieren niet meer als tegen die staat gericht waren te beschouwen. Het is duidelijk, dat dit argument ook niet aanvaardbaar is. Immers, dan zouden ook die daden, die verradelijke Nederlanders ten behoeve van Duitsland hebben verricht, eveneens niet meer als verricht ten voordele van deze staat beschouwd kunnen worden.

De toenmalige Minister van Oorlog heeft de onhoudbaarheid van zijn stellingen zelf implicite toegegeven, daar hij, toen bleek, dat een juridische benadering van deze problemen niet de gewenste uitkomst bracht, zijn beleid heeft bepaald zonder op de juridische facetten nader in te gaan. De toenmalige Minister van Marine heeft van het begin af aan deze facetten veel minder aandacht geschonken. Het beleid van de Regering en met name dat van genoemde Ministers was er immers op gericht na de algehele bevrijding van ons land alle krachten te bundelen voor de opbouw van de toen zo noodzakelijke krijgsmacht. Omdat een uitspraak van de toenmalige Regering omtrent de kwesties rond het erewoord grote onenigheid en tweespalt binnen het officierskorps teweeg zou hebben gebracht, acht de commissie het juist, dat zij deze kwesties toen zoveel mogelijk heeft laten rusten.

Tenslotte wijst de commissie er op, dat uit het bovenstaande gebleken is, dat de Regering duidelijk aan de krijgsmacht behoort mede te delen, of, en zo ja onder welke voorwaarden, het geven van een erewoord geoorloofd is. Bovendien bepaalt artikel 21 van de inter-

nationale conventie van Genève over de behandeling van krijgsgevangenen van 12 Augustus 1949 in het derde lid, dat elke Mogendheid bij het uitbreken van een conflict de tegenpartij dient mede te delen, of zijn wetten en regelen haar onderdanen toestaan dan wel verbieden vrijheid op erewoord of belofte te aanvaarden.

Ook is het naar het oordeel van de commissie noodzakelijk, dat bij de vorming van de officieren meer aandacht aan de problemen rond het vrijlaten op erewoord wordt geschonken. Zoals uit dit hoofdstuk is gebleken, heeft het aan voldoende kennis en inzicht ten deze bij de beroepsofficieren in 1940 nogal ontbroken. (Curs. Red.).

Militaire colonnes.

In de Staatscourant van 17 september 1956, nr. 181, is opgenomen de beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 12 september 1956, nr. 58931/afdeling Waterstaatsrecht, waarbij de herkenningstekens voor militaire colonnes zijn vastgesteld. Deze beschikking is in de vorm van een ministeriële kennisgeving van 6 oktober 1956 opgenomen in Landmachtorder 56202 (Luchtmachtorder 5661), codenr. 81/4.

In mijn bijdrage in M.R.T. XLVIII (1955) pagina 225 e.v., „De „Wegenverkeerswetgeving en de Militair”, onderwierp ik de bij Koninklijk Besluit van 14 Januari 1955, Stbl. nr. 29, in artikel 1 van het Wegenverkeersreglement onder letter z. opgenomen definitie van het begrip *militaire colonne* aan een beschouwing; ik wees daarbij o.a. op de noodzaak van een spoedige vaststelling van de herkenningstekens. Formeel immers bestonden militaire colonnes door de opneming van deze definitie in het Wegenverkeersreglement niet meer, zolang die herkenningstekens niet waren vastgesteld. Dit vacuum is dan ook door rechterlijke uitspraken herhaaldelijk aan de dag getreden! (Zie hierover in „Wegenverkeersrecht”, vierde jaargang nr. 1, januari 1956, „Nog-, maals de militaire colonne”, van jhr mr TH. W. VAN DEN BOSCH en het in hetzelfde nummer opgenomen arrest van de Hoge Raad van 1 november 1955).

Door de vaststelling van de herkenningstekens zijn met ingang van 1 oktober 1956 de militaire colonnes weer in het wegverkeer verschenen. Echter blijven, zoals ik in mijn bovengenoemd artikel aangaf, nadere nauwkeurige voorschriften ten aanzien van de gedragingen op de weg van militaire motorrijtuigen-colonnes (maximum-afstanden, verwijdering van vlaggen bij „losraken” uit de colonne, enz.) broodnodig.

De herkenningstekens voor *colonnes van motorrijtuigen* zijn: op het voorste motorrijtuig twee blauwe vlaggen voorop, op de volgende één blauwe vlag rechts voorop, op het laatste één groene vlag rechts voorop. Dit geldt *bij dag*. *Bij nacht* voert elk motorrijtuig der colonne op de rechterkoplantaarn een blauw licht doorlatend bedeksel, het achterste voertuig een groen licht doorlatend bedeksel, eveneens op de rechter koplantaarn.

Voor militaire *colonnes te voet* zijn de vastgestelde herkenningstekens: *zowel bij nacht als bij dichte mist overdag*: twee, tenminste naar voren wit licht uitstralende lantaarns aan de kop van de colonne en twee, ten minste naar achteren rood licht uitstralende lantaarns aan de staart van de colonne.

Sedert 1 oktober 1956 moeten militaire motorrijtuigen-colonnes de voor het gebruik bij dag voorgeschreven herkenningstekens voeren; doordat de nachtelijke herkenningstekens nog niet beschikbaar zijn, zullen echter bij nacht militaire motorrijtuigen, rijdende in een colonne, zich ten aanzien van het wegverkeer vooralsnog moeten gedragen als alleen rijdende voertuigen. Aldus is in een rondschriften van de Nederlandse Territoriale Bevelhebber ter kennis gebracht.

Het wederoptreden van de militaire motorrijtuigen-colonne in het wegverkeer vindt dus voorlopig alleen overdag plaats: hoezeer ook een militaire colonne overigens bij dag aan alle criteria voldoet, zodra deze bij nacht rijdt is het geen militaire colonne meer in de zin van het Wegenverkeersreglement!

In aansluiting op de bovengenoemde Ministeriële Beschikking is op dezelfde datum, onder nr. 58932/Afdeling Waterstaatsrecht, bij Ministeriële Beschikking voor voertuigen in een militaire colonne ontheffing verleend van hetgeen voor koplichten van normale motorrijtuigen krachtens de punten 2 en 3 van artikel 84 WVR betreffende zichtbaarheid, grootte en sterkte (*niet* betreffende kleur!) is voorgeschreven.

Deze ontheffing doet enigszins wonderlijk aan; zij doet immers de vraag rijzen of de Minister van Verkeer en Waterstaat er dan niet aan gedacht heeft, dat het hier bepalingen betreft, welke thans (oorlogsgevaar) ingevolge artikel 45 VVV juncto KB van 1 april 1953, Stbl. nr. 167, niet voor militaire motorrijtuigen gelden! (Zie M.R.T. 1954, deel XLVVII, pag. 505 e.v.). Deze beschikking is dus volkomen overbodig en zij is dan ook m.i. terecht niet in de Landmacht- en Luchtmachtorders overgenomen.

MR L. F. DE GROOT, Luit.-Kol. M.J.D.

Het binnenkomen van vreemde militaire luchtvaartuigen binnen het rechtsgebied van een staat in vredetijd en de naar aanleiding daarvan aan de autoriteiten van die staat toekomende bevoegdheden.

In het Nederlands Juristenblad 1956, pag. 771—777, is een artikel opgenomen getiteld: „Het binnenkomen van vreemde militaire luchtvaartuigen in vredetijd” door mr W. P. HEERE. Na de betekenis van de begrippen „militair luchtvaartuig” en „rechtsgebied van de staat” te hebben aangegeven, bespreekt de schrijver achtereenvolgens: het binnenkomen van vreemde militaire luchtvaartuigen binnen het territorium van een staat met toestemming van de bevoegde autoriteiten, het binnenkomen van vreemde militaire luchtvaartuigen door overmacht en het wederrechtelijk binnendringen door vreemde militaire luchtvaartuigen. (*Red.*)

INHOUD

van deel XLIX, 1956

	Blz.		Blz.
Aangelegenheid. Een bevel in een — vreemd aan de belangen van de dienst 107, 246, 247, 253, Een — onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere	453 110	feiten enz. Belemmering van een —	455
Aanranding. Feitelijke — der eerbaarheid	556	Ambtshalve nietig-verklaring van een strafoplegging	627
Aanrijding waardoor een ander (zwaar) lichamelijk letsel bekomt . . . . . 174, 195, 235, Na — doorgereden, voordat de identiteit kon worden vastgesteld; binnen 24 uur daarvan opgave gedaan bij de politie zonder te zijn aangehouden .	238 461	Arrest. Zie bij Voorlopig arrest en bij Verzwaard arrest.	
Achteloosheid. In functie als commandant nalaten van ongebruikelijke voorzorgsmaatregelen levert geen — op . .	564	Artikel 33 Wetboek van Militair Strafrecht. Een administratief rechtelijke blik op — . . .	513
Achterlicht. Rijden op een rijwiel zonder rood —	239	Artikel 101 W.M.Sr. Qualificatie van een overtreding van — .	335
Op een 2 wielig motorrijtuig zonder voorgeschreven — gereden	251	Artikelen 128 en 69 Wetboek van Militair Strafrecht	433
Achterzeiling. Elementen van —	379, 444	Artikel 150 Wetboek van Militair Strafrecht	509
Advies. Besch. in een zaak, welke tegen het — van de A.-M. niet naar de Krijgsraad is verwezen	201	Bedreiging. Mondelinge — van een meerdere met enig kwaad (in dienst gepleegd)	26, 170, 398, 544, 596
De C.R.v.B. wint inzake een bezwaarschrift tegen een con- duite rapport — in van een militaire deskundige; deze adviseert tot verbetering van de beoordeeling	63	Feitelijke — van een meer- dere met geweld	113
Onprettige consequenties van een voor verschillende inter- pretatie vatbaar — van de militaire arts	654	Door een daad — van een meerdere met enig kwaad . .	113
Aftrek van krijgstuchtelijke straf- fen 154, 222, 364		Bekentenisvrijheid	43, 115, 174
Afwezigheid. Zie bij Ongeoor- loofde afwezigheid.		Beklagzaken. Beklag over opge- legde straf en strafreden als- mede over een onbillijke be- handeling in één beschikking afgedaan	53
Ambtenaar, belast met het op- sporen enz. van strafbare		Beklag door eerste-luitenant der mariniers over een hem opgelegde straf en strafreden terzake van een onjuiste en onwaardige wijze van hand- having van het gezag door te zware strafdienst toe te pas- sen en daarbij krenkende op- merkingen te maken. Beklag gedeeltelijk gegrond	262
		Beklag over een vermeende krenkende of onbillijke be- handeling van een gewezen korporaal, die door zijn R.C. was teruggesteld tot soldaat in de laagste klasse; beklag ongegrond. Een kaderlid van de Infanterie, dat uit welke oorzaak ook in een angst-	

toestand is komen te verkeren en deswege ongeschikt wordt verklaard voor front- en gevechtstaken, als zodanig niet te handhaven	Blz. 338	Bespotten van een meerdere 390, 396	Blz. 396
Beklag over opgelegde straf van „mondellinge berisping”. De beschikking waarvan beklaag, in 2de instantie ambts-halve nietig verklaard, omdat aan de strafoplegging een onregelmatige procedure is voorafgegaan, terwijl de klachtbeschikking in 1ste instantie in de zaak betrokken is geweest. De wet kent geen straf van „mondellinge” berisping, doch slechts die van berisping	627	Bestuurder van een drietonner onvoldoende naar rechts uitgeweken tengevolge van gebrek aan slaap	31
Belangrijk. „In belangrijke mate” 698		Als — van een militair motorvoertuig na aanrijding doorgereden zonder dat zijn identiteit kon worden vastgesteld, niet strafbaar, daar de telastlegging niet inhoudt, dat de aangereiden auto behoorde aan een ander dan aan een inzittende van de door beklagde bestuurde auto	95
Belediging. Eenvoudige — van een ambtenaar in functie	101	Toezichthouder niet als — aangemerkt	195
— van een meerdere	598	Als — van een rijwiel daarmede gereden, terwijl hij onder drankinvloed verkeerde	320, 549
— van een meerdere in dienst gepleegd	396, 544	Als — van een rijwiel daarmede gereden, terwijl hij onder drankinvloed verkeerde, en na opgelegd rijverbod wederom als voren	549
— van een meerdere door een feitelijkheid	544	Als — met een auto gereden, ondanks ontzegging van rijbevoegdheid bij rechterlijk vonnis	690
Belemmering van een ambtenaar belast met het opsporen, enz. van strafbare feiten, enz.	455	Bevel. Zie bij Liquidatiebevel.	
Beoordeling. De over een opperwachtmeester uitgebrachte beoordeling, waardoor deze niet werd bevorderd voldeed niet aan het eerste lid van art. 5 Bevord. voorschr. Landm. 1953, nietig verklaard met bepaling dat deze o.o. op de kandidatenlijst voor bevordering tot adj. o.o. zal worden geplaatst en wordt bevorderd	411	Bevel en voorschrift. Enkele opmerkingen over de verhouding van —	225
Beoordelingsbescheiden. Bewaren van —	63	Bevelhebber van enige ronde. Zie ook bij Wacht.	
Berisping. De Wet kent niet de straf van „mondellinge” —	627	Als — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog: Als commandant van een patrouille de door hem gelopen ronde onderbroken	556
Beroepstermijn in ambtenarenrechtzaken (art. 60 A.W. 1929) De —	575	Bevelhebber van enige wacht. Zie ook bij Wacht.	
Beschikking H.M.G. tot verwijzing van een zaak	201	Als — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen gepleegd in tijd van oorlog:	
Beslissing bij voorraad mag in het algemeen niet dienen om het gestelde in art. 61(2) A.W. te elimineren	68	Als wachtcommandant zich te slapen gelegd	176
		Als wachtcommandant toegelaten, dat een arrestant ontsnapte	181
		Als wachtcommandant van een mobilisatiecomplex geslapen	394
		Als wachtcommandant tijdens een oefening in het buitenland de wacht verlaten en een cabaretvoorstelling bijgewoond	560

	Blz.		Blz.
Bevel in een aangelegenheid vreemd aan de belangen van de dienst		aan het eerste lid van art. 5 Bevord.voorschr. Landm. 1953, nietig verklaard met bepaling, dat deze o.o. op de — zal worden geplaatst en wordt bevorderd	411
	107, 246, 247, 253, 450, 455		
Bevordering. Zie ook bij Passeren voor bevordering.		Colonne(s).	
— De over een opperwachtmeester uitgebrachte beoordeling, waardoor deze niet werd bevorderd, voldeed niet aan het eerste lid van art. 5 Bevord.voorschr. Landm. 1953, nietig verklaard met bepaling dat deze o.o. op de kandidatenlijst voor bevordering tot adj. o.o. zal worden geplaatst en wordt bevorderd	411	Zie bij Militaire colonnes en bij Mobiele colonnes.	
Beroep tegen besluit tot — van lt. t. z. 2e kl., o.c. tot lt. t. z. 1e kl. en tegen besluit, waarbij 3e lts. t. z. 2e kl., o.c., K.M.R.O.V. m.i.v. eerdere datum waren benoemd tot lt. t. z. 1e kl., resp. ongegrond en niet ontvankelijk verklaard	632	Commanderende Generaal in de zin van art. 243 R.L. en het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944	505
Bevordering bij keuze. Wie of wat is „de meest geschikte“?	145	Congres. VIIe Internationale — van katholieke Artsen	368
Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren. De Wet —	7	Daad. Een meerdere in zijn tegenwoordigheid door een — met enig kwaad bedreigen	113
Bewaren van beoordelingsbescheiden	63	Desertie in tijd van oorlog , waarbij de dader, na ziek thuis te zijn gebleven, de reisopdracht van de dokter om op een bepaalde dag naar zijn onderdeel terug te keren, naast zich heeft neergelegd	47
Bewijs. Afzonderlijke verklaring van een meerdere als volledig — aangenomen	402	— na bewegingsvrijheid thuis ziek achtergebleven, en na tot reizen in staat te zijn niet naar zijn onderdeel teruggekeerd	193
Binnendringen in een woning. Wederrechtelijk —	685	— na verlof thuis ziek achtergebleven, en na herstel door schuld langer dan 4 dagen van zijn onderdeel afwezig gebleven	198
Binnentreden van een woning	493	— naar het buitenland	331, 446
Boekaankondiging. Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren met uitvoeringsbepalingen en voorzien van toelichtingen	132	— door zich van Den Helder naar Amsterdam te begeven, waardoor de dader een hem bekende reis naar de Middellandse Zee niet medemaakte	444
Gids voor de rechterlijke macht en het rechtswezen in het Koninkrijk der Nederlanden, 67ste jaargang	418	— naar het buitenland	466
De Inkwartieringswet met uitvoeringsvoorschriften	506	Desertie in tijd van vrede , waarbij de dader zich in het buitenland heeft verwijderd	88
Bijzondere voorwaarde(n), alsnog gesteld	29	Diefstal	251, 528, 609
Candidatenlijst voor bevordering tot adj.o.o. De over een opperwachtmeester uitgebrachte beoordeling, waardoor deze niet werd bevorderd, voldeed niet		Dienstbelang. Ongehoorzaamheid aan een in verband met een — gegeven bevel	17
		Dienstbevel	71
		Dienstbevel of dienstvoorschrift	1
		Dienstdoende	318
		Dienstvoorschrift. Dienstbevel of —	1

	Blz.		Blz.
Doelmatigheid. De Krijgsraad beoordeelt niet de — van een bevel	17	Geweer. Aan de term „geweer” wordt in art. 69 W.M.Sr. niet de beperkte betekenis gegeven van draagbaar vuurwapen met lange loop, maar ook van draagbaar vuurwapen met kortere loop	536
Dood door schuld	623	Geweld. Door — tegen een ander deze wederrechtelijk dwingen iets te dulden	107
Doodslag. Poging tot —, tweemaal gepleegd	259	Hond. Zie bij Speurhond .	
Dronkenschap. Zich in kennelijke staat van — op de openbare weg bevinden	172	Huisvredebreuk	672
Als bestuurder van een rijwiel daarmede gereden, terwijl hij onder drankinvloed verkeerde	320	Immunisatie. Oplegging van de verplichting tot — tegen gele koorts en vlektyfus	507
Dulden. Door geweld gericht tegen een ander deze wederrechtelijk dwingen iets te — .	107	— tegen tuberculose van bepaalde groepen van militairen	507
Dwingen. Door geweld tegen een ander deze wederrechtelijk — iets te dulden	107	Inbeslagneming. Verbeurdverklaring en —	137
Erewoord. — der beroepsofficieren	715	Inhaalverbod bij bevordering. Het z.g. — is slechts van betekenis voor bevordering van reserve-officieren maar niet bij overgang van reserve-officier naar de beroepsdienst	644
Feitelijke aanranding der eerbaarheid	556	Inhalen voor of op een kruising of splitsing van wegen	388, 405, 512,
Feitelijke bedreiging met geweld	113	Instelling van Mobiele Colonne. Besch. houdende de —	361
Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog	26, 392, 402, 469, 475, 480, 541	Insubordinatie. Zie bij Feitelijke —.	
Feitelijke insubordinatie door een korporaal, die een luitenant en een sergeant aanrandde	90	Interpretatie. — van de verbin-	
— door een korporaal jegens een marechaussee der 1e kl., lid van een patrouille	326	tenis tussen de M.v.O., en een officier, die in de gelegenheid was gesteld op Rijkskosten te studeren	120
— door een korporaal die de onderofficier van de wacht een slag in het gezicht gaf	667	— Onprettige consequenties van een voor verschillende — vatbaar advies van de militaire arts	654
Fiat executie	21, 23, 26, 90, 93, 311, 315	Jachtwet. Overtreding van de — door onbevoegd met een fret enz. in een jachtveld konijnen te vangen	598
Friese taal. De — in het rechtsverkeer	508	Justitiële Statistiek	211, 567
Gebruiken. Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig —	110, 179, 247, 532, 588, 602, 614	Kerkdienst. Verstoren van de orde tijdens een —	596
alsvoren als passagier	612	Kijker. Verloren gaan, in de kajuit van een oorlogsschip van een —	564
— Ook een ander — van een dienstauto dan als bestuurder kan onder — vallen	532		
Gele koorts. Zie bij Immunisatie .			
Gelijkstelling van rangen en standen	572		
Georganiseerd overleg. Zie bij Overleg .			

	Blz.		Blz.
Kindertoelage. Niet uitbetaling van	698	Liquidatie-bevel. — gegeven door een lid van de N.B.S.	674
Kleptomanie	528	Listige kunstgreep. Zie bij Kunstgreep.	
Korting. Besluit van de M.v.M. tot — van Chr. van der Vl. in gevolge verstekvonnis van de kantonrechter, hetwelk tegen Chr. van Vl. als gedaagde was uitgesproken, nietig verklaard	341	Luchtvaartuig. Het begrip „Militair —”	81
Krijgsmacht. Het woord „—” in de voorgestelde Grondwetswijziging	73	Militair vliegtuig is geen werk in de zin van art. 430 W.Sr.	203
Verandering in de Grondwet strekkende tot wijziging der aanduiding der — . 218, 278,	345	Het binnenkomen van vreemde militaire luchtvaartuigen in vredetijd	734
De aanduiding „—” in de Grondwet	366	Luchtverdediging in West-Europa	511
De aanduiding — in de Grondwet. „Mobiële Colonne”	510	Luchtverkeersreglement. Het nieuwe —	508
Krijgsraden te velde. Waarom nog steeds — bestaan . 78,	359	Mededaderschap aan een culpoos misdrijf, waardoor een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt, waardoor verhinderd in de uitoefening van diens beroepsbezigheden ontstaat	241
Kunstgreep. Zich door een listige — tijdelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekken	318	— aan een culpoos misdrijf, waardoor een man werd gedood	256
Legitimatiebewijs. De meerdere in burgerkleding is in het algemeen niet verplicht tot vertoon van het — aan een mindere, die zich aan een krijgstuuchtelijk vergrijp schuldig maakte	394, 402	Medeplegen. Als officier, commandant van een motortransportsquadron, zijn ondergeschikten overhalen diverse rijksonderdelen aan zijn privé-auto te verwerken	50
Letsel. Zie bij Lichamelijk letsel.		— van het aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander lichamelijk letsel bekomt	398
Lichamelijk letsel. Aanrijding waardoor een ander zwaar —, schedelletsel, bekwam	174	Medewerkers. Zie bij Vaste medewerkers.	
Bij het maken van een bocht met een auto van de weg geraakt, tengevolge waarvan 2 inzittenden zwaar —, hersenschudding, bekwamen	183	Merkwaardige cijfers	429
Aanrijding waardoor een ander zwaar —, twee breuken in de onderkaak, bekwam	195	Militaire colonnes	733
Aanrijding, zwaar — tengevolge hebbende, tengevolge van een door beklaagde op roekeloze wijze geparkeerde auto	235	Militaire toezichthouder bestuurder. De —	69
Als schildwacht uit een geladen karabijn een schot doen afgaan, zwaar — tengevolge hebbende	562	Militair Luchtvaartuig. Zie bij Luchtvaartuig.	
		Militair Strafrecht	360
		Militair vliegtuig. — is geen werk in de zin van art. 430 W.Sr.	203
		Minister voor Defensie	715
		Misbruik van zijn invloed als meerdere, door een mindere over te halen iets te doen, waaruit enig nadeel kan ontstaan	53, 324
		— door een mindere over te halen iets te dulden, waaruit enig nadeel kan ontstaan	183

	Blz.		Blz.
Mishandeling	464, 469	— door een marinier (3), die weigerde een les verder, staande, bij te wonen	590
Mobiele colonnes. Beschikking houdende de instelling van —	361	— door een matroos, die weigerde om rantsoenen voor de wacht te halen	670
Besluit houdende oprichting van het Korps —	363		
Besluit houdende aanwijzing van de Alg. Inspecteur tevens Commandant Mobiele colonnes als Commandierend generaal in de zin van art. 243 R.L. en het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944	505	B. Opzettelijke —, in tijd van oorlog gepleegd:	
Naamsverwisseling in een verstekvonnis. Als gevolg van een — een besluit van de M.v.M. tot korting nietig verklaard	341	— door een officier door na te laten te gehoorzamen aan de opdracht van zijn commandant om niet met een auto de kazerne te verlaten, teneinde te onderzoeken of die officier rechtmatig met die auto reed	17
Nalaten. Geen melding gemaakt van een door hem ontdekte ontvreemding van benzine door een ondergeschikte	450	— door een matroos der 2e kl., door te weigeren aan de order van een marinier der 1e kl., commandant van een patrouille, zich te verwijderen, te voldoen	26
Nalaten in tijd van oorlog. Als militair getuige zijnde van een door een mindere gepleegd misdrijf, nagelaten de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden	110	— door een dpl. soldaat door niet te voldoen aan de opdracht van een marechaussee der 1e kl. om van ziek thuis naar zijn onderdeel terug te keren	47
Opzettelijk — aan de Overheid een mededeling te doen, waartoe de schuldige van ambtswege verplicht was	110	— door een zeemilicien (princi piël dienstweigeraar) door te weigeren de militaire uniform aan te trekken; overtuiging van de dienstweigeraar objectief gezien niet redelijk geacht	85
Opzettelijk — aan de Overheid een mededeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kan schaden	174, 240	— door een marinier door niet te voldoen aan de order van de provoost, die de lichten doofde, hetzij naar bed, hetzij naar de cantine te gaan	93
Nationale Reclaseringsdag 1956	576	— meermalen gepleegd door een soldaat door te weigeren zijn legitimatiebewijs te tonen aan een marechaussee der 1e kl. naar aanleiding van een overtreding van een garnizoensorder en door te weigeren te voldoen aan het bevel van een wachtmeester voor verhoor mede te gaan naar de brigade	102
Nevenwerkzaamheden. Het uitoefenen van voetbalspel tegen geldelijke beloning	80	— door een sergeant-majoor, die op een verboden tijdstip op een station een kaartje wilde kopen, aan een sergeant, cdt van een patrouille, die hem deswege om de persoonsgegevens vroeg	187
Ongehoorzaamheid.		— door een sergeant, die op een verboden tijdstip een vrijvervoerbiljet op een station liet	
A. Opzettelijke —:			
— door een korporaal, die weigerde zijn uitrusting in te leveren	90		
— door een marinier, die weigerde om strafdienst te gaan lopen	170		
— door een chauffeur der 1e kl., die weigerde om naar de kazerne te gaan en die volhardde na op zijn strafbaarheid te zijn gewezen (in Nederlands Nieuw Guinea berecht)	530		

Blz.	Blz.		
afstempelen, aan een marechaussee der 1e kl., lid van een stationspatrouille, die hem beval zulks niet te doen . . .	196	— door te weigeren naar de kazerne terug te keren, na op de strafbaarheid daarvan te zijn gewezen	620
— door een soldaat in samenwerking met andere soldaten door niet of te laat op brandpiket te verschijnen	244	Ongeoorloofde afwezigheid.	
— door een matroos door te weigeren een stuk oud brood van het kazerneterrein te verwijderen en bij het daarop volgend gesprek te weigeren de houding aan te nemen . . .	315	A. Aan schuld te wijten — in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende	554
— door een korporaal jegens een marechaussee der 1e kl., lid van een patrouille, door te weigeren om zijn baret op te zetten en vervolgens te weigeren om mede te gaan . . .	326	B. Opzettelijke — in tijd van oorlog niet langer dan 4 dagen durende . 49, 168, 234, 248, 251, 319, 331, 383, 524	
— door twee militairen door te weigeren een kast te verplaatsen	336	C. Opzettelijke — in tijd van vrede langer dan 30 dagen (desertie) met verwijdering in het buitenland	88
— door een marinier door opzettelijk na te laten zich te verwijderen op de order „Ingerukt mars”	384	Overleg. Georganiseerd — (hoofdstuk XI R.M.A.K.L.)	133
— door een soldaat door opzettelijk na te laten zijn naam op te geven	390	Ontslag. De Wet Bevordering en — Beroepsofficieren	7
— door een soldaat door te weigeren het bevel van een kapitein in burgerkleding om zich naar de kazerne te begeven op te volgen	392	— aan korporaal der 1e kl. op grond van art. 22, lid 1 aanhef en onder a R.M.A.K.L., terzake van wijze van dienen ongeschikt geacht om in de verkregen rang bij enig onderdeel te dienen, nietig verklaard	483
— door te weigeren te voldoen aan de order van een meerdere — marechaussee der 2e kl. in burgerkleding — om de tenue in orde te maken	402	Ontslagverlening voor schepeelingen. Art. 20 Regl. rechts-toestand mil. zeem. kent geen — terzake van een werkelijke dienst van tenminste 20 jaren op eigen verzoek onder de verplichting als omschreven in art. 2, pt. 6 Pensioenwet voor de zeemacht 1922	265
— door te weigeren zijn naam op te geven en zijn legitimatiebewijs te tonen	541	Onttrekken. — aan tewerkstelling krachtens de Dienstweigeringswet	408, 410
— door te weigeren zijn naam op te geven en om zich in arrest te begeven	591	Oorlogsgevaar. Waarom de toestand van — als bedoeld in het K.B. van 10 April 1939 blijft voortbestaan	77, 78
— door te weigeren om een accu naar de werkplaats te brengen	594	Oorlogswet. Een staatsrechtelijke puzzle: de — voor Nederland en het Statuut	74
— door te weigeren om zijn naam op te geven en zijn identiteitsbewijs te tonen	596	Opleiding. De M.v.O. moet bij de aanwijzing tot de opleiding voor een hogere rang de daarvoor in aanmerking komende militairen in beschouwing nemen in volgorde van de ranglijst, tenzij voor afwijking goede redenen aanwezig zijn .	207
— door te weigeren, na op de strafbaarheid daarvan te zijn gewezen, zich een pokkenvaccinatie te doen toedienen .	600		
— door te laag vliegen en te stunten boven de bebouwde kom	602		

	Blz.		Blz.
Oproeping. Niet opzettelijk niet voldoen aan een wettige — voor de werkelijke dienst . . .	321	— van de regeling der plechtige afkondiging van de op 23 augustus 1956 vastgestelde veranderingen in de Grondwet	653
Oorlog. Driemaal tijd van — . . .	440	Qualificatie van een overtreding van art. 101 W.M.Sr. . . .	335
Oprichting van het Korps Mobile Colonne. Besluit houdende —	363	Radio. Clandestiene — uitzendingen	547
Overmacht. Beroep op onder — te hebben gehandeld, onder drang van het geweten, dat zich verzet tegen elke Staatsdienst, verworpen	408	Voorhanden hebben van een clandestiene — zendinrichting	681
Beroep op onder — te hebben gehandeld, onder drang van innerlijke overtuiging, volgens welke het verrichten van burgerlijke Staatsdienst in strijd zou zijn met Gods woord . . .	410	Rangen. Gelijkstelling van — en standen	572
Overschrijding van bevoegdheid. Een mindere bevolen van een dienstrit af te wijken . . .	246	Volgorde van en verhouding tussen — en standen	573
Passagier. Als — wederrechtelijk gebruik maken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig	612	Ranglijst. Plaatsing op de — van 2 kapiteins der mariniers K.M.R., die benoemd waren tot kapiteins der mariniers; het z.g. inhaalverbod is slechts van betekenis voor bevordering van reserve-officieren maar niet bij overgang van reserve-officieren naar de beroepsdienst	644
Passeren voor bevordering van een sergeant-bureau-onder-officier. De M.v.O. behoort op alle condeuistaten uitgebracht over een bepaalde periode bij het nemen van een besluit in zake bevordering acht te slaan	57	Rechtmatigheid (rechtmatige rit?)	532
Patrouille	29	Rechtspleging bij de Krijgsmacht. Wetsontwerp betreffende de . . .	77
Samenhang van een — . . .	196	Rechtsstudie beroepsofficieren . . .	512
Plichtsverzaking van twee als — uitgezonden militairen . . .	618	Reclassering. Zie bij Nationale Reclasseringdag 1956	576
De begrenzing van het optreden van een — lid . . .	708, 710	Redactiecommissie. Uitbreiding van de — en van de vaste medewerkers van het M.R.T. . . .	432
Patrouillelid. Zie bij Patrouille.		Reispas. Vervalsen van een — in het buitenland	466
Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 is niet van toepassing op de dienstplichtige der zeemacht, die zijn dienstplicht vervult krachtens het Dienstplichtbesluit voor Ned.-Indië . . .	267	Rekest. Betekenis van een — aan H. M. de Koningin „ter behandeling” gesteld in handen van de M.v.O.	273
Planton(wacht). Zie bij Wacht.		Reserve-personeel der krijgsmacht. De Wet voor het — . . .	369
Poging. — tot doodslag, tweemaal gepleegd	259	Rijbewijs. Rijden zonder — op een 2 wielig motorrijtuig	97, 251
Proeftijd. Verlenging van de — . . .	29	Samenhang van een strafbaar feit en een krijgstuuchtelijk vergrijp	685
Publicatie. Uitlezen van vonnissen en sententies 90, 311, 545, 585		Samenloop. Eendaadse — van feitelijke insubordinatie en wederspanningheid	326
		Samenspel tussen Koning en Minister. Het —	286

	Blz.		Blz.
Samenweefsel van verdichtfels.		Statistiek.	
Door voorwending van symptomen van een maagbloeding zich ter observatie doen opnemen in het hospitaal . . .	333	Zie bij Justitiële Statistiek.	
Schildwacht. Slapen als —	35, 383, 536	Statuut. Het — in verband met onze militaire wetgeving . .	577
Als — zijn post eigendunkelijk verlaten	683	Straatschenderij	231
— Aan de term geweer wordt in art. 69 W.M.Sr. niet de beperkte betekenis gegeven van draagbaar vuurwapen met lange loop, maar ook van draagbaar vuurwapen met kortere loop	536	Strafmotivering	42
School. Toegelaten, dat 7-jarig dochtertje van — wegbleef .	611	Strafmutaties?	72
Schot. Doen afgaan van een —, zwaar lichamenlijk letsel tengevolge hebbende	562	Strafwetgeving voor het krijgsvolk. Oude —	138
Schuld. Vrijspraak wegens gebrek aan enige —	191, 405	Studie op Rijkskosten. Interpretatie van de verbintenis tussen de M.v.O. en een officier, die in de gelegenheid was gesteld op Rijkskosten te studeren	120
Dood door —	623	Telastlegging. Nu de — niet inhiel de plaats waar beklaagde zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden, is de telastgelegde opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid niet strafbaar	524
Slaap. Tengevolge van gebrek aan — niet in staat een auto te besturen	31	Termijn. Zie bij Beroepstermijn.	
Als wachtcommandant zich te slapen gelegd	176	Terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde C.O.:	
Als wachthebbende bij het achterhek van een kazerne in het plantonhuisje zitten slapen .	201	het bewezene levert een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp op	95, 114, 178, 524, 602
Als wachtcommandant van een mobilisatiecomplex geslapen .	394	het bewezene levert een on-eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp op	464, 554, 556
Als onderofficier van de wacht zich in de longroom te slapen gelegd	448	Tewerkstelling. Onttrekken aan — krachtens de Dienstweigeringswet	408, 410
Als schildwacht in het schildershuisje gaan zitten en in — gevallen	536	Tijd van oorlog.	
Als militair, behorende tot enige wacht, dienstdoende bij een waterbasis, zich te slapen gelegd	585	Krijgsraad: uitvoerig gemotiveerd, meent, dat het ten tijde van het gepleegde feit geen — was;	
Als ander militair dan bedoeld art. 129, 1e en 4e lid behorende tot een wacht, zich te slapen gelegd	696	Anders H.M.G.: met toepassing van art. 87 W.Sr. — aanvaard	35
Sociale verzekering	224	— Memorie van Antwoord op oorlogsbegroting voor 1956 .	77
Speurhond. Dader aangewezen met behulp van een — . . .	477	— Driemaal „—”	440
Standen. Gelijktelling van rangen en —	572	Toelaten, dat een mindere een misdrijf pleegt. Wachtmeester gezeten naast soldaat-bestuurder, die na een aanrijding had gestopt, zei tot deze, voordat de identiteit was vastgesteld: „Laten wij maar doorrijden” .	99
Volgorde van en verhouding tussen rangen en —	573		

Blz.	Blz.
Toepasselijkheid van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 op de dienstplichtige der zee-macht die zijn dienstplicht vervult krachtens het Dienst-plichtbesluit voor Ned.-Indië	Verduistering . . . . .
267	50
Toepassing van het Strafrecht, geldend voor personen boven 18 jaar, op beklaagde, die 17 jaar was tijdens het plegen van het delict	— door een ambtenaar . . . . .
231	161
Toezichthouder. — niet als be-stuurder aangemerkt	— door een res.-sold. MILVA . . . . .
195	236
Troepenafdeling. — van art. 128 W.M.Sr.	— van benzine . . . . .
289	588
— belast met wacht- of patrouil-ledienst	Vergissing (art. 138, lid 2 W.Sr.) 685
433	Vergoeding. Vaststelling — Raden (plv. leden) van het H.M.G. 286, 715
Tuberculose. Zie bij Immunisatie.	Verhouding van bevel en voor-schrift. Enkele opmerkingen over de — . . . . .
Tuchtklasse. Plaatsing in de — als therapie voor ingebeeelde kwalen?	225
661	Verhouding tussen rangen en standen. Volgorde van en — . 573
Tweegevecht	Verkeerslicht. Met een 4-wielig motorvoertuig, dat deel uitmaakte van een militaire colonne, door een rood verkeerslicht gereden . . . . .
311	401
Uitdagen tot een — naar aan-leiding van een dienstaange-legenheid	Verklaring. Afzonderlijke — van een meerdere als volledig be-wijs aangenomen . . . . .
311	402
Uitlezen van een vonnis (senten-tie). Zie bij Publicatie.	Verlaging. Motivering van de straf van — . . . . .
Uitschelden van een meerdere	614, 616, 621
398	Verlichtingsvoorschriften. — i.c. niet toepasselijk op militair verkeer . . . . .
Uitvoer. — van boter naar Bel-gië. Verboden —	463
691	Verlof. Zie bij Ziekteverlof.
Uitvoering van een in beroep aangevallen besluit. Art. 61 (2) A.W. heeft geen schorsende kracht	Verstoren van de orde tijdens een kerkdienst . . . . .
68	596
Valsheid in geschrift	Vervalsen van een reispas. — in het buitenland . . . . .
329	466
Vaste medewerkers. Uitbreiding van de Redactiecommissie en van de — van het M.R.T.	Verwijzing. Beschikking van het H.M.G. tot — van een zaak naar de Krijgsraad . . . . .
432	201
Verbetering van een conduite-rapport. — door de C.R.v.B.	Verzekering. Zie bij Sociale ver-zekering.
63	Verzwaard arrest. Wijze van on-dergaan van — door mindere militairen . . . . .
Verbeurdverklaring en inbeslag-neming	706
137	Vlektyfus. Zie bij Immunisatie.
Verbintenis. Interpretatie van de — tussen de M.v.O. en een officier, die in de gelegenheid was gesteld op Rijkskosten te studeren	Vliegtuig. Zie bij Luchtvaartuig en bij Militair vliegtuig.
120	Voetbalspel. Het beoefenen van — tegen geldelijke beloning . . . . .
Verdichtfels. Zie bij Samenweef-sel van verdichtfels.	80
Verdrag nopens het wegverkeer en Wegenverkeersvoorschrif-ten	Volgorde van en verhouding tus-sen rangen en standen . . . . .
388, 512	573
	Voorhanden hebben. — van hand-granaten . . . . .
	689
	Voorlopig arrest.
	Zie ook bij Arrest.
	Zich in voorlopig streng arrest bevindende daaruit opzettelijk ongeoorloofd afwezig geweest 251

	Blz.		Blz.
Voorschrift. Enkele opmerkingen over de verhouding van bevel en —	225	Als onderofficier van de — zich in de longroom te slapen gelegd	448
Voorwaarden. Zie Bijzondere —.		Als ander militair dan bedoeld in art. 129, lid 1 en lid 4 W.M.Sr. een met streng arrest gestrafte arrestant laten ontvluchten	545
Vragenbus.		Als militair, behorende tot enige —, dienstdoende bij een waterbasis, zich te slapen gelegd	585
Hoe geschiedt de aanhouding, vervolging en berechting van een militair, die kort voor het verlaten van de militaire dienst een ernstig strafbaar feit heeft gepleegd?	129	Wachtcommandant. Zie bij Bevelhebber van enige wacht.	
Bij wie moet de klacht worden ingediend wegens een door een militair gepleegd klachtdelict?	130	Wederspanningheid	326, 480
Wie beveelt tijdens het z.g. huishoudelijk onderzoek inbeslagneming van brieven, huiszoeking, deskundigenonderzoek (sectie)?	131	Wet. De — Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren	7
Wijze van ondergaan van het verzwaard arrest door mindere militairen	706	Wetgeving.	
Vrijlaten van de doorgang. Doorgang voor een van rechts naderend voertuig niet vrijgelaten; beklaagde's motorrijtuig maakte deel uit van een militaire colonne; geen strafbaar feit; vrijspraak	45	Tweede Kamer der Staten-Generaal; Voorlopig Verslag over:	
Vrijspraak	191, 524	een Ontwerp van wet: Oorlogswet voor Nederland	280
Vrijwaren. Om zich voor bestraffing, enz. te — een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van een bevoegde meerdere	43	een Ontwerp van wet: Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland	280
Waarschuwing. — door de President van een krijgsraad aan een voorwaardelijk veroordeeld militair	29	Tweede Kamer der Staten-Generaal; Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs over:	
Wacht. Zie ook bij Bevelhebber van enige wacht.		een voorstel tot verandering in de Grondwet bestaande in de schrapping van de art. 198 en 199;	
Als onderofficier van een honden — met de hem toegevoegde leerling gedurende ongeveer een half uur van boord geweest	21	een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding krijgsmacht (art. 68, 90, 180, 195)	218
Als onderofficier van een dag — zijn dienst laten waarnemen door een leerling en zich zelf te slapen gelegd	23	Memorie van Antwoord inzake:	
Als planton —, ander militair dan bedoeld in art. 129, lid 1 en lid 4 W.M.Sr., bij het achterhek van een kazerne in het plantonhuisje zitten slapen	202	een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in de schrapping van de art. 198 en 199; en	
		een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (art. 68, 90, 180 en 195)	278
		Algemene beschouwingen over:	
		alsvoren	345
		Eerste Kamer der Staten-Generaal:	
		Gewijzigd ontwerp van wetsvoorstel tot verandering in	

	Blz.		Blz.
de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (art. 68, 180 en 195)	418	Publicatie van de regeling der plechtige afkondiging van de op 23 augustus 1956 voorgestelde veranderingen in de Grondwet	653
Voorlopig verslag van de Commissie van Rapporteurs over: een voorstel tot verandering in de Grondwet, bestaande in de schrapping van de art. 198 en 199;		Besluit van 13 april 1956, houdende aanwijzing van de Alg. Inspecteur tevens Commandant Mobiele Colonne als Commandierend Generaal in de zin van art. 243 R.L. en het Organisatiebesluit rechtspleging te velde 1944	505
een voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (art. 68, 180 en 195)	419	Windbuks. Met een — geschoten op personen en voorwerpen	231
Eindverslag der Commissie van Rapporteurs over alsvooren met Memorie van Antwoord	423	Zaakbeschadiging. — door verdund zwavelzuur tegen nylonkousen van meisjes te werpen	32
Rijkswet van 26 april 1956: tot verandering in de Grondwet, bestaande in de schrapping van de art. 198 en 199	427, 651	— door met een steen twee ruiten en een sponning te vernielen	477
tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht (art. 68, 180 en 195)	428, 652	— door een brandende sigaret herhaaldelijk tegen de mantel van een meisje te drukken	552
Wet van 26 april 1956: tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in de art. 90 en 195, tweede lid	428, 652	— door vernieling van twee deuren	672
		Ziekteverlof. Met — gezonden, hoewel niet wegens ziekte buiten dienst zijnde. Aan een militair, die zijn arbeid verricht, kan — worden verleend na het bekend worden van de uitslag van een commissoriaal geneeskundig onderzoek	490

WETS BEPALINGEN

behandeld in deel XLIX, 1956

Art.		Blz.	Art.		Blz.
	Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden.		132		267
5		76	172		494
14		76	180	. . . . . 218, 278, 345, 366, 418,	
34		75		. . . . . 419, 423, 428, 652	
	Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden naar de wijziging van 1948.		195	. . . . . 218, 278, 345, 366, 418,	
68		218, 278, 345, 366, 418,		. . . . . 419, 423, 428, 652	
		419, 423, 428, 652	198	. . . . . 218, 267, 278, 345, 419,	
90		218, 278, 345, 366, 428,		. . . . . 423, 427, 651	
		652	199	. . . . . 218, 278, 345, 366, 418,	
				. . . . . 419, 423, 427, 651	
			202		75
			203		75
			212		653

Art.	Blz.	Art.	Blz.
Wetboek van Strafrecht.		33	513
1	203	48	50
5	466	60	236, 396
14a	31, 32	67, 3°	470, 710
14b	31, 32	69	383, 433, 536
14d	29	71	12
14g	29	76	170, 541, 596
14h	29	96	554
24	43, 99, 107, 187, 196, 321, 324, 329, 455, 603	97	47, 167, 248, 251, 318, 331, 379, 444, 524, 685
27	88, 158, 315	98	47, 88, 193, 199, 233, 331, 379, 444, 466, 683
37a	251, 528	99, 4°	318
39 septies	231	99, 5°	88
40	408, 410, 674	99	331, 466
43	674	101	318, 333
44	161	106	524, 685
45	259	108	26, 113, 170, 390, 396, 541, 596, 667
47	50, 398	110	541
55	113, 238	112	311
57	248, 480	114	17, 26, 47, 86, 90, 93, 102, 170, 187, 196, 244, 315, 326, 336, 385, 390, 392, 402, 530, 541, 590, 591, 594, 596, 600, 603, 621, 670, 674
84	161	116	113, 667
87	35, 42, 77, 530	117	26, 90, 470, 475, 667
102	203	117—120	326, 392, 480, 541
138	672, 685	120	402, 470, 475, 541
180	326, 494	128	26, 187, 196, 289, 433, 708
184	455	129	21, 23, 35, 177, 181, 201, 203, 383, 395, 448, 536, 545, 560, 585, 618, 683, 696
225	329	132	110, 115, 174, 240, 450
231	466	134	183
246	556	138	50, 324
266	101	139	43, 110
267	101	140	107, 246, 248, 254, 450, 455
284	107	143	99, 110
287	259	150	321, 509, 656
289	674	Wet op de Krijgstucht.	
300	464, 470	2	115, 178, 464, 554, 685, 696
307	623	15	157
308	183, 235, 238, 241, 398; 562	56	251, 318
310	528, 609	57	21, 101, 157, 196, 222, 236, 318, 385, 390, 603, 618, 696
321	50, 161, 236, 588	58	95, 115, 178, 464, 524, 532, 554, 556, 590, 602, 696
350	32, 477, 552, 672	60	95, 685
424	231	61	262
430	203		
453	173, 480		
Wetboek van Militair Strafrecht			
4	450		
11	21, 23, 35, 90, 167, 170, 177, 187, 201, 248, 311, 618		
13—15	31, 32, 35, 170, 173, 177, 187, 201, 233, 326, 390, 395, 549, 621, 667		
21	311		
23	17, 609		
25	35, 161, 173, 177, 181, 187, 326, 395, 609, 614, 621		
26	541, 683		

Art.	Blz.
66	53
68	53
Reglement betreffende de Krijgstucht.	
1a	596
9 (4)	53, 338
22	115, 596
24	455
Invoeringswet	
Militair Straf- en Tuchtrecht.	
74	315, 385, 402
Wetboek van Strafvordering.	
95	102
96	102
120	494
128	106
141	455
Wet van 11 mei 1956 (Stb. 242).	
(De friese taal in het rechtsverkeer)	
1	508
Regtspleging bij de Landmagt.	
4	110
5	110
6	110
14	183
15	201
114	183
193	191, 405
205	545
210	441
243	79, 505
Organisatiebesluit Rechtspleging	
te Velde 1944 (K.B. van 23 augustus	
1944, Stb. E 67).	
—	505
Regtspleging bij de Zeemagt.	
9	183
112	183
185	191, 407
204	311, 585
Dienstweigeringswet.	
2	86
5	408, 410
7	408, 410
Jachtwet.	
23	598
Leerplichtwet.	
1	611
Spoorwegwet.	
64	191
Algemeen Reglement Vervoer.	
13	191

Art.	Blz.
Telegraaf- en Telefoonwet 1904.	
3	547, 681
20	547
Radioreglement 1930.	
2	547
Vuurwapenwet 1919.	
1	689
3	689
Verdrag nopens het wegverkeer	
(Gesloten te Genève op 19 september	
1949 en in Nederland goedgekeurd bij	
de Wet van 2 mei 1952, Stbl. 233).	
1	512
6	512
12	512
Wegenverkeerswet.	
1 (3)	69, 70, 195
2	70
9 (1), 2°	98
23	388
26	320, 549
28	549
29	401
32	690
36	70, 71, 174, 235, 238,
	256
37	110, 179, 248, 450, 532,
	602, 612, 614
30	461
Wegenverkeersreglement.	
3	70, 195
7	401
13	239, 463
23 (1)	31, 95
23 (4)	405, 512
27 (3)	45
84	463, 734
85	463
Wet op de Economische Delicten.	
1	692
Wet houdende verbodsbepalingen	
tegen het dragen van wapenen.	
1	231
Wet immunisatie militairen.	
2	600
3	507
Wet Bevordering en Ontslag	
Beroepsofficieren.	
1	442
5	644

Art.	Blz.	Art.	Blz.
15—32	7—17	10	720
57—74	7—17		
98—123	7—17		
Wet voor het Reserve-personeel der Krijgsmacht.			
4	370		
6	373		
7	375		
8	375		
9	442		
Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953.			
1	412		
5	208, 412		
8	208		
10—13	412		
Pensioenwet voor de Zeemacht 1922.			
1	267		
11 (3), 3°	267		
Besluit houdende oprichting van het Korps Mobiele Colonnies.			
—	363		
Beschikking houdende de Instelling van Mobiele Colonnies.			
—	361		
Kon. Besluit van 1 april 1953 (Stb. 167).			
—	463		
Kon. Besluit van 6 februari 1954 (Stb. 45). (Marechaussetaakbesluit).			
—	708		
Kon. Besluit van 12 augustus 1954 (Stb. 387).			
—	699		
Souverein Besluit van 20 januari 1815.			
11	708		
Landoorlogreglement.			
Luchtvaartwet.			
. . . . . 81, e.v.			
Luchtverkeersreglement.			
(K.B. van 9 april 1956, Stb. 213).			
. 508			
Voorschriften Inventarisgoederen (2 V.K.M. IV C)			
8	564		
Reglement op de Garnizoensdienst.			
81	187		
Wet van 3 juli 1947 (Stb. H 221).			
. 441			
Ambtenarenwet 1929.			
3 (2)	63, 632		
24	273		
48	120		
58	63, 120, 208, 412, 632		
60	575		
61 (2)	68		
73	58		
87	58		
102	68		
107	273		
118	341		
Reglement voor de militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht.			
11	58, 412		
21a	13		
22	483		
72	490		
84, lid 1, b	80		
97b	9		
Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.			
5 (2)	341		
92	341		
94	341		

STRAFRECHTELIJKE, DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel XLIX, 1956

	Blz.		Blz.
MILITAIRE STRAFRECHTSPRAAK.		23 februari 1956	385
<i>Hoog Militair Gerechtshof.</i>		13 april 1956	591
Sententie van:		11 mei 1956	594
1 april 1952	447	<i>Krijgsraad te velde Oost.</i>	
28 juni 1955	40	Vonnis van:	
9 augustus 1955	105	18 december 1953	388
22 november 1955	118	21 januari 1954	390
3 januari 1956	168	12 mei 1955	95, 97
17 januari 1956	164	20 mei 1955	99
24 januari 1956	548	9 juni 1955	31
31 januari 1956	406, 546, 607	23 juni 1955	172, 235
28 februari 1956	616	30 juni 1955	236
17 april 1956	558	21 juli 1955	238, 239
1 mei 1956	457, 539	18 augustus 1955	174, 240
15 mei 1956	471	25 augustus 1955	176, 178
22 mei 1956	697	6 oktober 1955	318, 392
Beschikking van:		20 oktober 1955	394
18 oktober 1955	201	9 november 1955	320
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage.</i>		18 november 1955	202
Vonnis van:		1 december 1955	321, 324, 455
29 augustus 1946	17	14 december 1955	532
10 januari 1952	443	21 december 1955	596
3 november 1955	161	16 februari 1956	536
17 november 1955	167	Beschikking van:	
1 december 1955	85	12 mei 1955	29
26 januari 1956	231	<i>Krijgsraad te velde West.</i>	
22 maart 1956	379	Vonnis van:	
12 april 1956	527	3 februari 1954	396
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea.</i>		15 februari 1954	461, 463, 464
Vonnis van:		24 februari 1954	541
30 augustus 1955	21, 23	24 maart 1954	398, 466
9 november 1955	88, 90, 170	8 juni 1955	32
20 januari 1956	311, 383, 448, 585	6 juli 1955	179
23 februari 1956	315	27 juli 1955	181
13 april 1956	450, 530	21 september 1955	101
28 juni 1956	588, 667, 669	5 oktober 1955	241
25 juli 1956	590	23 november 1955	545, 547
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht in de Nederlandse Antillen.</i>		30 november 1955	244
Vonnis van:		14 december 1955	469
10 juni 1955	26	18 januari 1956	401
15 november 1955	93	25 januari 1956	556
30 januari 1956	233	1 februari 1956	549
		15 februari 1956	552, 598
		22 februari 1956	674
		29 februari 1956	681
		28 maart 1956	683
		25 april 1956	685

	Blz.
16 mei 1956	689
23 mei 1956	600
20 juni 1956	602
27 juni 1956	690
11 juli 1956	691

*Krijgsraad te velde voor de
Luchtmacht West.*

Vonnis van:	
1 juni 1955	102
14 september 1955	187
9 november 1955	246
7 december 1955	603
8 februari 1956	554, 695
21 maart 1956	609
2 mei 1956	611, 612

Krijgsraad te velde Zuid.

Vonnis van:	
11 mei 1955	35
18 mei 1955	107
25 mei 1955	43
22 juni 1955	110, 113
20 juli 1955	45
27 juli 1955	193
21 september 1955	326, 329
5 oktober 1955	247
12 oktober 1955	251
19 oktober 1955	256
2 november 1955	331
16 november 1955	253, 402
30 november 1955	405
7 december 1955	323
14 december 1955	194, 196
21 december 1955	475, 614
18 januari 1956	477
1 februari 1956	480, 618
15 februari 1956	620
7 maart 1956	623
4 april 1956	560
18 april 1956	562

*Krijgsraad te velde voor de
Luchtmacht Zuid.*

Vonnis van:	
8 juni 1955	47, 50
15 juli 1955	198
14 september 1955	114
23 november 1955	259
4 januari 1956	336

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van:	
12 september 1955	54
18 oktober 1955	201
17 april 1956	627

*Commandant van het
Korps Mariniers.*

Beschikking van:	
15 april 1955	53

Chef van de Generale Staf.

Beschikking van:	
8 januari 1954	338

Chef van de Luchtmachtstaf.

Beschikking van:	
3 december 1953	262

BURGERLIJKE STRAFRECHTSPRAAK.

*Hoge Raad der Nederlanden.
(Strafkamer).*

Arrest van:	
23 november 1955	203
7 februari 1956	493

Gerechtshof te 's-Gravenhage.

Arrest van:	
21 maart 1956	410

*Arrondissementsrechtbank
te Haarlem.*

Vonnis van:	
15 maart 1956	408

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van:	
10 mei 1955	57
26 juli 1955	122
4 oktober 1955	63
1 november 1955	209
10 januari 1956	343
25 januari 1956	267
7 februari 1956	411
13 maart 1956	273
5 juni 1956	485
24 juli 1956	635, 646, 698

*Militair Ambtenarengerecht
te 's-Gravenhage.*

Uitspraak van:	
20 december 1954	120
14 februari 1955	207
5 maart 1956	490
21 maart 1955	341
25 juli 1955	483
7 november 1955	265, 644
16 april 1956	632
4 juni 1956	564

*Voorzitter van het Militair
Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.*

Uitspraak van:	
13 juli 1955 (besl. bij voorraad) .	68

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel XLIX, 1956

	Blz.		Blz.
J. A., De Nationale Reclassering- dag 1956	576	Kol.-tit. M.J.D. B. C. Mante, De Wet voor het reserve-perso- neel der krijgsmacht	369
W. J. G. Aanhold, Merkwaardige cijfers	429	Redactie, Dienstbevel of dienst- voorschrift	1
Luit.-Kol.-Arts Ph. P. Bieger, Plaatsing in de tuchtclassse als therapie voor ingebeelde kwa- len?	661	Artikelen 128 en 69 Wetboek van Militair Strafrecht	433
Mr O. van der Bij, Het nieuwe Luchtverkeersreglement	508	Mr H. E. van Renesse, De Troe- penafdeling van artikel 128 Wetboek van Militair Straf- recht	289
Majoor Mr H. J. F. Bijvoet, Aftrek van krijgstuchtelijke straffen 154, 364	364	Dr L. M. Rollin Couquerque, Het Statuut in verband met onze militaire wetgeving	577
Mr E. Döbken, Een administratief- rechtelijke blik op het artikel 33 Wetboek van Militair Straf- recht	513	R. C., Verbeurdverklaring en in- beslagneming	137
Enquêtecommissie Regeringsbe- leid 1940-1945, Erewoord der beroeps-officieren	715	Luchtverdediging van West- Europa	511
Res.-Kolonel M.J.D. Mr H. H. A. de Graaff, Oude strafwetge- ving voor ons krijgsvolk	138	Mr W. J. Smits, Artikel 150 Wet- boek van Militair Strafrecht	509
Enkele opmerkingen over de verhouding van bevel en voor- schrift	225	Mr A. F. Steffen, De begrenzing van het optreden van een patrouillelid. Antwoord aan de Kolonel Kon. Marech. J. van Waning	710
Driemaal „Tijd van oorlog”	440	J. M. Tinga, De beroepstermijn in ambtenarengerechtszaken (art. 60 A.W. 1929)	575
Luit.-Kol. M.J.D. Mr L. F. de Groot, Onprettige consequen- ties van een voor verschillende interpretatie vatbaar advies van de militaire arts	654	Mr J. Th. M. van der Vaart, Het samenspel tussen Koning en Minister	286
Plaatsing in de tuchtclassse als therapie voor ingebeelde kwa- len?	657	Mr W. H. Vermeer, De aanduiding „Krijgsmacht” in de Grondwet 366, 510	510
Militaire colonnes	733	W. H. V., Aftrek van krijgstuch- telijke straffen?	222
Kapt.-Luit. t. Zee Mr S. A. L’Ho- noré Naber, Bevordering bij keuze. Wie of wat is „de meest geschikte”?	145	Majoor M.J.D. Dr E. de Vlugt, Het begrip „Militair Lucht- vaartuig”	81
Luit.-Kol. M.J.D. B. C. Mante, De Wet Bevordering en Ontslag Beroeps-officieren	7	Kolonel Kon. Marech. J. van Waning, De begrenzing van het optreden van een pa- trouillelid	708